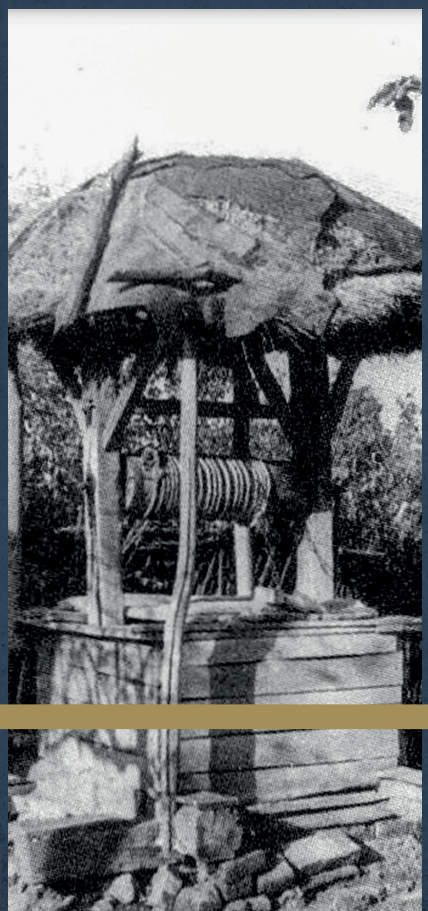
Szilágyi-Varga Zsuzsa
Szőke Melinda

A BIHARI FELSŐ-HEGYKÖZ ÉS A BERETTYÓ-SÍK HELYNEVEI

Magyarország
Mihai Bravu
Biharfélegy
Nyüved
Pelbárthida
Paptamási
Magyarország
Kügypuszta
Hegyközkovác
Bihar
Hegyközpály

yháza
Biharvajda
Hegyközszentimre
Szalárd
Jákóhodos
csi
Siter
Hegyköztóttelek
Hegyközcsatár
Sitervölgy
Hegyközújlak
Hegyközszáldobágy

MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR 4.

A BIHARI FELSŐ-HEGYKÖZ ÉS A BERETTYÓ-SÍK HELYNEVEI

Magyar Nemzeti Helynévtár 4.
A bihari Felső-Hegyköz és a Berettyó-sík helynevei

Szilágyi-Varga Zsuzsa – Szőke Melinda

A kötetet szerkesztette:
Hoffmann István
Reszegi Katalin

Olvasószerkesztő:
Homoki-Mozga Evelin

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2026

Magyar Nemzeti Helynévtár

Szerkesztőbizottság:
Bába Barbara, Bárth János, Csomortáni Magdolna, Győrffy Erzsébet,
Kenyhercz Róbert, Kocán Béla, E. Nagy Katalin, Rácz Anita, Reszegi Katalin,
Szilágyi-Varga Zsuzsa, Tóth Valéria, Török Tamás

A kötet a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Kutatási Programok
Magyar Nemzeti Helynévtár Programja keretében készült
a Debreceni Egyetem támogatásával
a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén.

A kötet elkészítésében együttműködő partnerek voltak:
Debreceni Egyetem Hatvani István Szakkollégiuma, Magyar Nemzeti Levéltár,
Néprajzi Múzeum, Országos Széchényi Könyvtár, Partiumi Keresztény Egyetem
Partiumi Területi Kutatások Intézete

Lektorálta:
Bába Barbara, Győrffy Erzsébet, Homoki-Mozga Evelin, Szép Szilvia

Helynévatlasz: Schwarcz Gyula
Légifotók: Torkos Márk-Erik
Fotók: Arcanum, archive.org, Béres Tibor, Bihari szabadidő- és horgásztó, Bihar Megyei Értéktár,
Borsi Balázs, David Sabau, Dukrét Géza, Elek Andrea, Emődi Tamás,
Érintő: Partium-Érmellék helytörténete, Farc Attila, Hadaghian István, Hajdú István,
Hegyközcsatári Hagyományőrző Egyesület, Hegyközcsatári Református Egyházközség,
Hegyköz Kollégium, Hegyközi blogja, Hegyközi Oldala Bihar megyéből,
Hegyközszentimre régen, helikon7.wordpress.com, Homonnai Gábor, Hungaricana,
Kállai Benedek, Keserű László, Kovács Krisztián, Máté Zsófia, Matruk István, Megyeri Julia,
Orendt Mihály, Papp Viktória, Primăria Comunei Biharia, Régi képek Hegyközújlakról,
Szilágyi-Varga Zsuzsa, Torkos Márk-Erik, varak.hu, Visit Bihor, Wikiloc, Wikimedia

© Szilágyi-Varga Zsuzsa, Szőke Melinda, Schwarcz Gyula, Szendrei Ákos,
Szőke Richárd Rajmond, Török Péter 2026
© Debreceni Egyetemi Kiadó – Debrecen University Press, beleértve
az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is, 2026

ISBN 978-963-615-450-9 (print)
ISBN 978-963-615-451-6 (pdf)

Kiadja a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított Magyar
Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
dupress.unideb.hu
Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Technikai szerkesztő: Homoki-Mozga Evelin
Tördelés: Juhászné Marosi Edit
Borítóterv, tipográfia: Gacsályi Gábor
Készült a Kapitális Kft. nyomdájában.

Tartalom

Előszó 7

A térségről *(Szilágyi Ferenc)* 9

Bihar község 10
- Bihar helynevei 11
- Hegyközkovácsi helynevei 47

Biharfélegyháza község 64
- Biharfélegyháza helynevei 65
- Biharvajda helynevei 95

Hegyközcsatár község 110
- Hegyközcsatár helynevei 111
- Hegyköztóttelek helynevei 139
- Siter helynevei 155
- Sitervölgy helynevei 183

Hegyközpályi község 190
- Hegyközpályi helynevei 191
- Hegyközszáldobágy helynevei 211
- Hegyközújlak helynevei 229

Paptamási község 252
- Paptamási helynevei 253
- Kügypuszta helynevei 273
- Nyüved helynevei 281
- Pelbárthida helynevei 297

Szalárd község 316
- Szalárd helynevei 317
- Hegyközszentimre helynevei 353
- Jákóhodos helynevei 375

Földrajzi köznevek *(Bába Barbara)* 393

Források *(Hlavacska Edit, Kenyhercz Róbert)* 401

Helynévmutató 411

Helynévatlasz 433

Előszó

A Magyar Tudományos Akadémia által támogatott Magyar Nemzeti Helynévtár Program azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a magyar nyelvterületen ma és egykor használatos helyneveket összegyűjtse és közreadja.

A helynevek (másképpen földrajzi nevek) a mindennapi nyelvhasználat fontos elemei, amelyeket a környezetünkről beszélve nem nélkülözhetünk. Az egyén szókincsében az őt közvetlenül körülvevő helyek megnevezései nagy számban vannak jelen, térben távolodva ez a helynévháló egyre ritkább lesz. A mai nyelvben meglévő helyneveket ezért minden egyes településen az azt jól ismerő lakosoktól kell összegyűjteni: ezek feldolgozásával állíthatók össze az adott települések helynévtárai.

A helynevek – mint a nyelv más elemei is – ezekben a kisebb-nagyobb közösségekben nemzedékről nemzedékre hagyományozódnak tovább, történetük többnyire sok évszázados, olykor akár évezredes múltra tekint vissza. A helynevek ezért a tudományos megismerés számára is fontos forrást jelentenek. A nevek az azokat adó és használó közösségek történetére vonatkozóan gyakran olyan lényeges ismereteket is hordoznak magukban, amelyek máshonnan nem szerezhetők meg, és amelyek nagy részét ma már csak tudományos módszerekkel lehet felderíteni.

A helynevek tudományos forrásértéke szorosan összekapcsolódik a magyarság múltjának, benne a magyar nyelv történetének sajátos forrásadottságaival is. A magyar írásbeliség – amely lényegében egyidős a magyarság Kárpát-medencei történetével – legrégebbi emlékei latin nyelven íródtak, de nagy számban tartalmaznak magyar nyelvű elemeket, közöttük is főképpen helyneveket. S minthogy ezáltal a helynevek a magyar nyelvtörténet legjobban, legmesszebbre visszanyúlóan dokumentált elemei közé tartoznak, a magyarság történetével foglalkozó tudományok egész sora számára nélkülözhetetlen forrásként szolgálnak.

A Magyar Nemzeti Helynévtár a fentiekből következően az élőnyelvi helynévkincs összegyűjtése és dokumentálása mellett arra is vállalkozik, hogy a történeti forrásokban szereplő helynévi adatokat is feldolgozza. A mai és a régi nevek együttes vizsgálata segítségünkre van mind az egykori, mind pedig a ma használatban lévő névformák magyarázatában, keletkezési körülményeik megvilágításában, változási folyamataik követésében.

A Magyar Nemzeti Helynévtár kötetei a magyar helynévkincset a nyelvterület egyes részeire összpontosítva, településenkénti elrendezésben adják közre, és az egyes helyeket jelölő névformákat – mint a szókészlet elemeit általában is – szótári formában elrendezve mutatják be (a szótárak felépítéséről az alábbi helyen lehet tájékozódni: https://mnhp.unideb.hu/kutatasi_segedletek/modszertani_segedletek/utmutato_a_szotar_szerkesztesehez.pdf). A települések helynévanyagát rövid településtörténeti áttekintés vezeti be, valamint tájékoztató található a településeken folyt helynévgyűjtő munkálatokról is.

A helynevekben előforduló földrajzi közneveket – mint a helynevek legjellemzőbb alkotóelemeit – külön listában adjuk közre. Ugyanígy szerepel a felhasznált források jegyzéke is. Az egyes köteteket helynévmutató és az adott térség helynévatlasza zárja.

Őszintén reméljük, hogy a Magyar Nemzeti Helynévtár hozzájárul nyelvi-kulturális örökségünk e fontos részének, a magyar helynévkincsnek a jobb megismeréséhez, történeti múltjának feltárásához, és ezzel elősegíti a helynevek továbbhagyományozódását is. A helynevek sajátos szerepéből adódóan pedig mindezzel a magyar nyelvhasználók nyelvi otthonosságérzetének az elmélyítését is szolgálja.

A Magyar Nemzeti Helynévtár negyedik kötete a romániai Bihar megye 6 községe 18 településének helyneveit tartalmazza: 2966 szócikkben 4455 helynév 7823 adatát mutatja be.

A községek helynévszótárait önálló füzetekben is megjelentetjük.

A kötet tartalma a https://mnhp.unideb.hu/kiadvanyok_mnh.php weboldalon is megtalálható, adatbázisként pedig elérhető a https://mnh.unideb.hu/ weboldalon.

A térségről

A kötetben vizsgált térség a történelmi Bihar vármegye középső részén, Nagyvárad közvetlen előterében helyezkedik el. Mai állapotában már nem írható le rurális jellegű, hagyományos táji-néprajzi egységként, hanem gyorsan változó síkságperemi térként tekinthetünk rá, amelyre a nagyváros közelsége közvetlenül érzékelhető hatást gyakorol.

A helynévszótár hat jelenkori községi szintű önkormányzat területére terjed ki: Bihar, Biharfélegyháza, Hegyközcsatár, Hegyközpályi, Paptamási és Szalárd községekre. E községek több természetföldrajzi és történeti-néprajzi egység találkozási övében helyezkednek el, és 18 települést foglalnak magukba.

Domborzati szempontból a térség meghatározóan alföldi jellegű: a települések jelentős része 100–130 méter tengerszint feletti magasságban, a Berettyó és mellékvizei által formált síksági térben helyezkedik el. Ezt az alapvetően síkvidéki karaktert azonban több ponton medenceperemi vonások árnyalják. Északkeleten, Szalárd község területén az Érhát délnyugati nyúlványa már 160 méter körüli magasságról simul bele nyugati irányban a síkságba. Délkeleten a domborzati átmenet erőteljesebb: Bihar és Hegyközcsatár irányában a felszín 120 méter körüli szintről 200 méter fölé emelkedik, míg Hegyközcsatár és Hegyközpályi térségében már kifejezetten dombvidéki jelleg bontakozik ki, amely közel 290 méteres magasságot is elér. A Kárpát–Pannon térség nagytáji rendszerében a terület a Berettyó–Körösök síkvidéke és a Körös-vidéki dombságok érintkezési övezetében fekszik. Biharfélegyháza az Érmellék déli pereméhez, Bihar és Paptamási az országhatárral kettévágott Bihari-síkhoz, Szalárd a Berettyó-völgy alsó, nyugat felé kiszélesedő szakaszához, Hegyközcsatár és Hegyközpályi pedig a Felső-Hegyköz dombvidéki térségéhez kapcsolható.

A táji, a néprajzi és a közigazgatási határok ezen a vidéken nem fedik egymást pontosan. A mai államhatár történeti-táji összefüggéseket vágott el, a jelenlegi önkormányzati határok pedig gyakran szintén nem követik a természetes tájhatárokat. Jellemző példa erre a Berettyó, amely egyrészt határvonal, folyóvölgyként viszont maga is összekapcsol településeket, gazdálkodási formákat és közlekedési irányokat. Ezért a vizsgált térség nem kizárólag geomorfológiai, nem pusztán néprajzi és nem is egyszerűen közigazgatási egységek halmaza, sokkal inkább egy olyan, Nagyváradhoz szorosan kötődő, ugyanakkor északi irányban az Érmellék felé is természetesen kapcsolódó településcsoport, amelynek magyar nyelvi és kulturális arculata még ma is viszonylag egységes. A jelenkori szuburbanizáció pedig újabb réteggel egészíti ki ezt, a városhoz közeli településeken gyorsan változik az összkép: a beépítés, az ingázás, a helyi gazdaság, a társadalmi összetétel és részben az etnikai és a felekezeti arculat is. A térség által lefedett mikrotájakat két földrajzi elem kapcsolja egységes keretbe: délen a Hegyközi-dombvidék és tőle északra a Berettyó folyó síkká kiszélesedő völgye. Területi értelemben és a társadalmi vonatkozások tekintetében a térség koherens, túlnyomórészt magyar nyelvű síkságperemi települések csoportjaként azonosítható, amely természetes módon kapcsolja össze a megye centrumát és a térségtől északra fekvő magyar nyelvterületet.

Szilágyi Ferenc

BIHAR
Fotó: Torkos Márk-Erik

Bihar helynevei

Történeti háttér

A Bihari-sík keleti szélén, a bihari Hegyköz közvetlen előterében, Nagyváradtól északi irányban 12 km-re, a Kösmő-patak bal partján fekszik.

Bihar térsége – a területén álló Földvárnak köszönhetően – már a magyarok Kárpát-medencébe történő beköltözése előtt fontos szerepet játszott a környező táj történelmében. Emiatt eshetett Szent István király választása erre az erődítményre, hogy az újonnan létrehozandó közigazgatási egység központja legyen. A bihari Földvár vált Bihar megye centrumává, ahol a királyt képviselő főispán mellett a püspökség is székelt. A településnév első említése a 13. századi átiratban fennmaradt 1075. évi Garamszentbenedeki alapítólevélből származik. A püspökséget később Szent László Váradra helyezte át, azonban a királyi ispánság irányítása, a szervezet felbomlásáig továbbra is Biharban maradt. Ezt követően a 13. században a váradi egyház tulajdonába került, és a középkor folyamán végig a püspökség kezén maradt. Az 1520. évi ellenőrzés szerint Biharon vámszedőhely működött. 1552-ben a váradi püspökség birtokán összesen 157 portát írtak össze, az 1588. évi adóösszeírásban pedig a település négy utcájában tizenegy jobbágycsalád nevét jegyezték fel. A török uralom megszűnése után visszakerült a püspökség birtokába, és a vármegye egyik legnépesebb települése volt, amelyet az 1692-ben készült conscriptio mezővárosnak (oppidum) nevezett, ahol 44 lakost találtak. A Rákóczi-szabadságharc során a bihari sáncnak jelentős szerep jutott, hiszen innen akarták a kurucok szemmel tartani a váradi császári őrséget. A kitörő császáriak 1704-ben több alkalommal megtámadták ezt a védművet, és súlyos veszteséget okoztak a kuruc csapatoknak. A 18. században gyorsan növekedett a település lakossága: 1715-ben 57, 1720-ban már 202 magyar nevű jobbágycsaládot rögzítettek az adóíveken. A 20. század elején a település legnagyobb birtokosa a nagyváradi római katolikus püspökség volt, emellett pedig Bénárd Emil, Schwartz Gyula, Rózsavölgyi László és Váry Szabó Margit is jelentős birtokterülettel rendelkezett. A település mai külterületének nyugati, illetőleg északnyugati részén feküdt az egykori Cséfán és Régeny település.

A település lakosai elsősorban szőlő- és a bortermeléssel, valamint szántóföldek művelésével foglalkoztak, a 19. század közepén 8334 hold tartozott hozzá.

A település első plébániatemplomát a 13. század előtt Szent Péter tiszteletére emelték. Szent Mihály tiszteletére pedig kápolnát építettek a településen. A reformátusok a 16. század közepétől a régi katolikus templomot használhatták, majd 1802-ben annak alapjaira építették fel egyházukat, míg a katolikusok új temploma 1826-ban épült fel. Az izraelita lakosság a 18. században érkezett a településre, imaházat is építettek.

A település 1873-tól Bihar vármegye Bihari járásának székhelye volt, majd 1882-től a Központi (Nagyváradi) járás része lett. Az 1913-ban kiadott Helységnévtár szerint Bihar nagyközségben 551 ház állt, határát 8564 kh alkotta. Vasútállomás, távírda, távbeszélőállomás és

postahivatal is működött a településen. Bihart 1887-től érintette a Nagyvárad–Székelyhíd (később: a Nagyvárad–Székelyhíd–Érmihályfalva–Nagykároly–Szatmárnémeti–Halmi–Királyháza) vasútvonal. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. Az ekkor lezajlott közigazgatási reform során Bihar községközponttá vált. 2003-ig hat település (Bihar, Hegyközkovácsi, Nyüved, Kügypuszta, Pelbárthida és Paptamási) tartozott ebbe a községbe. 2003-ban a községet kettéosztották, ekkortól Biharhoz már csak Hegyközkovácsi tartozik.

A település népességszáma a 19–20. században lassan emelkedett: 1880-ban 2350, 1977-ben pedig 3508 fő élt a településen. 1992-re számottevő visszaesés következett be, a községközpontban ekkor 3072 főt regisztráltak. A századfordulótól a lakosságszám ismét növekedésnek indult, ami a nagyobb városokból történő kiköltözésnek volt köszönhető. A 2011. évi népszámlálás szerint az összlakosság száma 3493 fő volt. A 20. században a település lakosságának 90%-a magyar nemzetiségű volt, a románság aránya csak az 1960–70-es években érte el az összlakosság 15%-át. A 21. században a faluba újonnan érkezők nagyobb része román nemzetiségű volt, amelynek hatására 2011-ben a teljes népességen belül kb. 80%-ra csökkent a magyar nemzetiségűek aránya. A település felekezeti összetételét tekintve a református közösség volt mindvégig a legnépesebb, a lakosság 65–70%-a tartozott ide, mellettük jelentős volt a római katolikusok aránya is. A 21. századra az ortodox hívek aránya jelentősen megnövekedett, és 2011-re megközelítette a 15%-ot, miközben a görögkatolikusok aránya elenyészővé vált. A 20. század közepéig az izraelita közösség is jelen volt. E felekezetek mellett a 20. század végén jelentős létszámú baptista közösség, továbbá egy kisebb adventista közösség is működött a településen.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2023-ban. Adatközlők voltak: Bíró Judit (64 éves), Bíró Margit (78), Dombi Julianna (64), Fikó Mária (78), Garai Ilona (72), Konta Erzsébet (78), Konta József (79), Márk István (55), Oláh Imre (68), Pataki István (70), Szabó Ilona (73), Tanaszi Irénke (65), Tanaszi József (70).

Helynévtár

Bihar 1. 2023: *Bihar, Biharon, bihari | A borivó biharijak, meg a bihari bicskás, igen, mert a bálba bicskásztak.* 1941: *Bihar,* 1914: *Bihar,* 1913: *Bihar,* 1890: *Bihar,* 1884: *Bihar,* 1873: *Bihar,* 1864: *Bihar,* 1862: *Bihar,* 1860: *Bihar,* 1851: *Bihar,* 1839: *Bihar,* 1828: *Bihar,* 1818: *Bihar,* 1809: *Bihar, Biharonn,* 1808: *Bihar,* pag., 1806: *Bihar,* 1802–1811: *Bihar,* 1796: *Bihar,* 1786: *Bihar,* 1783: *Bihár,* 1773: *Bihar,* opp., 1763: *Bihariense, Bihar,* opp., 1750: *Bihar,* 1696: *Bihar,* 1696: *Bihor,* [1683]: *Bihor,* 1605: *Bihar,* 1587: *Byhar,* 1555: *Byhor,* 1552: *Bihar,* 1528: *Kehar,* 1520: *Byhar,* opp., 1470: *Byhar,* opp., 1393: *Byhor,* 1349: *Byhor,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Bihar, Byhor, Byhar,* 1322: *Byhor,* [1308–1313]: *Byhor,* [1291–1294]: *Byhor,* +1282: *Byhar,* 1221/1550: *Bichor,* 1214/1550: *Bichor,* 1213/1550: *Bichor,* 1203/1342//1477: *Byhor,* 1075/+1124/+1217: *Bichari, Bichor,* civ. — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Bihar község központja, közigazgatásilag Hegyközkovácsi település tartozik hozzá. Román neve *Biharia.* Szomszédos települései északon Kügypuszta, északkeleten Hegyközkovácsi, keleten Hegyközcsatár, délkeleten Hegyközpályi, délen Nagyvárad, nyugaton Kisszántó és Nagyszántó, északnyugaton pedig Pelbárthida és Nyüved. A település a legkorábbi időkben is *Bihar*-ként van említve. Neve azonos a település belterületének északi szélén álló, a megyének is nevet adó vár nevével. A *Bihar* helynév a vele azonos alakú személynévből alakult (1211/1329: *Bihor*). Feltételezik, hogy viselője a vármegye első ispánja volt. Az ispánnévi származtatás azonban – aminek a feltevését az indokolhatja, hogy korai, vármegyének is nevet adó várról van szó – adatokkal nem támasztható alá. Vö. Bihar 2., Bihari-dinnyék, Bihari-hegy, Bihar malom, Bihari-rétek. — A. 5: 290, AH. 2/30, ÁSz., CzF., Cs. 1: 597, DHA. 1: 215, 217, DT. 79, ÉGy., EKFT., E 158/8: 219, 233, 519, 794, E 158/64: 1418, Fényes 1840/4: 69, Fényes 1851, FNESz., Gönczy, Görög, Gy. 1: 602, 603, Havasi-Kovács 2026: 57–58, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 690, Korabinsky 1786: 56, Lazarus, Lex-Loc. 57, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., MKFT., Pesty 1864/10: 121a, Rácz 2022: 55, Szabadi 2016: 38, T1.S.11.628/2, T1.S.68.64, T25.CH.110, Vályi 1: 211, Zs. 1: 358.

Ady Endre 2023: *Adi Endre ~ Potya sor ~ Potyapina | Potyán atták a nők magukat.* — Utca a település belterületének déli részén, a Hatház utca és a Pereces utca között. A Rózsa utcát és az Alsó utcát köti össze. Hivatalos neve *Ady Endre utca* volt, amit a helyiek röviden főként *Ady Endre* formában használnak. A ***Potya sor*** és a ***Potyapina*** névváltozatok a helyiek szerint arra utalnak, hogy hajdanán a férfiaknak ezen az utcán lehetett „potyázni”. A *sor* utótag ’utca’ jelentésben szerepel a névben. — ÉGy., FKnT. — T27-G4.

Áfterszkul 2023: *Áfterszkul.* — Új épület a település belterületének keleti részén, a Tót utca, a Piac utca és a Kis Földvár utca sarkán. Gyerekeknek tartanak iskola utáni foglalkozásokat benne, erre utal az angol eredetű megjelölés. Az épületen a következő felirat áll: *Centrul After-school Központ.* — ÉGy. — T26-C5.

Akácos lásd **Kis-erdő**

Albert-tanya 2023: *Alber-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének déli részén, a Kulin-Sisak és a Hadi út mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a ’lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban’ jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T15-F1.

Állami iskola lásd **Román állami iskola**

Az Állomás egy 20. század eleji képeslapon
Forrás: Hungaricana

Állomás 2023: *Állomás,* é. n: *Állomás,* 1889: *Indóház.* — Vasútállomás a település belterületének nyugati részén. A 19. század végi kataszteri térképen ***Indóház*** formában szerepel, melynek alapja a 'vasútállomás, pályaudvar' jelentésű *indóház* köznév. Vö. Állomás-dűlő, Állomás utca. — ÉGy., ÉrtSz., T0.43.51.1. — T26-B5.

Állomás-dűlő 2023: *Állomázs-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Marjai gát és az Állomás szomszédságában. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-E3.

Állomás utca 1. 2023: *Állomás ucca ~ Oncsa sor.* — Utca a település belterületének nyugati részén, a Szent Péter utca és az Állomás között. A vasútvonallal párhuzamosan halad. A második világháború idején a magyar Országos Nép- és Családvédelmi Alap (ONCSA) támogatta az itt álló házak egy részének megépítését. Az ***Oncsa sor*** név erre utal. A *sor* utótag 'utca' jelentésben szerepel a névben. — ÉGy., FKnT. — T26-B5.

Állomás utca 2. lásd **Szent Péter utca**

Alsó-rét lásd **Rét-alj**

Alsó-rét-dűlő lásd **Rét-alj**

Alsó-Tunya 1888: *Alsó-Tunya.* — Lakott hely a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja minden bizonnyal a terület elhelyezkedésére utal. Az utótag névadási indítékát nem ismerjük. A név a Felső-Tunya névvel áll korrelációban. — Hnt.

Alsó utca 2023: *Alsóu ucca | Alsóu ucca ... mivel a legalsóu ucca, az alat már csak a legelőü van, az Alsóu ucca.* — Utca a település belterületének keleti szélén. A Dózsa György utca része, folytatása a Kandia. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. — ÉGy. — T27-G3.

Amerikás Kovács-féle-erdő 2023: *Amerikás Kovács-féle-erdőü ~ Amerikás Kovács-Kis-erdőü | Sok Kovács vóut, és ük vóutak Amerikába. Onnen jöttek vissza. Megjárták Amerikát.* — Akácos erdő a település külterületének keleti részén. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az *Amerikás* előtag a család ragadványneve. ***Amerikás Kovács-Kis-erdő*** formában is említik. — ÉGy. — T11-H4.

Amerikás Kovács-Kis-erdő lásd **Amerikás Kovács-féle-erdő**

Apáti-dűlő 1900: *Apáti dülöben.* — Földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja alapján a terület egykor egyházi birtok lehetett, de szóba jöhet a személynévi eredete is. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., L0.43.182.

Arany János utca 2023: *Arany János ucca ~ Október tizenegy ~ Oktombrí tizenegy.* — A település belterületének keleti részén végighúzódó utca. Két részből áll: a Tót utcából és a Kis Földvár utcából. Az *Arany János utca* hivatalos neve az utcának. Az *Október 11. utca* szintén hivatalos utcanév volt, amit a helyiek ***Október 11.*** formában ma is használnak. Az utca román *Octombri 11* neve a magyar névhasználatban a románból átvett előtaggal ***Oktombrí tizenegy***-ként is előfordul, ez a változat a szóbeli kommunikációra jellemző. — ÉGy. — T27-G2.

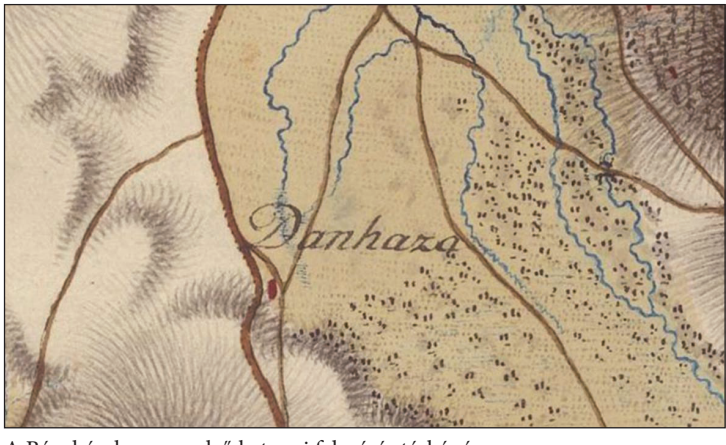
Ártézi kút lásd **Tekerős-kút**

Augusztus 23. lásd **Templom tér**

Autópálya 2023: *Ótópája.* — Műút a település külterületének északnyugati részén. A Régeny határrészt vágja ketté. A Bors 2. elnevezésű román–magyar határátkelőhöz vezet. — ÉGy. — T6-D5.

Bán háza lásd **Bán-ház-lapos**

Bán-ház-lapos 2023: *Bán-ház-lapos,* 1860: *Banháza,* 1783: *Danhaza.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Kösmő és a Pályi gát szomszédságában. Az első katonai felmérés térképe alapján a 18. század végén még épületet jelölt a név, melyet tulajdonosáról nevezhettek el. Ennek neve vonódott át a környező földterület megjelölésére. A későbbiekben

A Bán-ház-lapos az első katonai felmérés térképén

már nincs nyoma az épületnek, s ezzel együtt a korábbi ***Bán háza*** névváltozat kiegészült a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznévvel. A legkorábbi ***Dan háza*** adat szókezdő *-d*-je tükrözhet valós ejtésváltozatot, de esetleg íráshibával is számolhatunk. — ÉGy., EKFT., FKnT., MKFT. — T11-F4.

Bánya lásd **Szénbánya**

Baptista imaház 2023: *Baptista imaház.* — Imaház a település belterületének keleti részén, a Tót utca északi felében. A baptista felekezet használja. — ÉGy. — T26-C5.

Baptista temető 2023: *Baptista temetőü ~ Hívőü temetőü ~ Kösztemetőü.* — Temető a település belterületének északi részén, a Nagy Földvár utca és a Kösmő között. Régebben ez volt a település köztemetője, innen a ***Köztemető*** elnevezés. Jelenleg a baptista felekezet használja. ***Hívő temető*** formában is említik. A *hívő* kifejezés a baptisták népnyelvi megnevezése a térségben. — ÉGy. — T26-C3.

Bénárd-puszta 1907: *Bénárd p[uszta],* 1902: *Bénárd p[uszta].* — Lakott hely a település külterületén. Lokalizálása bizonytalan, lehet, hogy kapcsolatban áll a Benát-taggal. A név előtagja bizonyára a valamikori tulajdonosra utal. Az utótag 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Benát-tag 2023: *Benát-tag.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Seregi, a Holt-Körös és a gyorsforgalmi út szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. Vö. Bénárd-puszta. — ÉGy., FKnT. — T10-C3.

Benc 2023: *Benc,* 1900: *Bencz dülőben, Bencz dűlőben,* 1889: *Bencz,* 1864: *Bencz.* — Szántóföld, korábban szőlőhegy a település külterületének délkeleti részén, a Vizeli és a Vásáros szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. A ***Benc-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Benc-kút. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1, ÚCsnT. — T11-G4H4.

Benc-dűlő lásd **Benc**

Benc-kút 2023: *Benc-kút,* 1889: *Bencz kút.* — Kút a település külterületének délkeleti részén, a Bencen. Ivó- és itatókút volt. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. — ÉGy., T0.43.51.1. — T11-G4.

Benedek-ház 2023: *Benedek-ház.* — Épület a település belterületének keleti részén, a Tót utcán. Tulajdonosáról kapta a nevét. Egy időben a kollektív gazdaság működtetett benne irodát. — ÉGy.

Benedek-tanya 2023: *Benedek-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének déli részén, a Kulin-Sisak szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Berta-kert 2023: *Berta-kert | A rígi öregek montág Berta-kertnek.* 1856–1857: *Berta Kert,* 1849: *Berta kert.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Seregi szomszédságában. Bizonyára egykori tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy., T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-C3D3.

Bihar 2. lásd **Földvár 1.**

Bihari-dinnyék 1763: *Bihari dinnyék.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában. Eredetileg dinnyetermesztésre használt föld lehetett, ma legelő. Bizonyára a tőle délkeletre fekvő Dinnyés folytatása. — T25.CH.110. — T11-F2F3.

Bihari földvár lásd **Földvár 1.**

Bihari-hegy lásd **Szőlőhegy**

Bihari-rétek lásd **Rét**

Bihari-szőlőhegy lásd **Szőlőhegy**

Bihar malom 1860: *Bihar Malom.* — Egykori vízimalom a külterület délnyugati részén, a Rózsavölgyi-tanya szomszédságában, a Holt-Körös vizénél. Vö. Malom út. — MKFT. — T10-D4.

Biharvár lásd **Földvár 1.**

Bikaistálló 2023: *Bikaistállóu.* — Egykori istálló a település belterületének keleti részén, a Piac utca végén. — ÉGy.

Birka-tanya lásd **Kulin-tanya**

Bodonos 2023: *Bodonos,* 1900: *Bodonoson, Bodonos dűlőben,* 1889: *Bodonyos,* 1849: *Bodonos,* 1809: *Bodonos.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Dinnyés és a Csermáj szomszédságában. A területen lévő

Bodonoskútról kaphatta a nevét. ***Bodonos-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Bodon-pece. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, Szabadi 2016: 41, T0.43.51.1, T25.CPl.112. — T11-F3G3.

Bodonos-dűlő lásd **Bodonos**

Bodonoskút 2023: *Bodonoskút | A falu oda járt ivóuvizet hordani.* — A település külterületének keleti részén, a Bodonoson álló kút. A név a 'fakéreggel vagy betongyűrűvel védett kút, forrás' jelentésű *bodonoskút ~ bodonkút* földrajzi köznévből alakult. Vö. Csorgókút. — ÉGy., FKnT.

Bodon-pece 1856–1857: *Bodon Pecze.* — Árok a település külterületének keleti részén, a Kösmő mellékága. A név előtagja bizonyára a szomszédos *Bodonos* nevű területre utal. Az utótag a 'vízelvezető árok' jelentésű *pece* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.113. — T11-F3.

Bolygó 1849: *Bojgó.* — Földterület a település külterületének nyugati részén. Közelebbi helyét és a névadás indítékát nem ismerjük. — T25.CPl.112.

Burjász 2023: *Burjász,* 1900: *Burjász dűlőben, Burjász dűlöben, Burjász dülőben,* 1889: *Burjász,* 1884: *Burjasz,* 1864: *Borjász | A' Bihari hegyen hasonlóul több elnevezések vannak nevezetesen Somlyó … Vizeli nyaros, Borjász és Czineges.* 1860: *Burjasz.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Vizeli és a Szent Illyés szomszédságában. Átnyúlik Hegyközcsatár és Hegyközpályi területére is. Személynévi eredetű lehet. ***Burjász-dűlő*** formában is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Burjász-oldal. Lásd Burjász (Hegyközcsatár, Hegyközpályi). — ÉGy., FKnT., HKFT., L0.43.18, MKFT., Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-H4.

Burjász-dűlő lásd **Burjász**

Burjász-oldal 1860: *Burjaszoldal.* — A település külterületének délkeleti része. A Burjász szomszédságában fekszik, erről kapta a nevét. A név utótagja a 'terület egyik fele, vége' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — FKnT., MKFT. — T11-H4.

Cigánysor 2023: *Cigánysor ~ Gyepsor.* — Utca a település belterületének keleti részén, a Legelő szomszédságában. Elhelyezkedésére utal a ***Gyepsor*** névváltozat, mely 'a falu szélén, a legelő szélén épült házsor' jelentésű *gyepsor* földrajzi köznévből alakult. A település cigánysága él ezen a részen, emiatt nevezik *Cigánysor*-nak is. — ÉGy., FKnT. — T26-D5.

Cinege lásd **Cinege-dűlő**

Cinege-dűlő 1900: *Cinege dülőben, Czinege dűlőben,* 1889: *Czinege,* 1864: *Czineges.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Bodonos és a Csermáj szomszédságában. Bizonyára az egykor ott tanyázó madarakról kapta a nevét. A *Cinege-dűlő* névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Cinege*** és ***Cinegés*** formában is említik. Vö. Cinke-kút, Cinke-tető. — FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-F3G3.

Cinegés lásd **Cinege-dűlő**

Cinke-kút 2023: *Cinke-kút.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Cinke-tetőn. — ÉGy. — T11-G4.

Cinke-tető 2023*: Cinke-tetőü.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Csermáj és a Nyáras között. A Cinege-dűlő nevű terület magasabb részét jelöli. A név utótagja a 'domb legmagasabb pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G4.

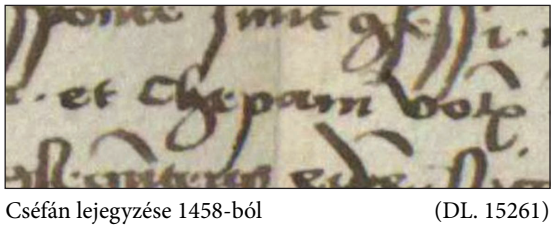
Csacsi-puszta 2023: *Csacsi-puszta | Ot már nem volt semmi, csak a legelőü. Volt ety fél sor ház, a Gyepsorról elkanyarodott, és ez volt a Csacsi-puszta, mer ot nem volt semmi.* — A település belterületének déli része. Néhány éve csupán egy-két ház állt rajta, ma már ez is beépített terület. A névadás indítékát nem ismerjük. A név utótagja a 'parlag' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T27-G4.

Cséfa lásd **Cséfán**

Cséfa-dűlő lásd **Cséfán**

Cséfán 2023: *Cséfán ~ Cséfán-düllőü | Kis-Cséfán, van egy nádas, az választya el, az a Naty-Cséfán.* 1900: *Cséfán dűlöben, Cséfán dülöben, Cséfán dülőben, Cséfa dűlőben,* 1889: *Cséfán,* 1864: *Csefán,* 1859–1861: *Csefán,* [1810–1830]: *Csejfa,* 1458: *Chepani,* 1411: *Cepan,* p., v., 1332–1337/Pp.Reg.: *Chepani,* v., *1214/1550: de ponte *Cepan.* — Egykori település, ma szántóföld, rét és nádas a település külterületének nyugati részén. Két része: a Kis-Cséfán és a Nagy-Cséfán. A középkori települést ***Csépán*** és ***Csépáni*** formában említik. A név a régi *Csépán* személynévből alakult

(1217/1550: *Chepan ~ Cepan*). A személynév az *István*-nal azonos eredetű lehet. Az is elképzelhető, hogy a legkorábbi forrásban latin formában szereplő „de ponte *Cepan*" adat mögött egy *Csépánhida*-féle magyar névhasználattal számolhatunk, s ebből alakult később a *Csépán* névváltozat. A *Csépáni* alak szóvégi *-i*-je lehet magyar helynévképző, de lehet a latin genitívusz végződése *(villa Chepani)* is. Az újkori forrásokban és napjainkban *Cséfán* formában említik. A név belsejében mutatkozó *p* > *f* megfelelés egy szabályos hangváltozás ritka, kései megjelenése is lehet, de felvethető a *Cséffa* nevek analogikus hatása is. A ***Csépán-dűlő*** és ***Cséfán-dűlő*** névváltozatok utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Az újkori ***Cséfa*** *(Csejfa),* ***Cséfa-dűlő*** változatok úgy alakulhattak ki, hogy a *Cséfán* név végén lévő *-n* hangot helyragnak fogták fel, és elhagyták. — ÁSz., Cs. 1: 605, ÉGy., FKnT., Gy. 1: 607, L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, Rácz 2022: 72, T0.43.51.1, T25.CPl.111, T25.CPl.114, Z. 6: 147. — T10-B2C2.

Cséfán lejegyzése 1458-ból (DL. 15261)

Cséfán-dűlő lásd **Cséfán**

Csépán lásd **Cséfán**

Csépán-dűlő lásd **Cséfán**

Csépáni lásd **Cséfán**

Cserépégető-telep 1902: *Cserépégetőtelep.* — Lakott hely a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. — Hnt.

Cserés-oldal 1856–1857: *Cserés Oldal,* 1849: *Cserés oldal.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Kulin és a Hágó szomszédságában. Bokros, cserjés hely lehetett, a név előtagja bizonyára erre utal (vö. *csere*). Az utótag a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T15-F1.

Csermáj 2023: *Cser-máj,* 1900: *Csermáj dülőben, Csermáj dűlőben, Csermály dűlőben,* 1889: *Csermáj,* 1864: *Csermáj.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Bodonos, a Sötét-ág, a Nyáras és a Szénégető szomszédságában. A név bizonyára a 'cserfaerdő' jelentésű *cser* és a 'domboldal' jelentésű *mál ~ máj* földrajzi köznév összetételéből alakult, az utótag földrajzi köznév jellege azonban elhomályosult. ***Csermáj-dűlő*** formában is említik, e névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Csermáj (Hegyközpályi). — ÉGy., FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-G3.

Csermáj-dűlő lásd **Csermáj**

Csetöci lásd **Gólyási sor**

Csidor 2023: *Csidor.* — Pékség a belterület északi részén, a Nagy Földvár utcán, a Körforgalom szomszédságában. A név a román *Cidor* átvétele, amely az üzletlánc neve. — ÉGy. — T26-C5.

Csontos-tó 1763: *Csontos tó.* — Egykori tó a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában, a Legelőn. Ma már nincs meg. A névadás indítékát nem ismerjük. Lásd Csontos-tó (Hegyközkovácsi). — T25.CH.110. — T11-F2.

Csordakút 2023: *Csordakút,* 1856–1857: *Csorda Kút.* — Kút a település külterületének délkeleti részén, a belterülethez közel, a Legelőn. A csorda itatókútja volt. — ÉGy., T25.CPl.113. — T11-F4.

Csordás-pece 1856–1857: *Csordás Pecze.* — Árok a település külterületének délkeleti részén, a Kösmő mellékága. Egykor erre járhatott a csorda, a név előtagja bizonyára erre utal. A név utótagja a 'vízelvezető árok' jelentésű *pece* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.113. — T11-F4.

Csorgókút 1889: *Csurgó kút.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Bodonoson. Az 'állandóan csorgó forrás' jelentésű *csorgókút* földrajzi köznévből alakult. Lehetséges, hogy azonos a Bodonoskúttal. — FKnT., T0.43.51.1. — T11-G3.

Csörgő-kút lásd **Csörgős-kút**

Csörgős-kút 2023: *Csörgőüs-kút ~ Csörgőü-kút | A pijacra menők ott itatták a jószágokat.* — Kút a Templom tér, a Piac utca, a Tót utca és a Kis Földvár utca találkozási pontjánál. Ma már nincs meg. ***Csörgő-kút*** formában is említik. A névváltozatok előtagjai bizonyára a víz hangjára utalnak (vö. *csörgekút*). — ÉGy., FKnT.

Damján lásd **Földvár-dűlő**

Damján-ér 1856–1857: *Damján ér.* — Vízfolyás a település külterületének északi részén, a *Damján* néven is említett Földvár-dűlő keleti oldalánál. Az elhelyezkedése alapján a Kösmő egyik szakaszát jelölhette. — T25.CPl.113. — T11-F1F2.

Dan háza lásd **Bán-ház-lapos**

Darabont-Kis-erdő lásd **Kis-erdő**

Darálós-kút lásd **Tekerős-kút**

Daru-dillés [1810–1830]: *Darú-Dillés.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Dübögő-láp szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. A név előtagja esetleg arra utal, hogy a terület egykor a darvak pihenőhelye lehetett. Az utótag a *delelő* 'pihenőhely' jelentésű földrajzi köznév alakváltozata lehet. — FKnT., T25.CPl.111. — T10-B3.

Dinnyés 2023: *Dinnyés,* 1900: *Dinnyésben, Dinnyés dűlőben, Dinyés dülőben, Dinyés dűlőben,* 1889: *Dinnyés,* 1860: *Dingeo B[erg],* 1864: *Dinyés.* — Magasabban fekvő földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a Bodonos és a Sötét-ág szomszédságában. Átnyúlik Hegyközkovácsi területére is. Bizonyára dinnyetermesztésre használták a területet. A ***Dinnyés-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. A második katonai térképen szereplő *Dingeo* forma hibás alak lehet. Vö. Bihari-dinnyék, Dinnyés kapu. Lásd Dinnyés (Hegyközkovácsi). — ÉGy., FKnT., L0.43.182, MKFT., Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-G3.

Dinnyés-dűlő lásd **Dinnyés**

Dinnyés kapu 2023: *Dinnyés kapu ~ Hetykapu | Azokon a hejeken lehetett egyáltalám felmenni a hegyre. És régem még vóutak kerüllőük, akik vigyászták a hegyet, a szöllőüket, a gyümölcsösöket, kinek mije volt.* — A Dinnyés egykori bejárata a település külterületének keleti részén, a Kandia és a Kösmő szomszédságában. ***Hegykapu*** formában is említik. — ÉGy. — T11-F3.

Diófa-dűlő lásd **Róka-dűlő**

Disznó-tanya 2023: *Disznó-tanya ~ Kutrica.* — Egykori sertéstelep a település külterületén. A helyét már nem tudják pontosan megjelölni. A *tanya* névrész 'gazdasági épület' jelentésben szerepel a névben. ***Kutrica*** formában is említik. E névváltozat a 'disznó(ól)' jelentésű *kutrica* főnévből alakult. — ÉGy., FKnT., ÚMTsz.

Diszpenszár 2023: *Diszpenszár.* — Orvosi rendelő a település belterületének déli részén, a Rózsa utcán, a Katolikus parókia szomszédságában. A román *dispensar* 'orvosi rendelő' jelentésű szó a magyarba is átkerült, ebből alakult a név. — ÉGy., RKsz. — T26-C5.

Domoszló 1900: *Domoszló dülőben,* 1889: *Domoszló,* 1864: *Domoszló.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, az Őr-hegy, a Sötét-ág és a hegyközcsatári határ szomszédságában. A 15. században Jákóhodos és Hegyközcsatár határánál jöhetett létre egy *Domoszló* nevű tanyaszerű település. Az ehhez tartozó földterület a Bihar–Hegyközkovácsi–Hegyközcsatár hármashatárig terjedhetett. Ennek emlékét őrizheti a mai *Domoszló* határnév. Az sem zárható ki, hogy eredetileg kisebb területű volt Domoszló, s később vonódhatott át a név a szomszédos területekre is. A középkori település neve Árpád-kori szláv eredetű személynévből alakulhatott. A bihari határrészt ***Domoszló-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Domoszló (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Jákóhodos). — FKnT., FNESz., Jakó 1940: 259, L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T12-A3.

Domoszló-dűlő lásd **Domoszló**

Dónát-tető 2023: *Dóunát-tetőü.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Szénégető szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. Az előtag bizonyára személynevet takar. Az utótag a 'domb legmagasabb része, pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. A névadáshoz a kolozsvári *Dónát-negyed, Dónát út* nevek is mintát szolgáltathattak. — ÉGy., FKnT., ÚCsnT.

Dózsa György utca 2023: *Dóuzsa György ucca ~ Muresuluj | Az Muresuluj, magyarul nem is tudom, mi így mongyuk, mongyuk, lehet aszt magyarul izs bisztos.* — Utca a belterület keleti részén, az Alsó utca és a Kandia utca együttes megnevezése. A jelenlegi hivatalos forma, a ***Muresuluj*** névváltozat a román *Mureşului* 'Maros utca' átvétele. A *Dózsa György utca* megnevezést hivatalosan már nem használják,

de a hétköznapi kommunikációban még megjelenik. — ÉGy. — T27-H2.

Dögkút 1. 2023: *Dökkút | Odahortak mindemféle megdöglött jóuságot.* — Elhullott állatok megsemmisítésére szolgáló kút a település külterületének nyugati részén, a Benát-tagon. — ÉGy. — T10-C3.

Dögkút 2. 2023: *Dökkút.* — Elhullott állatok megsemmisítésére szolgáló kút a település belterületének északi részén, a Baptista temető környékén. Ma már nincs meg. Vö. Dögtér. — ÉGy.

Dögtér 1900: *Dögtér.* — Bizonyára a két dögkút valamelyikét vagy annak környékét jelölhették így. Az elnevezést a helyiek ebben a formában ma már nem ismerik. — L0.43.182.

Dübögő lásd **Dübögő-láp**

Dübögő-láp 2023: *Dübögőü-láp ~ Dübögőü ~ Dübögőü-lapos | Szerintem azír nevesztíg Dübögőnek, hoty ha ment rajta valaki, ojan dübögíst, a főüdnek az összetétele ojan.* 1900: *Döbögőn, Dőbőgő lápban, Döbögö lápon, Döbögő láp dülőben, dübögő lápon,* 1889: *Dübögő láp,* 1864: *Dübögő láp,* 1856–1857: *Döbögő Láp,* 1849: *Láp.* — Rét a település külterületének délnyugati részén. A *dübögő* szó földrajzi köznévként 'olyan terület, kiemelkedés, ahol dobog a föld a járművek alatt' jelentésben használatos *(dobogó),* a név előtagja bizonyára ezzel a jelentéssel hozható kapcsolatba. A név utótagja a 'vízinövényekkel benőtt terület, rétség' jelentésű *láp* földrajzi köznév. ***Dübögő*** és ***Dübögő-lapos*** formában is említik, utóbbi névváltozat utótagja a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. A ***Dübögő-láp-dűlő*** forma inkább körülíró megjelölés lehet. A legkorábbi térképi forrás röviden ***Láp***-ként említi. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-B3B4.

Dübögő-láp-dűlő lásd **Dübögő-láp**

Dübögő-lapos lásd **Dübögő-láp**

Egyes-ferma lásd **Egyes-tanya**

Egyes-forduló 2023: *Eggyes-fordulóu,* 1900: *Urbéri I fordulóban, I. fordulóban,* 1889: *Úrbéri I. forduló.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Marjai gát és a gyorsforgalmi út között. A név utótagja a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű *forduló* földrajzi köznév. A mai névalak alapján a régi iratokban szereplő *Úrbéri I. forduló* megjelölés mögött ***Úrbéri-Egyes-forduló*** formát valószínűsíthetünk. E névváltozat előtagjának jelentése alapján olyan földterület lehetett, amelyet a földesúr a jobbágyainak adott ki haszonélvezetre. A név a Kettes- és Harmadik-forduló nevekkel áll korrelációban. — ÉGy., ÉrtSz., FKnT., L0.43.182, T0.43.51.1. — T10-C3D3.

Egyes-kollektíva lásd **Egyes-tanya**

Egyes-tanya 2023: *Eggyes-tanya ~ Eggyes-ferma ~ Eggyes-kollektíva | A lovakat tartották itt.* — Mezőgazdasági telep a település belterületének nyugati részén, a Szemete, a Rét út és a Seregi szomszédságában. A kollektív gazdálkodás idején megszámozták a különféle mezőgazdasági telepeket, ennek az emlékét őrzi a név előtagja. A kollektíva tanyája volt, erre utal az ***Egyes-kollektíva*** forma. Az ***Egyes-ferma*** névváltozat utótagja a 'farm' jelentésű román *fermă* köznév magyarba átkerült *ferma* alakja. Az *Egyes-tanya* név a Kettes-tanya névvel, az *Egyes-kollektíva* névváltozat pedig a Kettes-kollektíva névváltozattal áll korrelációban. — ÉGy., RKsz. — T10-D3, T26-A5.

Eperfa sor lásd **Marjai gát**

Eperfás út lásd **Marjai gát**

Fellegvár 2023: *Fellegvár, Fellegvárba ~ Újülés ~ Újülés ucca.* — A település belterületének nyugati részén végighúzódó utca. Párhuzamosan halad a Rózsa utcával. Kissé magasabban fekszik, mint a belterület többi része, a *Fellegvár* elnevezése erre utal. Újabb része a településnek, emiatt kaphatta az ***Új-ülés, Újülés utca*** neveket. — ÉGy. — T27-F4.

Felső-Tunya 1888: *Felső-Tunya.* — Lakott hely a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja minden bizonnyal a terület elhelyezkedésére utal. Az utótag névadási indítékát nem ismerjük. A név az Alsó-Tunya névvel áll korrelációban. — Hnt.

Folyás 2023: *Fojás,* 1864: *Fojás,* 1856–1857: *Regényi Folyás.* — Patak a település külterületének északnyugati oldalán. A név a 'patak' jelentésű *folyás* földrajzi köznévből alakult. A források ***Régenyi-folyás*** formában is említik. A név előtagja a szomszédos területre utal. Vö. Régeny-folyás. Lásd Folyás (Pelbárthida).

Földvár

Fotó: Keserű László (varak.hu)

— ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 121b, T25. CPl.113. — T6-D5.

Forvila 2023: *Forvilla | Azok már, már nem is illeszkedneg be Biharba se, szóval semmi közüg Biharhoz valójába. Nekik egy lakhej.* — Épülő lakótelep a település belterületének északnyugati részén, a Nagy Földvár utca és a vasút között. Szabályos elrendeződésű utcákból és egyforma házakból áll. A *Forvila* név hivatalos elnevezése a lakótelepnek. A szomszédos Hegyközpályiban szintén van *Forvila* nevű falurész. Az ahhoz tartozó épületek és utcák a bihari Forviláéhoz hasonlóak. A *Forvila* fantázianév. Bizonyára az angol *for* 'számára, -ért' és a román *vila* 'villa, elegáns ház' szavak összekapcsolásával keletkezett. — ÉGy. — T26-C4.

Földvár 1. 2023: *Fődvár ~ Főüdvár ~ Vár,* 2001: *bihari fődvár | Hát ez a fődvár nem egyéb, mint magas fődhányás négyszög alakban. ... Amikor veszély volt, amikor jött az ellenég, az asszonyok meg a gyermekik ide gyülekeztek. A várat nagy víz vette körül, a Kösmő vize. Úgy mondják, hogy a török időben alagutat építettek a Bihari vártul kiskereki Bocskai-várig, a szalontai Csonkatoronyig. Annyi biztos, hogy a Kisfődvár utcában sok pince van, de egész hosszú pincék, mintha nem is pincének épültek vólna.* 1941: *Földvár,* [1910 k.]: *Földvár,* 1901: *bihari földvár | Itt van a híres, ősrégi és arányaiban még ma is hatalmas bihari földvár. A hagyomány szerint hajdan Mén Maróth vára, mely azonban még a II. Rákóczy Ferencz-féle szabadságharcz idején is nevezetes szerepet játszott.* 1891: *Földvár,* 1889: *Földvár,* 1886: *Földvár,* 1884: *Türken Schanze,* 1884: *Földvár,* 1864: *Föld vár,* 1860: *Türken Schanze,* 1851: *földvár,* 1833–1836: *Földvár,* 1808: *Földvár,* 1806: *Földvar,* 1799–1803: *Foldvár,* 1796: *Vár,* 1763: *Főldvár,* 1307: castri *Bihoriensis,* 1268/1329: castri *Byhoriensis,* 1226/1550: castri *Bichor,* 1214/1550: castri *Bichoriensis,* +1209/+1251//1322: *Byhoruariensi,* [1200 k.]: castrum *Byhor,* 1198: castri *Bychor,* [1177/1202–1203]/15. sz.: *Bycoriensi* castro. — Földvár a település belterületének északi részén, a Nagy Földvár utca és a Földvár-dűlő között. Az egykori vár gerendaszerkezetű, faföld-kő technikával épült. A felmérések alapján

akár 2000–3000 ember is elférhetett benne, eszerint menedéket tudott nyújtani a környező települések teljes lakossága számára. A megalapítását követően katonai, közigazgatási és bírói funkcióval rendelkezett. Jelentőségét jelzi, hogy a középkorban ***Bihar*** és ***Biharvár*** formában emlegetett vár adott nevet a megyének. A besenyők és kunok támadásainak következményeként a 12. században kőfalakat húztak a földsáncokra. A tatárjárást követően a vár szerepe azonban így is elhalványodott, védelmi funkcióját elvesztette. A későbbiekben jobbára *Földvár* formában, esetenként röviden ***Vár***-ként említik, de a 18. század második felében és a 19. század közepén készült katonai térképeken a német *Türken Schanze,* azaz 'Töröksánc' megjelöléssel szerepel. ***Bihari földvár*** említésével is találkozunk. Vö. Földvár-dűlő, Kis Földvár utca, Leány vár, Nagy Földvár utca. — ÉGy., Faragó–Fábián 2001: 176–178, Fényes 1851, Gönczy, Gy. 1: 601, 602, HKFT., Lipszky, Map., LipszkyMT., Lipszky, Rep., MaKF., MKFT., MVV. 5: 53, K. Nagy 1884: 41, 1886: 67, Pesty 1864/10: 121a–121b, Szendrei 2013: 26, TörtLex., T0.43.51.1, T16.T.75, T22.B.IX.a.1557, T25.CH.110, Vályi 1: 212. — T26-C3.

Földvár 2. lásd **Nagy Földvár utca**

Földvár-dűlő 1900: *Földvári dűlőben,* 1889: *Földvár dűlő,* 1864: *földvár dűlő | Határaiban van elöször is a' még most is emlekezetesen fen álló Föld vár, melynek környékét földvár dűlőnek nevezik.* 1856–1857: *Damján,* 1849: *Domján.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a főút és a Kösmő között. A közelben található Földvárról kapta a nevét. A 19. század

Földvár-dűlő Fotó: Papp Viktória

közepén készült térképeken ***Damján*** formában szerepel. E névváltozat bizonyára személynévből alakulhatott. Vö. Damján-ér. — L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T11-F2.

Földvári-dűlő lásd **Földvár-dűlő**

Földvár utca lásd **Nagy Földvár utca**

Fő utca lásd **Rózsa utca**

Fűzfás-lapos 1763: *Füzfás lapos.* — Legelő a település külterületének északkeleti részén, a Rét-árok-fő szomszédságában. Az előtag jelentése alapján fűzfák állhattak a területen. A név utótagja a 'legelőnek alkalmas sík terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CH.110. — T11-F2.

Gáspár András lásd **Temető sikátor**

Gáti-dűlő 1900: *Gáti dűlőben,* 1889: *Gáti dűlő,* 1864: *Gáti dűlő.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Sós-dűlő, a Pap-tag és az Autópálya szomszédságában. A közelben végighúzódó főútról kapta a nevét. A *gát* szó a helyi nyelvjárásban 'országút, kövesút' jelentésben használatos. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T7-E5.

Gólyási sor 2023: *Góujási sor ~ Csetöci ~ Gyepsor ~ Mémmarót | Bisztos azér, mert az öreg Gójás ott lakott.* — Utca a belterület keleti részén. Párhuzamosan halad a Kösművel. A *Gólyási sor* név előtagja az ott élő Gólyási családra utal, az utótagja az 'utca' jelentésű *sor* földrajzi köznév. A ***Csetöci*** névváltozat az utca hivatalos román nevének, a *Cetății* 'Vár utca' formának az átvétele. A román *cetate* szó várat jelent. Ez a névváltozat a közelben elterülő Földvárra utal. A ***Ménmarót*** névváltozat szintén a közelben lévő földvárral áll kapcsolatban, amely a hagyomány szerint Ménmarót vára volt eredetileg. A ***Gyepsor*** név 'a legelő szélén épült házsor' jelentésű *gyepsor* földrajzi köznévből alakult, s az utca elhelyezkedésére utal. — ÉGy., FKnT. — T26-C4.

Gosztát lásd **Rózsavölgyi-tanya**

Görbe-föld 1849: *Görbe föld,* [1810–1830]: *Görbe-Föld.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a nagyszántói határ és a Cséfán szomszédságában. Alakjáról

kaphatta a nevét. — T25.CPl.111, T25.CPl.112. — T10-B2.

Gróf Teleki Pál lásd **Kis Földvár utca**

Gyékényes-ér lásd **Gyékényes-Régeny**

Gyékényes-Régeny 1889: *Gyékényes Régény,* 1856–1857: *Gyékényes ér.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a kügypusztai és a nyüvedi határ szomszédságában. A Régeny nevű földterület része. Az előtag jelentése alapján gyékénnyel benőtt, mocsaras terület lehetett, a régi térképek is így ábrázolják. ***Gyékényes-ér*** formában is említik. E névváltozat *ér* utótagja 'vizenyős, mocsaras terület' értelmű. — FKnT., T0.43.51.1, T25.CPl.113. — T6-B5C5.

Gyepsor lásd **Cigánysor, Gólyási sor, Villanegyed**

Hadi út 1859–1861: *Hadi út,* 1856–1857: *Hadi út.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Hágói út és az Albert-tanya szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. A név jelentése alapján hadak vonulására alkalmas út húzódhatott a területén, erről kaphatta a nevét. Lehetséges, hogy a Hágói utat jelölte elsődlegesen. — T25.CPl.113, T25.CPl.114. — T15-E1.

Hágó 1900: *Hágó,* 1889: *Hágó,* 1864: *Hágó,* 1860: *Hágó.* — Határrész, a település külterületének délkeleti része. A név a 'domb' jelentésű *hágó* földrajzi köznévből alakult. Vö. Hágói út, Hágó-völgy, Kis-Hágó. — FKnT., L0.43.182, MKFT., Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-F5.

Hágói út 1889: *Hágói út.* — Földút a település külterületének délkeleti részén, a Hágóra vezet. — T0.43.51.1. — T11-E5.

Hágó-völgy 1856–1857: *Hágó völgy.* — Völgy a település külterületének déli részén, a Rókalyuk és a Jáger szomszédságában, a Hágó mellett északnyugatra. — T25.CPl.113. — T11-E5.

Halastó 2023: *Halastóu.* — Halastó a település belterületének keleti részén, a Hegyközkovácsi út mellett. — ÉGy. — T11-F3. — T26-D4.

Halom lásd **Halom-dűlő**

Halom-dűlő 2023: *Halom-düllőü ~ Halom ~ Rekettyés kettőü,* 1941: *Halomdűlő,* 1909: *Halom dűlő,* 1900: *Halom dűlőben,* 1889: *Halom dűlő,* 1856–1857: *Halom dűlő,* 1849: *Halom Dűlő.* — Szántóföld a település külterületének

Halastó Fotó: Bihari szabadidő- és horgásztó

nyugati részén, a Kis-Komócsó és a Marjai gát szomszédságában. A Rekettyés része. A *Halom-dűlő* névváltozat előtagja a terület domborzatára utal, utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Halom*** formában is megjelenik. Elhelyezkedésére utalva ***Rekettyés kettő*** formában is említik, ez a névváltozat a Rekettyés egy névvel áll korrelációban. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, MaKF., T0.43.51.1, T22.B.IX.a.1514, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-C2.

Hangyás 1849: *Hangyás.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Komócsó szomszédságában. A név olyan területet jelölhet, ahol sok hangyaboly van. Vö. Hangyás-ér. — T25.CPl.112. — T6-D5.

Hangyás-ér 1856–1857: *Hangyás Ér.* — Vízfolyás a település külterületének északi részén, a Komócsó szomszédságában, a *Hangyás* nevű terület mellett. Erről kaphatta a nevét. A Folyás déli szakaszát vagy mellékágát jelölte. — T25.CPl.113. — T11-E1.

Hangya szövetkezet lásd **Szövetkezet**

Harmadik-forduló 1900: *III. fordulóban, Urbéri III fordulóban,* 1889: *Úrbéri III. forduló.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Marjai gát, a Tank-árok és a Rendetlen között. A név utótagja a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű forduló földrajzi köznév. ***Úrbéri-Harmadik-forduló*** formában is szerepel. E névváltozat előtagjának jelentése alapján olyan földterület lehetett, amelyet a földesúr a jobbágyainak adott

ki haszonélvezetre. A *Harmadik-forduló* név az Egyes-forduló és a Kettes-forduló nevekkel, míg az *Úrbéri-Harmadik-forduló* név az Úrbéri-Első-forduló és Úrbéri-Kettes-forduló nevekkel áll korrelációban. — ÉrtSz., FKnT., L0.43.182, T0.43.51.1. — T10-D2.

Hatház utca 2023: *Hatház ucca ~ Rozelor ~ Szivák ucca | Mer hat ház vóud benne, mos se sokkal több.* — Utca a település belterületének déli részén, az Ady Endre és a Villanegyed között húzódik végig. Eredetileg csupán néhány ház állt rajta, erre utal a *Hatház utca* név. A ***Rozelor*** 'Rózsa utca' forma a hivatalos román névváltozat átvétele. A ***Szivák utca*** névváltozat előtagja az ott élő Szivák családra utal. — ÉGy. — T27-G4.

Hegy lásd **Szőlőhegy**

Hegyalja 2023: *Hegyajja.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén a Vásáros és a Szénégető szomszédságában. Vö. Hegyaljai út. — ÉGy. — T11-G4.

Hegyaljai út 2023: *Hegyajjai út.* — Földút a település külterületének keleti-délkeleti részén, a Hegyalja mellett. — ÉGy. — T11-G4.

Hegykapu lásd **Dinnyés kapu**

Hegyközkovácsi út 2023: *Hetyköszkovácsi út ~ Kovácsi út ~ Kovácsi gát,* 1889: *Hegyköz-Kovácsi út.* — Műút a település külterületének északkeleti részén. Hegyközkovácsi településre vezet. ***Kovácsi út*** és ***Kovácsi gát*** formában is említik. A *gát* szó a helyi nyelvjárásban 'országút, kövesút' jelentésben használatos. — ÉGy., FKnT., T0.43.51.1. — T26-C5.

Hívő temető lásd **Baptista temető**

Hodosi-dűlő 1900: *Hodosi dülöben.* — Földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a közeli Jákóhodos településre utal. — L0.43.182.

Holt-Körös 2023: *Hót-Körözs ~ Kis-Körözs,* 1941: *Kis Körös,* [1925 k.]: *Kis-Körös,* [1910]: *Kis-Körös,* 1902: *Kis-Körös,* 1889: *Körös,* 1884: *Kis Kőrös,* 1860: *Kis Körös,* 1851: *Kis-Körös,* 1838: *Kis Körös,* [1810–1830]: *Cis-Körös, Kiss-Köres,* +1214/1334: *Jozes,* [1200 k.]: *Jouzas,* fl. — A település külterületének délnyugati részén kanyargó folyó. A *Holt-Körös* névváltozat előtagja arra utal, hogy csak időszakosan van benne víz, míg a ***Kis-Körös*** névváltozat előtagja azt jelzi, hogy a Körös folyó mellékágáról van szó. A 19. század végi kataszteri térképen ***Körös*** formában szerepel. A vízfolyás neve a 13. században *Jószás* volt. A név a régi 'folyó' jelentésű **jó* földrajzi köznévből alakulhatott. Az is felvetődött, hogy a főnév igei párja, a *jó* 'folyik' jelentésű lexéma *-sz* gyakorító képzős származékából főnévképzővel alakult szó a név előzménye. Ebben az esetben a név szemantikai tartalma: 'folyás'. — ÉGy., Fényes 1851, FNESz., Gy. 1: 570, Győrffy 2011: 101, HKFT75., MaKF., MÁT., MKFT., T0.43.51.1, T9.BmT.220, T16.T.81, T16.T.316, T25.CPl.111. — T10-C4D4.

Homokgödör 2023: *Homoggödör.* — Gödrös terület a település külterületének keleti részén, a Legelő és a Dinnyés között. — ÉGy. — T11-F3.

Hosszú-dűlő 2023: *Hosszú-düllőü ~ Szalma-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Róka-dűlő, a gyorsforgalmi út és a nagyszántói határ között. A *Hosszú-dűlő* névváltozat a földterület alakjára utalhat. A ***Szalma-dűlő*** névváltozat előtagja a helybeliek szerint azzal magyarázható, hogy a határ ezen része szalmát adó terület volt. A név jelentése alapján lehetséges, hogy többnyire gabonát termeltek rajta. Mindkét névváltozatban 'földterület' jelentésben szerepel a *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T10-C1.

Hosszú-földek 2023: *Hosszú-főüdek.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Kösmő, a Hegyaljai út és a hegyközpályi határ között. Elnyújtott alakjáról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-F4G5.

Hőzse lásd **Hőzse-tanya**

Hőzse-tanya 2023: *Hőüzse-tanya ~ Hőüzsőü-tanya ~ Hőüzse ~ Tehén-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének délkeleti részén, az Iklód és a Bánház-lapos szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Röviden ***Hőzse*** formában is említik. A ***Tehén-tanya*** névváltozat a kollektíva idején az itt tartott állatokra utalt. — ÉGy. — T11-F4.

Hurguj lásd **Hurguj-ház**

Hurguj-ház 2023: *Hurguj-ház ~ Hurguj | Vóut ety Hurguj család, nagy, gazdak család vóut, és annak a háza vóut.* — Ház a település belterületének déli részén, a Rózsa utcán. Tulajdonosáról kapta a nevét. Röviden ***Hurguj*** formában is említik. — ÉGy. — T27-G3.

Húsbolt 2023: *Húzsbolt ~ Szabóu-kocsma.* — Épület a település belterületének délnyugati részén, a Palló sor déli végén. Egykor kocsma működött benne, ma húsbolt. A ***Szabó-kocsma*** névváltozat az egykori tulajdonosra utal. — ÉGy. — T27-G3.

Iklód 1. 2023: *Iklóud | Mindig mindenki aszt monta, hogy ot valahol van elásva egy ökörszekér, hat ökörrel, aranyból.* 1913: *Iklódtanya,* 1907: *Iklód p[uszta],* 1902: *Iklód p[uszta],* 1900: *Iklód dűlőbenm,* 1889: *Iklód,* 1864: *Iklód dülő,* 1860: *Sclod,* 1859–1861: *Iklod,* 1849: *Iklód.* — Földterület, szántóföld, egykori tanya a település külterületének délkeleti részén, a Kisasszony és a Hosszú-földek szomszédságában. Átnyúlik Hegyközpályi határába is. A név eredete bizonytalan. Lehetséges, hogy az *Iklód* településnévvel hozható összefüggésbe. Iklód középkori település volt a régi Bihar vármegyében, Várad mellett délnyugat felől, elnéptelenedése után Biharszentandrás határába olvadt. A településnév bizonyára az *Ikol* személynévből alakult *-d* helynévképzővel. Az ***Iklód-puszta*** névváltozat utótagja 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major; elnéptelenedett, pusztásodott település' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. Az ***Iklód-tanya*** névben a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév szerepel. Az ***Iklód-dűlő*** névformában 'földterület' jelentésben látható a *dűlő* földrajzi köznévi utótag. Vö. Iklód 2. Lásd Iklód (Hegyközpályi). — ÉGy., FKnT., Hnt., L0.43.182, MKFT., Pesty 1864/10: 121b, Rácz 2022: 132, T0.43.51.1, T25.CPl.112, T25.CPl.114. — T11-F4.

Iklód 2. 2023: *Iklóud | Tulajdonképpen egy útat neveznek Iklóudnak. Igen, meg egy ijem feljáróu. Onnan kezdőüdik már jobban, hogy dombos. ... Megyünk az Iklóut fele, vagy Iklóudnál mentünk fel a Hegyre, vagy így nevezzük meg.* — Az Iklód mellett elvezető földút a település külterületének keleti részén. — ÉGy. — T11-F4.

Iklód-dűlő lásd **Iklód 1.**

Iklód-puszta lásd **Iklód 1.**

Iklód-tanya lásd **Iklód 1.**

Imaház lásd **Zsidó templom**

Indóház lásd **Állomás**

Irigy-kerti-kaszáló 1856–1857: *Irigy kerti kaszáló.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a hegyközkovácsi határ szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. A helyiek szerint a bihari és a kovácsi emberek nem tudták egyértelműen eldönteni, hogy pontosan hol húzódik a két település közötti határ, így ez a rész gyakran gerjesztett vitát a két település lakossága között. Erről kaphatta a földterület a nevét. Lásd Irigy-kert (Hegyközkovácsi). — T25.CPl.113. — T11-F2.

Iskola 2023: *Iskola.* — Iskolaépület a belterület középső részén, a Temető sikátoron. Jelenleg is használják. Az intézmény, amelyhez több épület is tartozik, hivatalosan a *Gáspár András Általános Iskola* nevet viseli. — ÉGy. — T26-C5.

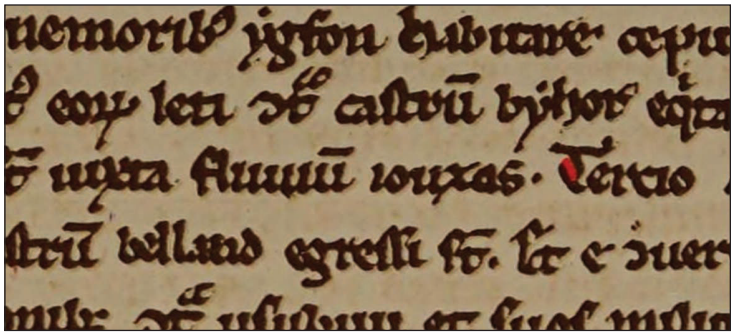
Izraelita temető lásd **Zsidó temető**

Jáger 2023: *Jáger.* — Szántóföld a külterület déli részén, a Rózsavölgyi-tanya, a Kulin-tanya és a Hágói út szomszédságában. Ma már részben beépített terület. Eredetileg három részre osztották: Jáger egy, Jáger kettő és Jáger három nevű részekre. A területnek ma már más a felosztása. A *Jáger* név az 'erdőkerülő, vadőr' jelentésű *jáger* szóra vezethető vissza. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., ÉrtSz. — T11-E5.

Jáger egy 2023: *Jáger egy.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Jáger része. A név a Jáger kettő és a Jáger három nevekkel áll korrelációban. — ÉGy.

Jáger három 2023: *Jáger három.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Jáger része. A név a Jáger egy és a Jáger kettő nevekkel áll korrelációban. — ÉGy.

Jáger kettő 2023: *Jáger kettőü.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Jáger

A Jószás lejegyzése Anonymus Gesta Hungarorumában
Forrás: archive.org

Kandia Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

része. A név a Jáger egy és a Jáger három nevekkel áll korrelációban. — ÉGy.

Jakab sikátor lásd **Temető sikátor**

Jószás lásd **Holt-Körös**

Kálmán út 2023: *Kálmán út.* — Egykori út a külterület nyugati részén. A helyiek emlékezete szerint ezen a részen jártak át a vasúton, de a pontos helyére már nem emlékeznek. A névadás indítékát nem ismerjük: lehetséges, hogy az út szomszédságában lakó személyről kapta a nevét. — ÉGy.

Kanáli-bokor 1849: *Kanáli bokor.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Nagykút-fő és a Kulin szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük, a név előtagja esetleg a *kanális* szó tévesen lejegyzett formája lehet. Az utótag a 'bokrokkal benőtt terület' jelentésű *bokor* földrajzi köznév. — FKnT., T25. CPl.112. — T15-F1.

Kandia 2023: *Kandija.* — Utca a település belterületének keleti részén. A Dózsa György utca része, az Alsó utca folytatása. A *Kandia* Kréta sziget neveként volt használatos a régi magyar nyelvben. Településrészek, határrészek neveként is gyakran előfordul elhagyatott, silány helyek megnevezésére. — ÉGy., FNESz. — T26-D5.

Katolikus iskola 2023: *Katólikus iskola.* — Iskolaépület a belterület központjában, a Rózsa utca északi részén. A katolikus egyházhoz tartozik. Jelenleg óvoda működik benne. — ÉGy. — T26-B5C5.

Katolikus parókia 2023: *Katólikus parókija.* — Paplak a belterület központjában, a Rózsa utca északi részén, a Katolikus templom és a Diszpenszár között. — ÉGy. — T26-C5.

Katolikus temető 2023: *Katólikus temetőü,* 1856–1857: *Római Kath. Temető.* — Temető a település belterületének nyugati részén, a Temető nyugati része. A római katolikus felekezethez tartozó lakosság használja. ***Római katolikus temető*** formában is szerepel. — ÉGy., T25. CPl.113. — T26-B4.

Katolikus templom 2023: *Katólikus templom,* 1901: *róm[ai] katholikus templom | A róm. katholikus templom 1826-ban épült.* — Templomépület a belterület központjában, a Templom tér és a Rózsa utca sarkán. A római katolikus egyházhoz tartozik. ***Római katolikus templom*** formában is említik. — ÉGy., MVV. 5: 52. — T26-C5.

Katolikus templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Katonáné-barakk 2023: *Katonáné-barakk.* — Építmény a település külterületének nyugati részén, a Rekettyésen. A második világháború idején építették, a helybeliek emlékezete szerint a határ nyugati oldalán több barakk is állt. Ezeknek a többsége mára tönkrement. Nevét minden bizonnyal a terület tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T10-D2.

Kerek-domb 1763: *Kerek domb.* — Domb a település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában. Alakjáról kaphatta a nevét. — T25.CH.110. — T11-F2.

Kerítő 2023: *Kerítőü ~ Kerítőügát,* 1856–1857: *Keritő,* 1849: *Kerito,* [1810–1830]: *Keritö.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Körtvélytó, a Rekettyés és a gyorsforgalmi út között. A névadás indítékát nem ismerjük, a név jelentése alapján bekerített hely

lehetett. ***Kerítőgát*** formában is említik. E névváltozat utótagja a szomszédos utak valamelyikére utalhat, a *gát* szó a helyi nyelvjárásban 'országút, kövesút' jelentésű. Vö. Kerítő hátulja. — ÉGy., FKnT., T25.CPl.111, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-C2.

Kerítőgát lásd **Kerítő**

Kerítő hátulja [1810–1830]: *Keritö hátúja.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Rekettyés szomszédságában. A Kerítő keleti része, erről kapta a nevét. A név utótagja a 'valami mögött levő terület' jelentésű *hátulja* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.111. — T10-D2.

Kettes-forduló 2023: *Kettes-fordulóu,* 1900: *Urbéri II. fordulóban,* 1889: *Úrbéri II. forduló.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Seregi és a Legelő-dűlő szomszédságában. A név utótagja a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű *forduló* földrajzi köznév. A mai forma alapján a régi iratokban szereplő *Úrbéri II. forduló* mögött ***Úrbéri-Kettes-forduló*** alakot valószínűsíthetünk. E névváltozat előtagjának jelentése alapján olyan földterület lehetett, amelyet a földesúr a jobbágyainak adott ki haszonélvezetre. A *Kettes-forduló* név az Egyes-forduló és a Harmadik-forduló nevekkel, míg az *Úrbéri-Kettes-forduló* név az Úrbéri-Egyes-forduló és az Úrbéri-Harmadik-forduló nevekkel áll korrelációban. — ÉGy., ÉrtSz., FKnT., L0.43.182, T0.43.51.1. — T10-D4, T11-E4.

Kettes-tanya 2023: *Kettes-tanya ~ Kettőüs-tanya ~ Kettőüs-kollektíva | Az ólak, amik vóutak, a jószágok, itt ijen szarvasjószágokat tartottak a kollektíva idejibe. Azok ö egy része, mán le izs bontották, másik része meg, hát ott van, ojam félig-meddik kardalészán [nincs gazdája, nem törődik vele senki].* — Tanya a település belterületének északi részén. A kollektív gazdálkodás idején megszámozták a mezőgazdasági telepeket, ennek az emlékét őrzi a név előtagja. ***Kettős-tanya*** formában is említik, e névváltozat előtagja 'kettes' értelmű. A kollektíva tanyája volt, erre utal a ***Kettős-kollektíva*** forma. A *Kettes-tanya* név az Egyes-tanya névvel, a *Kettős-kollektíva* névváltozat pedig az Egyes-kollektíva névváltozattal áll korrelációban. — ÉGy. — T26-C3.

Kettős-kollektíva lásd **Kettes-tanya**

Kettős-tanya lásd **Kettes-tanya**

Király-kút 2023: *Kiráj-kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Kerítőn. A névadás indítékát nem ismerjük. A név előtagja családnév lehet. — ÉGy. — T10-C3.

Kisasszony 2023: *Kisasszony ~ Kisasszony-főüd | It vóut a kisasszonyoknak ety terüllet, ami, itt laktak valamikor a főuccán, s azoknak nem maratt utóduk, s arrul van elnevezve. | Ijen kis úri hölgyek vóutak. ... Azoknak vóut ot főgygyük.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Kösmő, a Szőlőhegy és a Cinege szomszédságában. Egykori tulajdonosairól kapta a nevét. ***Kisasszony-föld*** formában is említik. — ÉGy. — T11-F3F4.

Kisasszony és Szőlőhegy
Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kisasszony-föld lásd **Kisasszony**

Kis Bálint-kút 2023: *Kizs Bálint-kút.* — Kút a település külterületének délkeleti részén, a Burjászon. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy.

Kis-Cséfán 2023: *Kis-Cséfán.* — Szántóföld és rét a település külterületének nyugati részén, a Körtvélytó szomszédságában. A Cséfán kisebbik, keleti része. A név a Nagy-Cséfán névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T10-B3.

Kis-erdő 2023: *Kis-erdőü ~ Darabont-Kis-erdőü ~ Akácos.* — Kisebb erdő a település külterületének keleti részén, a Csermáj, a Bodonos és a Cinke-tető szomszédságában. A ***Darabont-Kis-erdő*** név előtagja a tulajdonosra utal.

Az ott lévő fákról ***Akácos*** formában is említik. — ÉGy. — T11-G3.

Kis Földvár utca 2023: *Kis Főűdvár ucca ~ Gróf Teleki Pál ~ Teleki Pál,* 2001: *Kisfődvár utca.* — Utca a település belterületének keleti részén, nincs messze a Földvártól. Az Arany János utca északi része. A név a Nagy Földvár utca névvel áll korrelációban. ***Gróf Teleki Pál*** és ***Teleki Pál*** formában is említik. — ÉGy., Faragó–Fábián 2001: 177. — T26-C5.

Kis-Hágó 1941: *Kishágó.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Jáger és a Kulin-tanya szomszédságában. A Hágó kisebbik része. — MaKF. — T11-E5.

Kis-Komócsó 1889: *Kis-Komocsó,* 1856–1857: *Kis Komócsó,* 1849: *Kis Komótso.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Hosszú-dűlő és a Halom-dűlő szomszédságában. A Komócsó kisebbik, nyugati része. — T0.43.51.1, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-C2.

Kis-Körös lásd **Holt-Körös**

Kis-Körtvélytó 1856–1857: *Kis Körtvélytó.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a gyorsforgalmi út mellett. A Körtvélytó nevű határrész keleti része. Az adatokban szereplő *-tő* utótag tévesen szerepel *-tó* helyett. — T25.CPl.113. — T10-C3.

Kis-kút-fő 1859–1861: *Kis kut fő,* 1856–1857: *Kis Kut Fő,* 1849: *Kis kutfő.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Hágói út, az Albert-tanya és a Kulin-Sisak szomszédságában. A terület közelében egykor kút állhatott, erről kaphatta a nevét. A *fő* 'vízfolyás kezdete; völgy bejárata' jelentésben szerepelhet a névben. A név a Nagy-kút-fő névvel áll korrelációban. — FKnT., T25.CPl.112, T25.CPl.113, T25.CPl.114. — T15-F1.

Kis-kút-tanya 1884: *Kis Kút tn. [tanya].* — Egykori tanya a külterület déli részén, az Albert-tanya és a Kulin-Sisak szomszédságában. A terület közelében egykor kút állhatott, erről kaphatta a nevét. — HKFT. — T15-F1.

Kis-kút-völgy 1856–1857: *Kis Kút Völgy.* — A Kis-kút-fő völgye a település külterületének déli részén, a Kis-kút-fő és a Nagy-kút-fő között. A terület közelében egykor kút állhatott, erről kaphatta a nevét. A név a Nagy-kút-völgy névvel áll korrelációban. — T25.CPl.113. — T15-F1.

Kis Palló sor 2023: *Kis Palóu sor ~ Kis Pallóu sor | Ott is a Pallóu sor is elágazik, és akkor van Kis Pallóu sor és Naty Pallóu sor.* — Utca a település belterületének nyugati részén. A Palló sor keleti része. A név a Nagy Palló sor névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T27-F2F3.

Kis-Sötét-ág 2023: *Kis-Sötít-ág,* 1889: *Kis setétág.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Csermáj és a Dinnyés között. A Sötét-ág kisebbik, nyugati része. A név a Nagy-Sötét-ág névvel áll korrelációban. Lásd Kis-Sötét-ág (Hegyközkovácsi). — ÉGy., T0.43.51.1. — T11-G3.

Kis-völgy 1856–1857: *Kis völgy.* — Völgy a település külterületének déli részén, a Hágón. Méretéről kapta a nevét. — T25.CPl.113. — T11-E5F5.

Kocsma-dűlő 2023: *Kocsma-düllőü ~ Szonda-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a gyorsforgalmi út és a Marjai gát között. A helyiek szerint kocsma állt egykor a területen, innen kaphatta a *Kocsma-dűlő* nevét. Talán a Marjai gát melletti Komócsó csárda lehetett a névadás alapja. Később meleg vizet találtak a területen, az ott elhelyezett talajszondákra utalóan kapta a ***Szonda-dűlő*** nevet. Az utótag mindkét névváltozat esetében a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. — ÉGy., FKnT. — T10-D2.

Komócsó 2023: *Komóucsóu | Az ot Kügy alat valahol.* 1941: *Komocsó,* 1913: *Komocsótanya,* 1907: *Komocsó p[uszta],* 1901: *Komocsó,* 1889: *Komocsó puszta,* 1888: *Komocsó,* 1864:

A Komócsó, a Komócsó csárda és a Legelő a második katonai felmérés térképén

Komócsó, 1860: *Komótsó-Puszta,* 1849: *Komócso Lapossa,* 1838: *Komotsó,* 1809: *Komotsó Lapossán.* — Nagy kiterjedésű határrész, szántóföld a település külterületének északi részén, a Régeny, a Hosszú-dűlő, a gyorsforgalmi út és a főút szomszédságában. Két részből állt: a Komócsó egy és a Komócsó kettő nevű területekből. A 19. századi térképek tanúsága szerint korábban ettől részben eltérően Kis-Komócsó és Nagy-Komócsó nevű részekre tagolták. A névadás indítékát nem ismerjük, esetleg szóba jöhet az 'erdei szamóca' jelentésű *komócsó* köznévből való alakulása. Egykor lakott terület lehetett, erre utal a ***Komócsó-tanya*** megjelölés. A ***Komócsó-puszta*** névváltozat utótagja 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major; elnéptelenedett, pusztásodott település' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. A ***Komócsó laposa*** névváltozat utótagja 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésben szerepel a névben. Vö. Komócsó csárda, Komócsói-kút. — ÉGy., FKnT., Hnt., MaKF., MKFT., MVV. 5: 54, Pesty 1864/10: 121b, Szabadi 2016: 40, T0.43.51.1, T9.BmT.220, T25.CPl.112, ÚMTsz. — T6-D5, T7-E5.

Komócsó csárda [1925 k.]: *Komocso cs[árda],* [1910]: *Komocsó cs[árda],* 1889: *Komocsói csárda,* 1884: *Komocsó cs[árda],* 1860: *Komótsó csárda.* — Egykori csárda a település külterületének északnyugati részén, a Komócsón. ***Komócsói csárda*** formában is szerepel. Vö. Kocsma-dűlő. — HKFT., MÁT., MKFT., T0.43.51.1, T16.T.316. — T6-C5.

Komócsó egy 2023: *Komóucsóu egy.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A Komócsó keleti része. A név a Komócsó kettő névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T7-E5.

Komócsói csárda lásd **Komócsó csárda**

Komócsói-kút 2023: *Komóucsóuji-kút.* — Egykori csordakút a település külterületének északnyugati részén, a Komócsón. Már nincs meg. — ÉGy.

Komócsó kettő 2023: *Komóucsóu kettőü,* 1860: *Legelö.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A Komócsó nyugati része. Egykori funkciójára utalva a forrásokban ***Legelő*** formában is szerepel. A Komócsó egy névvel áll korrelációban. — ÉGy., MKFT. — T10-D1.

Komócsó laposa lásd **Komócsó**

Komócsó-puszta lásd **Komócsó**

Komócsó-tanya lásd **Komócsó**

Kormányos 2023: *Kormányos.* — Gyárépület a település belterületének északi részén, a Kettes-tanyához tartozik. Kormányokat gyártanak benne, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T26-B3.

Kovácsi gát lásd **Hegyközkovácsi út**

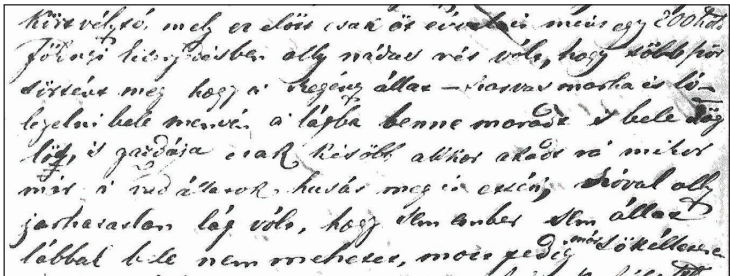
Kovácsi út lásd **Hegyközkovácsi út**

Kőkép 2023: *Kűkíp.* — Utca a település belterületének nyugati részén, az Állomás utca és a Tollas-dűlő szomszédságában húzódik végig. Lapályos hely, csupán néhány házból áll. A név bizonyára a 'kőszobor' jelentésű *kőkép* köznévből alakult. Egy szobor állhatott egykor ezen a részen, s erről kaphatta a terület a nevét. — ÉGy., SzT. — T26-B4.

Körforgalom 2023: *Körforgalom.* — A település belterületén lévő egyetlen útelágazás, amelynek déli elágazása a nagyváradi, az északi a szatmárnémeti, a keleti pedig a margittai úthoz vezet. — ÉGy. — T26-C4.

Körös lásd **Holt-Körös**

Körtvélytó 2023: *Körtéjtóu,* 1941: *Körtélytó,* 1900: *Körtvélytó dülöben, Körtvélytó dűlőben,* 1889: *Körtvélytó,* 1884: *Körtvély tó,* 1864: *Körtvélytó | Mely ez előtt csak öt évvel is mint egy 200 hóld földnyi kiterjedésben olly nádas rét vólt, hogy többször történt meg hogy a' szegény állat — szarvas marha és ló — legelni bele menvén a' lápba benne maradt 's bele döglött, 's gazdája csak később akkor akadt rá mikor már a' vad*

A Körtvélytó leírása Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 121b)

állatok husát meg is ették, szóval olly jarhatatlan láp vólt, hogy sem ember sem állat lábbal bele nem mehetet, most pedig már tökélletesen ki van száradva, s ezen jarhatlan helyen kaszálóföld diszlik, idövel 's már részbe most is miután a' zsombékoktól naponként tisztittatik tökelletesen haszon vehetövé lessz. 1856–1857: *Körtvély tő,* 1860: *Körtvélytö.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Cséfán, a Kerítő és a Rét szomszédságában. A név előtagja, a *körte* főnév *körtély ~ körtvély* alakváltozata, bizonyára arra utal, hogy egykor körtefa állt e területen. A név utótagja pedig arról árulkodik, hogy lapályos, vizenyős terület, egykor időszakos vízállás borította. A ***Körtvélytó-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. A több névadatban is szereplő *-tő* utótag talán téves lejegyzést takar. Vö. Körtvélytói út, Körtvélytó-part. — ÉGy., FKnT., HKFT., L0.43.182, MaKF., MKFT., Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1, T25.CPl.113. — T10-B3C3.

Körtvélytó-dűlő lásd **Körtvélytó**

Körtvélytói út lásd **Rét út**

Körtvélytó-part 1900: *Körtvélytópart,* 1889: *Körtvélytópart,* 1849: *Körtvélytópart.* — Rét a külterület délnyugati részén, a Rózsavölgyi-tanya szomszédságában. A szomszédos Körtvélytóról nevezték el. A név utótagja a 'magasabb fekvésű terület' jelentésű *part* földrajzi köznév. — FKnT., L0.43.182, T0.43.51.1, T25.CPl.112. — T10-C4D4.

Kösmő 2023: *Kösmő̱ü,* 2001: *Kösmő,* [1910]: *Kösmő,* 1901: *Kösmő-patak,* 1889: *Kösmő,* 1860: *Kösmö, Kösmö Fl[uvius],* 1859–1861: *Kösmő P[atak],* 1851: *Kösmő,* 1763: *Kősmő | A Kösmő vize nem apadt el, mint mostanság, ahogy elapad, mocsaras helyek voltak erre, onnan folyt a víz akkor is, amikor nem volt eső.* — Sitervölgy határában két forráságból eredő patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. A település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában folyik. A *Kösmő* név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. ***Kösmő-patak*** formában is említik. Vö. Kösmő hídja, Kösmő-szakadék. Lásd Kösmő (Kügypuszta, Nyüved, Paptamási), Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Hegyközpályi, Hegyközújlak, Sitervölgy). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, ÉGy., Faragó–Fábián 2001: 49–50, 177, Fényes 1851, FNESz., Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, MÁT., MKFT., MVV. 5: 52, T0.43.51.1, T25.CH.110, T25.CPl.114, Zsupos 2021. — T11-F4.

Kösmő hídja 1763: *Kösmő hidja.* — Egykori híd a település külterületének északkeleti részén, a Hegyközkovácsi út nyugati végén. A Kösmő patakon vezetett át, erről kapta a nevét. — T25.CH.110. — T11-F3.

Kösmő-patak lásd **Kösmő**

Kösmő-szakadék 1763: *Kősmő Szakadék.* — Folyórész a település külterületének északkeleti részén, a Kösmő és a Földvár-dűlő szomszédságában. Az utótag jelentése 'kiágazó mellékág; vízfolyás'. — FKnT., T25.CH.110. — T11-F2.

Kövecses gát 1849: *Követses gát.* — Út a település külterületén. Lokalizálása bizonytalan, a Nagyváradra vezető utat és környékét nevezhették így egykor. A név utótagja az 'országút, kövesút' jelentésű *gát* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.112.

Közös-pece 1856–1857: *Közős Pecze.* — Vízelvezető árok a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában, a Kösmő mellékága. Bizonyára a falu lakosai által közösen használt rész volt, erre utalhat a név előtagja. Az utótagja a 'vízelvezető árok' jelentésű *pece* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.113. — T11-E4.

Köztemető lásd **Baptista temető**

Kuki-tag 2023: *Kuki-tag.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Pólyász, a Vizeli és a hegyközpályi határ szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név

utótagja a 'határrész, egy birtokoshoz tartozó szántó' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G4H4.

Kulin 2023: *Kulin.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Cserés-oldal szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Kulin-Sisak, Kulin-tanya, Kulin-völgy. — ÉGy. — T15-F1.

Kulini-tanya lásd **Kulin-tanya**

Kulin-Sisak 2023: *Kulin-Sisak ~ Sisak | Sisak, aszt azér monták, mer dombos vóut. | Asz tényleg ojan, mint ety sisak, egy nyerges tetőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a hegyközpályi határ mellett. A Kulin nevű terület dombosabb, déli része. Röviden ***Sisak*** formában is említik, ez a terület alakjára, domborzati jellegére utal. — ÉGy. — T15-F1.

Kulin-tanya 2023: *Kulin-tanya ~ Birka-tanya | Ot három tanya vóut, oda fent. Tudom, mer laktunk ott, a Kulin-tanyám mink is.* 1941: *Kulinyi-ta[nya].* — Egykori tanyák a település külterületének déli részén, a *Kulin* nevű területen. Ma már nincsenek nyomai. A *Kulin-tanya* és a ***Kulini-tanya*** névváltozatokban a környező földterületet is birtokló tulajdonos nevét kereshetjük. A ***Birka-tanya*** forma arra utal, hogy birkákat tartottak a tanyán. A nevek utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., MaKF. — T15-E1.

Kulin-völgy 2023: *Kulim-vőügy.* — Mélyebben fekvő földterület, szántóföld a település külterületének déli részén, a Bánház-lapos és a Rókalyuk szomszédságában. A Kulin nevű terület része. — ÉGy. — T11-F5.

Kutrica lásd **Disznó-tanya**

Kürtös 1900: *Kürtös dűlőben,* 1889: *kürtös,* 1864: *Kűrtös,* 1856–1857: *Kürtös,* 1849: *Kűrtös.* — Rét és szántóföld a település külterületének déli részén, a Körtvélytó-part és a Rózsavölgyi-tanya szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük, esetleg alakjáról kapta a nevét. Emellett az is elképzelhető, hogy személynévből alakult a helynév, és az egykori tulajdonos emlékét őrzi. A ***Kürtös-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. Vö. Kürtös-tanya. — FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-D5.

Kürtös-dűlő lásd **Kürtös**

Kürtös-tanya lásd **Rózsavölgyi-tanya**

Lakatos-puszta 1907: *Lakatos p[uszta],* 1902: *Lakatos p[uszta].* — Lakott terület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Lehetséges, hogy azonos a Lakatos-taggal. A név előtagjában személynevet kereshetünk. Az utótag 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major; elnéptelenedett, pusztásodott település' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Lakatos-tag 2023: *Lakatos-tag.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Szénbánya és a Kulin-völgy között. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. Vö. Lakatos-puszta. — ÉGy., FKnT. — T11-F5.

Láp lásd **Dübögő-láp**

Laszli-pince 2023: *Laszli-pince.* — Borospince a település külterületének keleti részén, a Szénégetőn. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy.

Leány vár 2023: *Leány vár | Erre mongyák, hogy Leány vár, hogy oda ellopták a leányokat. Oszt ot vóut a Leány vár. Oda bezárták űket.* 2001: *Lányvár | A törökök a földvárban laktak. Kijártak onnan és összefogdosták az asszonyokat, oda a lányvárba zárták űket.* 1900: *Leányvár | Egy kis fiókváracs háromszög alapon. Ezt a nép Leányvárnak nevezi, és helyesen, mert valóban leánya, fialája az anyavárnak.* 1889: *Leányvár.* — A település belterületének északi részén lévő Földvár keleti része. Bronzkori erődítés marad-

Leány vár Forrás: Keserű László (varak.hu)

ványa. A hagyomány szerint hajdanán itt tartották fogva a nőket, erről kaphatta nevét az építmény. Valószínűbb azonban, hogy a mérete alapján nevezték el, a Leány vár ugyanis a Földvár kisebbik része. Vö. Földvár 1. — ÉGy., Faragó–Fábián 2001: 49–50, Szendrei 2013: 26, Tóth-Szabó 1900: 548, T0.43.51.1. — T11-F2. — T26-C3.

Legelő 1. 2023: *Legelőü | Hát, ez itt a Legelőü, igen, és ez a közbirtokosság legelőüje, ennek nincsen külön neve.* 1889: *Legelő dűlő.* — Nagy kiterjedésű legelő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A források ***Legelő-dűlő*** formában is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.51.1. — T11-F3.

Legelő 2. lásd **Komócsó kettő**

Legelő-dűlő 1. 1889: *Legelő dűlő.* — Földterület a település belterületének nyugati-délnyugati részén, a Rózsa utca, a Palló sor és a Szent Péter utca szomszédságában. Ma már családi házakhoz tartozó kertek vannak itt. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.51.1. — T27-E4F4.

Legelő-dűlő 2. lásd **Legelő 1.**

Liget 2023: *Liget, Ligedbe ~ Liváda ucca.* — Egyesek úgy gondolják, hogy a név a település belterületének északi részén, a Földvár közvetlen közelében végighúzódó kis utcát jelöli. Mások szerint egy egész településrész, a belterület északi részének a megnevezése. E felfogás szerint a Nagy Földvár utcából a Kösmő irányába ágazó kis utcák alkotják együttesen a Ligetet. A név 'a fákkal, bokrokkal tarkított terület' jelentésű *liget* földrajzi köznévből alakult. ***Liváda utca*** formában is említik. A *Liváda* előtag ugyanis a 'gyümölcsöskert' jelentésű román *livadă* szóval hozható kapcsolatba. — ÉGy., FKnT., RKsz. — T26-C3.

Liváda utca lásd **Liget**

Loboz lásd **Temető utca**

Lófogó 1849: *Lófogó.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Rét-alj, a Dübögő-láp és a Holt-Körös szomszédságában. A *Lófogó* név arra utalhat, hogy ez a rész, vizenyősebb láposabb terület lévén, megfogja az arra tévedő állatokat, de szemléletét tekintve összefügghet a 'meredek út' jelentésű *lódöglesztő, lófingató* földrajzi köznevekkel is. — FKnT., T25.CPl.112. — T10-C4.

Magnólia 2023: *Magnóulija.* — Épületegyüttes, panzió és rendezvényterem a település külterületének északi részén, a Téglagyár és a Földvár között. Lakodalmaknak, nagyobb ünnepségeknek ad helyet. A benne működő cég nevével nevezik meg. — ÉGy. — T11-E1F1. — T26-C2.

Majom-sziget 2023: *Majom-sziget.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Nagy-Cséfán és a nagyszántói határ szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. A szomszédos Nagyvárad belterületének egy kis részére használják a *Majomsziget* megnevezést, amely a diákok gyülekezőhelye volt. Lehetséges, hogy a két név kapcsolatba hozható egymással. — ÉGy. — T10-B3.

Malom 2023: *Malom.* — Egykori malom a település belterületének déli részén, a Rózsa utcán. Gabona- és olajmalom is működött benne. Néhány éve bontották le, a helyén egy óvoda áll. — ÉGy. — T27-G3.

Malom út 1856–1857: *Malom út.* — Út a település külterületének délnyugati részén, amely az egykori Bihar malomhoz vezet. — T25.CPl.113. — T10-D4.

Marjai gát 2023: *Marjaji gát ~ Marjaji út ~ Eperfás út ~ Eperfa sor.* — A település külterületének északnyugati-nyugati részén végighúzódó földút. Egykor jóval fontosabb szerepe volt, mint napjainkban. A magyarországi Kismarjára vezetett. Erre utal a *Marjai gát* és a ***Marjai út*** név. A *gát* szó a helyi nyelvjárásban 'országút, kövesút' jelentésben használatos. Eperfák szegélyezték, ezért említik ***Eperfás út*** és ***Eperfa sor*** formában is. A *sor* utótag 'út' jelentésű. — ÉGy., FKnT. — T10-D2.

Marjai út lásd **Marjai gát**

Mély-tó-dűlő 1900: *Mélytó dűlőben.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Egykor tó állhatott rajta, amely a *Mély-tó* nevet viselte. A név *dűlő* utótagja bizonyára 'földterület' jelentésben szerepel a névben. — FKnT., L0.43.182.

Ménmarót lásd **Gólyási sor**

Mezei-puszta 1907: *Mezei p[uszta],* 1902: *Mezei p[uszta].* — Lakott terület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja utalhat a határnévre, de család-

A Földvár utca egy 20. század eleji képeslapon
Forrás: Hungaricana

név is lehet. Az utótagja 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Moldovej lásd **Palló sor**

Muresuluj lásd **Dózsa György utca**

Nádas 1900: *Nádas.* — Földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Esetleg a Komócsó vagy a Cséfán valamely részét nevezhették így. Növényzetéről kapta a nevét. — L0.43.182.

Nagy-Cséfán 2023: *Naty-Cséfán.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a nagyszántói határ szomszédságában. A Cséfán nagyobbik, nyugati része. A név a Kis-Cséfán névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T10-B3.

A Nagy-hegy, a Szent-Illyés és a Burjász a második katonai felmérés térképén

Nagy Földvár utca 2023: *Naty Főűdvár ucca ~ Főűdvár ucca ~ Főűdvár | Naty Földvár uccának mongyuk, rígi móudon.* 2001: *Nagyfődvár utca.* — Nagyobb utca a település belterületének északi részén. Ezen az utcán vezet a főút is. A déli folytatása a Rózsa utca. A közelben lévő Földvárról kapta a nevét. ***Földvár utca*** és ***Földvár*** formában is említik. A név a Kis Földvár utca névvel áll korrelációban. — ÉGy., Faragó–Fábián 2001: 177. — T26-C4.

Nagy-hegy 1884: *Nagy hegy,* 1860: *Nagyhegy.* — Dombos-völgyes határrész, a település külterületének keleti oldala. Szántóföldekből és szőlőkből áll. Méretéről kapta a nevét. Lásd Nagy-hegy (Hegyközcsatár). — HKFT., MKFT. — T12-A3.

Nagy-kút-fő 1856–1857: *Nagy Kut Fő,* 1849: *Nagykutfő.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Kulin és a Cserés-oldal szomszédságában. A terület közelében egykor kút állhatott, erről nevezhették el. A név utótagja a 'vízfolyás kezdete; völgy bejárata' jelentésű *fő* földrajzi köznév. A név a Kis-kút-fő névvel áll korrelációban. — FKnT., T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T15-F1.

Nagy-kút-völgy 1856–1857: *Nagy Kút völgy.* — A Nagy-kút-fő völgye a település külterületének déli részén, a Nagy-kút-fő és a Cserés-oldal között. A név a Kis-kút-völgy névvel áll korrelációban. — T25.CPl.113. — T15-F1.

Nagy nyárfa lásd **Nyárfa**

Nagy pajta 2023: *Naty pajta ~ Naty pince ~ Nilgesz-pajta | Az volt a legnagyob borpince. | Annak a pincének, a pajtának a tetejéről szép, tiszta időben Debrecent lehetett látni gyerekkoromban.* — Egykori pajta és a hozzá tartozó pince a település külterületének délkeleti részén, az Iklód nevű határrészen. Már csak a pincerész van meg belőle, a helybeliek emlékezete szerint bombatalálat érte. A ***Nilgesz-pajta*** névváltozat előtagja egykori tulajdonosára utal. ***Nagy pince*** formában is említik, e névváltozat előtagja a pince méretére utal. — ÉGy.

Nagy Palló sor 2023: *Naty Pallóu sor | Ott is a Pallóu sor is elágazik, és akkor van Kis Pallóu sor és Naty Pallóu sor.* — Utca a település belterületének nyugati részén. A Palló sor nyugati része. A név a Kis Palló sor névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T27-F2F3.

Nagy pince lásd **Nagy pajta**

Nagy-Sötét-ág 2023: *Naty-Sötít-ág,* 1889: *Nagy setétág.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Domoszló és az Őr-hegy-tető szomszédságában. Átnyúlik Hegyközkovácsi határába. A Sötét-ág nagyobbik, keleti része. A név a Kis-Sötét-ág névvel áll korrelációban. Lásd Nagy-Sötét-ág (Hegyközkovácsi). — ÉGy., T0.43.51.1. — T11-H4.

Németi-barakk lásd **Németné barakkja**

Németné-barakk lásd **Németné barakkja**

Németnébarakkja 2023: *Németnébarakkja,* 1889: *Rekettyés I.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Marjai gát, a gyorsforgalmi út, a Rendetlen és az Egyesforduló között. A Rekettyés része. A közelben található katonai barakkról kapta a *Németnébarakkja* nevét. Az elhelyezkedése alapján a források ***Rekettyés egy*** formában is említik. A *Rekettyés egy* név a Rekettyés kettő névvel áll korrelációban. — ÉGy., T0.43.51.1. — T10-D3.

Németné barakkja 2023: *Németné barakkja ~ Németi-barak ~ Németné-barakk | Voltag barakkok, igen, ojan szász-kéccáz méjterenkint. Megvan a heje most is. | A Németi főggyibe vóut az egy barakk.* — Katonai barakk a település külterületének nyugati részén, a róla elnevezett szántóföldön. A helyiek emlékezete szerint a határ nyugati oldalán több ilyen barakk is állt. Ezeknek a többsége mára tönkrement. Mindegyik annak a területnek a tulajdonosáról kapta a nevét, amelyen az építmény állt. ***Németi-barakk*** és ***Németné-barakk*** formában is említik. Vö. Németnébarakkja. — ÉGy. — T10-D3.

Néptanács lásd **Polgármesteri hivatal**

Nilgesz-pajta lásd **Nagy pajta**

Nyáras 2023: *Nyaras,* 1900: *Nyaroson, Nyaros dűlőben, Nyaras dűlőben, Nyáros dűlőben,* 1889: *Nyáras,* 1864: *nyaros.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Csermáj, a Szénégető és a Benc szomszédságában. A név a *nyáras* földrajzi köznévre vezethető vissza, melynek jelentése 'nyárfaerdő, nyárfákkal beültetett, nyárfával benőtt hely'. Ennek különböző nyelvjárási változatai jelennek meg a név adataiban. ***Nyáras-dűlő*** formában is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Nyáras-tető. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-G4.

Nyáras-dűlő lásd **Nyáras**

Nyáras-tető 2023: *Nyaras-tetőü.* — Dombtető a település külterületének keleti részén, a Nyáras nevű földterület legmagasabb pontja. A név utótagja a 'domb legmagasabb része, teteje' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G4.

Nyárfa 2023: *Nyárfa ~ Nagy nyárfa.* — Viszonyítási pontként szolgáló nyárfa a település külterületének északnyugati részén, az Autópálya és a Folyás szomszédságában. Méretére utalva ***Nagy nyárfa*** formában is említik. Vö. Nyárfa-dűlő. — ÉGy. — T6-D5.

Nyárfa-dűlő 2023: *Nyárfa-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a pelbárthidi határ szomszédságában. A rajta álló nyárfáról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Nyárfa. — ÉGy., FKnT. — T6-C5.

Nyárfás 2023: *Nyárfás.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Bodonos és a Csermáj szomszédságában. Az egykor rajta álló nyárfákról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-G3.

Október 11. lásd **Arany János utca**

Oktombrí tizenegy lásd **Arany János utca**

Olajmalom 2023: *Olajmalom ~ Olajütőü.* — Egykori malom a település belterületének keleti részén, a Tót utcán, a Benedek-háznál. Ma már nincs meg. ***Olajütő*** formában is említik. — ÉGy.

Olajütő lásd **Olajmalom**

Oltuluj 2023: *Oltuluj ~ Oltuluj ucca.* — Utca a település belterületének északi részén, a Liget nevű településrészen. Újabb építésű része a falunak. Az *Oltuluj* helynév a román *Oltului* 'Olt utca' átvétele. ***Oltuluj utca*** formában is említik. — ÉGy. — T26-C3.

Oltuluj utca lásd **Oltuluj**

Oncsa lásd **Oncsa sor**

Oncsa sor 1. 2023: *Oncsa sor ~ Oncsa | Oncsa-házak vannak oda ípítve. Még magyarvilágba ípítették a magyarok.* — Utca a település belterületének északi részén, a Nagy Földvár utca északi része. A magyar Országos Nép- és Családvédelmi Alap (ONCSA) támogatta ennek a résznek a megépítését. A *sor* 'utca' jelentésben

Ortodox templom Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

szerepel a névben. Röviden ***Oncsa*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T26-C3.

Oncsa sor 2. lásd **Állomás utca**

Ortodox temető 2023: *Ortodoksz temetőü* ~ *Román temetőü.* — A Temető déli része a település belterületének nyugati részén. Az ortodox felekezetű lakosság temetkezik ide. ***Román temető*** formában is említik. A szóbeli kommunikációban a *román* melléknév gyakran jelenik meg az *ortodox* szó szinonimájaként. — ÉGy. — T26-B5C5.

Ortodox templom 2023: *Ortodoksz templom* ~ *Román templom.* — Templomépület a település belterületének déli részén, a Rózsa utca északi felében. Az ortodox felekezetű lakosság használja. ***Román templom*** formában is említik. A szóbeli kommunikációban a *román* melléknév gyakran jelenik meg az *ortodox* szó szinonimájaként. — ÉGy. — T26-B5C5.

Őr-hegy Fotó: Hegyközi Oldala Bihar megyéből

Őr-hegy [1925 k.]: *Őrhegy,* 1918: *Őrhegy,* [1910]: *Őrhegy,* 1884: *Örhegy.* — Domb a település külterületének keleti részén, a Nagy-hegy, a Domoszló és a Sötét-ág szomszédságában. Főként szántóföldként és gyümölcsösként hasznosítják. A név az 'őrködésre szolgáló, jó kilátást adó hegy' jelentésű *őrhegy* földrajzi köznévből alakult. Vö. Őr-hegy-tető. — FKnT., HKFT., MÁT., T16.T.316, T22.B.IX.a.1523. — T11-H3.

Őr-hegy-tető 2023: *Őr-hety-tetőü,* 1941: *Őrhegytető,* 1909: *Őrhegytető,* 1900: *Őrhegy tetőn, Őrhegytető dűlőben,* 1889: *Őrhegytető,* 1864: *ör hegy tetö | Melyet egészen Bocskai birt ki N. Kerekibe lakótt.* 1856–1857: *Örhegy Tető.* — Hegytető a település külterületének keleti részén, az Őr-hegy déli fele. A terület az Őr-hegy legmagasabb pontja. Erre utal a név *tető* utótagja is, mely 'domb, hegy legmagasabb része' jelentésben szerepel a névben. Az ***Őrhegy-tető-dűlő*** körülírásszerű megjelölés utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, MaKF., Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1, T22.B.IX.a.1514. T25.CPl.113. — T11-H3.

Őrhegy-tető-dűlő lásd **Őr-hegy-tető**

Pálinkafőző 2023: *Pálinkafőüzőü.* — Romos épület a település belterületének keleti részén, a Hegyközkovácsi út szomszédságában. Pálinkafőző működött benne. — ÉGy. — T26-C4.

Palló sor 2023: *Palóu sor* ~ *Pallóu sor* ~ *Palóuc sor* ~ *Moldovej* ~ *Vörös Hatsereg ucca | Én úty tudom, hogy asz Palóc, csak mi Pallónak, Palló sornak híftuk. | Mos Moldovej van kiírva.* — Településrész, utca a település belterületének délnyugati részén. A hivatalos román neve *strada Moldovei* 'Moldva utca', ennek átvételeként ***Moldovej***-ként is ismerik. Korábban ***Vörös Hadsereg utca*** volt a hivatalos neve. Mára ezt a státuszát elvesztette, s ma már kevésbé ismert, ritkábban használt megnevezése az utcának. A helybeli magyarság inkább *Palló sor* és ***Palóc sor*** formában említi, a névadás motivációját azonban nem ismerjük. A *Palló sor* név talán arra utalhat, hogy egykor pallóval borították az utcát. Esetleg ebből alakulhatott később átértelmezéssel a ***Palóc sor*** forma. Az

is elképzelhető azonban, hogy a *palóc* népnév szerepel a névben, amely esetleg a Felvidékről érkező betelepülőkre utal. A *sor* utótag 'utca' jelentésben szerepel a nevekben. Vö. Kis-Palló sor, Nagy Palló sor, Palócok kaszálója, Tót utca. — ÉGy., FKnT. — T27-F3.

Palócok kaszálója [1810–1830]: *Palócok Kaszállója.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Daru-dillés szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük, esetleg betelepített palóc lakosságra utalhat a név előtagja. Vö. Palóc sor. — T25.CPl.111. — T10-B3C3.

Palóc sor lásd **Palló sor**

Pályi gát 2023: *Páji gát,* 1889: *Pályi út.* — Földút a település külterületének keleti részén, Hegyközpályira vezet. A *gát* szó a helyi nyelvjárásban 'országút, kövesút' jelentésben használatos. ***Pályi út*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., T0.43.51.1. — T11-F5.

Pályi út lásd **Pályi gát**

Pap szer lásd **Szent Péter utca**

Pap-tag 2023: *Pap-tag | Ez vo̱ut a református etyhász főggye valamikor.* — Szántóföld a település külterületének északi oldalán, a Téglagyár és a Tank-árok szomszédságában. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-E5F5.

Pelbárthidi-Régeny 1889: *Pelbárthidi Régény.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati oldalán, a pelbárthidi határ szomszédságában. A Régeny része. — T0.43.51.1. — T6-C4.

Pereces utca 2023: *Pereces ucca ~ Petőűfi Sándor ucca ~ Vílor.* — Utca a település belterületének déli részén. A Rózsa utcát, a Tót utcát és az Alsó utcát köti össze. A *Pereces utca* névváltozat esetében a névadás indítékát nem ismerjük. A ***Vílor*** névváltozat a hivatalos román *Viilor* 'Szőlőskert utca' név átvétele. ***Petőfi Sándor utca*** formában is említik, amely korábban volt hivatalos neve az utcának. — ÉGy. — T27-G3.

Péter utca lásd **Szent Péter utca**

Petőfi Sándor utca lásd **Pereces utca**

Petres iskola 2023: *Petres iskola.* — Iskola a település központjában, a Templom tér szomszédságában. Egykori tanítójáról kapta a nevét. — ÉGy. — T26-C5.

Piac 2023: *Pijac.* — Piac a település belterületének déli részén, a Rózsa utcán, a fő út mellett. Csupán néhány asztalból áll. — ÉGy. — T27-G3.

Piac utca 2023: *Pijac ucca.* — Utca a település központjában, a Templom tér folytatása. A Tót utcát és az Alsó utcát köti össze. Eredetileg ezen az utcán volt a piactér, az utca neve erre utal. — ÉGy. — T26-C5.

Pikét 2023: *Pikét.* — Egykori határőrségi épület a település külterületének északnyugati részén, a Komócsón. A *Pikét* név a románból a magyarba átkerült *pichet* 'őrház' jelentésű szóból alakult. — ÉGy., RKsz.

Pintye bakter háza 2023: *Pintye bakter háza.* — Egykori bakterház a település belterületének nyugati részén. Nevét egykori lakójáról kapta. — ÉGy.

Polgármesteri hivatal 2023: *Polgármesteri hivatal ~ Néptanács ~ Tanácsháza.* — A polgármesteri hivatal épülete a belterület központjában, a Nagy Földvár utcán. ***Néptanács*** és ***Tanácsháza*** formában is említik. — ÉGy. — T26-C5.

Pólyász 2023: *Póujász ~ Póujász-tetőü,* 1900: *Pojász dülőben, Pojász dűlőben, Polyász dülőben, Pojasz dűlőben,* 1889: *Pojász.* — Magasabban fekvő határrész, szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Kuki-tag szomszédságában. Átnyúlik Hegyközpályi határába. A név eredete bizonytalan, valószínűsíthető, hogy a 'mező' jelentésű *polya* földrajzi köznévvel áll kapcsolatban. A terület fekvésére utal a ***Pólyász-tető*** névváltozat *tető* utótagja,

Polgármesteri hivatal Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

mely 'a domb legmagasabb része' jelentésben került be a névbe. ***Pólyász-dűlő*** formában is szerepel, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Pólyás (Hegyközpályi). — ÉGy., FKnT., L0.43.182, T0.43.51.1. — T11-G5.

Pólyász-dűlő lásd **Pólyász**

Pólyász-tető lásd **Pólyász**

Potyapina lásd **Ady Endre**

Potya sor lásd **Ady Endre**

Püspöki-hegyalja 1849: *Püspöki Hegy alja.* — Földterület a település külterületének déli részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja a ma már Nagyvárad részét képező szomszédos Biharpüspökire utal, az utótag a 'domb alsó része' jelentésű *hegyalja* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.112.

Református iskola 2023: *Református iskola.* — Egykori iskolaépület a település központjában, a Templom téren. A református egyházhoz tartozott. Ma sportpálya áll a helyén. — ÉGy.

Református parókia 2023: *Református paróukija.* — Paplak a település központjában, a Szent Péter utca keleti részén. A református felekezethez tartozik. — ÉGy. — T26-B5C5.

Református tanítólakás 2023: *Református tanítóulakás.* — Egykori tanítólakás, mely a Református templom és az Áfterszkul között állt a település központjában. Ma már nincs meg. — ÉGy.

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Református temető 2023: *Református temetőü,* 1856–1857: *Ref[ormátus] Temető.* — A Temető keleti része, a belterület nyugati oldalán. A református felekezetű lakosság használja. — ÉGy., T25.CPl.113. — T26-C4.

Református templom 2023: *Református templom,* 1901: *református templom,* 1884: *református templom.* — Templomépület a belterület központjában, a Templom téren. A református felekezetű lakossághoz tartozik. — ÉGy., MVV. 5: 52, K. Nagy 1884: 40. — T26-C5.

Régeny 2023: *Régen ~ Régeni-tanya,* 1941: *Régény,* 1926: *Regénypuszta,* 1913: *Régenypuszta,* [1910]: *Regény psz. [puszta],* 1901: *Régeny,* 1900: *Régeny, Regeny,* 1891: *Regény p[uszta],* 1889: *Régény puszta,* 1888: *Regény,* 1884: *Régeny psz. [puszta],* 1870: *Régény,* 1864: *Régeny,* 1860: *Regeny-Puszta, Regeny Tanya,* 1851: *Régeny,* 1833–1836: *Régény,* 1828: *Régen,* 1818: *Regén,* 1808: *Régény,* pag., 1806: *Régény,* 1802–1811: *Regén,* 1799–1803: *Régény,* 1799: *Regény,* 1692: *Regen,* pr., [1683]: *Régen,* 1605: *Regen,* 1599: *Reghen,* 1588: *Reghen,* 1587: *Rhegen,* 1552: *Rhegen, Rheghen, Regen,* 1336: *Regun,* p., 1316: *Regun,* 1313: *Regun,* p., [1177/1202–1203]/15. sz.: *Reguen,* v. — Egykori település, ma szántóföldként használt határrész a település külterületének északnyugati részén. Átnyúlik Kügypuszta területére is. Az Árpád-kori település neve egy *Régüny ~ Régöny* ejtésű személynévből alakult (+1086: *Regun*), amely a település egykori tulajdonosának neve lehetett. ***Régeny-puszta*** és ***Régenyi-puszta*** formában is említik, e névváltozatok utótagja a 'nagy kiterjedésű, többnyire fátlan, füves síkság, kipusztult termőterület; a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. A ***Régeny-tanya*** és ***Régenyi-tanya*** alakok utótagja 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésben szerepel a nevekben. Vö. Pelbárthidi-Régeny, Régeny-folyás, Régeny-kenderes, Rekettyés-Régeny. Lásd Régeny (Kügypuszta). — AH. 2/30, AOklt. 4: 110, ÁSz., CzF., DT. 393, ÉGy., E 158/8: 37a, 47, 218, 583, 795, Fényes 1851, FKnT., Gönczy, Görög,

Gy. 1: 656, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 672, 690, Lipszky, Map., LipszkyMT., Lipszky, Rep., L0.43.182, MaKF., MÁT., Mezősi 1943: 100, MKFT., MVV. 5: 54, Pesty 1864/10: 121b, Rácz 2022: 240, T0.43.51.1, T1.S.11.628/2, T16.T.75, T22.B.IX.a.1522, Vályi 3: 187. — T6-C5.

Régeny-folyás 1889: *Régény folyás.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén, a Régeny szomszédságában. Nevét a Régenyi-folyás nevű patakról kapta. — T0.43.51.1. — T6-D4.

Régenyi-folyás lásd **Folyás**

Régenyi-puszta lásd **Régeny**

Régenyi-tanya lásd **Régeny**

Régeny-kenderes 1889: *Régény kenderes.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Rekettyés-Régeny és a Nyárfa-dűlő szomszédságában. A Régeny része. A név utótagja alapján bizonyára kendert termesztettek e területen. — T0.43.51.1. — T6-C5.

Régeny-puszta lásd **Régeny**

Régeny-tanya lásd **Régeny**

Régi iskola 2023: *Réigi iskola.* — Egykori épület a belterület központjában, a Református templom szomszédságában állt. — ÉGy.

Rekettyés 2023: *Rekettyéis,* 1864: *Reketyés,* 1856–1857: *Reketyés,* 1849: *Rekettyés.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Marjai gát, a gyorsforgalmi út, a Tank-árok és a nagyszántói határ között. Átnyúlik Pelbárthida határába. Két részből áll: a Rekettyés egy és a Rekettyés kettő nevű területekből. A *rekettyés* földrajzi köznév jelentése alapján bizonyára rekettyebokrok nőttek egykor ezen a határrészen. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 121b, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-C2D2.

Rekettyés egy lásd **Németnébarakkja**

Rekettyés kettő lásd **Halom-dűlő**

Rekettyés-Régeny 1889: *Reketyés Régény.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Gyékényes-Régeny, a gyorsforgalmi út, a Nyárfa-dűlő és a nagyszántói határ között. A Régeny nevű földterület része, melyen bizonyára rekettyebokrok nőttek. — FKnT., T0.43.51.1. — T6-B5C5.

Rendetlen 2023: *Rendetlen ~ Rendetlen-düllőü,* é. n.: *Rendetlen.* — Szántóföld a külterület nyugati részén, a Marjai gát, a Németnébarakkja és a Tank-árok között. A névadás indítékát nem ismerjük. ***Rendetlen-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.51.1. — T10-D3.

Rendetlen-dűlő lásd **Rendetlen**

Rendőrség 2023: *Rendőürsíg.* — Épület a belterület középső részén, a Szent Péter utcán. A rendőrség működik benne. — ÉGy. — T26-C5.

Rét 2023: *Rít | Az egy vizes-nádas terüllet ottan.* 1941: *Bihari rétek.* — Rét és szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Cséfán szomszédságában. Térképen ***Bihari-rétek*** néven szerepel. Részei: a Rét-alj és a Rét-part. — ÉGy., MaKF. — T10-B3C3.

Rét-alj 2023: *Réit-ajj,* 1900: *Alsó réten, Alsórét dülöben,* 1889: *Alsó rét,* 1860: *Also rét,* 1856–1857: *Rétalja,* 1849: *Rétaly Dűlő,* 1809: *alsó Réten.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Dübögő-láp szomszédságában. A Rét déli része. Elhelyezkedése alapján kapta a *Rét-alj,* ***Rét alja*** nevet, s erre utal a ***Alsó-rét*** névforma is. Ezek a nevek a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznévvel kiegészülve is használatosak voltak, így jöttek létre a ***Rét-alj-dűlő*** és az ***Alsó-rét-dűlő*** névváltozatok. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, MKFT., Szabadi 2016: 40, T0.43.51.1, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-B3C3.

Rét alja lásd **Rét-alj**

Rét-alj-dűlő lásd **Rét-alj**

Rét-árok 1763: *Rét árok.* — A település külterületének északkeleti részén, Bihar és Hegyközkovácsi határán végighúzódó árok. Vö. Rét-árok-fő. — T25.CH.110. — T11-F2.

Rét-árok-fő 1763: *Rét árok* fő. — Földterület a település külterületének északkeleti részén, Bihar és Hegyközkovácsi határán, a Rét-árok kezdete. A név utótagja 'a vízfolyás kezdete, völgy bejárata' jelentésű *fő* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CH.110. — T11-F2.

Rét-part 2023: *Rít-part, Rít-parton ~ Rít-part-tetőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Benát-tag, a Rét út, a gyorsforgalmi út és a Rét-alj szomszédságában. A Rét északkeleti része. A név utótagja a 'magasabb fekvésű terület, kiemelkedés' jelentésű *part* földrajzi köznév. ***Rét-part-tető*** formában

Rét út Forrás: Primăria Comunei Biharia

is említik. E névváltozat *tető* utótagja 'domb legmagasabb része, pontja' jelentésben szerepel a névben. — ÉGy., FKnT. — T10-C3.

Rét-part-tető lásd **Rét-part**

Rétút 2023: *Rítút.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Rét út és a Németnébarakkja között. A szomszédos Rét útról kapta nevét. — ÉGy. — T10-D3.

Rét út 2023: *Rít út | Ez vezet le Szántóu fele egész végig.* 1856–1857: *Körtvélytói út,* é. n.: *Rétút.* — Földút a település külterületének nyugati részén, a róla elnevezett földterület mellett húzódik. A szomszédos területre utalva a források ***Körtvélytói út*** formában is említik. Vö. Rétút. — ÉGy., T0.43.51.1, T25.CPl.113. — T10-C3D3.

Róka-dűlő 2023: *Róuka-düllőü ~ Dijófa-düllőü,* 1849: *Róka juk,* 1856–1857: *Róka lyuk.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Hosszú-dűlő, a gyorsforgalmi út és a nagyszántói határ szomszédságában. A ***Rókalyuk*** és a *Róka-dűlő* nevek olyan területre utalnak, amelyen sok róka tanyázik. Egykor bizonyára diófák álltak a területen, erre utalhat a ***Diófa-dűlő*** névváltozat előtagja. A *dűlő* utótag 'földterület' jelentéssel szerepel a nevekben. — ÉGy., FKnT., T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T10-C1.

Rókalyuk 1. 2023: *Róukajuk ~ Róukajug-düllőü ~ Róukajuk-tetőü | Od befiszkelt a róuka, azír hífták Rókajug-düllőünek.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Jáger és a Kulin szomszédságában. A *Rókalyuk* megnevezés olyan területre utal, amelyen sok róka tanyázik. A ***Rókalyuk-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Rókalyuk-tető*** formában is említik, ennek utótagja 'a domb legmagasabb pontja, része' jelentésű *tető* földrajzi köznév.— ÉGy., FKnT. — T11-E5F5.

Rókalyuk 2. lásd **Róka-dűlő**

Rókalyuk-dűlő lásd **Rókalyuk 1.**

Rókalyuk-tető lásd **Rókalyuk 1.**

Római katolikus temető lásd **Katolikus temető**

Római katolikus templom lásd **Katolikus templom**

Román állami iskola 2023: *Román állami iskola ~ Állami iskola.* — Régi iskolaépület a település belterületének északi részén, a Nagy Földvár utcán. Ma már nem használják. Állami iskola formában is említik. — ÉGy. — T26-C5.

Román temető lásd **Ortodox temető**

Román templom lásd **Ortodox templom**

Rostás-dűlő 2023: *Rostázs-düllőü | Mer ott a sarkon Rostások laktak.* — Szántóföld a település belterületének nyugati részén, a Forvila szomszédságában. Ma már jó része beépített terület. A név előtagja családnév, az egyik ott lakó családot hívják így, az utótagja a 'földte-

Rózsa utca Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

rület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T26-C4.

Rozelor lásd **Hatház utca**

Rózsa utca 2023: *Róuzsa ucca ~ Főü ucca ~ Sztalin ucca ~ Trándáfir ~ Trándáfir ucca ~ Új sor ~ Új-ülés ~ Újülés ucca | A Köszponttól Nagyvárat felé a főucca, Új sornak hífták valamikor, mer asz később alakult ki.* 2001: *Újülés utca.* — A település belterületének déli részén végighúzódó hosszabb utca. Ezen az utcán vezet a főút is. Az északi része egészen a Templom térig tart, majd a Nagy Földvár utcában folytatódik. A ***Fő utca*** név azt jelzi, hogy ez a falu központi utcája. A *Rózsa utca* hivatalos név. A ***Trándáfir, Trándáfir utca*** névváltozatok a román *strada Trandafirilor* 'Rózsa utca' név átvételével jöttek létre. A korábbi ***Sztálin utca*** hivatalos névforma mára elvesztette hivatalos státuszát, de a név továbbra is használatban van. Az ***Új sor, Új-ülés, Újülés utca*** névváltozatok mindegyike arra utal, hogy a Nagy Földvár utcához képest ez újabb része a településnek. — ÉGy., Faragó–Fábián 2001: 177. — T27-G2.

Rózsavölgyi lásd **Rózsavölgyi-tanya**

Rózsavölgyi-puszta lásd **Rózsavölgyi-tanya**

Rózsavölgyi-tanya 2023: *Róuzsavőülgyi-tanya ~ Róuzsavőülgyi ~ Gosztát | Az Rózsavőügyi Terézé vóut.* 1941: *Kürtös-ta[nya],* 1913: *Kürtöstanya,* 1909: *Rózsavölgyi p[uszta],* 1907: *Rózsavölgyi p[uszta],* 1902: *Rózsavölgyi p[uszta],* 1884: *Rózsa völgy tn. [tanya],* 1860: *Rosza Vegy Tanya.* — Tanya és a hozzá tartozó földterület a település külterületének délnyugati részén. Jelenleg is lakják. A *Rózsavölgyi-tanya* és a ***Rózsavölgy-tanya*** névváltozatok a telep egykori tulajdonosára, a Rózsavölgyi családra utalnak. A nevek utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. Erre utalnak a ***Rózsavölgyi-puszta*** névváltozatok is, amelyben a *puszta* utótag 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű földrajzi köznév. Röviden ***Rózsavölgyi*** formában is említik. A 20. század első felében ***Kürtös-tanya*** néven szerepel, aminek előtagja a szomszédos területre, a Kürtösre utal. A 20. század második felében a telepet a román állami gazdaság, a Gospodărie Agricolă de Stat, azaz Gostat vette át, innen a ***Gosztát*** név. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., MaKF., MKFT., T22.B.IX.a.1514. — T10-D4.

Rózsavölgy-tanya lásd **Rózsavölgyi-tanya**

Sánc 1941: *Sánc.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Földvár szomszédságában. A *Sánc* név bizonyára a 'védelmül épített töltés, gát' jelentésű *sánc* földrajzi köznévből alakult. Ilyen építmény nyomai azonban nem látszanak a területen. — FKnT., MaKF. — T11-F2.

Seregi 2023: *Seregi ~ Seregi-láb ~ Seregi-lapos,* é. n.: *Seregi.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a vasút, a Rét út, a Benát-tag és a Legelő-dűlő között. Három részből áll: a Seregi egy, a Seregi kettő és a Seregi három nevű területekből. Olyan határrész lehetett, amelyet a seregélyek látogattak: a *seregély* főnévnek a nyelvjárásokban *seregi* változatát is ismerjük. ***Seregi-lapos*** formában is említik, melynek utótagja a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. A ***Seregi-láb*** névváltozatban pedig a 'földterület vagy annak egy része' jelentésű *láb* földrajzi köznév szerepel. — ÉGy., FKnT., T0.43.51.1, ÚMTsz. — T10-D3, T11-E3.

Seregi egy 2023: *Seregi egy.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Seregi belterülethez legközelebb eső, a vasút mellett elterülő része. A név a Seregi kettő és a Seregi három nevekkel áll korrelációban. — ÉGy. — T11-E4.

Seregi három 2023: *Seregi három.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Seregi belterülettől legtávolabbi, nyugatra eső része. A név a Seregi egy és a Seregi kettő nevekkel áll korrelációban. — ÉGy. — T10-D4.

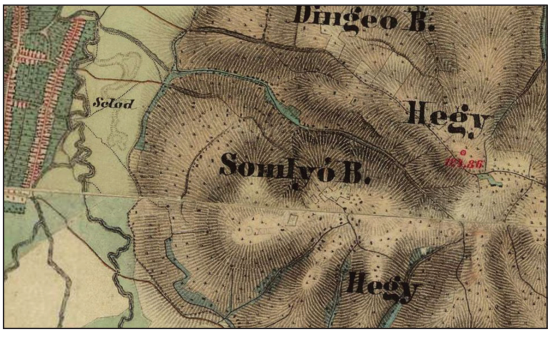
Seregi kettő 2023: *Seregi kettőü.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Seregi középső része. A név a Seregi egy és a Seregi három nevekkel áll korrelációban. — ÉGy. — T10-D4.

Seregi-láb lásd **Seregi**

Seregi-lapos lásd **Seregi**

Simándi szőlője 1763: *Simándi szőleje.* — Szőlő a település külterületének keleti részén, a Sötét-ág délnyugati része. Bizonyára egykori tulajdonosáról kapta a nevét. — T25.CH.110. — T11-G3.

Sisak lásd **Kulin-Sisak**

A Somlyó a második katonai felmérés térképén

Somlyó 2023: *Somjóu,* 1941: *Somlyótető,* 1900: *Somjó, Somlyó dülőben,* 1889: *Somlyó,* 1864: *Somlyó,* 1856–1857: *Somlyó Hegy Tető,* 1860: *Somlyó* B[erg], 1809: *Somlyó Oldalnak.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Szénégető és az Iklód szomszédságában. A nyelvterületen több helyütt is előforduló *Somló ~ Somlyó* hegyneveket többen a *somlik ~ somlyik* 'csúszik, omlik' jelentésű ige *somló ~ somlyó* 'lassan omladozó [hegy]' folyamatos melléknévi igenevéből magyarázzák. Mások egy török **čumlaq* 'sommal benőtt terület' szóból való származtatását tartják valószínűbbnek. A ***Somlyó-tető*** és a ***Somlyó-hegytető*** névváltozatok elsődlegesen a kiemelkedés legmagasabb részét, tetejét jelölhették. A ***Somlyó-oldal*** utótagja 'a hegy oldalsó része' jelentésben szerepelhet a névben. A ***Somlyó-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., FNESz., L0.43.182, MaKF., MKFT., Pesty 1864/10: 121b, Reszegi 2011: 132, Szabadi 2016: 41, T0.43.51.1, T25.CPl.113. — T11-F4G4.

Somlyó-dűlő lásd **Somlyó**

Somlyó-hegytető lásd **Somlyó**

Somlyó-oldal lásd **Somlyó**

Somlyó-tető lásd **Somlyó**

Sós-dűlő 1889: *Sós dűlő,* 1856–1857: *Sós dűlő,* 1849: *Sós Dűlő.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Autópálya, a Gáti-dűlő és a kügypusztai határ szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy az előtag a földterület egykori tulajdonosára utal, de jelölheti a föld minőségét is. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.51.1, T25.CPl.112, T25.CPl.113. — T6-D5, T7-E5.

Sötét-ág 2023: *Sötít-ág,* 1900: *Setét ág dűlőben, Setétág dűlőben,* 1889: *Setétág,* 1864: *Setétág.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Domoszló és a hegyközkovácsi határ szomszédságában. Átnyúlik Hegyközkovácsi határába. Kis-Sötét-ág és Nagy-Sötét-ág nevű részekből áll. A név előtagja talán a terület árnyékos jellegére utalhat, utótagja a 'vízfolyás vagy völgy elágazása' jelentésű *ág* földrajzi köznév. ***Sötét-ág-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Sötét-ág (Hegyközkovácsi). — ÉGy., FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-G3H3.

Sötét-ág-dűlő lásd **Sötét-ág**

Szabó-kocsma lásd **Húsbolt**

Szabó-puszta 1907: *Szabó p[uszta],* 1902: *Szabó p[uszta].* — Lakott hely a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára személynevet takar, a terület egykori tulajdonosát hívhatták így. A név utótagja 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Szalma-dűlő lásd **Hosszú-dűlő**

Szekeres-sziget eleje [1810–1830]: *Szekeres Sziget eleje.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Körtvélytó és az Egyes-forduló szomszédságában. A közvetlenül nem adatolható *Szekeres-sziget* esetében a névadás indítékát nem ismerjük. A *sziget* földrajzi köznév alapján a környezeténél magasabban fekvő területet jelölhetett, amely a vízszabályozás előtti vizes időben szigetként emelkedett ki a környéket borító vízállásból. Az *eleje* földrajzi köznév ennek a helynek az elülső részére utalhatott. — T25.CPl.111. — T10-C3D3.

Szemete 2023: *Szemete.* — Gépállomás a település belterületének nyugati részén, az Unitárius temető és az Egyes-tanya szomszédságában. A név a magyarba is átkerült román *semete* köznévre vezethető vissza, amely a *SMT* betűszóból (*staţiune de maşini agricole şi de tractoare* 'gép- és traktorállomás') jött létre. — ÉGy., RKsz. — T26-B5.

Szénbánya 2023: *Szémbánya ~ Bánya.* — Bánya a település külterületének déli részén, a Kulin

szomszédságában. Ma már nem működik. ***Bánya*** formában is említik. — ÉGy. — T11-F5.

Szénégető 2023: *Szénégetőü,* 1900: *Szénégetőn, Szénégető dülőben,* 1889: *Szénégető,* 1864: *Szén égető.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Somlyó és a Vásáros szomszédságában. A *Szénégető* név a 'faszén égetésére használt hely' jelentésű *szénégető* földrajzi köznévből alakult. ***Szénégető-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Szénégető-tető. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-G4.

Szénégető-dűlő lásd **Szénégető**

Szénégető-tető 2023: *Szénégetőü-tetőü.* — Dombtető a település külterületének keleti részén, a Szénégető legmagasabb pontja. A név utótagja a 'domb, hegy legmagasabb része' jelentésű *tető* köznév. — ÉGy., FKnT.

Szent Illyés 1900: *Szt [Szent] Illés, Szent Illés dűlőben,* 1889: *Szent Illés,* 1884: *Szt [Szent] Illyes,* 1860: *Sz[ent] Illyés.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Domoszló és a Burjász szomszédságában. Átnyúlik Hegyközcsatár határába is. A névadás indítékát nem ismerjük, de feltehetően egyházi birtokláshoz, esetleg a kiemelkedésen lévő vallási objektumhoz, eseményhez kötődhet. Szent Illés kultusza a középkorban elsősorban a bizánci egyházhoz kötődött. ***Szent Illyés-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Szent Illyés (Hegyközcsatár). — FKnT., HKFT., L0.43.182, Mező 2003: 116, MKFT., T0.43.51.1. — T11-H4.

Szent Illyés-dűlő lásd **Szent Illyés**

Szent János utca 1884: *Szent-János-[utca] | [A település a középkorban] Egészben véve négy utczára terjedett, s ezek, egyet kivéve, mind szentek neveit viselték, mint Szent-Miklós, Szent-János, Szent-Péter-utcza, és csak a negyediknek volt Tót-utcza a neve.* [1810–1830]: *Szent János,* 1588: *Vicus Szentth Janos.* — Utca a belterületen. Közelebbi helyét ma már nem ismerjük. Az utcában Szent János tiszteletére létesített egyházi építmény állhatott. — Bunyitay 3: 207, N. Kiss 1960: 670, Mező 2003: 153, T25.CPl.111.

Szent Miklós utca 1884: *Szent-Miklós-[utca] | [A település a középkorban] Egészben véve négy utczára terjedett, s ezek, egyet kivéve, mind szentek neveit viselték, mint Szent-Miklós, Szent-János, Szent-Péter-utcza, és csak a negyediknek volt Tót-utcza a neve.* 1588: *Vicus Szenthmiklos.* — Utca a belterületen. Közelebbi helyét ma már nem ismerjük. Az utcában Szent Miklós tiszteletére létesített egyházi építmény állhatott. — Bunyitay 3: 207, N. Kiss 1960: 669, Mező: 2003: 311.

Szent Péter lásd **Szent Péter utca**

Szent Péter utca 2023: *Szent Péter ucca ~ Szent Péter ~ Péter ucca ~ Állomás ucca | A Köszpondból indul az Állomás fele, nyugat fele, nyugati irányba a Szent Péter ucca. ... a püspöki rezidencija ott lehetet valamikor.* 1884: *Szent-Péter-utcza | [A település a középkorban] Egészben véve négy utczára terjedett, s ezek, egyet kivéve, mind szentek neveit viselték, mint Szent-Miklós-, Szent-János-, Szent-Péter-utcza, és csak a negyediknek volt Tót-utcza a neve.* 1605: *Szent-Péter-utczája* alias *Papszer,* 1599: *Vicus Sancti Petri,* 1588: *Vicus Szentth Petther.* — Utca a település belterületének nyugati részén, a keleti vége a központ része. A helybeliek szerint ez a település egyik legrégebbi utcája. A *Szent Péter utca* név maga is nagy múltú, a 16. század óta adatolható, s ma is hivatalos utcanév. Az utca arról kapta a nevét, hogy a 15. századtól itt állt a Szent Péter tiszteletére felszentelt templom. Röviden ***Szent Péter,*** illetve ***Péter utca*** formában is említik. A középkori ***Pap szer*** névváltozat is erre a körülményre utal. A *szer* utótag 'utca, házsor' jelentésben szerepel a névben. A nyugati része a vasútállomáshoz vezet, erre utal az ***Állomás utca*** névváltozat. — Bunyitay 3: 207, ÉGy., FKnT., N. Kiss 1960: 671, 884, Mező 2003: 365, TörtLex. 103. — T26-B5.

Szivák utca lásd **Hatház utca**

Szonda-dűlő lásd **Kocsma-dűlő**

Szőke-puszta lásd **Szőke-tanya**

Szőke-tanya 1913: *Szőketanya,* 1907: *Szőke p[uszta],* 1902: *Szőke p[uszta].* — Egykori lakott hely a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Lehetséges, hogy a hegyközkovácsi határhoz tarozó Szőke-parttal áll kapcsolatban. A név előtagja bizonyára családnevet őriz. Az utótag a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. ***Szőke-puszta*** formában

is említik, melynek utótagja 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Szőlőhegy 2023: *Szölőühegy ~ Hegy,* 1913: *Bihari szőllőhegy,* 1909: *Szőlőhegy,* 1889: *Szőlőhegy,* 1864: *Bihari hegy,* 1860: *Hegy,* 1856–1857: *Szölö-Hegy,* 1809: *Bihari Hegyen.* — Szőlőhegy a település külterületének keleti részén, a Kisasszony és a Somlyó szomszédságában. A középkori településsel kapcsolatban Jakó Zsigmond megjegyzi, hogy: „A lakosság főként földműveléssel foglalkozott, s már akkor is nagyban űzte a szőlőtermesztést. Napsütötte hegyoldalain messze környék, még Debrecen polgársága is igyekezett szőlőt szerezni." A *Szőlőhegy* névforma a 'szőlővel beültetett kiemelkedés' jelentésű *szőlőhegy* földrajzi köznévből alakult. Ugyanebben a jelentésben szerepel a *hegy* földrajzi köznév a ***Hegy*** és ***Bihari-hegy*** névváltozatokban. ***Bihari-szőlőhegy*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., Hnt., Jakó 1940: 214, MKFT., Pesty 1864/10: 121b, Szabadi 2016: 41, T0.43.51.1, T22.B.IX.a.1514, T25. CPl.113. — T11-F4G4.

Szövetkezet 2023: *Szövetkezet ~ Hangya szövetkezet | A saroképület a Templom után jobb oldalt. Ot most is kocsma van, meg valami vasas üzlet, ijesmi. | Tulajdonképpen az eredeti szövetkezet, ami még a Hangya szövetkezetnek az utóggya, az itt a sarkom van, még máji napig is megvan tulajdonképpen a, azok az épületek, ami mindenkor is a szövetkezeté vóut.*

A Szövetkezet egy 20. század eleji képeslapon
Forrás: Hungaricana

— Épületegyüttes a település belterületének központjában, a Református és a Katolikus templom szomszédságában. A 20. század elején a Hangya Szövetkezet keretében működött, erre utalva említik ***Hangya szövetkezet*** formában. Magának a szövetkezetnek a falu több pontján is volt üzlethelyisége, *Szövetkezet*-nek azonban csak ezt az épületegyüttest hívják. Akárcsak a 20. század első felében, jelenleg is üzlet és kocsma működik benne. — ÉGy. — T26-C5.

Sztálin utca lásd **Rózsa utca**

Tanácsháza lásd **Polgármesteri hivatal**

Tank-árok 2023: *Tank-árok | Van, ahum megvan, van, ahum be van tömve.* — Északkelet–délnyugati irányban húzódó árok, a folytatását a szomszédos települések, Kügypuszta, Paptamási, Biharfélegyháza határában találjuk. A második világháború idején ásták, védelmi vonal szerepét töltötte volna be: e funkciójának megfelelően azonban soha nem használták. — ÉGy. — T7-E4.

Tanya 1860: *Tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északi részén, a Komócsó csárda szomszédságában. A név a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., MKFT. — T6-C5.

Téglagyár 2023: *Téglagyár.* — Gyár a település külterületének északi részén, a Magnólia szomszédságában. — ÉGy. — T11-E1F1.

Tehén-tanya lásd **Hőzse-tanya**

Tekerős-kút 2023: *Tekerőüs-kút ~ Darálóus-kút ~ Ártézi kút | Nem ártézi volt, csak annak, ijen gúnynév volt szinte. | Jártunk aratni a kollektívába, és akkor felkőttünk éjjel ety-két óura, mek tizenkettőü, meg minden, és sort álltunk a vízér, azér csak, hoty hát tuggyunk vinni ki a határra ety kis jóu vizet.* — Ivókút a település belterületén, a Szent Péter utca keleti végén. Ma már nem használják, de még most is látszik a helye. Kereke volt, azzal húzták fel lentről a vizet, a kézi darálókhoz hasonló működési elve alapján ***Darálós-kút***-ként is említik. A kúthoz egy élcelődő kérdés is kapcsolódik, ugyanis a szomszédos településeken élők gyakran kérdezték a bihariaktól: „Daráljátok még a vizet?" ***Ártézi kút*** formában is említik. — ÉGy. — T26-C5.

Teleki Pál lásd **Kis Földvár utca**

Temető 2023: *Temetőü.* — Temető a település belterületének nyugati részén. Református temető, Katolikus temető, Ortodox temető és Zsidó temető részekből áll. Vö. Temető-dűlő, Temető háta mege, Temető sikátor, Temető utca. — ÉGy. — T26-B4.

Temető-dűlő 1900: *Temető dülőben,* 1889: *Temető dűlő.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Temető mellett. Ma már a település belterületének része, utcák veszik körbe. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. — FKnT., L0.43.182, T0.43.51.1. — T26-B4.

Temető háta mege 2023: *Temetőü háta mege.* — Utca a település belterületének nyugati részén, a Temető mögött. — ÉGy. — T26-B4.

Temető sikátor 2023: *Temetőü sikátor ~ Gáspár András ~ Jakap sikátor.* — Utca a település belterületének nyugati részén. A Temetőhöz vezet. A *sikátor* utótag 'utca' jelentésben szerepel a névben. Egykori lakosára utalva ***Jakab sikátor*** formában is említik. A településrész hivatalos neve a *Gáspár András utca,* amit a helybeliek röviden ***Gáspár András*** formában használnak. — ÉGy., FKnT. — T26-C5.

Temető utca 2023: *Temetőü ucca ~ Loboz, Lobozon ~ Tudor Vládimireszku.* — Utca a település belterületének nyugati részén, a Temetőt öleli körbe, erre utal a *Temető utca* név. A *Tudor Vladimirescu utca* névváltozat hivatalos neve volt az utcának, amit a helybeliek röviden ***Tudor Vladimirescu*** formában használnak. Mára hivatalos név státuszát elvesztette. ***Loboz*** formában is említik. Ebben az esetben a névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T26-C4.

A Templom tér egy 20. század eleji képeslapon
Forrás: Hungaricana

Templom tér 2023: *Templom téir ~ Augusztus huszonhárom.* — Tér a belterület központjában, a Református és a Katolikus templom előtt. Az *Augusztus 23. utca* hivatalos neve volt az utcának, amit a helyiek röviden ***Augusztus 23.*** formában használnak. Mára ezt a státuszát elvesztette, de a beszélt nyelvben továbbra is használják. — ÉGy. — T26-C5.

Tollas-dűlő 2023: *Tollazs-düllőü | Azér Tollazs-düllőü, mer ottan egy ijen nevezetű család lakott, azoknak vóut ott egy ijen kis tanyaszerűségük, de hát akkor még nem vóut ez itt, mondom, beépítve.* — A település belterületének nyugati része. Szántóföld volt, ma már beépített terület. A név előtagja az egykor ott lakó Tollas családra utal, utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T26-B4.

Torma zug 2023: *Torma zug, Torma zugon ~ Zug.* — Utca a település belterületének keleti részén, a Piac utca és a Pereces utca között. A Tót utcát és az Alsó utcát köti össze. Bizonyára az ott gazdagon tenyésző növényzetről kapta a nevét. A név utótagja a 'rövid utca, félreeső hely' jelentésű *zug* földrajzi köznév. Röviden ***Zug*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T27-G2.

Tót utca 2023: *Tóut ucca | Mer sok tóut lakott. ... A Palóuc sor az azír vóut, mer palóucok települtek ide mek tóutok, it mek tóutok vóutak.* 1884: *Tót-utcza | E név egyenesen arra vall, hogy valamikor tót gyarmatosokból alakult, de már a XVI. században azon husz jobbágy között, kik mint ez utcza lakosai elősoroltatnak, Cseh Jánoson, Tót Gergelyen s Jukócz Jánoson kivül a legtisztább magyar nevek fordulnak elő, mint Arácsai Péter, Salánki Kelemen, Kánási Mihály, Kenderesi Ambrus, Bodó János, Buzás István stb.* 1588: *Totth vici.* — Utca a település belterületének keleti részén. Az Arany János utca déli része. A helyiek szerint az egyik legrégebbi utca a faluban. Eredetileg itt volt a falu központja. A középkorban betelepített tótok lakhatták. A később történt felvidéki betelepítések segíthették a név fennmaradását. — Bunyitay 3: 207–208, ÉGy., Jakó 1940: 215. — T27-G3.

Trándáfir lásd **Rózsa utca**

Trándáfir utca lásd **Rózsa utca**

Tudor Vladimirescu lásd **Temető utca**

Új sor lásd **Rózsa utca, Villanegyed**

Új-ülés lásd **Fellegvár, Rózsa utca**

Újülés utca lásd **Fellegvár, Rózsa utca**

Unitárius temető 2023: *Unitárijus temetőü.* — Temető a település belterületének nyugati részén, a vasút és a Szemete között. Az unitárius felekezethez tartozott. — ÉGy. — T26-B5.

Unitárius templom 2023: *Unitárijus templom.* — Egykori templom a település belterületének déli részén, a Rózsa utcán. Az 1960-as években bontották le. — ÉGy.

Uradalmi lásd **Uradalmi-földek**

Uradalmi-birtok lásd **Uradalmi-földek**

Uradalmi-földek 1884: *Uradalmi,* 1884: *Uradalmi-földek,* 1856–1857: *Uradalmi Birtok.* — A település külterületének északnyugati része. Az uradalmi birtok része volt. ***Uradalmi*** és ***Uradalmi-birtok*** formában is említik. — HKFT., HKFT75., T25.CPl.113. — T10-C1D1.

Uradalmi-Komócsói-dűlő 1889: *Uradalmi komocsói dűlő.* — A település külterületének északnyugati része. A Komócsó és az Uradalmi-földek része. A név utótagja a ’földterület’ jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.51.1. — T10-D1.

Úrbéri-birtok 1900: *Urbéri birtok.* — Földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Lehetséges, hogy az Egyes-, Kettes- és Harmadik-fordulót hívták így együttesen. Az előtag jelentése alapján olyan földterület lehetett, amelyet a földesúr a jobbágyainak adott ki haszonélvezetre. — ÉrtSz., L0.43.182.

Úrbéri-Egyes-forduló lásd **Egyes-forduló**

Úrbéri-Harmadik-forduló lásd **Harmadik-forduló**

Úrbéri-Kettes-forduló lásd **Kettes-forduló**

Vár lásd **Földvár 1.**

Városi-pece 1856–1857: *Városi Pecze.* — Árok, mely végighúzódik a település külterületének déli részén, a Kösmő mellékága. A belterület déli oldalát is kettészeli, erre utalhat a név előtagja. Az utótag a ’vízelvezető árok’ jelentésű *pece* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.113. — T11-E4F4.

Városkert 2023: *Városkert | Ot néhány ház van csak, kevés.* — Utca a település belterületének keleti részén, a Kandia és a Kis Földvár utca között. Az első katonai felmérés térképén ez a terület még beépítetlen, kertek voltak rajta, amelyek bizonyára a település tulajdonában voltak. — ÉGy. — T26-C5.

Vásáros 2023: *Vásáros ~ Vásáros-vőügy,* 1900: *Vásároson, Vásáros dűlőben,* 1889: *Vásáros,* 1864: *Vásáros.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Szénégető és a Benc szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. ***Vásáros-völgy*** formában is említik. A ***Vásáros-dűlő*** névváltozat utótagja a ’földterület’ jelentésű *dűlő* köznév. — ÉGy., FKnT., L0.43.182, Pesty 1864/10: 121b, T0.43.51.1. — T11-G4.

Vásáros-dűlő lásd **Vásáros**

Vásáros-völgy lásd **Vásáros**

Vasas bolt 2023: *Vasazs bőut.* — Épületrész, üzlet a település központjában, a Nagy Földvár utcán, a Templom tér szomszédságában. — ÉGy. — T26-C5.

Veres-gödör 2023: *Verezs-gödör.* — Vizesgödör a település külterületének délnyugati részén, a Dübögő-láp szomszédságában. Színéről kaphatta a nevét. — ÉGy. — T10-C4.

Villanegyed 2023: *Villanegyed ~ Gyepsor ~ Új sor | A gyepen osztogattak ki hászhejet, és akkor az a Gyepsor.* — Utca a település belterületének délkeleti részén. Újonnan beépített része a településnek. A legelő része volt, erre utal a ***Gyepsor*** névváltozat, mely ’a falu szélén, a legelő szélén épült házsor’ jelentésű *gyepsor* földrajzi köznévből alakult. Az *Új sor* név a többi településrészhez képest későbbi beépülésre utal, utótagja ’utca’ jelentésben szerepel a névben. Elegáns épületeiről kapta a *Villanegyed* nevet. — ÉGy., FKnT. — T27-G4.

Vílor lásd **Pereces utca**

Vizeli 2023: *Vizeli ~ Vizeli-tetőü,* 1900: *Vizeli dűlőben,* 1889: *Vizeli,* 1864: *Vizeli.* — Kiemelkedés, szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Benc és a Burjász között. Tulajdonosáról kaphatta a nevét (vö. *Vízeli*), de egy ’víz előtt lévő’ értelmű *Víz-eli* összetételt is azonosíthatunk benne. ***Vizeli-tető*** formában is említik, mely elsődlegesen a domb legmagasabb részét jelölhette. A ***Vizeli-dűlő*** névváltozat utótagja a ’földterület’ jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., L0.43.182,

Pesty 1864/10: 121b, RMCsSz., T0.43.51.1. — T11-H4.

Vizeli-dűlő lásd **Vizeli**

Vizeli-tető lásd **Vizeli**

Vörösér 2023: *Vörösír.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Dübögő-láp és a gyorsforgalmi út szomszédságában. Bizonyára egy közvetlenül nem adatolható *Vörös-ér* nevű patakról kapta a nevét, melyet színéről nevezhettek el. — ÉGy. — T10-B3C3.

Vörös Hadsereg utca lásd **Palló sor**

Zug lásd **Torma zug**

Zsellér-birtok 1900: *Zsellér birtok.* — Földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Zsellérek által használt terület lehetett. — L0.43.182.

Zsidó temető 2023: *Zsidóu temetőü,* 1856–1857: *Izrae[lita] Temető.* — Temető a belterület északnyugati oldalán, a Temető északkeleti része. A valamikori zsidó lakossághoz tartozott. ***Izraelita temető*** formában is említik. — ÉGy., T25. CPl.113. — T26-C4.

Zsidó templom 2023: *Zsidóu templom,* 1901: *imaház,* 1900: *Imaház.* — Egykori zsidó templom, mely a település belterületének keleti részén, a Kis Földvár utca déli részén állt. ***Imaház*** formában is említették. — ÉGy., L0.43.182, MVV. 5: 52.

HEGYKÖZKOVÁCSI
Fotó: Torkos Márk-Erik

Hegyközkovácsi helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz délnyugati szegletében, a Bihari-sík közvetlen közelségében, Nagyváradtól északi irányban 15 km-re, a Kösmő-patak jobb partján fekszik.

A település nevét a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzéke említi elsőként *Kovácsi* formában, létrejöttét azonban Bihar vármegye 11. század közepi kialakulásához köthetjük. A bihari Földvárban székelő királyi ispáni központ körül megtelepült szolgálók alapíthatták, ahol a kovácsmunkát (fegyver- és lókovács) végző várnépek éltek. Az ispánsági rendszer fellazulását követően Kovácsi a (Jákó)Hodost birtokló várjobbágyok kezére került, története összefonódott ezzel a településsel. A 15. század végére Kovácsi jelentős mértékben elnéptelenedett, 1513-ban már pusztaként említik, emiatt az 1552. évi adóösszeírásban sem szerepel a neve. A török korszak alatt sem költöztek új lakosok a területére, csak a 18. század közepén népesül be ismét a település. Földesura ekkor Szikszai Kis Péter, debreceni kereskedő volt, aki a szomszédos Hegyközpályit is birtokolta. Az 1773-as urbárium alapján Kis Péter örökösei, Sembery Sámuel, Szilágyi Sámuel, Lévay József, Ilosvay György, Vasas György és Komáromi György voltak a jelentősebb birtokosok. Szántóföldjét ekkor a jó minőségű földek között tarották számon, kétnyomásos földművelési rendszerben rozst, őszi és kétszeres búzát termesztettek. A szőlőhegyek között fekvő Kovácsiban jó minőségű bort termeltek. A 19. század közepén határa 1600 holdra terjedt ki. A 19–20. század fordulóján a legnagyobb birtokosai Ertsey Géza és Zathureczky Albert, majd Róth Mór voltak. Emellett jelentős földterület volt a faluközösség birtokában is. A település mai külterületének északi részén feküdt az egykori Mezőfalva település.

Hegyközkovácsi református templomát 1786-ban emelték, tornyát 1867-ben építették hozzá. A 18. század második felében piskárosi Szilágyi Sámuel, tiszántúli református püspök úrilakot épített a faluban, amely később a Zathureczky-birtok része lett.

A település 1873-tól Bihar vármegye Bihari járásához tartozott, majd 1882-ben a korábbi Váradi járás jogutódjának tekinthető Központi járásba került. Az 1913-ban kiadott Helységnévtár szerint Hegyközkovácsi nagyközségben 161 ház állt, határát 1993 kh alkotta. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll, ekkortól Bihar község beosztott települése.

A 19. század végén számottevő ingadozás jellemezte a lakosság számát: 1880-ban 766 fő, 1890-ben 901 fő élt a településen, majd a 20. század elején a lakosságszám ismét csökkenni kezdett: 1910-ben 830 főt tartottak nyilván. A 20. század első éveiben Bihar vármegye Cséffai járásában lévő Okányból és a szomszédos Békésből érkeztek telepesek az elárverezett Ertsey birtok területére. A trianoni békeszerződést követően a lakosság száma további lassú csökkenést mutatott, amely egészen 1992-ig tartott: 1920-ban

855, 1992-ben 603 fő élt a településen. A 20–21. század fordulóján mérsékelt növekedés figyelhető meg, a 2002. évi népszámlálás során 676 lakost, 2011-ben 712 főt írtak össze. A település lakosságának többsége a vizsgált időszakban magyar nemzetiségű volt. A 2011-es adatfelvétel során a magyarok aránya 86%-ot tett ki. A felekezeti összetételt vizsgálva megállapítható, hogy a település vallási arculatát a református felekezet határozta meg. A 19. század első felében a reformátusok aránya 90%, mellettük kisebb számban más felekezetek hívei is jelen voltak a településen.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk. *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos – Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2023-ban. Adatközlők voltak: Barczag Irén (77 éves), Bódis Florica (67), Bódis Imre (71), Juhos Eszter (75), Szabó Gábor (65), Szabó Józsefné Irén (89), Szabó Irén (68), Tokár Sándor (37).

Helynévtár

Hegyközkovácsi 2023: *Hetyköszkovácsi, Hetyköszkovácsiba, hetyköszkovácsi ~ Kovácsi | A kovácsijak kutyakovácsijak.* 1941: *Hegyközkovácsi,* 1914: *Hegyközkovácsi,* 1913: *Hegyközkovácsi,* 1901: *Hegyköz-Kovácsi,* 1891: *Hegyköz-Kovácsi,* 1889: *Hegyköz-Kovácsi,* 1884: *Hegyköz Kovácsi,* 1865: *Hegyközkovácsi,* 1864: *H. K. [Hegyköz] Kovátsi,* 1860: *Hegyköz Kovácsi,* 1851: *Hegyköz-Kovácsi,* 1839: *Kovácsi,* 1828: *Kovácsi, Hegyköz Kovácsi,* 1818: *Kovátsi,* 1808: *Kovácsi,* pag., 1806: *H. K. [Hegyköz] Kovácsi,* 1803: *Kovátsi,* 1802–1811: *Kovátsi,* 1799: *Kovácsi, Hegyköz Kovácsi,* 1785: *Kovácsi,* 1783: *Kovácsi* vel *Hegykőz,* 1773: *Hegykeőz Kovácsi,* 1750: *Kovácsi,* 1692: *Kouacsi,* pag., 1597: praedium *kowachy,* 1517: *Kovachy,* 1515: *Kowachy,* 1501: *Koachy,* 1470: *Kowachy,* 1447: *Kowachi,* p., *Kowachy,* p., 1332–1337/Pp.Reg.: *Choachi, Coachi, Kuachi,* v., 1310/1338: *Kuachy,* [1291–1294]: *Kuachy.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település, a Hegyköz kistérség része. Román neve *Cauaceu.* Közigazgatásilag Bihar községhez tartozik. Szomszédos települései északon Paptamási, keleten Szalárd

és Hegyközcsatár, délen és nyugaton pedig Bihar. A ***Kovácsi*** név a *kovács* foglalkozásnév és az *-i* helynévképző összekapcsolásával jött létre. A név azt fejezi ki, hogy e település lakói a bihari várhoz tartozó kovácsok voltak. A korai adatok közül több a két magánhangzó közötti *v* kiesését mutatja, azaz *Koácsi* ejtésformát tükrözhet. A település elhelyezkedésére utaló *Hegyköz* előtag a 18. század végétől adatolható a forrásokban. Vö. Kovácsi-hegy, Kovácsi-kút, Kovácsi út. — AOklt. 2: 430, CzF., Csáky 1/1: 388, DT. 1: 122, ÉGy., EKFT., Fényes 1840/4: 43, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 635, HKFT., Hnt., Jakó 1940: 283, Károlyi 3: 91, 105, LexLoc. 58, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., Mezősi 1943: 99, MKFT., MVV. 5: 89, Nyakas 2005: 85, Pesty 1864/10: 301a, Rácz 2022: 167, T0.43.182.1, T1.S.11.510, T1.S.11.628/2, T1.S.46.12, T1.S.68.64, Vályi 2: 420.

Agro Toten 2023: *Agro Toten.* — Malom a település belterületének keleti részén, az Új sor szomszédságában. Eredetileg ez a rész is a Kollektíva-tanyához tartozott. A benne működő cég nevét használják a hely megnevezéseként is. — ÉGy. — T19-G5.

Állami iskola lásd **Iskola**

Alsó-Nagy-Mezőfalva 1860: *Alsó nagy Mezőfalva.* — Határrész, szántóföld a település külterületének északi részén, Kügypuszta szomszédságában. A település északi határába beolvadt Mezőfalva alacsonyabban fekvő nyugati része, a Kösmő-patak ártere. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal, és a Felső-Nagy-Mezőfalva névvel áll korrelációban. — MKFT. — T7-E4.

Aprozár 2023: *Aprozár ~ Tubinál.* — Zöldségesbolt a település belterületének északi részén, a Gugyori utcán. A település legszélső épülete, mely viszonyítási pont szerepét tölti be a környéken. Az *Aprozár* név a román *aprozar* 'zöldségesbolt' jelentésű szó átvételéből származik. A ***Tubinál*** névváltozat a bolt tulajdonosának becenevéből alakult. A *Tubi* ragadványnév a településen a *tubicám*-ból ered. A helyet működtető családot hívják így. — ÉGy., RKsz. — T19-G4.

Ártézi kút 2023: *Ártézi kút.* — Egykori kút a belterület keleti részén, a Nagy utcán, a Zathurecky-porta udvarán. — ÉGy. — T19-F5.

Baptista imaház 1. 2023: *Baptista imaház ~ Imaház.* — Épület a belterület északi részén, a Posta utcán. A baptista felekezetű lakosság használja. ***Imaház*** formában is említik. — ÉGy. — T19-F4.

Baptista imaház 2. 2023: *Baptista imaház ~ Imaház.* — Egykori imaház a település északi határában, Mezőfalvához tartozott. A Mezőfalvi temető és a Bódis-tanya szomszédságában állt. A baptista felekezetű lakosság használta. Ma már Mezőfalva többi részéhez hasonlóan ez az épület sincs meg. ***Imaház*** formában is említik. — ÉGy. — T7-H5.

Barta-hegy 2023: *Barta-hegy.* — Dombos terület, szőlő a település külterületének délkeleti részén, a Tamási-hegytől délre. A név előtagja bizonyára a terület tulajdonosára utal. Az utótagja a 'domb; szőlőhegy' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T12-A3.

Békési sor 2023: *Béikéisi sor | Még a leksarkon itt, érdekes, it még a romja a zsellérháznak megvan. ... Valahol ot vóut az Ercsejinek a központi része.* — Utca a település belterületének északkeleti részén, a Posta utca északi végénél. Az 1900-as évek elején a földbirtokos Ertsey család eladósodása következtében Hegyközkovácsi területén viszonylag olcsón lehetett földhöz jutni. Ebben az időben a magyarországi Békés és Okány településekről érkeztek családok Hegyközkovácsiba. A békésiek a faluban telepedtek le, és megépítették a település egyik leghosszabb utcáját, a Békési sort. Ennek emlékét őrzi az utcanév, s ennek a kapcsolatnak köszönhetően lett később a falu testvérvárosa Békés. A **név** utótagja az 'utca' jelentésű *sor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T19-G4.

Benke 2023: *Benke ~ Benke-főüd.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északi részén. A nagyobbik része Paptamásihoz tartozik, a déli része Hegyközkovácsi határrésze. A név a *Benke* személynévből jött létre. ***Benke-föld*** formában is említik. Lásd Benke (Paptamási). — ÉGy. — T7-F4G4.

Benke-föld lásd **Benke**

Bikató 2023: *Bikatóu,* 1889: *Bikató.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kösmő-patak, a Tyúkház-dűlő, a Szőke-part és a György-föld között. A Kösmő ártere, lapályos, vizenyős terület, korábban időszakos vízállás borította, ennek *Bika-tó* megnevezése vonódott

át a környező területek megnevezésére. — ÉGy., T0.43.182.1. — T7-F5G5.

Birkahodály 2023: *Birkahodáj ~ Hodáj.* — Legelő a település külterületének északi részén, a Pap-tag és a Tyúkház-dűlő között. Korábban itt állt a kollektív gazdaság birkahodálya, erről az építményről kapta a nevét a terület. ***Hodály*** formában is említik. — ÉGy. — T11-G1G2.

Bódis-föld 2023: *Bóudis-főüd.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Lovarda szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Bódis nevű család ma is él Hegyközkovácsiban. — ÉGy. — T7-G5.

Bódis-tanya 2023: *Bóudis-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északkeleti részén, a Mezőfalvi temető szomszédságában. A mezőfalvi tanyavilág része volt. A 20. század második felében lebontották. Tulajdonosáról kapta a nevét. Bódis nevű család ma is él Hegyközkovácsiban. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-G5.

Borsi lásd **Romiki**

Borsi-bolt lásd **Romiki**

Borsi-kocsma lásd **Romiki**

Cigány zug 2023: *Cigány zug ~ Zug | Egy nagy domb. Rígen jártak le a tehenek, a csorda, a Legelőüre. Meg ot szánkósztak a gyerekek.* — Utca a település belterületének északi részén, a Libaszaros utca és a Posta utca között. Lakóiról kapta a nevét. A név utótagja a 'szűk, rövid utca; forgalomtól félreeső hely' jelentésű *zug* földrajzi köznév. Röviden ***Zug*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T19-F4.

Cigány zug Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Csatári-oldal 2023: *Csatári-ódal.* — A település külterületének délkeleti része, több kisebb terület összefoglaló megnevezése. A szomszédos Hegyközcsatárról kapta a nevét. Az utótag az *oldal* 'terület egyik fele, része' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G2H3.

Csatári út lásd **Hegyközcsatári út**

Csonka-dűlő 2023: *Csonka-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Hegyközcsatári út és a Mélyút között. A névadás indítékát nem ismerjük. A legvalószínűbb magyarázat szerint a területet az alakjáról nevezhették el. Az is lehetséges, hogy a *Csonka* előtag a 'letöredező koronájú fákból álló erdő' jelentésű *csonka* földrajzi köznévből alakult. Emellett az is elképzelhető, hogy a név előtagja családnevet takar. Utótagja a *dűlő* 'földterület' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-H2.

Csontos-tó 1864: *Csontos Tó | Van egy Csontos Tó – nevezetű nyomás melly onnét veszi nevezetét hogy vízállásos és ez elött Sír kert volt – hol is több tsontokat leltek.* — Vízállásos terület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Amennyiben a Pesty Frigyes névgyűjtésében szereplő névmagyarázat helytálló, talán a település északi határába olvadt középkori Mezőfalva területén kereshetjük. Ugyanakkor a szomszédos Bihar település és Hegyközkovácsi vitatott határát ábrázoló 18. századi térképen is szerepel egy *Csontos-tó* nevű hely (1763: *Csontos tó*) a bihari Szőlő-hegy északnyugati oldalán, talán ezzel is kapcsolatba hozható a név. Lásd Csontos-tó (Bihar). — Pesty 1864/10: 301a, T25.CH.110. — T11-F2.

Csordakút 2023: *Csordakút.* — Itatókút a település külterületének északi részén, a Legelőn. A tehéncsorda használta. — ÉGy. — T11-G2.

Daráló 2023: *Darálóu.* — Épület a település belterületének keleti részén, az Új sor és az Agro Toten szomszédságában. Korábban a Kollektíva-tanyához tartozott, a kollektíva raktárépülete volt. Jelenleg terményt darálnak benne. — ÉGy. — T19-G5.

Dinnyés 2023: *Dinnyéis, Dinnyéizsbe,* 1889: *Dinnyés szőlő,* 1860: *Dingeo* B[erg]. — Nagy

kiterjedésű szántóföld és szőlő a település külterületének déli részén, a Hácskó és a bihari határ között, mely kiterjed a szomszédos Bihar település területére is. Bizonyára dinnyetermesztésre használták korábban, erről kaphatta a nevét. ***Dinnyés-szőlő*** formában is említik, melynek *szőlő* utótagja 'földterület, ahol szőlőt termesztenek' jelentésben szerepel. A katonai térkép adata romlott forma lehet. Lásd Dinnyés (Bihar). — ÉGy., FKnT., MKFT., T0.43.182.1. — T11-G3.

Dinnyés-szőlő lásd **Dinnyés**

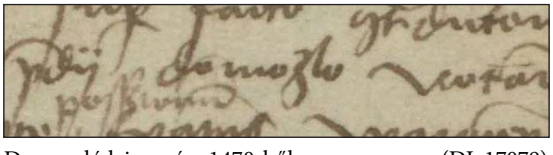
Disznókút 1. 2023: *Disznóukút.* — Itatókút a település külterületének keleti részén, a Tyúkfarm szomszédságában. Disznók itatására használták. Vö. Disznókút 2. — ÉGy.

Disznókút 2. 2023: *Disznóukút.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Tyúkfarm szomszédságában. A rajta álló kútról kapta a nevét. Lásd Disznókút (Hegyközcsatár). — ÉGy. — T12-A2.

Domoszló 2023: *Domoszlóu ~ Domoszlóu-ódal ~ Domoszlóu-vőügy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a Dinnyéstől keletre. A 15. században Jákóhodos és Hegyközcsatár határánál jöhetett létre egy *Domoszló* nevű tanyaszerű település. Az ehhez tartozó földterület a Bihar–Hegyközkovácsi–Hegyközcsatár hármashatárig terjedhetett. Ennek emlékét őrizheti a mai *Domoszló* határnév. Az sem zárható ki, hogy eredetileg kisebb területű volt Domoszló, s később vonódhatott át a név a szomszédos területekre is. A középkori település neve Árpád-kori szláv eredetű személynévből alakulhatott. A ***Domoszló-oldal*** névváltozat utótagja az *oldal* 'terület egyik fele, része' földrajzi köznév. A domborzatra utalóan ***Domoszló-völgy*** formában is említik. Lásd Domoszló (Bihar, Hegyközcsatár, Jákóhodos). — ÉGy., FNESz., Jakó 1940: 259. — T12-A3.

Domoszló-oldal lásd **Domoszló**

Domoszló-völgy lásd **Domoszló**

Domoszló lejegyzése 1470-ből (DL.17079)

Dögkút 1. 2023: *Dökkút.* — Elhullott állatok megsemmisítésére szolgáló kút a település külterületének délkeleti részén, a Zathurecky-földön. — ÉGy. — T11-G3H3.

Dögkút 2. 2023: *Dökkút.* — Elhullott állatok megsemmisítésére szolgáló kút a település külterületének északnyugati részén. Vö. Dögkút 3. — ÉGy. — T7-E4.

Dögkút 3. 2023: *Dökkút.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A rajta lévő dögkútról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-E4.

Ertsey-dűlő 2023: *Ercseji-düllőü ~ Ercseji-tag.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Szőke-part és a Tar Kovács-föld szomszédságában. Tulajdonosáról, a földbirtokos Ertsey családról kapta a nevét. A család eladósodása után földjeit a magyarországi Békés és Okány településről áttelepülők vásárolták meg a 20. század elején. ***Ertsey-tag*** formában is említik. Az utótag mindkét névváltozat esetében 'földterület' jelentésben szerepel a névben. — ÉGy., FKnT. — T11-G1.

Ertsey-tag lásd **Ertsey-dűlő**

Felföldi-tag 2023: *Felfőüdi-tag.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Posta-föld, a Szőke-part, a Tanaszi-dűlő és az Országúti-dűlő között. A név előtagja a tulajdonos családnevére utal, az utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G2.

Felső-Nagy-Mezőfalva 1860: *Felsö nagy Mezöfalva.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kösmő-tanya szomszédságában. A település északi határába beolvadt Mezőfalva magasabban fekvő keleti része. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal, és az Alsó-Nagy-Mezőfalva névvel áll korrelációban. — MKFT. — T7-G5.

Ferma lásd **Párt-ferma**

Forduló 2023: *Fordulóu.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Kollektíva-tanya és a Hegy-gyepű között. A helyiek emlékezete szerint egykor fát szállító kisvasút is közlekedett ezen a részen. A név a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű *forduló* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T11-G2.

Fő út lásd **Gugyori utca, Szalárdi út**

Futballpálya 2023: *Fudbalpája.* — Földterület a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A legelő része. A helybeliek egy időben ide jártak futballozni, erre utal e terület neve. Vö. Futballpálya-dűlő. — ÉGy. — T11-F2.

Futballpálya-dűlő 2023: *Fudbalpája-düllőü ~ Sporttéir.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Tyúkház-dűlő, a Paptag és a Futballpálya között. A közelben lévő futballpályáról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Sporttér*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T11-F1.

Futura lásd **Vulkanizáló**

Fülöptó 2023: *Fülöptóu | Még gyerekik vóutunk, mék halásztunk is ottan.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Bikató és a Legelő között. A névadás indítékát nem ismerjük, a névben bizonyára a *Fülöp* személynév kereshető. Vizenyős terület, a Kösmő-patak ártere volt, a rajta álló Fülöp-tó megnevezése vonódhatott át a környező terület megnevezésére. — ÉGy. — T11-F2.

Fűzfás-dűlő 2023: *Fűszfázs-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Latabár és a Malom között. A név előtagja bizonyára arra utal, hogy a területen fűzfák álltak egykor. A név utótagja a *dűlő* 'földterület' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-H2.

Gát lásd **Szalárdi út**

Gönci-föld 1. 2023: *Gönci-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Kösmő-patak és a Tank-árok között. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-F1.

Gönci-föld 2. 2023: *Gönci-főüd.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Tamási-hegy, a Mélyút és a Kerek-föld között. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-H3.

Gugyori lásd **Gugyori utca**

Gugyori kocsma 2023: *Gugyori kocsma ~ Gugyoris | Vóut ottan egy naty csárda, ottan jártak rígen, mer rígen nem vóut még itten kövesút se, hanem ijen homokos-köves út vóut, asztán jártak Váradra szekérrel, mindig a Gugyorinál megáltak, mer ot vóut a csárda.* — Egykori kocsma, mely a település belterületének délnyugati részén, a róla elnevezett utca végén állt. A *Gugyori* lexéma gyakran jelenik meg kocsmák neveként vagy kocsmanév részeként. A név előtagjának eredetével, motivációjával kapcsolatban a szakirodalomban többféle feltevés él, a legelfogadottabb vélekedés szerint a szó a *gugyor-* 'guggol' igetőből alakult *-i* képzővel, a névadás a kocsmák „guggoló", félig földbe süppedt épületére utalhat, és arra, hogy aki oda be akart menni, annak le kellett gugyorodnia, hogy beférjen az ajtón. ***Gugyoris*** formában is említik, amely az alapnévből *-s* képzővel alakulhatott. Vö. Gugyori utca. — ÉGy., Kis 1993: 183–184. — T19-F5.

Gugyoris lásd **Gugyori kocsma, Gugyori utca**

Gugyori utca 2023: *Gugyori ucca ~ Gugyori ~ Gugyoris ~ Főü út ~ Szalárdi ucca.* — Utca a település belterületének keleti részén, a Szalárdi út településen belüli szakasza. Az északi része a Szalárd településre vezető útban folytatódik, ezért ***Szalárdi utcá***-nak is mondják. A helyiek egy része inkább csak az utca déli szakaszára használja a nevet, ahol az utcának nevet adó Gugyori kocsma állt. Akárcsak a kocsmát, az utcát is említik ***Gugyori, Gugyoris*** névváltozatokban is. ***Fő út*** formában is emlegetik. — ÉGy. — T19-F5.

Gumis lásd **Vulkanizáló**

Gyepalj lásd **Gyepalja**

Gyepalja 2023: *Gyepajja ~ Gyepajj.* — Utca a település belterületének nyugati részén, végighúzódik a legelő és a Sikátor között. ***Gyepalj*** formában is említik. Mindkét névváltozat a terület elhelyezkedésére utal, a nevek jelentése ugyanis 'legelő melletti terület'. — ÉGy., FKnT. — T19-F5.

György-föld 2023: *Györty-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Bikató és a Meggyesi-tanya szomszédságában. Mezőfalva része volt. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-G5.

György István tanyája lásd **György-tanya**

György-tanya 2023: *Györty-tanya ~ György István tanyája | A főggyökre ráípítették aszt a kis tanyát.* — Egykori tanya a település külterületének északi részén, a Meggyesi-tanya és a Tar Kovács-föld szomszédságában. A mezőfalvi tanyavilág része volt. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határ-

Hácskó Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

ban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. ***György István tanyája*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T7-G5.

Hácskó 2023: *Hácskóu.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Dinnyés és a Vályogvető szomszédságában. A 'kertet, telket vagy szőlőt övező kerítéseken lévő könnyen átléphető átjáró; közlekedésre szolgáló hely a gyepűn' jelentésű *hágcsó ~ hákcsó* köznévből alakult, amelynek hangátvetéssel létrejött *hácskó* formája is ismert. — ÉGy., FKnT., ÚMTsz. — T11-G2G3.

Harpert lásd **Harpert-ház**

Harpert-ház 2023: *Harpert-ház ~ Harpert.* — Épület a település belterületének keleti részén, a Nagy utca keleti felében. Tulajdonosáról kapta a nevét. Röviden ***Harpert*** formában is említik. — ÉGy. — T19-G5.

Hatház 2023: *Hatház | Hat ház vóut ott, oszt úgy monták, hoty Hatház.* — Utca a település belterületének nyugati szélén. Csupán néhány ház áll rajta, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T19-F4.

Hegedűs-föld lásd **Hegedűs-földek**

Hegedűs-földek 2023: *Hegedűs-főüdek ~ Hegedűs-főüd ~ Hegedűs-tanya.* — Szántóföld, egykori tanya a külterület keleti részén, a Tanaszi-dűlő szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. ***Hegedűs-föld*** formában is említik. A ***Hegedűs-tanya*** névváltozat utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G1.

Hegedűs-tanya lásd **Hegedűs-földek**

Hegy 2023: *Hegy,* 1860: *Hegy,* 1714: *Kovácsi Promontóriumon,* 1597: praedium kowachy et promontor vulgo *kowachy hegy* appellatum. — Határrész, a település külterületének déli része. Dombos-völgyes terület, erre utal a neve. Egy 16. századi forrásban ***Kovácsi-hegy,*** később ***Kovácsi-promontórium*** formában szerepel. Ez utóbbi utótagja a latin eredetű *promontorium* 'előhegy'. Vö. Hegyalja, Hegy-gyepű, Hegykapu. — ÉGy., MKFT., Nyakas 2005: 85, Varga 1991: 190. — T11-G3H3.

Hegyalja 1941: *Hegyalja,* 1889: *Hegyalja,* 1864: *Hegy allya Düllö | Szántó Föld: nevezteték mert a' Szőllö hegy alatt van.* — Földterület a település külterületének déli-délkeleti részén. A Hegy határrész alsó, alacsonyabban fekvő része, erre utal a neve. A források ***Hegyalja-dűlő*** formában is említik, e névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., MaKF., Pesty 1864/10: 301a, T0.43.182.1. — T11-G2H2.

Hegyalja-dűlő lásd **Hegyalja**

Hegy-gyepű 2023: *Hegy-gyepű.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Forduló és a Hegy között. A név előtagja a szomszédos területre, a Hegyre utal, az utótagja a 'birtokhatárt jelző területsáv' jelentésű *gyepű* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G3.

Hegykapu 2023: *Hetykapu, Hetykapunál.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. Az egykor rajta álló kapuról, a Hegy bejáratáról kapta a nevét. Ezen keresztül lehetett a Hegyen kialakított kertekbe bejutni. — ÉGy. — T11-G3.

Hegyközcsatári út 2023: *Hetyköszcsatári út ~ Csatári út,* 1763: *Csatari út.* — A település külterületének keleti részén végighúzódó aszfaltos út. Hegyközcsatár településre vezet. ***Csatári út*** formában is említik. — ÉGy., T25. CH.110. — T11-G2H2.

Hodály lásd **Birkahodály**

Hodos lásd **Hodosi-föld**

Hodosi-föld 2023: *Hodosi-főüd ~ Hodos | A hodosijaknak van ot szöllőüjük.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén. A jákóhodosiak használják, erre utal a neve. Röviden ***Hodos*** formában is említik. — ÉGy. — T12-A3.

Hodosi út 1. 2023: *Hodosi út,* 1813: *Hodosi út, Kovácsi út.* — A település külterületének északkeleti részén végighúzódó földút. Jákóhodos és Paptamási településekre vezet. Ma már kevésbé jelentős, nemigen használják. A források

Kovácsi út formában is említik. — ÉGy., T25. CPl.735. — T7-H5.

Hodosi út 2. lásd **Posta utca**

Hőzső-Kis-erdő 2023: *Hőüzsőü-Kis-erdőü ~ Kis-erdőü ~ Lőürinc-Kis-erdőü.* — Kisebb fás terület a település külterületének északi részén, a Bikatón. Tulajdonosáról kapta a nevét. Erre utal a ***Lőrinc-Kis-erdő*** névváltozat előtagja is. Röviden ***Kis-erdő*** formában is említik. — ÉGy. — T7-F5G5.

Imaház lásd **Baptista imaház 1., 2.**

Irigy-kert 2023: *Irity-kert | Ezér valamikor a biharijak meg a kovácsijak vasvillával mentek egymásnak.* 1856–1857: *Irigy kerti kaszáló,* 1799: *Irigy puszta.* — Legelő a település külterületének nyugati részén, a hegyközkovácsi és a bihari határ mentén. A névadás indítékát nem ismerjük. A helyiek szerint a kovácsi és a bihari emberek nem tudták egyértelműen eldönteni, hogy pontosan hol húzódik a két település közötti határ, így az Irigy-kert gyakran gerjesztett vitát a két település lakossága között. A források ***Irigy-puszta*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'nagy kiterjedésű, többnyire fátlan, füves síkság, kipusztult termőterület' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. ***Irigy-kerti-kaszáló*** néven is szerepel. Lásd Irigy-kerti-kaszáló (Bihar). — ÉGy., FKnT., T25.CPl.113, Vályi 2: 420. — T11-F2.

Irigy-kerti-kaszáló lásd **Irigy-kert**

Irigy-puszta lásd **Irigy-kert**

Irodaház 2023: *Irodaház.* — Épület a település központjában, a Nagy utca nyugati végén. Ez volt a téesz irodája. Az épületnek ma is közösségformáló szerepe van a településen. Kisebb ünnepségeket szoktak itt tartani. Egykor óvoda is működött benne. — ÉGy. — T19-F5.

Iskola 2023: *Iskola ~ Állami iskola.* — Iskolaépület a belterület középső részén, a Templom tér keleti sarkán. A régi iskolaépület, amelynek a jelenlegi iskola áll a helyén, egybe volt épülve a tanítólakással. Az iskola hivatalos neve *Csokonai Vitéz Mihály Elemi Iskola,* amely annak állít emléket, hogy Csokonai 1792 karácsonyán a kovácsi templomban prédikált legátusként. ***Állami iskola*** formában is említik. — ÉGy. — T19-F4.

Jegyzőlak 2023: *Jeddzőülak.* — Egykori épület, a jegyző illetménylakása, amely a Varga Vilmos művelődési ház környékén állt. — ÉGy.

Kápolna 2023: *Kápolna.* — A Temető kápolnája a település belterületének keleti részén, a Kollektíva-tanya szomszédságában. — ÉGy. — T19-G5.

Kerek-föld 2023: *Kerek-főüd.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Mélyút és a Csonka-dűlő között. Alakjáról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-H3.

Kerezs-völgy 1900: *Kerezsvölgyben, Kerezsvölgy dűlőben,* 1889: *Keresvölgy.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének keleti részén, az országút, a Süvegd, a Kis-puszta és a Tanaszi-dűlő szomszédságában. A név előtagja talán a 'korsó; teherhordó eszköz' jelentésű *kerezs* tájszóval hozható összefüggésbe. ***Kerezs-völgy-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., L0.43.182, T0.43.182.1, ÚMTsz. — T11-H1.

Kerezs-völgy-dűlő lásd **Kerezs-völgy**

Kertalja 2023: *Kertajja,* 1889: *Kertalja.* — Kertek a település belterületének közvetlen közelében, a Gugyori utca északkeleti része, valamint a Nagy utca és a Posta utca között. A név 'a kertek folytatása a külterületen' jelentésű *kertalja* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., T0.43.182.1. — T19-G4.

Kis-erdő 1. 2023: *Kis-erdőü.* — Kisebb fás terület a település külterületének keleti részén, a Felföldi-tagon. — ÉGy. — T11-G1.

Kis-erdő 2. lásd **Hőzső-Kis-erdő**

Kiskút 2023: *Kiskút.* — Utca, mely a település belterületének nyugati részén húzódik végig. Az egykor rajta álló disznóitató kútról kapta a nevét. — ÉGy. — T19-F4.

Kis-kút 2023: *Kis-kút.* — Disznóitató kút a település belterületének nyugati részén. Ma már nincs meg. Vö. Kiskút, Kis-kút-lapos. — ÉGy.

Kis-kút-lapos 1889: *Kiskútlapos.* — Legelő a település külterületének északi részén, a Szőke-part szomszédságában, a későbbi Birkahodály környékén. Bizonyára a rajta álló kútról kapta a nevét. A név utótagja a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.182.1. — T11-G1G2.

Kis-Mezőfalu lásd **Kis-Mezőfalva**

Kis-Mezőfalva 1856–1857: *Kis Mezőfalvi puszta,* 1851: *Kis-Mezőfalva,* 1785: *Kis Mezöfalu.* — A Hegyközkovácsi, Paptamási és Jákóhodos területére is kiterjedő egykori település, Mezőfalva keleti része lehetett. A név a Nagy-Mezőfalva névvel áll korrelációban. ***Kis-Mezőfalu*** és ***Kis-Mezőfalvi-puszta*** néven is említik. — Fényes 1851, T1.S.11.510, T25.CPl.113. — T7-G5.

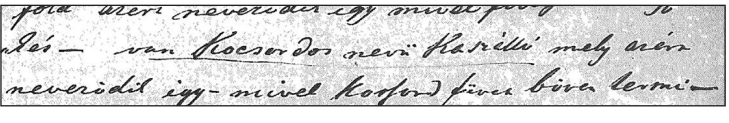
Kis-Mezőfalvi-puszta lásd **Kis-Mezőfalva**

Kis-puszta 1889: *Kis puszta.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén. Mérete alapján kaphatta a *kis* előtagot. A név utótagja a 'nagy kiterjedésű, többnyire fátlan, füves síkság, kipusztult termőterület' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.182.1. — T7-G5H5.

Kis-Sötét-ág 1889: *Kis setétág.* — Szántóföld a település külterületének déli oldalán, a Dinnyés szomszédságában. Átnyúlik Bihar határába. A Sötét-ág nyugati része. A név a Nagy-Sötét-ág névvel áll korrelációban. Lásd Kis-Sötét-ág (Bihar). — T0.43.182.1. — T11-G3.

Kis-Szép-domb 2023: *Kisz-Szíb-domb ~ Szíb-domb ~ Szív-domb | Ot vóut egy ijem magos tőütís vígig a, mer a, arrul vóut a biharijaké, errül meg mán a kovácsijaké.* — Egykori domb a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. Ma már nincs meg, a helyiek szerint elhordták. ***Szép-domb*** és ***Szív-domb*** formában is említik. Ez utóbbi névváltozat előtagja a *Szép* előtag átértelmezésével alakulhatott. A név a Nagy-Szép-domb névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T11-F2.

Kocsma lásd **Romiki**

A Kocsordos leírása Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 301a)

Kocsordos 2023: *Kocsordos,* 1889: *Kocsordos,* 1864: *Kocsordos | Kaszálló mely azért nevezödik igy – mivel Kotsord füvet böven termi.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Tank-árok, a Kügyi-rét, a Kösmő-patak és a Lőrinc-tag között. A név bizonyára a *kocsordfű* köznévből alakult. — ÉGy., Pesty 1864/10: 301a, T0.43.182.1, ÚMTsz. — T7-F5.

Kocsor-féle-föld lásd **Kocsor-tanya**

Kocsor-tanya 2023: *Kocsor-tanya ~ Kocsor-file-főüd | Itt egymás mellet vóut egy, kettőü, három Kocsor-tanya is.* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén, a Tanaszi-ház szomszédságában. A mezőfalvi tanyavilág része volt. A terület ma a Lovardához tartozik. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. ***Kocsor-féle-föld*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., ÚCsnT. — T7-G5.

Kollektíva-tanya 2023: *Kollektíva-tanya.* — Egykori tanya a település belterületének keleti részén, a Temető és az Új sor között. A kollektív gazdaság működtette. A név utótagja a 'téesz gazdasági épülete' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T19-G5.

Konta-tag 2023: *Konta-tag ~ Tar Mihój-file-főüd ~ Tar Mihój-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Felföldi-tag szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név második része a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. A ***Tar Mihály-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Tar Mihály-féle-föld*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T11-G1.

Kovácsi lásd **Hegyközkovácsi**

Kovácsi-hegy lásd **Hegy**

Kovácsi-kút 1763: *Kovátsi Kút.* — Egykori kút a település belterületének délnyugati részén, a Vályogvető és a Temető szomszédságában. — T25.CH.110. — T19-F5.

Kovácsi-promontórium lásd **Hegy**

Kovácsi út lásd **Hodosi út 1.**

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2023: *Kösmőü-patak ~ Kösmőü,* 1941: *Kösmő,* [1910]: *Kösmő,* 1889: *Kösmő patak,* 1884: *Kösmö patak,* 1864: *Közsmö | A falu alatt van egy kisszerü Patak melly eredetit veszi Siter volgyröl és Nyüved Községe határán a Berettyó folyóba beszakad – neveztetik Közsmönek mi okon azt nem tudhatni.* 1860: *Kösmö* Fl[uvius], 1851: *Kösmő patak,* 1813: *Kősmö Patak,* [1810–1820]: *Kösmö patak.* — Sitervölgy határában két forráságból eredő

patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. A település külterületének északnyugati részén folyik. A ***Kösmő*** név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. A *patak* földrajzi köznév később kapcsolódhatott a névhez. Vö. Kösmő-tanya. Lásd Kösmő (Bihar, Kügypuszta, Nyüved, Paptamási), Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközpályi, Hegyközújlak, Sitervölgy). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, ÉGy., Fényes 1851, FNESz., HKFT75., Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, MaKF., MÁT., MKFT., Pesty 1864/10: 301b, T0.43.182.1, T25.CPl.735, T25.CPl.736, Zsupos 2021. — T7-F5.

A Kösmő-tanya, a Kösmő, az Alsó-Mezőfalva és a Felső-Mezőfalva a második katonai felmérés térképén

Kösmő-tanya 1860: *Kösmö Tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északi részén, a Kügyi-réten. A közelben folydogáló Kösmő-patakról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. Vö. Szűcs-tanya. — FKnT., MKFT. — T7-F5.

K. Szabó-féle-föld lásd **Tyúkház-dűlő**

Kultúrház lásd **Varga Vilmos művelődési ház**

Kultúrotthon lásd **Varga Vilmos művelődési ház**

Kügyi alsó 2023: *Kügyi āsóu.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, Kügypuszta szomszédságában. A Kügyi-rét déli része, erre utalóan kapta a nevét. — ÉGy. — T7-F5.

Kügyi-rét 2023: *Kügyi-rít.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A közelben található Kügypusztáról kapta a nevét. Vö. Kügyi alsó. Lásd Kügyi-rét (Kügypuszta). — ÉGy. — T7-F5.

Latabár 2023: *Latobár, Latobáron ~ Latabár | Ez a Latobár, ez elmety Csatárba is. ... Elég naty területet foglal magába. | Állítólag az is valami emberrül vóut elnevezve, ez a Latabár.* 1889: *Latabár.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének keleti részén. Az elpusztult középkori Latabár település emlékét őrzi, határán több település osztozik. A helynév a *Lotibar, Latibar* személynévből jött létre (vö. 1221/1550: virum militarem nomine *Latibar*), és birtoklást fejezhetett ki. E névváltozat utótagja az 'elnéptelenedett, pusztásodott település' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. Vö. Latabári-legelő. Lásd Latabár (Hegyközcsatár, Jákóhodos, Szalárd), Latabári-erdő (Hegyköztóttelek). — ÉGy., FKnT., Rácz 2022: 178, T0.43.182.1. — T12-A1A2B1B2.

Latabári-legelő 2023: *Latabári-legelőü | Legelőünek, gujának tartották fenn.* — Szántóföld, egykori legelő a település külterületének keleti részén, a szalárdi határ szomszédságában. A Latabár keleti része. — ÉGy. — T12-B1C1.

Legelő 2023: *Legelőü,* 1889: *Legelő.* — Nagy kiterjedésű legelő a település külterületének nyugati részén, a hegyközkovácsi és a bihari határon. A területet ma is legeltetésre használják. — ÉGy., T0.43.182.1. — T11-F2.

Lélek-kút 2023: *Léilek-kút.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Barta-hegyen. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy., ÚCsnT. — T12-A3.

Libaszaros lásd **Libaszaros utca**

Libaszaros utca 2023: *Libaszaros ucca ~ Libaszaros.* — Utca a település belterületének északnyugati részén. Régen itt hajtották le a libákat

a legelőre. Röviden ***Libaszaros*** formában is említik. — ÉGy. — T19-F4.

Lovarda 2023: *Lovarda.* — Lovarda a település külterületének északi részén, a Tanaszi-ház szomszédságában. Jelenleg is működik. — ÉGy. — T7-G5.

Lőrinc-Kis-erdő lásd **Hőzső-Kis-erdő**

Lőrinc-tag 2023: *Lőűrinc-tag.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Tank-árok, a Kösmő-patak, a Gönci-föld és a Kocsordos között. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név második része a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-F5.

Malom 1889: *Malom.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Fűzfás-dűlő szomszédságában. Egykor bizonyára malom állt itt, s erről kapta a nevét a földterület. — T0.43.182.1. — T11-G2H2.

Meggyesi-tanya 2023: *Meggyesi-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északi részén, a György-tanya szomszédságában. A mezőfalvi tanyavilág része volt. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-F5G5.

Méhes-kert [1810–1820 k.]: *Méhes Kert.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Latabáron. Egykor méhkasok állhattak a területen. — T25.CPl.900. — T12-B1.

Mélyút 2023: *Míjút.* — Földút, végighúzódik a település külterületének délkeleti részén. Ezen keresztül lehetett felmenni a Hegyre. Egy mélyedésben, a dombok mellett húzódott. Erre utal a neve. — ÉGy. — T11-H3.

Mező lásd **Mezőfalva**

Mezőfalu-puszta lásd **Mezőfalva**

Mezőfalva 2023: *Mezőűfalva, Mezőűfalvára | Esz tele vóut tejjesen szóurva tanyákkal.* 1941: *Mezőfalvapuszta,* 1918: *Mezőfalva psz. [puszta],* 1913: *Mezőfalva,* [1910]: *Mezöfalva psz [puszta],* 1901: *Mezőfalva,* 1891: *Mezőfalu p[uszta],* 1892: *Mezőfalva,* 1889: *Mezőfalva, Mezőfalva puszta,* 1884: *Mezöfalva psz [puszta],* 1873: *Mezőfalva,* 1865: *Mezőfalva,* 1858: *P[uszta] Mezőfalu,* 1851: *Mezőfalva,* 1839: *Mezőfalva,* 1833–1836: *Mezőfalva,* 1821: *Mezőfalva p[uszta],* 1818: *Mezőfalva,* pr., 1808: *Mezőfalva,* pr., 1806: *Mezöfalva,* 1785: Praedii *Mezöfalva,* 1625: *Mezeo falva, Mezzeofalva,* 1606: *Mezwfalwa,* 1510: *Mezewfalwa,* p., 1489: *Mezewfalwa,* 1447: *Mezewfalva,* p., 1421: *Mezewfoluua,* p., *Mezeufalva,* 1342: *Mezeu,* 1338/1396: *Mezew,* 1328: *Mezeu,* 1324: *Mezeu,* [1311 k.]: *Mezeu,* [1291–1294]: villa Nycolai de *Mezeu.* — Szántóföld, elpusztult középkori település Hegyközkovácsitól északra, melynek területe később Jákóhodos, Paptamási és Hegyközkovácsi határába olvadt be. A határrészen később is állt tanyatelepülés, amely a 20. század elején népesült be. A földbirtokos Ertsey család eladósodása következtében Hegyközkovácsi területén viszonylag olcsón lehetett földhöz jutni. Ebben az időben a magyarországi Békés és Okány településekről érkeztek új családok Hegyközkovácsiba. A baptista okányiak a falu külterületén alapították újra az egykori települést, Mezőfalvát. Ez önálló, többutcás része lett Hegyközkovácsinak, mely külön iskolával, imaházzal és temetővel is rendelkezett. A második világháborút követően megindultak az erőszakos kitelepítések, a terület kollektivizálása, az 1980-as években pedig a telep teljes felszámolása. Az egykori kis településből mára csupán a temető és egy épület maradt meg. Egykor részei voltak Kis-Mezőfalva és Nagy-Mezőfalva. A középkori település legkorábbi említése ***Mező*** formájú, a *Mezőfalva* névalak a 15. században tűnik fel. E névváltozatok a település határának jellegére utalnak. A település a 16. század első felében elnéptelenedett, erre utalnak a későbbi ***Mezőfalva-puszta, Mezőfalu-puszta*** és a ***Puszta-Mezőfalu*** alakok, bennük a *puszta* földrajzi köznév 'elnéptelenedett, pusztásodott település' jelentésben szerepel. Vö. Mezőfalvi-legelő, Mezőfalvi temető, Mezőfalvi út. Lásd Mezőfalva (Jákóhodos). — A. 4: 230, AOklt. 8: 102, ComBih. 212, CzF., Cs. 1: 616, Csáky 1/1: 312, 314, 388, 389, 1/2: 539, 636, 654, 889, ÉGy., Fényes 1840/4: 84, FKnT., Gönczy, Gy. 1: 643, HKFT., Hnt., Károlyi 1: 133, 134, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁT., MVV. 5: 89, Rácz 2022: 193, Szendrei 2013, T0.43.182.1, T1.S.11.510, T1.S.12.513/1, T1.S.101.28/1, T16.T.75, T22.B.IX.a.521, T22.B.IX.a.1523. — T7-F5G5H5.

Mezőfalvai út lásd **Mezőfalvi út**

Mezőfalva-puszta lásd **Mezőfalva**

Mezőfalvi-legelő lásd **Süvegd**

Mezőfalvi temető 2023: *Mezőüfalvi temetőü | Az megvam még, a temető. Hád benőütte mán a fa, meg minden.* — Temető a település külterületének északkeleti részén, a Bódis-tanya és a jákóhodosi határ szomszédságában. A Mezőfalvi út vezet oda. A mezőfalvi tanyavilághoz tartozott. Már kevésbé látogatják. — ÉGy. — T7-H5.

Mezőfalvi út 2023: *Mezőüfalvi út ~ Mezőü═falvaji út.* — Földút a település külterületének északkeleti részén, Mezőfalvára vezet. ***Mezőfalvai út*** formában is említik. — ÉGy. — T7-G5.

Nagy bolt 2023: *Nagy bóut ~ Szövetkezet.* — Bolt a település belterületének központjában, a Nagy utca északnyugati részén. Mérete alapján kapta a nevét. A fogyasztási szövetkezet tulajdona volt, innen a ***Szövetkezet*** elnevezés. — ÉGy. — T19-F4.

Nagy-Mezőfalva 1851: *Nagy-Mezőfalva.* — A Hegyközkovácsi, Paptamási és Jákóhodos területére is kiterjedő Mezőfalva délnyugati-nyugati része lehetett. Hegyközkovácsi területén Alsó- és Felső-Nagy-Mezőfalva nevű részeit is említik. A név a Kis-Mezőfalva névvel áll korrelációban. — Fényes 1851. — T7-F5G5.

Nagy-Sötét-ág 1889: *Nagy setétág.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Domoszló szomszédságában. Átnyúlik Bihar határába. A Sötét-ág keleti része. A név a Kis-Sötét-ág névvel áll korrelációban. Lásd Nagy-Sötét-ág (Bihar). — T0.43.182.1. — T11-G3H3.

Nagy-Szép-domb 2023: *Naty-Szíb-domb.* — Domb a település külterületének nyugati részén, az Irigy-kerten. A név a Kis-Szép-domb névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T11-F2.

Nagy utca 2023: *Nagy ucca.* — Utca a belterület közepén, a Templom teret és a Gugyori utcát köti össze. Ezen az utcán találjuk a közösség számára legfontosabb épületeket: a Református templomot, az Óvodát, az Iskolát, az Irodaházat és a nagyobb boltokat is. — ÉGy. — T19-F4.

Nagy Vince-dűlő 2023: *Nagy Vince-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület közelében. A terület szomszédságában élő személyről kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G2.

Okányi-föld 2023: *Okányi-főüd | Az Okányijaknak sok főggyök vóut.* — Szántóföld a település külterületének északi részén. Mezőfalva része volt. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Okányi-tanya. — ÉGy. — T7-G5.

Nagy Vince-dűlő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Okányi-tanya 2023: *Okányi-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északi oldalán, a György-tanya szomszédságában. A mezőfalvi tanyavilág része volt. Az Okányi-földön épült, erről kaphatta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-G5H5.

O. Nagy-föld 2023: *Óu Naty-főüd.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Barta-hegy szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. O. Nagy-kút. — ÉGy. — T11-H3.

O. Nagy-kút 2023: *Óu Naty-kút.* — Forráskút a település külterületének keleti részén, az O. Nagy-földön. — ÉGy.

Országúti-dűlő 1889: *Országúti-dűlő.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, az országút és a Felföldi-tag között. A közelben húzódó főútról, a Szalárdi útról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.182.1. — T11-G2.

Ó temető lásd **Temető-föld**

Óvoda 2023: *Ovoda ~ Román iskola.* — Óvodaépület a belterület középső részén, a Nagy utca északnyugati részén, szemben az Iskolával. A benne működő intézmény hivatalos neve *Szamóca Óvoda,* amely Csokonai Vitéz Mihály *A szamóca* című versét idézi. Csokonai 1792 karácsonyán a közeli kovácsi templomban prédikált legátusként. Egykor ebben az épületben működött a román iskola, innen a ***Román iskola*** elnevezése. — ÉGy. — T19-F4.

Pap-tag 2023: *Pap-tag.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a belterület

és a Szőke-part szomszédságában. Az egyház birtoka, erre utal a neve. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-G2.

Parókia 2023: *Paróukija.* — Paplak a belterület központjában, a Templom tér nyugati végén, a Református templom mellett. — ÉGy. — T19-F4.

Párt-ferma 2023: *Párt-ferma ~ Ferma.* — Mezőgazdasági telep a település külterületének keleti részén. A név előtagja az egypártrendszer időszakára utal, az utótagja román eredetű átvétel: a *ferma* 'mezőgazdasági telep, farm' jelentésű köznév. Röviden ***Ferma*** formában is említik. — ÉGy., RKsz. — T11-H1H2.

Pincegödör 1763: *Pinczegődor.* — Pincegödör a település belterületének délnyugati részén, a bihari határvonalon, a Hegynél. — T25.CH.110. — T19-F5.

Pisztoly-föld 2023: *Pisztoj-főüd.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén. A Latabári-legelő része volt. A helybeliek szerint az alakjáról kapta a nevét. A területen végzett változtatások miatt ma már kevésbé kivehető a határvonala. — ÉGy. — T12-B1C1.

Posta-dűlő 2023: *Posta-düllőü ~ Posta-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Posta utca végénél, a Nagy Vince-dűlő és a Békési sor szomszédságában. A helyiek szerint a postához tartozott, erre utal a név előtagja. Az utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Posta-föld*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T11-G2.

Posta-föld lásd **Posta-dűlő**

Posta utca 2023: *Posta ucca ~ Hodosi út | A magyar időügbe valahol it vóut a posta.* — Utca a település belterületének északi részén, a Békési sorra vezet. A helybeliek szerint hajdanán ezen az utcán állt a posta épülete, innen kapta a nevét. Ez az utca vezet ki a belterületről a szomszédos település, Jákóhodos irányába, erre utalva ***Hodosi út*** formában is említik. — ÉGy. — T19-F4.

Posta-dűlő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Puszta-Mezőfalu lásd **Mezőfalva**

Református iskola 2023: *Református iskola.* — Egykori iskola a település központjában, a Templomkert területén. A református egyházhoz tartozott. Ma már nincs meg. — ÉGy.

Református templom 2023: *Református templom,* 1809: *Templom.* — Templomépület a település központjában, a Templom téren. 1786-ban épült, a tornyát 1867-ben építették hozzá. A források röviden ***Templom*** formában is említik. Vö. Templomkert, Templom tér. — ÉGy., MVV 5: 89, Szabadi 2016: 78. — T19-F4.

Régi temető lásd **Temető-föld**

Román iskola lásd **Óvoda**

Romiki 2023: *Romiki ~ Borsi ~ Borsi-bóut ~ Borsi-kocsma ~ Kocsma.* — Épület, bolt és kocsma a település belterületének északi részén, a Nagy utcán, a Zathurecky-porta szomszédságában. A helyiek szerint egykor ezen a területen és a szomszédos épületek helyén állt Tar Mihály földbirtokos portája. A *Romiki* a helyet működ-

tető cég hivatalos neve, mely a *Romi* és *Miki* nevek összevonásából keletkezett. A jelenlegi tulajdonosok névvel együtt vették át a céget, aminek a neve a bolt és kocsma neve is lett. A ***Borsi, Borsi-bolt, Borsi-kocsma*** nevek szintén a tulajdonosra utalnak. Funkciójára utalva az épületet röviden ***Kocsma*** formában is említik. — ÉGy. — T19-G4.

Sánc 2023: *Sánc ~ Sándz-düllőü,* 1901: *Sáncz-dülő | A községtől a bihari várdombig húzódó ősi sánczokról veszi a nevét.* 1889: *Sáncz.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. Minden bizonnyal a közelben lévő bihari földvárral összefüggő építményről kapta a nevét. A ***Sánc-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. MVV. 5: 89, T0.43.182.1. — T11-F2.

Sánc-dűlő lásd **Sánc**

Schwarcz-kocsma 2023: *Svarc-kocsma.* — Egykori kocsma a település belterületének északi részén, a Temető utca és a Gugyori utca sarkán. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T19-G5.

Sikátor 2023: *Sikátor.* — Utca a település belterületének déli részén, a Nagy utcával párhuzamosan fut. A név az 'utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T19-F5.

Sós-tanya 2023: *Sóus-tanya.* — Földterület, egykori tanya a település külterületének keleti részén, a Hegyen. Közelebbi helyét ma már nem ismerik. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Sötét-ág 2023: *Sötít-ág, Sötít-ágon | Ety szurdokszerű árok, ez az ódal mocsaras, a másik ódal, az egy dombódal. | Vóut ott egy míj út lefele, azon errül vóut a kovácsi határ, turrul mán az a bihari határ. Annak montuk, hoty Sötít-ág.* — Szántóföld, dombos-völgyes terület a település külterületének déli oldalán, átnyúlik Bihar területére. A Kis-Sötét-ág és a Nagy-Sötét-ág nevű részekből áll. Bizonyára árnyékos terület volt, a név előtagja erre utalhat. A név utótagja a 'vízfolyás vagy völgy elágazása' jelentésű *ág* földrajzi köznévre vezethető vissza. Lásd Sötét-ág (Bihar). — ÉGy., FKnT. — T11-G3H3.

Sporttér 1. 2023: *Sporttéir.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Latabár és a Tyúkfarm szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T12-A2.

Sporttér 2. lásd **Futballpálya-dűlő**

Sportterem 2023: *Sporterem.* — Sportcsarnok a település külterületének nyugati részén, a főút mellett, a belterület közvetlen közelében. — ÉGy. — T11-F2.

Süvegd 2023: *Süvegd ~ Mezőüfalvi-legelőü | Mezőüfalvának ot vóut a legelőüje ki az egész az országútig. Ottam vóut vagy negyven hektár legelőü. Esztet úty híttuk, hoty Süvegd. Mek Süvegd van a hodosi határba, az is, annak is aszongyák, hoty Süvegd.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Kis-puszta mellett, melynek területe a Jákóhodosi határra is kiterjed. Süvegd a középkorban egyházas község volt, melynek elnéptelenedése után területe beolvadt a szomszédos két település határába, az egykori település emlékét őrzi a név. A név eredete bizonytalan. Alakulhatott személynévből: a *Süveg* személynév eredeti jelentése 'süvegkészítő, furcsa süveget viselő' lehetett. A településnév alakulhatott hegynévből is, mely elsődlegesen a kiemelkedés alakját jelölhette. A név végén álló *-d* helynévképző. ***Mezőfalvi-legelő*** formában is említik, mivel a Mezőfalva nevű határrészen fekszik. Lásd Süvegd (Jákóhodos). — ÉGy., Gy. 1: 662, MVV. 5: 94. Rácz 2022: 256, RMCsSz. — T7-E5.

Szalárdi út 2023: *Szalárdi út ~ Gát, Gátra ~ Főü út,* 1889: *Szalárdi út.* — A települést átszelő legfontosabb út, erre utal a ***Fő út*** elnevezés. A keleti része Szalárdra vezet, ezért nevezik *Szalárdi út*-nak. ***Gát*** formában is említik, ez a helyi nyelvjárásban is ismert *gát* 'országút, kövesút' földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., T0.43.182.1. — T11-H1, T19-G4.

Szalárdi utca lásd **Gugyori utca**

Szegény temető 2023: *Szeginy temetőü | Az ingyentemetőü volt, ot nem kellet fizetni.* — Földterület a település belterületének déli részén, a Temető-föld része. A helyiek szerint a szegények temetkezési helye volt. Ma már nem használják. — ÉGy. — T19-G5.

Szemete 2023: *Szemete.* — Gépállomás a település belterületének keleti részén, a Temető szomszédságában. A név a magyarba is átkerült

román *semete* köznévre vezethető vissza, amely a *SMT* betűszóból (*staţiune de maşini agricole şi de tractoare* 'gép- és traktorállomás') jött létre. — ÉGy., RKsz. — T19-G5.

Szép-domb lásd **Kis-Szép-domb**

Szilágyi–Zathurecky-kúria lásd **Zathurecky-porta**

Szil-völgy 2023: *Szil-vőügy.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Latabár szomszédságában. Átnyúlik Jákóhodos és Szalárd területére. A rajta növő nagy szilfáról kapta a nevét. Lásd Szil-völgy (Jákóhodos, Szalárd). — ÉGy. — T12-A1.

Szív-domb lásd **Kis-Szép-domb**

Szőke-part 2023: *Szőüke-part,* 1941: *Szőke part,* 1889: *Szőkepart,* 1864: *Szöke Part düllö | Szántó föld azért nevezödik igy mivel földje sovány szökés.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Pap-tag és az Ertsey-dűlő között. A névadás indítékát nem ismerjük, Pesty Frigyes adatközlője szerint a név előtagja a gyenge minőségű föld színére utal, de esetleg személynevet is gyaníthatunk benne. A *part* utótag bizonyára az 'út melléke' jelentésben szerepel a névben. A ***Szőke-part-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., MaKF., Pesty 1864/10: 301a, T0.43.182.1. — T11-G1.

Szőke-part-dűlő lásd **Szőke-part**

Szövetkezet lásd **Nagy bolt**

Szűcs lásd **Szűcs-tanya**

Szűcs István tanyája lásd **Szűcs-tanya**

Szűcs-tanya 2023: *Szűcs-tanya ~ Szűcs ~ Szűcs István tanyája,* 1913: *Szűcstanya.* — Egykori tanya a település külterületének északi részén, a Kösmő-patak szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. ***Szűcs*** és ***Szűcs István tanyája*** formában is említik. Esetleg azonos lehet a második katonai felmérés térképén szereplő Kösmő-tanyával. — ÉGy., FKnT., Hnt. — T7-F5.

Tamási lásd **Tamási-hegy**

Tamási-dűlő lásd **Tamási-hegy**

Tamási-hegy 2023: *Tamási-hegy ~ Tamási-düllőü ~ Tamási.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének keleti részén, a Barta-hegy és a Hegyközcsatári út között. A név előtagja arra utal, hogy a terület (pap)tamási lakosok tulajdonában volt, utótagja a *hegy* 'szőlőhegy' földrajzi köznév. Röviden ***Tamási*** formában is említik. A ***Tamási-dűlő*** névváltozat utótagja 'földterület' jelentésben szerepel a névben. — ÉGy., FKnT. — T12-A3.

Tamási-hegy Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Tanaszi lásd **Tanaszi-ház**

Tanaszi-dűlő 2023: *Tanaszi-düllőü ~ Tanaszi-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Tanaszi-házhoz tartozik. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Tanaszi-föld*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T7-G5.

Tanaszi-föld lásd **Tanaszi-dűlő**

Tanaszi-ház 2023: *Tanaszi-ház ~ Tanaszi háza ~ Tanaszi.* — Ház a település külterületének északi részén. A mezőfalvi tanyavilághoz tartozott. Az egykori tanyák közül egyedül ez az épület maradt meg. Tulajdonosáról kapta a nevét. ***Tanaszi*** és ***Tanaszi háza*** formában is említik. Vö. Tanaszi-dűlő. — ÉGy. — T11-G1.

Tanaszi háza lásd **Tanaszi-ház**

Tank-árok 2023: *Tank-árok.* — Árok a település külterületének északnyugati részén. A második világháború idején ásták, védelmi vonal szerepét töltötte volna be: e funkciójának megfelelően azonban soha nem használták. Lásd Tank-árok (Bihar, Kügypuszta, Paptamási). — ÉGy. — T10-D2, T11-E2.

Tar Kovács-föld 2023: *Tar Kovács-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Bikató szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Tar Kovács-kis-erdő. — ÉGy. — T7-F5.

Tar Kovács-kis-erdő 2023: *Tar Kovács-kis-erdőü.* — Kisebb fás terület a település külterületének északi részén, a Tar Kovács-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-G5.

Tar Mihály-dűlő lásd **Konta-tag**

Tar Mihály-féle-föld lásd **Konta-tag**

Tasi lásd **Tasi-bolt**

Tasi-bolt 2023: *Tasi-bóut ~ Tasi.* — Élelmiszerüzlet volt a település központjában, a Templom téren, az Iskolával szemben. Már nem működik. Tulajdonosáról kapta a nevét. A *Tasi* ragadványnév a településen. ***Tasi*** formában is említik. — ÉGy. — T19-F4.

Téglavető lásd **Vályogvető**

Temető 1. 2023: *Temetőü.* — Temető a település belterületének déli részén. Vö. Szegény temető, Temető-föld, Temető utca, Új temető, Zsidó temető. — ÉGy. — T19-G5.

Temető 2. 1763: *Temető.* — Egykori temető a település belterületének nyugati részén. Ma már lakóházak állnak rajta. Nem azonos a belterület déli részén elterülő temetővel. — T25.CH.110. — T19-F4.

Temető-föld 2023: *Temetőü-főüd ~ Óu temetőü ~ Rígi temetőü.* — A Temető déli része a település belterületének déli részén. ***Ó temető*** és ***Régi temető*** formában is említik, ezek a nevek az Új temető névvel állnak korrelációban. — ÉGy. — T19-G5.

Temető utca 2023: *Temetőü ucca.* — Utca a település belterületének keleti részén, a Temető szomszédságában húzódik végig. — ÉGy. — T19-G5.

Templom lásd **Református templom**

Templomkert 2023: *Templomkert.* — Kert a település központjában, a Református templomhoz tartozik. — ÉGy. — T19-F4.

Templom tér 2023: *Templom téir.* — Tér a belterület középső részén, a Református templom környéke. — ÉGy. — T19-F4.

Telek alja 1813: *Telek alja,* [1810–1820]: *Telek ajja.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Hodosi út és a Mezőfalvi temető szomszédságában. A Paptamási határába eső Telekről kapta a nevét, mely a Telek alja szomszédságában fekszik. — T25.CPl.735, T25.CPl.736. — T7-G5H5.

Tubinál lásd **Aprozár**

Tyúkfarm 2023: *Tyúkfarm ~ Tyúkház.* — Baromfitelep és szamártenyészet a település külterületének keleti részén. ***Tyúkház*** formában is említik. — ÉGy. — T12-A2.

Tyúkház lásd **Tyúkfarm, Tyúkház-dűlő**

Tyúkház-dűlő 2023: *Tyúkház-düllőü ~ Tyúkház ~ Ká Szabóu-féile-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Sánc, a Gönci-föld, a Bikató és a Szőke-part szomszédságában. A kollektív gazdaság egy időben tyúkokat nevelt a területen, erre utal a név előtagja, utótagja a'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Tyúkház*** formában is említik. A ***K. Szabó-féle-föld*** névváltozat a terület tulajdonosára utal. — ÉGy., FKnT. — T11-F1.

Új sor 2023: *Új sor.* — Utca a település belterületének keleti részén. A közelmúltban kiépült, új része a település belterületének, erre utal a neve. — ÉGy. — T19-G5.

Új temető 2023: *Új temetőü.* — A Temető újabb, északi része, a település belterületének déli részén. A név az Ó temető és a Régi temető nevekkel áll korrelációban. — ÉGy. — T19-G5.

Vályogvető 2023: *Vájogvetőü ~ Téglavetőü | Vóut ott egy naty tóu.* — Szántóföld és legelő a település külterületének délnyugati részén, a belterület szomszédságában. A hegyközkovácsi cigányság egykor ezen a területen vetette a vályogot és a téglát. ***Téglavető*** néven is említik. — ÉGy. — T11-F2G2.

Varga Vilmos művelődési ház 2023: *Varga Vilmos művelőüdéisi ház ~ Kultúrothon ~ Kultúrház.* — Kultúrház a település belterületének központjában, a Posta utca déli részén. Varga Vilmos, hegyközkovácsi születésű színészről kapta a nevét, akinek a mellszobra az épület

Vályogvető Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

előtt áll. ***Kultúrotthon*** és ***Kultúrház*** formában is említik. — ÉGy. — T19-F4.

Villanytelep 2023: *Villanytelep.* — Villamos alállomás a település külterületének délnyugati részén, a főút szomszédságában. — ÉGy. — T11-F2.

Vulkanizáló 2023: *Vulkanizálóu ~ Gumis ~ Futura.* — Épület a belterület déli részén, a Gugyori utca déli végén. Ez volt a Hangya szövetkezet magtára, amelyet 1942–1943-ban építettek. A ***Futura*** névváltozat a 20. század első felében alakult és a második világháború végéig működő, a *Futura* nevet is viselő Magyar Szövetkezeti Központok Áruforgalmi Részvénytársasága szervezetre utal. Jelenleg gumiabroncs-szerelő műhely, erre utal a *Vulkanizáló* és a ***Gumis*** neve. — ÉGy., Sárközi 1983: 73, Viszket 2013. — T19-F5.

Zathurecky-föld 1. 2023: *Zaturecki-főüd ~ Zatorecki-főüd ~ Zatorecki-tag.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, az O. Nagy-föld és a Mélyút között. Tulajdonosáról kapta a nevét. ***Zathurecky-tag*** formában is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T11-H3.

Zathurecky-föld 2. 2023: *Zaturecki-főüd ~ Zatorecki-főüd.* — Szántóföld a külterület keleti részén, a Párt-ferma szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Zathurecky-kút. — ÉGy. — T11-G2H2.

Zathurecky-kút 2023: *Zaturecki-kút.* — Kút a település külterületének délkeleti részén, a Zathurecky-földön. — ÉGy.

A Zathureczky-porta egy 20. század eleji képeslapon
Forrás: Hungaricana

Zathurecky-porta 2023: *Zaturecki-porta ~ Zatorecki-porta,* 2016: *Szilágyi–Zathureczky-kúria.* — Épület a település belterületének keleti részén, a Nagy utcán. A 18. század vége felé építtette Szilágyi Sámuel a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, barokkos stílusban. A 19. század végén a földbirtokos Zathureczky család birtokába került. ***Szilágyi–Zathureczky-kúria*** formában is említik. A különböző névváltozatok a tulajdonosokra utalnak. — Dukrét–Péter 2016, ÉGy., MVV. 5: 89. — T19-F5.

Zathurecky-tag lásd **Zathurecky-föld 1.**

Zug lásd **Cigány-zug**

Zsidó temető 2023: *Zsidóu temetőü.* — A település belterületének déli részén lévő Temető délnyugati része. A helyiek szerint régebben be volt kerítve. Ma már csupán néhány sír maradt meg belőle. — ÉGy. — T19-F5G5.

BIHARFÉLEGYHÁZA
Fotó: Torkos Márk-Erik

Biharfélegyháza helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz nyugati szélén, a Bihari-sík és az Érmellék szomszédságában, a Berettyó jobb partjától 2 km-re helyezkedik el.

A településnév első említése a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzékéből származik *Dorog* és *Nagydorogfélegyház* formában, Jakó Zsigmond szerint azonban a falu kialakulása ennél korábbra, a királyi birtoklás 12. század előtti időszakára tehető. A 12–13. században a Gutkeled nemzetség egyedmonostori ágának diószegi és dobi alága osztozott a településen. Ennek következtében a falu hosszabb időn át két részre tagolódott, s egyik felét a Dorog, a másik felét a Félegyházi nevű családok birtokolták. Ez a kettősség magyarázza, hogy a forrásokban *Dorog, Dorogháza* és *Dorogegyháza,* illetőleg *Félegyház* néven is szerepel. Dorogházát feltehetően a nemzetség, míg Félegyházát királyi szolgálónépek alapíthatták. Ennek a településrésznek a neve pedig onnan eredhet, hogy a helyi egyházközség kezdetben egy szomszédos község filiája lehetett. Félegyháza egy részét 1337-ben I. Károly király a Gutkeled nemzetség adonyi alágának adományozta. Az elnevezésbeli kettősség akkor szűnt meg, amikor a dobi alághoz tartozó Dorog család kihalt. A település nagy része ekkor visszaszállt a királyra, míg a másik felén több nemes família osztozkodott. A koronához tartozó részt 1437-ben Hosszúaszói Botos István mester és Péter nevű testvére, a Tahi család őse kapta meg, akik később az egész községet megszerezték, és a szomszédos falvakban is birtokokhoz jutottak. Másik felén a 14. és 15. század folyamán gyorsan váltakoztak a birtokosok: 1393-ban a Verésyek, 1397-ben a Jankafalvyak, 1405-ben a Félegyházyak, 1425-ben a Csákyak és 1430-ban a Jakcsok. 1552-ben Tahi Ferencné tulajdonában 6 és fél telek volt.

Közvetett dokumentumokból arra következtethetünk, hogy Bethlen Gábor, az 1610-ben Báthory Anna tulajdonában lévő településen, valószínűleg 1615 körül hajdúkat telepített le, és kiváltságokkal ruházta fel azt. Félegyháza az 1630-as években már jól szervezett, erős hajdúváros lehetett, hiszen Győry Jakab helyi hajdúhadnagy csapatai 1636. október 6-án Nagyszalontánál jelentős győzelmet arattak a török felett. Ennek ellenére a többi kisebb hajdútelepüléshez hasonlóan csak rövid ideig élvezhette kiváltságos helyzetét. Várad 1660-as eleste után török fennhatóság alá került, ugyanakkor gyarapodásra még ekkor is képes volt, s a felszabadulás után, az 1692-es összeíráskor még kiváltságait részben megőrizve (possessio civitas haydonicalis) 16 háztartást írtak össze a területén. Ezt követően 1702-ben a bihari hajdúvárosokkal együtt Esterházy Pál herceg zálogbirtokába került. Az 1715. évi összeírás még a hajdúkiváltságok fennmaradását jelzi, 1720-ra azonban a lakosság többsége jobbágysorba süllyedt. A kiváltságokat 1762-ben szüntették meg véglegesen. 1784-ben pedig hatalmas tűzvész pusztított a faluban, a templom és az egyházi anyakönyvek is elégtek. A település a 19. század elejéig az Esterházy család derecskei, azt követően pedig a Zichy család diószegi

uradalmába tagozódott, míg a határában lévő Gyapolypusztán a 19. század második felében Schwartz Ignác mintagazdaságot és szeszgyárat alapított, illetve kastélyt építtetett. A település mai külterületén feküdt a középkorban Gyapoly, Kozmafalva és Kerekegyház település.

Jelenlegi református temploma 1800 és 1837 között épült. A helyi iskolában a 18. század második felétől a Debreceni Református Kollégium diákjai oktattak.

Közigazgatási szempontból 1863-tól Bihar vármegye Érmelléki járásához, majd 1873-tól a Szalárdi járáshoz tartozott. 1913-ban 313 házzal és 6414 kh határral rendelkezett. Biharfélegyházát 1887-től érintette a Nagyvárad–Székelyhíd (később a Nagyvárad–Székelyhíd–Érmihályfalva–Nagykároly–Szatmárnémeti–Halmi–Királyháza) vasútvonal. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartományba tartozott. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. Biharfélegyháza 1968 és 2003 között Bihardiószeg község része volt, majd Biharvajdával együtt a 2003-ban megalakult Biharfélegyháza községhez került.

Biharfélegyháza demográfiai jellemzői alapján már a 19. században kiemelkedett a környező települések közül, és fejlődése a 20. század közepéig töretlen maradt: 1880-ban 1434, 1900-ban 1671, 1930-ban nagyszámú román betelepítés hatására már 2277 fő élt a településen. Ezt követően jelentősen csökkent, majd pedig stagnál a népességszám: 1941-ben 1820, 1956-ban 1399, 1966-ban 1467, 1977-ben 1450, 2011-ben pedig 1500 fő élt a településen.

Etnikai szempontból a vizsgált korszak egészében a magyarság többsége volt jellemző, a betelepítések hatására megnövekedett románság az 1930-as népszámlálás szerint a népesség mintegy 40%-át tette ki. A románok lakta településrész különválását követően ismét 90%-os magyar többségű lett a település. Az etnikai változások a felekezeti struktúrára is jelentős hatással voltak, ugyanakkor a református felekezet mindvégig megőrizte vezető szerepét. Az 1930-as adatok szerint a reformátusok aránya mintegy 50%, míg az ortodoxoké körülbelül 40% volt, a románság betelepítése előtt, illetve a túlnyomórészt román lakosságú településrész különválását követően a reformátusok aránya ismételten kb. 90%-ot mutat. Jelenleg az ortodox felekezet hívei kb. 10%-át teszik ki a lakosságnak, valamint kisebb létszámban jelen vannak a római katolikus, a baptista, az adventista és a pünkösdista felekezetek is.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Bársony István–Papp Klára–Takács Péter szerk., *Az úrbérrendezés forrásai Bihar vármegyében 1. Az érmelléki és a sárréti járás.* Debrecen, 2001.

Bél Mátyás, Bihar megye leírása (fordította: P. Szalay Emőke, jegyzetekkel ellátta Csorba Csaba). In: Kállai Irén–Sándor Mária szerk., *A Bihari Múzeum Évkönyve XII–XIV.* Berettyóújfalu, 2009. 7–73.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Emődi Tamás–Doru Marta, O planimetrie ecleziastică ineditǎ: „rotonda" din Vaida (jud. Bihor). *Arheologia Medievalǎ: ArhMed,* 2005. V. 45−77.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Település- és Népiségtörténeti Értekezések 5. Budapest, 1940.

Magyarország Katonai Felmérése. 1941. URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi 1943 = Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Nyakas Miklós, *A bihari kishajdú városok története.* Bocskai-szabadságharc 400. évfordulója 5. Debrecen, 2005.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási be-*

osztásának története 1552–2013. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos – Szőke Richárd Rajmond

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2026-ban. Adatközlők voltak: Bács László (58 éves), Deák Katalin (85), Kelemen Géza (53), Kelemen Klára (77), Prinyi Katalin (45), Prinyi Tibor (53), Sajti Kalmár Olga (73), Szabó Zsolt (56), Székely Emma (78), Székely Julianna (76), Székely Gyula (81).

Helynévtár

Biharfélegyháza 2026: *Biharféiletyháza, Biharféiletyházára, biharféiletyházi ~ Féiletyháza ~ Féiletyház, Féiletyházára, féiletyházi | Félety-ház ez azír vóut, mert hogy leíget Féletyház, és akkor egy, ety ház maratt és ety fél.* 1941: *Biharfélegyháza,* 1914: *Biharfélegyháza,* 1913: *Biharfélegyháza,* 1891: *Bihar-Félegyháza,* 1888: *Félegyháza,* 1884: *Félegyháza, Bihar Félegyháza,* 1884: *Félegyháza | Eszerint kétségtelen, hogy hajdan léteztek egész és fél egyházak; egészek voltak azok, melyek keresztkúttal, temetővel s külön lelkészszel bírtak, a félegyházak ellenben mindezek nélkül szűkölködve, valamely más egyház keresztkutja, temetője s lelkészére valának utalva, miből önként következett, hogy ritkábban s nehezebben részesülvén a vallás vigaszai s a lelkész szolgálataiban, kevesebbet fizettek a lelkésznek, ez pedig szintén kevesebbet elöljáróinak. Szóval a régiek félegyháza körülbelül az volt, mi napjainkban a fiók- vagy leányegyház.* 1864: *Felegyház,* 1864: *Félegyháza,* 1860: *Felegyháza,* 1851: *Félegyháza,* 1839: *Félegyháza,* 1818: *Félegyháza,* 1808: *Félégyháza,* 1806: *Félegyháza,* 1802–1811: *Félegyháza,* 1796: *Félegyháza,* 1783: *Félegyháza,* 1773: *Félegyháza,* pag., 1750: *Felegyháza,* 1692: *Félegyház,* p., civ., 1579: *Felegyhaz,* 1554: *Feleghaz, Felegyhaz,* 1552: *Felegyhaz,* 1491: *FelEghaz,* 1446: *Feleghaz,* 1438: *Feleghaz,* p., 1421: *Feleghaz,* p., 1409: *Feleghaz,* 1399: *Fellegházy,* 1393: *Feeleghaz,* p., 1358: *Dorogháza,* 1338: *Dorugeghaza,* 1337/1453: *Feleghaz,* p., 1326: *Felighaz,* [1308–1313]: *Felyghaz,* t., p., [1291–1294]: *Drug,* v., *Nogdurugfeleghaz.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Román neve *Roşiori.* A Bihari-sík és az Érmellék nevű kistérség része. Biharfélegyháza község központja, közigazgatásilag Biharvajda település tartozik hozzá. Szomszédos települései északon Jankafalva, keleten Biharvajda, délkeleten Jákóhodos, délen Paptamási és Nyüved, délnyugaton Pelbárthida. Nyugati részén az első világháború után létesítették a település belterületének szomszédságában Félegyháziújtelepet, román nevén Mihai Bravut, így nyugat felől ma ez a helység, illetve Magyarország képezi a település határát. A település legkorábbi említése ***Dorog*** volt, amely a településnek a Gutkeledek által birtokolt részét jelölte. A *Dorog* név személynévből keletkezett, vö. 1219/1550: *Drug.* A településnek a régi conditionarius-nemes lakókhoz tartozó része viselte a ***Félegyház*** nevet, mely a *félegyház* 'félbemaradt, romos, romlott állapotú templom' összetett szóból alakult. Szerepelt ***Dorogháza, Dorogegyháza*** és ***Nagydorogfélegyház*** formában is. Ez utóbbiak utótagja az *egyház* 'templom', illetve a fenti *félegyház* településnévforma, a *háza* utótag kialakulhatott ezekből vagy közvetlenül a *ház(a)* településnév-formánsból is. A *nagy* előtag a település méretére utal. Később a teljes település jelölésére a *Félegyház* forma vonódott át, aminek kialakult a napjainkban is

használatos birtokos személyjeles ***Félegyháza*** formája is. A *Bihar* előtag a 19. században jelent meg a helynév jelölőjeként. — A. 3: 428, ÁSz., Bunyitay 3: 234, CzF., Cs. 1: 608, ÉGy., EH., EKFT., E 158/8: 19, 269, 357, Fényes 1840/4: 90, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 617, HKFT., Hnt., Jakó 1940: 241, 242, Károlyi 1: 465, 466, 2: 210, 250, 3: 413, LexLoc. 63, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., Mezősi 1943: 33, MKFT., Pesty 1864/10: 259a, Rácz 2022: 88, 101, T0.43.55.1, T1.S.11.628/2, T1.S.68.64, Vályi 1: 670, Z. 1: 532, Zs. 2/2: 296.

Ágas 2026: *Ágas.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a valamikori Ágost-major szomszédságában. Ennek *Ágas-major* változatáról kapta a nevét. — ÉGy. — T3-E2.

Ágasi út 2026: *Ágasi út.* — A település külterületének északnyugati részén végighúzódó földút. Az Ágost-majorra vezet, ennek *Ágas-major* megjelöléséről kapta a nevét. — ÉGy. — T3-F3.

Ágas-major lásd **Ágost-major**

Ágost lásd **Ágost-major**

Ágost-major 2026: *Ágost-major ~ Ágos-major ~ Ágas-major | Komoj gazdálkodások fojtak annak idején intézőkkel mek satöbbi.* 1941: *Ágost ma[jor],* 1918: *Ágost mjr. [major],* 1913: *Ágostmajor,* [1910]: *Ágost mjr. [major],* 1901: *Ágost,* 1888: *Ágost major,* 1884: *Ágost mj. [major].* — Szántóföld, egykori major a település külterületének északnyugati részén, a Bikarét és a Korlát között. A helybeliek emlékezete szerint itt született Jakó Zsigmond Pál történész akadémikus. A telep egykori tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó birtokkal, gyakran lakóhellyel' jelentésű *major* földrajzi köznév. Röviden ***Ágost*** formában is említik. Az ***Ágas-major*** névforma előtagja a név átértelmezésével jött létre. Vö. Ágas, Ágasi út. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., MaKF., MÁT., MVV. 5: 55, T0.43.55.1, T22.B.IX.a.1523. — T3-E2.

Ág-rét 2026: *Ág-réit ~ Tóu | Csak úty hífták, hoty Tóu, pedig az fojik.* 1888: *Ágrét folyó.* — Patak a település külterületének délkeleti részén, a Kozma-erdő és a belterület szomszédságában. Az Ó-Berettyó mellékága. Víznévként a *rét* földrajzi köznév 'mocsaras, vizes terület' jelentését kereshetjük benne, az *ág* 'vízfolyás holtága' értelmű lehet a névben. ***Ág-rét-folyó*** és ***Tó*** formában is említik. Vö. Rákos-patak. — ÉGy., FKnT., TESz., T0.43.55.1. — T3-H4.

Ág-rét-folyó lásd **Ág-rét**

Akácos-dűlő 1888: *Ákáczos dülő.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a János-major és az Állomás szomszédságában. Egykor akácfák állhattak rajta. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F3G3.

Alá-dűlő 2026: *Alá-düllőü ~ Alár-düllőü | Alánnyúlik a Vasútnak.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Vasút és a Sáralás között. A földterület az elhelyezkedése alapján kapta a nevét, mivel a vasút alá nyúlik (de ehhez lásd még az *alájáró* földrajzi köznevet). A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. A helybeliek ***Alár-dűlő*** formában is említik, amely az előtag jelentésének elhomályosulásával jöhetett létre. — ÉGy., FKnT. — T3-G3.

Alár-dűlő lásd **Alá-dűlő**

Állomás 2026: *Állomás ~ Gyapoji állomás,* 1888: *Állomás.* — Vasútállomás a település belterületének északi részén. A Gyapoly nevű határrészre utalva ***Gyapolyi állomás*** formában is említik. Vö. Állomás utca. — ÉGy., T0.43.55.1. — T18-A1B1.

Állomás utca 2026: *Állomás ucca.* — Utca a település belterületének északi részén, az Új sorral párhuzamosan halad. A helybeliek szerint később építették be, mint Biharfélegyháza

Állomás Forrás: helikon7.wordpress

többi utcáját, a második világháborút követően osztották ki ezeket a részeket. Az utca északi végén találjuk a vasútállomást, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T18-B1B2.

Alsó Mihai Bravu 2026: *Alsóu Miháj Brávóu.* — Beépített terület a település egykori külterületének nyugati részén. Az első világháború után Biharfélegyháza belterületének nyugati széléhez telepített román helység, Mihai Bravu (Félegyháziújtelep) déli része. A név Felső Mihai Bravu nevével áll korrelációban, mely tőle északra fekszik. — ÉGy. — T18-A2.

Ásvány lásd **Ásvány vize**

Ásvány-hát 1888: *Ásvány hát.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Nagy-dűlő szomszédságában. A szomszédos Ásvány vizéről kapta a nevét. Az utótag a 'kiemelkedés; dombos vízparti terület' jelentésű *hát* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-H5.

Ásvány vize 1888: *Ásványvize,* 1864: *Asvány | Egy olyan víz hová a' berettyó kiáradása szolgáltat vizet, honnan azomba a' víz ki nem foly, hanem maga magát elássa.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, egykor vízállásos árterület volt. A név előtagja az *ásvány* 'árok' jelentésű földrajzi köznévből alakult. A források röviden ***Ásvány*** formában is említik. Vö. Ásvány-hát. — FKnT., Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1. — T3-H5.

Bánom-hegy 2026: *Bánom-hegy.* — Szántóföld, dombos rész a település külterületének északkeleti részén, a főút szomszédságában. A helybeliek emlékezete szerint egykor szőlővel beültetett terület volt. A név nem megbízható hozamú területet jelölhetett. — ÉGy. — T4-A3.

Bánya lásd **Homokbánya**

Baptista imaház 2026: *Baptista imaház.* — Imaház a település belterületének keleti részén. A baptista felekezet használja. — ÉGy. — T18-C2.

Baptista temető 2026: *Baptista temetőü ~ Hívőü temetőü.* — Temető a település belterületének délkeleti részén. A baptista felekezet használja, erről kapta a nevét. A helybeliek ***Hívő temető*** formában is említik, mivel a baptistákat a más felekezetekhez tartozók nem hivatalosan *hívők*-nek nevezik. — ÉGy. — T18-D2.

Belső-Horgas-tó 1888: *Belső horgos tó.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Csalános és a Zsinór út szomszédságában. A Horgas-tó középső része, elhelyezkedésére utal a *belső* előtag. — T0.43.55.1. — T3-E3.

Berettyó 2026: *Berettyóu,* 1941: *Berettyó,* 1888: *Berettyó folyó,* 1886: *Berettyó,* 1884: *Beretytyó,* 1860: *Berettyó,* 1851: *Berettyó,* [1745]: *Bereton* [ɔ: *Beretou*], riv., [1690]: *Berethon,* 1636: *Berethon,* flu, 1585: *Bereton,* fl., 1487: *Berekyo,* fl., 1421: *Berekyo,* fl., 1337/1453: *Berekyo,* fl., 1308/1313/1425: *Berekyo,* 1300: *Berukyou,* 1291/1293: *Berkyov,* 1229/1550: *Beruciou,* 1213/1550: *Beruchyon* [ɔ: *Beruchyou*]. — Romániában a Réz-hegységben, több kisebb patak egyesüléséből eredő folyó. Mai, a 19. században szabályozott medre Szeghalom és Körösladány között jobb felől torkollik a Sebes-Körösbe. Korábban a vízfolyás hosszabb szakaszon haladt, és Mezőtúr alatt ömlött a Hármas-Körösbe. A település külterületének déli részén folyik. Határválasztó Biharfélegyháza és a szomszédos települések, Paptamási és Nyüved között. Az elmúlt évszázadokban többször is kiöntött, s több árvíz okozója volt. A folyó szabályozását a 19. században kezdték meg. A víznév a *berek* 'ártéri erdő, ligeterdő' főnév és a magyar régi *jó* 'folyó' földrajzi köznév összetételéből alakult. A *Berettyó* változat a ritka *kj* > *ty* változás következtében jött létre, ahol a *ty* intervokalikus helyzetben megnyúlt. A források ***Berettyó-folyó*** formában is említik. Vö. Ó-Berettyó. Lásd Berettyó (Hegyközszentimre, Jákóhodos, Nyüved, Paptamási, Pelbárthida, Szalárd). — A. 3: 428, AH. 21, 25, 36, 40, Cs. 1: 608, 613, ÉGy., Fényes 1851, FNESz., Gy. 1: 569, 639, 668, H. 6: 360, 7: 289, HKFT., Kiss 1995: 32, MaKF., MKFT., K. Nagy 1886: 77, TESz., T0.43.55.1. — T3-E5.

Berettyó-folyó lásd **Berettyó**

Bikarét 1888: *Bikarét.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Lyukas-halom és a Pityergő között. A név a 'rét, amelyen bikák számára füvet kaszálnak' jelentésű *bikarét* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-E2.

Bitófa-dűlő 1888: *Bitófa dűlő.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Gyomai-ér és a Strázsa szomszédságában. A név jelentése alapján lehetséges, hogy a területen bitófa állt egykor. A név utótagja a 'földterü-

let' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-C2.

Bobalyos-tó 1476: *Bobalyostho,* stagnum. — Állóvíz megnevezése lehetett, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát sem ismerjük. — Jakó 1940: 242.

Bolyán-tanya 2026: *Boján-tanya,* 1941: *Bolyán-ta[nya].* — Egykori tanya a település külterületének északi részén, az Eszteró szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., MaKF., ÚCsnT. — T3-G2.

Csalános 2026: *Csalános.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. Az ott növő csalánról kaphatta a nevét. Részei a Kis-Csalános és a Nagy-Csalános. Vö. Csalános-zug. — ÉGy. — T3-E3.

Csalános-zug 1888: *Csalános zug.* — Kisebb darab szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A szomszédos földterületről, a Csalánosról kapta a nevét. A név utótagja a 'határrész félreeső szeglete' jelentésű *zug* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F3.

Császár-dűne 2026: *Császár-dűne,* 1888: *Császár szérű.* — A környezethez képest magasabban fekvő szántóföld a település külterületének északi részén, az Eszteró és a Muszka-rét szomszédságában. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'domb' jelentésű *dűne* földrajzi köznév. Korábban ***Császár-szérű*** formában is említették. E névváltozat utótagja a 'gabona összehordására és elcsépelésére kijelölt hely, szérűskert' jelentésű *szérű* földrajzi köznév. — ÉGy., ÉKsz., FKnT., T0.43.55.1. — T3-F2.

Császár-szérű lásd **Császár-dűne**

Dár-rét 2026: *Dá-rít ~ Dári-rít,* 1888: *Dárét.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a főút szomszédságában. ***Dári-rét*** formában is említik. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-F4G4.

Dári-rét lásd **Dár-rét**

Derzsi-Kozma 2026: *Derzsi-Kozma.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, az Alá-dűlő és a jankafalvi határ szomszédságában. A Kozma északi része. A név előtagja bizonyára a terület tulajdonosára utal. — ÉGy. — T3-H3.

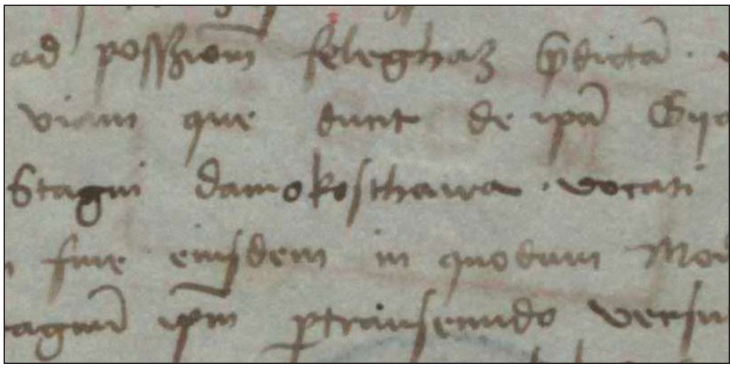
Dinnyéskert 1888: *Dinyés kert.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Határ-dűlő és a Templom-dűlő között. Dinnyetermesztésre használhatták e területet, erre utalhat a neve. — T0.43.55.1. — T3-E4.

Disznóhizlalda 2026: *Disznóuhizlalda.* — Mezőgazdasági telep a település belterületének északnyugati részén. A helybeliek emlékezete szerint korábban az állami mezőgazdasági termelőszövetkezet, a Gosztát disznóhizlaldája volt. — ÉGy. — T18-A1B1.

Dobogó 2026: *Dobogóu.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Meggyesitanya és a Fülöptó között. A *dobogó ~ dübögő* szó földrajzi köznévként 'olyan terület, kiemelkedés, ahol dobog a föld a járművek alatt' jelentésben használatos, a név bizonyára ezzel a jelentéssel hozható kapcsolatba. — ÉGy., FKnT. — T2-C4.

Domb 2026: *Domb.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületének északi részén, az Eszteró szomszédságában. — ÉGy. — T3-F1.

Domokos tava 1476: *Damokosthawa,* stagnum. — Állóvíz lehetett a település területén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — ÁSz., Jakó 1940: 242.

A Domokos tava lejegyzése 1476-ból (DL. 17864)

Dorog lásd **Biharfélegyháza**

Dorogegyháza lásd **Biharfélegyháza**

Dorogháza lásd **Biharfélegyháza**

Égett-hát 1888: *Égett hát.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Berettyó és a Késa szomszédságában. Az előtag jelentése alapján a területhez erdőégetéssel juthattak hoz-

zá. A név utótagja a 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű *hát* földrajzi köznév. Vö. Kis-Égett-hát, Égett-háti-legelő. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-E5.

Égett-háti-legelő 2026: *Éiget-háti-legelőü.* — Legelő a település külterületének déli részén, a Dár-rét és a Sáros-sziget szomszédságában. A szomszédos Égett-hátról kapta a nevét. — ÉGy. — T3-F5.

Epreskert 2026: *Epreskert,* 1888: *Epreskert.* — Terület, kert a település belterületének keleti részén, a Vajdai út nyugati elágazásánál. Bizonyára eperfák voltak benne, amelyek talán a 19. század végén elterjedt selyemhernyó-tenyésztést szolgálták. — ÉGy., T0.43.55.1. — T18-C2D2.

Ér lásd **Ér-patak**

Ér-csatorna lásd **Ér-patak**

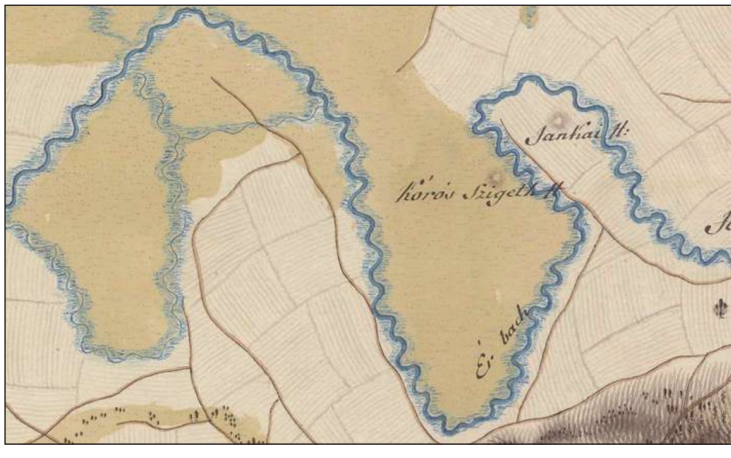
Ér-oldal 2026: *Éir-ódal ~ Éir-ódali-főüdek ~ Éir-part ~ Zéir-ódal.* — A település külterületének északkeleti része, mely a szomszédos Ér-patakról kapta a nevét. A név utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. ***Ér-part, Ér-oldali-földek*** és ***Zér-oldal*** formában is említik, az utóbbi névalak esetében a határozott névelő *z*-je kapcsolódott a névhez. Vö. Ér-oldali-kút. — ÉGy., FKnT. — T3-G2.

Ér-oldali-földek lásd **Ér-oldal**

Ér-oldali-kút 2026: *Éir-ódali-kút ~ Zéir-ódali-kút.* — Kút a település külterületének északi részén, az Ér-patak szomszédságában, az Ér-oldal területén. ***Zér-oldali-kút*** formában is említik. — ÉGy. — T3-G2.

Ér-part lásd **Ér-oldal**

Ér-patak 2026: *Éir-patak ~ Éir ~ Kanális,* 1942: *Ér,* 1941: *Nagyér, Ércsatorna,* 1934: *Ér,* 1918: *Ér csatorna,* [1910]: *Ér csatorna,* 1888: *Ér patak,* 1884: *Nagy ér, Ér-csatorna,* 1864: *Ér,* 1864: *ér,* 1860: *Ér,* 1851: *Ér vize,* 1839: *Ér,* 1833–1836: *Ér,* 1818: *Ér,* fl., 1806: Stagnum *Ér,* 1803: *Ér* F[olyó], 1802–1811: *Ér* F[olyó], 1799–1803: Stagnum *Ér,* 1783: *Er,* 1750: *Er,* fl., [1740 k.]: *Ér,* fl., 1401: *Eer,* fl., 1338: *Eer,* aqua, 1337/1453: *Her,* 1336: *Eer,* fl., 1330: *Er,* fl., 1326/1358: *Eer,* 1320: *Eer,* fl., 1307/1308: *Heer,* 1307: *Er,* 12[7]8/1309: *Eer,* 127[8]: *Her,* 1274: *Her,* fl., 1265/1282: *Eer.* — A település külterületének északnyugati részén kanyargó patak. Az Érmellék tájegység névadó vízfolyása. Határválasztó Biharfélegyháza és Bihardiószeg között. A 'csermelynél kisebb természetes folyóvíz' jelentésű *ér* földrajzi köznévből alakult. A településen *Ér-patak*-ként említik leggyakrabban. Szerepel ***Ér, Ér-csatorna, Ér vize, Nagy-ér*** és ***Kanális*** formában is. A *Nagy-ér* névváltozat előtagja a patak méretére utal. A legkorábbi *Her* adatok szóeleji *h*-ja helyesírási sajátosság, a név hangalakjának nem volt része. Vö. Ér-oldal. — A. 1: 566, Bunyitai 2: 403, 3: 179, CzF., ÉGy., EKFT., Fényes 1840/4: 37, Fényes 1851, FKnT., Görög, Gy. 1: 570, 629, 635, 639, 642, HKFT., Lipszky, Map., Lipszky MT., MaKF., MÁT., MKFT., Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1, T1.S.11.628/2, T1.S.46.12, T1.S.68.64, T16.T.75, T16.T.590, T21.TK.317, T22.B.IX.a.1523, T22.B.IX.a.1525, Z. 1: 531, Zs. 2/1: 122. — T2-D1.

Az Ér-patak az első katonai felmérés térképén

Ér vize lásd **Ér-patak**

Eszteró 2026: *Eszteróu,* 1888: *Eszteró,* 1884: *Eszterö,* 1864: *Eszterő | Sziget, a' felegyház és gyapolyi határon, az ér által körül folyva.* 1860: *Eszterö,* 1476: *Ezterew,* insula, 1473: *Eztro.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északi részén, az Ér-patak szomszédságában. A név a 'töltés, gát nagyobb folyók mellett' jelentésű *eszteró* földrajzi köznévből alakult. Történeti forrásokban ***Eszterő*** formában is előfordul. Részei a Magyar-Eszteró és a Román-Eszteró. Vö. Eszteró-kút. — ÉGy., FKnT., HKFT., Jakó 1940: 242, MKFT., Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1. — T3-F1G2.

Faluhelyi-tábla

Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Eszteró-kút 1888: *Eszteró kút.* — Kút a település külterületének északi részén, az Eszterón áll. — T0.43.55.1. — T3-F2.

Eszterő lásd **Eszteró**

Faluhelyi-tábla 1888: *Falu helyi tábla.* — Legelő a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja bizonyára a belterület közelségére vagy a falu eredeti megtelepülési helyére utal, az utótagja a 'nagyobb, összefüggő megművelt földterület' jelentésű *tábla* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F4G4.

Farkas-kút lásd **Lupu-kút**

Farkas-szik 1888: *Farkasszik.* — Legelő a település külterületének déli részén, az Égett-hát és az Ó-Berettyó között. Olyan vízállásos, szikes terület lehetett, ahol nádifarkasok tanyáztak, a név bizonyára erre utal. Utótagja a *szik* 'sziksós talajú földterület' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F5.

Fehér-tóhát 1888: *Fehér tóhát.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén, a Roska-föld és a magyarországi határ között. A név előtagja a terület színére utalhat, az utótagja 'a tó közelében lévő kiemelkedés' jelentésű *tóhát* földrajzi köznév. A terület szomszédságában egykor tó, kisebb vízállás lehetett. Esetleg ezt nevezték *Fehér-tó*-nak. Ma már nem találunk erre utaló nyomokat. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-C1.

Félegyház lásd **Biharfélegyháza**

Félegyháza lásd **Biharfélegyháza**

Félegyháziújtelep lásd **Mihai Bravu**

Felső-dűlő lásd **Sáralás**

Felső-Gyapoly-puszta 1909: *Felsőgyapoly p[uszta].* — Nagy kiterjedésű földterület a település külterületének nyugati részén. Ma már főként szántóterületek állnak rajta. A Gyapoly magasabban fekvő déli része, erre utal a név előtagja. — T22.B.IX.a.1514. — T2-D3, T3-E3.

Felső Mihai Bravu 2026: *Felsőü Miháj Brávóu.* — Beépített terület a település egykori külterületének nyugati részén. Az első világháború után Biharfélegyháza belterületének nyugati széléhez telepített román helység, Félegyházi-újtelep (Mihai Bravu) északi része. A név az Alsó Mihai Bravu névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T18-A2.

Fényes-Kozma 2026: *Féinyes-Kozma.* — Szántóföld a külterület keleti részén, a főút szomszédságában. A Kozma része. Az előtag eredetére vonatkozóan nincsenek információink, lehetséges, hogy az egykori tulajdonosra utal. — ÉGy. — T3-H3.

Filektó lásd **Fülöptó**

Filektói-rét 1888: *Filektói rét.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Kismarjai út és a Patkó között. A szomszédos területről, a korábban *Filektó*-nak nevezett Fülöptóról kapta a nevét. — T0.43.55.1. — T2-D4.

Filektói-tanya lásd **Fülektó-major**

Fő út lásd **Gát utca**

Fő utca lásd **Gát utca**

Földvár-dűlő 1864: *Földvár dűlő | Mely vár a' tatár pusztitás alatt menhelyűl szolgált a' környékbeli lakosságnak.* — Földterület a település külterületén. A Körtefa-dűlő területén lévő, a környezeténél valamivel magasabb kiemelkedés területén egy bronzkori erődítmény

maradványait tárták fel. Minden bizonnyal erre vonatkozik a név. A név utótagja a ’földterület’ jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Nem zárható ki az sem, hogy a név a Jankafalva határához tartozó Földvár-halommal is kapcsolatba hozható. — Fazecaş–Gogâltan 2020: 23–24, FKnT., MVV. 5: 55, Pesty 1864/10: 259b.

Föveny-halom 1888: *Füvényhalom.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Gyoma és a Káposztás szomszédságában. A név előtagja a *föveny* ’üledékes talaj, homokos terület’ földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-C2D2.

Fülektó lásd **Fülöptó**

Fülektó-major 1909: *Fülektó mjr. [major],* 1888: *Filektói tanya.* — Szántóföld, egykori mezőgazdasági telep a település külterületének nyugati részén, a korábban *Fülektó*-nak, illetve *Filektó*-nak nevezett Fülöptó szomszédságában. A név utótagja a ’mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó birtokkal, gyakran lakóhellyel’ jelentésű *major* földrajzi köznév. ***Filektói-tanya*** formában is szerepel. E névváltozat utótagja a ’lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban’ jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1, T22.B.IX.a.1514. — T2-C4D4.

Fülöptó 2026: *Fülöptóu ~ Fileptóu,* 1913: *Fülektó,* 1901: *Fülektó,* 1888: *Filek tó,* 1884: *Fülek tó.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Dobogó és a Pelbárthídi-tábla szomszédságában. Vízállásos terület lehetett, a név utótagja bizonyára erre utal. A név eredeti alakja ***Fülektó, Filektó*** volt, ennek személynévi előtagja bizonyára a terület egykori tulajdonosára utal. Később ezt a gyakoribb, ismert *Filep, Fülöp* családnévvel cserélték fel. Vö. Filektói-rét, Fülektó-major. — ÉGy., HKFT., Hnt., MVV. 5: 55, T0.43.55.1, ÚCsnT. *Filek.* — T2-C4.

Gát lásd **Gát utca**

Gát utca 2026: *Gát ucca ~ Főü ucca ~ Főü út ~ Gát.* — A település belterületének északi részén végighúzódó utca. A név előtagja az ’országút, kövesút’ jelentésű *gát* földrajzi köznév. Röviden ***Gát*** formában is említik. Az elhelyezkedésére, szerepére utalva ***Fő út***-nak és ***Fő utcá***-nak is mondják. — ÉGy., FKnT. — T18-C2.

Gatya-hegy lásd **Gatyaszár**

Gatyaszár 2026: *Gatyaszár, Gatyaszáron ~ Gatya-hegy ~ Gatyaszár-hegy.* — Szántóföld, szőlő a település külterületének keleti részén, a jankafalvi határ szomszédságában. A terület jellegzetes alakjáról kapta a nevét. ***Gyatya-hegy*** és ***Gatyaszár-hegy*** formában is említik. E névváltozatokban a *hegy* utótag ’domb, szőlővel beültetett kiemelkedés’ jelentésben szerepel. — ÉGy., FKnT. — T3-H2.

Gatyaszár-hegy lásd **Gatyaszár**

Gémes-tó 1476: *Gemestho,* stagnum. — Állóvíz lehetett a település területén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Bizonyára gémek által látogatott hely volt. — Jakó 1940: 242.

Gerinc lásd **Gerinc-zug**

Gerinci lásd **Gerinc-zug**

Gerinci-zug lásd **Gerinc-zug**

Gerinc-zug 2026: *Gerindz-zug ~ Gerinc ~ Girinci, Girincin,* 1888: *Gerincz zug,* 1864: *Girinczi zug | Lapos, víz állásos helyektől környezett, s azok közzé gerincz formára nyúló hátas hely.* — A környezeténél magasabban fekvő szántóföld a település külterületének déli részén, a Homokbánya és a főút között. A név a ’vízzel borított területből kiemelkedő szigetszerű földhát’ jelentésű *gerinc* földrajzi köznév és a ’valamely határrész félreeső szeglete’ jelentésű *zug* földrajzi köznév összetételéből alakult. ***Gerinc, Gerinci*** és ***Gerinci-zug*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1. — T3-G5.

Gosztát lásd **Kastély**

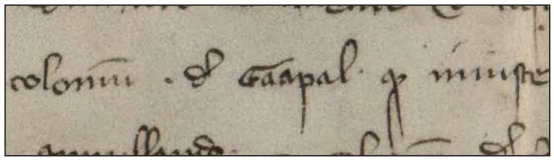
Gróza 2026: *Gróuza ~ Istállóu ~ Vörösistállóu.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Zsinór úti tábla és a belterület között.

Gróza Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

A névadás indítékát nem ismerjük. A helybeliek szerint a *Gróza* név Petru Grozára utal, aki a második világháború utáni első miniszterelnök volt Romániában. A névadás indítékáról azonban nem tudtak információval szolgálni. Az ***Istálló*** és ***Vörösistálló*** névváltozatok bizonyára arra utalnak, hogy egy időben istálló állt e területen. — ÉGy. — T3-E3.

Gyapoly 2026: *Gyapoj ~ Gyapoj-puszta | Az egész mindenséget úty hífták, hogy Gyapoj-puszta, hát lehet, hogy ez a nagyon-nagyon régen ez gyapotot termesztettek.* 1941: *Gyapolypuszta,* 1918: *Gyapoly mjr. [major],* 1913: *Gyapoly,* [1910]: *Gyapoly mjr. [major],* 1901: *Gyapoly, gyapolyi pusztán | Gyapolypuszta hajdan szintén község és a Gyapolyi család birtoka. E családot már a XIII. századi váradi regestrum említi. A XV. században a Kismarjayak bírják, 1507-ben pedig házasság utján Thorday Zsigmond a birtokosa.* 1893: *Gyapoly,* 1891: *Gyapoly p[uszta],* 1888: *Gyapoly puszta, Gyapolypuszta,* 1884: *Gyapoly maj[or], Gyapoly puszta,* 1864: *Gyapolyi puszta,* 1864: *Gyapol,* 1860: *Gyapoly Puszta,* 1857–1859: *Gyapoly P[uszta],* 1854: p[uszta] *Gyapoly,* 1851: *Gyapoly,* 1839: *Gyapoly,* 1833–1836: *Gyapoly,* 1806: *Gyapoly,* [1780–1800 k.]: *Gyapoly,* 1692: *Gyapolj, Giapoli,* 1601: *Giapolj,* 1579: *Gyapol,* p., 1552: *Gyapol, Gyapoly,* 1490: *Gyapol,* 1474: *Gyapol,* 1473: *Gyapol,* 1470: *Gyapol,* 1404: *Gyapol,* 1398: *Gyapol,* 1396: *Gyapoly, Gyapol,* 1370: *Gyapal,* 1353: *Gyapol,* 1342: *Gyapul,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Gapul, Gapol, Dyapal,* v., 1323: *Gaapal,* 1314: *Gopol.* — Nagy kiterjedésű határrész a település külterületének nyugati részén, szántóföldekkel és legelőkkel. A határ teljes nyugati oldalát magába foglalja. Kisebb része átnyúlik Nyüved határába is. Ma Mihai Bravu (Félegyháziújtelep) település határához tartozik. A név az elpusztult középkori Gyapoly település emlékét őrzi. A településnév személynévből alakult, és birtoklást fejezett ki: alapítójáról, a 12–13. század fordulóján élt Gyapoly comesről nevezték el (vö. 1213/1550: *Gyopol* f. Nicus; 1229/1550: *Gyopol,* comes). A település a török hódoltság idején elnéptelenedett, s ezt követően pusztaként említik, ***Gyapoly-puszta*** és ***Gyapolyi-puszta*** formában. E nevek utótagja 'elnéptelenedett, pusztásodott település; a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. A ***Gyapoly-major*** névváltozat *major* utótagja hasonlóan a 'mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó birtokkal, gyakran lakóhellyel' jelentésben szerepel. Vö. Felső-Gyapoly-puszta, Gyapolyi-állomás. Lásd Gyapoly (Nyüved). — A. 4: 227, 6: 62, AOklt. 3: 374, Bánffy 2: 290, ComBih. 142, CzF., Cs. 1: 609, Csáky 1/1: 182, 186, ÉGy., E 158/8: 15a, 19, 270, Fényes 1840/4: 97, Fényes 1851, FKnT., Gönczy, Gy. 1: 621, 622, HKFT., Hnt., Jakó 1940: 248, Károlyi 3: 413, N. Kiss 1960: 866, Lipszky, Map., MaKF., MÁT., Mezősi 1943: 34, 51, MKFT., MVV. 5: 54, 55, Pesty 1864/10: 259a, Rácz 2022: 117, T0.43.55.1, T1.S.101.288/8, T16.T.75, T21.TK.3011, T22.B.IX.a.520, T22.B.IX.a.1523, Zs. 1: 577. — T2-C3D3, T3-E3F3.

Gyapoly lejegyzése 1323-ból (DL. 2187)

Gyapolyi állomás lásd **Állomás**
Gyapolyi-puszta lásd **Gyapoly**
Gyapoly-major lásd **Gyapoly**
Gyapoly-puszta lásd **Gyapoly**

Gyolcs 2026: *Gyócs ~ Gyódzs-domb ~ Gyócs-part,* 1888: *Gyolcsrét,* 1864: *Gyólcs-kaszálló | Nevét onnan vette mert óly szép és egyenlő kitűnő fü termett rajta, s óly kitűnő vólt, mint a' gyólcs a' vászon között.* — Magasabban fekvő földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a Perezsi és a Villás-völgy között. A biharvajdai határba is átnyúlik. A névadás indítékát nem ismerjük. A név előtagjában talán egy régi *gyolcs* 'tiszta vízű tó, vízállás' földrajzi köznevet kereshetünk, de akár a *gyolcs* 'finom fehér vászon' szóval is kapcsolatban állhat. Pesty Frigyes névgyűjtésében kitűnő fűtermő helyként említik. ***Gyolcs-rét, Gyolcs-domb*** és ***Gyolcs-part*** formában is szerepel a név. Ez utóbbi utótagja a 'magasabb fekvésű terület' jelentésű *part* földrajzi köznév. Valószínűleg a ***Gyolcs-kaszáló*** névváltozat is ugyanezt a területet jelöli, közelebbi helyét azonban nem ismerjük. Vö. Gyolcsi-Kozmafalvai-csere. Lásd Gyolcs-part

(Biharvajda). — ÉGy., FKnT., FNESz. *Gyócs,* Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1. — T3-H4.

Gyolcs-domb lásd **Gyolcs**

Gyolcs-kaszáló lásd **Gyolcs**

Gyolcsi-Kozmafalvai-csere 1860: *Gyólcsi Kozmafalvai Csere.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén. A Gyolcs és a Kozmafalva közötti elhelyezkedésére utal a név első két eleme, utótagja a 'cserfákból álló erdő(rész); bokros, cserjés hely' jelentésű *csere* földrajzi köznév. A 19. századi térképek szerint erdő borította e területet. — FKnT., MKFT. — T3-H4.

Gyolcs-part lásd **Gyolcs**

Gyolcs-rét lásd **Gyolcs**

Gyoma 2026: *Gyoma,* 1888: *Gyoma.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a magyarországi határ és a Föveny-halom között. A névadás indítékát nem ismerjük, talán személynevet kereshetünk benne. Kiss Lajos a *Gyoma* településnevet Árpád-kori személynévből magyarázza. *Gyoma* személynevet az újabb korból is ismerünk. Az is lehetséges, hogy a biharfélegyházi *Gyoma* a 'gyommal benőtt terület' jelentésű *gyomatag* földrajzi köznévvel hozható kapcsolatba. Vö. Gyomai-ér, Gyomai-kút. — ÉGy., FKnT., FNESz., T0.43.55.1, ÚCsnT. — T2-C2.

Gyomai-ér 2026: *Gyomaji-éir | Esz tulajdonképpen a határvonal Magyarország és Romániája között.* 1888: *Gyomai ér.* — Patak a település külterületének nyugati szélén. A szomszédos Gyoma nevű területről kapta a nevét. A név utótagja a 'csermelynél kisebb természetes folyóvíz' jelentésű *ér* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T2-C2.

Gyomai-kút 1888: *Gyomai kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Gyoma nevű területen. — T0.43.55.1. — T2-C2.

Határ-dűlő 1888: *Határ dűlő.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Közép-dűlő és a Körtvélyes között. A név előtagja talán összefügg a Határ-körtvély nevének előtagjával. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Határ-körtvély. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-D4, T3-E4.

Határ-körtvély 1476: *Hatharkerthwel,* montic. — Kis domb, halom a település határában. Talán a Körtvélyes és a Határ-dűlő területén, környékén kereshetjük, közelebbi helyét nem ismerjük. A kiemelkedés, amelyen körtefa állhatott, határjelként szolgálhatott. A név utótagjaként a *körte* szó régies *körtvély* formája szerepel. — Jakó 1940: 242, TESz.

Hegykapu 2026: *Hetykapu.* — Egykori kapu a település külterületének északkeleti részén, ez volt a szőlőhegyek bejárata. — ÉGy. — T3-G3.

Hitel utca 2026: *Hitel ucca.* — A település belterületének keleti részén végighúzódó – a település többi részéhez képest – újabban beépített utca. A névadás pontos indítékát nem ismerjük, de felvethető, hogy a név arra utal, a lakók a házépítésre hitelt vettek fel. — ÉGy. — T18-D2.

Hívő temető lásd **Baptista temető**

Holt-Berettyó lásd **Ó-Berettyó**

Homokbánya 2026: *Homogbánya ~ Bánya.* — Bánya a település külterületének délkeleti részén, a Gerinc-zugon. A területen homokkitermelés folyik, erről kapta a nevét. A helybeliek emlékezete szerint a 2000-es években létesítették. Röviden ***Bánya*** formában is említik. — ÉGy. — T3-G5.

Horgasi-kút lásd **Horgas-tói-kút**

Horgas-tó 1888: *Horgos tó.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Zsinór út és a Kis-Csalános között. Az első katonai felmérés térképe szerint a 18. század végén még vízállásos terület volt, erre utal a név utótagja is. A név előtagja a terület alakjára utalhat. Vö. Belső-Horgas-tó, Horgas-tói-kút. — T0.43.55.1. — T3-E3.

Horgas-tói-kút 1941: *Horgosi kút,* 1888: *Horgostói kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Horgas-tó területén, erről kapta a nevét. A források ***Horgasi-kút*** formában is említik. — MaKF., T0.43.55.1. — T3-E3.

Ilvány lásd **Ingovány-zug**

Ingovány 1888: *Ingvány.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Föveny-halom és az Ingovány-zug között. A név a 'vizenyős terület' jelentésű *ingovány* földrajzi köznév *ingvány* formájából alakult. A terület a vízszabályozás előtt az Ér-patak ártere volt, erről kapta a nevét. Vö. Ingovány-kút, Ingovány-zug. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-D2.

Ingovány-kút 1941: *Ingványkút,* 1888: *Ingvány kút.* — Kút a település külterületének északnyu-

gati részén, az Ingovány területén. — MaKF., T0.43.55.1. — T2-D2.

Ingovány-zug 2026: *Ingvány-zug ~ Ilvány,* 1888: *Ingványzug.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Szil-erdő és a Sovány-hát között. A szomszédos Ingoványról kapta a nevét, annak az elkeskenyedő folytatása. Erre utal a név utótagja, a 'valamely határrész (félreeső) szeglete' jelentésű *zug* földrajzi köznév. ***Ilvány*** formában is említik, ami az *ingovány ~ ingvány* módosult változata, és az eredeti névadási indíték elhomályosulását jelzi. Ez a forma jelenik meg a terület két részének, a Kis-Ilványnak és a Nagy-Ilványnak a nevében is. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T2-D2, T3-E2.

Iskola lásd **Jakó Zsigmond általános iskola**

Istálló lásd **Gróza**

Jakó Zsigmond általános iskola 2026: *Jakóu Zsigmond általános iskola ~ Iskola.* — Iskolaépület a település belterületének északkeleti részén. A település híres szülöttéről, Jakó Zsigmond történész akadémikusról kapta a nevét. Röviden ***Iskola*** formában is említik. — ÉGy. — T18-C2D2.

Jankai-dűlő lásd **Jankai-hegy**

Jankai-föld lásd **Jankai-hegy**

Jankai-hegy 2026: *Jankaji-hegy ~ Jankaji-főüd ~ Jankaji-düllőü ~ Szöllőühegy.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének északkeleti részén, a jankafalvi határ szomszédságában. A név előtagja a szomszédos Jankafalva településre utal, az utótagja a 'domb, szőlővel beültetett kiemelkedés' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. Elhelyezkedésére utal a ***Jankai-föld*** és a ***Jankai-dűlő*** névváltozat is. A ***Szőlőhegy*** forma a szőlőültetvényként való hasznosítását jelzi. — ÉGy., FKnT. — T4-A3.

János-major 2026: *János-major,* 1888: *János major.* — Egykori mezőgazdasági telep a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A helybeliek szerint egykor a Teleki családnak volt ott szeszgyára. Bizonyára egykori tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó birtokkal, gyakran lakóhellyel' jelentésű *major* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T3-F3G3.

Jegyzői lak lásd **Jegyzőlak**

Jegyzőlak 2026: *Jeddzőülak ~ Jeddzőüji lak.* — A jegyző lakhelye volt a település belterületének délkeleti részén, a Nagy utcán. Jelenleg orvosi rendelő működik benne. ***Jegyzői lak*** formában is említik. — ÉGy. — T18-C2.

József-major 1909: *József mjr. [major],* 1888: *József major,* 1884: *József maj[or].* — Egykori mezőgazdasági telep a település külterületének nyugati részén, a Pikét és a Lucernás szomszédságban. Egykori tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó birtokkal, gyakran lakóhellyel' jelentésű *major* földrajzi köznév. — FKnT., HKFT., T0.43.55.1, T22.B.IX.a.1514. — T2-C3.

Kalapos 2026: *Kalapos.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, az Ó-Berettyó és a Perezsi szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy formája alapján kapta a nevét, de személynevet is kereshetünk benne. — ÉGy. — T3-G4.

Kanális lásd **Ér-patak**

Kanváros 2026: *Kamváros.* — A település belterületének keleti részén végighúzódó utca, amely a Nagy utcában folytatódik. A helybeliek szerint ezen az utcán csak fiúgyermekek születtek, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T18-C2D2.

Káposztás 2026: *Káposztás,* 1888: *Káposztás.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Káposztás-sziget és a Föveny-halom szomszédságában. Egykor káposztatermesztésre használhatták e területet, erre utalhat a neve. Vö. Káposztás-sziget. — ÉGy., T0.43.55.1. — T2-C1D1.

Káposztás-sziget 1909: *Káposztás sziget,* 1888: *Káposztás sziget.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Ér-patak és a Káposztás között. A név előtagja egykori káposztatermesztésre utalhat. A *sziget* utótag azt jelzi, hogy a patak áradásos területéből kimagasló földterület lehetett, amely vizes időben is szárazon maradt. — FKnT., T0.43.55.1, T22.B.IX.a.1514. — T2-D1.

Kastély 2026: *Kastéj ~ Gosztát ~ Svarc-kastéj ~ Teleki-kastéj,* 1901: *Schwartz Gyula kastélya | A mult század első felében herczeg Eszterházy Pál volt itt birtokos, most pedig gr. Zichy Ágost és a gyapolyi pusztán Schwarcz Ignácz, kinek ott szép kastélya és parkja van.* — Egykori

kastélyépület a település belterületének északi részén. Korábbi tulajdonosai után kapta a ***Schwartz-kastély, Schwartz Gyula kastélya*** és a ***Teleki-kastély*** neveket. A 20. század második felében államosították, az állami mezőgazdasági vállalat, vagyis a gosztát működtetett benne irodát, innen a ***Gosztát*** elnevezése. Mára lebontották, csupán egy pince maradt meg belőle. — ÉGy., MVV. 5: 55.

A Kastély a 20. század elején Forrás: MVV. 5.

Kaszáló 1888: *Kaszáló.* — Nagy kiterjedésű földterület a település külterületének délkeleti részén, a főút szomszédságában. Egykori funkciójáról kapta a nevét. — T0.43.55.1. — T3-G4.

Kati-föld 2026: *Kati-főűd.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Szeles-Kozma területén. Közelebbi helyére már nem emlékeznek a helybeliek. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — ÉGy.

Kelemen-sziget 1888: *Kelemen sziget.* — Kisebb szántóföld a település külterületének északi részén, a Sinka és a Rózsa-sziget között. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. Az Ér-patak által körülvett terület, ezt jelzi a név utótagja, a 'minden oldalról körülvett kisebb-nagyobb szárazföld' jelentésű *sziget* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-E2.

Kerecsenyi-kaszáló 2026: *Kerecsenyi-kaszállóu.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Villás-völgy szomszédságában, a Gyolcs része. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T3-H4.

Kerekegyház lásd **Kerekegyháza**

Kerekegyháza 1891: *Kerekegyháza,* 1888: *Kerekegyház,* 1864: *Kerekegyháza,* 1860: *Kerekegyhaza Puszta,* 1857–1859: *P[uszta] Kerekegyháza,* 1851: *Kerekegyháza,* 1833–1836: *Kerekegyháza,* 1808: *Kerekegyháza,* pr., 1806: *Kerekegyháza,* [1780–1800 k.]: *Kerekegyháza,* 1692: *Kerekegyhaz, Kerekyhaza,* pag., 1579: *Kerekegyhaz,* p., 1555: *Kerekegyhaz,* 1552: *Kerekegyhaz,* 1521: *Kerekeghaz,* p., 1487: *Kerekeghaz,* 1398: *Kerekeghaz,* 1383: *Kerechighaz,* p., 1328: *Gerekyghaaz,* p., 1314: *Kerekeghaaz.* — Nagy kiterjedésű földterület a település külterületének nyugati részén. Területe a nyüvedi határba is átnyúlik. Az elpusztult középkori ***Kerekegyház*** település emlékét őrzi. A név a *kerek* melléknév és a 'templom' jelentésű *egyház* főnév összetételéből alakult. Kerek alaprajzú templomáról nevezték el. A későbbi *Kerekegyháza* adatokban az utótag – bizonyára más, hasonló nevek mintájára – birtokos személyjeles formában szerepel. Pesty így ír róla: „A községhez csatolt gyapolyi puszta úgy Kerekegyháza is hajdan község vólt, mit bizonyítnak az említett puszták elpusztult templom és faluhely dűlö részek elnevezései is". A település elnéptelenedését követően határrésszé vált területet *puszta*-ként is említik, ***Kerekegyháza-puszta*** és ***Puszta-Kerekegyháza*** formában. Lásd Kerekegyháza (Nyüved). — AOklt. 3: 374, Cs. 1: 613, E 158/8: 15a, 19, 270, 509, Fényes 1851, Gönczy, Gy. 1: 632, Károlyi 3: 132, 413, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., Mezősi 1943: 32, 34, MKFT., Pesty 1864/10: 259a, Rácz 2022: 147, T0.43.55.1, T16.T.75, T21.TK.3011, T22.B.IX.a.520, Z. 5: 1, Zs. 1: 577. — T2-C3D3, T3-E3.

Kerekegyháza-puszta lásd **Kerekegyháza**

Kert háta 2026: *Kert háta ~ Kert háta megett ~ Kert hátujja.* — A település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában elterülő kert. ***Kert háta mögött*** és ***Kert hátulja*** formában is említik. — ÉGy. — T3-G3.

Kert háta mögött lásd **Kert háta**

Kert hátulja lásd **Kert háta**

Kert-szőlő 2026: *Kert-szöllőű ~ Szöllőükert | Azér Kert-szöllőű, mert ez volt bekerítve és a kapuval bezárva.* 1888: *Szőlőskert.* — Kert a település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában. A helybeliek elmondása alapján régebben bekerített szőlő volt, erre utal a neve. ***Szőlőkert*** és ***Szőlőskert*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-H3.

Késa 2026: *Kéisa,* 1864: *Késa | Mert ott kés élességű füvek termettek.* — Legelő a település külterületének délnyugati részén, az Égett-hát

és a Templom-dűlő között. A névadás indítékát nem ismerjük. Talán a 'lovaskocsi rúdjához akasztott fa' jelentésű *késafa ~ kisafa* szóval hozható összefüggésbe. Az sem kizárt, hogy esetleg személynevet kereshetünk benne. — ÉGy., Pesty 1864/10: 259b, ÚCsnT., ÚMTsz. — T3-E5F5.

Két-tó-dűlő 1888: *Két tó dülő.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Maták Páltól keletre. A Kis-Két-tó és a Nagy-Két-tó nevű vízállásos területek között helyezkedik el. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F3G3.

Kis-Csalános 1888: *Kis-Csalános.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A Csalános kisebbik, déli része. Vö. Nagy-Csalános. — T0.43.55.1. — T3-E3.

Kis-Égett-hát 1860: *Kis-égett hat.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Berettyó szomszédságában. Az Égett-hát keleti részét jelölhette a név. A *Kis* előtag bizonyára a terület méretére utal. — MKFT. — T3-F5.

Kis-ér lásd **Kis-eret**

Kis-ere-dűlő 1888: *Kis ere dülő.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kis-ér és az Ösvény-dűlő között. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-G2.

Kis-eret 2026: *Kis-eret,* 1888: *Kis ér.* — Vízállásos terület a település külterületének északi részén, a Lapos és a Kis-ere-dűlő szomszédságában. Az Ér-patak mellékága lehetett, erről kaphatta a nevét. A 19. század végi–20. század eleji térképeken ***Kis-ér*** formában szerepel. A ma használatban lévő *Kis-eret* név a *Kis-ér* névváltozat tárgyragos formája lehetett eredetileg. Az utótag jelentésének elhomályosulása következtében jöhetett létre a ma használatos névalak. A *Kis-ér* névváltozat a Nagy-ér névvel áll korrelációban. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-G2.

Kis-füzes 1888: *Kis Füzes.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén, a Legelő és a Kis-Zúgó szomszédságában. Az Ó-Berettyó melletti két ártéri fűzerdőt méretük alapján *Kis-füzes*-nek és *Nagy-füzes*-nek nevezték. — T0.43.55.1. — T3-G4.

Kis-Ilvány 2026: *Kis-Ilvány.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. Az Ilvány kisebbik, nyugati része. Vö. Nagy-Ilvány. — ÉGy. — T2-D2.

Kis-Két-tó 1888: *Kis két tó.* — Vízállásos terület, legelő a település külterületének északkeleti részén, a Tank-árok és a Vasút között. Ezen a határrészen a Lapos két oldalán két vízállásos terület volt, melyeket méretük alapján *Kis-Két-tó*-nak és *Nagy-Két-tó*-nak neveztek. Vö. Két-tó-dűlő. — T0.43.55.1. — T3-G3.

Kis kultúrház 2026: *Kis kultúrház.* — Egykori kultúrház a Nagy utca nyugati végén, a református parókia szomszédságában. Ma már csupán a lépcsője van meg. Vö. Kultúrház. — ÉGy.

Kismarjai út 2026: *Kismarjaji út ~ Pocsaji út,* 1888: *Kis-marjai út.* — Aszfaltos út a település külterületének nyugati részén. A magyarországi Kismarjára és Pocsajra vezet, erre utal a *Kis-marjai út* és a *Pocsaji út* neve. Vö. Kismarjai út alatti dűlő. — ÉGy., T0.43.55.1. — T2-D3.

Kismarjai út alatti dűlő 1888: *Kis-Marjai út alatti dűlő.* — A település belterületének nyugati része. Ma már beépített terület, Mihai Bravu része. A szomszédos Kismarjai útról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T18-A2.

Kis-Mogyorós 2026: *Kis-Mogyorós.* — Legelő a település külterületének délnyugati részén, a Templom-dűlő szomszédságában. A szomszédos Mogyorós-erdőről kapta a nevét. A név előtagja a terület méretére utal. — ÉGy. — T3-E4.

Kis-Örmény-sziget 1888: *Kis örmény sziget.* — Egykor a külterülethez tartozott, ma már beépített terület, Mihai Bravu település része. Az Ó-Berettyó ágai között emelkedő földterület volt, erre utal a *sziget* utótag. Az *örmény* névrész az *örvény* földrajzi köznév változataként a vízfolyás itteni szakaszának örvénylő jellegére utalhat. A *Kis* előtag a terület méretét jelzi, az Ó-Berettyó másik partján lévő Nagy-Örmény-szigethez képest ez kisebb kiterjedésű. Vö. Örvény-sziget. — FKnT., T0.43.55.1. — T18-A2.

Kis-rét lásd **Kis-rét-köz**

Kis-rét-köz 1888: *Kis rét köz,* 1809: *Kis-Réten.* — Rét a település külterületének délkeleti részén, a Közepes-szél és a Száraz-rét között. Korábban ***Kis-rét*** formában szerepelt, melyhez később a 'két terület közötti hely' jelentésű *köz*

földrajzi köznevet kapcsolták. — FKnT., Szabadi 2016: 148, T0.43.55.1. — T3-G4H4.

Kis-Zúgó 1888: *Kis-Zúgó.* — Földterület, korábban erdő a település külterületének déli részén, a Kis-füzestől délre. A Zúgónak az Ó-Berettyótól északra eső, kisebbik része. Vö. Nagy-Zúgó. — T0.43.55.1. — T3-G4.

Komló-hát 1888: *Komlóhát.* — Legelő a település külterületének déli részén. Komlótermesztésre használt terület lehetett. A név utótagja a 'környezeténél magasabban fekvő terület' jelentésű *hát* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-G4.

Kondásház 1888: *Kondásház.* — Egykori épület a település külterületének nyugati szélén, a Patkó szomszédságában. Ma már nincs meg. A kondás használatában lehetett. Vö. Kondásházi-erdő. — T0.43.55.1. — T2-D4.

Kondásházi-erdő 1888: *Kondásházi erdő.* — Legelő, egykori erdő a település külterületének nyugati részén, a Villás-gödör és a Körtvélyes-erdő között, a Kondásház környékén. A 18. és 19. századi térképeken nagyobb kiterjedésű erdőként ábrázolják e területet. — T0.43.55.1. — T2-D4.

Korlát 1888: *Korlát.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Ágost-major mellett. A név jelentése alapján kerítéssel körülvett, talán legelőként használt földterület lehetett. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-E3.

Kozma 2026: *Kozma ~ Kozmaji-fő͡ü͡d,* 1913: *Kozmapuszta,* [1910 k.]: *Kozmafalva,* 1909: *Kozma p[uszta],* 1901: *Kozmafalva | Kozmafalva hajdan község volt és birtokosától, a Gutkeled nembeli Kozmától vette a nevét.* 1893: *Kozmafalva,* 1891: *Kozmafalva,* 1888: *Kozma puszta,* 1865: *Kozmafalva,* 1864: *Kozmafalvai puszta | A' kozmafalvi puszta pedig a' Kozma család birtoka vólt, eléb falu, melynek lakói szinte a' Kozma család onnan költözött be Felegyházára.* 1860: *Kozmafalva-Puszta,* 1857–1859: *P[uszta] Kozmafalva,* 1856: *Kozmafalva,* 1851: *Kozma,* 1833–1836: *Kozmafalva,* 1821: *p[uszta] Kozmafalva,* 1808: *Kozmafalva,* pr., 1806: *Kozmafalva,* [1780–1800 k.]: *Kozma falva,* 1478: *Kozmafalwa,* 1438: *Cozmafalwa,* 1421: *Kozmafoluua,* p., 1330: *Leta,* 1327: *Cozmahaza,* p., 1323: *Cosmahaza,* 1308/1313/1425: *Leta,* 1300: *Leta,* p., 1300: *Cosmam,* 1293: *Leta,* t., [1291–1294]: *villa Cosme,* 1291/1293: *Leta,* t., 1229/1550: *Letha,* pr. — A település külterületének keleti részén elterülő nagy kiterjedésű szántóföld, mely Biharvajda határába is átnyúlik. A helybeliek szerint hajdanán azok a személyek kapták meg ezeket a területeket, akik leventeszolgálatot teljesítettek. A *Kozma* helynév az elpusztult középkori Kozmafalva település emlékét őrzi. Az egykori falu a legkorábbi források szerint először ***Léta*** néven volt ismeretes. A településnév személynévből alakult (vö. 1202–1203/1500 k.: *Leta*), és birtoklást fejezhetett ki. A település ekkor Gyapoly comes birtokaként szerepelt. 1291-ben került a Gutkeled nembeli Kozma fia Kozma birtokába. Ezt követően ***Kozmaháza*** névvel utaltak a településre. Ez a névforma a *Cosma* (1113) személynév és a 'lakóhely, tartózkodási hely' jelentésű *ház* főnév *-a* birtokos személyjellel ellátott alakjának az összekapcsolásával keletkezett. Később a ***Kozmafalva*** névváltozat vált általánossá. A település a török időkben elnéptelenedett, ezt követően pusztaként is szerepel, ***Puszta-Kozmafalva, Kozmafalva-puszta, Kozmafalvai-puszta*** és ***Kozma-puszta*** formában. E névváltozatok *puszta* névrésze 'elnéptelenedett, pusztásodott település; falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésben szerepelhet a névben. Napjainkban a helybeliek körében a *Kozma* és a ***Kozmai-föld*** forma egyaránt használatos. A források alapján ezen a területen állt a Kozma-tanya is. Vö. Derzsi-Kozma, Fényes-Kozma, Kozma-csárda, Kozma-erdő, Ráta-Kozma, Szeles-Kozma. Lásd Kozma (Biharvajda). — AOklt. 7: 284, ÁSz. CzF., Cs. 1: 614, ÉGy., Fényes 1851, FKnT., Gönczy, Gy. 1: 636, 639, H. 7: 289, Hnt., Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MKFT., MVV. 5: 55, Pesty 1864/10: 259a, Rácz 2022: 168, 180, T0.43.55.1, T1.S.12.513/1, T1.S.101.705/6, T16.T.75, T21.TK.3011, T22.B.IX.a.520, T22.B.IX.a.1514, T22.B.IX.a.1520, T22.B.IX.a.1557. — T3-H3.

Kozma csárda lásd **Szeles csárda**

Kozma-erdő 2026: *Kozma-erdő͡ü,* 1888: *Kozmai erdő.* — Erdő a település külterületének délkeleti részén. A szomszédos Kozma nevű területről kapta a nevét. A források ***Kozmai-erdő*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.55.1. — T4-A4.

Kozmafalva lásd **Kozma**

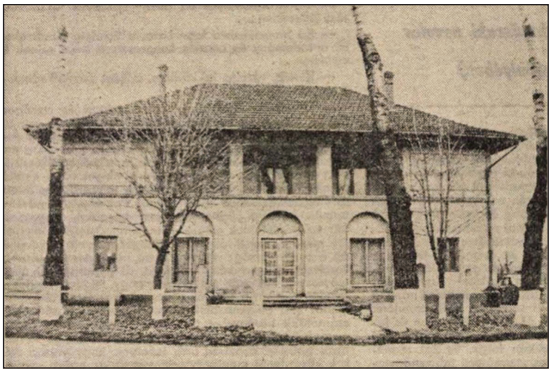
Kozmafalvai-puszta lásd **Kozma**

Kozmafalva-puszta lásd **Kozma**
Kozmafalvi-tanya lásd **Kozma-tanya**
Kozmaháza lásd **Kozma**
Kozmai csárda lásd **Szeles csárda**
Kozmai-erdő lásd **Kozma-erdő**
Kozmai-föld lásd **Kozma**
Kozmai ház lásd **Szeles csárda**
Kozma-puszta lásd **Kozma**
Kozma-tanya 1888: *Kozma tanya,* 1884: *Kozmafalvi tn. [tanya].* — Egykori tanya a település külterületének északkeleti részén, a Kozma területén. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. A források ***Kozmafalvi-tanya*** formában is említik. — FKnT., HKFT., T0.43.55.1. — T4-A3B3.
Kökényesdi 1864: *Kökényesdi.* — Földterület a település határában, közelebbi helyét nem ismerjük. Olyan terület lehetett, ahol sok kökénybokor van. A növénynévhez a *-sdi* képzőbokor kapcsolódik. — FKnT., Pesty 1864/10: 259a.
Körtefa-dűlő 2026: *Körtefa-düllőü.* — Szántóföld a külterület északi részén, a belterület szomszédságában. A rajta álló vadkörtefáról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T3-G3.
Körtvélyes 2026: *Körtvéjes ~ Körtvéjesi-düllőü,* 1941: *Körtélyes,* 1888: *Körtvélyes erdő, Körtvélyesi erdő, Körtvélyesi tábla,* 1864: *Körtvélyes | Egy gyönyörű és ritka kitünő erdőség, hajdan sok vadkörte termett ott.* 1860: *Körtvélyes Erdő.* — Határrész, régebben erdő, ma szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Határ-dűlő és az Ó-Berettyó között. Korábban a megművelt földterület kisebb volt, s a határrész nyugati és déli részét erdőség borította.

A Körtvélyes a második katonai felmérés térképén

Az erdőben növő vadkörtefákról kapta a nevét, amelyben a *körte* szó régies, nyelvjárási *körtvély, körtély* alakja szerepel. ***Körtvélyes(i)-erdő, Körtvélyesi-dűlő*** és ***Körtvélyesi-tábla*** formában is említik. Mindkét névváltozat utótagja 'összefüggő megművelt földterület' jelentésű. Vö. Körtvélyesi-kút. — ÉGy., FKnT., MaKF., MKFT., Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1. — T2-D4, T3-E4.
Körtvélyes-erdő lásd **Körtvélyes**
Körtvélyesi-dűlő lásd **Körtvélyes**
Körtvélyesi-erdő lásd **Körtvélyes**
Körtvélyesi-kút 1888: *Körtvélyesi kút.* — Kút a település külterületének délnyugati részén, a Körtvélyesen. — T0.43.55.1. — T3-E5.
Körtvélyesi-tábla lásd **Körtvélyes**
Közép-dűlő 1888: *Közép dűlő.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Határ-dűlő és a Kismarjai út között. A Kismarjai úttól délre eső három párhuzamosan futó dűlő közül a középső, erről kapta a nevét. A név utótagja a 'megművelt földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-D4, T3-E4.
Közepes 1851: *Közepes | Határán keresztülfoly a Berettyónak Közepes nevü szakadéka, melly sok halat, különösen híres nagy rákokat szolgáltat.* 1476: *Kewzepes,* fl. — A település külterületének déli részén folyó patak. Közelebbi helyét nem ismerjük. A Berettyó mellékága lehetett (vö. *szakadék* 'kiágazó mellékág'). Vö. Közepes-szél. — Fényes 1851, FKnT., Jakó 1940: 242.
Közepes-szél 1888: *Közepes szél.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén, az Ó-Berettyó és a Kis-rét-köz között. A közelében levő Közepes nevű patakról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'vízpart; legeltetésre alkalmas terület' jelentésű *szél* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-G4H4.
Kultúrház 2026: *Kultúrház.* — A Táborhelyen álló épület, kultúrotthon a település belterületének északkeleti részén. Vö. Kis kultúrház. — ÉGy. — T18-C2.
Kutrica 2026: *Kutrica, Kutricánál.* — Földterület a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A helybeliek szerint egy disznókutrica, vagyis disznóól állt a területen, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T3-G3.

Kultúrház
Forrás: Falvak Népe 1985. 12. 28. (Arcanum)

Lábra dűlő 2026: *Lábra düllőü ~ Lápra düllőü,* 1888: *Lábra dűlő.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Lyukasár és a Nagy-sziget között. A név a 'dűlő vagy annak egyik része' jelentésű *láb* köznév és a *dűlő* 'valamely terület felé lejtő föld' jelentésű igenévi forma által alkotott szerkezetből alakult. A ***Lápra dűlő*** névváltozat az előtag átértelmezésével jött létre. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-G2.

Lapis lásd **Lapos**

Lapos 2026: *Lapos ~ Lapis, Lapison, Lapisnál ~ Lapizs-düllőü,* 1888: *Lapos,* 1884: *Lapos dülö.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Nagy-sziget és a Tank-árok között. A név a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos ~ lapis* földrajzi köznévből alakult. ***Lapis*** és ***Lapos-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., HKFT., T0.43.55.1. — T3-G2.

Lapos-dűlő lásd **Lapos**

Lápos-ér 1888: *Lápos ér.* — Kis vízfolyás a település külterületének déli részén, a Gerinc-zug és a Lápos-tó között. A név előtagja bizonyára arra utal, hogy mocsaras, nádas, vízinövényekkel benőtt hely lehetett. A név utótagja a 'csermelynél kisebb természetes folyóvíz' jelentésű *ér* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-G5.

Lápos-tó 1. 1888: *Lápos tó.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Lápos-ér és a Mike-domb között. Vízállásos terület volt, erre utal a neve. — T0.43.55.1. — T3-G5.

Lápos-tó 2. lásd **Patkó**

Lápos-tón belül 1888: *Lápis tón belül.* — Legelő a település külterületének délnyugati részén, a Lápos-tó (másik nevén Patkó) öleli körbe. A utótagja a terület elhelyezkedésére utal. — T0.43.55.1. — T2-C4D4.

Lápra dűlő lásd **Lábra dűlő**

Laza-rét 1888: *Laza rét.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Kaszáló és az Újlaki-rét között. A névadás indítékát nem ismerjük. Az előtag talán a 'szőlőnek gyümölcsfákkal beültetett alsó vége' jelentésű *laza* földrajzi köznévvel áll kapcsolatban. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-G4.

Legelő 1. 2026: *Legelőü.* — Legelő a település külterületének délnyugati részén, a Körtvélyes és a Késa szomszédságában. — ÉGy. — T3-G4.

Legelő 2. 1888: *Legelő.* — Legelő volt a település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában. — T0.43.55.1. — T3-E4.

Léta lásd **Kozma**

Levente-föld 2026: *Levente-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Ráta-Kozma szomszédságában. A helybeliek emlékezete szerint azok kaptak itt földet, akik leventeként szolgáltak. A területen egy katonai barakk – a helybeliek szóhasználata szerint egy *obek* – maradványai találhatók. — ÉGy. — T3-H3.

Levente ház 2026: *Levente ház.* — Épület a település belterületének keleti részén, a Gát ut-

Levente ház Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

cán. A helybeliek emlékezete szerint az egykori tulajdonosa leventének állt, az épület erről kapta a nevét. Ma a református egyház tulajdona. — ÉGy. — T18-B2C2.

Libalegelő 2026: *Libalegelőű.* — Legelő a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A libák legeltetésére használták. — ÉGy. — T3-G4.

Lovas-domb 2026: *Lovazs-domb.* — Domb a település belterületének déli részén. A névadás indítékát nem ismerjük, a név előtagja személynév lehet, de utalhat itt tartott lovakra is. — ÉGy. — T18-C2.

Lucerna-dűlő lásd **Lucernás**

Lucernás 2026: *Lucernás,* 1888: *Luczerna dülő.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Sovány-hát és a Bitófa-dűlő között. Az oda rendszeresen vetett lucernáról kaphatta a nevét. ***Lucerna-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T2-D2.

Ludas-tó 2026: *Ludas-tóu.* — Rét, egykori vízállás a település külterületének délnyugati részén, mely Pelbárthida határába is átnyúlik. Vadkacsák és vadludak tanyája lehetett. Az sem zárható ki, hogy egykor libákat legeltettek a területen. Az utótag arra utal, hogy a vízszabályozás előtt ez a mélyen fekvő terület a Berettyó árterében időszakos vízállás lehetett. Vö. Ludas-tó-oldal. Lásd Ludas-tó (Pelbárthida). — ÉGy. — T2-C3.

Ludas-tó-oldal 1941: *Ludastó-oldal.* — Határrész a település külterületének délnyugati részén, Pelbárthida határába is átnyúlik. A szomszédos Ludas-tóról kapta a nevét. A név utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. Lásd Ludas-tó-oldal (Pelbárthida). — FKnT., MaKF. — T2-C4.

Lupu-kút 2026: *Lupu-kút ~ Farkas-kút.* — Kút a település külterületének északi részén, az Eszteró szomszédságában. A *Lupu-kút* névváltozat előtagja a 'farkas' jelentésű román *lup* szóra vezethető vissza. A ***Farkas-kút*** környéke olyan terület lehetett, amelyen farkasok tanyáztak. — ÉGy. — T3-F1.

Lyukasár 2026: *Jukasár ~ Jukaséir,* 1888: *Lyukas ár.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Lábra-dűlő és a Két-tó-dűlő között. A névadás indítékát nem ismerjük, és azt sem tudjuk, hogy a *Lyukasár* vagy a ***Lyukasér*** forma lehetett-e az elsődleges névalak. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-G2.

Lyukasér lásd **Lyukasár**

Lyukas-halom 1888: *Lyukas halom.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén, a Sovány-hát és a Bikarét között. A területén lévő halomról kaphatta a nevét, amit állatok vagy emberek megástak. — T0.43.55.1. — T3-E2.

Macskanyúzó 1888: *Macska nyuzó.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kelemen-sziget és a Zichy-birtok között. A névadás indítékát nem ismerjük. — T0.43.55.1. — T3-E2F2.

Magyar-Eszteró 2026: *Magyar-Eszteróu.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Eszteró keleti oldala. Főként magyar nemzetiségű tulajdonosai vannak, erre utal a név előtagja. Vö. Román-Eszteró. — ÉGy. — T3-F2G2.

Malom-nyomási-kút lásd **Malom-nyomás-kút**

Malom-nyomás-kút 2026: *Malom-nyomás-kút,* 1888: *Malom nyomási kút.* — Egykori kút a település külterületének délkeleti részén, a Gerinczug szomszédságában. Egy nem adatolható Malom-nyomás nevű földterületen fekhetett. ***Malom-nyomási-kút*** formában is szerepel. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-G5.

Maták Pál 2026: *Maták Pál,* 1888: *Maták Pál dülő.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Nagy-két-tó és a Pityergő között. Egykori tulajdonosáról kaphatta a nevét. A források ***Maták Pál-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T3-F3.

Maták Pál-dűlő lásd **Maták Pál**

Megyesi-tanya 1909: *Megyesi t[anya],* 1884: *Megyesi tn. [tanya].* — Szántóföld, egykori tanya a település külterületének délnyugati részén, a pelbárthidi határ és a Dobogó között. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., HKFT., T22.B.IX.a.1514. — T2-C4.

Méhes-liget 1476: *Meheslygeth,* s. — Erdő a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Az előtag alapján olyan terület lehetett, ahol méheket tartottak. Az utótag a 'kisebb ritkás erdő' jelentésű *liget* földrajzi köznév. — Jakó 1940: 242, TESz.

Mély-tó 1476: *Meltho,* stagnum. — Állóvíz volt a településen, közelebbi helyét nem ismerjük. Mélységéről kaphatta a nevét. — Jakó 1940: 242.

Mester-kút 1888: *Mester kút.* — Kút a település külterületének északnyugati részén, a Sovány-háton. Egykori tulajdonosának nevéről vagy foglalkozásáról (vö. *mester* 'falusi tanító') kaphatta a nevét. — T0.43.55.1, ÚMTsz. — T2-D2.

Mézesér 2026: *Mézeséir,* 1888: *Mézes ér.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület és a Közép-dűlő között. Az egykor rajta áthaladó érről kaphatta a nevét. A víznév névadási indítékát nem ismerjük. Talán közelben lévő mézgyűjtő méhekkel összefüggésben nevezhették el. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-E4.

Mihai Bravu 2026: *Miháj Brávǫu ~ Félegyháziújtelep ~ Újtelep,* 2003: *Félegyházi Újtelep*, *Újtelep.* — Román telepes falu, melyet az első világháborút követően Biharfélegyháza nyugati határában létesítettek. Az itt élő román nyelvű lakosság a Belényesi-medencéből (Biharrósa, Lázurihegy, Tisztásfalva és Várasfenes falvakból) települt át e határmenti övezetbe. A hatalomváltást követően a betelepült románok elhagyták, majd a második világháború után újra visszatértek Biharfélegyházára. Mihai Bravu önálló településként először 1956-ban lett regisztrálva. A források ***Félegyháziújtelep*** és ***Újtelep*** formában is említik. Ezek a megnevezések a helyi lakosság körében kevésbé ismert nevei a településnek. — ÉGy., EH., Szilágyi 2013: 60. — T18-A2.

Mike-domb 1888: *Mike domb.* — Kiemelkedés és szántóföld a település külterületének déli részén, a Nagy-dűlő és a Mike-dombi-tábla között. Egykori tulajdonosáról kaphatta a nevét. Vö. Mike-dombi csárda. — T0.43.55.1. — T7-G1.

Mike-dombi csárda 2026: *Mike-dombi csárda,* 1909: *Mikedombi cs[árda],* 1888: *Mikedombi csárda.* — Egykori csárda a település külterületének déli részén, a Mike-dombon. — ÉGy., T0.43.55.1, T22.B.IX.a.1514. — T7-G1.

Mike-dombi-tábla 2026: *Mike-dombi-tábla,* 1888: *Mike dombi tábla.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Kis-Égett-hát és a főút között. A szomszédos Mike-dombról kapta a nevét. A név utótagja a 'nagyobb, összefüggő megművelt földterület' jelentésű *tábla* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T7-F1.

Mogyorós lásd **Mogyorós-erdő**

Mogyorós-erdő 1888: *Mogyorós erdő,* 1884: *Mogyorós,* 1860: *Mogyorós.* — Legelő a település külterületének déli részén, a belterület és a Templom-dűlő szomszédságában. A 18. századi térképek még erdővel borított területként ábrázolják ezt a részt, ahogyan erre a *Mogyorós-erdő* név is utal. A források röviden ***Mogyorós*** formában is említik. Vö. Kis-Mogyorós. — HKFT., MKFT., T0.43.55.1. — T3-F4.

Móricz-tó Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Móricz-tó 2026: *Móuric-tóu, Móuric-tóun,* 1888: *Móricz tó.* — A település belterületének délnyugati része, az Ó-Berettyó partján. A helybeliek szerint hajdanán ezen a részen lakott a cigányság, vágóhíd és kút is állt rajta. Az előtag személynévi eredetű, az utótag a terület vízállásos jellegére utal. — ÉGy., T0.43.55.1. — T18-C2.

Moslékos 2026: *Mosl̑ikos.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a jankafalvi határ és az Új-hegy szomszédságában. A helybeliek emlékezete szerint egykor szőlő volt rajta. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T4-A3.

Muszka-rét 2026: *Muszka-réi̯t,* 1888: *Muszka rét.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Pityergő és a Császár-dűne között. Az előtagban talán személynevet, közelebbről ragadványnevet gyaníthatunk. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-F2.

Nagy-Csalános 1888: *Nagy-Csalános.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Korlát és a Kis-Csalános között. A Csalános nagyobbik része. — T0.43.55.1. — T3-E3.

Nagydorogfélegyház lásd **Biharfélegyháza**

Nagy-dűlő 2026: *Nagy-düllő̯ü.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Mike-domb és a jákóhodosi határ szomszédságában. Mérete alapján kaphatta a nevét. A név utótagja a ’földterület’ jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-G1H1.

Nagyér 2026: *Nagyéir ~ Nagyéiri-fő̯üd.* — Földterület a település külterületének déli részén. A szomszédos patakról kaphatta a nevét, amely azonban nem azonos a szintén Nagy-ér nevet viselő Ér-patakkal. A név előtagja a terület méretére utalhat. A név a Kis-ér névvel áll korrelációban. ***Nagyéri-föld*** néven is említik. — ÉGy. — T3-F5.

Nagy-ér lásd **Ér-patak**

Nagyéri-föld lásd **Nagyér**

Nagy-füzes 1888: *Nagy Füzes.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Legelő szomszédságában. Az Ó-Berettyó melletti két ártéri fűzerdőt méretük alapján *Kis-füzes*-nek és *Nagy-füzes*-nek nevezték. — T0.43.55.1. — T3-G4.

Nagy-gyep 1888: *Nagy gyep,* 1860: *Nagy-gyep.* — Rét, ma szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Csalános-zug és a Pityergő között. A név előtagja bizonyára a terület méretére utal, az utótagja a ’legelő; füves terület’ jelentésű *gyep* földrajzi köznév. Vö. Nagy-gyepi-kút. — FKnT., MKFT., T0.43.55.1. — T3-F3.

Nagy-gyepi-kút 1888: *Nagy gyepi kút.* — Kút a település külterületének északnyugati részén, a Nagy-gyepen. — T0.43.55.1. — T3-F3.

Nagy-Ilvány 2026: *Nagy-Ilvány.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. Az Ilvány nagyobbik, keleti része. Vö. Kis-Ilvány. — ÉGy. — T2-D2.

Nagy-Két-tó 1888: *Nagy két tó.* — Legelő a település külterületének északkeleti részén, a Tank-árok és a Vasút között. Ezen a határrészen a Lapos két oldalán két vízállásos terület volt, melyeket méretük alapján *Kis-Két-tó*-nak és *Nagy-Két-tó*-nak neveztek. Vö. Két-tó-dűlő. — T0.43.55.1. — T3-F3G3.

Nagy-Örmény-sziget 1888: *Nagy örmény sziget.* — Egykor a külterülethez tartozott, ma már beépített terület, Mihai Bravu település része. Az Ó-Berettyó ágai között emelkedő földterület volt, erre utal a *sziget* földrajzi köznév. Az *örmény* névelem az *örvény* földrajzi köznév változataként a vízfolyás itteni szakaszának örvénylő jellegére utalhat. A *Nagy* előtag a terület méretét jelzi, az Ó-Berettyó másik partján lévő Kis-Örmény-szigethez képest ez nagyobb kiterjedésű. Vö. Örvény-sziget. — FKnT., T0.43.55.1. — T18-A2B2.

Nagy-sziget 2026: *Naty-sziget ~ Vince-düllő̯ü,* 1888: *Nagy sziget,* 1884: *Nagy szig[et],* 1860: *Nagy-Sziget.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, az Eszteró, a Kis-eret és az Ér-patak között. A név előtagja a terület méretére utal. A vízszabályozás előtt az Ér-patak folyta körül, abból szigetként emelkedett ki, erre utal a név *sziget* utótagja. ***Vince-dűlő*** formában is említik. E névváltozat előtagja bizonyára a terület tulajdonosára utal, az utótagja a ’megművelt földterület’ jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Nagy-szigetre dűlő. — ÉGy., FKnT., HKFT., MKFT., T0.43.55.1. — T3-G2.

Nagy-szigetre dűlő 1860: *Nagy Szigetre dülö.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Nagy-sziget mellett. A határozóragos *Nagy-sziget* helynév és a *dűlő* igenévi forma által alkotott szerkezetből alakult. — MKFT. — T3-G2.

Nagy-szik 1888: *Nagy szík.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Lyukasár és a Muszka-rét között. A név előtagja bizonyára a terület méretére utal, az utótagja a ’vízállásos, szikes terület’ jelentésű *szik* földrajzi köznév.

Vö. Nagy-szik-dűlő. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F2.

Nagy-szik-dűlő 1888: *Nagy szík dűlő.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Eszteró és a Nagy-szik között. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F2.

Nagy utca 2026: *Nagy ucca.* — A település belterületének déli részén végighúzódó utca, a Gát utcával párhuzamosan halad. Az utca mérete alapján kaphatta a nevét. — ÉGy. — T18-C2.

Nagy utca Fotó: Borsi Balázs

Nagy-Zúgó 1888: *Nagy-Zúgó.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén. A Zúgónak az Ó-Berettyótól délre eső, nagyobbik része. Vö. Kis-Zúgó. — T0.43.55.1. — T3-G4.

Nyárfa-zug 1888: *Nyárfa zug.* — Fás rész a település külterületének keleti részén, a Kozmai-erdő és az Ág-rét között. Az itt növő nyárfákról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'határrész félreeső szeglete' jelentésű *zug* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-H4.

Ó-Berettyó 2026: *Ó-Berettyóu,* 1941: *Régi Berettyó,* 1888: *Ó-Berettyó,* 1860: *Holt-Berettyó.* — A település külterületének déli részén kanyargó folyó. A Berettyó régi, folyószabályozás előtti medre. A források ***Régi-Berettyó*** és ***Holt-Berettyó*** formában is említik. — ÉGy., MaKF., MKFT., T0.43.55.1. — T2-D5, T3-G4.

Országúti-tábla 1888: *Országúti tábla.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Kismarjai út és a Közép-dűlő között. A név előtagja a Kismarjai útra utal, az utótagja a 'nagyobb, összefüggő megművelt földterület' jelentésű *tábla* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-D4.

Óvoda 2026: *Óuvoda.* — Óvodaépület a település belterületének északkeleti részén. A Jakó Zsigmond általános iskolához tartozik. — ÉGy. — T18-C2.

Őrház 1. 1888: *Őrház.* — Vasúti őrház a település külterületének északi részén, a Vasút szomszédságában. Az Alá-dűlőn állt. — T0.43.55.1. — T3-G3.

Őrház 2. 1888: *Őrház.* — Vasúti őrház a település külterületének délnyugati részén, a Vasút szomszédságában. A Rákoson állt. — T0.43.55.1. — T3-E5.

Örvény-sziget 1864: Őrvény sziget | *A' berettyó folyam őrvényes helyei által környezett hely.* — Földterület a településen. A Kis- és Nagy-Örmény-sziget együttesét vagy valamelyikét nevezhették így. Vízzel körülvett helyet jelölt. Az előtag a környező víz örvénylésére utalhat. — Pesty 1864/10: 259b.

Ösvény-dűlő 2026: *Ösvény-düllőü,* 1888: *Ösvény dűlő.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterülettől északra, a Lyukasár és a Kis-ere-dűlő között. Az *Ösvény* előtag jelentése alapján feltételezhető, hogy egy keskeny út vezetett a földterületen keresztül vagy mellette. De az is elképzelhető, hogy az *ösvény* földrajzi köznév 'érpatak' jelentését kereshetjük benne. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T3-G2.

Pacal-kút 2026: *Pacal-kút.* — A település belterületének déli részén, a Móricz-tón lévő kút. A névadás indítékát nem ismerjük. A közelben állt a vágóhíd épülete, talán ennek a tevékenységével áll összefüggésben a név. — ÉGy.

Patika lásd **Szövetkezet**

Patkó 2026: *Patkóu,* 1941: *Lápis tó,* 1888: *Lápis tó.* — Legelő a település külterületének délnyugati részén, a Fülektó-major és a Villás-gödör között. Az Ó-Berettyó által közrefogott patkó alakú földterület, erről kapta a nevét. A vízszabályozás előtt az egész terület vízállásos lehetett, erre utal a határrész korábbi ***Lápos-tó*** megjelölése. A *Lápos* előtag nem szokásos *lápis* formája talán a *lapos* melléknév *lapis* változatának hatását mutatta (vö. Lapos). Vö.

Perezsi Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Lápos-tón belül. — ÉGy., MaKF., T0.43.55.1. — T2-D4.

Pelbárthidi-tábla 1888: *Pelbárthidi tábla.* — Legelő a település külterületének nyugati részén, a magyarországi határ és a Patkó között. A név előtagja a szomszédos településre, Pelbárthidára utal, az utótagja a 'nagyobb, összefüggő megművelt földterület' jelentésű *tábla* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-C4.

Peres-erdő lásd **Perezsi**

Peres-kút lásd **Perezsi-kút**

Perezsi 2026: *Perezsi ~ Perezsi-legelőű ~ Perezsi-gaz,* 1888: *Peres erdő.* — Legelő, egykori erdő a település külterületének délkeleti részén, a Gyolcs és az Ó-Berettyó között. Olyan terület lehetett, amelyért egykor pereskedés folyt, erre utal az elsődleges keletkezésű ***Peres-erdő*** forma. A ma használatos *Perezsi* névalak a *Peres* név szóvégi mássalhangzójának szabályos változásával jött létre. A ***Perezsi-gaz*** névváltozat utótagja a gaz 'cserjés, bokros erdő' jelentésű földrajzi köznév. A nevet ***Perezsi-legelő*** formában is említik. Vö. Perezsi-kút. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T3-H4.

Perezsi-kút Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Perezsi-gaz lásd **Perezsi**

Perezsi-kút 2026: *Perezsi-kút,* 1888: *Peres kút.* — Kút a település külterületének délkeleti részén. A Peres-erdő szomszédságában állt, erről kapta a ***Peres-kút*** nevét. A *Peres* névalak *Perezsi*-re módosulását követve ma a kút is *Perezsi-kút*-ként ismert. — ÉGy., T0.43.55.1. — T3-H4.

Perezsi-legelő lásd **Perezsi**

Pikét 2026: *Pikéit.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a magyarországi határ, a Kismarjai út és a Zsinór út között. A helybeliek emlékezete szerint ezen a területen állt a határőrség épülete, a terület erről kapta a nevét. A magyarba is átkerült román *pichet* szó eredeti jelentése 'őrház', erről kapta a nevét. — ÉGy., RKsz. — T2-C3.

Pincesor Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Pincesor 2026: *Pincesor.* — A település belterületének nyugati részén végighúzódó utca. Itt találjuk a pincéket, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T18-B2.

Pityergő 1888: *Pityergő,* 1864: *Pityergő-rét | Vizenyőssége miatt neveztetett el.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Muszka-rét és a Bikarét között. Pesty Frigyes gyűjtése szerint vizenyős terület volt, erre utal a neve. ***Pityergő-rét*** formában is említik. — Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1. — T3-F2.

Pityergő-rét lásd **Pityergő**

Pocsaji út lásd **Kismarjai út**

Posta 2026: *Posta ~ Postaépület.* — Épület a település központjában, a Nagy utcán. A posta működött benne. Ma már nem használják, na-

gyon rossz állapotban van. ***Postaépület*** formában is említik. — ÉGy. — T18-C2.

Postaépület lásd **Posta**

Puszta-Kerekegyháza lásd **Kerekegyháza**

Puszta-Kozmafalva lásd **Kozma**

Rákos 2026: *Rákos,* 1888: *Rákos.* — Legelő a település külterületének déli részén, a Berettyó és a Vasút között. A második katonai felmérés térképe ezt a részt még egybefüggő vízállásként jelölte. Bizonyára az ebben élő rákokról kaphatta a nevét. — ÉGy., T0.43.55.1. — T2-D4, T3-E4.

Rákos-patak 2026: *Rákos-patak.* — A település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában végighúzódó patak. Az Ág-rét nyugati szakasza. Rákban gazdag vízfolyás lehetett, erről kaphatta a nevét. — ÉGy. — T3-F4G4.

Rakottyás 2026: *Rakottyás.* — Szántóföld a külterület nyugati részén, az Ágost-major szomszédságában. Rekettyebokrokban gazdag terület lehetett. A névben a *rekettye* nyelvjárási *rakottya* változata rejlik. Vö. Rakottyás-kút. — ÉGy. — T2-D3.

Rakottyás-kút 1888: *Rakottyás kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Rakottyáson. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. — T0.43.55.1. — T2-D3.

Ráta-Kozma 2026: *Ráta-Kozma.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a főút szomszédságában. A Kozma része. A név előtagja a *ráta* 'egy rész a szétosztott földterületből' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T3-H3.

Református temető 2026: *Református temetőü.* — Temető a település belterületének északkeleti részén. A református felekezet használja. Vö. Temető utca. — ÉGy. — T18-D1.

Református templom 2026: *Református templom.* — Templomépület a település központjában, a Nagy utca nyugati végén. 1825 és 1837 között épült egy hajdani gótikus templom helyére, klasszicista stílusban. 2007–2008 között felújították. A református felekezethez tartozik. Vö. Templom tér. — Dukrét–Péter 2016, ÉGy. — T18-C2.

Régi-Berettyó lásd **Ó-Berettyó**

Régi malom 2026: *Réigi malom.* — Malomépület a belterület északi részén. Ma már nem használják. — ÉGy. — T18-C1.

Református templom Fotó: Borsi Balázs

Rét 2026: *Rít, Ríten.* — A település külterületének délkeleti része. — ÉGy. — T3-G4H4.

Róka-domb lásd **Rókalyukas**

Rókalyukas 2026: *Róukajukas ~ Róuka-domb | Belefészkeltek a rókák.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Gyolcs szomszédságában. Egykor rókák tanyázhattak a területen, erről kapta a nevét. A terület domborzatára utalva ***Róka-domb*** formában is említik. — ÉGy. — T3-H4.

Román-Eszteró 2026: *Román-Eszterőu.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Eszteró nyugati része. Főként román nemzetiségű tulajdonosai vannak, erre utal a név előtagja. Vö. Magyar-Eszteró. — ÉGy. — T3-F1F2.

Roska-föld 2026: *Roska-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a magyarországi határ és a Káposztás-sziget között. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T2-C1.

Rózsa-sziget 1888: *Rózsa sziget.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, az Ér-patak, a Káposztás és a Szil-erdő között. Az előtag arra utalhat, hogy vadrózsával benőtt hely lehetett. A név utótagja a 'minden oldalról vízzel körülvett kisebb-nagyobb szárazföld' jelentésű *sziget* földrajzi köznév. Az Ér-patak által

körülfolyt terület volt. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-D1, T3-E1.

Rózsa zug 2026: *Rózsa zug.* — A település belterületének nyugati része. Bizonyára az ott növő (vad)rózsákról kapta a nevét. A név utótagja a 'rövid utca, félreeső hely' jelentésű *zug* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T18-B2.

Sáralás 2026: *Sáralás,* 1888: *Felső dűlő,* 1884: *Felsö dülö.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Kert-szőlő és az Alá-dűlő szomszédságában. A *Sáralás* név a 'posványos, vízállásos hely' jelentésű *sárállás* köznévvel állhat kapcsolatban, és az utótag értelmének elhomályosulásával jöhetett létre. A források ***Felső-dűlő*** formában is említik. A név előtagja a belterülettől északra eső földterületre utal, az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., HKFT., T0.43.55.1. — T3-G3H3.

Sáros-sziget 1888: *Sáros sziget.* — Legelő a település külterületének délnyugati részén, a Mogyorós-erdő és az Égett-háti-legelő között. Az Ó-Berettyó által körülvett szárazföld, sziget. A név előtagja bizonyára arra utal, hogy vizenyős, sáros terület volt. — T0.43.55.1. — T3-F4.

Schwartz Gyula kastélya lásd **Kastély**

Schwartz-kastély lásd **Kastély**

Sinka 1888: *Sinka.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Ér-patak és a Kelemen-sziget között. A helynév bizonyára személynévből alakult, emellett azonban az sem kizárt, hogy a 'sík' jelentésű *sinka* melléknévből alakult, s így a terület sík jellegére utal. — T0.43.55.1, ÚMTsz. — T3-F1.

Sirály 2026: *Síráj.* — Utca a település belterületének nyugati részén. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T18-B2.

Sovány-hát 2026: *Sovány-hát,* 1888: *Sovány-hát.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Lucernás és a Lyukas-halom között. A helybeliek szerint a név jelentésével ellentétben nagyon jó minőségű földterület. A vízszabályozás előtt azonban a második katonai felmérés térképe szerint ez a rész is vízállásos terület volt, így nem adhatott jó termést. A név utótagja a 'hosszan elnyúló földterület; valami mögött fekvő terület' jelentésű *hát* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.55.1. — T2-D2, T3-E2.

Strázsa 2026: *Strázsa,* 1888: *Strázsahalom.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Bitófa-dűlő és a Sovány-hát között. A területén emelkedő halom neve vonódhatott át a terület megnevezésére, ezt mutatja a ***Strázsa-halom*** névforma. A név alapszavának jelentése alapján a kiemelkedést egykor őrhelynek használták. Vö. Strázsa-kút. — ÉGy., T0.43.55.1. — T2-D2.

Strázsa-halom lásd **Strázsa**

Strázsa-kút 1888: *Strázsa kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a magyarországi határ szomszédságában. A szomszédos Strázsáról kapta a nevét. — T0.43.55.1. — T2-C2.

Száraz-erdő 1888: *Száraz erdő,* 1860: *Szaraz erdö.* — A település külterületének nyugati részén lévő szántóföld, belterületi rész, egykori erdő. A 18–19. századi térképek még erdős határrészként ábrázolják e területet. A külterület délnyugati részén húzódó egykori nagyobb erdőségnek az a része lehetett, ahol nem ártéri erdő nőtt. — MKFT., T0.43.55.1. — T3-E4.

Száraz-rét 2026: *Száraz-rít.* — Rét a település külterületének délkeleti részén, a Homokbánya és a Kis-rét-köz között. Az előtag jelentése alapján a Rétnek ez a része kevésbé lehetett vizenyős, mint a szomszédos földterületek. — ÉGy. — T3-G4H4.

Szardó-hegy 1860: *Szardóhegy.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Rákos és a Késa között. A név a *hegy* utótag ellenére csupán néhány méteres kiemelkedést jelölhetett, annak neve vonódott át a terület megjelölésére. A név előtagja bizonyára a terület vízmosásos jellegére utal. — FKnT., MKFT. — T3-E5.

Székes-föld 1476: *Zeekesfewld,* loc. — Földterület, pontosabb helyét nem ismerjük. Az előtag jelentése alapján sziksót tartalmazó, gyenge minőségű földterület lehetett. — FKnT., Jakó 1940: 242.

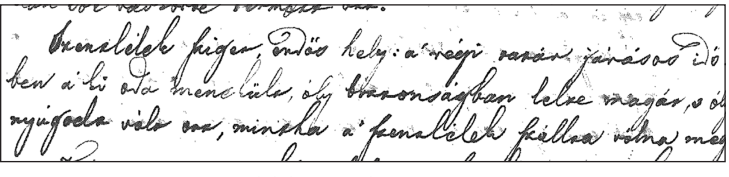
Szeles lásd **Szeles csárda**

Szeles csárda 2026: *Szeles csárda ~ Kozma csárda ~ Kozmaji csárda ~ Kozmaji ház,* 1888: *Szeles csárda,* 1864: *Szeles | Egy magas helyen fekvő, szél fúvásnak kitett csapszék.* — Egykori csárda a település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában. Széljárta hely lehetett, bizonyára erről kapta a nevét. A

szomszédos területre utalva a helybeliek ***Kozma csárda, Kozmai csárda*** és ***Kozmai ház*** formában is említik. A forrásokban röviden ***Szeles*** formában is megjelenik. A korábbi gyűjtésekben megjelenő hasonló nevű vendégfogadók (mint például a hajdúböszörményi Szeles kocsmája) a közelükben lévő szélmalomról kapták nevüket. — ÉGy., Kis 1988: 75, Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1. — T3-H3.

Szeles-Kozma 2026: *Szeles-Kozma.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a főút és a Vajdai út között. A Kozma középső része. A *Szeles* előtag a szomszédos Szeles csárdával áll összefüggésben. — ÉGy. — T3-H3.

Szentlélek-sziget 1888: *Szt [Szent] lélek sziget,* 1864: *Szentlélek sziget | Erdős hely, a'régi tatár járásos időben a'ki oda menekült, óly biztonságban lelte magát, s óly nyúgodt vólt ott, mintha a' szentlélek szállta vólna meg.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Körtvélyes és az Ó-Berettyó között. A második katonai felmérés térképén ez a határrész még az Ó-Berettyó által elöntött vízállásos területként szerepel, amelyből csupán kisebb részek emelkedtek ki. Egy ilyen kis sziget neve vonódhatott át a nagyobb határrész megnevezésére, miután a vízszabályozással párhuzamosan egyre nagyobb terület maradt tartósan szárazon. Az előtag névadási indítékát nem ismerjük. — Pesty 1864/10: 259b, T0.43.55.1. — T2-D5.

A Szentlélek-sziget lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 259b)

Szik 1888: *Szík.* — Legelő a település külterületének nyugati részén, a Kismarjai út és a Dobogó között. A név a 'vízállásos, szikes terület' jelentésű *szik* földrajzi köznévből alakult. Vö. Szik-kút. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-C3.

Szik-kút 1888: *Szík kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Szik nevű területen. — T0.43.55.1. — T2-C3.

Szil-erdő 1. 2026: *Szil-erdőü,* 1888: *Szilerdő.* — Kisebb földterület, egykori erdő a település külterületének északnyugati részén, a Rózsa-sziget, a Káposztás és az Ingovány-zug között. Jellemző fájáról kapta a nevét. — ÉGy., T0.43.55.1. — T2-D1.

Szil-erdő 2. 1888: *Szil erdő.* — Egykori erdő a település külterületének délnyugati részén, a nyüvedi határ szomszédságában. Jellemző fájáról kapta a nevét. — T0.43.55.1. — T2-D4.

Szivárvány utca 2026: *Szivárvány ucca ~ Teréiz anya negyed ~ Teréiz anya lakónegyed ~ Zölt házak.* — A település belterületének délnyugati részén végighúzódó utca. Csak néhány éve építették be. Holland támogatással, a település cigány lakosságának megsegítésére létesült. Eredetileg minden háznak más színe volt, a *Szivárvány utca* név előtagja erre utal. Ma már minden ház ugyanarra a jellegzetes zöld színre van festve, innen a ***Zöld házak*** megnevezés. A ***Teréz anya negyed*** és a ***Teréz anya lakónegyed*** nevek a lakóházak megépítését támogató szervezetre utalnak. — ÉGy. — T18-B3.

Szőlőhegy lásd **Jankai-hegy**

Szőlőkert lásd **Kert-szőlő**

Szőlőskert lásd **Kert-szőlő**

Szövetkezet 2026: *Szövetkezet ~ Szövetkezeti bolt ~ Patika.* — Épület a település belterületének déli részén, a Nagy utcán. Szövetkezeti üzlet működött benne, erre utal a neve. ***Szövetkezeti bolt*** formában is említik. Ma gyógyszertár, innen a ***Patika*** megnevezés. — ÉGy. — T18-C2.

Szövetkezeti bolt lásd **Szövetkezet**

Táborhely 2026: *Táborhej ~ Táborhej ucca | Bocskajinak ot táborosztak a hajdúji. | Hivatalosan nem mongyák sehogy.* 1888: *Táborhely.* — A település belterületének északkeleti része, régebben szántóföld volt, ma utcák állnak rajta. A helybeliek emlékezete szerint a második bécsi döntés után osztották ki a részt házhelyeknek. A névadás indítékát nem ismerjük, a helyi hagyomány Bocskai korához kapcsolja a név keletkezését. ***Táborhely utca*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.55.1. — T18-D1D2.

Táborhely utca lásd **Táborhely**

Tank-árok 2026: *Tank-árok.* — A település külterületének északnyugati–délnyugati felében húzódó árok. A folytatását a szomszédos telepü-

lések, Kügypuszta, Paptamási, Bihar, Bihardiószeg határában találjuk. A második világháború idején ásták, védelmi vonal szerepét töltötte volna be: e funkciójának megfelelően azonban soha nem használták. — ÉGy. — T3-F3.

Tanya alatti táblák 1888: *Tanya alatti táblák.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület közvetlen szomszédságában. A név előtagja bizonyára a közeli János-majorra utal, az utótagja a 'nagyobb, összefüggő megművelt földterület' jelentésű *tábla* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F3F4.

Téglaégető 2026: *Téiglaígetőü.* — Földterület a külterület déli részén, a belterület szomszédságában. Egykor téglát égettek itt, erre utal a neve. — ÉGy. — T3-F4.

Teleház 2026: *Teleház ~ Teliház.* — Épület a település belterületének nyugati részén, a Nagy utca nyugati felén. A 19. század elején épült klasszicizáló barokk stílusban. Egy módos ember lakott itt. A 20. század második felében állami tulajdonba került. Az államtól visszavásárolt portán az épületeket 2006-ban felújították. Telekommunikációs ház volt, a Magyar Teleház Szövetség működtette. Számítógépekkel volt felszerelve, a program keretén belül az volt a célja, hogy az informatikai lehetőségeket a vidéki diákok számára is biztosítsák. Az épület egykori funkciója mára megszűnt. Ma az egyház tulajdona, a Napraforgó alkotótábor használja az épületet, rendezvényeknek, táboroknak ad helyet. A név átértelmezésével ***Teliház***-ként is említik. — ÉGy. — T18-C2.

Teleház Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Telek-föld 2026: *Telek-főüd.* — Szántóföld a külterület északkeleti részén. A névadás indítékát nem ismerjük, az előtagként szereplő *telek* földrajzi köznév többféle jelentésben is szerepelhet a névben. — ÉGy., FKnT. — T4-A3.

Teleki-kastély lásd **Kastély**

Teliház lásd **Teleház**

Telkek 1864: *Telkek | Hajdan az elpusztult telkek helye.* — Földterület a településen, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a 'házhely és a hozzá tartozó földterület' jelentésű *telek* földrajzi köznév többes számban lévő formájából alakult, és talán elpusztult település helyét jelzi. — FKnT., Pesty 1864/10: 259b.

Temető-domb 1888: *Temető domb.* — Domb a település belterületének központjában, a Református templom szomszédságában. A harmadik katonai felmérés térképe szerint a 19. század utolsó harmadában ez a terület temetőként volt használatos, erről kapta a nevét. — T0.43.55.1. — T18-B2C2.

Temető-dűlő 1888: *Temető dűlő.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a belterület, a Vasút és a János-major szomszédságában. A 19. század végi kataszteri térkép szerint egy kis területen sírok voltak itt. Erről kapta az egész földterület a nevét. — T0.43.55.1. — T3-F3.

Temető utca 2026: *Temetőü ucca.* — A Gát utca keleti része. A szomszédos Református temetőről kapta a nevét. — ÉGy. — T18-D1.

Templom-dűlő 1888: *Templom dűlő.* — Legelő a település külterületének délnyugati részén, a belterület és a Kis-Mogyorós szomszédságában. Egyházi tulajdonban lévő terület lehetett. — T0.43.55.1. — T3-E4F4.

Templom tér 2026: *Templom téir.* — Tér a település belterületének déli részén. A Református templomról kapta a nevét. — ÉGy. — T18-C2.

Teréz anya lakónegyed lásd **Szivárvány utca**

Teréz anya negyed lásd **Szivárvány utca**

Tó lásd **Ág-rét**

Török híd 2026: *Török híd.* — Híd a belterület déli részén, az Ág-réten. A főúton vezet át. A névadás indítékát nem ismerjük. A néphagyo-

mány szerint a törökök építették, erről kapta a nevét. Az előtagja azonban inkább személynév lehet. — ÉGy. — T18-B2.

Tövis-szeg 1888: *Tövisszeg.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kelemen-sziget és az Eszteró között. Tövises növényekkel, cserjével, bozóttal benőtt hely lehetett. A név utótagja a 'sarok, szeglet, zug; nem központi fekvésű külterületi rész' jelentésű *szeg* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-F2.

Új-hegy 2026: *Új-hegy,* 1884: *Új hegy.* — Szántóföld, szőlő a település külterületének északkeleti részén, a főút szomszédságában. Az előtag bizonyára azt jelzi, hogy más területekhez képest ezt a részt később ültették be szőlővel. Az utótag a 'szőlődomb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., HKFT. — T3-H3.

Újlaki-rét 1888: *Ujlaki rét.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén, a Laza-rét és a Homokbánya között. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy a terület egykori tulajdonosáról kapta a nevét. — T0.43.55.1. — T3-G4.

Új sor 2026: *Új sor.* — A település belterületének északi részén végighúzódó utca, az Állomás utcával párhuzamosan halad. Később építették be, mint a falu többi utcáját, erről kapta a nevét. A helybeliek szerint a második világháborút követően osztották ki ezeket a részeket. A név utótagja az 'utca' jelentésű *sor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T18-B1.

Újtelep lásd **Mihai Bravu**

Úr dűlője 1888: *Úr Dülője.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Ágost-major szomszédságában. A névadás indítékát pontosabban nem ismerjük, az előtag bizonyára az egykori tulajdonosra utal. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T3-E2.

Vágóhíd 1888: *Vágóhíd.* — Egykori vágóhíd a település külterületének déli részén, a belterület közvetlen közelében. Ma már nincs meg. — T0.43.55.1. — T3-G4.

Vajdaiút 2026: *Vajdajiút.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén. A szomszédos Vajdai útról kapta nevét. — ÉGy. — T3-H4.

Vajdai út 2026: *Vajdaji út.* — A település külterületének keleti részén végighúzódó út. Biharvajdára vezet, erről kapta a nevét. A mellette fekvő szántóföldeket is ezzel a névvel jelölik. — ÉGy. — T3-H4.

Vak Miska híd 2026: *Vak Miska híd.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Mike-dombi-tábla és a Dár-rét között. A név előtagja személynév, de a névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T3-F5.

Vályogvető 2026: *Vájogvetőű.* — Földterület a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A helybeliek szerint egykor itt vetették a vályogot. — ÉGy. — T3-F4G4.

Vár-domb 1888: *Várdomb.* — Kis kiemelkedés a település külterületének keleti részén, a Kozma-erdő szomszédságában, csupán néhány méterrel magasodott a környezet fölé. A névadás indítékát nem ismerjük, erődítmény nyomairól nincs ismeretünk a területen. — T0.43.55.1. — T3-H4.

Vasút 2026: *Vasút.* — A település külterületének nyugati oldalán végighúzódó vasúti sín. — ÉGy. — T3-F3.

Villás-föld lásd **Villás-völgy**

Villás-gödör 2026: *Villázs-gödör,* 1888: *Villás gödör.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a pelbárthidi határ és a Kondásházi-erdő között. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. Vö. Villás-gödri-ér. — ÉGy., T0.43.55.1. — T2-C4D4.

Villás-gödri-ér 1888: *Villás gödri ér.* — A település külterületének nyugati részén végighúzódó ér. A szomszédos Villás-gödörről kapta nevét. — T0.43.55.1. — T2-C4D4.

Villás-völgy 2026: *Villás-vőügy ~ Villás-főüd.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Vajdai út szomszédságában. Tulajdono-

Villás-völgy Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

sáról kaphatta a nevét. A helybeliek ***Villás-föld*** formában is említik. — ÉGy. — T3-H4.

Vince-dűlő lásd **Nagy-sziget**

Vízalj 2026: *Vízajj, Vízajjon ~ Vízajja | Alattunk van egy ucca, aszt Vízajnak mongyuk, mert az ö mán nálunk vagy négy méterrel lentéb van, mán a kert is úgy van.* — A település belterületének déli része. Mélyebben fekvő, lapályos, vizenyős hely, erre utal a neve. ***Vízalja*** formában is említik. — ÉGy. — T18-B2.

Vízalja lásd **Vízalj**

Vízeli 1864: *Vizeli | Egy a' berettyóból ki és ugyan abba folyó víz szakadék, hová az egész község asszonya, lánya mosni jár, és ivó vízet hord: mert ott mindég vizeskednek.* — Lapályos terület a település déli oldalán, a Berettyónál, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a *víz* 'folyóvíz' és az *el*(eje valaminek) összetételéből alakult *-i* képzővel és 'víz előtti hely' jelentése volt. — Pesty 1864/10: 259b, TESz.

Vörösistálló lásd **Gróza**

Zér-oldal lásd **Ér-oldal**

Zér-oldali-kút lásd **Ér-oldali-kút**

Zichy lásd **Zichy-birtok**

Zichy-birtok 2026: *Zicsi-birtok ~ Zicsi.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Lyukas-halom és a Bikarét szomszédságában. Egykori tulajdonosáról, a földbirtokos Zichy családról kapta a nevét. A helybeliek röviden ***Zichy*** formában is említik. Vö. Zichy-tanya. — ÉGy. — T3-E2.

Zichy-tanya 1860: *Zichy Tanya.* — Egykori tanya a település külterületének nyugati részén, a Zsinór út és a József-tanya szomszédságában. A helybeliek elmondása alapján a határnak ezt az oldalát a Zichy család birtokolta egykor. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., MKFT. — T2-D3.

Zöld házak lásd **Szivárvány utca**

Zúgó 2026: *Zúgóu ~ Zúgóji-erdőü.* — Legelő, korábban erdő a település külterületének délkeleti részén. A név hanghatásra utalhat, az erdő, esetleg a területet körbefolyó Ó-Berettyó folyásának a zúgása alapján kaphatta a nevét. Részei a Kis-Zúgó és a Nagy-Zúgó. ***Zúgói-erdő*** néven is említik. — ÉGy. — T3-G4.

Zúgói-erdő lásd **Zúgó**

Zsidó temető 2026: *Zsidóu temetőü.* — A település belterületének északkeleti részén, a Református temető és a Kert-szőlő között elterülő temető. Az egykori zsidó lakosság használta. — ÉGy. — T18-C1.

Zsinór út 2026: *Zsinóur út,* 1888: *Zsinor út.* — Út a település külterületének nyugati oldalán. Egyenesen halad, ennek alapján kaphatta a nevét. Vö. Zsinór úti tábla. — ÉGy., T0.43.55.1. — T2-D3.

Zsinór úti tábla 1888: *Zsinorúti tábla.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Kismarjai út és a Zsinór út között. A név utótagja a 'nagyobb, összefüggő megművelt földterület' jelentésű *tábla* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.55.1. — T2-D3, T3-E3.

BIHARVAJDA
Fotó: Torkos Márk-Erik

Biharvajda helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz nyugati szélén, a Bihari-sík és az Érmellék szomszédságában, a Berettyó jobb partjától 2 km-re fekszik.

Első említése 1285 körülről marad ránk *Vajda* formában, amikor a szomszédos Pelbárthidát birtokló és a Gutkeled nemzetségből származó Kozma comes peranyagában egyházas helyként tűnik fel. A település első templomának építését Emődi Tamás a 12. század végére teszi, a megtelepülés pedig ezt megelőzően már végbemehetett, Jakó Zsigmond szerint valószínűleg még a királyi uradalom keretei között. 1291-től a váradi püspökség birtokában volt, de legalább egy része 1489-ben a Csákyakhoz került, később 1546-ban Tahi Ferenc, 1552-ben Horváth Gergely szerzett itt birtokot. Majd 1560 körül valószínűleg a váradi püspökség birtokainak egy részét megszerző Varkocs Tamás tulajdonába került, ugyanis 1599-ben unokája, Varkocs György birtokolta. A török hódoltságot túlélve, a következő évszázadban látványosan növekedett a falu közössége: 1715-ben 35 szabados, 1720-ban 33 és 1770-ben pedig 43 jobbágy lakosát írták össze. Az 18. században és a 19. század elején a Dobozy család (1770-ben Dobozy Mihály) birtoka volt, akik két kúriát is építettek a településen, a 20. század elején pedig Beck Henrik lett a falu birtokosa. Vajdán számos debreceni polgárnak volt szőlője. Fényes Elek leírásából tudjuk, hogy a jó minőségű bor mellett kiváló cseresznye- és baracktermő helyként ismerték a 19. század második felében.

A település református temploma Árpád-kori alapokra épült. Ásatások útján kiderült, hogy a 12. századi templom trapéz formájú hajóból és félköríves szentélyből állt, amelyet a 13. században kibővítettek. Újjáépítése 1810 és 1832 között zajlott. A templom alatti sírkert a Dobozyak temetkezési helyéül szolgált. Református anyakönyve 1737-től kezdődik, egyházközsége 1770-ben nyert harangtartási jogot.

Közigazgatási szempontból 1863-tól a Bihar vármegyei Érmelléki járásba, majd 1873-tól a Szalárdi járásba tartozott. 1913-ban 165 házzal és 1894 kh területtel rendelkezett. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. Biharvajda 1968 és 2003 között Bihardiószeg község része volt, majd Biharfélegyházával együtt a 2003-ban megalakult Biharfélegyháza község része lett.

A település népességszáma a 19. század végétől a 20. század közepéig számottevően nem változott: 1880-ban 708 fő, 1900-ban 800 fő, majd 1920-ben 682 fő volt a falu lakóinak száma. A következő évtizedekben mérsékelt demográfiai növekedés figyelhető meg, amelynek eredményeként 1966-ban a település népessége elérte a 818 főt. Ezt követően azonban tartós fogyás vette kezdetét: 1992-ben már csupán 598 lakost regisztráltak, míg 2011-re a népesség száma 485 főre csökkent. Etnikai összetételét tekintve a településre mindvégig a magyar lakosság döntő többsége volt jellemző. A román kisebbség aránya az idő előrehaladtával fokozatosan csökkent, így 2011-re a helyi népesség több mint 98%-a

magyar nemzetiségűnek vallotta magát. A vallási összetételt nézve a református felekezet kb. 95%-os arányával korszakokon át meghatározó szerepet töltött be a település életében, míg az ortodox, görögkatolikus, római katolikus, evangélikus, izraelita és baptista felekezetek legfeljebb 1−2%-os jelenléte inkább csekély mértékűnek tekinthető.

Irodalom

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Emődi Tamás–Doru Marta, O planimetrie ecleziastică inedită: „rotonda" din Vaida (jud. Bihor). *Arheologia Medievală: ArhMed,* 2005. V. 45–77.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Település- és Népiségtörténeti Értekezések 5. Budapest, 1940.

Magyarország Katonai Felmérése. 1941. URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára. 1.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás: Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos – Szőke Richárd Rajmond

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2025-ben. Adatközlők voltak: Kondor Endre (53 éves), Kondor Erzsébet (50), László Ilona (83), Nagy Zoltán (52), id. Nagy Zoltán (79), Simon Gábor (67), Szász István (84), Szász Jolán (77).

Helynévtár

Biharvajda 2025: *Biharvajda ~ Vajda, Vajdára, vajdaji | A hodosi rókák szeretik a csókát. [A vajdaji] kopaszok szeretik a malacot, vagy elatták a malacot? Nem tudom, hoty hogy vóut már. … Dombom vam Vajda, rádül Hodosra.* 1941: *Biharvajda,* 1926: *Biharvajda,* 1914: *Biharvajda,* 1913: *Biharvajda,* [1910]: *Vajda,* 1891: *Vajda,* 1889: *Vajda,* 1884: *Vajda,* 1874: *Vajda,* 1873: *Vajda,* 1864: *Vajda,* 1860: *Vayda, Vajda,* 1851: *Vajda,* 1839: *Vajda,* 1806: *Vajda,* 1802–1811: *Vajda,* 1799: *Vajda,* 1783: *Vayda,* 1773: *Vajda,* pag., 1750: *Vajda,* 1696: *Vajda, Vayda,* 1692: *Waida,* p., *Wajda,* pag., [1683]: *Vajda,* 1604: *Vaida,* 1599: *Vayda,* 1587: *Vaida,* 1555: *Wayda,* 1552: *Wayda,* 1475: *Wayda,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Wogeda, Vyanda, Voyda, Veyvoda, Weyvoda, Voyoda,* v., [1317]: *Woyuoda,* 1315: *Woyuoda,* 1312/18. sz.: *Weycida* [ɔ: *Weyuoda*], 1300: *Woyada,* [1291–1294]: *Woyada, Voyada, Woyuoda,* [1285]: *Waiuuada.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település, a Hegyköz kistérség része. Közigazgatásilag Biharfélegyháza község része. Román *Vaida* neve a magyarból való. Szomszédos települései északon Jankafalva és Bihardiószeg, nyugaton Biharfélegyháza, keleten Hegyközszentimre, délen pedig Jákóhodos és Szalárd. A települést a legkorábbi időktől ***Vajda*** formában említik.

Akasztófa-domb Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

A *Vajda* helynév a személynévként is használt magyar *vajda* 'fejedelem, vezér; valamely tartomány legfőbb tisztviselője' méltóságnévből jött létre. Kniezsa István a személynévből való alakulást tartja legvalószínűbbnek (vö. 1214/1550: *Voiouoda* szn.). A helynév legrégebbi adatai *Vojvoda* ejtésmódra utalnak, ami az eredetileg négy szótagos, szláv eredetű szóból szabályos hangváltozással alakult. A mai hangzással azonos formára a 15. századtól vannak adataink. A *Bihar* előtagot az Országos Törzskönyvbizottság határozatával 1908-ban kapcsolták hozzá a településnévhez. — AH. 2/30, AOklt. 4: 69, 180, ÁSz., CzF., Cs. 1: 627, ÉGy., EKFT., E 158/8: 235, 269, 508, 574, 764, E 158/64: 1420, Fényes 1840/4: 96, Fényes 1851, FNESz., Gönczy, Görög, Gy. 1: 681, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 694, Kniezsa 1944: 192, LexLoc. 64, Lipszky, Map., MaKF., MÁKT., MÁT., Mező 1999: 405, Mezősi 1943: 34, MKFT., Pesty 1864/11: 320a, Rácz 2022: 310, TESz., T0.43.71.1, T1.S.68.64, T22.B.IX.a.1522, Vályi 3: 579.

Akasztófa-domb 2025: *Akasztóufa-domb ~ Akasztóufa-ódal ~ Akasztóufa-tetőü | Állítólag az óvilágba egy akasztófa vóut, ahun ot kivégeszték az embereket. És azér maratt az a név ott, az a, az a főüdnek a neve, hogy Akasztófa-domb.* 1864: *Akasztófadomb | Egy kopár sovány hegyoldal.* — A település külterületének keleti részén végighúzódó domb, mely a hegyközszentimrei határban folytatódik. Az *Akasztófa-domb* és a közeli Sirató nevű területekhez monda kapcsolódik, amit Ferency Sándor Hegyközszentimréről szóló kis könyvében is megörökített. A monda szerint a közeli ferences rendi kolostorban élő veresbarátok fogva tartották a fejedelem rég eltűntnek hitt lányát. Egy koldus, aki a kolostorban töltötte az éjszakát, felfedezte, hogy a lány a szerzetesek foglya. A kolostort elhagyva hírét vitte a látottaknak. A fejedelem a hír hallatán azonnal mozgósította a katonáit, akik a kolostor bejáratánál sorakoztak föl. A szerzetesek a foglyot többszöri felszólításra sem adták ki, így az uralkodó dühében az összes barátot megölette. A lánya azonban soha nem került elő. A helyiek szerint az Akasztófa-dombon végezték ki a barátokat, a környékbeliek pedig a dombhoz közel fekvő földterületen, a Siratón nézték végig az eseményeket. ***Akasztófa-oldal*** formában is említik, melynek utótagja az *oldal* 'terület egyik fele, része' jelentésű földrajzi köznév. Az ***Akasztófa-tető*** névváltozat utótagja a 'domb legmagasabb pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. Lásd Akasztófa-domb (Hegyközszentimre). — ÉGy., Ferency 2009, FKnT., Pesty 1864/11: 320b. — T4-C4.

Akasztófa-oldal lásd **Akasztófa-domb**

Akasztófa-tető lásd **Akasztófa-domb**

Alsó-erdő 1864: *Alsó Erdő | Egy fiatal tölgyfás Erdő a' Szalárdi határ mellett.* 1860: *Alsó Erdö.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén. Eredetileg erdő volt, ezt jelöli a neve. Az *alsó* előtag arra utal, hogy délebbre fekszik, mint a Felső-erdő. — MKFT., Pesty 1864/11: 320b. — T4-C5.

Alsó-rét-tagbirtok 1889: *Alsó rét-tagbirtok.* — Rét a település külterületének délkeleti részén, a Nagy-rét-tagbirtok mellett. Térképi megjelölés lehetett. A *tagbirtok* utótag jelentése alapján egy birtokoshoz tartozó terület volt. Az *Alsó-rét* névrész előtagja a területnek a Nagy-réthez viszonyított elhelyezkedésére utalhat. — T0.43.71.1. — T4-C4.

Alsó utca 2025: *Alsóu ucca ~ Főü ucca ~ Főü út ~ Lenin ucca ~ Nagy ucca ~ Princsipál ucca | Drumuluj Lenim vóut ez az ucca végig.* — Utca a település belterületének déli, mélyebb fekvésű részén: erre utal az *Alsó utca* névforma. A ***Nagy utca*** névváltozat pedig az utca méretét jelöli. Az idősebb helyiek szerint egykor ***Lenin utca*** volt e belterületi rész hivatalos neve, mára ezt a státuszát elveszítette. Az utcát ***Fő utca, Fő út*** és a ***Princsipál utca*** formában is említik. E névváltozatok az utca elhelyezkedésére, méretére egyaránt utalnak, emellett arra is, hogy a településre vezető és a településről kivezető aszfaltos út is ezen az utcán halad át. A *Princsipál* előtag a román *principal* 'fő' melléknév átvétele. Vö. Felső utca. — ÉGy. — T20-B2.

Az Alsó utca a Felső utcáról
Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Baptista imaház 2025: *Baptista imaház ~ Imaház.* — Épület a belterület nyugati felében, a Felső utca nyugati végének szomszédságában. Korábban baptista imaház volt, erre utal a neve. Ma már nem használják. Az épületet röviden ***Imaház*** formában is említik. — ÉGy. — T20-B2.

Bartus lásd **Bartus-föld**

Bartus-föld 2025: *Bartus-főüd ~ Bartus ~ Bartus-hegy.* — Magasabban fekvő szántóföld a település külterületének északi részén, a Mezsgye és a Békési-tag között. Tulajdonosáról kapta a nevét. A területet röviden ***Bartus*** formában is említik. A ***Bartus-hegy*** névváltozat utótagja 'domb' jelentésben szerepel a névben. Vö. Bartus-kút, Bartus-pince, Bartus-tanya. — ÉGy., FKnT. — T4-B3.

Bartus-hegy lásd **Bartus-föld**

Bartus-kút 2025: *Bartus-kút | Nagyom finom vízü kút volt.* — Egykori kút a település külterületének északi részén, a Bartus-földön. Ma már nem használják, lefedték. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T4-B3.

Bartus-pince 2025: *Bartus-pince.* — Egykori pince a település külterületének északi részén, a Bartus-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T4-B3.

Bartus-tanya 2025: *Bartus-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északi részén, a Bartus-földön. Közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. Vö. Bartos-tanya (Jákóhodos). — ÉGy., FKnT.

Beck-föld 2025: *Bek-főüd.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Kanális és az Alsó-erdő között. Tulajdonosáról, a földbirtokos Beck családról kapta a nevét. — ÉGy. — T4-C5.

Beck-tanya 1913: *Bektanya,* 1907: *Becktanya,* 1884: *Beck tn.[tanya].* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., HKFT., Hnt. — T4-C4.

Békési-hegy lásd **Békési-tag**

Békési-tag 2025: *Béikéisi-tag ~ Béikéisi-hegy.* — Szántóföld, korábban szőlő a település külterületének északi részén, a Bartus-föld és a Belső-tag között. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. Az utótag a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. ***Békési-hegy*** formában is említik. A *hegy* névrész 'szőlőhegy; domb' jelentésben szerepel a névben. Az első katonai felmérés térképén ez a terület szőlővel beültetett területként van ábrázolva. Vö. Békési tava. — ÉGy., FKnT. — T4-B3.

Békési tava 1864: *Békési tava.* — Kiszáradt tó a település délnyugati határában, közelebbi helyét nem ismerjük. Bizonyára a Békési-tag környékén kereshető. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 320b.

Belső-tag 2025: *Belsőü-tag | Közeleb van a faluhoz, azér Belső-tag.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Zsurka-tető és a Sós-part között. A név előtagja a földterület belterülethez közeli elhelyezkedésére utal, az utótag a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T4-B3.

Bigecs 2025: *Bigecs,* 1864: *Bigets | A' Jankai határ mellett fekvő szántóföld.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Hármas-határ és a Bartus-föld között. A név bizonyára a 'gazos földterület, kert' jelentésű *bigecs* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 320b. — T4-C3.

Bimbó-rét 2025: *Bimbóu-rít.* — Rét a település külterületének délkeleti részén, a hegyközszentimrei határ szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A szomszédos településeken ma is élnek ilyen nevű családok. — ÉGy. — T4-C4.

Bőgő-völgy lásd **Sirató**

Cédula-tanya 2025: *Céidula-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északkeleti részén, a Hármas-határon. Közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., ÚCsnT.

Csállai alja 2025: *Csállaji ajja,* 1864: *Csállai oldal | Az Öreghegynek szinte Délre fekvö partos része neveztetik így.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Szentimrei út és a Kulin-erdő szomszédságában. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. Az *alja* utótag bizonyára arra utal, hogy ez a terület már a domb alján helyezkedik el. A forrásokban ***Csállai-oldal*** formában is megjelenik. E névváltozat utótagja a 'domboldal' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 320b, ÚCsnT. — T4-C4.

Csállai-oldal lásd **Csállai alja**

Cséki-sziget 1864: *Csékí sziget | Egy a' berettyó szakadékával körűlfolyt kaszálló.* — Földterület a település külterületének déli részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'minden oldalról vízzel körülvett kisebb-nagyobb szárazföld; mély fekvésű, vizenyős, berkes területből kiemelkedő száraz rész' jelentésű *sziget* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 320b, ÚCsnT.

Cser-dűlő 1864: *Cserdűlő | Hajdanában Cserfás erdő volt.* — Földterület a település határában. Közelebbi helyét nem ismerjük. Pesty Frigyes gyűjtése szerint egykor csererdő volt, erre utal a név előtagja. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Bizonyára összefüggésbe hozható a Cser-hegy és a Cseri-hosszú nevekkel. — FKnT., Pesty 1864/11: 320b.

Cser-hegy 1864: *Cserhegy.* — A település külterületének északi részén végighúzódó dombrész, a Mál-hegy keletre nyúló része. Közelebbi helyét nem ismerjük. Bizonyára cserfás terület volt, erre utalhat a név előtagja. Az utótag a 'domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. Vö. Cser-dűlő. — FKnT., Pesty 1864/11: 321a.

Cseri-hosszú 1864: *Cseri hosszú | Szinte cserfás erdőből kiirtott igen hosszú szántóföld.* 1809: *Cseri Hoszszú.* — Földterület a település északi-északkeleti határában. Pesty Frigyes névgyűjtésében a Cser-dűlő közelében említik, közelebbi helyét nem ismerjük. Nevét onnan kapta, hogy cserfaerdő irtásával alakították művelhető földterületté. A név utótagja a terület alakjára utal. — Pesty 1864/11: 320b, Szabadi 2016: 166.

Csíszár-tanya 2025: *Csíszár-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén, a Szentimrei út és az Akasztófa-domb szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T4-C4.

Dobozy lásd **Dobozy-ház**

Dobozy-féle-kúria 1901*: Dobozy-féle kúria | A [településnek a] mult század elején a Dobozy család volt a földesura, most pedig Beck Henriknek van itt nagyobb birtoka és két régi úrilaka, melyeket még a Dobozyak építtettek.* — Egykori kúria, mely a belterület középső részén, a Felső utcán állt. Ma már nincs meg. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét. Az épület később a Dobozyaktól a Beck család birtokába került. Vö. Dobozy-pince. — MVV. 5: 161. — T20-B2.

A Dobozy-féle-kúria a 20. század elején
Forrás: MVV. 5.

Dobozy-ház 2025: *Dobozi-ház ~ Dobozi ~ Klub.* — Épület a település belterületének északi részén, a Kultúrotthon szomszédságában. A helyiek emlékezete szerint a kollektivizálás idejében épült. Az első időkben a ma álló épületet irodaháznak, lakodalmas teremnek használták, napjainkban a református egyház működtet benne konyhát, illetve különböző egyházi rendezvényeknek ad helyet. A rendszerváltás előtti időkben a helyiek ***Klub***-nak nevezték az épületet. Újabban a település egykori birtokos családjáról, a Dobozy családról *Dobozy-ház* formában emlegetik. Röviden ***Dobozy*** formában is használatos a név. — ÉGy. — T20-B2.

Dobozy-kút 2025: *Dobozi-kút.* — Kút a település belterületének északkeleti részén, a Temető szomszédságában. A helyiek szerint innen hordták a pálinkafőzéshez a vizet. Egykori tulajdonosáról, a földbirtokos Dobozy családról kapta a nevét. — ÉGy.

Dobozy-pince 2025: *Dobozi-pince.* — Pince, amely a belterület középső részén, a Dobozy-féle-kúria szomszédságában állhatott. Közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról, a földbirtokos Dobozy családról kapta a nevét. — ÉGy.

Dózsa György lásd **Felső utca**

Dögkút 2025: *Dökkút | Valamikor kötelesztek mindem falut, hogy legyen neki egy dökkúttya. Hotyha elhúllott egy állat, hogy ne legyen szét-hajigálva valahol.* — Elhullott állatok megsemmisítésére szolgáló kút a település külterületének délnyugati részén. Ma már nem használják, benőtte a gyom. — ÉGy. — T4-A4.

Egyházi-föld 2025: *Etyházi-fő̲üd.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a biharfélegyházi határ szomszédságában. Az egyház tulajdonában áll, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T4-A3.

Egynehányfa 1864: *Egynehány fa.* — Szántóföld, régebben erdő a település külterületének nyugati részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Nevét az erdőből megmaradt néhány fa után kapta. Pesty Frigyes leírása szerint „jelenleg szántóföld, – régebben Erdő vólt, 's a' fennállva maradt nehány szál fától kapta nevét". — Pesty 1864/11: 320b.

Elek-pince 2025: *Elek-pince.* — Pince a település külterületének északi részén, a Mál-hegyen. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T4-B3.

Eperjes 2025: *Eperjes.* — Szántóföld és legelő a település külterületének délnyugati részén, a Nagy-rét szomszédságában. Átnyúlik Jákóhodos határába. A név a 'terület, ahol sok földieper van; eperfás terület' jelentésű *eperjes* földrajzi köznévből alakult. Vö. Eperjesi út. Lásd Eperjes (Jákóhodos). — ÉGy., FKnT., SzT. — T4-A5B5.

Eperjesi út 2025: *Eperjesi út.* — Földút a település külterületének délnyugati részén. Az Eperjes nevű területre vezet, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T4-A4.

Eresztő-fok 1864: *Eresztöfok | Egy vizállásos ér forma lapály, – mely azomban most már egészen kiszáradt és kaszállónak használtatik.* — Kaszáló a település nyugati-délnyugati határában. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a 'vizesgödör' jelentésű *eresztő* földrajzi köznév, az utótagja pedig a 'vízállás; vízfolyás' jelentésű *fok* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 320b.

Félegyházi út 2025: *Féletyházi út.* — Aszfaltos út a település külterületének nyugati részén. Biharfélegyháza településre vezet, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T4-A4.

Felső-erdő 2025: *Felső̲ü-erdő̲ü,* 1889: *Felső erdő,* 1864: *felső Erdő,* 1860: *Felsö-Erdő.* — Szántóföld a település belterületének északkeleti részén. Az első katonai felmérés térképe szerint a 18. század végén egybefüggő erdő borította a területet. Ennek emlékét őrzi a név. A *felső* előtag arra utal, hogy északabbra fekszik, mint az Alsó-erdő. — ÉGy., EKFT., MKFT., Pesty 1864/11: 320b, T0.43.71.1. — T4-C4.

Felső sor lásd **Felső utca**

Felső utca 2025: *Felső̲ü ucca ~ Felső̲ü sor ~ Dóuzsa György.* — Utca a település belterületé-

Gyolcs-part Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

nek északi részén, a domb tetején húzódik végig. Magasabb fekvése alapján kapta a *Felső utca* nevet. ***Felső sor*** formában is említik, melynek *sor* utótagja 'utca' jelentésben szerepel a névben. A ***Dózsa György*** az utca hivatalos neve volt, mára ezt a státuszát elvesztette. Vö. Alsó utca. — ÉGy., FKnT. — T20-B2.

Fő út lásd **Alsó utca**

Fő utca lásd **Alsó utca**

Füveskert 1864: *Füveskert | Az ugy nevezett felső Erdő közt elnyuló nagy völgy, melly észak felől Délnek kétfelé vágja az erdőt, – jelenleg szántóföld.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Felső-erdő területén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát sem ismerjük. — Pesty 1864/11: 320b.

Gyolcs-part 2025: *Gyo͡ucs-part.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, mely a biharfélegyházi határba is átnyúlik. A névadás indítékát nem ismerjük. A név előtagjában talán egy régi *gyolcs* 'tiszta vízű tó, vízállás' földrajzi köznevet kereshetünk, de akár a *gyolcs* 'finom fehér vászon' szóval is kapcsolatban állhat. A név utótagja a 'magasabb fekvésű terület' jelentésű *part* földrajzi köznév. Lásd Gyolcs (Biharfélegyháza). — ÉGy., FKnT., FNESz. *Gyócs.* — T4-A4.

Hármas-határ 2025: *Hármas-határ.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén. A biharvajdai, a kisjankai és a hegyközszentimrei határ itt találkozik, a terület erről kapta a nevét. Vö. Hármas-határ-kút. — ÉGy. — T4-C3.

Hármas-határi-kút lásd **Hármas-határ-kút**

Hármas-határ-kút 2025: *Hármas-határ-kút ~ Hármas-határi-kút.* — Kút a település külterületének északkeleti részén, a Hármas-határon. A körülötte lévő területről kapta a nevét. ***Hármas-határi-kút*** formában is említik. — ÉGy. — T4-C3.

Hatház 2025: *Hatház ~ Hatház ucca | Hat ház volt állítólag valamikor, azér kapta eszt a nevet.* — Utca a település belterületének déli részén. Csupán néhány ház áll rajta, erre utal a neve. ***Hatház utca*** formában is említik. — ÉGy. — T20-B2.

Hatház utca lásd **Hatház**

Hát-rét 2025: *Hát-rít.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének délkeleti részén, Szalárd, Jákóhodos és Hegyközszent-

imre határába is átnyúlik. A név előtagja a *hát* földrajzi köznév, melynek vagy a 'valami mögött fekvő terület', vagy a 'környezeténél magasabban fekvő terület' jelentése szerepel a névben. Lásd Hát-rét (Hegyközszentimre, Jákóhodos, Szalárd). Vö. Nagy-hát-rét. — ÉGy., FKnT. — T4-C5.

Hodosi-hegy 2025: *Hodosi-hegy | A hodosijaknak vóut ot szöllőüjük.* — Szőlő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Jákóhodosiak tulajdonában van, erről kapta a nevét. A név utótagja a *hegy* 'szőlőhegy; domb' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T4-C4.

Hodosi-rét 2025: *Hodosi-rít.* — Rét a település külterületének déli részén, a jákóhodosi határ szomszédságában, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T4-B5.

Hodosi út 2025: *Hodosi út.* — Földút a település külterületének déli részén. Jákóhodosra vezet, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T4B4B5.

Hodosi út és Nagy-erdő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Imaház lásd **Baptista imaház**

Imaterem 2025: *Imaterem.* — Épületrész a belterület északi részén, a Felső utcán, a Parókia része, az Iskola és a Református templom szomszédságában. A református egyház imaterme. — ÉGy. — T20-B2.

Iskola 2025: *Iskola.* — Iskolaépület a település belterületének északi részén, a Parókia és a Kultúrotthon szomszédságában. 1–4. osztályban folyt itt tanítás. Ma már nincs benne oktatás. A vajdai gyerekek napjainkban a szomszédos településekre járnak iskolába, óvodába. — Dukrét–Lenkei 2016: 43, ÉGy. — T20-B2.

Kanális 2025: *Kanális.* — Csatorna a település külterületének déli részén, a Legelőt és a Nagy-rétet választja el. — ÉGy. — T4-B4.

Kanföld 2025: *Kamfőüd | Aki asztat a főüdet használta, azér köteles vóut egy apaállatot nevelni.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Szőrös-tag, a Zsurka-tető és a Vágott alja között. A községi kan tartásáért járó földterület volt. — ÉGy., FKnT. — T4-C3.

Kecskerét 1864: *Kecske rét.* — Magasan fekvő kaszáló a település határában, közelebbi helyét nem ismerjük. Bizonyára erre a részre vitték ki a kecskéket legelni. — Pesty 1864/11: 320b.

Klub lásd **Dobozy-ház**

Kockás ház 2025: *Kockás ház ~ Pompaház.* — Szivattyúház a település külterületének délnyugati részén. Ma már nem használják, az épületnek csak az alapjai maradtak meg. A fala kockás mintázatú volt, erről kapta a nevét. Funkciójára utalva ***Pumpaház*** formában is említik. A névben a *pumpa* főnév nyelvjárási *pompa* változata szerepel, de lásd még a román *pompă* 'szivattyú' lexémát is ehhez. — Dicț., ÉGy., KMNySz. 2: 188, SzamSz. — T4-A4.

Kollektíva 2025: *Kollektíva.* — Mezőgazdasági telep a település belterületének északi részén. A kollektív gazdaság, azaz a kollektíva tanyája volt, erről kapta a nevét. Az épületek egy részét ma is használják. — ÉGy. — T20-B1.

Kopeci lásd **Köpeci-bolt**

Kormány 2025: *Kormány.* — Földterület, szántóföld és beépített rész a település belterületének keleti szélénél. A névadás indítékát nem ismerjük. Az első katonai felmérés térképén még erdővel borított részként szerepel ez a terület. — ÉGy., EKFT. — T4-B4C4, T20-C2.

Kozma 2025: *Kozma.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, mely Biharfélegyháza határába is átnyúlik. Az egykor itt elterülő, de már elpusztult Kozmafalva településről kaphatta a nevét. A terület két részből áll: a Kozma egy és a Kozma kettő nevű területekből. Vö. Kozma út. Lásd Kozma (Biharfélegyháza). — ÉGy. — T4-A3.

Kozma egy 2025: *Kozma egy.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén. A Kozma nevű terület keleti része. A Kozma kettő névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T4-A3.

Kozmai út lásd **Kozma út**

Kozma kettő 2025: *Kozma kettőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén.

A Kozma nevű terület nyugati része. A Kozma egy névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T3-H3.

Kozma út 2025: *Kozma út ~ Kozmaji út.* — Földút a település külterületének nyugati-északnyugati részén, az északi része a főútba torkollik. A közelben található Kozma nevű földterületről kapta a nevét. ***Kozmai út*** formában is említik. — ÉGy. — T3-H3.

Köpeci-bolt 2025: *Köpeci-bóut ~ Kopeci ~ Szabóu Gyula-kocsma.* — Épület, bolt és kocsma a belterület középső részén, az Alsó utcán, a Török ház szomszédságában. Először a Szabó, majd a Köpeci család működtette. ***Kopeci*** és ***Szabó Gyula-kocsma*** formában is említik. Mindegyik névváltozat az egykori tulajdonosokra utal. — ÉGy. — T20-B2.

Kőris-szeg 1864: *Köris szeg.* — Kaszáló a település külterületének déli részén, a jákóhodosi határba is átnyúlik. A név előtagja arra utal, hogy egykor kőrisfák állhattak e területen. Az utótag a 'szeglet; nem központi fekvésű külterületi rész'; 'a határ egy része' jelentésű *szeg* földrajzi köznév. Lásd Kőrös-szeg (Jákóhodos). — FKnT., Pesty 1864/11: 320b.

Közbülső utca lásd **Középső utca**

Középső utca 2025: *Középsőü ucca ~ Közbülsőü ucca ~ Petőüfi Sándor ucca*. — Utca a település belterületének nyugati részén. A *Középső utca* és a ***Közbülső utca*** névváltozatok az utca elhelyezkedésére utalnak, mivel az Alsó utca nyugati vége és az Új sor között helyezkedik el. Idősebb helyiek szerint egykor ***Petőfi Sándor utca*** volt az utca hivatalos neve, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy. — T20-B1.

Közlegelő lásd **Legelő**

Kulin 2025: *Kulin ~ Kullin.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Vágott alja és a Kulin-völgy szomszédságában. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. Vö. Kúlizs. — ÉGy. — T4-C3C4.

Kulin-erdő 2025: *Kulin-erdőü.* — Erdő a település külterületének északkeleti részén, a Kulin-völgy és a Felső-erdő között. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A helyiek emlékezete szerint egykor egy kis patak szelte át. — ÉGy. — T4-C3C4.

Kulin-völgy 2025: *Kulim-vőügy.* — Völgy a település külterületének északkeleti részén, a Kulin mellett húzódik végig. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — ÉGy. — T4-C3C4.

Kúlizs 1864: *Kúlízs.* — Pesty Frigyes gyűjtése szerint erdőből kiirtott szántóföld a település határában. Közelebbi helyét nem ismerjük. Lehetséges, hogy tévesen lejegyzett forma és a Kulinnal azonos. — Pesty 1864/11: 320b. — T4-C3C4.

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2025: *Kultúrothon ~ Kultúrház.* — Épület a település belterületének északi részén, a Felső utcán. Nemrég újították fel. Funkciójáról kapta a nevét. ***Kultúrház*** formában is említik. — ÉGy. — T20-B2.

Kunyhó köze 1864: *Kunyhó köze | Egy az Alsó Erdö mellett árokkal körűlvett erdőből kiirtott szántóföld, – melly állítólag onnan kapta nevét, hogy a' Török járás ideje alatt a' környékbeli lakosság még akkor mint erdőbe: menekültek 's ott földkunyhókat Építettek.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, közelebbi helyét nem ismerjük. Neve a területén egykor épült kunyhókra utalhat. — Pesty 1864/11: 320b.

Kút-lapos 2025: *Kút-lapos.* — Földterület a település külterületének déli részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A helyiek csupán a névre emlékeztek. A rajta álló kútról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Lapos-kert 1864: *Laposkert.* — Domboldal a település külterületének északi részén. Az Öreghegy délre fekvő lapos része, nevét a formája alapján kaphatta. — Pesty 1864/11: 320b.

Legelő 2025: *Legelőü ~ Közlegelőü.* — Legelő a település külterületének déli részén, a Kanális és a belterület között. ***Közlegelő*** formában is említik, amely azt jelzi, hogy ez a legelő közös tulajdonban volt. — ÉGy. — T4-A4B4.

Lenin utca lásd **Alsó utca**

Mál 1889: *Mál.* — Szántóföld, dombos rész a település külterületének északi részén. A név a 'domboldal' jelentésű *mál* földrajzi köznévből alakult. Vö. Mál-hegy. — FKnT., T0.43.71.1. — T4-B3.

Mál-hegy 2025: *Mál-hegy,* 1941: *Málhegy,* 1889: *Málhegy,* 1884: *Málhegy,* 1864: *Málhegy,* 1860:

Legelő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Mall Hegy. — Nagy kiterjedésű szántóföld, dombos rész a település külterületének északi részén, a Szőrös-tag és a Sós-part között. A közelben elterülő Málról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., HKFT., MaKF., MKFT., Pesty 1864/11: 321a, T0.43.71.1. — T4-B3.

Mezsgye 2025: *Mezsgye ~ Mezsgyés.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a jankafalvi és a bihardiószegi határ szomszédságában. A név a 'határ' jelentésű *mezsgye* földrajzi köznévből alakult. ***Mezsgyés*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T4-B3C3.

Mezsgyés lásd **Mezsgye**

Nagy-hát-rét 1809: *Nagyhát Réten.* — Földterület a település határában. Közelebbi helyét nem ismerjük. A Hát-réttel és a Nagy-réttel való azonossága sem zárható ki. — Szabadi 2016: 167.

Nagy-hegy 2025: *Naty-hegy.* — Szántóföld, korábban szőlő a település külterületének északi részén, a Temető szomszédságában. Mérete alapján kapta a nevét. A név utótagja a 'szőlőhegy; domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T4-B4C4.

Nagy-rét 2025: *Nagy-rít ~ Rít,* 1889: *Nagy rét,* 1860: *Nagy Rét.* — Rét a település külterületének déli részén, a Kanális és a jákóhodosi határ között. Mérete alapján kapta a nevét. Röviden ***Rét*** formában is említik. Vö. Nagy-hát-rét, Nagy-rét-tagbirtok. — ÉGy., MKFT., T0.43.71.1. — T4-A4B4.

Nagy-rét-tagbirtok 1889: *Nagyrét tagbirtok.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, az Alsó-rét-tagbirtok mellett. A szomszédos Nagy-rétről kapta a nevét. A *tagbirtok* utótag jelentése alapján egy birtokoshoz tartozó terület lehetett. — T0.43.71.1. — T4-B5.

Nagy utca lásd **Alsó utca**

Nemes zug lásd **Temető utca**

Nyáras 1864: *Nyáras | A' nyárfáktól = melly a' szélén van ültetve = kapta nevét.* — Szántóföld és kaszáló a település határában. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név a 'nyárfaerdő, nyárfákkal beültetett, benőtt hely' jelentésű *nyáras* földrajzi köznévből alakult. Lehetséges, hogy a Nyárfással azonos. — FKnT., Pesty 1864/11: 320b.

Nyárfás 2025: *Nyárfás.* — Földterület a település külterületének déli részén. Az adatközlők csupán a névre emlékeztek. Közelebbi helyét nem ismerjük. Növényzetéről kaphatta a nevét. Vö. Nyáras. — ÉGy.

Óvoda 2025: *Óuvoda.* — Óvodaépület a település belterületének északi részén, a Parókia és a Kultúrotthon szomszédságában. Ma már nem működik óvodaként. — ÉGy. — T20-B2.

Öreg-hegy 2025: *Örek-hegy,* 1941: *Öreghegy,* 1889: *Öreg hegy,* 1884: *Öreg h[egy],* 1864: *Öreghegy | A' falu alatt Délről Északra fekvő csekély emelkedésű szőllőhegy.* 1860: *Öreg Hegy.* — Nagy kiterjedésű szántóföld, dombos rész a település külterületének északi-északkeleti részén. Az alsó-érmelléki szőlők jelentősége különösen a török hódoltság idején nőtt meg. Fényes Elek így ír a biharvajdai szőlészetről: „Szőlőhegye, melly délnek fekszik, első rangu érmelléki bort terem". Az *Öreg-hegy* név előtagja arra utalhat, hogy ez volt a település régi szőlőhegye, ehhez képest később ültethették be a Nagy-hegyet, de a 18. század végén már azt is szőlőültetvények borították. A *hegy* utótag a névadás korában 'szőlőhegy' jelentésben került

be a névbe. — ÉGy., EKFT., Fényes 1851, FKnT., HKFT., MaKF., MKFT., Pesty 1864/11: 320b, T0.43.71.1. — T4-B4C4.

Pálinkafőző 2025: *Pálinkafőüzőü.* — Pálinkafőző épület a település külterületének északi részén, a Temető szomszédságában. Ma már nincs meg. — ÉGy. — T4-B4C4.

Pallai 2025: *Pallaji ~ Pallaji-ódal.* — Szántóföld, szőlő a település külterületének északi részén, a Telek-föld és a Sós-part között. Tulajdonosáról kapta a nevét. A helyiek emlékezete szerint a Pallai családnak tanyája is volt egykor a határban. ***Pallai-oldal*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. A terület három részből áll: Pallai egy, Pallai kettő és Pallai három. Vö. Pallai-kút, Pallai-pince. — ÉGy., FKnT. — T4-A3B3.

Pallai egy 2025: *Pallaji egy.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A Pallai keleti része. A név a Pallai kettő és Pallai három nevekkel áll korrelációban. Ez a fajta névadás a nagyüzemi gazdálkodással függ össze. — ÉGy. — T4-B3.

Pallai három 2025: *Pallaji három.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A Pallai nyugati része. A név a Pallai egy és Pallai kettő nevekkel áll korrelációban. — ÉGy. — T4-A3B3.

Pallai kettő 2025: *Pallaji kettőü.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A Pallai középső része. A név a Pallai egy és Pallai három nevekkel áll korrelációban. — ÉGy. — T4-B3.

Pallai-kút 2025: *Pallaji-kút.* — Kút a település külterületének északi részén, a Pallain. Ma már nem használják. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T4-B3.

Pallai-oldal lásd **Pallai**

Pallai-pince 2025: *Pallaji-pince.* — Pince a település külterületének északi részén, a Pallain. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem használják, beomlott. — ÉGy.

Parókia 2025: *Paróukija.* — Református paplak a település belterületének északi részén, a Felső utcán. — ÉGy. — T4-B3, T20-B2.

Petőfi Sándor utca lásd **Középső utca**

Princsipál utca lásd **Alsó utca**

Pumpaház lásd **Kockás ház**

Puszta-komló 1864: *Puszta Komló.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név utótagja arra utalhat, hogy komló termesztésére használt föld lehetett. Az előtag névbeli szerepét nem ismerjük. — Pesty 1864/11: 320b.

Református templom 2025: *Református templom ~ Templom | Régen a temetkezést a Templom körül végeszték el.* 1864: *templom | A' templom dombja oldalában létező pinczék ásásakor az ujabb időkben sok ember csontot és gesztenyefából készült koporsók találtattak, mi arra mutat, hogy a' hol a' falu közepére épitett templom áll, hajdant temető vólt.* — Templomépület a település belterületének északi részén, a Felső utcán. Bunyitay Vince a 19. században az alábbiakat írta róla: „Középkori tornyos, szentélyes kőegyháza a mult század elején még állt, s csak az ujabb időben épitették át". Borovszky Samu megállapítása szerint „A mostani református templom egyes részei még az ősi egyházból valók". Az épület 1999 karácsonyán leégett, helyreállítását 2001-re fejezték be. Röviden ***Templom*** formában is említik. Vö. Templom tér. — Bunyitay 3: 337, ÉGy., MVV. 5: 161, Pesty 1864/11: 320a. — T20-B2.

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Regát utca 2025: *Regát ucca | Ott rengeteg volt a gyerek, nagy volt a népsűrűség.* — Utcarész a település belterületének keleti részén, az Alsó utca keleti része. Nem hivatalos megnevezés. A helyiek szerint egykor szegényebb családok lakták, erre utal a neve. A *Regát* eredetileg az óromán királyság megnevezése, mely Moldva nyugati részét és Havasalföldet foglalja magába. — ÉGy. — T20-C2.

Rét lásd **Nagy-rét**

Sárgaföldes lásd **Sárgaföldes-gödör**

Sárgaföldes-gödör 2025: *Sárgafőüdezs-gödör ~ Sárgafőüdes | Onnan horták a sárga főüdet. Az új lakások tapaszva voltak, nem pucolva.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a belterület és a Sós-kert szomszédságában. Ma már akácos, bozótos rész. Régebben itt vetették a vályogot, erről kapta a terület a nevét. Röviden ***Sárgaföldes*** formában is említik. — ÉGy. — T4-A4.

Sirató 2025: *Siratóu ~ Bőügőü-vőügy | Ot vóut az akasztás, alul meg a siratás.* 1864: *Sirató.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. A szalárdi és a hegyközszentimrei határba is átnyúlik. A helybeliek szerint a környék lakossága egykor innen nézte végig az Akasztófa-dombon végrehajtott kivégzéseket, erről kapta a terület a nevét. ***Bőgő-völgy*** formában is említik. A névadás tényleges indítékát nem ismerjük. Lásd Sirató (Hegyközszentimre, Szalárd). — ÉGy., Ferenczy 2009, Pesty 1864/11: 320b. — T4-C4.

Somos 2025: *Somos,* 1864: *Somos | Szántóföld a' Sz. Imrei határszélen, a' mellette lévő Erdőszélén lévő somfáktól neveztetik.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén. A terület a hegyközszentimrei határba is átnyúlik. A név olyan területet jelöl, amely sombokorban bővelkedett. Lásd Somos-oldal (Hegyközszentimre). — ÉGy., Pesty 1864/11: 320b. — T4-C3C4.

Sós-dűlő 1889: *Sósdűlő.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Sós-part és a Sós-kert között. A név előtagja talán a sós talajára utal, de lehet személynév is, az utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.71.1. — T4-A4.

Sós-kert 2025: *Sóus-kert,* 1889: *Sóskert,* 1864: *Sóskert | Az úgynevezett Sóspart oldalba ültetett kis darab szőllős kert.* — Szőlő a település külterületének nyugati részén, a belterület és a biharfélegyházi határ szomszédságában. A név előtagja talán a sós talajára utal, de lehet személynév is. Vö. Sós-dűlő. — ÉGy., Pesty 1864/11: 320b, T0.43.71.1. — T4-A4.

Sós-lapos 1864: *Sóslapos | A' Sóspart alatt Délre a' Félegyházi határ mellett fekvő legelő.* — Legelő a település külterületének nyugati részén. A név előtagja talán a sós talajára utal, de lehet személynév is, az utótagja a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. Vö. Sós-part. — FKnT., Pesty 1864/11: 320b.

Sós-part 2025: *Sóus-part,* 1889: *Sóspart,* 1864: *Sóspart | Egy sárga földből álló hegyoldal.* 1860: *Sóspart.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A név előtagja talán a sós talajára utal, de lehet személynév is, az utótagja a 'magasabb fekvésű terület' jelentésű *part* földrajzi köznév. Vö. Sós-dűlő, Sós-kert, Sós-lapos. — ÉGy., FKnT., MKFT., Pesty 1864/11: 320b, T0.43.71.1. — T4-B3.

Sut 2025: *Sut | Ojan sarok valami az a Sut, azér hífták Sutnak.* 1864: *Sút | A' Málhegyen lévő kis zúg neveztetik igy.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Szőrös-tag és a Bartus-föld között. A név a 'szűk hely' jelentésű *sut* köznévből alakult. — ÉGy., ÉrtSz., Pesty 1864/11: 321a. — T4-B3.

Szabó Gyula-kocsma lásd **Köpeci-bolt**

Szalárdi-rét 2025: *Szalárdi-rít | Mer az Szalárddal közös.* — Rét a település külterületének délkeleti részén, a szomszédos Szalárd területére is átnyúlik. — ÉGy. — T4-C5.

Szentimrei út 2025: *Szentimreji út.* — Aszfaltos út a külterület keleti részén, az Alsó utca folytatása. Hegyközszentimrére vezet. — ÉGy. — T4-C4.

Szérűskert 1809: *Szérűs Kerten.* — Földterület a település határában, közelebbi helyét nem ismerjük. A név 'a település szélén levő, közös vagy egy-egy gazda tulajdonában levő hely, ahol a nyomtatást vagy cséplést végzik, illetve a szalmát, szénát lerakják' jelentésű *szérűskert* földrajzi köznévből alakult. Esetleg az is lehetséges, hogy az *Szérűs* előtag rossz olvasat eredménye, és a Szőrös-tag nevének előtagját

kereshetjük benne. — FKnT., Szabadi 2016: 166.

Szortáló 2025: *Szortálóu.* — Egykori zöldségválogató hely a település külterületének nyugati részén. A területet mára lecsupaszították, az eredeti funkciójának megfelelően ma már nem használják. A *Szortáló* az 'osztályozó, rendező, csoportosító' jelentésű *szortáló* melléknévi igenév (ehhez lásd a román *a sorta* 'osztályozni' főnévi igenevet). — ÉGy. — T4-A4.

Szőlőhegy 2025: *Szöllőühegy.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének északi részén, a Bartus-föld szomszédságában. A történeti források és a helyiek elmondása alapján régebben jóval több szőlő volt a településen. Ma már csupán néhány család foglalkozik szőlőtermeléssel. — ÉGy. — T4-B3.

Szőrök 1864: *Szőrök.* — Érrel körülvett szántóföld a település határában, közelebbi helyét nem ismerjük. Bizonyára a Szőrös családdal hozható összefüggésbe. A név végén álló *-k* eredetileg a többes szám jele lehetett. Lehetséges, hogy a Szőrös-taggal azonos. — Pesty 1864/11: 320b.

Szőrös akácos út 2025: *Szőürös akácos út.* — Akác fákkal övezett út a település külterületének északi részén, a Vágott alja és a Szőrös-tag között. A mellette lévő területről kapta a nevét. — ÉGy. — T4-C3.

Szőrös-tag 2025: *Szőürös-tag.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Vágott alja és a Mezsgye között. Tulajdonosáról kapta a nevét. *Szőrös* nevű család ma is él a településen. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. Vö. Szérűskert, Szőrös-völgy, Szőrös akácos út, Szőrök. — ÉGy., FKnT. — T4-C3.

Szőrös-völgy 1809: *Sz(ő)rős-völgyön.* — Földterület a település határában, közelebbi helyét nem ismerjük. Előtagja bizonyára a Szőrös-tag nevének előtagjával függ össze, és családnév rejlik benne. — Szabadi 2016: 166.

Szövetkezet lásd **Szövetkezeti bolt**

Szövetkezet épület lásd **Szövetkezeti bolt**

Szövetkezeti bolt 2025: *Szövetkezeti bóut ~ Szövetkezet ~ Szövetkezet ípület.* — Jellegzetes épület a település belterületének déli részén, az Alsó utcán. A Szövetkezet üzlethelyisége volt. A helyiek szerint sokáig ez volt az egyetlen bolt a településen. Ma már nem használják, elhanyagolt állapotban van. ***Szövetkezet*** és ***Szövetkezet épület*** formában is említik. — ÉGy. — T20-B2.

Tanya 2025: *Tanya.* — Egykori mezőgazdasági telep a település külterületének déli részén, a Nagy-réten. A kollektív gazdaság juhtanyája volt. A területen ma is találunk ólakat, birkahodályokat. A név a 'téesz gazdasági épülete' jelentésű *tanya* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T4-B4.

Telek-föld 2025: *Telek-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Pallai szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T4-B3.

Temető 2025: *Temetőü.* — Temető a település belterületének északi részén. — ÉGy. — T20-C1.

Temető utca 2025: *Temetőü ucca ~ Nemezs zug ~ Zug | Mert a falunak a, az úgynevezett elit része. | Mi Zugnak tuggyuk, megyek a Zugra.* — Utca a település belterületének északkeleti részén. A Temető felé vezet, erről kapta a *Temető utca* nevét. A ***Nemes zug*** névváltozat előtagja élcelődő szándékkal arra utal, hogy jobb módúak laknak az utcában. A névben a 'szűk, rövid utca' jelentésű *zug* földrajzi köznév szerepel. Röviden ***Zug*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T20-C2.

Templom lásd **Református templom**

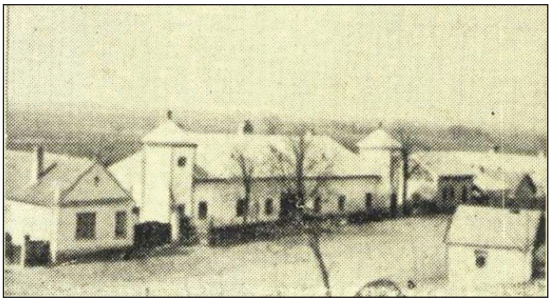
Templom tér 2025: *Templom téir.* — Tér a belterület északi részén, a Református templom körül. — ÉGy. — T20-B2.

Tizenegyfa 2025: *Tizenetyfa.* — Földterület a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. Az egykor rajta álló fákról kapta a nevét. — ÉGy. — T4-B4.

Tóth-kert 2025: *Tóut-kert,* 1864: *Tótkert.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a hegyközszentimrei határ szomszédságában. Pesty Frigyes gyűjtése szerint nevét onnan kaphatta, hogy tótok irtották ki ezt a területet. Valószínűbb azonban, hogy *Tóth* nevű tulajdonosáról nevezték el. A források szerint a településnek voltak *Tóth* nevű lakosai. — ÉGy., Jakó 1940: 377, Pesty 1864/11: 320b. — T4-C4.

Török épület lásd **Török ház**

Török ház 2025: *Török ház ~ Török ípület,* 2016: *Török-ház | Stílusa alapján kúria lehetett egykor. … A Török-ház kapcsán egy titkos*

A Török ház egy 20. század eleji képeslapon
Forrás: Hungaricana

alagút legendája is él a helyi hagyományban. — Jellegzetes épület, családi ház a település belterületének déli részén, az Alsó utca közepén. Korábban a Szőrös család tulajdona volt. A névadás indítékát nem ismerjük. A helyiek szerint „a török időkben" építették. Eredetileg két tornya volt, amelyek közül ma már csak egy áll. ***Török épület*** formában is említik. — Dukrét–Lenkei 2016: 45, ÉGy. — T20-B2.

Túlsófaluvég 2025: *Túlsóufaluvíg.* — A település belterületének keleti része, az Alsó utca keleti vége. — ÉGy. — T20-C2.

Új sor 2025: *Új sor | Ez épült utólag, ez az utolsó rész.* — Utca a település belterületének északnyugati részén. Viszonylag későn, a kollektivizálás után építették be, erre utal a neve. A névben az 'utca' jelentésű *sor* földrajzi köznév szerepel. — ÉGy., FKnT. — T20-B1.

Vágóhíd 1889: *Vágóhíd.* — Épület a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. — T0.43.71.1. — T4-B4, T20-B2.

Vágott 1864: *Vágott | Nem régen kivágott Erdő helyére ültettetett.* — Hegyoldal a település külterületének északkeleti részén, az Öreg-hegy keleti része. Nevét Pesty Frigyes névgyűjtése alapján az ott lévő egykori, kivágott erdőről kaphatta. Korábbi térképek szerint a határnak ezen a részén erdők voltak. Vö. Vágott alja. — EKFT., Pesty 1864/11: 321a.

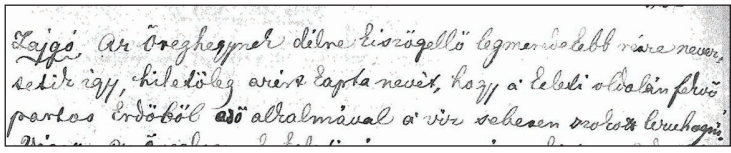
Vágott alja 2025: *Vágott ajja.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Zsurka-tető és a Kulin között. A név arra utal, hogy ez a rész a Vágott mellett, annak az aljánál helyezkedik el. — ÉGy. — T4-C3.

Vajda lásd **Biharvajda**

Varga-rét 1864: *Varga rét | Tövis bokros kaszálló.* — Kaszáló a település külterületének délkeleti részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 320b.

Zajgó 1864: *Zajgó.* — Domboldal a település külterületének északi részén, az Öreg-hegy délre kiszögellő legmeredekebb része. Közelebbi helyét nem ismerjük. A nevét onnan kaphatta, hogy a keleti oldalon fekvő Vágott nevű erdőből a víz sebesen zuhog lefelé. A *zajgó* melléknévi igenév jelentése 'hullámzó, háborgó, morajló'. — ÉrtSz., Pesty 1864/11: 321a.

Zug lásd **Temető utca**

A Zajgó lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában
(Pesty 1864/11: 321a)

Zsombok-zug 1864: *Zsombok Zúg | Egy zsombokos kaszálló.* — Kaszáló a település déli határában. Sűrű csomókban növő lápi növényzetéről kapta a nevét. A név utótagja a 'sarok, szeglet' jelentésű *zug* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 320b.

Zsurka lásd **Zsurka-tető**

Zsurka-tető 2025: *Zsurka-tetőü ~ Zsurka | Zsurka főüszolgabíróu vóut valamikor.* — Dombos rész, szántóföld, szőlő a település külterületének északi részén, a Vágott alja és a Belső-tag szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'domb legmagasabb pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. Röviden ***Zsurka*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., ÚCsnT. — T4-B3C3.

HEGYKÖZCSATÁR
Fotó: Torkos Márk-Erik

Hegyközcsatár helynevei

Történeti háttér

A bihari Hegyköz déli részén, Nagyváradtól mintegy 10 km-re, a dombvonulatba illeszkedve fekszik.

A település nevének első biztos említése a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzékéből való *Csatár* formában, de elképzelhető, hogy a Váradi regestrum 16. századi nyomtatványból ismert 1213. évi oklevelének *Csatár* neve is erre a településre vonatkozik. Csatár – illetve a település korábbi helye – I. László király adományaként került a váradi püspökség tulajdonába. A falu korai népessége szláv többségű volt, amely gyorsan beolvadt a környezetében élő magyarságba. A település első lakói feltehetően a bihari Földvárban szolgáló fegyverkovácsok lehettek. A török kor előtt jelentős településnek számított, mivel 1552-ben már 61 telekkel rendelkezett. A 16–17. századi török háborúk és a hódoltság időszakában a település népessége részben elpusztult vagy kicserélődött. Az Erdélyi Fejedelemségbe menekült bujdosók 1674. augusztus 23-án itt választották vezérükké Wesselényi Pált. A törökök kiűzése után 43 lakosával a vármegye népesebb falvai közé tartozott. Ekkor visszakerült a váradi püspökség birtokába, amely a 20. század elején is birtokosa maradt. A 18. század első évtizedeiben gyarapodása különösen látványos volt: 1715-ben 48, 1720-ban pedig már 83 magyar nevű jobbágyot írtak össze. A település mai külterületének északi részén feküdt a középkorban Latabár, amely a török háborúk alatt néptelenedett el.

A falu 1566-ban tért át a református hitre. A katolikus parókia 1739-ben alakult újra, eredetileg Hegyközújlakon, ahonnan 1743-ban helyezték át Csatárba. A ma is álló református templom az ősi egyház átalakításával jött létre, bár ennek pontos időpontja nem ismert. A katolikus templom 1809-re készült el.

Fényes Elek 19. század közepi leírása alapján a település jó hírű borral rendelkezett, emellett a méhészkedés is jelentős gazdasági tevékenységnek számított. A 20. század elején a község hitelszövetkezetet és olvasókört is működtetett.

A település Bihar vármegye része volt, ahol 1863-tól a Nagyváradi, 1873-tól pedig a Szalárdi járás részét képezte. 1910-ben 332 ház és 1567 kh terület tartozott hozzá, beleértve Nagy-hegypusztát is, a katonai térképek tanúsága szerint ez ugyanis lakott hely volt a 19. század végén és a 20. század első felében. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány, 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alá tartozott. Jelenleg községközpont, beosztott települései Siter, Sitervölgy és Hegyköztóttelek.

A népességszám a 19. század végén jelentősen emelkedett, 1880-ban 1153 fő, 1900-ban már 1605 fő élt a településen. Ezt követően azonban folyamatos csökkenés figyelhető meg: 1920-ban 1541 főt, 1966-ban 1383 főt írtak össze, míg 2011-ben 1055 lakosa volt a településnek. Az etnikai összetételt tekintve a vizsgált időszakban a magyarság alkotott döntő többséget, a románság mindössze néhány százalékos arányban volt jelen. 2011-ben a magyarok aránya 94%-ot, a románságé 4%-ot tett ki. Felekezeti szempontból

a reformátusok adják a népesség háromnegyed részét, a római katolikus közösség (kb. 25%) a második legnépesebb.

Irodalom

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Magyarország katonai felmérése. 1941. URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Papp Klára, Jobbágyi szolgáltatások az úrbérrendezés idején. In: Barta János–Papp Klára szerk., *Bihar vármegye az úrbérrendezés idején.* Debrecen, 2005. 207–253.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Varga Gyula, Gróf Csáky Albert siteri uradalma 1836-ban. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1999* (2000), 273–293.

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos – Szőke Richárd Rajmond

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2017-ben. Adatközlők voltak: Mészáros Julianna (63 éves), Mészáros Károly (67), Illyésné Huszár Lenke (66), Illyés Sándor (69), Illyés Sándor Csaba (43), Papp Lajos (73), Pappné Szabó Erzsébet (68), Sztankovics Gyula (64), Tóth Zsigmond (61).

Helynévtár

Hegyközcsatár 2017: *Csatár, Csatárba, csatári ~ Hetyköszcsatár | Ezeknek a falvaknak várvédő szerepük volt a múltban. Csatárt is telepítették. Hetyköszcsatárt, mer a várba már szűkös volt a hej a csatároknak, és akkor a püspökség, mer a püspüksék kezébe volt, a püspüksék kitelepítette a csatárokat az ő fölgyeire meg az ő birtokajira ... attak földet, de kötelesek voltak hadba menni. | A csatári talicskások ..., mikor perzselték a disznót, akkor rátették a szalmát, és gyere, sógor, gyere, szomszéd, menynyünk, igyunk ety kizs bort vagy melegbort vaty pálinkát, akármit. És a szomszéd meg nészte a hás sarkánál, és a szomszéd mekharagudott, mer nem hífták meg a disznótorba. S akkor, míg ők bementek a nyári konyhába, hogy igyanak valamit, a szomszéd elhúszta a disznót a ház mögé vagy a nyári konyha mögé. És odatette a talicskát, betakarta szalmával, s mikor kimentek, akkor meg akarta gyújtani az egyik ember, és monta a gazdának, hogy: „Te, nagyob volt ez a disznó! Ni, mijen naty karika van az orrába!" Mer a vaskerék. S ezér monták, hogy a talicskások. | Bicskásoknak [mondták őket], mer mindig verekettek. Bicskászták egymást régebben. Elég vademberek éltek itt. | Ez egy anekdóta, aminek nincsen tudományos alapa, deviszont él az emberek köszt, ... tudnillik, leszakatt a kengyelje a huszárnak, és akkor elkijáltotta, hogy: „Mánis kel nekem csat és ár!", és akkor ebből a szótársítázsból lett a Csatár neve. Az anekdóta szerint. | Valamikor a háborúba it mentek keresztül az ellenségek, ... a csattrul vóut szóu. A lovas, vóutak lovashuszárok is, meg ijen, oszt akkor a csatt a csattrul, oszt akkor let belőüle, a hegy azér volt, mert hety közöt lakunk itten. S akkor*

ők kitalálták, hogy legyen Hetyköszcsatár. Erről marat Hetyköszcsatárnak. 1944: *Hegyközcsatár,* 1941: *Hegyközcsatár,* 1933: *Hegyközcsatár,* 1926: *Hegyközcsatár,* 1918: *Csatár,* 1914: *Hegyközcsatár,* 1913: *Hegyközcsatár,* [1910]: *Csatár,* 1907: *Csatár,* 1901: *Csatár,* 1892: *Csatár,* 1891: *Csatár,* 1889: *Csatár,* 1884: *Csatár,* 1877: *Csatár,* 1864: *Csatár, Hegy Köz Csatár | Jelenleg Hegy Köz Csatár névvel él … A nép hagyományból a név eredetéröl annyít lehet tudni, hogy Csatár hajdan több pusztákat bírván, igen gazdag hely volt, 's a községbe igen sok búzával meg töltött vermek lévén, – mellyeknek, ásatáskor nyomai most is látszanak, – a vidéknek míntegy tárházául szolgált, innen Csaktár elnevezést kapott, 's ebből lett vólna, meg röviditve Csatár.* 1862: *Csatár,* 1860: *Csatár, Csatar,* 1851: *Csatár,* 1839: *Csatár,* 1833: *Csatár,* 1829: *Csatár,* opp., 1818: *Csatár,* 1808: *Csatár,* 1806: *Csatár,* 1803: *Tsatár,* 1802–1811: *Tsatár,* 1796: *Csatár,* 1786: *Cschatár, Csatár,* 1783: *Csatár,* 1773: *Csatár,* opp., 1767: *Csátor,* opp., 1750: *Csatár,* [1740 k.]: *Csatár,* 1715: *Csatár,* 1692: *Csatár,* p., [1683]: *Csator,* 1625: *Cziatari,* 1605: *Chiatar,* 1599: *Chyatharh,* 1599: *Chiatar,* 1588: *Chiatthar,* 1587: *Chyathar,* 1569: *Czyatar,* 1555: *Chattar,* 1552: *Chyathar, Czyathar,* 1349: *Chatar,* 1343: *Chatar,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Thatar,* v., *Chatar,* v., 1294: *Chathar,* [1291–1294]: *Scathar,* v., *Chatar,* *1213/1550: *Catar,* v. — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Községközpont, közigazgatásilag Hegyköztóttelek, Siter és Sitervölgy települések tartoznak hozzá. Románul *Cetariu* a neve. Szomszédos települései északon Szalárd, nyugaton Hegyközkovácsi és Bihar, keleten Hegyköztóttelek, délen pedig Hegyközpályi és Hegyközújlak. Első írásos említése a 13. század elejéről származik. A 20. századig főként ***Csatár*** néven jelenik meg. A *Csatár* név eredetére vonatkozóan több, lényegében azonos alapra támaszkodó magyarázat létezik. Egyesek a helynevet szláv eredetűnek tartják. A szláv név eredeti jelentése 'pajzsgyártók települése'. Más feltételezések szerint a középkori magyar nyelvbe is átkerülhetett a *csatár ~ csitár* 'pajzsgyártó, fegyverkészítő' foglalkozásnév, amelyből a helynév keletkezett. Noha nincsenek olyan említések, amelyek alapján egyértelműen igazolható a *csatár* főnév jövevényszóként való használata, mégis ezt támogatja egyrészt, hogy a *Csatár* személynévként is használatos volt, másrészt hogy a *Csatár ~ Csitár* településnevek névföldrajza már a középkori Kárpát-medencében is igen kiterjedt volt. A *Hegyközcsatár* névforma előtagja arra utal, hogy a település a bihari Hegyközben fekszik. Ez az alak már Pesty Frigyesnél is feltűnik, és ezt rögzítette hivatalos névként 1907-ben az Országos Törzskönyvbizottság is, a többek által javasolt *Biharcsatár* formával szemben. Vö. Csatári-tető. — A. 5: 290, AH. 2/30, ÁSz., ComBih. 72, CzF., Csáky 1/2: 638, ÉGy., EH., EKFT., E 158/8: 38a, 49, 294, 525, 584, 794, Fényes 1840/4: 69, Fényes 1851, FNESz., Gönczy, Görög, Gy. 1: 607, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 672, 690, 855, Korabinsky 1786: 88, LexLoc. 57, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., MÁT., Mező 1999: 77, Mezősi 1943: 90, MKFT., MVV. 5: 62, Pesty 1864/10: 151a, Rácz 2022: 71, Tóth 2019: 33–36, T0.43.181.1, T1.S.11.628/2, T1.S.11.667/2, T1.S.68.64, T9.BmT.216, T21. TK.317, T22.B.IX.a.1522, T22.B.IX.a.1523, Vályi 1: 380.

Ágoston 1. 1889: *Ágoston,* 1864: *Agoston, Ágoston,* 1861: *Ágoston,* 1857: *Agoston,* 1845: *Agoston,* [1810–1820 k.]: *Agoston,* 1816: *Agoston.* — Nagy kiterjedésű határrész, földterület a település külterületének keleti-délkeleti részén. Részei az Ágoston-tető és az Ágoston völgye. A névadás indítékát nem ismerjük, bizonyára személynévből alakult. Vö. Ágoston-kút. — Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1, T25.CPl.166, T25.CPl.167, T25.CPl.899, T25.CPl.900, T25. CPl.901. — T13-E5F5.

Ágoston 2. lásd **Ágoston-kút**

Ágoston-forrás lásd **Ágoston-kút**

Ágoston-kút 2023: *Ágoston-kút, Ágoston forrás | Az Ágoston-erdő legmagasabb pontja alatt, sziklakőből fakadó hidegvizű forrás, vize a Kösmő patakba folyik.* 2017: *Ágoston-kút, Ágoston-kútnál ~ Ágoston | Az erdőbe van az Ágoston-kút. Szent Ágostonról lett elnevezve. … A szocializmus évejiben ot tartották a majálisokat, az Ágoston-kútnál. Ahol van egy forrás állandóan. Tiszta, iható, fris vizet lehet.* — A település külterületének délkeleti részén, az Ágoston nevű területen található forrás. Széles körben ismert név. ***Ágoston*** és ***Ágoston-forrás***

Ágoston-kút Fotó: Orendt Mihály

formában is említik. A helyi hagyomány szerint Szent Ágostonról nevezték el. — ÉGy., Orendt 2023. — T13-F4.

Ágoston-tető 2023: *Ágoston tető | Az egykor fákkal, bokrokkal sűrűn benőtt terület magaslata nehezen volt megközelíthető; Ma már ez teljesen megváltozott, csupasz dimbes-dombos vidék lett pár kiöregedett fával és vízmosással.* 1941: *Ágoston-tető,* [1925 k.]: *Ágaston tető,* 1918: *Ágoston tető,* [1910]: *Ágoston tető,* 1889: *Ágoston tető,* 1884: *Agoston tetö,* 1864: *Agoston Tetö,* 1861: *Ágoston tető,* 1857: *Ágoston tető.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületének délkeleti részén. Az Ágoston része. Elsődlegesen egy 249 méter magas kiemelkedést jelöltek a névvel, az vonódott át a környező területre is. A névadás indítékát nem ismerjük, a név előtagja bizonyára személynév. A név utótagja a 'domb, hegy legmagasabb része' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — FKnT., HKFT., MaKF., MÁT., MKFT., Orendt 2023, T0.43.181.1, T16.T.316, T22.B.IX.a.1523, T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T13-E4.

Ágoston-völgy lásd **Ágoston völgye**

Ágoston völgye 2017: *Ágostom vőügye,* [1790 k.]: *Ágoston völgy.* — Földterület, völgy a település külterületének délkeleti részén, a belterülettől keletre, a Bihari-erdő szomszédságában. Az Ágoston határrészhez tartozik. Korábban ***Ágoston-völgy*** formában említik. A névadás indítékát nem ismerjük, a név előtagja bizonyára személynév. — ÉGy., T25.CPl.165. — T13-E4E5.

Akol 1889: *Akól,* 1864: *akol,* 1807: *akol,* [1790 k.]: *Akol.* — Földterület a település külterületének keleti részén, az Avas-gaztól északra. Egykor itt voltak a település birkaakoljai. A név az *akol* 'legelőn elkülönített, bekerített hely' földrajzi köznévből alakult. Vö. Akol kanyar. — FKnT., Orendt 2013: 116, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1, T25.CPl.165. — T12-C3.

Akol kanyar lásd **Paprikás**

Áldok-kút lásd **Zádok-kút**

Al-hegy 2017: *Al-hegy | Szalárdra megyünk, a Kovácsi úton balra található az Al-hegy, tehát Csatárt, ahogy elhaggyuk. ... Csatár alat van, azér hívják Al-hegynek. ... Debrecenijeknek is volt az Al-hegyen szöllőjük.* — Földterület, domb a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. Egykor szőlőt termesztettek rajta. A *hegy* utótag 'szőlővel beültetett kiemelkedés' jelentésben szerepel a névben, az *al* előtag a belterület melletti elhelyezkedésre utal. Vö. Al-hegy alja. — ÉGy., FKnT. — T12-B3.

Al-hegy alja 2017: *Al-hegy ajja | A kovácsi aszfalt mellet bal kész felől megyünk arrafele, az az ódal.* 1889: *Alhegy alja,* 1864: *alhegy alja | Emelkedett és egyenes fekvésű szántó földek.* [1790 k.]: *Al Hegy alya.* — Földterület, domboldal a település külterületének északnyugati részén. Az Al-hegy része. Az *alja* utótag 'kiemelkedés melletti mélyebben fekvő terület' értelmű. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1, T25.CPl.165. — T12-B3.

Állami iskola lásd **Négyes iskola**

Alsó-Csiket 2017: *Alsóu-Csiket | Alsóu-Csiket, a lenti. Most ottam vóut ecs család, mán elhaltak.* 1824: *Alsó-Csiket,* [1790 k.]: *Also Csiket.* — Földterület a település külterületének északi részén, a belterülettől és a Morgótól északra. A Csiket északi része. A név előtagja a földterület elhelyezkedésére utal: a délebbre fekvő Felső-Csikethez és a belterülethez képest északra található, azaz alul van. — ÉGy., Orendt 2013: 118, T25.CPl.165. — T12-C2.

Alsó-Latabár lásd **Nagy-Latabár**

Alszeg 2017: *Alszeg | A Templomtól Várat fele Alszeg.* — Településrész a belterület déli oldalán, a Nagy utca déli része. A név az *alszeg* 'a település déli, mélyebben fekvő része' földrajzi köznévből alakult. A név a Felszeg névvel áll korrelációban. — ÉGy., FKnT. — T24-B4.

Andi-bár lásd **Farkas-kocsma**

An-kút 2017: *An-kút.* — Kút a település külterületének délkeleti részén, az Új-hegytől északra. Az előtag jelentésére vonatkozóan nincsenek ismereteink. Vö. An-kút-folyás, An-kút völgye. — ÉGy. — T12-D4.

An-kút-folyás [1810–1820 k.]: *On Kút Fojás.* — Patak a település külterületének délkeleti részén. Elhelyezkedése alapján bizonyára kapcsolatba hozható az An-kúttal és az An-kút völgyével. — T25.CPl.900. — T12-D4.

An-kút völgye 2017: *An-kút vőügye | Bent a réten. Az az An-kút völgye. ... Asz határválasztó.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, az Új-hegytől északra. A közelben található An-kútról kapta a nevét. — ÉGy. — T12-D4.

Átalkelő 2017: *Átalkelőü | Esz szintén lejjeb van, a Hajnal-hegy alat fekszik el ez a düllőü. ... Mingyá a rét mellett. A rét, a réten fojik a Kösmő-patak, Újlak és Csatár köszt, amin, át kelletett a Kösmőn kelni, ha át akartunk jutni Újlakra.* 1889: *Átal kellő.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Kösmő-patak szomszédságában. A helyiek szerint a pataknak ezen a részén lehetett a legkönnyebben átkelni, ezért itt jártak át Hegyközújlakra. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-C5.

Avas-gaz 2023: *Avas gaz | Az 50-60-70-es években ennek a legelőnek a sík felületén volt található a település futballpályája.* 2017: *Avazs-gaz | Ez legelő, és legelésre kevézsbé alkalmas. Nem szeretik a jószágok, a tehenek. Nem szeretik a füvet. Azért mongyák, hogy Avazs-gaz. El van avulva. ... Azért Avazs-gaz, mert nagyon rossz, nagyon, szinte ehetetlen füvet terem. Még a tehenek, még a jószágok se szeretik annyira. Nem fogyasztható füvet terem az Avazs-gaz. Nem is jár rajta csorda, mer nem ál meg, nem telepszik meg a csorda, hogy legejjen.* 1889: *Avas gaz,* 1861: *Községi Legelő.* — Földterület, rét a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A helybeliek a név előtagjának 'régi, romlásnak, rothadásnak indult; korhadó növényzetű, kopárosodó', utótagjának 'dudvával, kóróval, bokrokkal benőtt terület' jelentést tulajdonítanak. Valószínűbb azonban, hogy a helybeliek által ma már nem ismert *avas* 'egy fajta erdő' és a *gaz* 'cserjés, bokros erdő' földrajzi közneveket kereshetjük a névben. Egy térképen ***Községi-legelő*** néven is szerepel. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023, TESz., T0.43.181.1, T25.CPl.167, ÚMTsz. — T12-C3.

Baglyos 2023: *Baglyos | Évről-évre fészkeltek és fészkelnek ma is baglyok a környező rétet szegélyző gyepűsorban; közel helyezkedik el a település dögkútja, mely anno nyitott állapotban remek élelemszerzési lehetőség volt a madarak és fiókáik számára.* 2017: *Bagjos,* 1889: *Bagjás,* [1810–1820 k.]: *Bagjos,* 1816: *Bagjos,* [1790 k.]: *Bagjos.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Cigány-hegy és a Szabad-gaz szomszédságában. Átnyúlik Hegyköztöttelek határába is. Az erdőben tanyázó baglyokról kapta nevét. Lásd Baglyos (Hegyköztöttelek). — ÉGy., Orendt 2023, T0.43.181.1, T25.CPl.165, T25.CPl.900, T25.CPl.899. — T12-C3C4.

Balázstava 2017: *Balástava ~ Balástőu,* 1884: *Balástava,* 1861: *Balázs Tava,* 1860: *Balástava,* 1857: *Balázs Tava.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületének keleti részén, a Tóth Pál-kút közelében. Az előtagban feltehetőleg a *Balázs* családnevet kereshetjük. Az utótag eredetileg valamilyen kisebb vízállásra utalhatott, de ennek nyomát a legkorábbi katonai térképeken sem találjuk. ***Balázstó***-ként is említik. — ÉGy., HKFT., MKFT., T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T12-C4D4.

Balázstava Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Balázstó lásd **Balázstava**

Bánhegyesi sikátor 2023: *Bánhegyesi sikátor | A Sir-kút tér központ felé nézve bal oldalán nyílik, néhány háza van a helyi iskola épülete mögött, majd a Malom utca elején betorkollik*

abba, érintve a Nagyutcát is. — Utca a belterület középső részén. Bizonyára a közelben lakó Bánhegyesi családról kapta a nevét. Az élőnyelvi gyűjtés adatközlői nem ismerték. Talán az Epres sikátorral azonos. — Orendt 2023.

Baptista imaház 2017: *Baptista imaház.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utca közepén. A település baptista közössége használja. — ÉGy. — T24-B3C3.

Barta-pince 2017: *Barta-pince | Ez a Barta-pince is hosszú, nagy. Van vaty hatvam méter is talán. Így bemegy, s ágaddzik kétfele.* — Borospince a belterület központjában, a Nagy utca közepén, a Csegődi-pince szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T24-B3.

Barta-pince Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Belső-Ciher 2017: *Belsőü-Ciher.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén. A Ciher belterülethez közelebb eső, délebbre fekvő része. A név előtagja a Külső-Ciher név előtagjával áll korrelációban. — ÉGy. — T12-A5.

Belső-Patak 2017: *Belsőü-Patak,* 1889: *Belső patak,* 1845: *Belső Patak,* 1816: *Belső Patak,* [1790 k.]: *Belsö Patak.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, az Ágoston völgyétől keletre. A Patak nevű terület belterülethez közelebb eső, nyugati része. A név előtagja a Külső-Patak név előtagjával áll korrelációban. — ÉGy., T0.43.181.1, T25.CPl.165, T25.CPl.899, T25.CPl.901. — T13-F5.

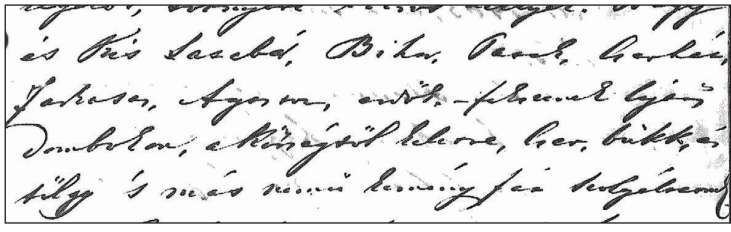
Bémer tér lásd **Kálvin tér**

Benedek Elek általános iskola 2017: *Benedek Elek általános iskola ~ Iskola.* — Iskolaépület a belterület déli részén, a Nagy utcán. Az 1970-es években kezdték el építeni, 1972-ben adták át. ***Iskola*** néven is említik. — ÉGy., Orendt 2013: 219. — T24-B4.

Bigbrader ház 2017: *Bigbrader ház ~ Hollant házak ~ Valóu villa ~ Zőüt-házak | Hollant segéjből építették, és elneveszték Való villának.* — Zöld színű épület a belterület északi szélénél, a Nagy utca végén, a Komló-völgyön, több lakásból áll. Holland támogatással, a szegények megsegítésére épült. Erre utal a ***Holland házak*** elnevezés. Színéről nevezik ***Zöld házak***-nak. A helyiek elmondása alapján az épület a *Bigbrader ház* és a ***Való villa*** neveket azért kaphatta, mert a Big Brother és a Való Világ televíziós valóságshow-k szereplőihez hasonlóan a szóban forgó épületbe is „beköltöztették” az ott lakókat. — ÉGy. — T24-C1.

Bihar lásd **Bihari-erdő**

Bihari-erdő 1941: *Bihari erdő,* 1909: *Bihari erdő,* 1889: *Bihari erdő,* 1884: *Uradalmi erdö,* 1864: *Uradalmi Erdö,* 1864: *Bihar | Erdők, – fekszenek lejtős dombokon, a községtől keletre, Cser, bükk, és tőlgy 's más nemű kemény fát szolgáltatnak.* 1861: *Uradalmi erdő,* 1857: *Uradalmi Erdő,* 1845: *Bihari Erdő,* [1810–1820 k.]: *Bihari Erdő,* 1816: *Bihari Erdő.* — Nagy kiterjedésű erdőség a település külterületének délkeleti oldalán, mely a szomszédos Sitervölgy területére is átnyúlik. A helybeliek szerint Hegyközcsatár mellett Biharnak, Jákóhodosnak és más környékbeli településnek is volt erdeje ezen a részen. A *Bihari-erdő* név bizonyára Biharhoz mint közigazgatási egységhez való tartozását jelöli. ***Bihar*** néven is szerepel. A 19. századi katonai térképeken ***Uradalmi-erdő***-ként jelölik, ami a korabeli birtokosi viszonyra utal. Ez az egykori erdőség nagyobb kiterjedésű volt a mainál, átterjedt Hegyköztóttelek és Siter határába is. Lásd Bihari-erdő (Sitervölgy), Uradalmi-erdő (Hegyköztóttelek, Siter). — HKFT., MaKF., MKFT., Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1,

A Bihari-erdő lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 151b)

T22.B.IX.a.1514, T25.CPl.166, T25.CPl.167, T25.CPl.899, T25.CPl.900, T25.CPl.901. — T13-F5G5.

Bíró sikátor lásd **Mezei sikátor**

Bitófa 2017: *Bitóufa, Bitóufánál.* — Kisebb terület a település külterületének keleti részén, a műút mellett. A helyiek szerint bitófa állt itt egykor, a terület erről kapta a nevét. — ÉGy. — T12-C3.

Bodozó-patak 1884: *Bodozo p[atak],* 1864: *Bodozo-Bach.* — Egykori patak, mely a település keleti-északkeleti részén húzódott, s egy szakaszon természetes határvonal volt Hegyközcsatár és Hegyköztóttelek között, majd Szalárd felé folyt tovább. A név előtagjának eredete ismeretlen. Az 1889-es kataszteri térképen a vízfolyás déli szakaszát tévesen *Kösmő-patak*-ként tüntetik fel. Lásd Bodozó-patak (Hegyköztóttelek, Szalárd). — HKFT., MKFT. — T13-E3.

Böcör 2023: *Böcör | A Nagy utcából a központ felé nézve balra esik; egy delta formájú kis tér a Malom utca, Bánhegyesi sikátor és a Nagy utca kereszteződésében.* 2017: *Böcör | Nem tom, mér, csúnyán hangzik, de íty hífták. ... It van egy szakadékos rész.* — Kisebb utca a Nagy utca és a Király utca között. Lejtős terület. A *böcör* a környéken 'szakadékos, vízmosásos terület' jelentésben használatos. Vö. Böcör-tető. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B3.

Böcör-tető 2017: *Böcör-tetőü.* — Településrész a belterület középső részén, a Böcörnek a domb tetején lévő része. — ÉGy. — T24-B3.

Burjász 2017: *Burjász ~ Burjász-óudal | Van a Burjász-ódal. ... A Burjász, az megin egy emberről vóut elnevezve.* 1943: *Burjasz,* 1889: *Burjász,* 1884: *Burjasz,* 1860: *Burjasz, Burjasz-oldal,* 1864: *Buriasz.* — Földterület a település külterületének déli-délnyugati részén, a Ciher és a Lókert szomszédságában. Átnyúlik Bihar és Hegyközpályi területére is. Az 1889-es kataszteri térkép a belterülettől keletre jelöli. A helyiek szerint a név személynévi eredetű. ***Burjász-oldal*** néven is említik, melynek utótagja a 'határrész' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. Lásd Burjász (Bihar, Hegyközpályi). — ÉGy., FKnT., GSGS4417, HKFT., MKFT., Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-A4.

Burjász-oldal lásd **Burjász**

Büdöskút 2017: *Büdöskút, Büdöskúton.* — Földterület a település külterületének déli-délkeleti részén. A rajta álló Büdös-kútról kapta a nevét. — ÉGy. — T12-C5D5.

Büdös-kút 2017: *Büdös-kút | Ijen állot víz lehetet valószínű, azért neveszték el Büdös-kútnak.* 1889: *Büdös kút.* — Kút a település külterületének déli-délkeleti részén, az állatok itatására használták. Az előtag jelentése alapján bizonyára jellegzetes szaga volt az ott lévő víznek. Vö. Büdöskút. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-D5.

Cigány lásd **Cigány-hegy**

Cigány-dűlő lásd **Cigány-hegy**

Cigány-hegy 2023: *Cigány hegy | A kevesebb és gyengébb bort teremő vidékek közé tartozik, a hegyvonulat keleti részét délig, nyugati oldalát estig éri a napsütés, a közeli erdő vonzása gyakori csapadékhullást biztosít az itteni szőlőparcellák és kertek számára; zömében ma is folytatnak itt szőlőművelést, közel helyezkedik el a településhez.* 2017: *Cigány-hegy, Cigány-hegyen ~ Cigány-düllőü | Ez a Cigány egy gazdag ember volt, tulajdonosa volt a Cigány-hegynek. Szőlőtermesztésre alkalmas.* 1907: *Czigányhegy t[anya],* 1902: *Czigányhegy t[anya],* 1889: *Czigány, Czigányhegy,* 1884: *Czigány hegy,* 1864: *Czigánhegy,* 1861: *Cigány hegy,* 1857: *Czigány hegy,* [1790 k.]: *Czigány hegy.* — Földterület, szőlő a település külterületének keleti részén. Hegyközcsatár és Hegyköztóttelek lakosságának egyaránt van ezen a területen földje. A név előtagja talán cigány etnikumú egykori lakóira utal. Néhány adatközlő szerint *Czigány* nevű tulajdonosáról kapta a nevét. ***Cigány*** és ***Cigány-dűlő*** néven is említik. A *dűlő* utótag a 'földterület'

A Cigány-hegy szőlővel Fotó: Orendt Mihály

jelentésű földrajzi köznév. A 20. század eleji források szerint laktak is itt, emiatt ***Cigány-hegy-tanya***-ként is szerepel. Vö. Cigány-hegy alja. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1, T25.CPl.165, T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T12-C3C4.

Cigány-hegy alja 1889: *Czigányhegy alja.* — Földterület a település külterületének keleti részén. A Cigány-hegy alsó része. — T0.43.181.1. — T12-C3C4.

Cigány-hegy-tanya lásd **Cigány-hegy**

Ciher 2017: *Ciher,* 1889: *Cziher.* — Földterület a település külterületének déli-délnyugati részén. Két részből áll: a Belső- és a Külső-Ciherből. A név a *ciher* 'bokros, bozótos hely; bokor, bozót' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., SzT., T0.43.181.1. — T12-A5.

Cövekes-kút 1816: *Czővekes Kút.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Cövekes (Hegyköztóttelek) nevű földterület és a Szabad-gaz szomszédságában. — T25.CPl.899. — T12-D4.

Csatár lásd **Hegyközcsatár**

Csatári-tető 2017: *Csatári-tetőü | Csatárból, ahogy jövünk a felsőü részt, aszt Csatári-tetőünek mongyák. | Ahoty felérünk a Paprikásnál. It mind a két részét íty híftuk, mind a két oldalt az útnak.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén. A hegyközcsatáriaknak és a hegyköztóttelekieknek egyaránt van ezen a területen földje. A *Csatári* előtag Hegyközcsatárra utal, ugyanis a név főként a szomszédos hegyköztóttelekiek körében ismeretes. A *tető* utótag a 'domb legmagasabb része' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T12-C2D2.

Cseg̋di-pince Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Cseg̋di-pince 2017: *Cseg̋üdi-pince | Egymással szemben álnak. Ahogy megyünk Váradra. Bal oldalt a Cseg̋di, és közvetlenül ezzel szemben a Barta.* — Emeletes épület és a hozzá tartozó borospince a belterület központjában, a Nagy utca közepén, a Barta-pince szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kapta. Ma már romos állapotban van. — ÉGy. — T24-B3C3.

Csergő 1889: *Csergő,* [1810–1820 k.]: *Csergö Rét.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Büdös-kút mellett. A *csergő* a *csörgő* földrajzi köznév alakváltozata, melynek jelentése 'terület, amelyen forrás van, vagy amelyen ér folyik'. ***Csergő-rét*** formában is említik. — FKnT., SzT., T0.43.181.1, T25.CPl.900. — T12-D5.

Csergő-rét lásd **Csergő**

Cser-hát 1889: *Cserhát,* 1864: *Cserhát.* — Erdő a település külterületének északkeleti részén. A szomszédos Hegyköztóttelek és Siter határába is átnyúlik. Cserfás terület volt. Lásd Cser-hát (Hegyköztóttelek, Siter). — Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-D1D2.

Csiket 2023: *Csiket | A mellette található völgyben kispatak fut végig a Sás-völgy felé.* 2017: *Csiket, Csiketre,* 1953: *Cichet,* 1889: *Csiket,* 1864: *Csiket | Emelkedett és egyenes fekvésű szántó földek.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Morgó mellett. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Csiketből. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., Orendt 2023, PDT., Pesty 1864/10: 151a, T0.43.181.1. — T12-C2.

Csikóskút 2017: *Csikóuskút | Csikósokrul vóut kinevezve. ... A Sás-vőügyön az Alsó-Csiketnek a víginél. Be vam burjánosodva, de víz ál benne még nyáron is.* — Kút a település külterületének északi részén, a Sás-völgy és az Alsó-Csiket szomszédságában. Ma már nem használják. — ÉGy.

Csipkés 1. 2017: *Csipkéis | Ez az ucca, Újlakra ahogy megyen. ... Csipkebokrok vóutak mindemfele.* — Utca a település belterületének déli részén. A szomszédos földterület szintén a *Csipkés* nevet viseli, arról kapta a nevét. Vö. Csipkés köz. — ÉGy. — T24-B5.

Csipkés 2. 2023: *Csipkés | Egykor csipkebokroktól elvadult dombság volt, ma már többnyire lakott, területén kertek és szántók találhatóak.* 2017: *Csipkéis, Csipkéisen ~ Csipkéizs-düllőü | A hattest ot tartószkodott, és Csipkés nevezetű tábornagyuk volt.* 1941: *Csipkés,* 1889: *Csipkés,* 1864: *Csipkés.* — Földterület, völgy a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A szomszédos utca szintén a *Csipkés* nevet viseli. A helyiek szerint a terület csipkebokrokban bővelkedett, bizonyára ez volt a névadás alapja. Mások szerint Rákóczi hadteste egykor ezen a területen vert tábort, a csapat tábornagyát pedig *Csipkés*-nek hívták. Ez az anekdotikus magyarázat utólag kapcsolódhatott a névhez. ***Csipkés-dűlő*** néven is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., MaKF., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-B5C5.

Csipkés-dűlő lásd **Csipkés 2.**

Csipkés köz 2023: *Csipkés köz ~ Csipkés-tér | Egy delta formájú terület, mely jobbra a Csipkésre vezet, balra viszont egy szűk gyalogösvényen keresztül a „Zug"ba jutunk.* — Kis tér a belterület déli részén, a Csipkésen. ***Csipkés tér*** formában is említik. Az élőnyelvi gyűjtés adatközlői nem ismerték a nevet. — Orendt 2023. — T24-B4.

Csipkés tér lásd **Csipkés köz**

Dinnyéskert 1889: *Dinyés kert,* [1810–1820 k.]: *Dinyés Kert.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a Nagy-Latabár és a Kis-Latabár határánál. Egykor bizonyára dinnyét termesztettek rajta. — T0.43.181.1, T25.CPl.900. — T12-D1D2.

Disznókút 1. 2017: *Disznóukút.* — A település külterületének északnyugati részén lévő kút. Állatok itatására használták. Vö. Disznókút 2. — ÉGy.

Disznókút 2. 2017: *Disznóukút,* 1889: *Disznó kút,* 1861: *Disznó kút,* 1857: *Disznó kút.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Nyolchold szomszédságában. A közelben lévő Disznókútról kapta a nevét. — ÉGy., T0.43.181.1, T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T12-A2B2.

Diszpenszár lásd **Orvosi rendelő**

Domoszló 2017: *Domoszlóu,* 1700: *Domoszlo.* — Földterület, egykori szőlő és tanya a település külterületének nyugati részén. A 15. században Jákóhodos és Hegyközcsatár határánál jöhetett létre egy *Domoszló* nevű tanyaszerű település. Az ehhez tartozó földterület a Bihar–Hegyközkovácsi–Hegyközcsatár hármashatárig terjedhetett. Ennek emlékét őrizheti a mai *Domoszló* határnév. Az sem zárható ki, hogy eredetileg kisebb területű volt Domoszló, s később vonódhatott át a név a szomszédos területekre is. A középkori település neve Árpád-kori szláv eredetű személynévből alakulhatott. Vö. Domoszló-tető, Domoszló-völgy, Nagy-Domoszló-völgy. Lásd Domoszló (Bihar, Hegyközkovácsi, Jákóhodos). — ÉGy., EHA., FNESz., Jakó 1940: 259. — T12-B3.

Domoszló-tető 1889: *Domoszló tető,* 1834: *Domoszló tető.* — Földterület a település külterületének nyugati részén. A Domoszló északi része. A név utótagja a 'domb legmagasabb része' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — FKnT., Orendt 2013: 123, T0.43.181.1. — T12-A3B3.

Domoszló-völgy 2017: *Domoszlóu-vőügy,* 1889: *Domoszló völgy.* — Földterület a település külterületének nyugati részén. A Domoszló-tető és a Nagy-Domoszló-völgy között fekszik. A Domoszló alsó része. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-A3.

Egyes iskola 2023: *1-es iskola, Gyógyszertár,* 2017: *Eggyes iskola ~ Gyóuccertár ~ Róumaji katóulikus iskola.* — Épület a belterület központjában a Nagy utcán. A településen a 20. század első felében négy iskola is működött (három egyházi és egy állami fenntartású), ezeket egymástól számozással különböztették meg, így keletkeztek az *Egyes iskola, Kettes iskola, Hármas iskola* és *Négyes iskola* nevek. Az *Egyes iskola* volt a katolikus, innen a ***Római katolikus iskola*** elnevezése. Ma már gyógyszertár működik az épületben, emiatt hívják ***Gyógyszertár***-nak. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B3.

Énekes 2023: *Énekes | Emelkedett partoldal, pincékkel szegélyezve, mely a Petri sikátor foly-*

tatásaként, annak földútja mentén a jelenlegi Köztemető alatt fut végig annak bejáratáig. 2017: *Éinekes, Éinekesen | A Rókás teteje. Az az Énekes. … Valamikor ot sorra voltak a pincék. Szombaton kimentek oda az idősek borozni. Az asszonyok vitték utánok a vacsorát vagy ébídet, aszt, amit, és ott énekelgettek, szombat estéken, későjig. A partódalba, de vóut nyolc-tíz-tizenöt pince végig. Még most is megvan a heje imittamot némejnek. … Errül lett az Énekes elnevezve.* — Dombtető a település külterületének keleti részén, a belterülettől nem messze. Egykor ezen a részen volt a pincesor. A helyiek elmondása szerint akkor ment tönkre, amikor az első és a második világháború idején elvitték a férfiakat otthonról. A pincéket kirabolták, a többségük beomlott. A terület egykor fontosabb szerepet töltött be a közösség életében: a férfiak szombatonként ide jártak ki beszélgetni, énekelni és borozni. A helyiek az utóbbi időben kaptak kedvet ahhoz, hogy helyrehozzák a valamikori pincéket. Mára néhányat sikerült is rendbe tenni. — ÉGy., Orendt 2023. — T12-C4.

Énekes és Községi-legelő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Epres sikátor 2017: *Epres sikátor | Eperfák vóutak sorra, végig.* — Kis utca a belterület középső részén, a Nagy utca, a Hatház utca, a Király utca és a Böcör között. A helybeliek szerint eperfák álltak itt, innen ered az elnevezése. A helyi nyelvhasználatban a *sikátor* szó 'utca' jelentésben használatos. — ÉGy. — T24-B4.

Farkas-bolt lásd **Farkas-kocsma**

Farkas-kocsma 2017: *Farkas-kocsma ~ Farkazs-bóut ~ Andi-bár ~ Fogyasztási szövetkezet | Eszt Farkas bácsi működtette.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán, a Primóriával szemben. Eredetileg a *Farkas* családé volt. Későbbi tulajdonosa ***Andi-bár***-nak nevezte el. Itt működött a 20. század első felében a ***Fogyasztási szövetkezet.*** Ma vegyeskereskedés működik benne, emiatt ***Farkas-bolt*** néven is említik. — ÉGy. — T24-B3.

Farkasos 1864: *Farkasos | Nagy és Kis Latabár, Bihar, Patak, Cserhát; Farkasos, Agoston, erdők, – fekszenek lejtős dombokon, a községtől keletre, Cser, bükk, és tőlgy 's más nemű kemény fát szolgáltatnak.* — Egykori erdő a település külterületének keleti részén, közelebbi helyét nem ismerjük. Vagy a Farkasverem, vagy a hegyköztötteleki Farkas-irtás nevű hellyel lehet azonos. Az erdőben egykor bizonyára farkasok tanyáztak, erre utalhat a neve. — Pesty 1864/10: 151b. — T12-D2.

Farkasverem 1816: *Farkas Verem,* [1810–1820 k.]: *Farkas verem.* — A település külterületének délkeleti részén, a Gige-tető mellett lévő hely. A Bihari-erdő része. A név valószínűleg a 'szakadékos, gödrös terület' jelentésű *farkasverem* földrajzi köznévből alakult. Vö. Farkasos. — FKnT., T25.CPl.899, T25.CPl.900. — T13-F4.

Fazekas sikátor 2023: *Kocsis sikátor | A település központjából északra haladva a Nagy utcából az első leágazás, mely egykor földút, ma már kövesútként dominál; a sikátor baloldalán kb. 4-5 ház épült.* 2017: *Fazekas sikátor ~ Putnaki sikátor ~ Petri sikátor | Ahol Putnaki Sándor lakott, ahogy megyünk lefele, az első sikátor jobra.* — Utca a belterület keleti részén, a Nagy utcából nyílik, és a Kónya felé vezet. A Fazekas mellett a Kocsis, a Petri és a Putnoki család is ezen az utcán lakott, a ***Kocsis sikátor, Putnoki sikátor, Petri sikátor*** névváltozatok előtagjai is erre utalnak. Az utótagjuk az 'utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-C3.

Fehér sikátor 2023: *Fehér sikátor | A Fő-tér északi végét köti össze a Varga-dombbal, majd a Varga utcával.* 2017: *Fehér sikátor.* — Utca a belterület északi részén. A Varga-domb keleti

része. Az ott élő Fehér családról kapta a nevét. Az utótagja az 'utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-B3.

Felső-Csiket 2017: *Felsőü-Csiket | Vam Felsőü-Csiket is, ez it mind a falum fejül mingyán.* [1790 k.]: *Felsö Csiket.* — Földterület a település külterületének északi részén. A Csiket déli része. A név a területnek az Alsó-Csikethez viszonyított elhelyezkedésére utal. — ÉGy., T25.CPl.165. — T12-C2C3.

Felső-Latabár lásd **Kis-Latabár**

Felszeg 2017: *Felszeg | A templomtul errül a Felszeg, onnan arra meg Alszeg.* — Településrész a belterület északi oldalán, a településen hosszanti irányban végigfutó Nagy utca északi része. Neve a 'falu magasabban fekvő, északi része' jelentésű *felszeg* földrajzi köznévből alakult. A név az Alszeg névvel áll korrelációban. — ÉGy., FKnT. — T24-C2.

Fogyasztási szövetkezet lásd **Farkas-kocsma**

Fogyasztási szövetkezet egy 20. század eleji képeslapon
Forrás: Hungaricana

Fő tér 2023: *Fő tér | A település központja; ... maga a Főtér kb. 300 méter hosszú 50-60 méter széles területen fekszik.* 2017: *Főü téir.* — A belterület központja, a Katolikus templom, a Református templom és a Primória környéke. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B3.

Fő út 2017: *Főü út, Főü úton.* — Aszfaltozott út a település keleti részén, amely a belterületre befutva átszeli a Nagy utcát. — ÉGy. — T24-C1.

Fő utca lásd **Nagy utca**

Futrázs 2023: *Futrás | Kert-alján található kertség, melyet egy „V" alakú sikátor ölel át.* 2017: *Futrázs, Futrázsba ~ Futrás ~ Zőütfa ucca | A falunknak egy része. ... Futrázs, azér*

Fő tér Fotó: Farc Attila (Wikimedia)

Futrázs, hogy ez ritka terep vóut, s egy-ety házak imitt-amot vóutag benne. Hóu, elszaladok a Futrázsba, há fussál, aszongya, há szalaggyál! — Kisebb tér a település belterületének nyugati részén, a Kocsis sikátor folytatása. A *futrázs* szó a nyelvjárásokban többféle (egymással összefüggő) jelentésben is használatos: 1. 'összekötött széna vagy szalmacsomó', 2. 'szétszóródott és összegereblyézett gabona', 3. 'takarmányszállító cseléd'. Az Erdélyi Magyar Szótörténeti Tárban a *futrázsia* forma szerepel, melynek 'takarmányporció' jelentése van. A névadás indítékát azonban nem ismerjük. A ***Zöldfa utca*** névváltozatot talán növényzetéről kaphatta, esetleg a Kálvin tér és Bémer tér nevekhez hasonlóan a szomszédos nagyvárosok, Nagyvárad és Debrecen helyneveinek mintájára adhatták. Sem a *Futrázs,* sem a *Zöldfa utca* névváltozat nem hivatalos utcanév a településen. — ÉGy., Orendt 2023, SzT., ÚMTsz. — T24-B3.

Gaz-kert 1889: *Gazkert.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Büdöskút szomszédságában. A *gaz* előtag 'bozótos (erdő)' jelentésű. — FKnT., SzT., T0.43.181.1. — T12-D5.

Gépállomás lásd **Szemete**

Gige-tető 1845: *Gigetető,* 1816: *Gige Tető,* [1810–1820 k.]: *Gige tető.* — Dombos terület a település külterületének délkeleti részén, az Ágoston-tető és a Kelemen-pad között. A Bihari-erdő része. Az előtag talán személynév, az utótag a 'domb legmagasabb része' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.899, T25.CPl.900, T25.CPl.901, ÚCsnT. *Gigei, Gigej.* — T13-F4.

Gólya-völgy 2017: *Góuja-vőügy* | *Tele vany nyáron gójákkal. Ahogy lakmároznak, a békákat szedik össze.* 1889: *Gólya völgy.* — Mélyebben húzódó földterület, kaszáló, völgy a település külterületének északkeleti részén, a Kis-Latabár határrészen, a Szalárdi úttól keletre. Hegyköztóttelek, Siter és Szalárd települések határába is átnyúlik. Lapályos terület lévén nyáron rengeteg gólya tanyázik rajta, innen ered az elnevezése. Vö. Gólya-völgyi-tó. Lásd Gólya-völgy (Hegyköztóttelek, Siter, Szalárd). — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-D1D2.

Gólya-völgyi-tó 2017: *Góuja-vőügyi-tóu ~ Latabári-tóu.* — Mesterséges tó a település külterületének északkeleti részén, a Gólya-völgyön, a Kis-Latabár határrészen. ***Latabári-tó*** néven is említik. Lásd Gólya-völgyi-tó (Hegyköztóttelek). — ÉGy. — T12-D1.

Gólya-völgyi-tó Fotó: Matruk István

Görög-rét [1790 k.]: *Görög Rét.* — Erdő a település külterületének keleti részén, a Községi-erdő és a Nyerges alja szomszédságában. A Bihari-erdő része. A faluban egykor működő görög kereskedőé lehetett. Vö. Görög utca. — T25.CPl.165. — T12-D5.

Görög utca lásd **Mészárszék sikátor**

Gyógyszertár lásd **Egyes iskola**

Hadházi utca lásd **Hatház utca**

Hajnal-hegy 2023: *Hajnal hegy* | *Tető és déli fekvésű szőlőterület mérsékelt éghajlattal, a legjobb, valamint legtöbb bort adja.* 2017: *Hajnal-hegy, Hajnal-hegyen* | *Azér Hajnal-hegy, mer délnek fekszik, és belesüt a nap. ... Szőlőtermesztésre alkalmas hej, régen rengetek szőlő volt. És én emlékszem, hogy nekünk volt egy darap szőlőnk ott. És anyu kiment hajnalba, de már tizenegy órakkor szőlőbe ojan tikkasztó meleg volt. Szintén ugyanaz a dolog érvényesül, mint a Rókással, hogy az emberek nem tuttak dolgozni, csak tizenegy órájig nyáron kánikulába. És kimentek hajnalba már a kertbe.* 1943: *Hajnal h[egy],* 1909: *Mogyorós-h[egy],* 1907: *Hajnalhegy t[anya],* 1902: *Hajnalhegy t[anya],* 1889: *Hajnal hegy,* 1884: *Hajnal h[egy],* 1864: *Hajnalhegy,* 1861: *Hajnal hegy,* 1860: *Hajnal hegy,* 1857: *Hajnal Hegy,* [1790 k.]: *Hajnal Hegy.* — Magasabban fekvő határrész, domb, szőlő a település külterületének délkeleti részén, a hegyközújlaki határnál. Elsődlegesen az ott emelkedő 196 méter magas kiemelkedést jelölhette, erről vonódhatott át a környező dombvidékre. A hegyközcsatári lakosságnak évszázadok óta ezen a területen van a szőlője. A név előtagját a helybeliek azzal magyarázzák, hogy ezt a határrészt éri legkorábban és legerősebben a napsütés. A név utótagja a 'szőlővel beültetett kiemelkedés' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. ***Hajnal-hegy-tanya*** néven is említik, a 20. század elején ugyanis laktak a területen. Egyetlen alkalommal, az 1909-es közigazgatási és földművelési térképen ***Mogyorós-hegy***-ként szerepel, ami talán tévedés lehet. — ÉGy., FKnT., GSGS4417, HKFT., Hnt., MKFT., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1, T22.B.IX.a.1514, T25.CPl.165, T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T12-B4C4.

Hajnal-hegy-tanya lásd **Hajnal-hegy**

Haraszt 1. 1889: *Haraszt.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. A név a *haraszt* 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót; műveletlen terület' földrajzi köznévből alakult. — FKnT., T0.43.181.1. — T12-B4.

Haraszt 2. lásd **Sár-haraszt**

Hármas iskola 2017: *Hármas iskola ~ Református iskola* | *A hármas volt a református lányiskola.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán, a Református templom szomszédságában. A 20. század első felében református iskola volt, innen a ***Református iskola*** elnevezés. Később a faluban lévő négy iskolát számozással különítették el egymástól, ekkor kapta a *Hármas iskola* nevet. Vö. Egyes iskola. — ÉGy. — T24-B3.

Hatház utca 2023: *Hadházi utca | A kanyarodó Nagy utca második balra nyíló kis utcácskája, mely összekötő kapocs a Nagy utca és a Róka utca között; az itt keletkezett aprócska térből indul ki északi irányba haladva a Király utca, mely végül a Malom utcába fut bele.* 2017: *Hatház ucca | Hat ház volt rajta gyerekkoromba is, most is.* — Kisebb utca a belterület délnyugati részén, a Nagy utca és a Király utca között. Az itt álló épületek számáról kapta nevét. ***Hadházi utca***-ként is szerepel, bizonyára az ilyen település és személynevek mintájára. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B4.

Hegy lásd **Nagy-hegy**

Hegyalja lásd **Nagy-Hegy alja**

Hegykapu 2023: *Hegy-kapu | A háztáji kertek között végighaladva a Czigány-hegy kapujához érkezünk, melyet a helyi lakosok Hegykapu néven emlegetnek. A Czigány hegy észak-nyugati kapuja ez.* — Útszakasz a település külterületének keleti részén, a belterület közelében, a Cigány-hegynél. A 'szőlőhegyi út kezdete, amely a szőlőhegy gyepűjén vezet át' jelentésű *hegykapu* földrajzi köznévből alakult. Az élőnyelvi gyűjtés adatközlői tulajdonnévként nem ismerték, elmondásuk szerint a település több pontján is álltak hegykapuk. — FKnT., Orendt 2023.

Hegyközkovácsi–Csatári út lásd **Hegyközkovácsi út**

Hegyközkovácsi út 2017: *Hetyköszkovácsi út ~ Kovácsi út | Megyen át Kovácsiba, most le van aszfaltozva.* 1875: *H[egy] K[öz] Kovácsi Csatári Út,* [1790 k.]: *Kovacsi út.* — Hegyközkovácsiba vezető aszfaltos út a település külterületének nyugati részén. ***Kovácsi út*** és ***Hegyközkovácsi–Csatári út*** néven is említik. Ez utóbbi névváltozat térképi névforma lehetett. — ÉGy., T25.CPl.165, T25.CPl.166. — T12-B3.

Hegyköztótteleki út 2017: *Hetyköszt͡outteleki út ~ T͡outteleki út,* 1889: *Tótteleki út.* — Hegyköztóttelekre vezető aszfaltos út a település külterületének keleti részén. ***Tótteleki út*** néven is említik. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-C3.

Hegyközújlaki bekötő 2017: *Hetyközújlaki bekötőű ~ Újlaki bekötőű.* — Hegyközcsatár és Hegyközújlak közötti bekötőút a település külterületének déli részén. Újlaki bekötő néven is említik. — ÉGy. — T12-B5.

Hideg-kút 2023: *Hideg kút | A település nyugati részén található gémeskút a legjobb minőségű kútvízzel rendelkezik, közel az egykori TSZ épületekhez; itt itatták az egyesülés dolgozói az állatokat.* 2017: *Hidek-kút | Akármijen hőség van, abba a kúdba nagyon friss és hideg a víz.* 1889: *Hideg kút.* — Kút a Madár-kút-tető és a belterület szomszédságában. A helyiek szerint nagyon jó minőségű vize van. — ÉGy., Orendt 2023, T0.43.181.1. — T12-C3.

Hodosi-láb 2017: *Hodosi-láb | A hodosijaknak is v͡out itten erdőjük, meg a biharijaknak is, ijen úrbéres, mer ez, esz Sítervőügy, Jenőü, Bottyán, kimegy nem tudom meddig, hatalmas, több ezer hektáros erdők vannak.* — A település külterületének keleti részén található erdő. A Bihari-erdő része. A név előtagja arra utal, hogy a jákóhodosiaknak is volt ezen a területen erdőjük. Az utótagja a *láb* 'területnek, például erdőnek a széle' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., SzT.

Holland házak lásd **Bigbrader ház**

Hóreb-hegy 2017: *Hó͡urep-hegy | Az is az erdőben, a Szonda-kúthosz közel, oda nyúlik a Szonda-kút irányára.* — Földterület, domb a település külterületének délkeleti részén. A névadás indítékát nem ismerjük. A név előtagja bizonyára egybeesik a bibliai Sinai-hegyet jelölő Hóreb-hegy megnevezés jelzői részével. — ÉGy. — T12-C5.

Hosszú-kert 2017: *Hosszú-kert,* 1889: *Hosszú kert,* 1864: *hosszú kert.* — Földterület a település külterületének északi részén. Az előtag a terület méretére utal. — ÉGy., Pesty 1864/10: 151a, T0.43.181.1. — T12-C2.

Huszár-kocsma 2017: *Huszár-kocsma ~ Huszár kocsmája | Az magyar ember volt, Huszár Sándor. Az a Zuggal szembe volt, most is kocsma meg ábéce.* — Kocsma a belterület déli részén, a Zug és a Piac környékén. Nevét *Huszár* nevű egykori tulajdonosáról kapta. Ma is kocsmát működtetnek benne. ***Huszár kocsmája***-ként is említik. — ÉGy. — T24-B4.

Huszár kocsmája lásd **Huszár-kocsma**

Iskola lásd **Benedek Elek általános iskola**

Játszó 2017: *Jáccó͡u, Jáccó͡uba.* — Földterület a belterület közvetlen közelében nyugatról, a Kertalja része. Az elnevezés arra utal, hogy a

gyerekek régen ide jártak futballozni. — ÉGy. — T12-B4.

Jehova templom lásd **Királyság terme**

Jézus sikátor lásd **Jézus Tóth sikátor**

Jézus Tóth sikátor 2017: *Jéizus Tóut sikátor ~ Jéizus sikátor ~ Tóut sikátor | Ot lakot Jézus Tót bácsi.* — Utca a belterület déli részén. A *Tóth* és a *Jézus Tóth* előtagok az utcában lakó családra utalnak, a *Jézus (Tóth)* ragadványnév a településen. Másrészről a *Jézus* elem arra a feszületre is utal, amely az utcában áll. A *sikátor* földrajzi köznév 'utca' jelentésben használatos a településen. ***Jézus sikátor*** és ***Tóth sikátor*** néven is említik. — ÉGy., FKnT. — T24-B4.

Kacender-féle 2017: *Kacender-féile.* — Egykori malomépület, daráló a belterület déli részén, a Zug környékén állt. Nevét tulajdonosáról kapta. Ma már csak az emlékezetben él. — ÉGy.

Kálvin tér 2017: *Kálvin téir ~ Béimer téir ~ Templom téir.* — Tér a belterület központjában, a református templom körül. A Fő tér része. A *Kálvin tér* és a *Bémer tér* nevek a szomszédos nagyvárosok helyneveinek mintájára születtek. A *Kálvin tér* Debrecen, a *Bémer tér* pedig Nagyvárad egyik központi, impozáns tere – ezek analógiájára kapta a helyi viszonylatban szintén központinak számító hegyközcsatári tér ugyanezeket a megnevezéseket. ***Templom tér*** néven is említik. Egyik megnevezés sem hivatalos név. — ÉGy. — T24-B3.

Katolikus temető 2017: *Katóulikus temetőü,* 1857: *Rom[ai] Kat[olikus] Tem[ető].* — Temető a belterület keleti részén, az Új temető része. ***Római katolikus temető*** néven is említik. — ÉGy., T25.CPl.166. — T24-C3.

Katolikus templom 2023: *Katolikus-templom,* 2017: *Katóulikus templom | A mostani katólikus templomot ezernyolcszáznyoldzba keszték építeni, és ezernyolcszásztizenety-tizenkettőbe fejesztég be.* — Templomépület a belterület központjában. A település római katolikus közössége használja. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-C3.

Kékes-tető 2017: *Kíkes-tetőü.* — Magasabban fekvő településrész a belterület északi szélénél, a Bigbrader ház környékének a neve. A *Kékes-tető* név a közismert jelentéséhez képest (Magyarország legmagasabb pontja, egyúttal turisztikai célpont) a településen egy azzal ellentétes jegy jelölésére szolgál. A név arra utal, hogy a szóban forgó terület a falu szélén, periférikus helyen található, ahol elsősorban a szerényebb anyagi körülmények között élő családok laknak. A nevet motiválhatta az itt álló *Zöld házak* megnevezés is. — ÉGy. — T12-C3, T24-C1.

Kelemen-pad 2017: *Kelemem-pad | Tóttelek és Csatárt, ahogy elhaggyuk, ot van. ... Van ott ety fensík. ... Ety patka.* 1943: *Kelemenpad,* 1941: *Kelemen-pad,* 1909: *Kelemenpad,* 1884: *Kelemen pad,* 1857: *Kelemenpad,* 1845: *Kelemen Pad,* 1816: *Kelemen Pad,* [1810–1820 k.]: *Kelemen Pad,* 1781: *Kelemen Pad.* — Nagyobb kiterjedésű földterület a település külterületének keleti részén, a Bihari-erdő mellett. Nagyobb része Hegyköztóttelek határához tartozik. A név előtagja személynévi (család- vagy keresztnévi) eredetű lehet. A *pad* földrajzi köznév jelentése 'lapos tetejű domb, hegy, fennsík'. Lásd Kelemen-pad (Hegyköztóttelek). — ÉGy., FKnT., GSGS4417, HKFT., MaKF., T22.B.IX.a.1514, T25.CPl.166, T25.CPl.635, T25.CPl.899, T25.CPl.900, T25.CPl.901. — T13-E4.

Kereszt 2017: *Kereszt.* — Kereszt, mely a Jézus Tóth sikátoron állt. Már a 19. századi térképeken is szerepel. A helyiek elmondása szerint ellopták. — ÉGy. — T24-B4.

Kertalja 2023: *Kertalja | Zömében lakott terület, rétség és mezőség; emelkedett és egyenes fekvésű háztáji- és szántóföldek szegélyezik, kisebb sikátorokkal.* 2017: *Kertajja ~ Kertaja-főüd | A Kertajja a legelő. És a Kertajja része a Jáccó.* 2013: *Kert alá,* 1907: *Kertalja t[anya],* 1902: *Kertalja t[anya],* 1889: *Kert alja,* 1864: *Kertalja.* — Földterület a település nyugati részén, a belterület szomszédságában, a házakhoz tartozó kertek mögött. A név a 'kertek folytatása a külterületen' jelentésű *kertalja* földrajzi köznévből alakult. ***Kertalja-föld*** és mint lakott helyet ***Kertalja-tanya*** néven is említik. — ÉGy., FKnT., Hnt., Orendt 2013: 299, 2023, Pesty 1864/10: 151a, T0.43.181.1. — T12-B4.

Kertalja-föld lásd **Kertalja**

Kertalja-tanya lásd **Kertalja**

Kettes iskola 2017: *Kettes iskola ~ Kettőüs iskola ~ Református iskola | Utánna [az Egyes iskola után] jött a Kettős, Kettes iskola, az a református fijúiskola, ... ahol most van a kocsma, az a Kettős iskola.* — Egykori iskolaépület a belterület központjában, a Nagy utcán. ***Kettős***

iskola formában is említik: a *kettős* a *kettes* szó alakváltozata. Ebben a használatban ma már kevésbé elterjedt, régiesebb forma. A 20. század első felében református iskola volt, innen a ***Református iskola*** elnevezése. Az 1940-es évek végén államosították, ahogy a falu többi iskoláját is, és ekkortól számozással jelölték meg. Az 1970-es években lebontották. Vö. Egyes iskola. — ÉGy. — T24-B3.

Kettős iskola lásd **Kettes iskola**

Király-kút 2023: *Király-kút,* 2017: *Kiráj-kút.* — Gémeskút a belterület délnyugati részén, a Király utca környékén. Erről kapta a nevét. Ma is használják. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B4.

Király-kút Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Királyság terme 2017: *Kirájsák terme ~ Jehova templom.* — Épület a belterület északnyugati részén, a Kis utcán. A településen élő jehova tanúi használják, erre utal a ***Jehova templom*** elnevezés. — ÉGy. — T24-B2.

Király utca 2023: *Király utca,* 2017: *Kiráj ucca.* — Utca a belterület délnyugati részén, a Böcör és a Hatház utca folytatása. A név előtagja a Király családra utal. Vö. Király-kút. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B4.

Kis-domb 2017: *Kizs-domb, Kizs-dombon | Nincs is uccanév ott, mer a Kizs-dombon lakunk, akkor oda tartozunk, ez gyűjtőnév. … Van egy ijen kis emelkedő.* — Kisebb domb a belterület nyugati részén, a Sírkút közelében. — ÉGy. — T24-B3.

Kis-Latabár 2023: *Kis Latabár, Kis Latabár erdő | Nagy-, és Kis Latabár erdők – az egykori települést körbeölelő észak-keleti fekvésű erdők nevei; ma már csak a Kis Latabár erdő sávja maradt meg a Gólyavölgyi rét, és az abban gáttal létesült Gólyavölgyi Halastót szegélyezi, Tóttelekig tart.* 2017: *Kis-Latobár ~ Felsőü-Latabár ~ Felsőü-Latobár,* 1889: *Kis Latabár,* 1884: *Kis latobar erdö,* 1882: *Kis-Latobár,* 1877: *Kis-Latobár,* 1873: *Kis Latobár,* 1864: *Kis Latabár.* — Erdő a település külterületének északi részén, a Szalárdi út keleti oldalán. Átnyúlik Hegyköztóttelek határába is. A Latabár kisebbik része. ***Kis-Latabár-erdő*** formában, valamint ***Felső-Latabár*** néven is említik. Lásd Kis-Latabár-erdő (Hegyköztóttelek). — ÉGy., HKFT., Hnt., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-D1D2.

Kis-Latabár-erdő lásd **Kis-Latabár**

Kis-mező 2023: *Kis mező | Állatok legeltetésére szolgáló terület volt, egy része az ma is; szomszédságában volt az egykori MTSZ állatistállókkal tarkított farm-területe; ma ebből már csak egy-két istálló és az egykori magtár épülete látható.* 2017: *Kis-mezőü, Kis-mezőübe | Már húsz éve tartyák a Kis-mezőbe a Hetyközi Napok című rendezvényt.* 1944: *Kismező,* 1889: *Kis mező,* 1864: *Kis-mező.* — Földterület a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. Nevét méretéről kaphatta. — ÉGy., Hnt., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-B3.

Kis Pápista utca 2023: *Kis-Pápista utca | A Pápista utcából nyílik és a Kert-alja nevű rétségben végződik; a Pápista utcához hasonlóan ezen az utcán is római katolikus hitű családok lakták, innen a megnevezés; a „kis” jelző arra utal, hogy kisebb a Pápista utcánál, ugyanakkor lakosai szempontjából szoros összefüggésben van vele.* — Kisebb utca a belterület nyugati részén. A szomszédos Pápista utcáról kapta a nevét. Az élőnyelvi gyűjtés adatközlői nem ismerték. — Orendt 2023. — T24-B3.

Kis utca 2023: *Kis utca | A település második legnépesebb utcája; a Főutcából – 4-500 méterre a falu központjától északra – ágazik el nyugati irányba.* 2017: *Kis ucca,* 1824: *Kis utca.* — Utca a belterület nyugati részén, a Nagy utca és a Tag között húzódik. A Nagy utcához képest kisebb utcát jelöl a név. — ÉGy., Orendt 2013: 118; 2023. — T24-B2.

Kocsis sikátor 1. 2023: *Paluska sikátor | A Kis-utca közepén található kertek között áthaladó földút, mely a Kis-utcát kötötte össze a Kis-dombbal és a Kert-aljával.* 2017: *Kocsis sikátor | Van ety kis sikátor, … ahogy megyünk Kovácsiba, beérünk a Kis uccába, a Fő uccáról, a Nagy uccáról, van ety kis sikátor, de egy nagyon rövid. … Abba a sikátorba nem építkesztek, asz szinte egy összenőtt, bozótos hej volt.* — Összekötő út a belterület nyugati részén, a Nagy utca és a Kis utca között. A helyiek szerint a *Kocsis sikátor* és a ***Paluska sikátor*** névváltozatok előtagjai a településen élő Kocsis és Paluska családra utalnak. Az utótag jelentése 'két utcát összekötő keskeny út'. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-B2.

Kocsis sikátor 2. lásd **Fazekas sikátor**

Kollektív-tanya 2017: *Kollektíf-tanya ~ Téijesztanya.* — Egykori tanya a belterület közvetlen közelében északnyugatról, a Kis utca végén. A rendszerváltás előtt a kollektív gazdaság, az ún. kollektíva működött benne. ***Téesz-tanya*** néven is említik. A nevek utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T12-B3.

Komádi 1889: *Komádi,* [1790 k.]: *Komádi Rét.* — Kisebb kiterjedésű földterület a település külterületének déli-délkeleti részén, a Kösmő-patak északi partján. ***Komádi-rét*** formában is említik. A *Komádi* névváltozat és névrész bizonyára családnevet takar. — T0.43.181.1, T25.CPl.165. — T12-C5.

Komádi-rét lásd **Komádi**

Koma-völgy 2017: *Koma-vőügy | Komájéknak véktelen naty föddarabjuk vóut ottan.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Domoszló szomszédságában. A Koma család tulajdona. — ÉGy. — T12-B4.

Komló-kút 2017: *Komlóu-kút | A falunak a vége asz Komló-völgy, úty hífták, és akkor ot volt ety kút, de asz mán be is tömték, most állítólag újra … fúrni akarnak. … Nagyon jó víz vóud benne.* 1889: *Komló kút.* — Kút a belterület északi részén, a Nagy utca északi végén, a Komló-völgyben. — ÉGy., T0.43.181.1. — T24-C2.

Komló-völgy 2017: *Komlóu-vőügy, Komlóu-vőügyön | A Komló-völgy, az egyben van a Nagy uccával. Az is Nagy ucca. … A Templomtul, a köszponttul lefele már Komló-völgynek lehetet számítani. | Jöttek a … tótfalusijak, valamikor mék tehén meg ökörszekerekkel vitték a szöllőt Váradra, s akkor it mekpihentek, itt a kútnál, megitatták a jóuszágot, megetették. Ideértek mongyuk vasárnap este hét-nyóc órakkor, s akkor pihentek, íjfiltájba már indultak, tizenkét órakkor tovább. Reggelre beértek Váradra. Még it vóut, hogy meg is vették tüllük a szöllőt.* 1889: *Komló völgy.* — Településrész a belterület északi oldalán, a Nagy utca északi része. A helyiek szerint régen sok komló volt a területen. Vö. Komló-kút. — ÉGy., T0.43.181.1. — T24-C2.

Kont 2017: *Kont | Azér hívják Kontnak, mert bekanyarodik az erdőbe, tehát kontűr [kontúr], … egy ojan liget az erdő köszt.* 1864: *Kont,* [1810–1820 k.]: *Kont,* [1790 k.]: *Kont.* — Földterület, a település külterületének délkeleti részén, a Bihari-erdő szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük, esetleg személynévből származik. Vö. Kont alja. — ÉGy., Pesty 1864/10: 151b, T25.CPl.165, T25.CPl.900, ÚCsnT. — T13-E5.

Kont alja 1889: *Kont alja.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén. A Kont mélyebben fekvő része. — T0.43.181.1. — T13-E5.

Kónya 2017: *Kóunya, Kóunyába ~ Réigi temetőü | Onnant horták a földet tapasztani, mer jóu sárga föld vam benne. … Majd meggyógyít a sárga föld a Kónyába!* 1781: *Kónya rét.* — Földterület, domb a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A *Kónya* helynév valószínűleg személynévre vezethető vissza, a településről már a 18. század végéről adatolhatók *Kónya* családnevű lakosok: ebből az időből maradt fenn Kónya Zsigmond nemeslevele is, *Latabár* területéről pedig már a 16. században említenek a források Konya Gergely nevű lakost. A helyiek szerint eredetileg itt volt a falu temetője, ezzel összefüggésben ***Régi temető*** néven is említik. ***Kónya-rét***-ként is szere-

pel. Vö. Kónya-tető. — Bunyitay 3: 258, ÉGy., Orendt 2013: 96, T25.CPl.635. — T12-C4.

Kónya-rét lásd **Kónya**

Kónya-tető 2023: *Konya tető | A keleti erdősáv előtt elterülő dombvidék; legelőből és többnyire bokros helyekből áll.* 2017: *Kóunya-tetőü,* 1889: *Kónya tető,* 1864: *Konya tető.* — Dombtető a település külterületének keleti felén. A Kónya része. — ÉGy., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-C4.

Kovács-rét [1790 k.]: *Kováts Rét.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, az Alsó-Csiket, a Sár-haraszt és a Sás-völgy szomszédságában. Bizonyára tulajdonosának foglalkozásáról vagy családnevéről kapta a nevét. — T25.CPl.165. — T12-B2C2.

Kovácsi út lásd **Hegyközkovácsi út**

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2017: *Kösmőü-patak ~ Kösmőü,* 1942: *Kösmő,* 1941: *Kösmőpatak, Kösmő-p[atak],* [1925 k.]: *Kösmő p[atak],* 1918: *Kösmő p[atak],* 1893: *Kösmő,* 1891: *Kösmő,* 1889: *Kösmő patak,* 1884: *Kösmö p[atak],* 1860: *Kösmö,* 1851: *Kösmő patak,* 1781: *Kösmő.* — Sitervölgy határában két forráságból eredő patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. A település külterületének déli határán folyik. A ***Kösmő*** név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. A *patak* földrajzi köznév később kapcsolódhatott a névhez. Lásd Kösmő (Bihar, Kügypuszta, Nyüved, Paptamási), Kösmő-patak (Hegyközkovácsi, Hegyközpályi, Hegyközújlak, Sitervölgy). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, ÉGy., Fényes 1851, FNESz., Gönczy, HKFT., Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, MaKF., MKFT., T0.43.181.1, T16.T.316, T16.T.590, T22.B.IX.a.1520, T22.B.IX.a.1523, T25.CPl.635, Zsupos 2021. — T12-B5C5.

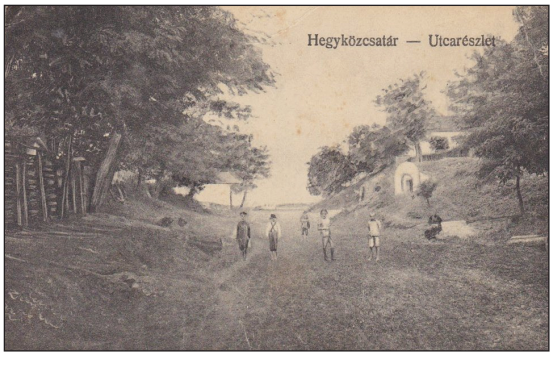
Községháza lásd **Primória**

Községi-erdő 1861: *Községi erdő.* — A település külterületének keleti részén, az Ágoston völgye mellett végighúzódó erdő, amely bizonyára közös községi tulajdonban volt. — T25.CPl.167. — T12-D5, T13-E5.

Községi-legelő 1. 1857: *Községi Legelő.* — Legelő a település külterületének keleti részén, az Énekes szomszédságában, amely bizonyára közös községi tulajdonban volt. — T25.CPl.166. — T12-C4C5.

Községi-legelő 2. lásd **Avas-gaz**

Kulcsár-domb 2017: *Kulcsár-domb | Eszt a dombot egészen a köszpontig úty hívják, hoty Kulcsár-domb.* — Domb a belterület közepén, a település központja is a Kulcsár-dombon található. Az előtag személynévi eredetű lehet. — ÉGy. — T24-C3.

A Kulcsár-domb a 20. század elején
Forrás: Hegyközcsatári Hagyományőrző Egyesület

Kultúrotthon 2023: *Kultúrotthon,* 2017: *Kultúrothon | A hatvanas évegben épült. Azelőtt a bálokat az állami iskolában tartották.* — Épület, művelődési ház a belterület központjában, a Nagy utcán. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B3.

Kurcina lásd **Kurcina-völgy**

Kurcina-völgy 2017: *Kurcina-vőügy ~ Kurcina vőügye ~ Kurcina, Kurcinára | Kint lakott ecs család, és róluk lett elnevezve az a vőügy, a Kurcina völgye.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Szombati-völgy folytatása. Az egykor ott lakó Kurcina családról

nevezték el. ***Kurcina*** és ***Kurcina völgye*** formában is említik. — ÉGy. — T12-A4.

Kurcina völgye lásd **Kurcina-völgy**

Kút-fő 2017: *Kút-fo͡ü | Volt ety kút valamikor, és a felette lévő dűlő a Kút-fő.* 1889: *Kútfő.* — Földterület, rét a település külterületének délnyugati részén, a Burjász mellett. A rét végén egykor kút állt, innen ered a terület elnevezése. Vö. Kútfő-haraszt. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-B4.

Kút-fő-haraszt 1943: *KutföHarasz,* 1884: *Kutfö Harasz,* 1860: *Kutfö Haraszt.* — A település külterületének délnyugati részén található földterület. Az előtag a szomszédos területre, a Kút-főre utal. Az utótag a 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót; műveletlen terület' jelentésű *haraszt* földrajzi köznév. — FKnT., GSGS4417, HKFT., MKFT. — T12-B4.

Külső-Ciher 2017: *Külso͡ü-Ciher.* — A település külterületének délnyugati részén található földterület, a Ciher nyugatabbra fekvő része, mely a belterülettől távolabb esik. A név előtagja a Belső-Ciher név előtagjával áll korrelációban. — ÉGy. — T12-A4A5.

Külső-Patak 2017: *Külso͡ü-Patak,* 1857: *Kulső Patak,* 1845: *Kulső Patak,* 1816: *Kűlső Patak.* — A település külterületének délkeleti részén található földterület. A Patak nevű területnek a belterülettől távolabb eső keleti része. A név előtagja a Belső-Patak név előtagjával áll korrelációban. — ÉGy., T25.CPl.166, T25.CPl.899, T25.CPl.901. — T17-F1.

Latabár 2023: *Latabár,* 2017: *Latobár ~ Latabár, Latabáron ~ Latabár-puszta | Ot volt valamikor ety falu az ezerkétszázas évek után, nem lehet tudni, mikor. Ot volt ety kis település, és a tatárdúlás idején szűnt meg. … De még ezelőt húsz évvel, harminc évvel téglát fordítot ki az eke, amikor szántottak.* 1913: *Latabárpuszta,* 1907: *Latabár p[uszta],* 1902: *Latabár p[uszta],* 1901: *Latabár-puszta,* 1900: *Latabár,* 1898: *Latabár,* 1892: *Latabár,* 1889: *Latabár, Latabár puszta,* 1888: *Latabár,* 1884: *Latabár | Nevében a Latibor személynév van megörökitve, mely a középkorban nagy kelendőségnek örvendett … romhalma kiemelkedik most is a Csatárról Szalárdra vivő ut jobb oldalán, s körülötte egykori hiveinek telekhelyei s elvadult gyümölcsfái ma is láthatók. A kis község, melynek birája 1576-ban Konczos Pál volt s lakosai, egyebek között, Barabás Mátyás s Konya Gergely, már rég elpusztult.* 1873: *Latobár,* 1865: *Latobár,* 1857: *Latobár,* 1851: *Latobár,* [1810–1820 k.]: *Latobár,* 1808: *Latobár,* 1806: *Latobár,* 1799: *Latobár puszta,* [1790 k.]: *Latobár,* 1781: *Latobár,* 1605: *Latobar,* 1599: *Lathobar,* 1588: *Latthobar,* 1587: *Latobar,* 1555: *Lattobar,* 1554: *Lathobar,* 1552: *Lathabár, Lathabar,* 1318>1390>1406: *Lathabar,* [1291–1294]: *Latabar,* v., [1272–1290]>1374/1500 k.: *Lathabar,* v. — Elpusztult középkori település, ma nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északi részén. Két részből áll: a Nagy- és a Kis-Latabárból. A helynév a *Lotibar, Latibar* személynévből jött létre (vö. 1221/1550: virum militarem nomine *Latibar*), és birtoklást fejezhetett ki. A településnek a 16. században még említik a bíráját. A település elnéptelenedése után ***Latabár-puszta***-ként is szerepel. Latabár (Hegyközkovácsi, Jákóhodos, Szalárd), Latabári-erdő (Hegyköztóttelek). — AOklt. 5: 129, ÁSz. 482, Bunyitay 3: 258, CzF., ÉGy., E 158/8: 219, 38a, 49, 294, 379, 455, 525, 584, 795, Fényes 1851, Gy. 1: 638, Hnt., N. Kiss 1960: 672, 690, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MVV. 5: 62, Orendt 2023, Rácz 2022: 178, T0.43.181.1, T25.CPl.165, T25.CPl.166, T25.CPl.635, T25.CPl.900, Vályi 2: 420. — T12-C1.

Latabári-tó lásd **Gólya-völgyi-tó**

Latabári út [1790 k.]: *Latobári út.* — A település külterületének északi részén húzódó út. A szomszédos *Latabár* nevű területről kapta a nevét. Elképzelhető, hogy azonos a Szalárdi úttal. — T25.CPl.165.

Latabár-puszta lásd **Latabár**

Lókert 2017: *Lóukert,* 1889: *Lókert.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Kertalja és a Burjász mellett. A lovak számára fenntartott terület lehetett. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-B4.

Macskás sikátor lásd **Rogériusz**

Madár-kút 2017: *Madár-kút,* 1889: *Madár kút.* — Egykori kút a település külterületének északnyugati részén, a Madár-kút-tetőn. A névadás indítékát nem ismerjük. Talán az ott lévő állatvilágra utal a név. Vö. Madár-kút-völgy. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-B3.

Madár-kút-tető 2017: *Madár-kút-teto͡ü,* 1889: *Madárkút tető,* 1864: *Madárkúsztő.* — Földterület, domb a település külterületének észak-

nyugati részén, a Kollektív-tanya közelében. A közelben álló Madár-kútról kapta a nevét. A név utótagja a 'kiemelkedés' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 151a, T0.43.181.1. — T12-B3.

Madár-kút-völgy 2017: *Madár-kút-vőügy.* — Földterület, völgy a település külterületének északnyugati részén. A közelben álló Madár-kútról kapta nevét. — ÉGy. — T12-B3.

Malom utca 2023: *Malom utca | Az utcában egykor üzemelő szárazmalomról kapta a nevét.* 2017: *Malom ucca | Nagyon-nagyon lejt, és méj árkok vannak. Valószínű, volt ott egy malom.* — Utca a belterület nyugati részén. Az egykor itt álló malomról kapta a nevét. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B3.

Margittai út 1889: *Margittai út.* — Földút a település külterületének északi részén, a távolabb fekvő Margitta település felé vezet. Egykor fontosabb szerepe lehetett, ma már nemigen használják. — T0.43.181.1. — T12-D1.

Mészárszék 2017: *Míszárszík | Lent a végén, a legelőnél, ot volt a Vágóhíd, lent, és it fent volt a bolt, it fent volt a Mészárszék.* — Épület a belterület központjában, a Mészárszék sikátoron. — ÉGy.

Pince a Mészárszék sikátoron
Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Mészárszék sikátor 2023: *Mészárszék sikátor ~ Görög utca | A központ bal oldalán a tömbház bal sarkán nyíló kis sikátorszerű, immár közművesített, köves utca, mely a Sírkút utca, Pápista utca és a Kis Pápista utca kereszteződésében végződik; valamikor egy görög kereskedő lakott ebben az utcában, hentesáruval, borkiméréssel és vegyeskereskedéssel is foglalkozott saját házánál; Ő utána nevezték el Görög utcának, mások pedig Mészárszék-sikátornak. Ki így, ki úgy nevezte az utcát. Több borospince is fémjelzi nevét ebben a sikátorban az egykori görög borkereskedőnek.* 2017: *Míszárszík sikátor | A bőuttól lefele. ... Ot vannak pincék, és ot váktak régen állatokat, és ot mérték.* — A Nagy utca és a Pápista utca között húzódó utca. Ezen az utcán működött egykor a Mészárszék és a Vágóhíd. A *sikátor* utótag 'utca' jelentésű. Egykori lakójára emlékezve ***Görög utca*** néven is említik. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-B3.

Mezei sikátor 2023: *Bíró sikátor | Pár száz méter hosszú útszakasz a Kis utca vége és a kovácsi út kezdete között.* 2017: *Mezeji sikátor ~ Bíróu sikátor | A Kis ucca végén jobra, mert Mezeji bácsijék laktak ott.* — Utca a belterület nyugati részén, a Kis utca nyugati vége. A helyiek szerint a *Mezei* előtag egyaránt utalhat a szomszédos Kis-mezőre és az egykor ott lakó Mezei családra is. ***Bíró sikátor***-ként is említik, szintén az egyik ott lakó családra utalva. A *sikátor* utótag 'utca' jelentésű. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-B2.

Mogyorós-hegy lásd **Hajnal-hegy**

Morgó 2023: *Morgó | A Csiket határrész fölött található észak-nyugati szántóterület neve.* 2017: *Morgóu | Van egy zöld ház a cigányoknak, ot van a Morgó.* 1889: *Morgó,* 1884: *Morgó,* 1864: *Morgó,* 1860: *Morgó.* — A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában található földterület. A *Morgó* határnév számos település határnévanyagában előfordul, ezek Kis Tamás szerint jellemzően a határrészen keresztülfolyó víz hangjáról kaphatták a nevüket. A hegyközcsatári Morgó nyugati oldalán, a Sás-völgyben szintén ábrázolnak a régi térképek vízfolyást. — ÉGy., EHA., HKFT., Kis 1991,

MKFT., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151a, T0.43.181.1. — T12-B2C3.

Nádas-tó lásd **Sásos-tó**

Nagy-Domoszló-völgy 1889: *Nagy Domoszló völgy.* — Földterület a település külterületének nyugati részén. A Domoszló déli része. — T0.43.181.1. — T12-A3.

Nagy-gát 2017: *Nagy-gát.* — A település külterületének nyugati oldalát átszelő töltés, amely a Kösmő mellékága mentén húzódik. — ÉGy. — T12-B4.

Nagy-hegy 2017: *Naty-hegy ~ Hegy,* 1944: *Nagyhegypuszta,* 1913: *Nagyhegypuszta,* 1884: *Nagy hegy,* 1861: *Nagy hegy,* 1860: *Nagyhegy,* 1857: *Nagy Hegy,* [1790 k.]: *Nagy Hegy,* 1700: *n[agy?] Hegy.* — A település külterületének nyugati részén található földterület, domb. A katonai térképek tanúsága szerint a 19. század végén és a 20. század első felében álltak ott épületek, lakott hely volt. ***Nagy-hegy-puszta*** formában is szerepel a forrásokban. Ma ***Hegy***-nek is nevezik. Vö. Nagy-hegy alja. Lásd Nagy-Hegy (Bihar). — ÉGy., EHA., HKFT., Hnt., MKFT., T25.CPl.165, T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T12-A4.

Nagy-hegy alja 1941: *Hegy alja,* 1889: *Nagy-hegy alja,* 1884: *Nagy hegyalja,* 1861: *Nagy hegy alja,* 1860: *Nagyhegyalja,* 1857: *Nagy Hegy alja.* — A település külterületének nyugati részén található földterület, a Nagy-hegy része. ***Hegy alja*** formában is említik. — HKFT., MaKF., MKFT., T0.43.181.1, T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T12-A3.

Nagy-hegy-puszta lásd **Nagy-hegy**

Nagy-Latabár 2023: *Nagy Latabár, Nagy Latabár erdő | Nagy-, és Kis Latabár erdők – az egykori települést körbeölelő észak-keleti fekvésű erdők nevei … A Nagy Latabár erdő egykori területe ma Hegyközcsatár község szántóterületét képezi; a 19. század fakitermelései az erdőséget teljesen kipusztította; a társulások idején területének 99%-át felszántották.* 2017: *Nagy-Latobár ~ Alsóu-Latabár ~ Alsóu-Latobár,* 1889: *Nagy Latabár,* 1884: *Nagy latobar erdö,* 1882: *Nagy-Latobár,* 1877: *Nagy-Latobár,* 1873: *Nagy-Latobár,* 1864: *Nagy Latabár,* 1860: *Nagy latobár Erdö.* — Nagy kiterjedésű földterület a település külterületének északi részén. A Latabár nagyobbik, nyugati része. A *Nagy-Latabár* név a tőle keletre lévő területet jelölő Kis-Latabár névvel áll korrelációban. ***Alsó-Latabár*** néven is említik, ami a Kis-Latabár *Felső-Latabár* névváltozatával áll párhuzamban. Egykor erdő állt itt, emiatt ***Nagy-Latabár-erdő***-ként is előfordul. — ÉGy., HKFT., Hnt., MKFT., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-C2.

Nagy-Latabár-erdő lásd **Nagy-Latabár**

Nagy-rét 2017: *Nagy-rít | Azér, mer borzasztó nagy, hosszú, nagy rít.* 1941: *Nagyrét,* 1889: *Nagy rét,* 1884: *Nagy rét,* 1860: *Nagy rét,* 1807: *Nagy rét,* [1790 k.]: *Nagy Rét.* — Nagy kiterjedésű földterület a település külterületének délnyugati részén. — ÉGy., HKFT., MaKF., MKFT., Orendt 2013: 116, T0.43.181.1, T25.CPl.165. — T12-A5.

Nagy-rét és Ciher Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Nagy utca 2023: *Nagy utca, Fő utca | Hegyközcsatár települést átszelő kanyargós fő utcája, melyből szerteágaznak annak egyéb kisebb-nagyobb utcái és sikátorai.* 2017: *Nagy ucca ~ Fő͡ü ucca,* 1942: *Nagy utca.* — A település leghosszabb utcája, északkelet–délnyugat irányban húzódik. ***Fő utca*** néven is említik. — ÉGy., Estilap 1942. 06. 24: 8, Orendt 2023. — T24-C2.

Nagyváradi út 2017: *Nagyváradi út,* 1889: *Nagyváradi út.* — Út a település külterületének déli részén. Nagyvárad irányába vezet. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-A5.

Négyes iskola 2017: *Né͡igyes iskola ~ Állami iskola | A négyes, az utolsó, ahogy menni Tóttelekre, a Diszpenzár, ahum van, az volt az Állami iskola. Az nem volt felekezeti iskola. A Primörijéjé volt, a Néptanácsé volt.* — Épület a belterület központjában a Nagy utcán. A településen a 20. század első felében négy is-

kola működött, ezeket egymástól számozással különböztették meg, így keletkeztek az Egyes iskola, Kettes iskola, Hármas iskola és *Négyes iskola* nevek. A többi iskolától eltérően ezt nem valamelyik egyház működtette, emiatt nevezik ***Állami iskolá-***nak. Ma már orvosi rendelő és óvoda működik benne. — ÉGy. — T24-C3.

Nemes-rét 1889: *Nemes rét.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Nagy-rétnél. A névadás indítékát nem ismerjük. Bizonyára az egykori tulajdonosának nevére vagy származására utal a *Nemes* előtag. — T0.43.181.1. — T12-A5.

Néptanács lásd **Primória**

Nyerges alja 2017: *Nyerges ajja | Vóut a Nyerges ajja rítünk, ahum van, az erdő mellett. Nyergessel jártak kint a szülejink. Az lovas jóuság vóut. És akkor Nyerges ajjának monták.* 1889: *Nyerges alja,* 1864: *nyerges alja,* [1790 k.]: *Nyerges alya.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Kösmő-pataktól északra. Az előtagban egy közvetlenül nem adatolható *Nyerges* helynevet gyaníthatunk, mely a *nyerges* 'nyereg, teknő alakú domb vagy mélyedés' földrajzi köznévből alakulhatott. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 151a, T0.43.181.1, T25.CPl.165. — T12-D5.

Nyolchold 2017: *Nyóuchóud | Azér Nyolchold, mert körülbelül nyolc hold.* 1889: *Nyolcz hold,* 1864: *nyólcz hóld.* — Szántóföld a település külterületének északi-északnyugati részén. A helyiek szerint a név arra utal, hogy nyolc holdnyi területet ölel fel. — ÉGy., Pesty 1864/10: 151a, T0.43.181.1. — T12-B2.

Orbán sikátor 2017: *Orbán sikátor ~ Spalek sikátor.* — Kisebb utca a belterület nyugati részén, a Kis utcából nyílik. ***Spalek sikátor*** néven is említik. A névváltozatok előtagjai valószínűleg a közelben lakó Orbán és Spalek családokra utalnak. A *sikátor* utótag 'utca' jelentésű. — ÉGy., FKnT. — T24-B2.

Orvosi rendelő 2017: *Orvosi rendelőü ~ Diszpenzár | Az ezerkilencszáznegyvenes évegben már működött orvos Csatárba.* — Épületrész a belterület központjában, a Nagy utcán. Az épületben eredetileg állami iskolát működtettek. Az egyik része ma orvosi rendelőként, a másik része pedig óvodaként funkcionál. A ***Diszpenszár*** névváltozat a magyarba is átkerült román *dispensar* 'orvosi rendelő' szóból alakult. — ÉGy., RKsz. — T24-C3.

Óvoda 2017: *Ovoda | Az Állami iskola jelenleg ovoda és rendelő, orvosi rendelő.* — Épületrész a belterület központjában, a Nagy utcán. Az épületben eredetileg állami iskolát működtettek. Az egyik része ma már orvosi rendelőként, a másik része pedig óvodaként funkcionál. — ÉGy. — T24-C3.

Paluska sikátor lásd **Kocsis sikátor 1.**

Pápista-kert [1790 k.]: *Pápista Kert.* — Kert a település külterületének nyugati részén a Pápista utca mellett. Katolikus felekezetűek birtokában lehetett. — T25.CPl.165. — T24-B3.

Pápista utca 2023: *Pápista utca | Néveredete az utcában egykor lakó kizárólag katolikus vallású családokra utal.* 2017: *Pápista ucca | Az ezerkilencszázas évegbe kizárólak csak római katólikusok lakták eszt az uccát, pápisták.* — A belterület nyugati részén, a Malom utca, a Nagy utca és a Mészárszék sikátor között lévő utca. A helyiek szerint az ott élő római katolikus családok után kapta a nevét. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B3.

Papp sikátor 2023: *Papp sikátor,* 2017: *Pap sikátor,* 2015: *Papp-sikátor | A Komló-völgyet köti össze a környező mezőségekkel, rétekkel, kertekkel, szőlőkkel és természetesen az erdőségekkel. Ez a sikátor egy kacskaringós földút, a kertek között mélyen bevájva annak talajába és kétoldalt gyepűsorral ellátva. ... A Papp-sikátort elhagyva a Hegy-kapuhoz érünk.* — Kis utca a belterület északi részén. Az ott élő Papp családról kapta a nevét. A név utótagja az 'utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Orendt 2015: 3; 2023. — T24-C2.

Paprikás
Forrás: Hegyközcsatári Hagyományőrző Egyesület

Paprikás 2017: *Paprikás, Paprikásnál ~ Paprikás-part ~ Akol kanyar | Mer lakott ot régen ecs család, akik, egy ojan idős házaspár. … Horták, árulták a paprikát itt, benn a faluban, és íty Paprikáséknak hífták őket.* — A műút része, egy kanyar a település külterületének keleti részén, Hegyközcsatár és Hegyköztóttelek között. A *Paprikás* névváltozat az egykor ott lakó Fazekas családra utal, akik paprikatermesztéssel foglalkoztak. ***Paprikás-part*** és ***Akol kanyar*** néven is említik. Ez utóbbi megnevezés az Akol közelségére utal. A *Paprikás-part* utótagja az 'út oldala' jelentésű *part* földrajzi köznév. E névváltozatok főként a szomszédos hegyköztóttelekiek körében ismeretesek. — ÉGy., FKnT. — T12-C3D3.

Paprikás-part lásd **Paprikás**

Patak 2017: *Patak, Patagba | Mingyá ott a Pataknak a tetején ered a Kösmő, a Kösmő-patak. … Ez már rét és erdő.* 1889: *Patak,* 1864: *Patak.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén. Részei a Külső- és a Belső-Patak. Az elnevezés arra utal, hogy a Kösmő-patak a terület közelében folydogál. — ÉGy., Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T13-F5.

Pazurik sikátor 2023: *Pazurik sikátor,* 2017: *Pazurik sikátor | Pazurikék laktak ott a sikátor mellett.* — A Tagba vezető utca a belterület északi részén. A név előtagja arra utal, hogy a Pazurik család ebben az utcában lakott. A *sikátor* utótag 'utca' jelentésű. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-C2.

Peresi-kút 2017: *Peresi-kút | Már a Peresi-kút le vam fedve, de víz vam benne.* — Kút a belterület nyugati részén, a Futrázson. A név előtagja talán családnevet őriz, de alakulhatott egy közvetlenül nem adatolható *Peres* helynévből is. — ÉGy., ÚCsnT. — T24-B3.

Petri sikátor 1. 2023: *Petri sikátor | A helyi iskolával átellen nyílik a Nagy utcából, földútja a házak kertjei között halad a helyi Köztemető felé; itt az „Énekes"-nek nevezett pincesor alatt halad végig, körbefogva a Köztemetőt egészen annak bejáratáig.* — Utca a belterület keleti részén. Az élőnyelvi gyűjtés adatközlői nem ismerték. A név előtagja bizonyára családnevet őriz, az utótagja az 'utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. — FKnT., Orendt 2023. — T24-B4C4.

Petri sikátor 2. lásd **Fazekas sikátor**

Piac Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Piac 2017: *Pijac.* — Kisebb tér a belterület déli oldalán, a Nagy utca közepén. Kőasztalok állnak rajta. — ÉGy. — T24-B4.

Polgármesteri hivatal lásd **Primöria**

Primöria 2023: *Polgármesteri Hivatal,* 2017: *Primörija ~ Polgármesteri hivatal ~ Kösséikháza ~ Néiptanács.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán. Valamennyi névváltozat a funkciójára utal. A *Primöria* névváltozat a magyarba is átkerült román *primăria* 'városháza, községháza' szóból alakult. Az épület megnevezésére a helyiek ezt a kifejezést használják leginkább. ***Polgármesteri hivatal, Községháza*** és ***Néptanács*** néven is említik. — ÉGy., Orendt 2023, RKsz. — T24-C3.

Puszta-kert 2023: *Puszta kert | Egy négyszögletes földterület, mely a régi temetők szomszédságában volt egykor, s mely híres volt a település több száz éves berkenye fájáról is, mely katonai pontként is számon volt tartva; a területen háztáji kertek voltak, később a gyermektelenül elhalt emberek kertjeit belepte a gaz, így kialakult egy közkedvelt játszótér ezen a területen; az érett fanyar-édes berkenye, majd a különböző időpontokban érő cseresznyék vonzották a gyerekeket; gyakran sportolni is idejártak délutánonként a fiúgyermekek.* 2017: *Puszta-kert.* — Kisebb földterület, szántóföld és fás rész a külterület keleti részén, nem messze a belterülettől, a központtól. A *puszta* előtag bizonyára arra utal, hogy a területnek vannak és voltak megműveletlen részei. — ÉGy., Orendt 2023. — T12-C4.

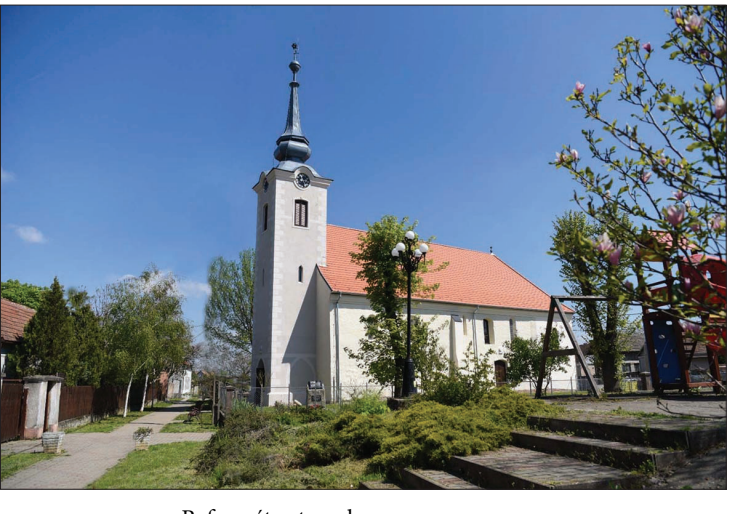
Putnoki sikátor lásd **Fazekas sikátor**

Püspök tanyája [1810–1820 k.]: *Püspők Tanyája.* — Egykori tanya a település külterületének északi részén, a Telek alja szomszédságában. Az előtag jelentése alapján egyházi tulajdon lehetett. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.900. — T12-C2.

Református iskola lásd **Hármas iskola, Kettes iskola**

Református temető 2017: *Református temetőü,* 1857: *Ref[ormátus] Tem[ető].* — Temető a belterület keleti részén, az Új temető része. — ÉGy., T25.CPl.166. — T24-C4.

Református templom 2023: *Református-templom,* 2017: *Református templom | Az ezerhaccázas-héccázas évegbe a csatári református templomnak volt néty fijatornya. ... Sajnos már nincs meg. Annak az volt a hivatása, hogy az éjjeli őrök éjszaka felmentek, körbejárták, mert körbe lehetet járni, s akkor látták, ha tűz van, vaty hotyha jött az ellenség vagy vészhejzetkor.* — Templomépület a belterület központjában, a Nagy utcán, a dombtetőn. A református egyházhoz tartozik. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-C3.

Református templom
Fotó: Hegyközcsatári Református Egyházközség

Régi temető lásd **Kónya**

Ritkás 2023: *Ritkás | Közel az uradalmi (ma csatári) erdőhöz; egykor ritkításos fakitermeléssel, majd teljes kipusztítással keletkeztek itt kaszálók és rétek.* 2017: *Ritkás,* 1889: *Ritkás,* 1864: *Ritkás,* 1861: *Ritkás,* 1857: *Ritkás,* [1790 k.]: *Ritkás.* — Földterület, jobbára rét a Ritkási-erdő mellett, a település külterületének keleti részén, Hegyköztóttelek területére is kiterjed. A név a *ritkás* 'ritkított erdőrész; erdőrész, ahol a fák ritkán állnak; irtás, irtásos hely' földrajzi köznéből alakult. Vö. Ritkási-erdő, Ritkás-tető. Lásd Ritkás (Hegyköztóttelek). — ÉGy., FKnT., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151a, T0.43.181.1, T25.CPl.165, T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T12-D4.

Ritkási-erdő 2017: *Ritkási-erdőü | Az ezér Ritkás, mert kaszállóuk vóutak, és köszte vóut az erdő között, és ritkám vóut. Kaszállóu az erdő köszt. ... Tanyafa is vóud benne. Imitt-amot vóut az erdőü között. Azér lett errül elnevezve.* — Erdő a település külterületének keleti részén, a Ritkás nevű terület szomszédságában. — ÉGy. — T12-D4, T13-E4.

Ritkás-tető 1889: *Ritkás tető.* — A Ritkási-erdő magasabban fekvő része a település külterületének keleti részén. A *tető* utótag 'kiemelkedés' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.181.1. — T12-D4.

Rogériusz 2023: *Macskás sikátor,* 2017: *Rogériusz ~ Macskás sikátor ~ Teres-telep | A Komló-völgy közepém balra van egy ucca. Ety sikátor, is lehetne mondani. És annak az uccának az északi részém van a Teres-telep, mert Terezs Gyula, mikor volt, ő mérte ki. Azér hívják Teres-telepnek, azaz most költöttük rá, én is előszeretettel használom, Rogériusz.* — A település egyik újabban beépített része a belterület északi részén, a Nagy utcából ágazik el. A ***Teres-telep*** elnevezés arra a személyre utal, aki az 1950-es években kimérette a területet. A *Rogériusz* név pedig az ugyanazt a nevet viselő nagyváradi városrész megnevezése alapján keletkezett, mivel – a hegyközcsatári Rogériuszhoz hasonlóan – a nagyváradi is újabban beépített része a szomszédos megyeközpontnak. A Rogériusz negyed névadója *Rogerius mester* (1200 k.–1266) váradi kanonok. ***Macskás sikátor*** néven is említik, melynek előtagja az itt élő Macskás családra utal. A *sikátor* utótag az 'utca' jelentésben szerepel a névben. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-C1C2.

Rókalyuk lásd **Rókás**

Rókás 2023: *Rókás | Legelők és többnyire bokros területek szegélyzik; nyugati fekvésű szőlő-*

parcellái kevesebb és gyengébb bort teremnek, itt a szőlő ma már kipusztulóban van. 2017: *Róukás ~ Róukázs-domb ~ Róukás-legelőü | Azér Rókás, mert délnek fekszik, és nyáron, kánikulába belesüt a nap, és felégeti a legelőt. Ojam veres lesz, mint a róka. Ezér neveszték el Rókásnak.* 1889: *Rókás,* 1864: *Rókás,* [1810–1820 k.]: *Roka-juk.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén. A név – a mai népi névmagyarázat ellenére – bizonyára az egykor itt tanyázó rókákra utalt. Egykor ***Rókalyuk*** néven szerepelt, az e név alapjául szolgáló földrajzi köznév jelentése 'terület, ahol sok róka tanyázik'. ***Rókás-domb*** és ***Rókás-legelő*** néven is említik. Vö. Rókás-kút. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1, T25.CPl.900. — T12-C4.

Rókás-domb lásd **Rókás**

Rókás-kút 2017: *Róukás-kút | A Rókásnak a keleti oldalán, középen.* — Kút a település külterületének délkeleti részén, a Rókás nevű területen. Ma már nem működik. — ÉGy.

Rókás-legelő lásd **Rókás**

Róka utca 2023: *Róka utca,* 2017: *Róuka ucca | It garázdálkottak a rókák.* — Utca a belterület délnyugati részén, a Nagy utcából nyílik. A helyiek szerint sok róka tanyázott a terület szomszédságában. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-A4B4.

Római katolikus iskola lásd **Egyes iskola**

Római katolikus temető lásd **Katolikus temető**

Rőzse-oldal 1889: *Rözse oldal.* — Kis kiterjedésű földterület a település külterületének keleti részén, az Avas-gaztól északkeletre. Egykor erdő fedte a területet, erre utalhat a neve. Lásd Rőzse (Hegyköztóttelek). — T0.43.181.1. — T12-D3.

Sár-haraszt 2017: *Sár-haraszt ~ Haraszt | A Falu felett a Haraszt. ... Sár-haraszt a Kovácsi úttól jobra, ahogy megyünk. A Disznókúttól.* 1889: *Sárharaszt,* 1807: *Sárharaszt,* [1790 k.]: *Sár Harasztya.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati-északnyugati részén, a belterület szomszédságában. A *Sár-haraszt* névváltozat előtagja talán arra utal, hogy egy közvetlenül nem adatolható *Sár* nevű vízfolyás vagy mélyen fekvő terület mellett feküdt. ***Sár harasztja*** formában és ***Haraszt*** néven is említik. A *haraszt* földrajzi köznév jelentése 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót; műveletlen terület'. Vö. Sár hossza. — ÉGy., FKnT., Orendt 2013: 116, T0.43.181.1, T25.CPl.165. — T12-B2.

Sár harasztja lásd **Sár-haraszt**

Sár hossza 1864: *Sárhoszsza.* — Földterület a település határában, bizonyára a *Sár-haraszt* nevű földterülettel hozható összefüggésbe, és a közvetlenül nem adatolható *Sár* nevű vízfolyás vagy mélyen fekvő terület mellett feküdt. — Pesty 1864/10: 151a.

Sásos-tó 1889: *Sásos tó,* 1845: *Nádas To,* [1810–1820 k.]: *Nádas Tó.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Sás-völgyben. A források ***Nádas-tó*** néven is említik. A *Sásos* és *Nádas* előtagok a terület növényzetére utalnak. A *tó* utótag pedig arra, hogy lapályos, vizenyős terület. — T0.43.181.1, T25.CPl.900, T25.CPl.901. — T12-B2.

Sás-völgy 2017: *Sás-vőügy | Mer tele vóut állandóan sással, kaszálni alik tutták, csak sás vóud benne. Mindig. Vizenyőüs. Sásas hej.* 1941: *Sásvölgy,* 1889: *Sásvölgy,* [1790 k.]: *Sás Völgy.* — Lapályos földterület a település külterületének északi részén, a Latabártól délre. Előtagja a növényzetére utal. Vö. Sásos-tó. — ÉGy., MaKF., T0.43.181.1, T25.CPl.165. — T12-B2.

Sírkút 2017: *Sírkút | Valószínű, azér hívják Sírkútnak, mert akármijen aszáj volt Csatárba, gondolok itten a, az ötvenes évek elején, voltak aszájok. Ot mindig lehetett. Ot fojt kifele, tehát sírt állandóan. Az én észjárásomba ez egy ijen asszocsijácijó.* — Kút a Sírkút utcán. A *sírkút* kifejezés földrajzi köznévként is használatos, jelentése 'kútként használt, téglalap alapú gödör, amelynek vizét a nagyobb jószág csoportos itatására, vályogkészítésre, öntözésre stb. használják'. — ÉGy., FKnT. — T24-B3.

Sírkút utca 2023: *Sírkút utca,* 2017: *Sírkút ucca.* — Utca a belterület nyugati részén. A közelben lévő Sírkútról kapta a nevét. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B3.

Siteri ösvény 1816: *Síterí Ősvény.* — Út a település külterületének keleti részén. Siter település felé vezetett. — T25.CPl.899. — T13-E4.

Sós-rét 1889: *Sós rét,* [1790 k.]: *Sos Rét,* 1781: *Sós rét.* — Kis kiterjedésű földterület a település külterületének keleti részén, a Rőzse-oldaltól délre. Hegyköztóttelek határába is átnyúlik. Az előtag családnevet őrizhet, de a *sós* melléknévvel való egyezés sem zárható ki. Ez utóbbi esetében

az előtag a talaj minőségére, típusára utal. Lásd Sós-rét (Hegyköztöttelek). — T0.43.181.1, T25.CPl.165, T25.CPl.635. — T12-C3.

Sötét sikátor 2023: *Sötét sikátor ~ Végh sikátor | A központ felé nézve jobb kézre eső, korábban föld, ma már kövesút, mely a helyi Köztemető bejáratához vezet.* 2017: *Sötít sikátor ~ Véig sikátor ~ Tóut sikátor | Méj útba van, és két oldalt nőttek a fák, bokrok, összenőttek, és ojan sötét volt nappal is, mint éjszaka.* — A temetőhöz vezető út. A ***Végh sikátor*** és a ***Tóth sikátor*** névváltozatok előtagja arra utal, hogy a Végh és a Tóth család is ezen a részen lakik. A *Sötét sikátor* név előtagja pedig a hely árnyékos jellegével magyarázható. A *sikátor* utótag mindegyik névváltozatban 'összekötő út' jelentésű. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-B3C3.

Spalek sikátor lásd **Orbán sikátor**

Szabad-gaz [1810–1820 k.]: *Szabad Gaz.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Baglyos szomszédságában. Egykor erdő lehetett, erre utalhat a név *gaz* 'cserjés, bokros erdő' földrajzi köznévi utótagja. Az előtag talán az erdő használatával (pl. szabad fagyűjtés) van kapcsolatban. — FKnT., T25.CPl.900. — T12-C4D4.

Szalárdi út Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Szalárdi út 2017: *Szalárdi út | Az megyen a Latobári-tó mellett, a temetőnél ér ki.* 1889: *Szalárdi út.* — Hegyközcsatárt és Szalárdot közvetlenül összekötő földút, a település külterületének északi részén húzódik. Vö. Latabári út. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-C2.

Széles-kút 2017: *Széiles-kút.* — Kút a belterület déli részén, a Piac mellett. A név a kút méretére utal. — ÉGy. — T24-B4.

Szemete 2023: *Gépállomás ~ Traktorállomás,* 2017: *Szemete.* — A termelőszövetkezeti időben a gazdasági termeléshez használt gépek telepe a belterülettől nem messze, északnyugati irányban, a Kollektív-tanya szomszédságában. A név a magyarba is átkerült román *semete* köznévre vezethető vissza, amely a *SMT* betűszóból (*staţiune de maşini agricole şi de tractoare* 'gép- és traktorállomás') jött létre. ***Gépállomás*** és ***Traktorállomás*** néven is említik. — ÉGy., Orendt 2023, RKsz. — T12-B3.

Szent Illyés 2017: *Szent Ijjéis | A Szombati után vagy mellette, szántó. ... Nem Illés, hanem Ijjés. Mi úgy mongyuk.* 1943: *Szt. [Szent] Ilylyes,* 1889: *Szent Illés,* 1884: *SzT [Szent] Illyés,* 1864: *Sz[ent] Illyés,* 1860: *Sz[ent] Illyés,* 1698: *Sz[ent] Illyés Hegy.* — A település külterületének délnyugati részén található földterület, egykori szőlő. Átnyúlik Hegyközcsatár határába is. A névadás indítékát nem ismerjük, de feltehetően egyházi birtokláshoz, esetleg a kiemelkedésen lévő vallási objektumhoz, eseményhez kötődhet. Szent Illés kultusza a középkorban elsősorban a bizánci egyházhoz kötődött. ***Szent Illyés-hegy*** néven is említik. Lásd Szent Illyés (Bihar). — ÉGy., EHA., GSGS4417, HKFT., Mező 2003: 116, MKFT., Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-A4.

Szent Illyés-hegy lásd **Szent Illyés**

Szombati lásd **Szombati-völgy**

Szombati-völgy 2017: *Szombati-vőügy ~ Szombati vőügye ~ Szombati | Pájitól, ahogy jövünk Csatárnak, bal kész felől. ... Ijen tanyavilág vóut. ... Oda jártunk vízért.* 1889: *Szombati.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén. A helyiek szerint tanya állt a területen. Főként szőlőt termesztettek itt. ***Szombati völgye*** formában és ***Szombati*** néven is említik. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy a *Szombati* névváltozat és névrész családnevet őriz. — ÉGy., T0.43.181.1. — T12-A4.

Szombati völgye lásd **Szombati-völgy**

Szonda-kút 2017: *Szonda-kút | Az ártézi kút, az is nagyon jó víz vóut. Így ecs csövön jöt fel a víz, és a köjkök, mán a srácok, bedobálták a követ, s akkor eldugult.* — Egykori kút Hegyközcsatár

és Hegyközújlak között, a Rókás és a Nyerges alja szomszédságában. Ma már nem működik, eldugaszolták. A név előtagja arra utal, hogy a kút környékén valamikor geológiai célú fúrást végeztek. — ÉGy. — T12-C5.

Tag 2017: *Tag.* — Földterület a település belterületének északi részén. A helyiek szerint a 20. század első felében a szegényeknek osztották ki. A név a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T24-C2.

Téesz-tanya lásd **Kollektív-tanya**

Telek alja [1810–1820 k.]: *Telek alja.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Gólya-völgy és a Latabár szomszédságában. A név a területnek valamely szomszédos területhez viszonyított elhelyezkedésére utal. — T25.CPl.900. — T12-D2.

Temető lásd **Új temető**

Templom tér lásd **Kálvin tér**

Teres-telep lásd **Rogériusz**

Tóth Pál-kút 2023: *Tóth Pál kút,* 2017: *Tóut Pál-kút | Ahogy megyünk ki a temetőbe, a Régi temetőnek az ajjám van. ... Tót Pál nevezetű úriember részt vett a Napóleon-hadjáratba, és kapott ecs csomó földet Csatárba. ... Ő építtette a kútat.* 1889: *Tót Pál kút,* [1810–1820 k.]: *Tót Pál Kútja.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Kónya mellett. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Tóth Pál kútja*** formában is említik. — ÉGy., Orendt 2023, T0.43.181.1, T25.CPl.900. — T12-C4.

Tóth Pál-kút Fotó: Orendt Mihály

Tóth Pál kútja lásd **Tóth Pál-kút**

Tóth sikátor lásd **Jézus Tóth sikátor, Sötét sikátor**

Tótteleki út lásd **Hegyköztótteleki út**

Traktorállomás lásd **Szemete**

Új-hegy 2017: *Új-hegy | Erdőirtás volt az Új-hegyen és az Irtáson is. ... Az ezerkilencszászhúszas évegbem volt kiirtva.* 1943: *Uj h[egy],* 1889: *Uj hegy,* 1884: *Uj hegy,* 1864: *Ujhegy,* 1861: *Új hegy,* 1860: *Uj hegy,* 1857: *Uj Hegy,* 1826: *Új hegy,* 1816: *Uj Hegy,* [1790 k.]: *Uj hegy.* — Dombos terület a település külterületének keleti részén, a Ritkási- és Községi-erdő mellett. Kisebb hozamú szőlőtermő vidék. A név utótagja a 'kiemelkedés' vagy inkább 'szőlőhegy' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. Az előtagja arra utalhat, hogy más területekhez képest később vonták be a szőlőtermesztésbe. Vö. Új-hegy alja. — ÉGy., FKnT., GSGS4417, HKFT., MKFT., Orendt 2013: 119, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1, T25.CPl.165, T25.CPl.166,T25.CPl.167, T25.CPl.899. — T12-D4.

Új-hegy alja [1790 k.]: *Uj hegy alya.* — A település külterületének keleti részén, az Új-hegy alatt található földterület. — T25.CPl.165. — T12-D5.

Újlaki bekötő lásd **Hegyközújlaki bekötő**

Új temető 2017: *Új temetőü | Református, katólikus egymás mellet van. Jobbam mondva előbb a katólikus és itt a református.* 1861: *Temető.* — Temető a belterület keleti szélénél. A helyiek szerint a 20. század hetvenes éveiben kezdtek ide temetkezni, de már a 19. századi térképek is jeleznek a területen temetőt. Református, katolikus és zsidó temetőből áll. ***Temető*** néven is említik. — ÉGy., T25.CPl.167. — T24-C3.

Uradalmi-erdő lásd **Bihari-erdő**

Uradalmi-legelő 1861: *Uradalmi Legelő,* 1857: *Uradalmi Legelő.* — Egykori legelő a település külterületének keleti részén, a Hajnal-hegy és az Új-hegy között. A név előtagja a terület birtokosára utal. Ma már fás, bokros terület. — T25.CPl.166, T25.CPl.167. — T12-C4C5.

Vágóhíd 2017: *Vágóuhíd.* — Egykori épület a belterület közepén a Mészárszék sikátoron. — ÉGy.

Vajó-domb 2017: *Vajóu-domb.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Ritkási-erdő mellett. A névadás indítékát nem ismerjük, a név előtagja esetleg személynév lehet. — ÉGy., ÚCsnT. — T12-D4.

Való villa lásd **Bigbrader ház**

Varga-domb 2023: *Varga domb | Közvetlen a Főtér északi sarkában kezdődik és mindkét oldalán elhelyezkedő házaival egy téglalap formátumot alkot.* 2017: *Varga-domb | A gazdája valamikor egy Varga nevezetű volt.* — Domb a belterület központjától északnyugatra, a Kis-domb közelében. A név előtagja az egykori tulajdonosra utal. Vö. Varga utca. — ÉGy., Orendt 2023. — T24-B3.

Varga utca 2023: *Varga utca | A Varga-domból nyílik; ezen áthaladva tovább fut, majd ketté ágazik; jobbra tartva a Paluska sikátorral találkozik és itt torkollik bele a Kis-domb keleti részébe; balra tartó utcarésze viszont a Sírkút utca, Görög utca, Pápista utca, valamint Kis-Pápista utca kereszteződésébe torkollik.* — Utca a belterület nyugati részén, a Varga-domb nyugati része. A Varga-dombról kaphatta a nevét. Az élőnyelvi gyűjtés adatközlői nem ismerték a nevet. — Orendt 2023. — T24-B3.

Végh sikátor lásd **Sötét sikátor**

Veres-domb 2017: *Verezs-domb | Az ojam veres főüd vóut állandóan. ... Ojam veres, agyagos főüd, hogy borzasztó.* 1889: *Veres domb,* 1864: *Veres domb.* — Halom a település külterületének nyugati részén. A helyiek szerint agyagos földje van, a név előtagja erre utalhat, de a 18. század végén *Veres* családnevű nemesek is adatolhatók a településen. — ÉGy., Orendt 2013: 96, Pesty 1864/10: 151b, T0.43.181.1. — T12-A4.

Vessző-völgy 1889: *Vessző völgy.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Hajnal-hegy szomszédságában. A név előtagja a terület egykori növényzetére utalhat. — T0.43.181.1. — T12-B5C5.

Volt Zsidó temető lásd **Zsidó temető**

Zádok-kút 2017: *Záldok-kút ~ Áldok-kút | Ahogy megyünk a Csiketre lefele. ... Kint a határon, a Szalárdi út közöt meg errébb, ahogy megyen a cigányoknál az út lefele, aközöt van az Áldok-kút.* 1889: *Zádog kút,* [1790 k.]: *Zádok kút.* — Kút a település külterületének északkeleti részén, a Latabáron. Az eredeti *Zádok-kút* névforma a *szádok ~ zádok* 'hársfaerdő' jelentésű földrajzi köznévből alakulhatott. Az *l* utólagos betoldás lehet a ***Záldok-kút*** névváltozatban. ***Áldok-kút*** néven is említik, ami *a Záldok-kút* névelős szerkezet téves *az Áldok-kút* tagolásával jött létre. Vö. Zádok-kút-völgy. — ÉGy., FKnT., T0.43.181.1, T25.CPl.165. — T12-C2.

Zádok-kút-völgy 1941: *Zádogkút-völgy.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén. A közelben található Zádok-kútról kapta a nevét. — MaKF. — T12-C2.

Záldok-kút lásd **Zádok-kút**

Zöldfa utca lásd **Futrázs**

Zöld házak lásd **Bigbrader ház**

Zug 2023: *Zug | Voltaképpen egy aprócska tér néhány házzal.* 2017: *Zug.* — Kisebb utca a belterület déli részén. A helyiek szerint egykor ezen az utcán és útvonalon jártak át a hegyközcsatáriak Hegyközújlakra. A *zug* 'szűk, rövid utca, zsákutca; forgalomtól félreeső hely' földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., Orendt 2023. — T24-B4.

Zsidó temető 2017: *Zsidóu temetőü ~ Volt Zsidóu temetőü | Mos már nem egzisztál.* — Földterület a belterület szélénél, a temető része. ***Volt Zsidó temető*** néven is említik. — ÉGy. — T24-C3C4.

HEGYKÖZTÓTTELEK
Fotó: Torkos Márk-Erik

Hegyköztóttelek helynevei

Történeti háttér

A bihari Hegyköz déli részén, Nagyváradtól 15 km-re, északkeletre található.

A település, amelynek már a rézkortól vannak előzményei, valószínűleg a 13. század elején jött létre szláv népesség letelepítésével, és ekkor a bihari Földvárhoz tartozó királyi (hercegi) uradalom része volt. Ezt követően a Sólyomkővárat birtokló Écs fia Pál országbíró (Pál comes) Miklós, István és Geregen nevű fiainak birtoka volt, majd 1277 körül a váradi püspökség uralma alá került. Első említései is ehhez az eseményhez köthetők. A 13. század végéről ismerjük a település nevét a váradi káptalan 16. és 17. századi átiratban fennmaradt statutumából, illetőleg a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzékéből *Tóttelek* formában. A püspöki tizedjegyzékek alapján a 16. század közepéig a tehetős települések közé tartozott, ekkor azonban a környékbeli csatározások és a magyar–török kettős/hármas adózási rendszer miatt a szomszédos településekkel együtt hanyatlásnak indult. Ugyanakkor a térségben a katolikus egyházi birtokok a királyi, később a fejedelmi kincstár tulajdonába kerültek, majd rövid időre visszakerültek a katolikus egyházhoz. Tóttelek birtokosai többször változtak, így Báthori Zsigmond erdélyi fejedelem, majd Bánffy Dénes és Báthori Anna, ezt követően pedig Zólyomi Dávid tulajdonában volt. A török uralom után, az 1692-es összeírásban a településen 15 portát jegyeztek fel, a Rákóczi-szabadságharc idején azonban elnéptelenedett, bár a hozzá tartozó szántók és szőlők művelés alatt maradtak, a terület tulajdonosa pedig ismét a váradi püspökség lett. A település *Kenderes* nevű északi külterületi része a 10–13. században talán lakott terület lehetett, amelynek története és pusztulása a történeti irodalomban nincs feltárva.

A település 1781-es újratelepítésekor Árva vármegyéből származó, eredetileg a Bihar vármegyei Szentjobbra települt szlovák jobbágycsaládok (összesen 39 család) érkeztek Tóttelekre. A 19. században jellemzővé vált a földbirtokok aprózódása és az állatállomány növekedése, amelyet a környező erdőtelepítések miatt a termő- és legelőterület bővíthetősége korlátozott. Ezt részben orvosolta az az 1904-es rendezés, miszerint a váradi püspökség az uradalmi legelők, korábban erdők terhére jelentős területet (pl. Süsmő határrész) adott át a település közbirtokosságának. A fejlődés pozitív, ugyanakkor megkésett jellegét mutatja az is, hogy az 1888-ban vármegyei fenntartásba került útvonal, amely a helyiek piacozását segítve biztosította a település és Nagyvárad összeköttetését, csak 1944-ben kapott kőburkolatot. Az 1949. július 24–25-én történt „Tóttelki lázadás” a kommunista rendszer berendezkedésével szemben fellépő legjelentősebb megmozdulás volt a térségben.

Az újratelepített település plébániáját 1781-ben alapították, ma is látható római katolikus templomát 1834-ben szentelték fel. Hegyköztóttelek déli határában a Nagy-hegyen több feltáratlan sáncvár található.

A település Bihar vármegyéhez tartozott, ahol 1873-ig a Nagyváradi, majd a Szalárdi járás részét képezte. Központi települése Hegyköz-

csatár volt. 1910-ben a település 99 házzal és 1667 kh területtel rendelkezett. A legközelebbi posta, távíró és vasútállomás Biharban volt. Romániában 1920 után Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány, 1968-tól pedig ismét Bihar megye részét képezi. A település jelenleg Hegyközcsatár község része.

A település népességszámának alakulásában jelentős hullámzás mutatható ki. Az 1880 és 1941 közötti időszakban népességnövekedést tapasztalhatunk: ekkor 384 főről 586 főre emelkedett a lakosság lélekszáma. Ezt követően 1977-ig lassú, majd felgyorsuló fogyatkozást állapíthatunk meg (1977: 427 fő, 1992: 250 fő). Az utóbbi harminc évben a népesség létszámának stagnálása figyelhető meg: 2011-ben 249 fő élt a településen. Az előbbiekkel párhuzamosan a népesség nemzetiségi összetételében is észlelhetünk változásokat. Míg a 19. század végén jelentős szlovák és német nemzetiségű lakosság élt a faluban (1880: 47% magyar, 30% szlovák, 15% német), a 20. század elejére jelentősen megnőtt a magyarság aránya (1910: 94% magyar, 2% szlovák, 3% német), és a következő száz évben ez az állapot stabilizálódott. 2011-ben a 249 fős lakosság 88%-a magyar volt, és új jelenségként figyelhető meg a románság arányának emelkedése (kb. 10%). A népesség felekezeti megoszlását tekintve egyértelműen a római katolikusok dominanciája érvényesül: ők az elmúlt másfél évszázadban folyamatosan stabil, legalább 90%-os többséget alkotnak. Ez szembetűnő sajátosságként állapítható meg a környező, református többségű településekhez képest.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Bunyitay Vince, *A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig 3. Egyházak a püspökség alapításától 1566. évig.* Budapest, 1884.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Homonnai Gábor, *Hegyköztóttelek.* Nagyvárad, 2019.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Magyarország katonai felmérése. 1941. URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Papp Klára, Jobbágyi szolgáltatások az úrbérrendezés idején. In: Barta János–Papp Klára szerk., *Bihar vármegye az úrbérrendezés idején.* Debrecen, 2005. 207–253.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2017-ben. Adatközlők voltak: Gálik Anna (45 éves), Gálik Emma (74), Iványi Ilona (50), Noveczky István (67), Noveczky Olga (63), Rifnyák István (81), Rifnyák Mária (74), Ugarekné Kállai Ilona (72), Ugarek Lajos (86).

Helynévtár

Hegyköztóttelek 2017: *Tóuttelek, Tóuttelekre, Tóutteleken, tóutteleki ~ Hetyköstóuttelek | Az ezerhéccázas évek végén lett ide telepíttetve az a negyven család, azér hoty kitermejjék a fát. És annak, bérbe kaptak földet. ... Asz nem tudom, hoty hogy magyarosottak el tejjesen. De annyira, hogy így marattak meg ételnevek, mint a repnyinka, az ety krumplis palacsinta ..., vagy a bábapalacsinta, az a reszel krumpli, útyhogy tényleg krumplis tótok vagyunk. Mek hát ugye a nyögvenyelő. Nagyon sok ijen galuskák mek tésztás ételt készítettek, gondolom, azér, mer hús csak eccer ettek ety héten. | Csak a natyszülejink vóutak tóutok mek svábok, útyhogy mink mám mind magyarok vagyunk, annak tartyuk magunkat. | Hát ö, még a nagyanyád, vagy micsodád, hát azok mék tóutul beszéltek. És van itt ojan, hát a nevek is ojanok, svábok, németek, Formitták, hát az német, meg van ittem Baumam meg ijenek. Hát, ezek mind. A nevek megmarattak belőüle. | Ez annyira katólikus közösség vaty falu volt, hogy nem is nagyom volt más vallású. Most az utóbbi időbe változot meg a lakosság összetétele. | Itt a víkendesek, azok reformátusok.* 1944: *Hegyköztóttelek,* 1941: *Hegyköztóttelek,* [1935 k.]: *Hegyköztóttelek,* 1926: *Hegyköztóttelek,* 1918: *Tóttelek,* 1914: *Hegyköztóttelek,* 1913: *Hegyköztóttelek,* [1910]: *Tóttelek,* 1909: *Tóttelek,* 1907: *Tóttelek,* 1901: *Tóttelek,* 1892: *Tóttelek,* 1891: *Tóttelek,* 1889: *Tóttelek,* 1888: *Tóttelek,* 1884: *Tottelek,* 1874: *Tóttelek,* 1873: *Tóttelek,* 1864: *tóttelek, Tóttelek,* 1864: *Tóttelek,* 1857–1859: *Tót-Telek,* 1851: *Tóttelek,* 1839: *Tóthtelek,* 1833–1836: *Tóttelek,* 1833: *Tót Telek,* 1818: *Tóttelek,* 1808: *Tót telek,* pag., 1806: *Toth telek,* 1803: *Tót-Telek,* 1802–1811: *Tót-Telek,* 1799–1803: *Tottelek,* 1783: *Tóth Telek,* [1780–1800 k.]: *Tót telek,* [1740 k.]: *Toti,* 1692: *Tót-Telek,* p., 1625: *Tottelke,* p., 1605: *Tottelek,* 1599: *Tottelek,* 1588: *Tottelek,* 1587: *Tott-Telek,* 1555: *Thottelek,* 1552: *Thotthelek, Totthelek, Thothelek, Tooththelek,* 1504: *Thoththelek,* p., 1332–1337/Pp.Reg.: *Tottelek, Tortelek,* v., *Therteleg,* v., 1318>1390>1477: *Thotheleky,* [1291–1294]: *Toutteluk,* [1272–1290]>1374/1614: *Thothelek,* [1272–1290]>1374/1500 k.: *Totthelek.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Román neve *Tăutelec.* Közigazgatásilag Hegyközcsatár község része. Szomszédos települései északon Szalárd, nyugaton és délen Hegyközcsatár, keleten pedig Siter. A település első írásos említése a 13. század végéről származik, már ekkor is a ***Tóttelek*** nevet viselte. Ez a *tót* 'szláv' népnév és a 'jószág, birtok, faluhely' jelentésű *telek* földrajzi köznév összetételével keletkezett. Az előtag az itt lakók etnikumára utalt: idegenből hoztak szláv telepeseket erre a helyre. Egy-egy adattal ***Tóti*** és ***Tóttelke*** formában is szerepel a forrásokban, ezek valós használati értéke azonban kérdéses. A *Hegyköztóttelek* névforma előtagja arra utal, hogy a település a bihari Hegyközben fekszik. Ezt a hivatalos névalakot az Országos Törzskönyvbizottság 1907-ben rögzítette, az akkor javaslatként említett *Püspöktóttelek* formával szemben. — AOklt. 5: 61, CzF., Csáky 1/2: 519, 654, ÉGy., EKFT., E 158/8: 38a, 49, 219, 294, 525, 583, 794, Fényes 1840/4: 83, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 678, HKFT., Hnt., Jakó 1940: 68, N. Kiss 1960: 676, 691, Lipszky, Map., LipszkyMT, Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., MÁT., Mező 1999: 393, Mezősi 1943: 92, MKFT., MVV. 5: 158, Pesty 1864/11: 302a, Rácz 2016: 92–95, 2022: 298–299, TESz., T0.43.184.1, T1.S.11.628/2, T1.S.46.12, T9.BmT.216, T16.T.75, T21.TK.317, T21.TK.3011, T22.B.IX.a.520, T22.B.IX.a.1514, T22.B.IX.a.1522, T22.B.IX.a.1523, T22.B.IX.a.1524.

Ábécé lásd **Bolt**

Akácos 2017: *Akácos.* — Kisebb akácfás terület a település külterületének nyugati részén, a műút közelében. — ÉGy. — T12-D3.

Alsó-Dél-oldal 2017: *Alsóu-Díl-óudal,* 1889: *Alsó dél oldal,* 1864: *alsó dél oldal | Szöllö hegy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén. A Dél-oldal belterülethez közelebb eső, északabbra fekvő része. A név a Felső-Dél-oldal névvel áll korrelációban. — ÉGy., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1. — T13-E3.

Alsó-dűlő 2017: *Alsóu-düllőü, Alsóu-düllőübe,* 1889: *Alsó dűlő,* 1864: *also düllö.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, a Gorza és a Dinyiszka között. Főként burgonyát termesztettek rajta. A név előtagja

a terület elhelyezkedésére utal: a szomszédos részekhez képest közelebb fekszik a belterülethez. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1. — T13-E2.

Alsó-Gorza 2017: *Alsóu-Gorza.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén. A Gorza belterülethez közelebb eső, délebbre fekvő része. A név a Felső-Gorza névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T13-E2E3.

Ati-ábécé lásd **Bolt**

Baglyos 2017: *Bagjos.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, Hegyköztöttelek és Hegyközcsatár között. Mindkét település határára kiterjed, és mindkét település lakosságának van ezen a részen földje. A hegyközcsatáriak úgy tudják, hogy „évről-évre fészkeltek és fészkelnek ma is baglyok a környező rétet szegélyző gyepűsorban", bizonyára róluk kapta a terület a nevét. Lásd Baglyos (Hegyközcsatár). — ÉGy., Orendt 2023. — T12-C3C4.

Báhor-zug 2017: *Báhor-zug | Oda bejön az erdő közé. Aszt hífták Báhor-zugnak. Mer az is volt valakijé. ... It volt ety család, úty hífták, Báhor.* — Földterület, kaszáló a település külterületének délkeleti részén, a Község-erdő szomszédságában. A helyiek emlékezete szerint tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja 'az erdő szeglete' jelentésű *zug* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T13-F3.

Bandárház 2017: *Bandárház | Mer mi mindig az után nevesztük el az erdőt, aki éppen akkor volt az erdész, mivel, itt a Pattól erréb Brágy Gyuszi bácsinak az apja volt az erdész. És aszt úty híftuk, hogy a Brád-erdő fele. Másik oldalt a Bandárháznak híftuk az erdőt, mer ott a házikó a Bandár bácsijé volt. ... Székej, így azonosítottuk akkor.* — Erdőrész a település külterületének délkeleti oldalán, a Község-erdőhöz tartozik. Nevét az egykor ott álló Bandár-házról kapta. — ÉGy.

Bandár-ház 2017: *Bandár-ház.* — Kisebb épület a település külterületének délkeleti részén, mely a Község-erdőben állt. A név előtagja az egykori erdész emlékét őrzi. Vö. Bandárház. — ÉGy.

Baumann-zug 2017: *Bauman-zug | It fejül, ez a Dudázs-zug, esz pedig lent a Bauman-zug.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északi részén. A Dinyiszka része. A településen élő Baumann családról kaphatta a nevét. A név utótagja a *zug* 'az erdő szeglete' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T13-E2.

Bikakúti-erdő 2017: *Bikakúti-erdőü.* — Erdő a település külterületének keleti részén, a Bikarét mellett, közel a belterülethez. Nevét a szomszédos Bikaréti-kútról kapta. — ÉGy. — T13-E2.

Bikarét 2017: *Bikarít | Az a falujé volt mindig, ot kaszálóu, a bikáké volt, az apaállatoké volt.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában. A bikáknak fenntartott terület volt. Vö. Bikaréti-kút. — ÉGy. — T13-E3.

Bikaréti-kút 2019: *Bikaréti-kút | A falu határában állandó vizű források is vannak, melyeket a helyiek kútnak neveznek. A nyári melegben ezek látták el friss vízzel a határban dolgozókat. Ismert a Pap réten a Mária-kút és a Rühes-kút, valamint a Bikaréti-kút.* 2017: *Bikaríti-kút.* — Forrás a település külterületének északkeleti részén, a Bikaréten. Vö. Bikakúti-erdő. — ÉGy., Homonnai 2019: 10. — T13-E3.

Blau-féle üst lásd **Pálinkafőző**

Bodozó-patak 1884: *Bodozo p[atak],* 1864: *Bodozo Bach.* — Egykori patak, mely a település déli és nyugati szélén húzódott. Egy szakaszon természetes határvonal volt Hegyközcsatár és Hegyköztöttelek között, majd Szalárd felé folyt tovább. Homonnai a településről készült monográfiájában a patakot *Bodrozó* néven említi, és a név létrejöttét a *fodrozó* szó „elferdülésével" magyarázza. Ez azonban adatokkal nem támasztható alá. A név előtagjának eredetét ezek alapján ismeretlennek minősíthetjük. Lásd Bodozó-patak (Hegyközcsatár, Szalárd). — HKFT., Homonnai 2019: 9, MKFT. — T12-D3.

Bolt 2017: *Bóut, Bóutnál ~ Ábéice ~ Ati-ábéice ~ Lali- éis Ati-ábéice ~ Simkó-ábéice.* — Épület a belterület északi részén, a Fő út és a Rókás találkozási pontjánál, a település egyetlen boltja. Fontos viszonyítási pont. ***Ábécé, Ati-ábécé, Lali-*** és ***Ati-ábécé*** és ***Simkó-ábécé*** néven is említik. Az utóbbi névváltozatoknak az előtagjai az egymást váltó tulajdonosokra utalnak. — ÉGy. — T28-A4.

Brád-erdő lásd **Község-erdő**

Bruncsák-pince 2019: *Bruncsák pince,* 2017: *Bruncsák-pince.* — Borospince a település déli határában, az Alsó-Dél-oldalon. Bruncsák István

Bruncsák-pince pajtával Fotó: Homonnai Gábor

pincéje a Bruncsák-szőlőben. — ÉGy., Homonnai 2019: 195, 196, 198.

Bruncsák-szőlő 2019: *Bruncsák-szőlő* | *A Dél-oldalon, a Homonnai- és Bruncsák-szőlők.* 2017: *Bruncsák-szöllőü.* — Szőlőskert a település külterületének déli részén, a Dél-oldalon. Tulajdonosáról nevezték el. Vö. Bruncsák-pince. — ÉGy., Homonnai 2019: 10.

Burgel-hegy 2017: *Burgel-hegy* | *Azér Burgel-hegy, mert ot volt a Burgel nevezetű családnak a birtoka.* | *Van errül is egy monda, hoty fenn a Fingó-völty tetején, ot lakott az öreg Burgel, egy ojan kétméteres ember, it meg az örek Fazekas. Az is ojan nagy volt, és reggel, mikor köszöntek egymásnak, hogy jóu reggelt, szomszéd, aszonták, hoty Csatárba lehetet hallani. Ojan hangja volt, hoty fogadásból, a cserépfazégba, amikor belekiáltott, az darabokra szakatt.* — Domb, szántóföld a település külterületének déli részén, a Dél-oldalon. Nevét tulajdonosáról kapta. A név utótagja a 'domb' jelentésű *hegy* köznév. — ÉGy., FKnT. — T12-D3.

Bükk lásd **Község-erdő**

Bükkös 1864: *bükkös.* — Szántóföld a település külterületén. Pontos helye nem ismert. — Pesty 1864/11: 302a.

Cinkelyuk 2017: *Cinkejuk* | *Ot tanyásztak a farkasok annak idején. It rengetek farkas volt. Az én gyerekkoromba még volt. De hatvankettőbe behoszták a vaddisznókat, és öt-tíz év alat kiírtotta az összes farkast.* | *Az az erdő alat van, megyen ott ety sávba a rét.* 1889: *Láz Czinkelyuk,* 1864: *czinke lyuk* | *Erdő.* [1810–1820 k.]: *Czinke Juk.* — Földterület, rét, kaszáló a település külterületének déli-délkeleti részén, a Község-erdő szomszédságában. Pesty Frigyes erdő neveként tünteti fel. A *cinkelyuk* lexéma a *rókalyuk* 'terület, ahol sok róka tanyázik' földrajzi köznév mintájára bizonyára olyan területet jelölt, amelyen sok cinkét lehet látni. Az 1889-es kataszteri térképen ***Láz-Cinkelyuk*** formában szerepel, ami feltehetően térképi név lehet, a Láz és a Cinkelyuk nevek összevonásával, ez jellemző eljárás volt a kataszteri térképek készítése során. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1, T25.CPl.900. — T13-F4.

Cövekes 2017: *Cövekes.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén, a Futballpályánál. A név a *cövek* 'oszlop, karó' főnév *-s* képzős származéka, a névadás indítékát azonban nem ismerjük. — ÉGy., SzT. — T12-D4.

Csatári-halastó lásd **Gólya-völgyi-tó**

Csatári út lásd **Hegyközcsatári út**

Cseresznyés 2017: *Cseresznyéis* | *Ez a Cseresznyés, itt, ami vóut, ez mám most, mijután meglűtték. Tehát Csauseszku, mikor őtet meglűtték, tehát visszaatták a főüdeket. És akkor mindenki ragaszkodott, mer úgy a műút felül nyúlt a legelő, és itt a partyám vóut beültetve a Cseresznyés.* — Földterület, gyümölcsös a település külterületének keleti részén, a műúttól délre. A helyiek elmondása szerint a rendszerváltást megelőző években rengeteg fa állt rajta. Erről kaphatta a nevét. Mára a fák többsége tönkrement, kiszáradt. — ÉGy. — T13-E3.

Cser-hát 1889: *Cserhát.* 1884: *Uradalmi erdő,* 1864: *cserhát,* 1857: *Uradalmi Erdő.* — Terület a település külterületének északi-északkeleti részén. Pesty Frigyes szántóföld neveként tünteti fel. A kataszteri térkép a település északkeleti részén megőrzött erdősáv Siterrel határos keleti részét jelöli így, a Gyertyános nevű erdő mellett. A település északi részét egykor borító erdő cserfával benőtt területét jelölhették így, amely korábban kiterjedt Hegyközcsatár keleti részére, illetve Siter nyugati határára is. A források ***Uradalmi-erdő*** néven is említik, birtoklására utalóan. Vö. Cser-völgy. Lásd Cser-hát (Hegyközcsatár, Siter). — HKFT., Pesty 1864/11: 302, T0.43.184.1, T25.CPl.166. — T13-E1E2.

Cser-völgy 1889: *Cservölgy,* 1858: *Cser völgyben,* 1781: *Cser vőlgy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, a Cser-hát mellett. — Homonnai 2019: 45, T0.43.184.1, T25.CPl.635. — T13-E2.

Dél-hegy lásd **Dél-oldal**

Dél-oldal 2019: *Dél-oldal ~ Nagy-hegy | A falutól délre fekvő szőlőhegy, a Nagy-hegy tengerszint feletti magassága 212 m.* 2017: *Díl-o͡udal ~ Díl-hegy, Díl-hegyen | Ez abból következik, hogy dél oldalra esik a domb, mer itt a dombnak az a része már lejt. | Valamikor ottan szöllők voltak. Gyümölcsfák ott is. Nagyon sok szöllő͡ü vol Tótteleken.* 1913: *Nagyhegytanya,* 1907: *Nagyhegy,* 1902: *Nagyhegy,* 1884: *Nagy hegy,* 1864: *Nagy hegy.* — Nagy kiterjedésű terület, domb, szántóföld, a település külterületének déli oldala, átnyúlt Siter határába is. A nevét is erről kapta. Két része van: az Alsó- és a Felső-Dél-oldal. ***Dél-hegy*** és ***Nagy-hegy*** néven is említik, melyek utótagja a 'szőlőhegy; domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. Egykor lakott hely lehetett, a területen tanyaépületeket is jeleznek a 19. század végi, 20. század eleji térképek, emiatt ***Nagy-hegy-tanya***-ként is szerepel. Vö. Hegyek alja. Lásd Dél-hegy (Siter). — ÉGy., FKnT., Hnt., HKFT., Homonnai 2019: 9, MKFT. — T12-D3, T13-E3.

Dinyiszka 2017: *Dinyiszka | Ez már to͡utul vam mondva.* 1889: *Dinyiszka,* 1864: *Dínyíska.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, a Pap völgyétől északra. A név bizonyára szlovák eredetű, a szlovák *dyňa* szóval hozható összefüggésbe, amely a magyar *dinnye* szóval áll kapcsolatban. A névadás indítékát azonban ma már nem ismerik. — ÉGy., Pesty 1864/11: 302a, TESz., T0.43.184.1. — T13-E2.

Dögkút 2017: *Dökkút.* — Az elpusztult állatokat tároló gödör a település külterületének délnyugati részén, a Sós-rét és a Baglyos szomszédságában. — ÉGy. — T12-D3.

Dinyiszka Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Dudás-zug 2017: *Dudázs-zug | It fejül, ez a Dudázs-zug, esz pedig lent a Bauman-zug. | Mer ot van a Dudásoknak a fölgye.* — Kisebb földterület, szántóföld, a település külterületének északi részén, a Latabári-erdő szomszédságában. A Juhász-dűlő része. Nevét tulajdonosáról kapta. A név utótagja 'az erdő szeglete' jelentésű *zug* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T13-E1.

Erdő lásd **Latabári-erdő**

Farkas-irtás Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Farkas-irtás 2017: *Farkas-irtás ~ Irtás | Ahogy jövünk fent a Latabáron. Van a Farkas-irtás. A falu és az erdő köszt. ... A Gyertyánosnak a másik vége.* 1864: *farkasos irtás | Szántó föld, erdő, kaszálló, legelö.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. Korábban erdő borította a területet, annak irtásával alakították át művelhető területté. A helyiek szerint régebben rengeteg farkas élt a szomszédos erdőben. Feltehetőleg a név előtagja is erre utal. ***Farkasos-irtás*** és ***Irtás*** néven is említik. — ÉGy., Pesty 1864/11: 302a. — T12-D2D3.

Farkasos-irtás lásd **Farkas-irtás**

Fehér-rét 2017: *Fehír-rít | Egy gyümölcsös volt valamikor, aszt a részt Fehér-rétnek hívják, mer az a Fehér családé volt.* — Földterület, kaszáló a település külterületének délkeleti részén, a hegyköztötteleki és siteri határszélen. Egykor gyümölcsös volt. A helyiek emlékezete szerint a név előtagja a tulajdonosra utal. — ÉGy. — T13-F3.

Felső-Dél-oldal 2017: *Felsőü-Díl-óudal, Felsőü-Díl-óudalon,* 1864: *felsö dél oldal | Szöllö hegy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén. A Dél-oldal délebbre fekvő része. A név az Alsó-Dél-oldal névvel áll korrelációban. — ÉGy., Pesty 1864/11: 302a. — T12-D3.

Felső-Gorza 2017: *Felsőü-Gorza.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén. A Gorza északabbra fekvő része. A név az Alsó-Gorza névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T13-E2.

Fingó-hegy 2017: *Fingóu-hegy, Fingóu-hegyen.* — Földterület, szántóföld, dombos rész a település külterületének délnyugati részén. A névadás indítékáról a helybeliek nem tudtak magyarázattal szolgálni. Talán a 'meredek út' jelentésű *lófingató* földrajzi köznévhez hasonlóan ez a névrész is arra utal, hogy felszereléssel, szekérrel nehéz volt felmenni a meredek domboldalon. A név utótagja a 'domb, szőlőhegy' jelentésű *hegy* köznév. Vö. Fingó-völgy. — ÉGy., FKnT. — T12-D3.

Fingó-völgy 2017: *Fingóu-vőügy,* 1889: *Fingó völgy,* 1864: *fingo vőlgy | Szöllö hegy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének délnyugati részén. A közelben található Fingó-hegyről kapta a nevét. — ÉGy., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1. — T12-D3.

Fő út 2017: *Főű út.* — A települést kelet–nyugati irányban átszelő aszfaltos út. Nyugati irányban a Hegyközcsatári útként, keleti irányban pedig a Siteri útként folytatódik. — ÉGy. — T28-A4B4.

Fő utca lásd **Templom utca**

Futballpálya 2017: *Fodbalpája.* — Földterület, kaszáló a település külterületének délnyugati részén. A név jelentése alapján egykor ide járhattak ki a környékbeliek futballozni. — ÉGy. — T12-D4.

Gál-hegy 2017: *Gál-hegy | Azér, mer ez a terület nagyrézbe a Gál családé volt.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kapta. A név utótagja a 'domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T12-D3.

Gaz 2019: *Gaz | A kiirtott erdő helyén fekszik a mai temető és a mellette lévő, egyszerűen csak Gaznak nevezett legelő.* 2017: *Gaz, Gazba ~ Gazi-legelőü | Oda jártunk libával, gyerekkorungba, mek tehénnel, arra.* — Földterület, legelő és kaszáló a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. A név bizonyára a 'cserjés, bokros erdő' jelentésű *gaz* földrajzi köznévből alakult, és egykor erdőt jelölt. ***Gazi-legelő*** néven is említik. — ÉGy., FKnT., Homonnai 2019: 40. — T12-D3.

Gazi-legelő lásd **Gaz**

Gergely-ház 2019: *Gergely-ház ~ Gergely Lajos-féle ház | A hegyközszáldobágyi Kovács család a falu csordásaként a Templom utcai Gergely Lajos-féle házban lakott.* — Épület a belterület keleti részén, a Templom utcán. Tulajdonosáról kapta a nevét. ***Gergely Lajos-féle ház*** formában is említik. — Homonnai 2019: 331–332. — T28-B4.

Gergely Lajos-féle ház lásd **Gergely-ház**

Gergely-rét 2017: *Gergej-rít | Itt ez a rét, amejik lemegy a tóhoz, a Gergej-rét.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északnyugati részén, a Farkas-irtás mellett. Nevét tulajdonosáról kaphatta. — ÉGy. — T12-D2.

Gólya-völgy 2017: *Góuja-vőügy, Góuja-vőügyön | Mikor a góják megjöttek, ott, azon a völgyön. Azér neveszték Gója-völgynek.* 1857: *Latobári puszta.* — Mélyebben húzódó földterület, kaszáló, völgy a település külterületének északnyugati részén. Végighúzódik a szomszédos Hegyközcsatár északkeleti részén, de kiterjed Hegyközcsatár, Siter és Szalárd településekre is. A helyiek szerint vízállásos, lapályos terület, kedvelt helye a gólyáknak, erre utalhat az elnevezése. A szomszédos Latabár (Hegyközcsatár) nevű területre utalva ***Latabári-puszta*** néven is említik. Vö. Gólya-völgyi-kút, Gólya-völgyi-tó. Lásd Gólya-völgy (Hegyközcsatár, Siter, Szalárd). — ÉGy., T25. CPl.166. — T12-D1D2.

Gólya-völgyi-kút 2019: *Gólyavölgyi-kút | A falu határában állandó vizű források is vannak, melyeket a helyiek kútnak neveznek. ... A Gólyavölgyi-kút és a Janota-kút a falu nyugati oldalán a Bodrozó-patakot táplálja vizével.* 2017: *Góujavőügyi-kút.* — Forrás a település külterületének északnyugati részén, a Gólya-völgyön. — ÉGy., Homonnai 2019: 10. — T12-D2.

Gólya-völgyi-tó 2019: *Gólyavölgyi-tó ~ Csatári halastó | Miután az 1970-es években a Gólya-*

völgyön völgyzáró gátat építtettek és a Bodrozó vizét felduzzasztották, egy 30 hektárnyi mesterséges tó keletkezett. Eredeti neve Tóttelek-1 halastó, de az utóbbi években Csatári halastónak hívják. 2017: *Góuja-vőügyi-tóu.* — Tó a település külterületének északkeleti részén, a Gólya-völgyön. Hegyköztóttelek és Hegyközcsatár határán terül el, emiatt ***Csatári-halastó***-ként is említik. Lásd Gólya-völgyi-tó (Hegyközcsatár). — ÉGy., Homonnai 2019: 10, 401. — T12-D1.

Gorza 2017: *Gorza ~ Gorza-düllőü,* 1889: *Gorza mező,* 1864: *gorza mezö,* 1858: *Gorza mező | A 8-ik dűlő Gorza mező nevezett alatt ösmeretes.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, a Gyertyános szomszédságában. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Gorzából. A név eredetét, a névadás indítékát nem ismerjük, esetleg személynevet kereshetünk benne. ***Gorza-dűlő*** és ***Gorza-mező*** néven is említik. A *Gorza-dűlő* névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Homonnai 2019: 46, Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1, ÚCsnT. — T13-E2.

Gorza-dűlő lásd **Gorza**

Gorza-mező lásd **Gorza**

Gyepsor lásd **Szérű**

Gyertyános 2019: *Gyertyános | A település helyén hajdan összefüggő erdőségek voltak. Erre utalnak a tótteleki dűlőnevek is: Gyertyános, Cservölgy, Farkasos irtás stb. Az egykori tölgyesek helyén már csak foltokban találunk erdőket, melyekben a leggyakoribb fafélék a cser, a juhar, a hárs, a gyertyán és a kőris.* 2017: *Gyertyános,* 1889: *Gyertyános,* 1864: *gyertyános | Szántó föld.* 1816: *Gyertyános,* [1810–1820 k.]: *Gyertyányos.* — Részben gyertyánfás erdővel borított földterület a település külterületének északi-északkeleti részén, átnyúlik Siter határába. Folytatása nyugati irányban a Latabári-erdő. Pesty Frigyes helynévgyűjtésében szántóföldként említik, mivel az erdő irtásával nyert dűlőföldek egy részét és az erdővel szomszédos földterületeket is jelölték az erdő nevével. Lásd Gyertyános (Siter). — ÉGy., Homonnai 2019: 10, Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1, T25.CPl.899, T25.CPl.900. — T13-E2.

Házhelyek lásd **Kétház**

Hegyek alja 2017: *Hegyek ajja | Ot volt a kommunizmusba a szöllőültetvény.* — Földterület, szőlő és kaszáló a település külterületének déli részén, a Dél-oldal mellett. — ÉGy. — T12-D3.

Hegyközcsatári út 2017: *Hetyköszcsatári út ~ Csatári út.* — A Hegyköztótteleket és Hegyközcsatárt összekötő aszfaltos út, a település külterületének nyugati részén. ***Csatári út*** néven is említik. — ÉGy. — T12-D3.

Herskó lásd **Kenderes**

Homonnai-szőlő 2019: *Homonnai-szőlő,* 2017: *Homonaji-szöllőü.* — Szőlőskert a település külterületének déli részén, a Dél-oldalon. Tulajdonosáról nevezték el. — ÉGy., Homonnai 2019: 10.

Irtás lásd **Farkas-irtás**

Iskola lásd **Óvoda**

Janota-kút 2019: *Janota-kút | A falu határában állandó vizű források is vannak, melyeket a helyiek kútnak neveznek. A nyári melegben ezek látták el friss vízzel a határban dolgozókat. … A Gólyavölgyi-kút és a Janota-kút a falu nyugati oldalán a Bodrozó-patakot táplálja vízével.* 2017: *Janota-kút.* — Forrás a település

Gyertyános

Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

külterületének délnyugati részén, a Sós-rét és a Fingó-völgy szomszédságában. A terület tulajdonosáról kaphatta a nevét, már a település 1781-es újratelepítői között is szerepelt ilyen családnevű személy. — ÉGy., Homonnai 2019: 10, 33. — T12-D3.

Juhász-dűlő 2017: *Juház-düllőü,* 1889: *Juhász dűlő,* 1864: *juhász düllö* | *Szántó föld, erdő.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, a Kereszt-dűlő mellett. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1. — T12-D2.

Kelemen-pad 2017: *Kelemem-pad ~ Pad* | *Ez a rész a Kelemem-pad. Ez valamikor a szalárdijaké volt. ... Ot tiszta gyümölcsös és szöllőü volt, de az annak is való.* 1943: *Kelemenpad,* 1941: *Kelemen-pad,* 1889: *Kelemenpad,* 1884: *Kelemenpad,* 1864: *Kelemen pad* | *Erdő, szöllö hegy.* 1857: *Kelemenpad,* 1845: *Kelemen Pad,* 1816: *Kelemen Pad,* [1810–1820 k.]: *Kelemen Pad,* 1781: *Kelemen Pad.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén, a hegyközcsatári határnál. Kisebb része Hegyközcsatár határához tartozik. Egykor gazdag gyümölcsös volt. A név előtagja bizonyára az egykori tulajdonosára utal. ***Pad*** néven is említik, amely a 'lapos tetejű domb, hegy, fennsík' jelentésű *pad* földrajzi köznévből alakult. Vö. Padi út. Lásd Kelemen-pad (Hegyközcsatár). — ÉGy., FKnT., GSGS4417, HKFT., MaKF., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1, T25.CPl.166, T25.CPl.635, T25.CPl.899, T25.CPl.900, T25.CPl.901. — T13-E4.

Kenderáztató 2017: *Kenderásztatóu* | *És it [a Kenderesen] volt lent ety tó. S ez volt a Kenderásztató. Itt ásztatták a kendert. ... De mijután eltereltek mindent az eredeti medréből, akkor aszt mekszűntették.* — Földterület a település külterületének északi részén a Kenderesen, a belterület szomszédságában északkeleti irányban. Az egykor itt lévő tóban áztatták a falubeliek a kendert. — ÉGy. — T13-E3.

Kenderes 2019: *Kenderes ~ Kenderes dűlő ~ Hersko,* 2017: *Kenderes ~ Verskóu* | *Ez fel volt oszva ijen három-négy-öt áras területekre. Gondolom, ez azér, mer mindenki ide vetette a kendert.* | *Az azér volt, ott a falu minden lakójának volt ety kis darap fölgye, mert az a legjop földe a falunak. ... És aszt elosztották, hogy mindenki kapjom belőle. Az a Kenderes.* 1889: *Verskó,* 1864: *versko,* 1857: *Kenderföld.* — Földterület, szántóföld a belterület, a Templom szomszédságában a település külterületének északkeleti részén. Mellette volt a Kenderáztató. ***Kenderes-dűlő*** és ***Kenderföld*** formában is említik. ***Verskó*** néven is szerepel, e név eredetét a helyiek már nem ismerik. Esetleg a szlovák *vres* (< szláv *versъ*) 'hanga' növénynévvel hozható kapcsolatba. A *Verskó* névváltozat egy forrásban – esetleg tévesen – ***Herskó*** alakban is előfordul. — ÉGy., Homonnai 2019: 14, Pesty 1864/11: 302a, Šmilauer 1970: 189, T0.43.184.1, T25.CPl.16. — T13-E3.

Kenderes-dűlő lásd **Kenderes**

Kenderföld lásd **Kenderes**

Kereszt-dűlő 2017: *Keresz-düllőü* | *Mert itt, ahoty kimegyünk, pont az Ábécével szembem van az az út. Ez le is megy Szalárdra, ha egyenesem megyünk. It van ety kereszt, az út elején.* 1909: *Kereszt dülő,* 1889: *Kereszt dűlő,* 1864: *kereszt dülö* | *Szántó föld.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén. A területhez vezető földút elején egy feszület áll. Ezt már a katonai felmérések szelvényei is feltüntetik. Hegyköztötteleken nagy hagyománya van a búzaszentelésnek. Ezt minden évben az április 25-éhez legközelebb eső vasárnapon a Kereszt-dűlőben lévő feszület mellett végezték el. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Homonnai

Kereszt és Kereszt-dűlő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

2019: 177, Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1, T22.B.IX.a.1514. — T12-D2.

Kétház 2017: *Kétház, Kétháznál ~ Hászhejek | Ot vóut valamikor régen, vóut két ház. Laktak kint. Ugye az már lebomlott.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Nevét a rajta álló épületekről kapta. ***Házhelyek*** néven is említik. — ÉGy. — T13-E3.

Kétkút 2019: *Két kút,* 2017: *Kéitkút | Két kút volt egymás mellett, s azér hífták eszt a rétet Kétkútnak.* — Földterület, rét a település külterületének délkeleti részén, az Új sor végénél kezdődő legelőn. Egykor két kút is állt rajta a szarvasmarhák itatására, erre utal az elnevezés. — ÉGy., Homonnai 2019: 201. — T13-F3.

Kis-Latabár-erdő lásd **Latabári-erdő**

Kockás-tó 2017: *Kockás-tóu.* — Egykori gödör a település külterületének délnyugati részén a Sós-réten. Az állatok itatására használták. Az előtag a vízállás alakjára utal. — ÉGy.

Kollektíva lásd **Tanya**

Kollektív-tanya lásd **Tanya**

Kölestó 1864: *Köles tó | Erdő.* — Pesty Frigyes helynévgyűjtése alapján a név erdőt jelölt. Eredetileg bizonyára víznév volt. Pontos helyét nem ismerjük. — Pesty 1864/11: 302a.

Középső utca 2017: *Közéipsőü ucca ~ Közéip ucca | Azért, mert középső.* 1878: *Szent Kereszt utca,* 1864: *közép utza.* — A Templom utca és a Rókás között fekvő utca. ***Közép utca*** néven is említik. Egy 1878-as összeírásban ***Szent Kereszt utca***-ként is szerepel, de ez nem lehetett általánosan használt megjelölés. — ÉGy., Homonnai 2019: 104, Pesty 1864/11: 302a. — T28-A4A5.

Közép utca lásd **Középső utca**

Község-erdő 2017: *Kössíg-erdőü ~ Brád-erdőü | Tóttelek kösségerdeje. | Mer mi mindig az után nevesztük el az erdőt, aki éppen akkor volt az erdész, mivel, itt a Pattól erréb Brágy Gyuszi bácsinak az apja volt az erdész. És aszt úty híftuk, hogy a Brád-erdő fele.* 1857: *Községi Erdő,* 1816: *Bikk,* [1810–1820 k.]: *Bikk.* — Nagy kiterjedésű erdő, a település külterületének déli-délnyugati részén. A Bihari-erdő (Hegyközcsatár) hegyköztótteleki része. ***Községi-erdő*** néven is említik. A ***Brád-erdő*** elnevezés az egykori erdész családnevét őrzi. ***Bükk*** néven is szerepel az erdőben lévő fafajtára utalva. — ÉGy., T25.CPl.166, T25.CPl.899, T25.CPl.900. — T13-E4F4.

Községi-erdő lásd **Község-erdő**

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2017: *Kultúrothon ~ Kultúrház.* — A Templom utcán álló épület. A helyiek ebben az épületben ünnepelnek meg minden fontosabb eseményt. Báloknak, borkóstolóknak, búcsúknak ad helyet. Kiemelt szerepe van a közösség életében. Az egyház tulajdona. ***Kultúrház*** néven is említik. — ÉGy. — T28-B4.

Kutica 2019: *Kutica.* — A település külterületének délkeleti részén lévő Legelő része. A név valószínűleg a szlovák 'szobácska, kamrácska' jelentésű *kutica* szóra vezethető vissza. — Homonnai 2019: 174, ÚESz.

Lali- és Ati-ábécé lásd **Bolt**

Latabári-erdő 2017: *Latobári-erdőü | Itt is vóut anekdóta például, már, ha itt, ennél tartunk, hogy a völgyön a, a Latabárról, a, a faluból hoszták a törökök a harangot, ellopták, vitték el beönteni, és ot megrekettek. Posványos hej vóut, pontosan a mijénk vóut annak idején a tóu, vagy a tóu, a terület, kaszálóu volt, és a végibe volt ety forrás, és a környéken ingoványvolt, és ot mentek át a szekérrel. Akart átmenni. És, tám mekfeneklett, lecsúszott a harang, és belement úgy a posványba, hogy nem tutták kiszedni. | Ez lent a vőügybe van ez a kút, és vele szemben közvetlem fent a tetőün, ot vóut valamikor az eredeti Tótteleknek az építkezése. Nem is emlékszik még, aki itt él. És asztat, aszt monták annak idején, hogy Debrecembül a téglát kézrül kézre atták idájig, amikor építették oda a templomot is, és a templomot ledöntötték a török időü alatt, és annak a templomot, mikor ledöntötték, ebbe a kúdba, ahum vóut a Gosztátnak az itatóuja. ... Asz monták, hogy abba a kútba beleesett, belelökték a törökök a harangot, hogy benne van. Próbálták is kiásni, szóval kimenteni belőüle az akkori emberek, s mám mikor mám felhúsztak, mán kivették vóuna, és ráugrott egy béka, s visszaesett, így mongya a legenda.* 1884: *Kis latobar erdö,* 1857: *Erdő.* — A település külterületének északi-északkeleti szélénél található erdő. A Hegyközcsatár északi részét egykor kitevő latabári erdőség kisebbik darabjának a keleti része, mely a hegyköztótteleki határig terjed. Latabár elpusztult középkori település.

Ma már nincsenek nyomai. A ***Kis-Latabár-erdő*** név a hegyközcsatári Nagy-Latabár-erdő névvel áll korrelációban. ***Erdő*** néven is említik. Lásd Kis-Latabár-erdő (Hegyközcsatár). — ÉGy., HKFT., T25.CPl.166. — T13-E1.

Latabári-puszta lásd **Gólya-völgy**

Láz 1864: *Láz,* 1816: *Láz,* 1781: *Láz.* — A település külterületének délkeleti részén lévő terület, melyet Pesty Frigyes helynévgyűjtése erdőként jegyez. Az 'irtás' jelentésű *láz* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 302a, T25.CPl.635, T25.CPl.899. — T13-F3.

Láz-Cinkelyuk lásd **Cinkelyuk**

Legelő 2017: *Legelőü, Legelőün | Az a terület a Síteri út mellett, az a terület szántó, de Legelőnek van elnevezve.* — Nagy kiterjedésű földterület, szántóföld, legelő és kaszáló a település külterületének délkeleti részén. Körbeöleli a falut. — ÉGy. — T13-E3F3.

Mária-kút 2019: *Mária-kút | A falu határában állandó vizű források is vannak, melyeket a helyiek kútnak neveznek. A nyári melegben ezek látták el friss vízzel a határban dolgozókat. Ismert a Pap réten a Mária-kút és a Rühes-kút.* 2017: *Márija-kút | Ot vóut felette a tanya, a kollektíva. És onnan tápláltuk pompával a vizet, az állatoknak.* — Forrás a település külterületének északi részén, a Pap völgyében. A név eredetére vonatkozóan nincsenek biztos információink. Tulajdonosáról kaphatta a nevét, emellett az is elképzelhető, hogy Szűz Máriáról nevezték el. Ma már nem használják. — ÉGy., Homonnai 2019: 10. — T13-E2.

Nagy-hegy lásd **Dél-oldal**

Nagy-hegy-tanya lásd **Dél-oldal**

Nagy-itató lásd **Sas-kút**

Nyakacska-rét 2017: *Nyakacska-rít ~ Nyakacska-zug | Nyakacskájéké volt a rétnek a nagyob része.* — Földterület, rét a település külterületének déli részén, a Cinkelyuk mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. ***Nyakacska-zug*** néven is említik. A *zug* utótag 'valamely határrész (félreeső) szeglete' jelentésben állhat a névben. — ÉGy., FKnT.

Nyakacska-zug lásd **Nyakacska-rét**

Nyilas 1864: *nyílas,* 1794: *Nyilas dűlő,* 1781: *Nyilas.* — A település külterületének északi részén, a Tatár-domb szomszédságában lévő terület. Pesty Frigyes helynévgyűjtése alapján kaszáló neve lehetett. A név a *nyilas* 'nyílhúzás útján nyert földterület; gyenge minőségű föld; hosszú, egyenes földterület' jelentésekkel bíró földrajzi köznévből alakult. A ***Nyilas-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. — FKnT., Homonnai 2019: 132, Pesty 1864/11: 302a, T25.CPl.635. — T13-E1.

Nyilas-dűlő lásd **Nyilas**

Óvoda 2017: *Ovoda ~ Iskola | Sajnos mekszűnt, mivel nagyon kevézs gyerek van, és áthorgyák a gyerekeket. ... Iskolabusszal Csatárba.* — Épületrész a belterület keleti részén, a Templom utcán. A Kultúrotthon része volt. Az egykori óvodát és iskolát mára megszüntették. ***Iskola*** néven is említik. — ÉGy. — T28-B4.

Pad lásd **Kelemen-pad**

Padi út 2017: *Padi út.* — A Kelemen-padhoz vezető földút a település külterületének déli részén. — ÉGy. — T13-E3.

Pálinkafőző és présház Forrás: Hegyközi blogja

Pálinkafőző 2019: *Pálinkafőző ~ Blau-féle üst | Tótteleken az idők során három helyen működött pálinka főző más és más időben. A legismertebb és a legtovább fenn maradt üst (ahogy a tóttelekiek mondták), a Blau-féle üst. Ez a pincék alatt, a Csatár felőli út jobb oldalán volt. A vizet a közeli, itatáshoz használt kút biztosította.* 2017: *Pálinkafőüzőü | It volt a temető mellett, egészen addig, amíg el nem lopták az üstöt.* — Épület a belterület nyugati szélén, a temetőben. Ma már nem működtetik. Tulajdonosára utalva ***Blau-féle üst*** néven is említik. — ÉGy., Homonnai 2019: 199–200. — T28-A4.

Pap-rét lásd **Pap völgye**

Pap sarka 2017: *Pap sarka, Pap sarkánál* | *Amúgy eszt a sarkot Pap sarkának hívjuk, mert ot lakik a pap.* — A Templom és a Plébánia közötti rész, a Templom utca sarka a település belterületének északkeleti részén. — ÉGy. — T28-B4.

Pap völgye 2019: *Pap rét,* 2017: *Pap vőügye* | *Mer a papé, az etyházé vóut az a kaszállóu.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északi részén. Az elnevezés arra utal, hogy a terület az egyház tulajdonában van. ***Pap-rét*** formában is említik. — ÉGy., Homonnai 2019: 10. — T13-E2.

Parókia lásd **Plébánia**

Páskom 2017: *Páskom.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Farkas-irtás része. A név a *páskom* 'legelő' földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT.

Paszinka 2019: *Paszinka tér,* 2017: *Paszinka* | *Az Ábécétül a templom irányába asz meg Paszinkának. ... A gyerekek ot jáccottak mindig, ot vóut a jáccótér a gyerekeknek.* | *Ez ijen szlovák valami.* — A település belterületének északi része. A név bizonyára szlovák eredetű. ***Paszinka tér*** formában is említik. — ÉGy., Homonnai 2019: 127. — T28-A4.

Paszinka tér lásd **Paszinka**

Pince köz Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Pince köz 2017: *Pince köz ~ Pincesor.* — A település belterületének északnyugati, Hegyközcsatár felőli része, a Temető mellett. Ezen az oldalon pincék vannak, erre utal a ***Pincesor*** elnevezés. — ÉGy. — T28-A4.

Pincesor lásd **Pince köz**

Plébánia 2017: *Pléibánija ~ Paróukija.* — A Templom utcán álló paplak, a belterület északkeleti részén. ***Parókia*** néven is említik. — ÉGy. — T28-B4.

Ravatalozó 2017: *Ravatalozóu ~ Szen Kereszt.* — A Temetőben álló, 2009-ben épült épület a település belterületének nyugati részén. ***Szent Kereszt*** néven is említik. — ÉGy. — T28-A4.

Ritkás 2017: *Ritkás, Ritkáson* | *A Padi út és a Cövekes köszt, ez a Ritkás. ... Asz mesélték régen, ha a Ritkáson kéccer lehet kaszálni, akkor tönkrement a szöllőü, mert sok volt az eső.* — Földterület, kaszáló és fás rész a település külterületének déli részén, a Község-erdő szomszédságában, mely Hegyközcsatár területére is kiterjed. A név valószínűleg az 'erdőrész, ahol a fák ritkán állnak' jelentésű *ritkás* földrajzi köznévből alakult. Lásd Ritkás (Hegyközcsatár). — ÉGy., FKnT. — T12-D4, T13-E4.

Rókás 1. 2019: *Rókás utca,* 2017: *Róukás* | *Valamikor, gondolom, szélem volt a falunak, nem volt annyira lakva még akkor, és jártak a rókák.* 1864: *rokás, rókás* | *Szöllö hegy, utza, szántó föld.* — Utca a belterület nyugati részén, a Temető és a Középső utca között. A Rókás-hegy szomszédságában. Bizonyára az arrafelé tanyázó rókákról kapta a nevét. ***Rókás utca*** formában is említik. — ÉGy., Homonnai 2019: 38, Pesty 1864/11: 302a. — T28-A4.

Rókás 2. lásd **Rókás-hegy**

Rókás-hegy 2017: *Róukás-hegy ~ Róukási-hegy ~ Róukási-főüd* | *Hova mész? Há, megyek a hegyre. Nem mintha magasra kéne menni, csak... Lehet, hogy van ety pici emelkedője, de nem hiszem, hogy van, száz méter szintkülömbség lenne.* 1889: *Rókás, Rókás hegy,* 1864: *rokás, rókás* | *Szöllö hegy, utza, szántó föld.* — Földterület, szántóföld, korábban szőlőhegy a település külterületének déli részén található dombos rész. Bizonyára a területen tanyázó rókákról kapta a nevét. A név utótagja a 'szőlőhegy; domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. ***Rókás*** és ***Rókási-hegy, Rókási-föld*** néven is említik. Vö. Rókás 1. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1. — T12-D3, T13-E3.

Rókási-föld lásd **Rókás-hegy**

Rókási-hegy lásd **Rókás-hegy**

Rókás utca lásd **Rókás**

Rőzse 2017: *Rőüzse.* — Földterület, kaszáló a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. Egykor erdő fedte a területet, erre utalhat a neve. Lásd Rőzse-oldal (Hegyközcsatár). — ÉGy. — T12-D3.

Rühes-kút 2019: *Rühes-kút | A falu határában állandó vizű források is vannak, melyeket a helyiek kútnak neveznek. A nyári melegben ezek látták el friss vízzel a határban dolgozókat. Ismert a Pap réten a Mária-kút és a Rühes-kút.* 2017: *Rühes-kút | Ot [a Pap völgyében] vóut egy másik kút, améket Rühes-kútnak nevesztek.* — Forrás a település külterületének északi részén, a Pap völgyében. Az előtag talán arra utal, hogy rossz minőségű vize lehetett. — ÉGy., Homonnai 2019: 10. — T12-D2.

Sanyó-rét 1781: *Sanyó rét.* — Rét a település külterületének déli részén, a Kelemen-pad és a Zavanyica szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét, az előtagja keresztnévi eredetű lehet. — T25.CPl.635. — T13-E3.

Sas-kút
Forrás: Hegyközcsatári Hagyományőrző Egyesület

Sas-kút 2017: *Sas-kút ~ Nagy-itatóu.* — Kút a település külterületének déli részén, a Zavinyica-dűlőben, a szarvasmarhák itatására szolgált. A *Sas-kút* névváltozat előtagjának névadási indítékát nem ismerjük, állatnév vagy személynév is szerepelhet benne. ***Nagy-itató*** néven is említik, amely a kút méretére utal. — ÉGy. — T13-F3.

Sebestyén-ház 2017: *Sebestyéin-ház.* — Egykori épület a település külterületének északi részén a Latabári-erdőben. A név előtagja az erdész emlékét őrzi. — ÉGy.

Simkó-ábécé lásd **Bolt**

Siteri út 2017: *Síteri út,* 1857: *Siteri út.* — Műút a település külterületének keleti részén, Hegyköztóttelek és Siter között. — ÉGy., T25.CPl.166. — T13-E3.

Sós-rét 2017: *Sóus-rít.* — A település külterületének délnyugati részén lévő, Hegyközcsatár határába is átnyúló földterület, szántóföld és kaszáló. A név előtagja az egykori tulajdonosra utalhat, bár ilyen nevű családról a megkérdezettek nem tudtak. A *sós* melléknévvel való egyezés sem zárható ki, ebben az esetben az előtag a talaj minőségére, típusára utalhat. Lásd Sós-rét (Hegyközcsatár). — ÉGy. — T12-C3.

Süsmő 2019: *Süsmő | Ez a későbbi, irtás útján kialakított legelő a tóttelekiek által a Süsmőnek nevezett határrészben található, a siteri úttól balra és a Cservölgytől délre.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a Cser-hát része. A név a 'gyomnövényekkel benőtt, bozótos hely' jelentésű *süsmő* főnévből alakult. A *süsmő* köznév, illetve a *süsmős* melléknév használata gyakori a térségben. — Homonnai 2019: 175, ÚMTsz.

Szál-halom 2017: *Szál-halom ~ Szál-halom-óudal | A síteri határszélen. ... Ott, ahol a legelő vóut.* 1816: *Szal Halom,* [1810–1820 k.]: *Szál Halom.* — A település külterületének keleti részén lévő, Siter határába is átnyúló földterület, szántóföld. Egykor sertések számára kijelölt legelő volt, tele vízmosásokkal. A név előtagja talán a terület egykori növényzetére utal, és a *szálfa* rövidített formáját fedezhetjük fel benne. A *halom* utótag pedig a terület domborzatáról árulkodik. ***Szál-halom-oldal*** néven is említik. Lásd Szál-halom (Siter). — ÉGy., Homonnai 2019: 203–204, SzT., T25.CPl.899, T25.CPl.900. — T13-E3F3.

Szál-halom-oldal lásd **Szál-halom**

Székely 2017: *Széikej.* — Erdő a külterület délnyugati részén, a Község-erdő része. A helyiek elmondása szerint nevét egy *Székely* nevű erdészről kapta. — ÉGy.

Szent József utca lásd **Templom utca**

Szent Kereszt lásd **Ravatalozó**

Szent Kereszt utca lásd **Középső utca**

Szérű 2017: *Szűrü ~ Széirű ~ Gyepsor | A pincék feletti részt Szérűnek hívják, mer valamikor ocs csépeltek. Még nem volt lakás, nem volt ház, Szérűnek hívják a maji napig is.* — Falurész

Szérű Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

a belterület északnyugati részén, a Pince köz mellett. A falubeliek egykor ezen a területen csépeltek. Ma már lakóházak állnak rajta. ***Gyepsor*** néven is említik, bizonyára azért, mert a falu szélén található. — ÉGy. — T28-A4.

Szőlő-alj lásd **Szőlő alja**

Szőlő alja 2017: *Szőlőü ajja | Az Alsó-Dél-oldal alat vóut.* 1889: *Szőlő alja, Szőlők alja,* 1864: *szöllö aly | Kaszálló, legelő.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén, az Alsó-Dél-oldal és a Zavinyica szomszédságában. ***Szőlő-alj*** és ***Szőlők alja*** formában is említik. — ÉGy., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1. — T13-E3.

Szőlők alja lásd **Szőlő alja**

Szőlősor utca 1878: *Szőlősor utca.* — Homonnai szerint egykori utca, amely a Templom utcát és a Középső utcát kötötte össze. Az adat hitelessége kérdéses. — Homonnai 2019: 104.

Tanya 2017: *Tanya ~ Kollektíva ~ Kollektív-tanya | Mer it volt a kollektívának a raktárterülete meg ijenek.* — Romos állapotban lévő épület a település külterületének keleti részén. Az egykori kollektív gazdaság, az ún. kollektíva tanyája volt, erre utal a ***Kollektíva, Kollektív-tanya*** elnevezés. A nevekben a *tanya* a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű földrajzi köznév szerepel. — ÉGy., FKnT. — T13-E3.

Tatár-domb 2017: *Tatár-domb | It van lent a tóu, ahol van az erdőrész, az a kicsi rész csak.* 1889: *Tatárdomb,* 1864: *tatár domb, tatárdomb | Szántó föld, erdő, kaszálló.* 1781: *Tatár domb.* — Földterület, erdő és kaszáló a település külterületének északkeleti részén, a Gyertyános mellett. Átnyúlik Siter határába is. A névadás motivációját nem ismerjük, a név előtagja népnév vagy személynév is lehet. Lásd Tatár-domb (Siter). — ÉGy., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1, T25.CPl.635. — T13-E1.

Temető 2019: *temető | Az új temető a Rókás utca mögött, a falu nyugati oldalán terül el. Az első temetés ebben a sírkertben 1885. május 12-én volt.* 2017: *Temetőü.* — Temető a belterület nyugati részén. Vö. Temető utca. — ÉGy., Homonnai 2019: 148. — T28-A4.

Temető utca 2017: *Temetőü ucca | A Zsidó ucca fojtatása a Temető ucca.* — A Temetőhöz vezető utca a település belterületének nyugati részén. — ÉGy. — T28-A4.

Templom 2017: *Templom | Ezernyolcászharmincnéty-harmincödbe szentelték fel eszt a mostanit. Volt egy fatemplom, ami leégett, és annak a hejére építették eszt. | Van két templombúcsúnk. Egy József-napkor, aszt is ugye utánna, a Kultúrházbam van az ebéd, a zarándokok, akik jönnek, és van a október ... tizenkettedikéhez legközelebb eső vasárnap. A másik templombúcsúnk. A templomunk felszentelésének az ünnepét tartyuk.* — Épület a belterület északkeleti részén. A település egyetlen temploma. A római katolikus egyházhoz tartozik. Vö. Templomkert, Templom utca. — ÉGy. — T28-B4.

Templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Templomkert 2017: *Templomkert.* — Belterületi rész, a Templomhoz tartozó kert. — ÉGy. — T28-B4.

Templom utca 2017: *Templom ucca ~ Főü ucca | Ez azér, mert itt a templom.* 1878: *Szent József utca,* 1864: *templom utza.* — Aszfaltozott utca a belterület keleti részén. A római katolikus templom is ezen a részen áll, ezért kapta a nevét. ***Fő utca*** néven is említik. Egy 1878-as összeírásban

Szent József utca-ként is szerepel, a templomot ugyanis Szent József tiszteletére szentelték fel, ez a név azonban nem lehetett általánosan használt megnevezés. — ÉGy., Homonnai 2019: 117, 104, Pesty 1864/11: 302a. — T28-B4B5.

Tóti lásd **Hegyköztóttelek**

Tóttelek lásd **Hegyköztóttelek**

Tóttelke lásd **Hegyköztóttelek**

Ugarek-rét 2017: *Ugarek-rít.* — Földterület, nevét tulajdonosáról kapta. Pontos helyét nem ismerjük. — ÉGy.

Új-hegy 1889: *Uj hegy,* 1864: *uj hegy | Szöllö hegy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Rókás-hegy szomszédságában. Pesty Frigyes helynévgyűjtése alapján szőlőhegy volt. A név utótagja ennek megfelelően 'szőlővel beültetett kiemelkedés' jelentésben állhat, az előtag pedig egy másik szőlőhegynél későbbi betelepítésére utal. — FKnT., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1. — T13-E3.

Új-kút 2017: *Új-kút | Az én időmbe ásattuk mink aszt a kútat, így nevesztük el, hogy Új-kút. Egy jóu forrás vóut.* — Egykori kút a település külterületének délkeleti részén, a Legelőn, a Kétkúttól pár száz méterre keletre. Szarvasmarhák itatására szolgált. Ma már nem használják. — ÉGy.

Új sor 2017: *Új sor | Az a legutolsó ucca. A lekkésőbb épült.* — A település újabban beépített utcája a belterület déli részén. — ÉGy. — T28-B5.

Uradalmi-erdő lásd **Cser-hát**

Úrbéres-földek 1845: *Urbéres Földek.* — A települést körülölelő szántóföldek összefoglaló neve, amely a terület használati módjára utal. — T25.CPl.901. — T12-D4, T13-E4.

Vágás 1864: *vágás.* — Szántóföld a település külterületén, pontos helyét nem ismerjük. A név valószínűleg irtással nyert területet jelölt. — FKnT., Pesty 1864/11: 302a.

Vár-oldal 2017: *Vár-óudal | Valamikor állítólag volt ety földvár.* 1889: *Vár oldal,* 1879: *vároldal | Tótteleknek menvén feltűnt, az előző alig látott török lakás, mint azt a nép nevezi, de van ottan a domb oldalán két kereksáncz, mely tisztán kivehetőleg árokból és sánczból áll és a földvár elnevezést méltán megérdemli. Az egész oldalt jellemzőleg vároldalának hívják.* 1864: *vároldal | Kaszálló, legelő. | A vár oldal rét felett két domb lévén, melyeknek tetején régenten vár lévén, de mikoron Török magyarországban zsákmányolt, leromboltatott, annak jelenleg csak helye látható. – mely vártól a legelö és kaszálló vette elnevezését.* — Földterület, kaszáló a település külterületének délnyugati oldalán. A helyiek elmondása szerint egykor egy kincset rejtő földvár állt itt. A területen valóban megtalálhatók két sáncnak a nyomai. A név előtagja erre utal. — ÉGy., Sz. Máthé 1975: 342, Pesty 1864/11: 302a, 302b, T0.43.184.1. — T12-D3.

Vár-oldal Fotó: Hajdú István (varak.hu)

Verskó lásd **Kenderes**

Zavinyica 2017: *Zavanyica,* 1889: *Zavinicza,* 1864: *zavínyícza.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén, a Dél-oldal szomszédságában. A név valószínűleg szlovák eredetű, talán a *za vinica* 'szőlőskert mögötti terület' kapcsolatra vezethető vissza. — ÉGy., Pesty 1864/11: 302a, T0.43.184.1. — T13-E3.

Zsidó utca 2017: *Zsidóu ucca | A Középső uccát a Rókással összekötő ucca a Zsidó ucca. Od zsidó családok laktak valamikor, és üzlettyük is volt. Azér Zsidó ucca lett. | Ez a Zsidóu uccába, a zsidóu házba, az valamikor volt egy zsidó, Bló Jenőnek hífták, akit el is deportáltak még a magyar világba, meg ugyanezen az utcám volt egy másik zsidóu, az Bló Ernő volt ... Volt bóttya is meg vágóhíggya is.* — A Középső utca és a Rókás között lévő utca, folytatása a Temető utca. Egykor zsidó családok is laktak benne, erre utal a neve. — ÉGy. — T28-A4.

SITER
Fotó: Torkos Márk-Erik

Siter helynevei

Történeti háttér

A bihari Hegyköz déli részén, a Réz-hegység nyúlványai alatt, Nagyváradtól 20 km-re, északkeletre található.

A település kialakulása valószínűleg a 12. század végén mehetett végbe, a bihari Földvár környezetébe tartozó népesség keletre húzódásának következtében. Első birtokosa Écs fia Pál országbíró volt, aki 1236-ban kapta királyi ajándékként a területet. Az 1241-es tatárdúlást követően a népesség a falut a korábbitól délebbre, a magasabb fekvésű dombtetőn, a már akkor is létező templom közelében alakította újjá. Ezt követően az 1241 és 1276 között létesült Adorján vár tartozéka lett, majd 1277-től a Barsa nembeli Tamás birtoka volt. A településnév első említése a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzékéből ismert. A történeti szakirodalom álláspontját elfogadva 1316-ban I. Károly rendelkezése szerint az adorjáni uradalom egészével együtt királyi birtok lett, melyet 1395-ben Zsigmond király Csáky Istvánnak adományozott, ezek az oklevelek azonban nem említik a település nevét.

Az itt élő népesség elsősorban szőlőtermesztéssel és erdőgazdálkodással foglalkozott. A 16. század végén a település lélekszáma a török pusztítás következtében jelentősen lecsökkent, és Bocskai István birtokába került, majd visszakerült a Csákyakhoz. Várad 1660-as elfoglalását követően pedig a török által uralt országrészhez tartozott. Ebben az időszakban honosodott meg a térségben a kukorica- és a zöldségtermesztés, valamint erősödött meg az állattartás. A település sem a török uralom, sem az azt követő Rákóczi-szabadságharc alatt nem néptelenedett el, birtokosa pedig ismét a jogában 1698-ban és 1701-ben is megerősített Csáky család lett. Az adorjáni uradalom a 18. század közepén előbb Haller György és Csáky Borbála, majd Kornis Gáspár és Csáky Mária zálogbirtokába tartozott. Az 1770. évi urbárium szerint Kornis Mihály birtokában állt. A 18–19. század fordulóján a Csáky család grófi ága ismét visszaszerezte a környékbeli birtok irányítását, és az 1836-ban készült urbárium szerint Csáky Antal Brunó Siter központtal önálló uradalmat létesített, amelybe Nagytótfalu, Sitervölgy és Borzik tartozott. A 19. század közepén az uradalom Vay Ábrahámé lett, aki egy azóta elbontott vadászkastélyt is építtetett a faluban, ezt követően rövid időre a Zichy család, majd Farkas Lajos, végül pedig a 20. század elejétől Mahler György országgyűlési képviselő birtoka volt.

A siteri műemlék templom legrégebbi része a 13. század elején épült, a 18. század közepén jelentősen kibővítették, a tornyát 1803-ban emelték. A templomban található restaurált falfestmények kimagasló művészettörténeti értékkel rendelkeznek.

A település Bihar vármegyéhez tartozott, ahol 1873-ig a Nagyváradi, majd a Szalárdi járás részét képezte. Központi települése Hegyközcsatár volt. 1910-ben a település 246 házzal és 3255 kh területtel rendelkezett. A legközelebbi posta és távíró Szalárdon volt. Romániában 1920 után Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány, 1968-

tól pedig ismét Bihar megye részét képezi. A település jelenleg Hegyközcsatár község része.

A település népességszámának alakulása jelentős ingadozásokat mutatott. Az 1880 és 1956 közötti időszakban növekedés figyelhető meg, ekkor a lakosság száma 949 főről 1250 főre emelkedett. Ezt követően csökkenés következett be: 1977-re 957 főre, 1992-re pedig 670 főre apadt a népesség. 2011-ben a településen 597 fő élt. A nemzetiségi összetétel tekintetében jelentős változás nem történt, a magyarság aránya az elmúlt másfél évszázadban 80–90% között mozgott, 2011-ben 84%-ot tett ki. Az 1880-ban még 7%-os román kisebbség aránya 1977-ben érte el a csúcspontját 12%-kal, majd 2011-re 8%-ra csökkent. A vallási megoszlást vizsgálva megállapítható, hogy a református felekezethez tartozók alkották a legnagyobb közösséget, többnyire 80%-ot meghaladó arányban. Az ortodox vallásúak részaránya ezzel párhuzamosan a vizsgált időszak egészében mintegy 10% körül alakult.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Bunyitay Vince, *A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig 3. Egyházak a püspökség alapításától 1566. évig.* Budapest, 1884.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Magyarország katonai felmérése. 1941. URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Papp Klára, Jobbágyi szolgáltatások az úrbérrendezés idején. In: Barta János–Papp Klára szerk., *Bihar vármegye az úrbérrendezés idején.* Debrecen, 2005. 207–253.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Varga Gyula, Gróf Csáky Albert siteri uradalma 1836-ban. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1999* (2000), 273–293.

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2017-ben. Adatközlők voltak: Albirt Magdaléna (63 éves), Albirt Pál (66), Brád Gyula (67), Brád Gyuláné Szabó Gizella (65), Karácsoni Sándor (75), Király Sándor (60), Molnár Gellért (31), Raț Ionel (64), Varga Mónika (44), Varga Tibor (49), Varga Etelka (74), Vitályos Barna (47).

Helynévtár

Siter | 2017: *Síter, Síterben, Síterbe, síteri | Sítert nyuszpojásoknak hífták, mer itt rengeteg nyuszpoja [naspolya] vóut, erre emlékszek, meg gesztenyéseknek, az is vóut, gesztenyefa rengeteg. | A románság nem volt jellemző. Akik pedig mos vannak, mos vásároltak házat. A régi időgben nem volt jellemző.* 1942: *Siter,* 1939: *Síter | Meglehetősen távolesik minden fontosabb közlekedési úttól, lakói vidám természetű, egymás közt közlékeny református magyarok, s az életforma, habár itt sem tudott ellenállni a polgáriasodás*

hódító folyamatának, mégis sok elemet őriz a régiből, jóval többet, mint a környékbeli magyar falvak. [1935 k.]: *Siter,* 1926: *Siter,* 1918: *Siter,* 1914: *Siter,* 1913: *Siter,* 1901: *Siter,* 1891: *Siter,* 1884: *Siter,* 1870: *Sítér, Sitér,* 1864: *Sitér,* 1858: *Sitér,* 1854: *Sitér,* 1851: *Siter,* 1839: *Siter,* 1833: *Siter,* 1818: *Séter,* 1808: *Siter,* pag., 1806: *Siter,* 1803: *Siter,* 1803: *Séter,* 1802–1811: *Séter,* 1799–1803: *Sitér,* 1799: *Siter,* 1786: *Sitter,* 1783: *Sitter,* 1773: *Siter,* pag., 1750: *Siter,* [1740 k.]: *Siter,* 1696: *Seter,* 1692: *Siter,* p., [1683]: *Siter,* 1625: *Seyter,* p., *Seyter,* p., 1605: *Seyter,* 1599: *Seyter,* 1581: *Syteriensis,* 1552: *Sejther,* 1552: *Seyter,* 1496: *Seyther,* p., 1489: *Seyther,* 1457: *Seyther,* 1421: *Sether,* 1374: *seyther,* 1343: *Sehter,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Schechter,* v., *Sehter,* v., *Gethus,* v., *Gehter,* v., [1291–1294]: *Sehtur, Suhtur,* v. — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Román neve *Şişterea.* Közigazgatásilag Hegyközcsatár község része. Szomszédos települései északon Szalárd, nyugaton Hegyköztóttelek, keleten Alsótótfalu, délen pedig Sitervölgy. A település első írásos említése a 13. század végéről származik. A településnév Kiss Lajos szerint a *sajtár* 'különféle háztartási célokra és ház körüli munkák végzéséhez használt, magvak mérésére szolgáló edény, dézsa, véka, folyadékmérték stb.' jelentésű köznévből keletkezhetett. A név arra utal, hogy a falu valószínűleg sajtárra emlékeztető mélyedésben állt. A név alakváltozatai a német eredetű köszó hangtani változásával párhuzamosak. Legkorábban *Seχter,* majd *Sejter* ejtésformát mutatnak. Az *eχ, ej* hangkapcsolat átalakulása ún. vokalizáció révén hosszú magánhangzót eredményezett: ez magyarázza a régiségben feltűnő *Séter* formákat, és a mai beszélt nyelvi hosszú *í*-vel hangzó névalakot is. Napjainkban a településnév eredetét illetően a helybeliek körében az a magyarázat él, miszerint a *Siter* helynév a *sí* és *tér* szavak összekapcsolásából jött létre, melyben a *sí* hangutánzószóként a szélzúgásra utal. A helybeliek szerint a templomdombon, a templom körüli téren időnként nagyon erősen fúj a szél. — AH. 2/30, Bunyitay 2: 282, ComBih. 298, CzF. 5: 848, Cs. 1: 621, Csáky 1/1: 312, 489, 1/2: 636, 652, 654, ÉGy., EH., EKFT., E 158/8: 38a, 293, 583, 794, E 158/64: 1418, Fényes 1840/4: 81, Fényes 1851, FNESz., Gönczy, Görög, Gy. 1: 661, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 855, Korabinsky 1786: 891, LexLoc. 59, Lipszky, Map., LipszkyMT., Lipszky, Rep., MÁKT., Mezősi 1943: 93, MKFT., MVV. 5: 142–143, T1.S.11.628/2, T1.S.11.667/2, T1.S.46.12, T1.S.68.64, T1.S.101.683/3, T9.BmT.216, T16.T.590, T21. TK.317, T22.B.IX.a.521, T22.B.IX.a.1522, T22.B.IX.a.1523, T22.B.IX.a.1524, ÚMTsz., Vályi 3: 263, Vincze 1939: 273.

Ábrahám halma 1889: *Ábrahám halma.* — Földterület, kiemelkedés a település külterületének északi részén, a Haraszt-pusztán, az Ábrahám-mező szomszédságában. A név előtagja személynév, a településről az *Ábrahám* családnévként és keresztnévként is adatolható. — T0.43.361.1. — T9-F5G5.

Ábrahám-mező 1889: *Ábrahám mező.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Haraszt-pusztán, a Barackos és az Ábrahám halma között. A név előtagja az *Ábrahám* személynév, mely a településről családnévként és keresztnévként is adatolható, utótagja pedig a *mező* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.361.1. — T9-F5.

Agyagos út 2017: *Agyagos út,* 2015: *Agyagos út | Árnyékrét útja.* — Földút a település külterületének délkeleti részén, az Árnyék-réten. Agyagos talajáról kapta a nevét. — Dukrét 2015: 187, ÉGy. — T13-G3.

Akácfa-sor 2017: *Akácfa-sor | A Barackos meg a Harasz köszt vóut egy akácos sor. Ot vóut valamikor Mallernek egy ijem fát szállító kis vasút. Asziszem, Biharig.* — Kisebb fás terület a település külterületének északkeleti részén, a Haraszt-pusztán. A helybeliek szerint határválasztó rész Siter és Alsótótfalu között. — ÉGy. — T9-G5.

Akácfás-patak 2015: *Akácfás-patak | A Güzsü-patak és a Nagy-patak találkozása utáni szakasz.* — Vízfolyás a belterület északkeleti szélén. A megkérdezettek nem ismerték a nevet. Bizonyára a Güzsü-patak valamely szakaszát nevezték így. A patak melletti akácfákról kaphatta a nevét. — Dukrét 2015: 189.

Alsó-Fövenyes 2017: *Alsóu-Főünyös.* — Földterület a település külterületének déli részén. A Fövenyes délebbre fekvő része. A *v* hang magánhangzók közötti helyzetű kiesése és a magánhangzók összeolvadása eredményezte

a *Főnyes* alakváltozat megjelenését. A név a Felső-Fövenyes nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T13-G3.

Alsó-Kenderes 1939–1941: *Alsóukenderes.* — Alacsonyan fekvő földterület, lapos a település külterületének északi részén, közel a belterülethez. Régebben kenderföldek voltak itt. Neve a Felső-Kenderes nevével áll korrelációban. — Vincze 1941.

Alsó Rét útja 2017: *Alsóu Rít úttya | Van egy nagy domb, és a domb ö tetőn kétfele szakad az út. Eggyik megy a Felső Rét úttya, … a másik az Alsó Rét úttya.* — Egykori földút a település külterületének déli-délkeleti részén, a Fövenyes nevű földterületen vezetett keresztül. Neve a Felső Rét útja névvel áll korrelációban. — ÉGy.

Alszeg 2017: *Alszeg ~ Lázár ucca | Ez a, mék, megyen lefele az aszfalt, ez, hát eszt hífták, úty hífták eredetileg, Alszeg. De abba nem vóut, csak két ház. És asztán kőütözött oda egy bácsi. Tehát it maratt a háborúból, egy ukrán származású. És a, Lázárnak hífták. És az azér vóut híres, híres?! Hentes és mészáros vóut. Az minden héten, mikor lehetett, vaty kellett a falunak, ő mán tutta, ment Szalárdra, vette a jóuszágot, levákta, s aszt úgy neveszték el, hogy Lázár ucca. De aszt csak egymás között. De mindenki tutta a faluba, hogy ez a Lázár ucca.* — Utca a belterület középső részén. A Cigánypáskom nevű utca folytatása. Csupán néhány házból áll. Az *alszeg* földrajzi köznév 'a település mélyebben fekvő része' jelentésében válhatott a falurész nevévé. Az *Alszeg* név a Felszeg névvel áll korrelációban. A ***Lázár utca*** névváltozat előtagja az utca egykori lakójának az emlékét őrzi. — ÉGy., FKnT. — T28-B2C2.

Árnyék-rét 2017: *Árnyík-rít | Mert oda a nap nem sütöd be soha. Aszt elneveszték Árnyík-rítnek.* 1939–1941: *Árnyíkrít | Részben kaszáló, részben erdős (süsmőüs) hely. Keskeny, mély szakadékvölgy, melybe a nap nemigen süthet be. Valószinüleg innen neve.* 1889: *Árnyék rét,* 1884: *Árnyék rét.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában. A helybeliek szerint árnyékos terület, erre utalhat az elnevezése. — ÉGy., HKFT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G3.

Bába sikátor 2017: *Bába sikátor ~ Potyapina ucca ~ Zug | A Lázár uccából vam befele egy ucca, jop kész felőül. … Vaty hat ház. … Ott lakot rígen egy ijem bába asszony. | Jólelkű hölgyek laktak annak idején.* 1939–1941: *Bábasikátor.* — Utca a belterület nyugati részén, a Cigánypáskomból ágazik el. Vincze Lajos gyűjtése alapján a Köz utcába nyílt. A *Bába sikátor* nevet azért kapta, mert régebben ezen az utcán lakott a falu bábája. A ***Potyapina utca*** névváltozat a helybeliek szerint arra utal, hogy hajdanán a férfiaknak ezen az utcán lehetett „potyázni". A *sikátor* utótag és a ***Zug*** névváltozat pedig azt jelzi, hogy kisebb, félreesőbb utcáról van szó, a *zug* 'szűk, rövid utca, zsákutca; forgalomtól félreeső hely' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T28-B2.

Bagoly-kert-tető 2017: *Bagoj-kert-tetőü,* 1939–1941: *Bagojkertetőü.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában. A név előtagja bizonyára az itt gyakran előforduló baglyokra utal, utótagja pedig a 'hegy, domb legmagasabb része; hegyen, dombon megművelt egyenes terület' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-H2.

Bangéta 2017: *Bangéita | Még az én gyerekkoromba még iskola is vóut ott, laktak ot többen. De hát a Csaucseszku-időbe elmentek, azok is kiöregettek, azok is, meg elhúzóttak. Szalárdra, Váradra, ki hova.* 1941: *Bangéta-ta[nya],* 1939–1941: *Baŋgétatanya, Baŋgéta | A Szalárd felől vezető út derekán. Itt torkollik be ebbe az útba egyfelől a Hegyköztóttelekről, másfelől a Harasztpusztáról jövő út. A tanya helyén (az öregek emlékezete szerint) valaha híres betyárcsárda volt.* 1913: *Bangétamajor,* [1910]: *Bángéta,* 1907: *Bangéta,* 1901: *Bangéta,* 1889: *Bangéta, Bangéta puszta,* 1888: *Bangita,* 1882: *Bángéta,* 1877: *Bangéta,* 1864: *Bangeta,* 1836: *Bangéta,* 1783: *Bangeta.* — Földterület, egykori tanya a település külterületének északnyugati részén, mely a szomszédos Szalárd és Hegyköztóttelek települések határára is kiterjed. Valaha több család lakhelyéül is szolgált, iskolája és csárdája is volt. 1976-ban számolták fel az ott lévő épületeket, egykori román lakossága ma már Szalárdon él. A név bizonyára a *kányabangita* növénynévvel hozható összefüggésbe. Kisebb a valószínűsége, hogy a *bangét* 'a folyógátat erősítő fiókgát; cserép- vagy téglacsomó', illetve a *bangétába rak* 'téglát, vályogot szárítás végett

élére állít' kifejezésekkel áll kapcsolatban. ***Bangéta-tanya, Bangéta-major*** és ***Bangéta-puszta*** néven is említik. Vö. Bangéta csárda. Lásd Bangéta (Szalárd). — Borzási et al. 2017: 80, ÉGy., EH., EKFT., Hnt., L9.IV.1.b/1019, MaKF., MÁT., MKFT., MVV. 5: 143, T0.43.361.1, ÚMTsz., Vincze 1941. — T13-E1.

Bangéta Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Bangéta csárda 2017: *Bangéita csárda | Ot vóut egy ijen hánszerűség [a hán román eredetű átvétel, fogadót, vendéglőt jelent]. … Abba az időübe csak szekérrel jártak. És vóut neki egy nagy, nagy-nagy lefedet terüllete ijen oszlopokon, s oda áltag be szekérrel. Lehetett enni mellette, vóut ijen kifőüzde. Hát, ijen csárdaszerűség. Az akkor ijen szekérrel, befért negyven-ötven szekér.* 1889: *Bangéta csárda,* 1884: *W.H. [Wirtshaus] Bángéta.* — Egykori csárda a település külterületének északnyugati részén, a Bangétán. A siteri uradalom 1836-os leírásában már említik: „a' Bangétánál a' Margittai országútbann edgy kő vendégfogadó állással el látva". Az épületeket már régen lebontották, nyomukra utaló jeleket sem lehet találni. — ÉGy., HKFT., L9.IV.1.b/1019, T0.43.361.1. — T9-E5.

Bangéta-major lásd **Bangéta**

Bangéta-puszta lásd **Bangéta**

Bangéta-tanya lásd **Bangéta**

Baptista imaház 2017: *Baptista imaház ~ Imaház | Mer régen töb baptista … család vóut, de mos már nem ojan sokam vannak.* — Épület a belterület középső részén, a Köz utcán. A baptista felekezet használja. ***Imaház***-nak is mondják. — ÉGy. — T28-C3.

Barackos 2017: *Barackos, Barackozsba | Barackos, de a Maller-féle vóut, és vóut vagy ötven család, aki neki od dóugozott.* — Földterület, gyümölcsös a település külterületének északi részén, a Haraszt-pusztán. Jellemző fájára utalva kapta a nevét. — ÉGy. — T9-F4G4.

Bárdos 2017: *Bárdos ~ Bárdos-óudal | Az Írtás fele van. Igen, Bárdos-ódal, úty hífták, vóut Mallernek a kéccázötven hód erdeje, a Bárdos-ódal.* 1941: *Bárdos,* 1939–1941: *Bárdos | Szántó a domboldalban. Nevének eredetéről semmit sem tudnak.* 1836: *Bárdos | Az Uradalomnak ezen Síteri Határban is igen szép erdeje lévénn, mind a' Hegytetőnn, mind alatta el nyúlva, melly összvesen 1637 Hóld Földet tészén, Cser, Tölgy, és Bikk fákból álló, jó állapotbann – neveztetnek pedig Haraszt, Derzs, Török halála, Medvés, Bárdos, Csepegő, Tojókút, és Szén égetőnek – mind edgy Tagba.* — Egykori erdő, ma szántó a település külterületének délkeleti részén, átnyúlik Sitervölgy területére is. A név a *bárdos erdő* kifejezésre vezethető vissza, ez olyan értékes erdőtípust jelölt, amely elsősorban építkezési alapanyagot szolgáltatott. ***Bárdos-oldal*** néven is említik, ennek utótagja az *oldal* 'terület egyik fele, része' jelentésű földrajzi köznév. Vö. Bárdos-tető. Lásd Bárdos (Sitervölgy). — ÉGy., FKnT., L9.IV.1.b/1019, MaKF., Paládi-Kovács 2001: 210, Vincze 1941. — T13-H3H4.

Bárdos-oldal lásd **Bárdos**

Bárdos-tető 1939–1941: *Bárdostetőü | A Bárdos teteje. Részben erdő, részben friss „vágás".* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Bárdos része. A név utótagja a *tető* 'domb legmagasabb része' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., Vincze 1941.

Belső-Haraszt 2017: *Belsőü-Haraszt | A Külső-Harasz megy Tótfalunak le, Szirbnek nyúlik. Rámegy a, a Barackos mellet nyúlik lefele. … A tótfalusi határra már, és a Belső-Harasz meg ide, befele.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a Haraszt nyugati része. A név előtagja a földterület belterülethez közelebbi elhelyezkedésére utal. A név a Külső-Haraszt névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T13-G1.

Bende-rét Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Bende-rét 2017: *Bende-rít,* 1939–1941: *Bende-rít | Széles völgyben fekvő kasziáló. Neve családnevet őriz.* 1889: *Bende rét.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Bende-rét-tó mellett. A név előtagja családnév. — ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T9-F5.

Bende-rét-tó 2017: *Bende-rít-tóu ~ Csillagos-tóu | A Bende-rétem van ety halastó. Az ijem mesterséges, nem igazi.* — Kisebb tó a település külterületének északi részén, a Bende-rét és a szalárdi Csillagos-tanya szomszédságában. Ez utóbbira utalva ***Csillagos-tó*** néven is említik. — ÉGy. — T9-F5.

Béres 1. 2015: *Béres | Egy kanyar a Puszta-rét előtt, a Fekete-tó-lapis fele.* — Útkanyar a település külterületének északkeleti részén, a Béres temető és a Puszta-rét mellett. Bizonyára a temetőről kapta a nevét. — Dukrét 2015: 188. — T13-G2.

Béres 2. lásd **Béres temető**

Béres temető 2017: *Bíres temetőü | Valami bíresfijú mekhalt. Vaty hogy, hogy nem, oda-temették. | Süsmőü, bozóutos, az legelőü vóut.* 2015: *Béres ~ Bérestemető | A Ciher mellett, a községerdő irányában. Dombos terep, régen oda temették az uradalomban elhunyt béreseket.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A helybeliek emlékezete szerint soha nem volt ott temető, a név alapján viszont feltételezik, hogy valamikor oda temethettek valakit. ***Béres*** formában is említik. — Dukrét 2015: 187, ÉGy. — T13-G2.

Berkenye-csúcs 2015: *Berkenye-csúcs | Az Irtás része, nevét a berkenyefától kapta.* 1939–1941: *Berekenyecsúcs.* — Erdős kiemelkedés a település külterületének déli-délkeleti részén, az Irtáson. Közelebbi helyét nem ismerjük. Nevét a csúcsán lévő három berkenyefáról kapta. — Dukrét 2015: 187, Vincze 1941.

Bikakút 2017: *Bikakút | Egy ijen itatókút a csordának Síter és Tóttelek köszt.* 1939–1941: *Bikakút | A községi legelőn az állatok itatására szolgál.* — Itatókút a külterület nyugati részén, a Bikakút-oldal szomszédságában. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-F3.

Bikakút-erdő lásd **Bikakút-oldal**

Bikakút-oldal 2017: *Bikakút-ódal | Az a legelőoldal.* 2015: *Bikakút-erdő,* 1939–1941: *Bikakútóudal | A kúttól emelkedő erdős domboldal neve.* — Földterület, erdős domboldal a település külterületének nyugati részén, a Bikarét szomszédságában. A rajta álló kútról kapta a nevét. A név utótagja az *oldal* 'terület egyik fele, része' jelentésű földrajzi köznév. A szomszédos erdőre utalva ***Bikakút-erdő***-ként is említik. — Dukrét 2015: 187, ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-E3F3.

Bikarét 2017: *Bikarít | A falunak vóut egy bikája, oszt, ot kaszáltak, ot vóut neki lehagyva egy darab rít, amit kaszáltak. Azoknak a részire.* — Kisebb földterület a település külterületének nyugati részén, a Cser és a Bikakút-oldal szomszédságában. A területet a bikáknak tartották fenn. — ÉGy. — T13-E2.

Bodonkút 2017: *Bodonkút | Az lent, a legelőn. Abból ittak az álatok.* 1939–1941: *Bodoŋkút,* 1889: *Bodonkút.* — Kút a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában, a Dió-mező és a Bende-rét között. A név a 'kibélelt, kirakott vagy ásott kút; forrás' jelentésű *bodonkút* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F2G2.

Büdös-kút 2017: *Büdös-kút | Azér hífták úty, hoty Kút úttya, mer a végém vóut ety kút, amit úty híftak, hogy Büdös-kút. Nem tom, hogy mi vóut. Valamijen gázos forrás lehetett? | A páskomi Kenderesnél, ot kel legyem valahol. ... Be van nőüve.* 1889: *Büdöskút.* — Kút a település

külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. Ma már nem használják. Az előtag jelentése alapján bizonyára jellegzetes szaga volt az ott lévő víznek. Vö. Kút útja. — ÉGy., T0.43.361.1. — T13-G2.

Büdös-kút útja lásd **Kút útja**

Bükk lásd **Bükkös**

Bükk-hegy lásd **Bükkös**

Bükkös 2017: *Bükkös | Ez Mallernek a főggye vóut, csak elvették.* [1925 k.]: *Bükk h[egy],* 1918: *Bükk h[egy],* [1910]: *Bükk h[egy],* 1909: *Bükk h[egy], Bükk,* 1889: *Bükk,* 1884: *Bik.* — Nagy kiterjedésű határrész, erdő a település külterületének déli-délkeleti részén. A helybeliek szerint ez a terület is a Mahler család tulajdona volt. Átnyúlik Sitervölgy területére is. Az erdő egy részéből erdőirtás révén lett szántóföld. A *Bik* a ***Bükk*** név régi, nyelvjárási változata. ***Bükk-hegy*** néven is említik. E névváltozat utótagja a *hegy* 'domb' jelentésű földrajzi köznév. Lásd Bükk-hegy (Sitervölgy). — ÉGy., FKnT., HKFT., KTsz., MÁT., T0.43.361.1, T16.T.316, T22.B.IX.a.1514, T22.B.IX.a.1523. — T13-G4G5H5.

Cigánypáskom 2017: *Cigánypáskom ~ Páskom, Páskomon | Cigány részek. ... Nem sokam vannak, de akik élnek, azok ebben a rézben élnek. | A szocijalizmus kezdetém vóut település, mer a Maller-tanya, a cseléggyeibül kőütösztetteg be a faluba, és akkor kaptak. ... Nem eredeti síterijek vóutak.* 1939–1941: *Páskom | A legelőre, azaz a „páskom"-ra lenyúló falurész. (Páskom a falusiak nyelvén legelőt jelent.). Proletárházak.* — Utca a település belterületének északnyugati részén. A helybeliek szerint az előtag arra utal, hogy az ezen a részen élő családok nem voltak tehetősek, illetve hogy a lakosság ezen része nem tősgyökeres siteriekből, hanem más településekről ide költözött személyekből állt. Az utótag és a ***Páskom*** névváltozat *a páskom* 'legelő; a település határában/a faluhoz közel lévő földterület' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T28-B2.

Ciher 1. 2017: *Ciher,* 1939–1941: *Ciher | Részben szőllővel beültetett, részben szántóföldes domboldal, sok gyümölcsfával.* 1889: *Cziher.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Bokros terület volt, amit kiirtva alakítottak át kertekké. A név a *ciher* 'bokros, bozótos hely; bokor, bozót' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Vö. Ciher 2. — Dukrét 2015: 187, ÉGy., FKnT., SzT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G2.

Ciher 2. 2017: *Ciher,* 2015: *Ciher | Út, a Nagy utcából nyílik kelet felé, amely nincs beépítve.* — Utca a belterület keleti részén. A szomszédos bokros területet megjelölő *Ciher* név vonódhatott át az utca megjelölésére. — Dukrét 2015: 187, ÉGy. — T28-C2.

Ciher 3. 2017: *Ciher.* — A külterület nyugati részén, a belterület közvetlen közelében lévő földterület. A név a *ciher* 'bokros, bozótos hely; bokor, bozót' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., SzT. — T13-G2.

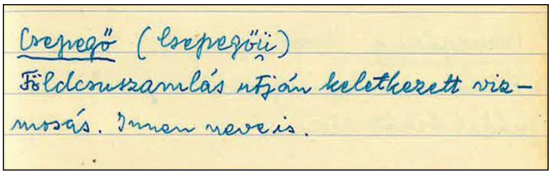
Csápé 2017: *Csápéi ~ Kollektíva | It volt a mezőgazdasági termelőszövetkezetnek a székheje.* — Egykori tanya a Cigánypáskom északi részén. A valamikori kollektív gazdaság, az ún. kollektíva tulajdona volt. A ***Kollektíva*** elnevezés erre utal. Ma már nem használják. Elhanyagolt, romos épületek emlékeztetnek az egykori tanyára. A *Csápé* névváltozat a román *CAP,* azaz *Cooperativă Agricolă de Producție* 'mezőgazdasági termelőszövetkezet' betűszóból származik. — ÉGy. — T28-A2.

Csató 2017: *Csatóu | A Pipóu Miháj uccájának, annak a legvégibe vóut a Csató. ... Csató Piroska, úty hífták a nagynénémet.* — Belterületi rész, a Nagy utca és a Taba folytatása. Bizonyára személynévből alakult. Vö. Csató-patak, Csató-tető. — ÉGy. — T28-C2.

Csató-patak 2015: *Csató-patak.* — Vízfolyás a településen, a belterület északkeleti szélénél lévő Csató közelében. Közelebbi helyét nem ismerjük. — Dukrét 2015: 186.

Csató-tető 2017: *Csatóu-tetőü | Az is egy ijen dombos rész.* 1939–1941: *Csatóutetőü.* — Magasabban fekvő településrész a belterület északkeleti szélén, a Csatónak a domb tetején lévő része. Vincze Lajos gyűjtése szerint fűvel és szederbokorral benőtt, legeltetésre alkalmas szakadékos dombtető. — ÉGy., Vincze 1941. — T28-C2.

Csepegő 1. 2015: *Csepegő | A Saskút-rétnél van egy hajlásban, ahol egy forrás található – az emberek ide hársfakérget tettek, s azon csepegett le a víz. Most egy kis kút van a helyén.* 1939–1941: *Csepegőü.* — Forrás, földcsuszamlás útján ke-

Csepegő (Csepegőü)
Földcsuszamlás nyján keletkezett viz-
mosás. Innen neve is.

A Csepegő lejegyzése Vincze Lajos 1939–1941-es kéziratából

letkezett vízmosás a település külterületének déli-délkeleti részén. Vö. Csepegő-oldal, Csepegő-zug. — Dukrét 2015: 186, Vincze 1941.

Csepegő 2. lásd **Csepegő-zug**

Csepegő-oldal 1939–1941: *Csepegőüóudal.* — Szántóföld a település külterületének déli-délkeleti részén, a Csepegő vízmosás körül. A név utótagja az *oldal* 'terület egyik fele, része' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., Vincze 1941.

Csepegő-zug 2017: *Csepegőü-zug ~ Csepegőü | Mer ott is harmat vóut mindig. Nem száratt fel. ... A fákrul is csepeget mindig.* 1939–1941: *Csepegőüzug | A vízmosás legmagasabban fekvő, bokrokkal benőtt része.* 1889: *Csepegő zug,* 1836: *Csepegő | Az Uradalomnak ezen Síteri Határban is igen szép erdeje lévénn, mind a' Hegytetőnn, mind alatta el nyúlva, melly összvesen 1637 Hóld Földet tészén, Cser, Tölgy, és Bikk fákból álló, jó állapotbann – neveztetnek pedig Haraszt, Derzs, Török halála, Medvés, Bárdos, Csepegő, Tojókút, és Szén égetőnek – mind edgy Tagba.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli-délkeleti részén, a Csepegő forrásnál. A helybeliek emlékezete szerint fás, árnyékos terület. A név utótagja a *zug* 'valamely határrész (félreeső) szeglete' jelentésű földrajzi köznév. Röviden ***Csepegő*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., L9.IV.1.b/1019, T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G3.

Cser 2017: *Cser | Az is ijen cserjés mindemfele, vóut legelőü. Osz kiosztották. Hogy oda vethetet, ki mit akart.* 1939–1941: *Cser | Szántó. A nép szerint itt valamikor „szíp lábas cserfaerdőü" volt.* — Völgy, szántóföld a település külterületének nyugati részén. A név a *cser* 'cserfaerdő; terület, amely hajdan csererdő volt; bokros, cserjés hely' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Vö. Cser-hát, Cser-oldal. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-F2.

Cser-hát 2017: *Cser-hát,* 2015: *Csertető ~ Cserhát | Szántóföld.* 1939–1941: *Cserhát | Szántóföld. A Cser hátasabb része.* 1889: *Cserhát.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Cser szomszédságában. Korábban cserfával benőtt területet jelölt, mely átnyúlt Hegyközcsatár és Hegyköztóttelek határába is. A *hát* 'domb, domboldal' jelentésben szerepelhet a névben. ***Cser-tető*** néven is említik. Az utótag ebben az esetben is a 'domb, domb magasabb része' jelentésben használatos. Lásd Cser-hát (Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek). — Dukrét 2015: 190, ÉGy., FKnT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F2.

Cser-oldal 2017: *Cser-ódal.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Cser szomszédságában. A név utótagja az *oldal* 'terület egyik fele, része' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T13-F2.

Cserő-patak lásd **Cserő-rét-patak**

Cserő-rét 2017: *Cserőü-rít | Az megint rít, csak kaszálásra alkalmas.* 1889: *Cserőrét,* 1836: *Cserőrét | Van az Uraságnak Két Majorságbeli Kaszállója, Saskút, és Cserőrét vőlgyén.* — Földterület, kaszáló a település külterületének nyugati részén, a Csertől északra. A név előtagja a *cserő* 'cserjés; agyagos, löszös föld' jelentésű földrajzi köznév. Vö. Cserő-rét-kút, Cserő-rét-patak. — ÉGy., FKnT., L9.IV.1.b/1019, T0.43.36.1. — T13-F1F2.

Cserő-rét-kút 2017: *Cserőü-rít-kút.* — A külterület nyugati részén, a Cserő-réten lévő itatókút. — ÉGy. — T13-F2.

Cserő-rét-patak 2017: *Cserőü-rít-patak,* 1939–1941: *Cserőüpatak.* — Patak a település külterületének nyugati részén, a Cserő-rét szomszédságában. ***Cserő-patak*** néven is említik. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-F1F2.

Cser-tető lásd **Cser-hát**

Csillagos-tó lásd **Bende-rét-tó**

Csordahálás-tető 1939–1941: *Csordahálástetőü | Régebben itt éjszakázott a falu u. n. „kinhálóu" csordája. Innen elnevezése.* — Erdővel és bozóttal benőtt dombtető a település külterületének nyugati részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. — Vincze 1941.

Daku-tanya 2017: *Daku-tanya ~ Daku tanyája | Valami emberrül neveszték el. Mán a nevirül, hogy Daku tanyája. ... Nem tanya vóut. Például*

ot cigányok tanyásztak. ... Vóut nekik Szalárdon házok. ... Feljöttek nyáron, ... nyárára vájogot vetni mek téglát égetni. ... Csináltak ottan kunyhókat, míg ők dolgosztak. | *A Páskom vígin. ... Az a Daku-tanya, ahol a cigányok vetették a vájogot.* 2015: *Dakú tanyája* | *Egy cigányról nevezték el, aki ott tanyázott.* 1939–1941: *Dakutanya* | *Ma legelő. Lehetséges, hogy régebben Daku nevű embernek volt ott tanyája.* — Földterület a belterület északnyugati részén. A vályogvető cigányok ideiglenes szálláshelye volt. A helybeliek emlékezete szerint a szalárdi cigányság az 1960-as évek közepéig járt Siterre vályogot vetni. A ma is meglévő házak jelentős része ezekből a vályogtéglákból épült fel. A *Daku* előtag személynévi eredetű lehet. ***Daku tanyája*** formában is említik. A *tanya* névrész ebben az esetben 'ideiglenes szállás' jelentésben szerepel a névben. — Dukrét 2015: 189, ÉGy., FKnT., ÚCsnT., Vincze 1941. — T28-B2.

Daku tanyája lásd **Daku-tanya**

Dankó híd 2017: *Dankóu híd* | *A Diszpenzárral szembe ot van az a naty híd. Az a Dankóu híd.* 1939–1941: *Daŋkóuhíd.* — A műutat és az Orvosi rendelőt összekötő, gyalogosok számára épített híd a belterület déli részén, a Felszegen. A név előtagja a *Dankó* családnévből alakult. Vö. Dankó-kút. — ÉGy., Vincze 1941. — T28-C3.

Dankó-kút 2017: *Dankóu-kút* | *A Diszpenzár felőli ódalt ot van ety kút, csak le led betonozva.* 1939–1941: *Daŋkókút.* — Kút a Felszegen, a Dankó híd és az Orvosi rendelő szomszédságában. Ma már nem használják. A név előtagja a *Dankó* családnévből alakult. — ÉGy., Vincze 1941. — T28-C3.

Dél-hegy 2017: *Díl-hegy ~ Díl-hegy-ódal ~ Naty-hegy* | *Ennek a teteje, ez lenne a Naty-hegy. Úgy van térképen, de a falusijak nem úty hífták, hanem: Dél-hegy. Asz szöllőü vóut, a tótteleki határtul egísz fel Sítervőügyig, minden itt, asz szöllőü vóut.* 1939–1941: *Dílhegy* | *Szőllőmívelésre kiválóan alkalmas, délre néző, meredek, homokos domboldal.* 1889: *Nagyhegy,* 1836: *Nagy Hegy* | *Van az Uraságnak itt Majorságbeli Szőllője az úgy nevezett Nagy Hegyen.* — Földterület, domb a település külterületének déli részén, a település szőlőhegye. Átnyúlt Hegyköztóttelek határába is. Nevét fekvéséről kapta. Méretére utalva ***Nagy-hegy*** néven is említik. A nevek *hegy* utótagja 'szőlőhegy; kiemelkedés' jelentésben szerepel. A ***Dél-hegy-oldal*** névváltozat utótagja az *oldal* 'terület egyik fele, része' jelentésű földrajzi köznév. Vö. Délhegyi út. Lásd Dél-hegy (Hegyköztóttelek). — ÉGy., FKnT., L9.IV.1.b/1019, T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F3G3.

Délhegyi út 2017: *Dílhegyi út.* — A Dél-hegyre vezető földút a település külterületének déli részén. — ÉGy. — T13-F3.

Dél-hegy-oldal lásd **Dél-hegy**

Derzs 1836: *Derzs* | *Az Uradalomnak ezen Síteri Határban is igen szép erdeje lévénn, mind a' Hegytetőnn, mind alatta el nyúlva, melly összvesen 1637 Hóld Földet tészén, Cser, Tölgy, és Bikk fákból álló, jó állapotbann – neveztetnek pedig Haraszt, Derzs, Török halála, Medvés, Bárdos, Csepegő, Tojókút, és Szén égetőnek – mind edgy Tagba.* — Egykori erdő a település határában, közelebbi helyét nem ismerjük. Lehetséges, hogy a Derzsi-zuggal azonos. A név eredete bizonytalan, bizonyára személynévre vezethető vissza. — L9.IV.1.b/1019, ÚCsnT.

Derzsi-zug 1939–1941: *Derzsizug.* — Szántóföld a település határában, közelebbi helyét nem ismerjük, de a hajdani Derzs erdőnél kereshetjük, esetleg annak helyét jelölhették így az erdő kiirtása után. A név előtagja személynév lehet, utótagja a *zug* 'félreeső hely' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., ÚCsnT., Vincze 1941.

Dió-mező 2017: *Dijóu-mezőü,* 2015: *Diómező* | *Egy diófáról kapta a nevét, amely a közepén volt.* 1939–1941: *Dijóumezőü* | *Legelő a falu alatt. A Kis u[tca] végébe. A falu aljától a Berettyó völgye felé elterülő sík föld eleje.* — Kisebb

Dió-mező Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Doma-rét és Kenderes

Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

földterület, legelő a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. Az egykor itt lévő diófákról kapta a nevét. — Dukrét 2015: 189, ÉGy., Vincze 1941. — T13-F2.

Disznódelelő 2015: *Disznó delelő* | *A Güzsü-patak és a Nagy-patak találkozásánál, az így létrejött Akácfás-patak mellett.* — Határrész a település külterületének északi-északkeleti részén, a belterület szomszédságában. A név a disznódelelő 'disznólegelőn a csorda pihenő helye' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — Dukrét 2015: 189, FKnT.

Disznókút 2015: *Disznó-kút.* — Kút a település külterületének északi részén, közelebbi helyét nem ismerjük. Bizonyára disznók itatására szolgált. — Dukrét 2015: 189.

Diszpenszár lásd **Orvosi rendelő**

Doma-rét 2017: *Doma-rít,* 2015: *Domarét* | *Kaszáló, a Bábasikátortól megy lefelé a Bodon-kútig.* 1939–1941: *Domarít.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja családnévből származhat. — Dukrét 2015: 189, ÉGy., Vincze 1941. — T13-F2.

Dögkút lásd **Dögtemető**

Dögtemető 2017: *Döktemetőü ~ Dökkút,* 1939–1941: *Döktemetőü.* — Egykori dögkút a település külterületének keleti részén, a Lác-erdő mellett. ***Dögkút*** néven is említik. — ÉGy., Vincze 1941.

Erős-oldal 1939–1941: *Erőüsóudal* | *A közelmultban parlag, nehezen mekközelíthető hely. Ma már szántogatják.* 1884: *Erös oldal.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén, az Erős-patak mentén, Siter és Sitervölgy határában. A névadás indítékát nem ismerjük. Lásd Erős-oldal (Sitervölgy). — HKFT., Vincze 1941. — T13-H3.

Erős-patak 2017: *Erőüs-patak* | *Az a vőügy még megyem felfele, a pataknak úgy monták, ahol már összébb záródot, hogy Erős-patak.* 1939–1941: *Erőüspatak* | *Az Erősoldal aljában, mély szakadékban folyó patak.* — Patak a település külterületének déli részén. A névadás indítékát nem ismerjük. A helybeliek szerint ebből a patakból ágazik el a szomszédos települések határában kanyargó Kösmő. Vö. Erős-oldal. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-H3.

Ezeréves fa 2017: *Ezeréves fa* | *Ojam borzasztó öreg lehetett. ... Ojan nem is tudom, hány méter vóut az átmérője. Borzasztóu. Csak a vígim már annyira kiszáratt, kipusztult, rothatt a töve, a gyökereji, hogy a vihar kiborította.* | *A Puszta-rét-páskomom vóut egy nāgy, nagyon naty fa. ... Oda mentünk szórakozni gyermekkorungba, majálisokat szervesztünk, mán a mi időnkbe. Az anyukámék idejébe, a háborúidőü alat mek szekérrel oda mentek annak alá éjszakázni. ... A falubul mentek ki, mikor jöttek a repüllők, s oda az Ezeréves fa alá gyülekesztek, ot éjszakásztak.* 1939–1941: *Ezredéves fa* | *A Feketetólaposon*

magánosan álló hatalmas tölgyfa. Egyesek szerint azért hívják így mert a fa nagyon öreg. Valószínűbb, hogy a milleneumi évben körülötte megtartott ünnepségekkel kapcsolatban kapta nevét. Ma gyakran ott ünnepelnek a falubeliek. — Egy öreg fa, amely a környéken viszonyítási pont szerepét töltötte be. A település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában állt. ***Ezredéves fa*** formában is említik. — ÉGy., Vincze 1941.

Ezredéves fa lásd **Ezeréves fa**

Fazekasék Kis kútja lásd **Kis-kút 1.**

Fekete-tó-lapos 2017: *Feketetóu-lapis ~ Tóulapis | A Lác-erdőünek az alsóu rísze. Ot volt ety kis legelőü, oszt abba a legelőübe van az.* 1939–1941: *Feketetóulapiss | Az Ezredéves fa körül elterülő sík legelő.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában. A név előtagja arra utal, hogy egykor tó állhatott itt, megnevezésének indítékát azonban nem ismerjük. A név utótagja a *lapos ~ lapis* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű földrajzi köznév. ***Tó-lapos*** néven is említik. Vö. Tó-laposi-kút. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-G1.

Felső-Fövenyes 2017: *Felsőü-Főünyös.* — Földterület a település külterületének déli felén, a Fövenyes északabbra lévő része. A *v* hang magánhangzók közötti helyzetű kiesése és a magánhangzók összeolvadása eredményezte a *Főnyes* alakváltozat megjelenését. A név az Alsó-Fövenyes névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T13-G3.

Felső-hegy 2017: *Felsőü-hegy | Ety főtterülletnek a neve. Szöllőüültetvények vóutak valamikor. ... Sog gazdának vóut ott.* 1939–1941: *Felsőühegy | Délnek néző, szőllővel, gyümölcsfákkal beültetett domboldal.* 1889: *Felsőhegy,* 1884: *Felsö hegy.* — Földterület, domb a település külterületének délkeleti részén, Sitervölgy irányában. A helybeliek szerint a régi időkben rengeteg szőlő volt ezen a területen. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal, utótagja pedig a *hegy* 'szőlőhegy' jelentésű földrajzi köznév. Vö. Felsőhegy kapu, Felső-hegy-tető. Lásd Felső-hegy (Sitervölgy). — ÉGy., FKnT., HKFT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-H3.

Felsőhegy kapu 2017: *Felsőühety kapu | Régen, úgyi, nem így vóutak, mim most, ijen szabadon, hanem el vóutak kerítve ezek a terülletek. S vóut ety kapu, ahun, hogy ne mennyíg be kardalésza [kóbor, felügyelet nélküli] jószág vagy valami, akkor volt ety kapu.* 1939–1941: *Felsőühetykapu.* — A Felső-hegyhez tartozó kapu volt a település külterületének délkeleti részén. — ÉGy., Vincze 1941.

Felső-hegy-tető 2017: *Felsőü-hety-tetőü.* — Földterület, dombtető a település külterületének délkeleti felén, a Felső-hegy része. A név utótagja a *tető* 'domb legmagasabb része' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T14-A3.

Felső-Kenderes 1939–1941: *Felsőükenderes.* — Földterület a település északi határában, a Kenderes egyik része. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név az Alsó-Kenderes névvel áll korrelációban. — Vincze 1941.

Felső Rét útja 2017: *Felsőü Rít úttya | Van egy nagy domb, és a domb ö tetőn kétfele szakad az út. Egyik megy a Felső Rét úttya, ... a másik az Alsó Rét úttya.* — Egykori földút a település külterületének déli-délkeleti részén, a Fövenyes nevű területen. A név az Alsó Rét útja névvel áll korrelációban. — ÉGy.

Felszeg 2017: *Felszeg ~ Félszeg ~ Felszeg ucca | A felsőü rész. A falunak a felsőü része, az, úty hífták, hoty Felszeg. ... Mongyuk nem Felszeg, hanem Félszeg. De az emberek úgy monták, hoty Felszeg.* 1939–1941: *Felszeg | A falu legmagasabban fekvő utcája.* 1889: *Félszeg.* — Utca a település belterületének déli részén, a falu központjában. A név a *felszeg* 'a falu felső része, felvég' jelentésű földrajzi köznévből alakult. ***Felszeg utca*** formában is említik. A ***Félszeg*** névváltozat hivatalos iratokban tévesen lejegyzett alak lehet. A név az Alszeg névvel áll korrelációban. — ÉGy., FKnT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T28-C3.

Félszeg lásd **Felszeg**

Felszeg utca lásd **Felszeg**

Fényes lásd **Fövenyes**

Foglár 1939–1941: *Foglár.* — Szántóföldnek és legelőnek alkalmas völgy a település északnyugati határszélén, Szalárd irányában, a szalárdi Foglár-hát Siterre átnyúló, alacsonyabban fekvő része. A név feltehetőleg a *foglár* 'a falu közelében a telekhez kimért toldás' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Lásd Foglár-hát (Szalárd). — FKnT., Vincze 1941. — T9-E5.

Főnyes lásd **Fövenyes**

Főnyes-domb lásd **Fövenyes**

Főnyes-kút lásd **Fövenyes-kút**

Fövenyes 2017: *Fövínyes ~ Főűnyes ~ Főűnyös ~ Fínyes, Fínyesen ~ Főűnyezs-domb | Még mielőtt letérünk a Nagy uccára, jop kész felől, … van egy út megint ot le, a Sas-kút-rét fele, úty hífták, hoty Fényes, …falun, úty hífták, Főűnyes. De eredetileg a … térkép után a megnevezése Fényes.* 1939–1941: *Főűnyes,* 1889: *Fövényes.* — Nagyobb kiterjedésű földterület, dombos rész a település külterületének déli részén. Részei az Alsó-Fövenyes és a Felső-Fövenyes. A név a *fövenyes* 'homokos terület; kavicsos talaj, termőföld' jelentésű földrajzi köznévből alakult. A *v* hang magánhangzók közötti helyzetű kiesése és a magánhangzók összeolvadása eredményezte a ***Főnyes, Főnyes-domb*** alakváltozatok megjelenését. A ***Fényes*** forma a név átértelmezésével jött létre, és bizonyára hivatalos iratok hatására terjedt el. Vö. Fövenyes-kút. — ÉGy., FKnT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G3.

Fövenyes-kút 2017: *Fövenyes-kút | Ot volt a pájinkafőzőü.* 1939–1941: *Főűnyes-kút | Forrás a Főnyesen.* — Kút a település külterületének déli-délkeleti részén, a Fövenyes vagy más formában Főnyes lábánál. ***Főnyes-kút*** formában is említik. — ÉGy., Vincze 1941.

Galambos kocsma 2017: *Galambos kocsma.* — Egykori kocsma a belterület déli részén, a Felszegen. Az épület tetejét egy bádoggalamb díszítette, a név előtagja erre utal. — ÉGy. — T28-C3.

Gesztenyés 1. 2017: *Gesztenyéis, Gesztenyéisre | Az első pár ház, viszonylag új, annak a hejét szintén Gesztenyésnek hífták. … Síter errül vóut híres: a cseresznye meg a gesztenye.* — A település belterületének déli része. Egykor gesztenyefák álltak rajta, mára beépítették a területet. A régebbi időkben a település a szelídgesztenyéjéről volt híres. A gesztenyefákból mára alig maradt meg néhány. Vö. Gesztenyés 2. — ÉGy. — T28-B3.

Gesztenyés 2. 2017: *Gesztenyéis,* 1939–1941: *Gesztenyés | Szelid gesztenyefákkal körülvett tanya.* 1889: *Gesztenyés.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. Szelídgesztenyefákkal volt beültetve. — ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F2G3.

Gesztenyés 3. 2015: *Gesztenyés | Szelídgesztenyés terület, a falu nagy gesztenyése.* 1836: *Gesztenyés | A' Gesztenyés 36 posonyi mérő ki terjedésű, melybenn 80 véka Gesztenyét, diót felvéve, és vékáját pengőforintjával ki tétetik 80.* — Gesztenyéskert a település külterületének keleti részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Erre vonatkozhat a siteri uradalom 1836-os összeírásában szereplő adat is. — Dukrét 2015: 188, L9.IV.1.b/1019.

Gólya-rét lásd **Gólya-völgy**

Gólya-völgy 2017: *Góuja-vőügy ~ Góuja-rít.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északnyugati szélén. Nagyobb része Hegyköztóttelek, Hegyközcsatár és Szalárd településekhez tartozik. Lapályos hely lévén nyáron rengeteg gólya tanyázik itt, a névváltozatok előtagjai erre utalnak. ***Gólya-rét*** néven is említik. Lásd Gólya-völgy (Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Szalárd). — ÉGy. — T9-E5.

Güzsü lásd **Güzsü utca**

Güzsü-patak 2017: *Güzsü-patak ~ Sári-patak,* 1939–1941: *Güzsüpatak | Patak és a mellette levő gyalogút a falu belterületén. Omlásos, akác-*

Pince a Güzsü utcán Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

fabokrokkal benőtt árok mélyén. — A Güzsü utca szomszédságában folydogáló patak. A *güzsü* a 'mezei egér' jelentésű *güzü* alakváltozata, így a patak a környéken tanyázó rágcsálókról kaphatta a nevét. A patak közelében lakó néni neve után ***Sári-patak*** formában is említik. Vö. Güzsü utca. — ÉGy., KTsz., Vincze 1941. — T28-C2C3.

Güzsü utca 2017: *Güzsü ucca ~ Güzsü,* 1939–1941: *Güzsü.* — Kisebb belterületi rész, a Köz utca, a Taba, az Alszeg és a Kis utca találkozási pontja a belterület középső részén. A név előtagja a szomszédos Güzsü-patakra utal. ***Güzsü*** néven is említik. Vö. Kis-Güzsü-kút. — ÉGy., Vincze 1941. — T28-C2.

Gyertyános 2015: *Gyertyános | Siter és Tóttelek határán, a legelő része, tele van gyertyánfa bokorral.* — Földterület a település nyugati határában, átnyúlik Hegyköztóttelek határába. A növényzetéről kapta a nevét. A megkérdezett adatközlők nem ismerték. Lásd Gyertyános (Hegyköztóttelek). — Dukrét 2015: 191. — T13-E2.

Hajnal utca 1939–1941: *Hajnalutca.* — Utca a belterületen, közelebbi helyét nem ismerjük. — Vincze 1941.

Haraszt 1. 2017: *Haraszt ~ Harasz-mezőü,* 1943: *Haraszt,* 1939–1941: *Haraszmezőü, Haraszt | A Mezőnek a Haraszt felőli szegélye. Szántóföld. | Erdőkkel körülvett szántóföld.* 1889: *Haraszt,* 1836: *Haraszt | Az Uradalomnak ezen Síteri Határban is igen szép erdeje lévénn, mind a' Hegytetőnn, mind alatta el nyúlva, melly összvesen 1637 Hóld Földet tészén, Cser, Tölgy, és Bikk fákból álló, jó állapotbann – neveztetnek pedig Haraszt, Derzs, Török halála, Medvés, Bárdos, Csepegő, Tojókút, és Szén égetőnek – mind edgy Tagba.* — Nagyobb kiterjedésű földterület, szántóföld a település külterületének északkeleti-keleti részén. A Haraszt-puszta folytatása. Külső-Haraszt és Belső-Haraszt nevű részei vannak. A név a *haraszt* 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót; műveletlen terület' jelentésű földrajzi köznévből alakult. ***Haraszt-mező*** néven is említik. — ÉGy., FKnT., GSGS4417, L9.IV.1.b/1019, T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G1H1.

Haraszt 2. lásd **Haraszt-puszta**

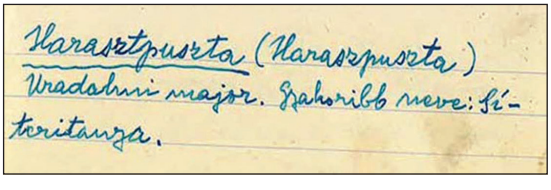
Haraszti lásd **Haraszt-puszta**

Haraszti-major lásd **Haraszt-puszta**

Haraszti-puszta lásd **Haraszt-puszta**

Haraszt-mező lásd **Haraszt 1.**

Haraszt-puszta 2017: *Harasz-puszta ~ Haraszti-puszta ~ Maller-tanya ~ Síteri-tanya,* 1944: *Harasztpuszta,* 1941: *Haraszti-ma[jor],* 1939–1941: *Haraszpuszta, Síteritanya,* [1925 k.]: *Haraszt tn. [tanya],* 1913: *Harasztpuszta,* [1910]: *Haraszt tn. [tanya],* 1909: *Haraszt p[uszta],* 1907: *Haraszt,* 1901: *Haraszt,* 1889: *Haraszt puszta,* 1888: *Haraszti,* 1884: *Haraszti psz. [puszta], Haraszt tn. [tanya],* 1882: *Haraszti,* 1877: *Haraszti,* 1873: *Haraszti.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északi részén. Egykor lakott hely lehetett, tanya állt rajta. A második világháború után államosították. Jelenleg magántulajdon. A név előtagja a *haraszt* 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót; műveletlen, gyomnövénnyel benőtt terület' jelentésű földrajzi köznév, utótagja pedig a *puszta* 'falutól távolabb eső kisebb mezőgazdasági egység' jelentésű földrajzi köznév. ***Haraszti-puszta, Haraszti-major, Haraszt-tanya, Haraszt*** és ***Haraszti*** néven is említik. Egykori tulajdonosáról ***Mahler-tanyá***-nak, elhelyezkedésére utalva pedig ***Siteri-tanyá***-nak is mondják. A *tanya,* a *major* és a *puszta* utótagok mindegyike arra utal, hogy egykor kisebb mezőgazdasági központ volt ez a rész. — ÉGy., EH., FKnT., HKFT., Hnt., MaKF., MÁT., MVV. 5: 143, T0.43.361.1, T16.T.316, T22.B.IX.a.1514, Vincze 1941. — T9-G4.

Haraszt-puszta (Haraszpuszta)
Uradalmi major. Szakorabb neve: Síteritanya.

A Haraszt-puszta lejegyzése Vincze Lajos 1939–1941-es kéziratából

Haraszt-tanya lásd **Haraszt-puszta**

Hát út 2017: *Hát út | A Kis-hát fele, a Verőüfény fele. Ot vóut egy út, aszt úty hífták, hoty Hát út, az választotta el a Verőfínyt meg a síteri határt.* 1939–1941: *Hátút | Út a Bárdos nevű domboldalon. (Düllőút).* — Földút a település külterületének déli részén. A Kis-háthoz vezet. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-H4.

Hát út rét 2017: *Hát út rít,* 1939–1941: *Hátútrít,* 1889: *Hátút rét.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Kis-hegy és a Puszta-rét szomszédságában. — ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G2.

Hegyköztótteleki út 2017: *Hetykösztóutteleki út,* 1889: *Nagyvárdi út.* — A település nyugati-délnyugati oldalát kettészelő út. Hegyköztótteleken keresztül vezet délnek, Nagyvárad felé. A 19. századi térképen ezért ***Nagyváradi út***-ként szerepel. — ÉGy., T0.43.361.1. — T28-B3.

Helység rétje [1810–1820 k.]: *Helység Rétytye.* — A település külterületének déli részén, a Verőfény szomszédságában lévő határrész. Bizonyára a falu tulajdonában volt. — T25. CPl.900. — T13-F4G4.

Hevesi-tag 2017: *Hevesi-tag,* 2015: *Hevesi-tag | A Tag része bal felé. A Hevesi család neve után.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Tagban. A név előtagja családnevet takar, az utótagja pedig a tag 'földterület' jelentésű földrajzi köznév. — Dukrét 2015: 186, ÉGy., FKnT. — T13-G3.

Imaház lásd **Baptista imaház**

Irtás 1. 2017: *Irtás.* — Földterület a település külterületének déli-délkeleti részén, átnyúlik Sitervölgy területére is. A helybeliek szerint ez a terület is a Mahler család tulajdona volt. Erdőirtás révén lett belőle szántóföld. Ma már jó részét újra fák borítják. A megkérdezettek két Irtás nevű helyről beszéltek a külterület déli részén. Lehetséges, hogy a két Irtás egy nagyobb összefüggő terület volt egykor. Lásd Irtás (Sitervölgy). — ÉGy. — T13-H3.

Irtás 2. 2017: *Irtás,* 1939–1941: *Írtás | Nemrég erdő. Ma szántóföld, csak kisebb szakadékos részén újrakisarjad sűrű („süsmőű").* — Földterület a település külterületének déli részén, a Varga-tag és a Kelemen-tag szomszédságában. Közelebbi helyét nem ismerjük. Erdőirtás révén lett belőle szántóföld. A megkérdezettek két Irtás nevű helyről beszéltek a külterület déli részén. Lehetséges, hogy a két Irtás egy nagyobb összefüggő terület volt egykor. — ÉGy., Vincze 1941.

Iskola lásd **Óvoda**

Jani Papó kútja lásd **Sas-kút**

Kancsa 2017: *Kancsa, Kancsán,* 1939–1941: *Kancsa | Részben szőllő, részben szántó. A Várat felé vezető út mentén.* 1889: *Kancsa hegy.* — Földterület, domb a település külterületének délnyugati részén, a hegyköztótteleki határ közelében. A név eredetét nem ismerjük, feltehetőleg a közelben lévő *Kansza-patak* nevével hozható összefüggésbe. ***Kancsa-hegy*** néven is említik. E névváltozat esetében az utótag a *hegy* 'domb' földrajzi köznév. Vö. Kancsa hátulja, Kancsa-part, Kancsa utca, Kancsa útja. — ÉGy., FKnT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F2F3.

Kancsa-domb lásd **Kancsa-part**

Kancsa háta mege lásd **Kancsa hátulja**

Kancsa hátulja 2017: *Kancsa hátujja | Szántók, de valamikor szőllők vóutak, de kommunizmus, kollektíva ... úgy maratt, nem engették az embereknek, hogy azon dógozzanak, mer hát nem az enyém vóut, hanem a mijénk vóut. S tönkrement.* 1939–1941: *Kancsahátamege | A Kancsa folytatása a domb túlsó, meredek, bokros, legelőnek használt oldalán.* — Földterület, domboldal a település külterületének délnyugati részén. A Kancsa nevű dombnak a falutól távolabb eső része. ***Kancsa háta mege*** formában is említik. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-F2F3.

Kancsa-hegy lásd **Kancsa**

Kancsa-part 2017: *Kancsa-part ~ Kancsa-domb.* — A Kancsánál lévő magasan fekvő földterület és a hozzá tartozó út a külterület délnyugati részén, a hegyköztótteleki határ szomszédságában. A név utótagja a *part* 'magasabb fekvésű terület, út melléke' jelentésű földrajzi köznév. Kiemelkedés jellegét hangsúlyozva ***Kancsa-domb*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T13-F3.

Kancsa utca 2017: *Kancsa ucca ~ Kancsóu ucca | Az aszfalttul nem fordultunk fel a faluhoz, hanem egyenesen, az már ojan köves út vóut, van ety pár ház, bal kész felőül, tísz ház, aszt úgy monták, hogy a Kancsárul lett elnevezve, de úgy monták, Kancsóu ucca.* — Utca a belterület nyugati részén. A szomszédos domb szintén a *Kancsa* nevet viseli. Ezt átértelmezve a helybeliek az utcát inkább ***Kancsó utca***-ként emlegetik. — ÉGy. — T28-B3.

Kancsa útja 2017: *Kancsa úttya,* 1939–1941: *Kancsauttya | Várad felé a Kancsán áthaladó kövesút.* — A Kancsa mellett haladó út a település külterületének nyugati részén. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-F3.

Kancsó utca lásd **Kancsa utca**

Kansza-patak 1941: *Kansza-p[atak],* 1884: *Kansza p[atak],* 1864: *Kansza-Bach.* — Időszakos vízfolyás, a Berettyó bal oldali vízgyűjtő területén, a település külterületének északnyugati részén folyt. „A Hegyköztótteleknél északra forduló Bodozó-patak jobb oldalába fut, az egyesült víz majd Sás-völgyi-patak néven folyik észak felé." A név eredetét nem ismerjük, bizonyára összefügg a *Kancsa* névvel, amely egész sok további név előtagjaként is szerepel. — HKFT., Kiss 2024: 235, MaKF., MKFT. — T13-F1.

Kápolna 2017: *Kápolna.* — Épület a belterület északi részén, a temetőben, a Kis utcán. — ÉGy. — T28-B1.

Kastély lásd **Mahler-kastély**

Kaszás 1939–1941: *Kaszás.* — Erdő a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Neve onnan származhat, hogy tisztásain kaszálók vannak. — Vincze 1941.

Katona-kert 1939–1941: *Katonakert.* — Ligetszerű erdő a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja a *Katona* családnevet őrzi. — Vincze 1941.

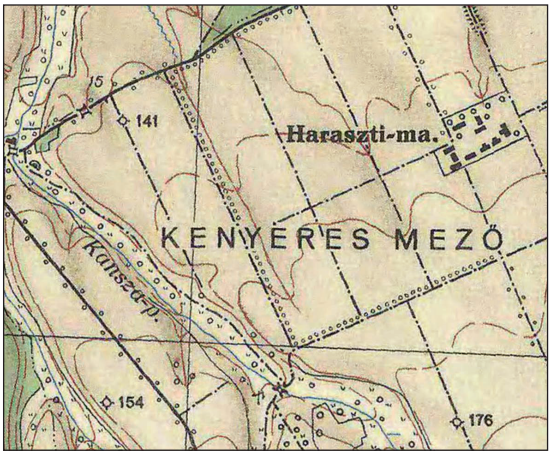
Kelemen-tag 2017: *Kelemen-tag,* 2015: *Kelemen-tag,* 1939–1941: *Kelementag | Részben szántó, részben gesztenyés. Nevét a ma is élő Kelemen család után kapta.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Csepegő-zug szomszédságában. A név előtagja a tulajdonosára utal, utótagja pedig a *tag* 'földterület' jelentésű földrajzi köznév. — Dukrét 2015: 186, ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-G3.

Kenderes 1. 2017: *Kenderes | Amit kiosztottak, ahol most a házak vannak. ... Kiosztotta, mán úgy a Néptanács. Mer akkor kenderrel foglalkosztak. ... Hogy legyík hova vessenek kendert.* 1939–1941: *Kenderes | Szántó az Alsó- és Felsőkenderes között. Régebben Kenderföld.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. Neve arra utal, hogy egykor kendert termesztettek rajta. Vö. Alsó-Kenderes, Felső-Kenderes. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-F2G2.

Kenderes 2. 2017: *Kenderes | Abba az időübe kendert vetettek az emberek, mer nem vóut ijen szövet, meg ojan. ... Ebből csináltak ponyvákat, csináltak ruhákat, vagy lepedőüt az ágyra.* 1889: *Kenderes.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. Neve arra utal, hogy egykor kendert termesztettek rajta. — ÉGy., T0.43.361.1. — T13-F2G2.

Kenyeres-dűlő lásd **Kenyeres-mező**

Kenyeres-mező 2017: *Kenyeres-mezőü | Ojan kerek, mint ety kenyír. ... Útyhogy rígen, a rígi öregek Kenyeres-mezőünek hífták.* 2015: *Kenyeres-dűlő | Neve valószínűleg családnevet őriz.* 1941: *Kenyeres mező,* 1939–1941: *Kenyerezsdüllőü | A falu aljától a Berettyó völgye felé elterülő sík szántóföld (Mezőü) egyik része.* 1889: *Kenyeres mező.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén. A Haraszt-puszta része. A helybeliek szerint a *kenyeres* előtag a terület alakjára utal, más vélemények szerint személynévi eredetű lehet.

A Kenyeres-mező, a Kansza-patak és a Haraszti-major az 1941-es katonai felmérés térképén

Kenyeres-dűlő néven is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — Dukrét 2015: 190, ÉGy., FKnT., MaKF., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G1.

Kerek-domb 2017: *Kereg-domb.* — A külterület keleti részén, a Kis-hegy és a Tót-hegy között elterülő földterület. Alakjáról kapta a nevét. — ÉGy. — T13-G2.

Keresztút 2017: *Keresztút | Keresztül jön onnan a Kis uccárul ide az aszfaltra. ... Ety kizs gyepes út.* 2015: *Keresztút.* — Földút a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A Kis-mezőt és a Kis utcát köti össze. A *keresztút* 'faluból kivezető útra merőleges út'

földrajzi köznévből alakult. — Dukrét 2015: 190, ÉGy., FKnT. — T13-F2.

Kert vége 2017: *Kert vége,* 1939–1941: *Kervíge | A községi legelőnek a kertek alá felnyúló része.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Vö. Kert végi tó. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-G2.

Kert végi tó 2017: *Kert vígi tóu | Be is tömték kollektív idő alkalmával.* 1939–1941: *Kervígi tóu | A Kertvégén levő nagyobb, állandó vizállás neve.* — A Kert végéhez tartozó tó, a település külterületének keleti részén. Ma már nincs meg. — ÉGy., Vincze 1941.

Kis-Güzsü-kút 2017: *Kizs-Güzsü-kút | Abba a vőügybe vóut két kút. Ety kis kút vóut, amibül az emberek általába hortak vizet, mer jóu ivóvíz vóut, az vóut a Kizs-Güzsü-kút, meg itt lent, ahogy leérünk a, lejjebb egy naty kút vóut. Oda jártak mék csordát is lehajtottak itatni, mert, mikor a falu vísszszűkibe vóut. | Cément, dudu [betongyűrű] vóut a ódala.* — Egykori kút, mely a Güzsü utcán állt. A helybeliek szerint nagyon jó minőségű vize volt. A név előtagja bizonyára a kút méretére utal. — ÉGy.

Kis-hát 2017: *Kis-hát | Ott is van szántóu. Még ety-kéd darab szöllőü is vóut régen.* 1939–1941: *Kishát | Részben szántó, többnyire fiatal erdő.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén. A név előtagja bizonyára a földterület méretére utal, utótagja pedig a *hát* 'valami mögött fekvő terület' jelentésű földrajzi köznév. Vö. Kis-hát alja. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-G4.

Kis-hát alja 2017: *Kis-hát ajja,* 1939–1941: *Kishátajja | A Kishát alatt. Szántóföldnek használt irtás.* — Földterület a település külterületének déli részén. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-G4.

Kis-hegy 2017: *Kis-hegy,* 1939–1941: *Kishegy | A falu alatti kisebb szőlőhegy neve.* 1889: *Kishegy.* — Földterület, domb, szőlő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja bizonyára a földterület méretére utal, utótagja pedig a *hegy* 'szőlővel beültetett kiemelkedés' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G2.

Kis-kút 1. 2017: *Kis-kút ~ Fazekasék Kis kútytya | Fazekaséknak van ot kaszállójuk.* — Kút a település külterületének déli részén, a Sas-kút-réten. A ***Fazekasék Kis kútja*** névváltozat előtagja a földterület tulajdonosára utal. — ÉGy. — T13-F3G3.

Kis-kút 2. 2017: *Kis-kút.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Tót-réten. Nevét méretéről kaphatta. — ÉGy.

Kis-Medvés 1939–1941: *Kismedvés.* — Erdő a település külterületén, a belterülettől távol. A Medvés része lehetett. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja a terület méretére utal. A név a Nagy-Medvés névvel áll korrelációban. — Vincze 1941.

Kis-mező 2017: *Kis-mezőü,* 1939–1941: *Kismezőü,* 1889: *Kismező.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja a terület méretére utal. — ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F1.

Kis-mező Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kis utca 2017: *Kis ucca | A lekhosszabb uccánkat Kis uccának hívják.* 1939–1941: *Kisúcca | A falu legújabb s leghosszabb utcája.* — A település egyik leghosszabb utcája. Az első katonai felmérés térképe szerint a 18. század végén még jóval kisebb, rövidebb volt, mint napjainkban. A név előtagja a vele párhuzamos, s egykor még kétszer olyan hosszú Nagy utca nevével áll korrelációban. — ÉGy., Vincze 1941. — T28-B1B2C2.

Kócs-tag 2017: *Kóucs-tag,* 1939–1941: *Kóucstag | Szántóföld. A ma is élő Kócs családról nevezték el.* — Földterület a külterület déli részén, a Kelemen-tag és a Csepegő-zug szomszédságában. A név előtagja családnév, utótagja a *tag*

’földterület’ jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-G3.

Kócstava 2017: *Kóucstava ~ Kóustava,* 1939–1941: *Kóustava | Szántóföld. Eredetileg csak a rajta levő kiszáradt tónak lehetett neve. Első részében családnév.* 1913: *Kóstava,* 1889: *Kócs tava.* — Földterület, szántóföld, egykor vízállásos határrész a település külterületének déli részén, a Tagtól felfelé az Irtás irányában. A Bükkös része. Az egykor rajta álló tó neve átvonódott a körülötte lévő földterületre is. Vö. Kócstava-kút, Kócstava-tető. — ÉGy., Hnt., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G3.

Kócstava-kút 2017: *Kóustava-kút,* 1939–1941: *Kóustavakút.* — A Kócstaván lévő forráskút a település külterületének déli részén. — ÉGy., Vincze 1941.

Kócstava-tető 1939–1941: *Kóstavatető.* — Határrész a település külterületének déli részén, a Kócstava közelében. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név utótagja a *tető* ’domb legmagasabb része’ jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., Vincze 1941.

Kollektíva lásd **Csápé**

Kovácsház 2017: *Kovácsház | Mert a falu ípittette, a falu kovácsának ety házat, amibe vóut ety szoba-konyha, meg vóut a müheje, a kovácsmüheje. ... Pakó Pálnak hífták a kovácsot.* — A falu kovácsának a háza a település belterületének délkeleti részén, a Güzsü utcán. — ÉGy.

Köles-tarló 2017: *Köles-tallóu,* 1939–1941: *Kölestallóu | Erdő. Nevére nem tudunk magyarázatot.* 1845: *Köles talo,* 1816: *Kőles Talló,* 1781: *Kőles Tarló.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Berkenye-csúcs alatt. A név előtagja a terület növényzetére utal, utótagja pedig a *tarló ~ talló* földrajzi köznév. A *talló* lexéma a *tarló* alakváltozataként olyan föld megnevezésére szolgál, amelyről a termést már levágták. — ÉGy., ÉrtSz., SzT., T25.CPl.635, T25.CPl.899, T25.CPl.901, Vincze 1941. — T13-F4G4.

Körtélyfa-tábla 2017: *Körtíjfa-tábla | Az öregek mindig úty hífták. Hogy lehetett ot körtéjfa. Oszt azér neveszték úgy el? Nem tudom. De mán az én gyerekkoromba nem vóut. Szántóföld. De vóut akácos.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Bangéta szomszédságában. A név előtagja bizonyára az egykor itt álló körtefákra utal – amelyet a helybeliek *körtéjfá*-nak mondanak –, utótagja pedig a *tábla* ’nagyobb, összefüggő megművelt terület’ jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Közbülső-mező lásd **Új-fogás**

Közép-mező lásd **Új-fogás**

Középső-dűlő lásd **Új-fogás**

Középső-mező lásd **Új-fogás**

Közös-oldal 1939–1941: *Közösóudal.* — Erdő a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A közbirtokosság tulajdonában volt, a név előtagja bizonyára erre utal, utótagja pedig az *oldal* ’terület egyik fele, része’ jelentésű földrajzi köznév. Bizonyára a Közös-patakkal is kapcsolatba hozható. — FKnT., Vincze 1941.

Közös-patak 1939–1941: *Közöspatak.* — Vízfolyás a település külterületén, a Közös-oldal alatt. Nevét is erről kaphatta. — Vincze 1941.

Központ 2017: *Köszpont, Köszponba.* — Településrész a belterületen, a Felszeg környéke. Itt található a Református templom, az Óvoda, az Orvosi rendelő és a Kultúrotthon. — ÉGy. — T28-C3.

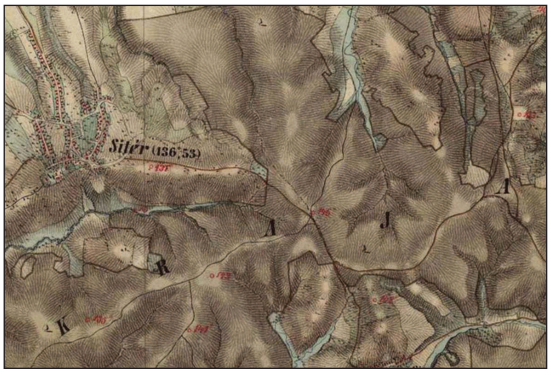
Község erdeje lásd **Lác-erdő**

Község-erdő lásd **Lác-erdő**

Köz utca 2017: *Köz ucca,* 1939–1941: *Közúcca.* — Utca a belterület keleti részén, a Nagy utca és a Rikkancs utca között. — ÉGy., Vincze 1941. — T28-C2C3.

Kraja 1864: *Kraja.* — Nagy kiterjedésű határrész a település külterületének délkeleti részén. Átnyúlik Sitervölgy határába is. A név bizonyára a szl. *kraj* ’kerület, környék; valaminek a vége’ jelentésű szóra vezethető vissza. Lásd Kraja (Sitervölgy). — MKFT. — T13-H4, T14-A4.

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

A Kraja a második katonai felmérés térképén

Kultúrotthon 2017: *Kultúrothon ~ Kultúrház.* — Épület a belterület déli részén, a Köz utca és a Felszeg találkozásánál. ***Kultúrház*** néven is említik. — ÉGy. — T28-C3.

Kutrica 1889: *Kutricza.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Haraszt-pusztán. A név valószínűleg a *kutrica* 'elkerített hely; ól' jelentésű köznévre vezethető vissza, s a terület a rajta lévő efféle építményről kaphatta a nevét. — T0.43.361.1, ÚMTsz. — T9-G5.

Kút útja 2017: *Kút úttya | Vóut egy út, bal kész fele, ahol járt a csorda is, mondom itatni, … Úty hífták az uccát, … Kút úttya. Elkanyarodig bal kész fele. … Azér hífták úgy, hoty Kút úttya, mer a végém vóut ety kút.* 2015: *Kút útja ~ Büdöskút útja | A Kisutcából indul és a Büdös-kúthoz vezet.* — Sikátor a belterület északi részén, a Kis utcából ágazik el. Az utca végén állt a Büdös-kút, erre utal az elnevezése. ***Büdös-kút útja*** formában is említik. — Dukrét 2015: 189, ÉGy. — T28-B2.

Kút útja Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kutyatelep 2017: *Kutyatelep | Az is erdőü vóut. Onnan írtották ki.* — Kutyamenhely a település külterületének délkeleti részén. — ÉGy. — T13-H3.

Külső-Haraszt 2017: *Külsőü-Haraszt | A Külsőü-Haraszt mety Tótfalunak le, Szirbinek nyúlik. Rámegy a, a Barackos mellet nyúlik lefele. … A tótfalusi határra már, és a Belső-Harasz meg ide, befele.* — Földterület a település külterületének északkeleti-keleti részén, a Haraszt része. A név előtagja a földterületnek a belterülettől távolabbi elhelyezkedésére utal. A név a Belső-Haraszt névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T13-G1.

Lác 1. 2017: *Lác | Az erdőü mellet vam pontosan.* 1939–1941: *Lác | Szántóföld. Valamikor legelő lehetett.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában. A név a *láz* 'irtás' jelentésű földrajzi köznévből származhat, bár ennek *lác* formáját nem tudjuk adatolni. Vö. Lác 2., Lác-gaz, Lác-tető. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-H2H3.

Lác 2. lásd **Lác-erdő**

Lác-erdő 2017: *Lác-erdőü ~ Lác ~ Kössígerdőü ~ Úrbéires-erdőü ~ Úrbéires-közbirtok | Tehát úgy vóut írva, hogy Úrbéres-közbirtok, de az emberek úty hífták, hoty Kössígerdő, tehát, akik a kössígbe laktak, azok mind kaptak. Akik eredetijek vóutak.* 1941: *Lác,* 1939–1941: *Kössígerdeje | A község tulajdonában levő erdő.* 1889: *Lácz.* — Erdő a település külterületének keleti részén. Az irtással létrehozott *Lác* nevű határrész mellett fekszik, erről kapta a ***Lác*** és *Lác-erdő* nevét. A helybeliek elmondása szerint eredetileg a Mahler család birtoka volt, később a siteri lakosságé lett. Erre utalva ***Község-erdő, Község erdeje,*** illetve ***Úrbéres-erdő*** és ***Úrbéres-közbirtok*** néven is említik. — ÉGy., MaKF., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G2H2.

Lác-gaz 2017: *Ládz-gaz,* 1939–1941: *Ládzgaz.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a Lác szomszédságában. A név utótagja a *gaz* 'cserjés, bokros erdő' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-H2.

Lác-tető 1943: *Laz teto,* 1884: *Laz tető.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületének keleti felén, a Lác-erdő része. A név utótagja a *tető* 'domb legmagasabb része' jelentésű földrajzi köznév. Lásd Lác-tető (Sitervölgy). — FKnT., GSGS4417, HKFT. — T13-G2H2.

Lázár utca lásd **Alszeg**

Legyes 2017: *Legyes,* 1939–1941: *Legyes | Kaszáló. Nevének magyarázatát nem tudják.* — Földterület a település külterületének keleti részén. Az itt lévő rovarokról nevezhették el. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-G2.

Lídia-forrás 1939–1941: *Lidijafórás.* — Vincze kies helyen fekvő forrásnak mondja a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja a falubeliek szerint az

egykori földbirtokos feleségének nevére utal. — Vincze 1941.

Mahler-birtok 2017: *Maller-birtok.* — Földterület a település külterületének déli részén. A Mahler család birtoka volt. — ÉGy. — T13-G3.

Mahler-kastély 2017: *Maller-kastéj ~ Kastéj.* — Földterület a település belterületének déli részén, a Felszegen. A Vay család építtetett itt kastélyt a 19. század közepén. Később a Zichy grófok birtokába került, akik hatalmas pincét is építtettek mellé. A kastély ezt követően többször is gazdát cserélt, a helybeliek emlékezetében a Mahler család él tulajdonosként. Noha az épületet az 1950-es években lebontották, helye máig viszonyítási pontként szolgál. ***Kastély*** néven is említik. — Dukrét 2015: 56, ÉGy. — T28-C3.

Mahler-pince 2017: *Maller-pince.* — Az egykori Mahler-kastély pincéje a település belterületének déli részén, a Felszegen. — ÉGy. — T28-C3.

Mahler-tanya lásd **Haraszt-puszta 1.**

Margittai országút lásd **Margittai út**

Margittai út 1889: *Margitai út,* 1836: *Margittai országút.* — Út a település északnyugati határszélén, Margitta felé vezet. ***Margittai országút*** formában is szerepel. — L9.IV.1.b/1019, T0.43.361.1. — T9-F4.

Márton-kút 2017: *Márton-kút,* 1939–1941: *Mártoŋkút | A falu jelentékeny része innen hordja az ivóvizet.* 1889: *Márton kút.* — Kút a település külterületének délnyugati részén, a Telek-hegyen, nem messze a belterülettől. *Márton* nevű emberről kaphatta a nevét, az ő földjén volt a kút. — Dukrét 2015: 191, ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F3G3.

Matri-bár lásd **Matri-bolt**

Matri-bolt 2017: *Matri-bo͡ut ~ Matri-bár.* — Élelmiszerbolt és kocsma a belterület középső részén, a Kis utca, a Lázár utca és a Güzsü utca találkozásánál. A név előtagja a tulajdonosra utal: a *Matri* ragadványnév a településen. ***Matri-bár*** néven is említik. — ÉGy. — T28-C2.

Medvés 1836: *Medvés | Az Uradalomnak ezen Síteri Határban is igen szép erdeje lévénn, mind a' Hegytetőnn, mind alatta el nyúlva, melly összvesen 1637 Hóld Földet tészén, Cser, Tölgy, és Bikk fákból álló, jó állapotbann – neveztetnek pedig Haraszt, Derzs, Török halála, Medvés, Bárdos, Csepegő, Tojókút, és Szén égetőnek – mind edgy Tagba.* — Hajdani erdő a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Részeit jelölhetik a Kis-Medvés és Nagy-Medvés nevek. A névadás indítékát nem ismerjük, egykor talán medvék is élhettek benne. — L9.IV.1.b/1019.

Méhes 1939–1941: *Míhes.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, közelebbi helyét nem ismerjük. Olyan hely lehetett, ahol méheket tartottak. — Vincze 1941.

Mérges 2017: *Mírges,* 1939–1941: *Mírges, mírges part | Meredek domboldalbam fekvő szántóföld. Innen neve: „mírges part" meredek domboldalt jelent.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A helybeliek ma már csupán a névre emlékeznek. Az általánosan ismert jelentése mellett a *mérges* szó a faluban 'meredek' jelentésben is használatos. A ***Mérges-part*** névváltozat utótagja a *part* 'domboldal, emelkedő' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941.

Mérges-part lásd **Mérges**

Mező 1939–1941: *Mezőu̯.* — Nagy kiterjedésű sík terület, szántó a település külterületének északi részén, a belterülettől a Berettyó völgye irányába húzódik. — Vincze 1941. — T13-F1G1.

Muzsda lásd **Muzsda-hegy**

Muzsda-hegy 2017: *Muzsda-hegy | Az egísz szöllőu̯ vo͡ut. Borzasztou̯ temírdek gyümőcs vo͡ut itten.* 1939–1941: *Muzsda | Szőllős gyümölcsös domb. Nevének eredetét magyarázatát nem tudják.* 1889: *Muzsdahegy,* 1884: *Muzsda.* — Földterület a település külterületének déli részén. Egykor szőlőt termesztettek rajta. A név előtagja a *mezsgye* 'határ; szőlőket elválasztó sáv' jelentésű földrajzi köznév *muzsda* alakváltozata, utótagja pedig a *hegy* 'szőlővel beültetett kiemelkedés; domb' jelentésű földrajzi köznév. ***Muzsda*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., HKFT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G3.

Nagy-hegy lásd **Dél-hegy**

Nagy-Medvés 1939–1941: *Nagymedvés.* — Erdő a település külterületén, a Kis-Medvés mellett. A Medvés része lehetett, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja a terület méretére utal. — Vincze 1941.

Nagy-patak 2017: *Naty-patak | Megyen le vígig a Bodonkútig.* 1939–1941: *Natypatak.* — A Taba szomszédságában folydogáló patak a külterület északi részén. A Güzsü-patakból ágazik el. A

név előtagja bizonyára a patak méretére utal. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-G2.

Nagy-rét 2017: *Nagy-rít,* 1939–1941: *Nagyrít | A faluból kiérő Nagypatak völgyében levő kaszáló.* — Földterület a település külterületének északi részén. A név előtagja bizonyára a terület méretére utal. Vö. Nagy-rét-oldal. — ÉGy., Vincze 1941.

Nagy-rét-oldal 2017: *Nagy-rít-ódal,* 1939–1941: *Nagyrítóudal | A Nagyrét fölött elterülő szántóföld.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Nagy-rét szomszédságában. A név utótagja az *oldal* 'határrész oldalsó darabja, környéke' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941.

Nagy utca 2017: *Nagy ucca | Ojan nagy ucca, hogy asziszem, hogy az a lekkisseb, de abba az időbe, gondolom, az vóut a legnagyobb ucca.* 1939–1941: *Nagyúcca | Utca a falu belterületén. Állítólag a falu legrégibb utcája.* — Utca a belterület középső részén, a Felszeg és a Taba folytatása. Az első katonai felmérés térképe szerint a 18. század végén még valóban ez volt a falu leghosszabb és legsűrűbben lakott utcája. A név a Kis utca névvel áll korrelációban. — ÉGy., Vincze 1941. — T28-C2C3.

Nagyváradi út lásd **Hegyköztótteleki út**

Orvosi rendelő 2017: *Orvosi rendelőü ~ Diszpenzár.* — Épület a belterület déli részén, a Felszegen. A ***Diszpenszár*** névváltozat a magyarba is átkerült román *dispensar* 'orvosi rendelő' szóból alakult. — ÉGy., RKsz. — T28-C3.

Óvoda 2017: *Ovoda ~ Iskola.* — Épület a belterület déli részén, a Felszegen. Ez volt az iskola, ezért említik ma is ***Iskola***-ként is. Ma

Az Óvoda a 20. század második felében
Fotó: Dukrét Géza

már csak óvodai oktatás van a faluban. — ÉGy. — T28-C3.

Pálinkafőző 2017: *Pálinkafőüzőü ~ Pálinkaház,* 1836: *Pályinka Ház | A' Pályinka Ház most épűlvénn újjonnan, Tégla épűlet Cseréppel fedve.* — Egykori pálinkafőző épület a település külterületének déli részén, a Tag nevű földön. ***Pálinkaház*** néven is említik. — ÉGy., L9.IV.1.b/1019. — T13-G3.

Pálinkaház lásd **Pálinkafőző**

Pálinka-rét lásd **Telek-hegy**

Pápa lénia 1939–1941: *Pápalénija.* — Erdei nyiladék, út a település külterületének keleti részén, a Bárdos-tetőn lévő erdőben. Nevét egy egykori erdőkerülőről kapta, akit egy vadászat alkalmával itt lőttek agyon. Pápa nevű család ma is él a településen. A név utótagja a *lénia* 'egyenes erdei út' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., Vincze 1941.

Papok tava 2017: *Papok tava | Régem vóut ott az etyháznak is főggye.* — Mesterséges tó a település külterületének északnyugati részén, a

Papok tava

Forrás: Hegyközi blogja

Bangéta mellett. A terület egykori tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T13-E1.

Parókia 2017: *Parókija.* — Épület a belterület déli részén, a Felszegen. A református egyház tulajdona. — ÉGy. — T28-C3.

Páskom 1. 2017: *Páskom, Páskomon ~ Puszta-rít-páskom,* 1939–1941: *Pusztarítpáskom | A Pusztarét melletti legelő.* — Legelő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A név a *páskom* 'legelő; a település határában/a faluhoz közel lévő földterület' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Elhelyezkedésére utalva ***Puszta-rét-páskom*** néven is említik. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-G2.

Páskom 2. lásd **Cigánypáskom**

Perce-patak 1889: *Percze patak.* — Patak a település külterületének keleti részén. A folytatása a Rakottya-patak. A névadás indítékát nem ismerjük. Vö. Perce-völgy. — T0.43.361.1. — T9-H5.

Perce-völgy 1941: *Percevölgy.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a Perce-patak mentén. — MaKF. — T13-H1.

Pestye lásd **Verőfény**

Pipó-domb 2017: *Pipóu-domb | A Nagy ucca vígibe. Ott lakot Pipóu Miháj. ... A legutolsó ház. Aután jön a Taba-tető.* — Belterületi domb. Nevét az ott élő Pipó családról kapta. A névadó családra az egyik siteri mondás is utal: *Pipóu Miháj libája lerepült a Tabára.* — ÉGy. — T28-C2.

Piski-rét 2017: *Piski-rít,* 1889: *Piski-rét.* — Földterület a település külterületének keleti részén. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal. Piski nevű családok ma is élnek a faluban és a szomszédos településeken. — ÉGy., T0.43.361.1. — T13-G2.

Potyapina utca lásd **Bába sikátor**

Proletár-legelő 1939–1941: *Proletárlegelőü.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Páskom alatt. Közelebbi helyét nem ismerjük. Az első világháború után a rászorulóknak kiosztott legelő lehetett. — Vincze 1941.

Puszta-rét 2017: *Puszta-rít,* 1939–1941: *Pusztarít | Részben kaszáló, részben szántó.* 1889: *Puszta rét.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a Lác-erdő szomszédságában. A név előtagja talán a szomszédos erdőhöz képest utal a terület jellegére. Vö. Puszta-rét-páskom. — ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-G2.

Puszta-rét-páskom lásd **Páskom 1.**

Rakottya-patak 2017: *Rakottya-patak ~ Rakotytya-tóu,* 2015: *Rakottya-tó | Vizenyős, mocsaras hely.* 1939–1941: *Rakottyatóu | Kis vízállás a Haraszt nevű szántóföld területén.* 1889: *Rakotytya patak,* 1884: *Siter p[atak],* 1864: *Siter-Bach.* — Vízfolyás, vízállásos hely; a település külterületének délkeleti szélén lévő határválasztó víz. A kataszteri térképen a Perce-patak folytatásaként szerepel. A név előtagja a *rekettye ~ rakottya* növénynév. ***Rakottya-tó*** és ***Siter-patak*** néven is említik. — Dukrét 2015: 189, ÉGy., HKFT., MKFT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-H2.

Rakottya-tó lásd **Rakottya-patak**

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Református templom 2017: *Református templom ~ Templom | Síterbe a naty szójárás az, hogy it nem lehet eltévedni, mert a tornyot mindenonnan látni. | A szalárdi református toronynak a lekhegye vízmértígbe van ennek a küszöbjével.* — A 13. században épült műemlék templom a település belterületének déli részén, a dombtetőn. A régészeti kutatások azt igazolták, hogy korábban is állt ezen a részen egy, a mainál kisebb templom. ***Templom*** néven is említik. — Dukrét–Lenkei 2016: 176, ÉGy., Emődi 2013: 141. — T28-C3.

Régi iskola 2017: *Réigi iskola.* — Egykori iskolaépület a belterület déli részén, a Nagy utcán. — ÉGy. — T28-C3.

Régi temető 2017: *Réigi temetőü.* — Földterület és egykori temető a belterület északi részén,

Régi temető Fotó: Dukrét Géza

a Kis utcán. A területet temetkezésre ma már nem használják. A név az Új temető névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T28-B1.

Rezerva 1939–1941: *Rezorva.* — A község tulajdonában lévő, érintetlen terület a település külterületén. Erre utalhat a neve is, a *rezerva* ugyanis népies, régies kifejezés, mely 'tartalék'-ot jelent. Közelebbi helyét nem ismerjük. — ÉrtSz., SzT., Vincze 1941.

Rikkancs 2017: *Rikkancs, Rikkancsra ~ Rikkancs ucca,* 1939–1941: *Rikkancs,* 1889: *Rikkancs.* — Lejtős utca a belterület délnyugati részén, a Cigánypáskom és a Felszeg között. A névadás indítékát nem ismerjük. Dukrét Géza a kisbíró tevékenységéhez kapcsolja a név keletkezését. ***Rikkancs utca*** néven is említik. — Dukrét 2015: 185, ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T28-B2B3C3.

Rikkancs utca lásd **Rikkancs**

Rózsás lásd **Rózsás-erdő**

Rózsás-dűlő lásd **Rózsás-erdő**

Rózsás-erdő 2017: *Róuzsás-erdőü ~ Róuzsázsdüllőü ~ Róuzsás, Róuzsázsba,* 2015: *Rózsás | A Törökhalál után lévő legelő tele van vadrózsával.* 1939–1941: *Róuzsás.* — Erdő a település külterületének délkeleti részén, Sitervölgy szomszédságában. Jellemző növényéről, a vadrózsáról kaphatta a nevét. ***Rózsás*** és ***Rózsás-dűlő*** néven is említik. Ez utóbbi névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Rózsás (Sitervölgy). — Dukrét 2015: 188, ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-B3.

Sári-patak lásd **Güzsü-patak**

Sas-kút 2017: *Sas-kút, Sas-kúton ~ Jani papóu kúttya,* 1889: *Saskút,* 1836: *Saskút | Van az Uraságnak Két Majorságbeli Kaszállója, Saskút, és Cserőrét vőlgyén.* — Egykori kút a település külterületének déli részén, a Sas-kút-réten. Az előtag névadási indítékát nem ismerjük. A ***Jani papó kútja*** névváltozat előtagja az egyik siteri lakos emlékét őrzi. Vö. Sas-kút-rét. — ÉGy., L9.IV.1.b/1019, T0.43.361.1. — T13-F3.

Sas-kút-rét 2017: *Sas-kút-rít,* 1939–1941: *Saskútrít | Kaszáló kevés szántófölddel és gyümölcsössel.* — Földterület a település külterületének déli részén. A név előtagja arra a kútra utal, amely a területen állt. Vö. Saskút-rét-patak. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-F3.

Saskút-rét-patak 2017: *Saskút-rít-patak,* 1939–1941: *Saskútrítpatak.* — A Sas-kút-rét mellett folyó patak a külterület déli részén. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-F3.

Sika-rét 1939–1941: *Sikarít.* — Kaszáló a település külterületének déli részén, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát sem ismerjük, a név előtagja talán személynév. Vö. Sika-rét-patak. — ÚCsnT., Vincze 1941.

Sika-rét-patak 1939–1941: *Sikarítpatak.* — A Sika-rét hosszában folyó patak a település külterületének déli részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. — Vincze 1941.

Siteri-tanya lásd **Haraszt-puszta 1.**

Siter-patak lásd **Rakottya-patak**

Sitervölgyi út 2017: *Sítervőügyi út,* 1889: *Sítervölgyi út.* — A szomszédos Sitervölgy település féle vezető aszfaltos út a település külterületének keleti-délkeleti részén. — ÉGy., T0.43.361.1. — T13-H3.

Szabó-domb 2015: *Szabó-domb | Valamikor ott egy Szabó család lakott.* — Kiemelkedés a település külterületének keleti részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja személynévi eredetű. Lehetséges, hogy a Szabó-kúttal hozható kapcsolatba. — Dukrét 2015: 188.

Szabó-kút 2017: *Szabóu-kút | Van egy dudu [betongyűrű] rajta, oszt onnen húzzák a vizet.* — Kút a belterület keleti részén, a Tabán. A név előtagja személynévi eredetű. — ÉGy. — T28-C2.

Szalárdi út 2017: *Szalárdi út,* 1889: *Szalárdi út.* — A szomszédos Szalárd településre vezető aszfaltos út, a település nyugati-északnyugati oldalát szeli ketté. — ÉGy., T0.43.361.1. — T13-E1.

Sziget Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Szál-halom 2017: *Szál-halom,* 1939–1941: *Szálhalom,* 1889: *Szálhalom.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén, Hegyköztöttelek határába is átnyúlik. A név előtagja bizonyára a terület egykori növényzetére utal, talán a *szálfa* előtagját kereshetjük benne, utótagja pedig a terület domborzatát jelöli. Vö. Szál-halom-gaz. Lásd Szál-halom (Hegyköztöttelek). — ÉGy., SzT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-E3F3.

Szál-halom-gaz 2017: *Szál-halom-gaz.* — Földterület, legelő a település külterületének nyugati részén, a Szál-halom mellett. Utótagja a *gaz* 'cserjés, bokros erdő' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T13-F3.

Szeles 2017: *Szeles,* 1939–1941: *Szeles* | *A Délhegy dombjának északra néző oldala. Neve talán onnan származik, hogy északi oldal lévén a szelek érik.* — Földterület, domboldal a település külterületének délnyugati részén. A területre jellemző időjárásról kaphatta a nevét. Vö. Szeles alja. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-F3.

Szeles alja 2017: *Szeles ajja, Szeles ajján* | *A Szál-halom véjgibe van a Szeles ajja.* 1939–1941: *Szelesājja* | *Szántó a Szeles alatt.* — Földterület a település külterületének délnyugati felén, a Szeles része. A név utótagja az *alj* 'terület mélyebben fekvő része' jelentésű földrajzi köznév birtokos személyjeles alakja. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-F3.

Szél-kút 1939–1941: *Szélkút.* — Kút a településen, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja talán arra utal, hogy a kút valamely területnek a határán, szélén helyezkedett el. Emellett az is elképzelhető, hogy a név a Szeles nevű területtel hozható kapcsolatba. — FKnT., Vincze 1941.

Szénégető 1939–1941: *Szénigetőű,* 1836: *Szén égető* | *Az Uradalomnak ezen Síteri Határban is igen szép erdeje lévénn, mind a' Hegytetőnn, mind alatta el nyúlva, melly öszvesen 1637 Hóld Földet tészén, Cser, Tölgy, és Bikk fákból álló, jó állapotbann – neveztetnek pedig Haraszt, Derzs, Török halála, Medvés, Bárdos, Csepegő, Tojókút, és Szén égetőnek – mind edgy Tagba.* — Szántóföld a település külterületén. A siteri uradalom 1836-os összeírásában még erdőként szerepel. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név a *szénégető* 'faszén égetésére használt hely' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — FKnT., L9.IV.1.b/1019, Vincze 1941.

Sziget 2017: *Sziget,* 1939–1941: *Sziget* | *A Felsőhegy észak-északkeletre néző, ellentett oldala.* — Földterület, domboldal a település külterületének keleti részén. A névadás indítékát nem ismerjük, a környezetében nincs vizes terület. Vö. Sziget alja. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-H2.

Sziget alja 1939–1941: *Szigetājja* | *A Sziget alatti szőllő s gesztenyés.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Sziget mellett. — Vincze 1941.

Szilágyi-rét 2017: *Szilágyi-rít.* — A külterület nyugati részén, a Vágáskút és a Bikakút-oldal szomszédságában húzódó rét. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T13-F2F3.

Szilvás 1836: *Szílvás | Itt az Uradalomnak két Gyümöltsös Kertje van, az edgyik a' Szőllő alatt a' Szílvás, a' másik Gesztenyés – a' Szílvás 23 4/8 posonyi mérő föld ki terjedésű – rendszerént minden esztendőre meg terem 300 véka Szílvát, és egyébb gyümöltsöt.* — Hajdani gyümölcsöskert a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. — L9.IV.1.b/1019.

Szőke útja 2017: *Szőüke úttya.* — A külterület délkeleti részén húzódó földút. A név előtagja bizonyára családnevet őriz. — ÉGy. — T13-H3.

Szövetkezet 2017: *Szövetkezet.* — Épület, a szövetkezet boltja volt a belterület déli részén, a Felszegen, a Galambos kocsma szomszédságában. — ÉGy. — T28-C3.

Taba 2017: *Taba, Tabára,* 1939–1941: *Taba | Utca a község belterületén, a legmélyebben fekvő.* 1889: *Taba.* — Kisebb utca a belterület keleti részén, a Köz utca és a Nagy utca között. A helybeliek szerint a név az egyik ott lakó személyre utal. A *Taba* helynevet az egyik siteri mondás is őrzi: *Pipóu Miháj libája lerepült a Tabára.* Vö. Taba-tető. — ÉGy., T0.43.361.1, ÚCsnT., Vincze 1941. — T28-C2.

Taba-tető 2017: *Taba-tetőü.* — Településrész a belterület keleti részén, a Tabának a domb tetején lévő része. — ÉGy. — T28-C2.

Tag 2017: *Tag, Tagba,* 1939–1941: *Tag | Szántóföld, kevés kaszálóval.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén. A név a *tag* 'földterület' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Területén volt a Hevesi-tag. Vö. Tagi-erdő. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-G3.

Tagi-erdő 2017: *Tagi-erdőü | A Felső-rít úttya legajjám van Tagi Lajos. Úty hívják az embert, de nem az a neve, … csak amér a főtterülettyüket úty hívják, hoty Tag. Aszt elneveszték Tagi Lajosnak.* — Erdő a település külterületének déli részén, a Tag mellett. — ÉGy. — T13-G3.

Tanya-mező 1939–1941: *Tanyamezőü.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Mezőnek a Siteri-tanya felé eső része. — Vincze 1941.

Tardi 2017: *Tardi | Három vagy négy darap főüd vóut, mán a Dél-hety fojtatása, de úty hífták, hogy Tardi, sarok.* 1939–1941: *Tārdi | Szőllő. A Délhegy keleti folytatása.* — Földterület a település külterületének déli részén. A név személynévből alakulhatott. — ÉGy., ÚCsnT., Vincze 1941. — T13-G3.

Tatár-domb 2017: *Tatár-domb,* 1939–1941: *Tatárdomb | Szántó és erdő a Latabár szomszédságában. A néphit szerint itt falu volt valamikor, melyet a tatárok pusztítottak el. Innen neve.* — Földterület, rét, domb a település külterületének nyugati részén, a Tót-erdő mellett. Átnyúlik Hegyköztóttelek határába is. A név előtagja népnévből vagy személynévből alakulhatott. Lásd Tatár-domb (Hegyköztóttelek). — ÉGy., Vincze 1941. — T13-E1.

Telek alja 2017: *Telek ajja | De a faluvíg, asz Telek ajja. Mivelhogy onnen kezdőüdött a falu, annak úgy monták, hoty Telek ajja.* 1939–1941: *Telekājja.* 1889: *Telekalja.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában, erre utal a név előtagja. A Telek-hegy nyugati része. — ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F2F3.

Telek-hegy 2017: *Telek-hegy ~ Pálinka-rít,* 1939–1941: *Pájiŋkarít, Telekhegy | Kaszáló széles völgyben. | Szőllő a falu alatt.* 1889: *Telekhegy.* — Magasan fekvő földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. A ***Pálinka-rét*** névváltozat arra utal, hogy egykor pálinkafőzőt működtettek rajta. Vö. Telek alja, Telek-hegy útja. — ÉGy., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T13-F2F3.

Telek-hegy útja 2017: *Telek-hegy úttya.* — A külterület nyugati részén, a Telek-hegy mellett végighúzódó út. — ÉGy. — T13-F2F3.

Temető 2017: *Temetőü.* — Temető a belterület északi végén, a Kis utcán. Részei a Régi temető és az Új temető. — ÉGy. — T28-B1.

Templom lásd **Református templom**

Templomkert 1939–1941: *Templomkert.* — Szőlődomb a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában, a Templomtól délre. — Vincze 1941. — T28-C3.

Tojó-kút 1939–1941: *Tojóukút.* — Kút a település külterületének déli részén, a községi legelőn. Közelebbi helyét és a névadás indítékát nem ismerjük. Vö. Tojókút. — Vincze 1941.

Tojókút 2017: *Tojóukút,* 1939–1941: *Tojóukútóudal | A Tojókúttól emelkedő, részben szántóföldes, részben erdős domboldal.* 1836: *Tojókút | Az Uradalomnak ezen Síteri Határban is igen szép erdeje lévénn, mínd a' Hegytetőnn, mínd alatta el nyúlva, melly öszvesen 1637 Hóld Földet tészén, Cser, Tölgy, és Bikk fákból álló, jó állapotbann – neveztetnek pedig Haraszt, Derzs, Török halála, Medvés, Bárdos, Csepegő, Tojókút, és Szén égetőnek – mínd edgy Tagba.* — Földterület, egykori erdő a település külterületének déli részén. Közelebbi helyét nem ismerjük, a Tojó-kút környékén lehetett. Régebben tanya is állt rajta. ***Tojókút-oldal*** néven is említik. — ÉGy., L9.IV.1.b/1019, Vincze 1941.

Tojókút-oldal lásd **Tojókút**

Tó-lapos lásd **Fekete-tó-lapos**

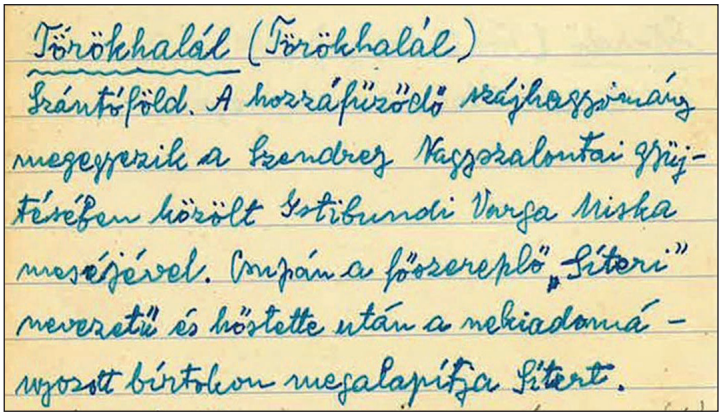
Tó-laposi-kút 2015: *Tólapisi kút.* — Egykori kút a település külterületének északi részén, a Tó-laposon. — Dukrét 2015: 189.

Tót-erdő 2017: *Tóut-erdőü,* 1939–1941: *Tóut-erdőü | A tóttelekiekkel közös községi erdő.* — Erdő a település külterületének nyugati részén, Hegyköztóttelek szomszédságában. A név előtagja vagy a település nevére, vagy egykori tót lakosságára utal. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-E1.

Tót-rét 2017: *Tóut-rít,* 1939–1941: *Tóutrít.* — Földterület, völgy a település keleti részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja Vincze Lajos szerint családnév. Vö. Tót-réti-kenderáztató. — ÉGy., Vincze 1941. — T13-G2.

Tót-réti-kenderáztató 1939–1941: *tóutríti kenderásztatóu.* — Kenderáztatásra használt tó a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában, a Tót-réten. Ma már nincs meg. — Vincze 1941.

Törökhalál 2017: *Törökhalál, Törökhalálnál ~ Törökhalála | Adószedő vót. Ijen török, szóval adószedő vót. Oszt akko felmászott a. Hogy is vót már? Egy ember felmászott a fára. Oszt ot ment a török. Hát, ez a törökvilágba vót. Ot ment. Felmászott az ember a hotyhíjjákra. Oszt akkor asz monta neki, hoty hát, nem tud leszálni, a mankóját, mittudomén, aggya oda neki a mankóját. A töröknek monta, aki az adószedő, ment át Sítervőgybe. Osz míg a török lehajolt, hogy odaaggya neki a mankót, levákta a nyakát. És azér hívják Törökhalálának, mer a török perceptor ot halt meg. Aki szette az adóukat, a török.* 1944: *Törökhalál,* 1941: *Török halála,* 1939–1941: *Törökhalál | Még az akkór történt mikor még a törökök vóutak itt az urak, vóut emitt a hajlásba ety szíp cserefa. A török szultán āra sétált minden áldott reggel. Vóut a magyar katonák köszt egy derík legí úty hítták hoty Síteri. Aszmonygya, ű má csak elbánik a török szultánnal. Na jóu vá hát kimín egy reggel a fa alá, kóudús ruhába őütözve. A két mankóut felhajította a fára, ű meg leült a fa tövibe osz tette magát, hogy sánta osz nem tud felállni. Mikor odír a török szultán elkezd ám rínni naty keservesē, hogy egy gazember török katona elvette űtülle a mankót, felhajította a fára osz mosmán nem tud sehuvá menni, ott kell néki elpusztulni. Addig rít míg a török szultán meksajnálta. Leszált a lúrúl, osz mászni kezdett a mankóuír felfelé. Elébb ám levetette a kārgyát osz letette a főüdre. Na a legínnek se kelletett egyébb, felkapta a kārdot, oszt úty szíthasította vélle a török szultán fejit, mint ety tököt. Ezír osztá a kiráj néki ajándíkoszta az egísz síteri határt. Úrulla nevesztik el óutá a falut is Sínternek.* 1909: *Törökhalála,* 1889: *Törökhalála,* 1884: *Török halála,* 1836: *Török halála | Az Uradalomnak ezen Síteri Határban is igen szép erdeje lévénn, mínd a' Hegytetőnn, mínd alatta el nyúlva, melly öszvesen 1637 Hóld Földet tészén, Cser, Tölgy, és Bikk fákból álló, jó állapotbann – neveztetnek pedig Haraszt, Derzs, Török halála, Medvés, Bárdos, Csepegő, Tojókút, és Szén égetőnek – mínd edgy Tagba.* — Útelágazás és földterület, egykori erdő a település külterületének délkeleti részén, Siter és Sitervölgy között. A Siter, Siter-

Törökhalál (Törökhalál)
Szántóföld. A hozzáfüződő vájhagyomány megegyezik a szendrez Kazsszalontai gyüjtésében közölt Istibundi Varga Miska meséjével. Csupán a főszereplő „Síteri" nevezetű és hőstette után a nekiadomá-nyozott birtokon megalapítja Síterit.

A Törökhalál lejegyzése Vincze Lajos 1939–1941-es kéziratából

völgy, Verőfény és Alsótótfalu felé vezető utak itt találkoznak. Széles körben ismert név. A név eredetéhez köthető mondának több változata is él. A történetek mindegyike arról szól, hogy a régi időkben megöltek itt egy török tisztviselőt, katonát vagy magát a török szultánt. ***Törökhalála-***ként is említik. Lásd Törökhalál (Sitervölgy). — ÉGy., HKFT., Hnt., L9.IV.1.b/1019, MaKF., T0.43.361.1, T22.B.IX.a.1514, Vincze 1941. — T14-B3.

Törökhalála lásd **Törökhalál**

Új-fogás 2017: *Új-fogás ~ Közíp-mezőü ~ Közíp-sőü-mezőü ~ Közbülsőü-mezőü | A Középső-mezőnek úgy monták, hogy Új-fogás.* 1939–1941: *Középsőüdüllőü,* 1889: *Ujfogás.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén. A név utótagja a *fogás* 'egyszeri nekifogással megművelhető földdarab; irtás' jelentésű földrajzi köznév. ***Közép-mező, Középső-mező*** és ***Közbülső-mező,*** illetve ***Középső-dűlő*** néven is említik. E nevek előtagja a terület elhelyezkedésére utal, mivel a Kis-mező és a Bende-mező között található. A *Középső-dűlő* névváltozat utótagja a *dűlő* 'földterület' jelentésű földrajzi köznév. — Dukrét 2015: 190, ÉGy., FKnT., T0.43.361.1, Vincze 1941. — T9-F5.

Új-kút 2017: *Új-kút,* 1889: *Uj kút.* — Csordakút a település külterületének nyugati részén, a Kancsán. A név előtagja arra utal, hogy később ásták ki, mint a többi kutat. — ÉGy., T0.43.361.1. — T13-F2.

Új temető 2017: *Új temetőü.* — A Kis utcán lévő Temető része, a belterület északi végén. A Temető déli részénél később kezdték el használni. A név a Régi temető névvel áll korrelációban. — ÉGy. — T28-B1.

Uradalmi-erdő 1884: *Uradalmi erdö,* 1864: *Uradalmi Erdö.* — A település délnyugati határát szegélyező erdő. A 19. században nagy kiterjedésű erdőség húzódott Hegyközcsatár és Sitervölgy határában, mely a siteri határ déli szegélyére is kiterjedt. A katonai térképeken *Uradalmi-erdő*-ként jelölik, ami a korabeli birtokosi viszonyra utal. Lásd Uradalmi-erdő (Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Sitervölgy). — HKFT., MKFT. — T13-G3G4.

Úrbéres-erdő lásd **Lác-erdő**

Úrbéres-közbirtok lásd **Lác-erdő**

Vadász-pad 1939–1941: *Vadászpad.* — Erdő, egykor vadászok pihenőhelye a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név utótagja a 'lapos tetejű domb' jelentésű *pad* földrajzi köznév. Vö. Vadász-pad hátulja. — FKnT., Vincze 1941.

Vadász-pad hátulja 1939–1941: *Vadászpat-hátujja.* — Erdő, szakadékos hely a település külterületén a Vadász-pad mögött. Közelebbi helyét nem ismerjük. — Vincze 1941.

Vágáskút 2017: *Vágáskút ~ Vágás-vőügy.* — Legelő a település külterületének nyugati részén. Nevét a rajta álló Vágás-kútról kapta. ***Vágás-völgy*** formában is említik. A név előtagja a 'kivágott erdőrész' jelentésű *vágás* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T13-E3F3.

Vágás-kút 2017: *Vágás-kút | Ez Vágás-kút meg a legelőü is Vágáskút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Vágáskút területén. — ÉGy. — T13-E2F2.

Vágás-völgy lásd **Vágáskút**

Vápa lásd **Vápa-zug**

Vápa-zug 2017: *Vápa-zúg ~ Vápa.* — Földterület, völgy a település külterületének nyugati részén. A név előtagja a *vápa* 'völgy, bemélyedés; vizenyős, mocsaras terület' jelentésű földrajzi köznév, utótagja pedig a *zug* 'beszögellésben kialakult térség' jelentésű földrajzi köznév. Röviden ***Vápa*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., KTsz. — T13-E2.

Varga-birtok lásd **Varga-tag**

Varga-tag 2017: *Varga-tag ~ Varga-birtok,* 1939–1941: *Vārgatag | A Varga család birtokában levő szántó erdő és kasználó.* — Földterület a település külterületének déli részén, közel a belterülethez. Nevét tulajdonosáról kapta. A név utótagja a *tag* 'földterület' jelentésű földrajzi köznév. ***Varga-birtok*** néven is említik. — ÉGy., FKnT., Vincze 1941. — T13-G3.

Veres-haraszt 2017: *Veres-haraszt,* 2015: *Veres-haraszt.* — Földterület a település déli határában, a Verőfény mellett, Siter és Sitervölgy határán. A nagyrészt tölgyből álló sarjerdőket nevezték így, a fiatal tölgyféléknek ugyanis télen sem hullik le az ősszel megszáradt vörösesbarna lombja. A név utótagja a *haraszt* 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót' jelentésű földrajzi köznév. Lásd

Veres-haraszt (Sitervölgy). — Csőre 1980: 105, Dukrét 2015: 187, ÉGy., FKnT. — T13-G5.

Verőfény 2017: *Verőfíny, Verőfínybe ~ Verőüfény ~ Pestye | Vóut kis uccasorok. Iskola is vóut. Egy–négy osztáj.* 1939–1941: *Verőüfi | Szántó nemrég kiírtott erdő helyén. Délnek néző meredek domboldal. Innen neve.* 1816: *Verőfény.* — Földterület és rajta lévő külterületi lakott hely Siter és Sitervölgy között a település külterületének déli részén. Román ajkúak lakják. A *verőfény* földrajzi köznév a hegy déli, illetve a völgy északi, napnak kitett oldalát jelöli. A ***Pestye*** névváltozat a román hivatalos *Peștea* névformából alakult. A román névváltozat esetében a névadás indítékát nem ismerjük. Talán a hallal, halászattal hozható kapcsolatba. A román *pește* szó jelentése 'hal'. Vö. Verőfény-patak. Lásd Verőfény (Sitervölgy). — ÉGy., T25.CPl.899, ÚMTsz., Vincze 1941. — T13-G4.

Verőfény-patak 1939–1941: *Verőüfimpatak.* — Szakadékos patak a település külterületének déli részén, a Verőfény alsó részén. — Vincze 1941.

Vitályos-kocsma 2017: *Vitájos-kocsma | Mert itt a tulajdonos, a bácsit úgy neveszték. Nagygazda vóut valamikor, és kocsmát nyitott.* — Egykori kocsma a belterület középső részén, a Kis utcán. Ma már nincs meg. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy.

Vőfély-kút 2017: *Vőfí-kút,* 1816: *Vőfely Kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, Siter és Hegyköztöttelek között, az erdőben. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., T25. CPl.899.

Zug lásd **Bába sikátor**

Zsidó temető 2017: *Zsidóu temetőü | Vóut ety pár zsidó család Síterbe.* — Temető a belterület nyugati részén, a Cigánypáskom környékén, ma már nem használják. — ÉGy. — T28-B2.

SITERVÖLGY
Fotó: Torkos Márk-Erik

Sitervölgy helynevei

Történeti háttér

A bihari Hegyköz délnyugati részén, a Réz-hegység nyúlványai alatt, Nagyváradtól 25 km-re, északkeletre található. Közúton kizárólag Siter felől közelíthető meg.

A település keletkezése az Adorján vár népei által létesített pásztorszállásokra vezethető vissza, amelyekről egy 1372-ben kitört erdőhasználati viszály kapcsán maradt fenn említés, de ez az oklevél a település nevét még nem említi. A határnevekből kiindulva a terület első művelői és a település alapítói magyarok voltak, azonban a románság fokozatos betelepedése már a kezdetektől fogva megfigyelhető volt. A Csáky család az adorjáni uradalom többi részével együtt a 14–15. század fordulóján lett a falu birtokosa, bár ennek okleveles említése csak 1489-ből igazolható, ebből az évből való a településnév első ismert említése is. A török háborúk alatt a régi település elpusztult, majd védettebb területen települt újjá. Birtoklástörténete a későbbiekben is az adorjáni uradaloméval fonódott egybe, így az 1772-es urbárium idején a Csákyakhoz leányágon kapcsolódó Kornis Mihály zálogbirtoka volt, majd ezt követően hamarosan visszakerült a Csákyak grófi ágához. A falu határában nem hoztak létre majorsági földeket, hanem állattartásra használták. A helybeliek ezen kívül elsősorban a siteri erdőkben és szőlőkben dolgoztak. Ortodox temploma 1820 körül épült. Az 1830-as évek közepén a siteri uradalom része lett, majd a következő bő fél évszázadban az uradalomhoz tartozó más településekkel együtt többször gazdát cserélt, és a 20. század elejétől az 1940-es évekig Mahler György országgyűlési képviselő birtoka volt. Mai külterületének nyugati részén feküdt a középkorban Férgeság település.

A település Bihar vármegyéhez tartozott, ahol 1873-ig a Nagyváradi, majd a Szalárdi járás részét képezte. Központi települése Hegyközcsatár volt. 1910-ben a település 97 házzal és 2558 kh területtel rendelkezett. A legközelebbi posta és távíró Szalárdon volt. Romániában 1920 után Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány, 1968-tól pedig ismét Bihar megye részét képezi. Jelenleg Hegyközcsatár község része.

A település népességszáma 1880 és 1956 között megkétszereződött (1880: 341 fő; 1910: 535 fő; 1956: 834 fő). Ezt követően előbb mérsékelt, majd az 1980-as években felgyorsuló népességfogyás következett be, amely az ezredfordulót követően is folytatódott. 2011-ben a településen mindössze 264 fő élt. A 19. század végétől kezdődően a falu lakosságának nemzetiségi összetételét tartós és jelentős román többség jellemezte, míg a magyar népesség aránya elenyésző maradt: 2011-ben mindössze 6 fő vallotta magát magyarnak. A vallási hovatartozást tekintve a lakosság túlnyomó része a 19. század végétől kezdve következetesen az ortodox egyházhoz tartozott.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Magyarország katonai felmérése. 1941. URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Papp Klára, Jobbágyi szolgáltatások az úrbérrendezés idején. In: Barta János–Papp Klára szerk., *Bihar vármegye az úrbérrendezés idején.* Debrecen, 2005. 207–253.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Varga Gyula, Gróf Csáky Albert siteri uradalma 1836-ban. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1999* (2000), 273–293.

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2017-ben. Adatközlők voltak: Brád Gyula (67), Raț Ionel (64), Ugarek Lajos (86), Vitályos Barna (47).

Helynévtár

Sitervölgy 2017: *Sítervölgy, Sítervölgybe | Szintén Tótfaluból elszármazottak jöttek ide. … Szintén a Maller-birtokhoz tartosztak ők. | Nem vóut itten ijem mese, hoty te romám vagy, vaty te magyar vagy, vagy mittomén, mi, abba az időübe, kommunizmus előtt. Nem vóut ijesmi. Síterhez tartosztak, hotyha vóut valami problémájok. | Félmagyaroson beszélik a románt.* 1941: *Sitervölgy,* 1926: *Sitervölgy,* 1914: *Sitervölgy,* 1913: *Sitervölgy,* 1901: *Sitervölgy,* 1893: *Sitérvölgy,* 1891: *Sitervölgy,* 1889: *Sitervölgy,* 1884: *Sitervölgy,* 1882: *Sitervölgy,* 1870: *Sitérvölgy,* 1864: *Sitervölgy,* 1863: *Sitérvölgy,* 1861: *Siter Vőlgy,* 1851: *Sitervölgye,* 1839: *Sitervölgye,* 1833–1836: *Sitervölgy,* 1818: *Sétervölgy,* 1816: *Síter-vőlgy,* 1808: *Sitervölgye,* pag., 1806: *Sitervölgy,* 1803: *Sétervölgye,* 1802–1811: *Sétervölgye,* 1799: *Sitervölgye,* 1789: *Sitervölgye,* 1786: *Sitervölgye,* 1783: *SitterVölgy,* 1773: *Sitervölgye,* pag., 1692: *Siter-Vőlgye,* p., 1625: *Sejter Veölgv, Seiterweolgi,* p., 1600: *Seyterueolgi,* 1599: *Seiterveolgie,* 1496: *Seytherwelgh,* p., 1489: *Seytherwelgh.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Román neve: *Şuşturogi.* Közigazgatásilag Hegyközcsatár község része. Szomszédos települései északon Alsótótfalu, nyugaton Hegyközcsatár, keleten Borszeg, délen pedig Köröskisjenő. Első írásos említése a 15. század végéről származik. A legkorábbi időkben is a *Sitervölgy,* illetve a ***Sitervölgye*** nevek valamely alakváltozatával nevezik meg. A településnév előtagja a szomszédos *Siter* település megnevezése, amelyhez a *völgy* földrajzi köznévi utótagot kapcsolták. Ez az elhelyezkedésének a jellegzetességére utal. — CzF., Cs. 1: 621, Csáky 1/1: 489, 1/2: 645, 654, ÉGy., EH., EKFT., E 158/8: 582, 730, Fényes 1840/4: 81, Fényes 1851, Gönczy, Görög, HKFT., Hnt., Korabinsky 1786: 891, LexLoc. 59, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., Mezősi 1943: 100, MKFT., MVV. 5: 143, Rácz 2022: 253, T0.43.362.1, T1.S.11.628/2, T1.S.46.12, T16.T.75, T22.B.IX.a.1520, T22.B.IX.a.1522, T25.CPl.167, T25.CPl.899, Vályi 3: 263.

Abroncsos 1941: *Abroncsos,* 1889: *Abroncsos,* 1884: *Abrancsos,* 1864: *Abrancsas-Revier.* — Földterület a település külterületének déli részén.

A névadás indítékát nem ismerjük. — HKFT., MaKF., MKFT., T0.43.362.1. — T14-B4.

Bárdos 1941: *Bárdos,* 1889: *Bárdos.* — Egykori erdő a település külterületének nyugati részén, átnyúlik Siter területére is. A név a *bárdos erdő* kifejezésre vezethető vissza, ez olyan értékes erdőtípust jelölt, amely elsősorban építkezési alapanyagot szolgáltatott. Lásd Bárdos (Siter). — MaKF., Paládi-Kovács 2001: 210, T0.43.362.1. — T13-A3A4.

Bihari-erdő 1941: *Bihari erdő,* 1864: *Uradalmi Erdö.* — Nagy területű erdő a külterület nyugati részén. Átnyúlik Hegyközcsatár területére is. A *Bihari-erdő* név bizonyára Biharhoz mint közigazgatási egységhez való tartozását jelöli. A 19. századi katonai térképeken ***Uradalmi-erdő***-ként jelölik, ami a korabeli birtokosi viszonyra utal. Ez az egykori erdőség nagyobb kiterjedésű volt a mainál, átterjedt Hegyköztöttelek és Siter határába is. Lásd Bihari-erdő (Hegyközcsatár), Uradalmi-erdő (Hegyköztöttelek, Siter). — MaKF., MKFT. — T13-F5G5.

Borszegi út 2017: *Borszegi út,* 1889: *Borziki út.* — A Borszeg, régebbi nevén Borzik felé vezető földút, a település külterületének keleti részét szeli át. ***Borziki út*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.362.1. — T14-C4.

Borziki út lásd **Borszegi út**

Bustyán-hegy 1941: *Bustyán-h[egy].* — Földterület, legelő, erdő a település külterületének északi részén. Nagyobb része Alsótótfaluhoz tartozik. A név előtagja minden bizonnyal kölcsönzés eredménye. A román *buştean* 'rönk, tönk, tuskó, szálfa' köznévre vezethető vissza. A névváltozat utótagja a *hegy* 'domb' jelentésű földrajzi köznév. — DEx., FKnT., MaKF. — T14-B3.

Butyi Pál-patak 1884: *Butyipal p[atak],* 1864: *Butyipal B[ach],* 1783: *Pudy Patak.* — Vízfolyás a település külterületének déli részén, a Kösmő-patakba torkollik, nagyobb szakasza Köröskisjenő területén folyik keresztül. A névadás indítékát nem ismerjük, az előtag alapján valószínű, hogy a határ ezen részét egy *Butyi Pál* nevű személy birtokolhatta. A 18. századi adat romlott forma lehet. — EKFT., HKFT., MKFT. — T14-A5.

Butyi Pál-völgy 1941: *Butyi Pál-völgy,* 1858: *Padyi Pályi,* 1857–1859: *Pady Pályi.* — Földterület, völgy a település külterületének déli részén, nagyobb része Köröskisjenő területéhez tartozik. A névadás indítékát nem ismerjük, az előtag alapján valószínű, hogy a határ ezen részét egy *Butyi Pál* nevű személy birtokolhatta. A 19. századi adatok romlott formák lehetnek. Vö. Butyi Pál-patak. — MaKF., T22.B.IX.a.520, T22.B.IX.a.521. — T14-A5.

Bustyán-hegy Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Bükk lásd **Bükk-hegy**

Bükk-hegy [1910]: *Bükk h[egy],* 1884: *Bükk h[egy],* 1884: *Bik.* — Erdővel borított dombos terület a település külterületének nyugati részén, Siter és Sitervölgy határában. Az erdő jellemző fafajtájáról kapta a nevét. A *hegy* utótag 'domb' jelentésben szerepel a névben. A *Bik* a ***Bükk*** név régi, nyelvjárási változata. Lásd Bükkös (Siter). — FKnT., HKFT., HKFT75., KTsz., MÁT. — T14-A3A4.

Csutila-kút 1889: *Csutila kút.* — Egykori kút a település külterületének északi részén a temető szomszédságában, a Csutilapatak mentén. A *Csutila* névrész eredete ismeretlen. — T0.43.362.1. — T14-B3.

Csutilapatak 1889: *Csutila patak.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén. A *Csutila* névrész eredete ismeretlen. Vö. Csutila-kút. — T0.43.362.1. — T14-B4.

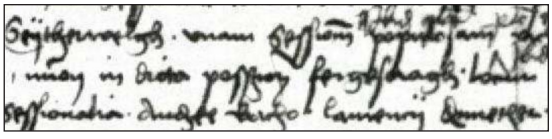
Dudu-völgy 1941: *Dudu-v[ölgy].* — Földterület, völgy a település külterületének délkeleti részén. A névadás indítékát nem ismerjük. A név előtagjában esetleg a *dudu* tájszó kereshető, amely többek között 'üreges fatörzs' jelentésben ismeretes, a környéken pedig 'gyűrű, betongyűrű' jelentésben használatos, de lásd még a *duduszilva* tájszót is. — KTsz., MaKF., ÚMTsz. — T14-C4D4.

Erdélyi-patak 1889: *Erdélyi patak.* — Ér a település külterületének keleti részén. A név előtagja bizonyára családnevet őriz, és a környék egykori birtokosára utalhat. Vö. Erdélyipatakja. — T0.43.362.1. — T14-C4D4.

Erdélyipatakja 1889: *Erdélyi patakja.* — Földterület, völgy, szántóföld a település külterületének keleti részén, az Erdélyi-patak mellett. A szomszédos vízfolyás neve vonódhatott át a környező terület jelölésére. — T0.43.362.1. — T14-C4D4.

Erős-oldal 1884: *Erös oldal.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északnyugati részén, Siter és Sitervölgy határában, a siteri Erős-patak szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. Lásd Erős-oldal (Siter). — HKFT. — T14-A3.

Férgeság 2017: *Férgeság,* 1941: *Férges ág,* 1836: *Fergesági Puszta,* 1789: *Fergesságh,* 1599: *Fergasagh,* 1554: *Fergesagh,* 1496: *Fergesag,* p., 1489: *Fergesaagh.* — Egykori

Férgeság lejegyzése 1489-ből (DL. 223870)

település, mely elnéptelenedése után Sitervölgy nyugati határába olvadt be. Ma a déli részén lévő külterületi lakott helyet jelölik a névvel. Jelenleg két család él a területen. A név eredete bizonytalan. Utótagja talán az *ág* 'kis patak, ér; elágazás' jelentésű földrajzi köznév, és a név esetleg a területen átfolyó kis eret jelölhette elsődlegesen. A *férges* előtag a sokféle jelentésben használatos *féreg -s* képzős származéka, és talán a hely állatvilágára utal. A ***Férgeságipuszta*** névváltozat utótagja a *puszta* 'elnéptelenedett, pusztásodott település; uradalmi birtok' földrajzi köznév. Vö. Férgeségi-erdő, Férgeség-völgy. — Cs. 1: 311, ÉGy., EH., E 158/8: 373, 449, 581, FKnT., Jakó 1940: 339, MaKF., TESz., L9.IV.1.b/1019, ÚMTsz. — T13-G5.

Férgeségi-erdő 1889: *Fergesági erdő.* — Erdő a település külterületének nyugati részén, a *Férgeség* nevű határrészen. — T0.43.362.1. — T13-G5H4.

Férgeségipuszta lásd **Férgeség**

Férgeség-völgy 1941: *Fergeség-v[ölgy],* 1889: *Fergeség völgy.* — Földterület, völgy a település külterületének délnyugati részén. A Férgeség határrészen egykor keresztülfolyó, a Kösmő-patakba tartó, a második katonai felmérés térképén szereplő Kapocsán-patak völgye. — MaKF., T0.43.362.1. — T13-G5H4H5.

Irtás 2017: *Irtás.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északnyugati részén, Siter területére is átnyúlik. A területhez erdőirtás révén jutottak hozzá, innen kapta a nevét. Lásd Irtás 1. (Siter). — ÉGy. — T14-A3.

Kapocsán-patak 1864: *Kopaczany-Bach.* — Vízfolyás a település külterületén. A második katonai felmérés térképén a Kösmő-pataknak a belterülettől délnyugatra eső szakasza neveként tüntetik fel, a *Kapocsány-völgy* név azonban a belterülettől keletre lévő kis ér völgyének neveként is szerepel. A víznév és a völgynév viszonya nem egyértelmű. — MKFT. — T14-A5.

Kapocsán-völgy 1941: *Kapocsán-v[ölgy],* 1889: *Kapocsán völgy.* — Földterület, patak-

völgy, mely végigfut a település külterületének déli és keleti részén, a Kapocsán-patak völgye. A névadás indítékát nem ismerjük, a név előtagja esetleg személynév, de felmerülhet az is, hogy a Bihar megye délkeleti részén fekvő *Kapocsány ~ Kapocsán* település nevével hozható összefüggésbe, bár ez a falu meglehetősen távol fekszik Sitervölgytől. — MaKF., T0.43.362.1, ÚCsnT. — T14-B4C4.

Kis-Veres-haraszt 1845: *Kis Veres Haraszt,* 1816: *Kis veres Haraszt,* [1810–1820 k.]: *Kis Veres Haraszt,* [1790 k.]: *Kis veres haraszt.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Veres-haraszt keleti része. A név *kis* előtagja a Nagy-Veres-haraszthoz viszonyított méretére utal. — T25.CPl.165, T25.CPl.899, T25.CPl.900, T25.CPl.901. — T13-G4G5.

Kösmő-patak 1889: *Kösmő patak.* — Sitervölgy határában két forráságból eredő patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. A település külterületének déli–délnyugati részét szeli ketté. A település keleti és nyugati felén eredő erek a belterülettől délre futnak össze, az így kialakult vízfolyást jelölik a térképek egy részén *Kösmő-patak*-ként.

Híd a Kösmőn Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

A patak egy szakaszát, esetleg a belefolyó egyik eret *Kapocsán-patak*-nak is nevezték. A *Kösmő* név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. A *patak* földrajzi köznév később kapcsolódhatott a névhez. Vö. Kösmő-völgy. Lásd Kösmő (Bihar, Kügypuszta, Nyüved, Paptamási), Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Hegyközpályi, Hegyközújlak). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, FNESz., Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, T0.43.362.1, Zsupos 2021. — T17-G1.

Kösmő-völgy 2017: *Kösmő-völgy.* — Földterület, völgy a település külterületének déli-délnyugati részén. Az itt folyó Kösmő-patakról kapta a nevét. — ÉGy. — T17-G1.

Köves-domb 1889: *Kövesdomb.* — Földterület, domb, a település külterületének délnyugati részén. Az előtag köves területre utal. — T0.43.362.1. — T14-A5.

Közlegelő 1. 1889: *Közlegelő.* — Földterület, legelő a település külterületének északi részén. A település tulajdonában lehetett. — T0.43.362.1. — T14-B3.

Közlegelő 2. 1889: *Közlegelő.* — Földterület, legelő, a település külterületének keleti-délkeleti része. A település tulajdonában lehetett. — T0.43.362.1. — T14-C4.

Kraja 1864: *Kraja.* — Nagy kiterjedésű földterület, erdő a település külterületének nyugati részén. A szomszédos Siter településre is kiterjedő Bükk-hegyet és Bárdost magában foglaló terület megjelöléseként szerepel. A név bizonyára a szomszédos Alsótótfaluba betelepített szlovák lakossággal hozható kapcsolatba, és a szlovák *kraj* 'kerület, környék', illetve 'valaminek a

vége' jelentésű szóra vezethető vissza. Lásd Kraja (Siter). — MKFT. — T14-A4B3.

Macska-domb 1889: *Macska domb.* — Kis kiterjedésű földterület, domb a település külterületének délnyugati részén, a Férgeság-völgytől nyugatra. A névadás indítékát nem ismerjük. — T0.43.362.1. — T13-G5H5.

Nagy-Veres-haraszt 1845: *Nagy Veres Harast,* 1816: *Nagy veres Haraszt,* [1810–1820 k.]: *Nagy Veres Haraszt.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Veres-haraszt nyugati része. A név *nagy* előtagja a Kis-Veres-haraszthoz viszonyított méretére utal. — T25.CPl.899, T25.CPl.900, T25.CPl.901. — T13-F5G5.

Öreg-hegy 1889: *Öreghegy.* — Földterület, erdő, kaszáló a település külterületének északi-északkeleti részén. Az első katonai felmérés térképe szerint a 18. század végén szőlővel beültetett terület volt. A falu két szőlőhegye közül a régebben kialakítottat jelöli, erre utal az *öreg* előtag, mely az Új-hegy név előtagjával áll korrelációban. A név utótagja a *hegy* 'szőlőhegy, szőlőskert; kiemelkedés' földrajzi köznév. — FKnT., SzT., T0.43.362.1. — T14-B4.

Peres-oldal 1889: *Peres oldal.* — Domb, legelő a település külterületének keleti részén. A név előtagja a *peres* 'földdarab, melyért pereskedés folyt' jelentésű földrajzi köznév, utótagja pedig az *oldal* 'terület egyik fele, része' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.362.1. — T14-D4.

Puszta-hegy 1941: *Pusztahegy,* 1889: *Puszta hegy.* — Földterület, legelő a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A régebbi térképek szerint a területet eredetileg erdő borította. Ma már a legnagyobb része puszta, azaz olyan terület, amelyhez erdőirtás révén jutottak hozzá. A név utótagja a *hegy* 'domb' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., MaKF., T0.43.362.1. — T14-B3C3.

Puszta-hegy Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Régifalu-dűlő 1909: *Régi falu dülő,* 1889: *Régifalu dűlő.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén. A belterületnek ahhoz a részéhez fekszik közel, amely a sitervölgyiek szerint a település legrégebbi része. Utótagja a *dűlő* 'földterület' jelentésű köznév. — FKnT., T0.43.362.1, T22.B.IX.a.1514. — T14-C4.

Siteri út 2017: *Siteri út.* — A Siterre vezető közút, a település külterületének északnyugati oldalán húzódik. — ÉGy. — T14-B3.

Sitervölgye lásd **Sitervölgy**

Törökhalál 2017: *Törökhalál,* 1941: *Török halála,* 1889: *Törökhalála,* 1884: *Török halála.* — Útelágazás a település külterületének északnyugati részén. A Sitervölgy, Siter, Verőfény és Alsótótfalu felé vezető utak itt találkoznak. A név eredetéhez köthető legendának a magyar nyelvű Siteren több változata is él. A történetek mindegyike arról szól, hogy a régi időkben megöltek itt egy török katonát vagy magát a török szultánt. ***Törökhalála*** formában is említik. Lásd Törökhalál (Siter). — ÉGy., HKFT., MaKF., T0.43.362.1. — T14-B3.

Törökhalála lásd **Törökhalál**

Új-hegy 1889: *Ujhegy.* — Domb a település külterületének északnyugati részén. A falu belterülete melletti régebbi, Öreg-hegy nevű szőlőhöz képest később kialakított szőlőhegyet jelölt, erre utal a név előtagja. Az utótag a *hegy* 'szőlőhegy, szőlőskert; kiemelkedés' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.362.1. — T14-A3B3.

Uradalmi-erdő lásd **Bihari-erdő**

Vaj lásd **Vaj-puszta**

Vaj-patak 1864: *Vaj B[ach].* — Patak a település külterületének délnyugati részén, a Férgeság határrészen. A Kösmő-patak egy szakaszát jelölhette. Elhelyezkedése alapján a Kapocsán-patak északi része lehetett. A név előtagja a közeli Vaj-puszta névvel állhat összefüggésben. — MKFT. — T14-A4.

Vaj-puszta 1910: *Vaj puszta,* 1858: *Váj puszta,* 1858: *Vaj P[uszta],* 1857–1859: *Vaj.* — Földte-

rület, a 19. század második felében lakott hely a település külterületének délnyugati határszélén. A név eredete bizonytalan: az előtagja talán a környéken is előforduló *Vay* családnevet (vö. Vay Paptamási) őrizheti.. Utótagja a *puszta* 'falutól távolabb eső kisebb mezőgazdasági egység' jelentésű földrajzi köznév. ***Vaj*** formában is szerepel. — EH., FKnT., T22.B.IX.a.520, T22.B.IX.a.521, ÚCsnT. *Vaj, Vay.* — T13-G5.

Veres-haraszt 2017: *Veresharaszt,* 1909: *Veres haraszt,* 1889: *Veresharaszt.* — Sarjerdővel borított földterület, egykori tanya a település külterületének délnyugati részén, a Férgeság területén, Siter és Sitervölgy határán. A nagyrészt tölgyből álló sarjerdőket nevezték így, a fiatal tölgyféléknek ugyanis télen sem hullik le az ősszel megszáradt vörösesbarna lombja. A név utótagja a *haraszt* 'fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót' jelentésű földrajzi köznév. Részei: a Kis-Veres haraszt és a Nagy-Veres-haraszt. Lásd Veres-haraszt (Siter). — Csőre 1980: 105, ÉGy., FKnT., T0.43.362.1, T22.B.IX.a.1514. — T13-G5.

Verőfény 2017: *Verőfény | Lehetet vagy húsz ház, huszonöt. Most is vam pár ház. ... Félig-meddig el is románosottak. | Verőfény, Tojóukút és Veres-haraszt. Ez mind Verőfényhez tartozott. Három részbül ált. Három hejt vóutak a házak. Románok laktak. Burzugból jöttek.* 1816: *Verőfény,* [1810–1820 k.]: *Verő-fény.* — Földterület és rajta lévő külterületi lakott hely Siter és Sitervölgy között, a település külterületének nyugati részén. Ma is lakott terület, a helyiek szerint régen több házból állt, még iskolája is volt. A 20. század első felében ez a terület is a Mahler családhoz tartozott, ahogyan a szomszédos Siter több része is. A *verőfény* lexéma a hegy déli, illetve a völgy északi, napnak kitett oldalát jelöli. Lásd Verőfény (Siter). — ÉGy., T25.CPl.899, T25.CPl.900, ÚMTsz. — T13-G4.

HEGYKÖZPÁLYI
Fotó: Torkos Márk-Erik

Hegyközpályi helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz dombvonulatának nyugati szélén a Tábor-tető alatt, Nagyváradtól északra, a Sebes-Köröstől 10 km-re, a Kösmő-patak jobb partján fekszik.

A településnév első írásos említésével *Pályi ~ Felpály(i)* formában a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzékében találkozunk, de feltehetően már legalább egy fél évszázaddal korábban létrejött a település, amely a középkor folyamán mindvégig a váradi káptalan birtokaként bukkan fel a forrásokban, ahol Bihar vármegye nemessége számos alkalommal tartott gyűlést. Az is feltehető, hogy a Váradi regestrum 16. századi nyomtatásban ismert 1229. évi *Paul* adata is erre a településre vonatkozik. 1552-ben földesura a váradi káptalan volt, s ekkor 24 portát írtak össze az adószedők a faluban. A szomszédos Mocsmolna faluról ugyanezen összeírás tíz telket rögzített, ez a település azonban nem sokkal később teljesen elnéptelenedett, területe pedig Pályi határába olvadt. Hegyközpályi – valószínűleg védettebb fekvésének köszönhetően – a térség többi településéhez képest jobban átvészelte a török kort, nem szakadt meg a falu történetisége. Az 1692. évi vizsgálat során 7, 1715-ben 15, 1720-ban pedig 27 jobbágy család lakta. 1695-ben Szikszai Kis Péter, debreceni kereskedő királyi adomány formájában nyerte el Pályi birtokát a szomszédos Hegyközkovácsival együtt. A 18. század utolsó harmadában Szilágyi Sámuel, valamint az Ilosvay, Lévai, Paksy és Bay családok birtokolták a falut, amelynek határa ekkor mintegy 3200 holdat tett ki. Az 1784–1787. évi népszámlálási adatok szerint Hegyközpályiban 160 házat találtak, amelyekben 707 lakos élt. A földterület legnagyobb része szőlőhegy volt, amelyen jó minőségű fehérbor termett. A 19. század közepén az Ilosvai örökösök, Szilágyi Lajos, Szilágyi Imre, Köncs Pál, a Vecsey, a Jármy, a Derecskey és a Zsoldos családok tagjai rendelkeztek birtokrésszel a településen. A 19–20. század fordulóján a legnagyobb birtokosai Hornyánszky Pál és Szőke József voltak. Emellett jelentős földterület volt a faluközösség birtokában is.

A település református temploma a középkori katolikus templom maradványaira épült valószínűleg a 18. század közepén, s az épülethez 1809-ben tornyot is emeltek. 2002-ben a *Mocsmolna* néven ismert falurészen római katolikus kápolnát építettek. A helyi ortodox templomot pedig 2019-ben szentelték fel. A község kultúrháza helyén állt a Ilosvay család által 1720 körül épített kúria, amely később a Hornyánszky család birtokába került, majd a 20. század közepén megsemmisült.

A település 1873-tól Bihar vármegye Bihari járásához tartozott, majd 1882-ben a korábbi Váradi járás jogutódjának tekinthető Központi járásba került. Az 1913-ban kiadott Helységnévtár szerint Hegyközpályi kisközségben 172 ház állt, határát 2308 kh alkotta, a településen portahivatal működött. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány

részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. 1968 és 2003 között Hegyközcsatár község beosztott települése volt. Jelenleg községközpont, beosztott települései Hegyközszáldobágy és Hegyközújlak.

A 19. század végétől az első világháborúig számottevően növekedett a lakosság száma. Míg 1880-ban a megelőző időszakban lezajlott kolerajárvány következtében mindössze 569 lakost írtak össze, 1910-ben már 820 fő élt a településen. A 20. század középső időszakában a lakosságszám jelentősen nem változott: 1920-ban 773, 1966-ban 758 főt rögzítettek. A 20. század második felében azonban a népesség fokozatos csökkenése volt megfigyelhető, amely 1992-re érte el mélypontját, ekkor 489 fő élt a településen. A 2000-es évek elején a korábbi csökkenő tendencia megfordult, és a nagyvárosokból történő kiköltözés következtében a lakosságszám növekedésnek indult: 2011-ben már 1242 főt írtak össze. A település lakosságát hosszú időn keresztül döntő többségében magyar nemzetiségű népesség alkotta. A 19. század végétől terjedő száz évben a magyarság aránya tartósan meghaladta a 90%-ot. Majd a romániai rendszerváltozást követően jelentős demográfiai és etnikai átalakulás ment végbe, ennek következtében 2011-re a magyar lakosság aránya kb. 55%-ra csökkent, a románság aránya pedig kb. 45%-ra emelkedett a településen. A felekezeti összetételre vonatkozó adatok a 21. század elejéig a református vallású népesség mintegy 90%-os arányát rögzítették, amely mellett a római katolikus, az ortodox és a 20. század közepéig az izraelita vallás hívei csupán kisebb, néhány százalékos részesedést képviseltek. A nemzetiségi összetétel átalakulásával összefüggésben azonban a felekezeti szerkezet is jelentősen változott. A 21. század elején a református és az ortodox felekezetek hívei a lakosság mintegy felét-felét teszik ki, a római katolikus és a baptista felekezethez pedig csupán a lakosság néhány százaléka tartozik.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2018-ban. Adatközlők voltak: Lenti Márta (52 éves), Németi Erzsébet (85), Németi Lajos (87), Oláh Juliánna (70), Oláh Zsigmond (74).

Helynévtár

Hegyközpályi 2018: *Hetyköszpáji, Hetyköszpájiba ~ Páji, Pájiba ~ Rigóufalva* | *Például Páji azér vol Rigó, mert az egyik gazdának volt egy Rigó nevű lova, és a kisfiú reggel, mikor kiment, volt ety tyúktojás az istállóba, mert ugye a tyúk mektojt, és szalad be a fiú, és monta, hogy: Édesapám, mektojt a Rigó!* | *Tojik még a rigó Pájiban? [Falucsúfoló]* | *Itt, ez a falu tiszta szímmagyar vóut. Egyetlen ety család vóut román. … Tiszta magyar vóut az egész, és mind református vóut, ety katólikus család nem vóut, tiszta, szímmagyar református.* 1944: *Hegyközpályi,* 1941: *Hegyközpályi,* 1926: *Hegyközpályi,* 1913: *Hegyközpályi,* 1901: *Felpályi, Hegyköz-Pályi,* 1891: *H.-K. [Hegyköz]-Pályi,* 1889: *Hegyköz-Pályi,* 1884: *Hegyköz Pályi,* 1884: *Fel-Pályi* | *Biharmegye területén hajdan négy Pályi volt s mind a négy a bihari főesperesi kerületben esett. Három sik földön állt, a negyedik fent a Rézhegység kiágazásainak egyik legszélsőbb halmán emelkedett s azért Fel-Pályinak hivatott. Törzsnevét Pál nevü birtokosáról vagy egyháza védszentjéről, Szent-Páltól vehette. Ma Hegyköz előnevet visel.* 1870: *Hegyközpályi,* 1864: *Hegyközt Pályi* | *A név előtt álló praedicátum, hihető onnét ered, mivel a község hegyközt fekszik; ínnen vehette a „hegy köz nevet”.* 1860: *Hegyköz Pályi,* 1851: *Hegyköz-Pályi,* 1839: *Hegyköz Pályi,* 1833–1836: *Hegy Köz Pályi,* 1818: *Hegykőz Pályi,* 1808: *Hegyközpályi,* 1806: *H.K. [Hegyköz] Pályi,* 1802–1811: *Hegyközpályi,* 1799–1803: *H. K. [Hegyköz] Pállyi,* 1799: *Hegyköz Pályi,* 1783: *Hegy Kőz Palyi,* 1773: *Hegykőz Pályi,* 1750: *Paly,* [1740 k.]: *Paly,* 1696: *Hegykez Paly,* 1696: *Hegykeszpál,* 1692: *Hegyköz Paly,* pag., 1605: *Paali,* 1599: *Paly,* 1587: *Paaly,* 1553: *Paaly,* 1552: *Paly,* 1404: *Paly, p.,* 1338: *Felpaly,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Felpali,* v., *Pauli,* v., *Selpali,* v., 1327: *Fel Pauli,* 1323: *Fel Pauli,* [1291–1294]: *Pauli,* v., *Fulpaul,* *1229/1550: *Paul,* v. — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Községközpont, Hegyközújlak és Hegyközszáldobágy tartozik hozzá. Román neve *Paleu.* Szomszédos települései északon és északnyugaton Bihar, délnyugaton Nagyvárad, délen Hegyközszáldobágy, keleten Hegyközújlak, északkeleten pedig Hegyközcsatár. A falu első írásos említése – ha a Váradi regestrumban szereplő adat erre vonatkozik – a 13. század első feléből származik, amely *Paul ~ Pál* formában hangozhatott. A név a *Pál* személynévből jött létre, és a település tulajdonosára utalhatott. A ***Pályi*** névváltozat, amely a 13. század végén tűnik föl először, a személynév és az *-i* helynévképző kapcsolódásából alakult. A korai időktől kezdve ***Felpál*** és ***Felpályi*** néven is ismeretes volt, az előtag a megyében lévő többi *Pályi* nevű településtől való megkülönböztetést szolgálta, és a település dombvidéki fekvésére utalt. A 16. századtól az ugyanezt a szemantikai tartalmat kifejező *Hegyközpályi* formában szerepel. Pesty Frigyes névgyűjtésében ***Hegyköztpályi*** formában szerepel. Egy helyi anekdotához kapcsolódóan a pejoratív értékű ***Rigófalva*** néven is említik. Vö. Pályitó. — AOklt. 7: 253, Bunyitay 3: 233–234, CzF., ÉGy., EKFT., E 158/8: 39a, 50, 157, 233, 294, 583, 795, E 158/64: 1418, Fényes 1840/4: 43, Fényes 1851, FNESz., Gönczy, Görög, Gy. 1: 651, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 695, Lex-Loc. 59, Lipszky, Map., LipszkyMT, Lipszky, Rep., MaKF., Mezősi 1943: 89, MKFT., MVV. 5: 89–90, Pesty 1864/10: 303b, Rácz 2022: 223, T0.43.183.1, T1.S.11.628/1, T1.S.68.64, T16.T.75, T21.TK.317, T22.B.IX.a.1522, Vályi 3: 11, Zs. 2/1: 365.

Állami iskola 2018: *Állami iskola ~ Iskola ~ Óvoda.* — Épület az ófalu központjában, a Nagy utcán. A helyiek emlékezete szerint a településen egykor két iskola is volt: egy állami és egy egyházi intézmény. Jelenleg csak állami iskola

Állami iskola Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Asztalos-rét Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

és óvoda van. Nagyvárad elszívó ereje miatt az iskolában ma már csupán az elemi osztályokat működtetik. ***Iskola*** és ***Óvoda*** néven is említik. — ÉGy. — T23-G2.

Alsó-Cser-hegy lásd **Dél-Cser-hegy**

Alsó-dűlő 2018: *Alsóu-düllőü,* 1889: *Alsó ugar.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északnyugati részén. Az Ugar északi része. ***Alsó-Ugar*** néven is említik. Az *Alsó* névrész a belterülethez viszonyított helyzetére utal: ez az Ugar alacsonyabban fekvő területe. Az Alsó-dűlő névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Az *Alsó-dűlő* az Első-dűlő és Középső-dűlő nevekkel, az *Alsó-Ugar* a Felső-Ugar névvel áll korrelációban. — ÉGy., FKnT., T0.43.183.1. — T15-F1.

Alsó temető lásd **Új temető**

Alsó-Ugar lásd **Alsó-dűlő**

Asztalos-rét 2018: *Asztalos-rít,* 1889: *Asztalos rét.* — Földterület, rét a település külterületének déli-délkeleti részén, a Pályi-tó környékén, a belterület szomszédságában. A név előtagja bizonyára a tulajdonos nevére utal. — ÉGy., T0.43.183.1. — T15-H2.

Balog-rét 1889: *Balog rét.* — Földterület a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal. — T0.43.183.1. — T15-G2.

Bánkút lásd **Bánkútja**

Bán-kút 2018: *Bán-kút.* — Egykori csordakút a település külterületének keleti részén, a Cserhegyi úttól délre. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T15-H2.

Bánkútja 2018: *Bánkúta | Mellette vóut ety csordakút. ... Arról neveszték el Bánkútának.* 1941: *Bán kútja,* 1901: *Bánkút,* 1889: *Bán kútja,* 1857: *Bán kút.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén. Kisebb része Hegyközújlakhoz tartozik. Nevét az egykor rajta álló kútról kapta. ***Bánkút*** formában is említik. Lásd Bánkútja (Hegyközújlak). — ÉGy., MaKF., MVV. 5: 90, T0.43.183.1, T25.CPl.484. — T15-H2.

Baptista imaház 2018: *Baptista imaház ~ Imaház.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán. A település baptista felekezetű lakossága használja. ***Imaház*** formában is említik. — ÉGy. — T23-H2.

Bay-tag 2018: *Baji-tag | Bírtok vóut valamikor, nagy gazdasági bírtok.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén, az

Balog-rét Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Ugar területén. A Bay család a környék földbirtokosa volt, a településen a 19. században szerzett birtokot. A név előtagja ennek a családnak az emlékét őrzi, utótagja pedig a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., MVV. 5: 89. — T15-F1.

Bernát 2018: *Bernát ~ Bernárd | Vóutak szöllőüg benne, de mos már kipusztultak.* 1889: *Bernát,* 1864: *Bernát.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, a Bihari úttól északra. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — ÉGy., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T11-H5.

Bihari út 1889: *Bihari út.* — A Hegyközpályi és Bihar településeket összekötő földút a település külterületének északi részén, nyugat–kelet irányban húzódik. — T0.43.183.1. — T11-G5.

Burjász lásd **Burjászó**

Burjászó 2018: *Burjászóu ~ Burjázóu,* 1889: *Burjászó,* 1864: *Burjász.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északkeleti részén. Átnyúlik Bihar és Hegyközcsatár területére is. A név személynévi eredetű lehet. *Burjászó* és ***Burjász*** formában is szerepel. Lásd Burjász (Bihar, Hegyközcsatár). — ÉGy., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T11-H5.

Cérna-rét 2018: *Cérna-rít,* 1889: *Czérna rét.* — Egykori rét, ma a belterület északkeleti része. A területet néhány éve építették be. A név előtagja a terület alakjára utalhatott: a környező nagyobb földterületekhez képest a rét keskenyebb, cérnavékonyságú volt. Nem zárható ki emellett a személynévből való alakulása sem. — ÉGy., RMCsSz., T0.43.183.1. — T23-H2.

Csatári-rét 2018: *Csatári-rít,* 1889: *Csatári rét,* 1864: *Csatári ret | Kaszáló. | Öszveköttetésben áll a Csatári határral, – az elnevezést is onnét vette.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északkeleti részén, Hegyközcsatár szomszédságában. — ÉGy., Pesty 1864/10: 304a, T0.43.183.1. — T15-H1.

Csatári út lásd **Hegyközcsatári út**

Cser-hegy 2018: *Cser-hegy,* 1889: *Cserhegy,* 1884: *Csérhegy,* 1864: *Cserhegy | Mely a községnek keletre fekszik. Összveköttetésben van a HK. [Hegyköz] Ujlaki heggyel. Nevét onnét vehette, hogy földje cserjés erdőből vólt kiírtva.* 1860: *Cserhegy oldal.* — Nagy kiterjedésű dombvidéki földterület, szántóföld és szőlő a település külterületének keleti részén, amely a hegyközújlaki határba is átnyúlik. Két részből áll, az Észak- és Dél-Cser-hegyből. A név a 'cserfaerdő' jelentésű *cser* és a 'kiemelkedés, domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév összetételéből alakult. A források ***Cser-hegy-oldal*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. Vö. Cserhegyi út. Lásd Cser-hegy (Hegyközújlak). — ÉGy., FKnT., HKFT., MKFT., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T15-H2.

Cserhegyi út 2018: *Cserhegyi út,* 1889: *HegyközUjlaki út.* — Földút a település külterületének keleti részén, mely elválasztja az Észak-Cser-hegyet és a Dél-Cser-hegyet egymástól. Hegyközújlakra vezet, ezért ***Hegyközújlaki út*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.183.1. — T15-H2.

Cser-hegy-oldal lásd **Cser-hegy**

Csermáj 1864: *Csermály | Erdők, fekszenek a községnek délre, öszve köttetésben vannak a Száldobágyi határral, az el nevezést nem tudni honnét vették.* — A külterület déli részén lévő földterület. Közelebbi helyét nem ismerjük. Lehetséges, hogy a Cser-hegy valamely részét nevezték így. A név bizonyára a 'cserfaerdő' jelentésű *cser* és a 'domboldal' jelentésű *mál ~ máj* földrajzi köznév összetételéből alakult, az utótag földrajzi köznév jellege azonban elhomályosult. Lásd Csermáj (Bihar). — FKnT., Pesty 1864/10: 303b.

Csibi-domb 1889: *Csibi domb.* — Földterület, domb a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — T0.43.183.1. — T15-G2.

Csíkostó 1889: *Csikos tó.* — Földterület, legelő, szántóföld a település külterületének déli részén. A második katonai felmérés térképe a területen több kisebb vízfolyást és kiterjedt vízállásos területet jelöl, ez utóbbit nevezhették eredetileg *Csíkos-tó*-nak, ez vonódhatott át a határrész megjelölésére. A benne levő csíkhalakról kaphatta a nevét. — T0.43.183.1. — T15-H2.

Dél-Cser-hegy 2018: *Díl-Cser-hegy ~ Alsóu-Cser-hegy ~ Díl-ódal.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén. A Cserhegy déli része. ***Alsó-Cser-hegy*** és ***Dél-oldal*** formában is említik. Mindhárom névváltozat előtagja a terület elhelyezkedésére utal. A *Dél-oldal* névváltozat utótagja a 'terület egyik fele, része'

jelentésű *oldal* földrajzi köznév. A névváltozatok az Észak-Cser-hegy, illetve a Felső-Cser-hegy nevével állnak korrelációban. — ÉGy., FKnT. — T15-H2.

Dél-oldal lásd **Dél-Cser-hegy**

Első-dűlő 2018: *Elsőü-düllőü,* 1889: *Felső ugar,* 1860: *Felsöugar.* — Földterület, szántóföld, az Ugarnak a belterület szomszédságában lévő része. A név előtagja a belterülethez viszonyított helyzetére utal: az Ugarnak ez a belterülethez közelebb eső része. Utótagja a *dűlő* 'földterület' jelentésű földrajzi köznév. A 19. századi kataszteri térképen ***Felső-Ugar*** formában szerepel, ami az Ugar magasabban fekvő részét jelölte. Az *Első-dűlő* a Középső-dűlő és az Alsó-dűlő nevekkel, a *Felső-Ugar* pedig az Alsó-Ugar nevével áll korrelációban. — ÉGy., FKnT., MKFT., T0.43.183.1. — T15-F1G1.

Esketŏ terem 2018: *Esketőü terem ~ Szövetkezet.* — Épület az ófalu központjában, a Nagy utcán. Eredetileg szövetkezeti bolt volt, ma házasságkötő teremként használják. Az egykori funkciójára utalva ***Szövetkezet*** formában is említik. — ÉGy. — T23-G2.

Észak-Cser-hegy 2018: *Észak-Cser-hegy ~ Felsőü-Cser-hegy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a Cser-hegyi úttól északra. A Cser-hegy északi része. ***Felső-Cser-hegy*** formában is említik. Mindkét névváltozat előtagja a terület elhelyezkedésére utal. A névváltozatok a Dél-Cser-hegy, illetve az Alsó-Cser-hegy nevével állnak korrelációban. — ÉGy. — T15-H2.

Falu 2018: *Falu, Faluba | Hát, többem vannak az idegenek, mint mi itten a Falubam vagyunk. ... Ezervalahányszász ház van, mink a Faluban kéccáz.* — A belterület legrégebbi, szabálytalan alaprajzú része. A helyi magyarság különbséget tesz a Falu és a 2000 után beépített településrészek, az Orizont egy, az Orizont kettő és a Forvila nevű negyedek között. — ÉGy. — T23-G2H2G3H3.

Felpál lásd **Hegyközpályi**

Felpályi lásd **Hegyközpályi**

Felső-Cser-hegy lásd **Észak-Cser-hegy**

Felső-Hágó kocsma lásd **Hágó kocsma**

Felső temető lásd **Régi temető**

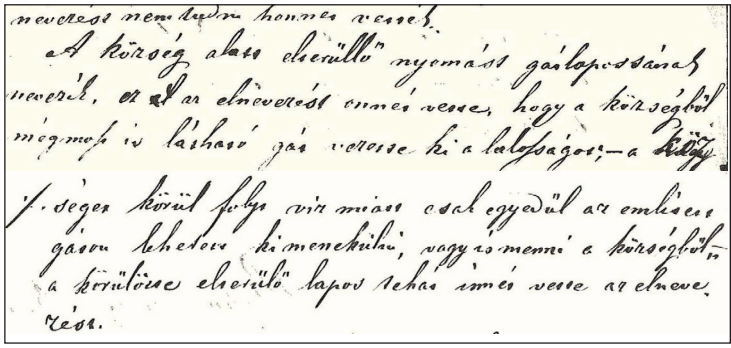
Felső-Ugar lásd **Első-dűlő**

Forvila 2018: *Forvilla | Mi úgy nevezzük, hoty Kártierul Forvillá [Forvila negyed], de a buletimba [személyi igazolványban] úgy van, hoty sztrádá Forvillá [Forvila utca]. S ot van ötvenhárom, ötvennégy lakás.* — Belterületi rész, lakónegyed a belterület nyugati részén, a Nagyváradi úttól délre. A falu újabban beépített része, amelyet főként románok laknak. A hozzá tartozó utcák a román nyelvű *Ametist, Cristal, Diamant, Perla, Rubin, Safir* és *Topaz* neveket kapták, ezeket azonban a magyar nyelvű lakosság nem használja. A felsorolt nevek hivatalos utcanevek, ahogyan a fantázianévként adott, angol és román alapú (ang. *for* 'számára, -ért' és a román *vila* 'villa, elegáns ház') *Forvila* is hivatalos név a településen. — ÉGy. — T23-G2.

Futballpálya 2018: *Fodbalpája.* — Sportpálya a belterület északnyugati részén, a Forvila és a Kösmő-patak szomszédságában. — ÉGy. — T23-G2.

Gara-oldal 1901: *Gara-oldal | Dűlő.* — A település külterületének délnyugati részén fekvő földterület. Egy része a hegyközszáldobágyi határba is átnyúlik. A név előtagjának névadási indítékát nem ismerjük, bizonyára személynevet kereshetünk benne. — MVV. 5: 90. — T15-G3.

Gát laposa 1889: *Gát laposa,* 1864: *gátlapossa | A község alatt elterűllő nyomást gátlapossának nevezik, az elnevezést onnét vette, hogy a községből mégmost is látható gát vezette ki a lakosságot; – a községet körül folyt víz miatt csak egyedűl az említett gáton lehetett ki menekülni, vagy is menni a községből „a körűlötte elterűlő lapos tehát ínnét vette az elnevezést.* — Földterület a település külterületének nyugati részén. Egy része mára beépült, a Forvila található rajta. A név előtagja a 'töltés' jelentésű *gát* köznév,

A Gát laposa lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 303b, 304a)

utótagja a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév birtokos személyjellel ellátott alakja. — FKnT., Pesty 1864/10: 303b, 304a, T0.43.183.1. — T15-G1G2.

Gazdák erdeje 2018: *Gazdák erdeje.* — Erdő a település külterületének déli részén, a Pártli-erdő déli része. A helyiek elmondása alapján a faluközösség birtokolta, erre utalhat a neve. — ÉGy. — T15-G2.

Gólya bár 2018: *Góuja bár | Van egy villanyoszlop előttük, és ot fészkel a gója.* — Épület az ófalu déli részén, a Sas utca és a Zöldfa utca találkozásánál. Bárként működik. A közelben található gólyafészekről kapta a nevét. — ÉGy. — T23-H3.

Gugyori kocsma 1889: *Gugyori kocsma.* — Egykori kocsma a külterület északi részén, a belterület szomszédságában. A *Gugyori* lexéma gyakran jelenik meg kocsmák neveként vagy kocsmanév részeként. A név előtagjának eredetével, motivációjával kapcsolatban a szakirodalomban többféle feltevés él, a legelfogadottabb vélekedés szerint a szó a *gugyor* 'guggol' igetőből alakult *-i* képzővel, a névadás a kocsmák „guggoló", félig földbe süppedt épületére utalhat, és arra, hogy annak, aki oda be akart menni, annak le kellett gugyorodnia, hogy beférjen az ajtón. — Kis 1993: 183–184, T0.43.183.1. — T15-H1.

Gyarmati-rét 2018: *Gyarmati-rít.* — Földterület, rét a település külterületének északi oldalán, a Kösmő-patak szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kaphatta. — ÉGy. — T15-G1H1.

Hágó csárda lásd **Hágó kocsma**

Hágó kocsma 1909: *Hágó korcsma,* 1889: *Felső hágó kocsma,* 1888: *Hágótető csárda,* 1884: *Hágo cs[árda].* — Csárda a település külterületének délnyugati részén, a Nagyváradhoz tartozó Hágó szomszédságában. ***Hágó csárda, Hágó-tető csárda*** és ***Felső-Hágó kocsma*** formában is említik. — HKFT., Hnt., T0.43.183.1, T22.B.IX.a.1514. — T15-F2.

Hágó-tető csárda lásd **Hágó kocsma**

Hangos 2018: *Hangos,* 1889: *Hangos.* — Kisebb földterület, szántóföld, a település külterületének délnyugati részén, a Hosszú-réttől délre. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., T0.43.183.1. — T15-G2.

Hegy lásd **Nagy-hegy**

Hegyközcsatári út 2018: *Hetyköszcsatári út ~ Csatári út,* 1889: *Csatári út.* — Út a település külterületének északi részén, Hegyközcsatárra vezet. ***Csatári út*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.183.1. — T15-H1.

Hegyköztpályi lásd **Hegyközpályi**

Hegyközújlaki út lásd **Cserhegyi út**

Hivatal lásd **Polgármesteri hivatal**

Hornyánszky-föld lásd **Kollektíva**

Hornyánszky-kastély 2018: *Hornyánszki-kastíj ~ Kastíj | Elűszték, meg lerombolták a kastéjt. ... Abból épitették a Kollektíva istállóját.* — Egykori kúria. A helyiek emlékezete és az írásos dokumentumok szerint a Kultúrház helyén állt. A 20. század elején Hornyánszky Pál birtokában volt: „Hornyánszky Pál, a kinek itt régi nemesi kúriája van, melyet az Ilosvay család 1720 körül építtetett." A kollektív gazdaság létrejötte után bontották le. ***Kastély*** formában is említik. — ÉGy., MVV. 5: 89.

Hornyánszky Pál utca 2018: *Hornyánszki Pál ucca ~ Hornyácki ucca.* — Utca az ófalu középső részén, a Nagy utca folytatása. Hornyánszky Pál földbirtokos volt a településen, az utca róla kapta a nevét. Hivatalos utcanév. ***Hornyánszky utca*** formában is említik. — ÉGy. — T23-H2.

Hornyánszky-tanya lásd **Kollektíva**

Hornyánszky utca lásd **Hornyánszky Pál utca**

Hosszú-rét 1889: *Hosszú rét.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a belterület közelében, a Kerek-dombtól délre. Alakjáról kaphatta a nevét. — T0.43.183.1. — T15-G2.

Iklód 1889: *Iklód.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, mely a bihari határba is átnyúlik. A név eredete bizonytalan. Lehetséges, hogy az *Iklód* településnévvel hozható összefüggésbe. Iklód középkori település volt a régi Bihar vármegyében, Várad mellett délnyugat felől, elnéptelenedése után Biharszentandrás határába olvadt. A településnév bizonyára az *Ikol* személynévből alakult *-d* helynévképzővel. Lásd Iklód 1. (Bihar). — Rácz 2022: 132, T0.43.183.1. — T11-G5.

Imaház lásd **Baptista imaház**

Irtás 1889: *Irtás.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén. A név a

'szántóterület, amelyet az erdő kiirtásával nyertek' jelentésű *irtás* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., T0.43.183.1. — T11-G5.

Iskola lásd **Állami iskola**

Jancsó-tanya 1907: *Jancsó tanya,* 1902: *Jancsó tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Kápolna 2018: *Kápolna.* — Kápolnaépület a belterület keleti részén, a Temető bejáratánál. — ÉGy. — T23-H2.

Kápolna-völgy 1944: *Kápolnavölgy,* 1913: *Kápolnavölgy,* 1889: *Kápolna völgy,* 1884: *Kápolna völgy,* 1864: *Kápolna vőlgy | Ez utóbbi az elnevezést onnét vette, hogy azon a helyen a régibbi időben kápolna állott, mit az most is látható rom igazol öszve köttetésbe állanak a NVáradi [nagyváradi] hegygyel, feküsznek a községnek delnyugotra.* — Földterület, völgy a település külterületének délnyugati részén, a nagyváradi határnál. A 20. század első felében külterületi lakott helyként tüntetik fel a helységnévtárak. Ma ezt a határrészt is egyre inkább beépítik. Az egykor rajta álló kápolnáról kaphatta a nevét. — HKFT., Hnt., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T15-F3G3.

Kastély lásd **Hornyánszky-kastély**

Katolikus templom 2018: *Katólikus templom | Csak nállunk a töpség az őslakosnak református. Katólikus vaty hét-nyol család van összesen a faluba.* — Épület a Nagy utcán, az ófalu központjában. A római katolikus egyházhoz tartozik. — ÉGy. T23-G2.

Kerek-domb 2018: *Kereg-domb,* 1889: *Kerek rét.* — Földterület, domb, szántóföld, kaszáló a település külterületének délnyugati részén, a belterület szomszédságában. A terület a 19. század végi kataszteri térképen ***Kerek-rét*** formában szerepel. Alakjáról kaphatta a nevét: a tőle délre húzódó Hosszú-réthez képest kerek térséget jelölt. — ÉGy., T0.43.183.1. — T15-G2.

Kerek-rét lásd **Kerek-domb**

Keresztes-hegy 1889: *Keresztes hegy,* 1884: *Keresztes h[egy],* 1864: *Keresztes hegy.* — Földterület, szántóföld, korábban szőlő a település külterületének délnyugati részén. A névadás indítéka bizonytalan: a név előtagja lehet személynév, de esetleg egykor itt álló keresztre is utalhat. Az utótag a 'szőlőhegy; kiemelkedés, domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., HKFT., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T15-F2.

Kis-negyed lásd **Kollektíva**

Kis-Pólyás 1889: *Kis Pólyás,* 1857: *Kis pólyás.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északkeleti részén. A Pólyás délnyugati része. Neve a Nagy-Pólyás nevével áll korrelációban. — T0.43.183.1, T25.CPl.484. — T11-H5.

Kis-rezidencia lásd **Kollektíva**

Kis-tanya 1. 2018: *Kis-tanya.* — Földterület, rét a település külterületének délkeleti részén, a Pályi-tó szomszédságában. Egykor gazdasági épületek álltak rajta. A név előtagjának eredete bizonytalan, utalhat a tanya méretére, de a tulajdonos nevére is. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T15-H2.

Kis-tanya 2. lásd **Kollektíva**

Kocsis-tanya 1907: *Kocsis tanya,* 1902: *Kocsis tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Kollektíva 2018: *Kollektíva ~ Kis-tanya ~ Kis-negyed ~ Kis-rezidencia ~ Hornyánszki-főd ~ Hornyánszki-tanya ~ Tanya,* 1907: *Hornyánszky tanya,* 1902: *Hornyánszky tanya.* — Egykori tanya, földterület és az ahhoz tartozó gazdasági épületek a település belterületének nyugati részén. A 20. század első felében a belterület még nem terjedt idáig. A terület a Hornyánszky család tulajdona volt, erre utalnak a ***Hornyánszky-föld, Hornyánszky-tanya*** nevek. Egykori funkciójának megfelelően röviden ***Tanya*** formában is említik, vö. *tanya* 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' földrajzi köznév. A ***Kis-tanya, Kis-negyed*** és ***Kis-rezidencia*** névváltozatok előtagjai a telep későbbi tulajdonosának a nevére utalnak. A *negyed* és a *rezidencia* utótagok mögött a népi humor, szándékos túlzás húzódik meg. Később a kollektív gazdaságé lett, erre utalva nevezik

Kollektívá-nak. Az épületek többségét ma már nem használják, romos állapotban vannak. — ÉGy., FKnT., Hnt. — T23-G2.

Kondor-völgy 1889: *Kondorvölgy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a Nyilas területén. A név előtagja bizonyára az egykori tulajdonosára utal. — T0.43.183.1. — T16-A1.

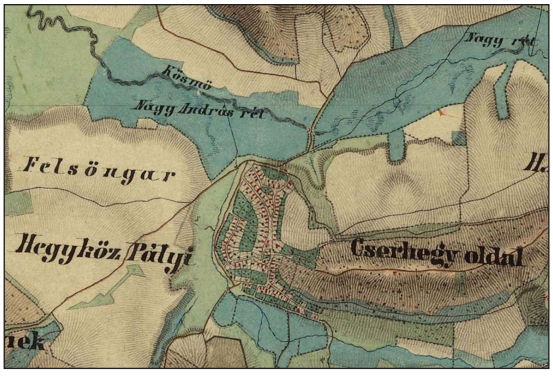
Kotszeg 2018: *Kocceg.* — Utca az ófalu nyugati részén. A név *Kot-* előtagja a 'mocsaras, lápos terület; hajlat, mélyedés' jelentésű *kotú* földrajzi köznévre vezethető vissza, utótagja pedig a 'falunak valamely része' jelentésű *szeg* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T15-G1, T23-G2.

Kömpe 2018: *Kömpe ~ Kömpe-vőügy,* 1889: *Kömpe, Kömpe völgy,* 1864: *Kömpe | Erdők, fekszenek a községnek délre, öszve köttetésben vannak a Száldobágyi határral, az el nevezést nem tudni honnét vették.* — Földterület, erdő és kaszáló a település külterületének délkeleti részén, a Száldobágyi-erdő mellett. ***Kömpe-völgy*** formában is említik. A *Kömpe* névváltozat és névrész eredete bizonytalan, esetleg családnév lehet. Lásd Kömpe-erdő (Hegyközszáldobágy). — ÉGy., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1, ÚCsnT. — T15-H3.

Kömpe-völgy lásd **Kömpe**

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2018: *Kösmőü-patak ~ Kösmőü | Ez, a mi Kösmőü-patakunk, ez Biharra megy.* 1942: *Kösmő,* 1918: *Kösmő p[atak],* 1893: *Kösmő,* 1891: *Kösmő,* 1889: *Kösmő,* 1860: *Kösmö.* — Sitervölgy határában két forráságból eredő patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. A település külterületének az északi–északnyugati részét, a belterületének pedig a nyugati részét szeli át. A ***Kösmő*** név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy

A Kösmő, a Nagy András-rét, a Felső-Ugar és a Cser-hegy-oldal a második katonai felmérés térképén

-d helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. A *patak* földrajzi köznév később kapcsolódhatott a névhez. Vö. Új-Kösmő. Lásd Kösmő (Bihar, Kügypuszta, Nyüved, Paptamási), Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Hegyközújlak, Sitervölgy). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, ÉGy., FNESz., Gönczy, Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, MKFT., T0.43.183.1, T16.T.59, T22.B.IX.a.1520, T22.B.IX.a.1523, Zsupos 2021. — T23-G1G2G3.

Középső-dűlő 2018: *Közípsőü-düllőü.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északnyugati részén. Az Ugar középső része. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal, ugyanis az Alsó-dűlő és az Első-dűlő között terül el. — ÉGy. — T15-F1G1.

Községi-erdő 2018: *Kössígi-erdőü.* — Erdő a település külterületének déli részén, a Pályi-tótól délnyugatra. A Pártli-erdő folytatása észak felé. A község birtokában van. — ÉGy. — T15-G2.

Községi-erdő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kultúrház 2018: *Kultúrház.* — Épület az ófalu központjában, a Nagy utcán. Az egykori Hornyánszky-kastély helyén áll. — ÉGy. — T23-H2.

Kút utca 2018: *Kút ucca | Van két kút, amiből valamikor a falunak egy nyolcvan százaléka abból használ vizet, abból itták. Jóuszágnak is, mek használatra is használták. Azér hívják Kút uccának.* — Utca a település belterületének északi részén. Nevét a rajta álló kutakról, a Silye-kútról és a Völgy-kútról kapta. Hivatalos név. — ÉGy. — T23-G2.

Ladomér-gaz 1889: *Ladamér gaz.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a Ladomérkút mellett. Tulajdonosáról kaphatta a nevét, esetleg a szomszédos Ladomérkút nevű területről vonódhatott át a név előtagja. Utótagja a 'cserjés, bokros erdő' jelentésű *gaz* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.183.1. — T16-A2.

Ladomérkút 1941: *Ladomérkút,* 1901: *Ladomérkút,* 1889: *Ladamér kút.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a Ladomér-gaz mellett. A rajta lévő kútról, a kút pedig tulajdonosáról kaphatta a nevét. — MaKF., MVV. 5: 90, T0.43.183.1. — T15-H2.

Lencsés-hegy 1889: *Lencsés hegy.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén. Ma jórészt beépített terület. A név előtagja bizonyára a terület egykori növényzetére utal, utótagja a 'kiemelkedés, domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.183.1. — T15-G3.

Lovász-tanya 1907: *Lovász tanya,* 1902: *Lovász tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Malom 2018: *Malom.* — Malomépület a település belterületének nyugati részén, a Kollektíván. Ma már nem használják. — ÉGy. — T23-F2.

Mocsmolna 2018: *Mocsmolna ~ Macsmóuna,* 1901: *Macsmolna | Itt volt hajdan Macsmolna nevü helység is, mely már a XIII. században a váradi püspökség birtoka volt.* 1605: *Maczmolna,* 1599: *Maczmolna,* 1588: *Moczmolna,* 1587: *Machmolna,* 1569: *Machy molna,* 1568: *Machmolna,* 1552: *Mochimona,* 1552: *Mocyhmona.* — Földterület, egykori település a külterület nyugati részén. A középkori Mocsmolna település a török pusztítás áldozata lett, elnéptelenedése után Hegyközpályi határába olvadt be, egy része a szomszédos Nagyvárad területére is átnyúlik. A név – bizonyára az egykor itt álló malomépület megnevezésére – a *Moch* személynév és a *malom* építményt jelölő szó jelölt birtokos jelzős összetételeként jött létre, és később átvonódott a település megnevezésére. — ComBih. 203, ÉGy., E 158/8: 39a, 49, 585, 795, Jakó 1940: 303, MVV. 5: 90, Rácz 2022: 184. — T15-F2.

Mocsolya 2018: *Mocsoja,* 1889: *Mocsolya hegy,* 1884: *Molsolya h[egy].* — Földterület a település külterületének déli részén. Mára egy részét beépítették. A név bizonyára a szomszédos Mocsolya-lapos nevű területről vonódott át erre a magasabban fekvő területre, a *mocsolya* ugyanis 'vizenyős terület; piszkos, zavaros vizű állóvíz' jelentésű földrajzi köznév. A 19. század végi kataszteri térkép tanúsága szerint szőlőhegyként hasznosították, ennek megfelelően ***Mocsolya-hegy*** formában is említik. E névváltozatban a *hegy* 'szőlőskert, szőlőhegy' jelentésben szerepel. — ÉGy., FKnT., HKFT., SzT., T0.43.183.1. — T15-G2.

Mocsolya-hegy lásd **Mocsolya**

Mocsolya-lapos 1889: *Mocsolya lapos.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A területén több kisebb ér futott. Mára egy részét beépítették. A név a 'vizenyős terület; piszkos, zavaros vizű állóvíz' jelentésű *mocsolya* és a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznevek összetételével alakult. Vö. Mocsolya. — FKnT., SzT., T0.43.183.1. — T15-G2.

Mogyorós-hegy 1889: *Mogyorós hegy,* 1864: *Mogyorós hegy | Fekszík a községnek délre, öszve köttetésben áll a Száldobágyi határral, az elnevezést nem tudni honnét vette.* — Földterület a település külterületének déli részén, a hegyközszáldobágyi határnál, a Kömpe-völgytől nyugatra. A név előtagja bizonyára a területen lévő mogyoróbokrokra utal, utótagja pedig a 'kiemelkedés, domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T15-H3.

Nagy utca

Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Molnár-Első-tanya 1907: *Molnár I. tanya,* 1902: *Molnár I. tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A Molnár I. tanya a Molnár II. tanya formával együtt hivatalos megjelölés lehetett a két azonos nevet viselő tanya megkülönböztetésére. A helyiek *Molnár-tanya*-ként említhették. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Molnár-Második-tanya 1907: *Molnár II. tanya,* 1902: *Molnár II. tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A *Molnár II. tanya* a *Molnár I. tanya* formával együtt hivatalos megjelölés lehetett a két azonos nevet viselő tanya megkülönböztetésére. A helyiek *Molnár-tanya*-ként említhették. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Nagy András-rét 2018: *Nagy András-rít,* 1889: *Nagy András rét,* 1860: *Nagy András rét.* — Földterület, rét a település külterületének északi részén, az Ugar és a belterület szomszédságában. A név előtagja a terület egykori tulajdonosára utal. — ÉGy., MKFT., T0.43.183.1. — T15-G1.

Nagy-hegy 2018: *Naty-hegy ~ Hegy, Hegyen | It csak gyümölcsös volt, barack, francia, alma, cseresznyés és egész kétezeröt-hatig működött.* 1944: *Nagyhegy,* 1941: *Nagyhegy,* 1913: *Nagyhegy,* 1889: *Nagy hegy,* 1864: *Nagyhegy | Össze köttetésbe állanak a NVáradi [nagyváradi] hegygyel, feküsznek a községnek delnyugotra.* 1860: *Nagy hernek.* — Nagy kiterjedésű dombos határrész a település külterületének délnyugati részén. Szántóföldként, szőlőként és gyümölcsösként hasznosították. Ma már egy része teljesen elvadult. Nagyvárad közelsége miatt lassan az egész határrész beépített területté válik. A név előtagja a terület méretére utal, utótagja pedig a 'szőlőhegy; kiemelkedés, domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. ***Hegy*** formában is említik. — ÉGy., Hnt., MaKF., MKFT., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T15-G2.

Nagy-Pólyás 1889: *Nagy Pólyás.* — Szőlő a település külterületének északkeleti részén. A Pólyás keleti-északkeleti része. Neve a Kis-Pólyás nevével áll korrelációban. — T0.43.183.1. — T11-H5.

Nagy-tanya 1907: *Nagy tanya,* 1902: *Nagy tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, emellett az is elképzelhető, hogy a tanya méretét jelöli. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Nagy utca 2018: *Nagy ucca.* — A *Falu* nevű településrész főutcája. Itt található az Iskola, a Polgármesteri hivatal, a Kultúrház, a Református templom és a Katolikus templom. — ÉGy. — T23-G2.

Nagyváradi út 2018: *Nagyváradi út,* 1889: *Nagyváradi út.* — A Nagyváradra vezető aszfaltos út. A település külterületének nyugati–délnyugati részén húzódik. — ÉGy., T0.43.183.1. — T15-F2.

Néptanács lásd **Polgármesteri hivatal**

Nyáras 2018: *Nyáras ~ Nyáros, Nyároson,* 1884: *Nyaras.* — Földterület, legelő a település külterületének délkeleti részén. A név a 'nyárfaerdő, nyárfákkal beültetett, benőtt hely' jelentésű *nyáras* földrajzi köznévből alakult. Vö. Nyáras-tető. — ÉGy., FKnT., HKFT. — T15-H2.

Nyáras-tető 2018: *Nyáros-tetőü,* 1889: *Nyáras tető.* — Földterület, legelő a település külterületének délkeleti részén, a Száldobágyi úttól északra. A Nyáras része. A név utótagja a 'domb legmagasabb része' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.183.1. — T16-A2.

Nyilas 2018: *Nyilas,* 1889: *Nyilas dűlő.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén. A nyugati széle Hegyközújlak határához tartozik. Valószínűbb azonban, hogy a 'hosszú, egyenes terület; sík terület' vagy 'nyílhúzás útján nyert terület' jelentésű *nyilas* földrajzi köznévből alakult. ***Nyilas-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Nyilas (Hegyközújlak). — ÉGy., FKnT., T0.43.183.1. — T15-H1.

Nyilas-dűlő lásd **Nyilas**

Oláh-tanya 1907: *Oláh tanya,* 1902: *Oláh tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Orizont egy 2018: *Orizont egy | Tehát nekünk kültelkünk nincs is már nagyom Pájiba, mert ugye ez, ez volt itt a gyümölcsös, igen, az én gyerekkoromba, de ez is mán kez beépülni.* — Újabban létesített lakóterület a település délnyugati részén, a nagyváradi határ mellett, a Nagy-hegy területén, távol a történelmileg kialakult belterülettől. A terület szántóföld és szőlő volt, 2000 után építették be. Ezen a részen és az Orizont kettőben lakik a hegyközpályi románság. Hivatalos román neve *Orozont unu,* a név előtagjának jelentése 'horizont'. Az Orizont kettő nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T15-F2.

Orizont kettő 2018: *Orizont kettőü ~ Orizont.* — Újabban létesített lakóterület a Nagyváradi út északi oldalán, távol a történelmileg kialakult belterülettől. A terület szántóföld volt, 2000 után építették be. Ezen a részen és az Orizont egyben lakik a hegyközpályi románság legnagyobb része. Hivatalos román neve *Orizont doi.* A név előtagjának jelentése 'horizont'. Az Orizont egy nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T23-E2.

Ortodox templom 2018: *Ortodoksz templom ~ Román templom.* — Újabb templomépület a település külterületének délnyugati részén,

Pályi-tó

Fotó: Kovács Krisztián (Wikiloc)

a Nagy-hegyen. A településre költözött nagyszámú ortodox románság számára építették. ***Román templom*** formában is említik. — ÉGy. — T23-E4.

Óvoda lásd **Állami iskola**

Paksi-gaz 1889: *Paksi gaz.* — Földterület, legelő a település külterületének délkeleti felén, a Cser-hegy délnyugati részénél. A név előtagja bizonyára a terület tulajdonosára utal, utótagja pedig a 'cserjés, bokros erdő' jelentésű *gaz* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.183.1. — T15-H2.

Pál lásd **Hegyközpályi**

Pál dombja 1889: *Pál dombja.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén, az Asztalos-rét mellett nyugatra. A név előtagja bizonyára az egykori tulajdonosra utal. — T0.43.183.1. — T15-G2.

Pál-tanya 1944: *Páltanya,* 1913: *Páltanya,* 1901: *Páltanya,* 1900: *Páltanya,* 1898: *Páltanya,* 1889: *Pál tanya,* 1884: *Pál tn. [tanya].* — Földterület, egykori tanya a település külterületének nyugati részén, a Püski-völgytől nyugatra. A név előtagja bizonyára a tanya egykori tulajdonosára utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., HKFT., Hnt., MVV. 5: 90, T0.43.183.1. — T15-G2.

Pályi lásd **Hegyközpályi**

Pályi-tó 2018: *Páji-tóu ~ Tóu.* — Mesterséges tó a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. ***Tó*** formában is említik. — ÉGy. — T15-H2.

Pap gaza 1889: *Pap gaza.* — Földterület, legelő a település külterületének déli részén, az Asztalos-réttől délre. A név előtagja bizonyára a terület egykori tulajdonosára utal, személynevet és foglalkozásnevet egyaránt rejthet, az utótagja pedig a 'cserjés, bokros erdő' jelentésű *gaz* földrajzi köznév. Lehetséges, hogy a Pap-tanyával is kapcsolatba hozható. — FKnT., T0.43.183.1. — T15-H2.

Papp-vendéglő 2018: *Pap-vendéglőü.* — A Pályi-tó mellett lévő vendéglő. A név előtagja a tulajdonosra, az utótagja pedig az épület funkciójára utal. — ÉGy. — T23-H3.

Pap-tanya 1907: *Pap tanya,* 1902: *Pap tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, személynevet és foglalkozásnevet egyaránt rejthet, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. Lehetséges, hogy a Pap gazával is kapcsolatba hozható. — FKnT., Hnt.

Parókia 2018: *Paróukija.* — A református paplak a belterület központjában, a Nagy utcán. — ÉGy. — T23-G2.

Pártli lásd **Pártli-erdő**

Pártli erdeje lásd **Pártli-erdő**

Pártli-erdő 2018: *Pártli-erdőü ~ Pártli ~ Pártli erdeje | Mert ety Pártli nevű emberé volt.* — Erdő a település külterületének déli részén. A helyiek szerint tulajdonosáról kaphatta a nevét. ***Pártli*** és ***Pártli erdeje*** formában is említik. — ÉGy., ÚCsnT. — T15-G2.

Pincesor Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Pincesor 2018: *Pincesor | Van ety pincesor, a pince alatta van, majnem a Templomnak közvetlen. Pár méter diferencija van. ... A réjgi időgből marattak vissza azok a pincék.* — Utca a település központjában, a Nagy utcából ágazik el. Pincék találhatók rajta. Sokat közülük a helyiek még ma is használnak. Hivatalos utcanév. — ÉGy. — T23-H2.

Piski-völgy lásd **Püski-völgy**

Polak-tanya 1884: *Polak tn. [tanya].* — Egykori tanya a település külterületének déli részén. A név előtagja bizonyára a tanya egykori tulajdonosára utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., HKFT. — T15-H2.

Polgármesteri hivatal 2018: *Polgármesteri hivatal ~ Néptanács ~ Hivatal.* — Épület az ófalu központjában, az Eskető terem mellett.

Néptanács és ***Hivatal*** formában is említik. — ÉGy. — T23-G2.

Pólyás 2018: *Póujás,* 1889: *Pólyás dűlő,* 1864: *Polyás.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északkeleti részén. Átnyúlik Bihar területére. Részei a Kis-Pólyás és a Nagy-Pólyás. A név a helyi lakosok szerint személyre utalhat. Valószínűbb azonban, hogy a 'mező' jelentésű *polya* földrajzi köznévvel áll kapcsolatban. ***Pólyás-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Pólyász (Bihar). — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T11-H5.

Pólyás-dűlő lásd **Pólyás**

Proletár 2018: *Proletár ~ Poletár ~ Poletár-düllőü ~ Poletár-rít | Ez is egy nagy birtokosé vóut, és amikor víge lett a tizennégyes háborúnak, ki lett oszva poletárfőüdeknek. Útyhoty szeginy emberek. És azér hífták Poletárnak.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északnyugati részén, az Ugar északi szélénél. Az első világháború után a szegények megsegítésére osztották ki. Erre utal az elnevezése. A nevet gyakran a szókezdő *pr* mássalhangzókapcsolat *r*-jét elhagyva ejtik. ***Proletár-rét*** és ***Proletár-dűlő*** formában is említik. Ez utóbbi névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T15-G1.

Proletár-dűlő lásd **Proletár**

Proletár-rét lásd **Proletár**

Püski-völgy 1901: *Piskivölgy,* 1889: *Püski völgy.* — Földterület, kaszáló a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja bizonyára a terület egykori tulajdonosára utal. ***Piski-völgy*** formában is említik. — MVV. 5: 90, T0.43.183.1. — T15-G2.

Rácz-tanya 1907: *Rácz tanya,* 1902: *Rácz tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tanya egykori tulajdonosára utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Református iskola 2018: *Református iskola.* — Egykori felekezeti iskola a Nagy utcán, a Református templommal szemben. A források szerint 1700-ban létesült, és református vegyes iskolaként működött. Ma már nincs meg. — Dukrét 2005: 77, ÉGy.

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Református templom 2018: *Református templom,* 1864: *templom | Amint az idősb emberek állítják, de mint a most is látható, a templom igen régí lehet, és csak romjaiból építetett fel az új nemzedék által.* — Templom a belterület központjában, a Nagy utcán. A református felekezethez tartozik. Borovszky Samu 1901-es leírása szerint „A községben levő ev. ref. templom falazatának egy része még az ősi egyházból maradt fenn. Tornyát 1809-ben építették hozzá, de a templom többször leégett." ***Templom*** formában is említik. — ÉGy., MVV. 5: 89–90, Pesty 1864/10: 303a. — T23-G2.

Régi temető 2018: *Réigi temetőü ~ Felsőü temetőü.* — Temető a település belterületének keleti szélén, a Temető déli része. A név az Új temető nevével áll korrelációban. ***Felső temető*** formában is említik, mely az Alsó temető nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T23-H2.

Rigófalva lásd **Hegyközpályi**

Rókalyuk 1889: *Rókalyuk.* — Kisebb földterület, legelő a település külterületének keleti határszélén, a Bánkútja szomszédságában. A név bizonyára a 'terület, ahol sok róka tanyázik' jelentésű *rókalyuk* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., T0.43.183.1. — T15-H2.

Román templom lásd **Ortodox templom**

Rózsa utca 2018: *Róuzsa ucca.* — Utca közel a belterület központjához. A Nagy utcából ágazik el keleti irányban. Hivatalos utcanév. — ÉGy. — T23-H2.

Sajti tér 2018: *Sajti tér.* — Kis tér a belterület délnyugati felében, a Kotszeg déli része. A név előtagja családnevet őrizhet. — ÉGy. — T23-G3.

Sas utca 2018: *Sas ucca | Ojan elhagyatot hej vóut, hogy rettenetes. És most egy városrísz. Jöttek Váradrul meg össze-vissza az országbul: külömböző nípek felvásárolták ócsón, banikér a telkeket, és ojam palotákat építettek, mint egy városrísz.* — Utca a belterület délkeleti részén. Folyamatosan bővülő része a településnek. Hivatalos utcanév. — ÉGy. — T23-H3.

Silye-kút 2018: *Sije-kút | Az az alsó kút, asz sose volt jó, tehát a Völty-kút, én gyerekkoromba jártam oda vízér, de csak úgy, hogy anyukám főzöd belőle. Ha inni akartunk, akkor mindík feljöttünk oda a Sije-kútra. | Szerintem azér [Silye-kút a neve], mer domboldalom volt, ézs gyorsan lefojt [sietett] onnan a víz.* — Kút a belterület északi részén, a Kút utcán. A helyiek szerint nagyon jó minőségű vize volt. A név előtagja bizonyára személynévi eredetű. — ÉGy. — T23-H2.

Sportcsarnok 2018: *Sporcsarnok.* — Épület a belterület északnyugati részén, a Futballpálya mellett. — ÉGy. — T23-G2.

Szabó-Első-tanya 1907: *Szabó I. tanya,* 1902: *Szabó I. tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A *Szabó I. tanya* a *Szabó II. tanya* és a *Szabó III. tanya* megjelölésekkel együtt hivatalos forma lehetett a három azonos nevet viselő tanya megkülönböztetésére. A helyiek *Szabó-tanya*-ként említhették. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Szabó-Harmadik-tanya 1907: *Szabó III. tanya,* 1902: *Szabó III. tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A *Szabó III. tanya* a *Szabó I. tanya* és a *Szabó II. tanya* megjelölésekkel együtt hivatalos forma lehetett a három azonos nevet viselő tanya megkülönböztetésére. A helyiek *Szabó-tanya*-ként említhették. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Szabó-Második-tanya 1907: *Szabó II. tanya,* 1902: *Szabó II. tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A *Szabó II. tanya* a *Szabó I. tanya* és a *Szabó III. tanya* megjelölésekkel együtt hivatalos forma lehetett a három azonos nevet viselő tanya megkülönböztetésére. A helyiek *Szabó-tanya*-ként említhették. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Szabó Pál 2018: *Szabóu Pál | A Tótól felfele ez a szakasz, ez legelő, a maji napig is ott legelnek a tehenek.* 1889: *Szabó Pál.* — Földterület, legelő, a település külterületének keleti része. Kisebb része a hegyközújlaki határhoz tartozik. Bizonyára a terület egykori tulajdonosáról kapta nevét. Lásd Szabó Pál (Hegyközújlak). — ÉGy., T0.43.183.1. — T15-H2.

Szabó Pál Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Száldobágyi-erdő 2018: *Száldobágyi-erdőü.* — Erdő a település külterületének délkeleti oldalán, Hegyközszáldobágy szomszédságában. Lásd Száldobágyi-erdő (Hegyközszáldobágy). — ÉGy. — T15-G3.

Száldobágyi út 2018: *Száldobágyi út | Ez az út, ez mos lett leaszfaltozva, már kétezernyolctól errefele. Addig ez az út ojan út volt, hoty csak szekérrel, szárazba lehetett, tehát esz kötötte össze Pájit Száldobággyal. Ez volt a legrövidebb*

út, de csak száraz időbe lehetet közlekedni. It télen sárba-hóba nem. 1889: *Száldobágyi út.* — A Hegyközszáldobágyra vezető aszfaltos út. A település külterületének délkeleti részén húzódik. — ÉGy., T0.43.183.1. — T15-H2.

Szeles 2018: *Szeles | Hát, ot szinte egy városrísz van ípítve. Nem is tudom, hány szász ház vam bele ípítve.* 1944: *Szelestető,* 1889: *Széles.* — Földterület, szántóföld, kaszáló, a 20. század közepén külterületi lakott hely volt a település külterületének délnyugati részén, a Veres-oldal mellett. Napjainkban beépített belterületi rész. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy a határ ezen része széljárta volt, s a terület erről kapta a nevét. Az sem kizárt azonban, hogy a *Szeles* helynév a 19. századból adatolt ***Széles*** átértelmezett formája. Ebben az esetben a terület a méretéről kaphatta a nevét. Emellett a helynév mögött az egykori tulajdonos neve is meghúzódhat. A források ***Szeles-tető*** formában is említik, melynek utótagja a 'domb teteje' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Hnt., T0.43.183.1. — T23-F4G4.

Széles lásd **Szeles**

Szeles-tető lásd **Szeles**

Szénási-tanya 1907: *Szénási tanya,* 1902: *Szénási tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Szövetkezet lásd **Esketŏ terem**

Szűcs-tanya 1907: *Szűcs tanya,* 1902: *Szűcs tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Tábor-tető 1941: *Tábortető.* — Földterület, legelő, a település külterületének keleti részén, a Szabó Pálnál. A névadás indítékát nem ismerjük. A név utótagja a 'kiemelkedés, domb' jelentésű *tető* földrajzi köznév. Lásd Tábor-tető (Hegyközújlak). — FKnT., MaKF. — T15-H2.

Tanya lásd **Kollektíva**

Tarbai-tanya 1907: *Tarbai tanya,* 1902: *Tarbai tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Tejgyár 2018: *Tejgyár.* — Épület a belterület nyugati részén. A Kollektívához tartozott, ma már nem működik. — ÉGy. — T23-F2.

Temető 2018: *Temetőü.* — Temető a belterület keleti részén. Új-temető, Régi-temető és Zsidó-temető nevű részekből áll. Vö. Temető alja, Temető-domb. — ÉGy. — T23-H2.

Temető alja 2018: *Temetőü ajja.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a Temető szomszédságában. A név utótagja a 'valamely terület mögöttes része' jelentésű *alja* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T23-H2.

Temető és Temető alja
Fotó: Hegyközi Oldala Bihar megyében

Temető-domb 2018: *Temetőü-domb.* — Földterület, domb a belterület keleti-északkeleti szélén, a temető van rajta. — ÉGy. — T23-H2.

Templom lásd **Református templom**

Tise 2018: *Tise.* — Mezőgazdasági telep a település külterületének északi részén, a Nagy András-réten. A helyiek szerint tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T23-G1.

Tó lásd **Pályi-tó**

Tóth-tanya 1907: *Tóth tanya,* 1902: *Tóth tanya.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Törkölymerő 1889: *Törkőmerő.* — Földterület a település külterületének délnyugati szélén. A terület nagy részét mára beépítették. A Nagyvárad északkeleti határában emelkedő szőlőhegy Hegyközpályi és Hegyközszáldobágy határába is átnyúlik. A név eredeti formája *Törköly-mező* volt, ahogyan azt a hegyközszáldobágyi adatai is mutatják. A *Törkölymerő* névforma a *mező z* betűjének téves olvasatán alapul. Lásd Törkölymező (Hegyközszáldobágy). — T0.43.183.1. — T15-F2.

Turmix lásd **Turmix ábécé**

Turmix ábécé 2018: *Turmiksz ábécé ~ Turmiksz.* — Épület a település belterületének nyugati részén, a Kotszegen. Jelenleg élelmiszerüzletként működtetik. ***Turmix*** formában is említik, mely fantázianév. — ÉGy. — T23-G2.

Ugar 2018: *Ugar,* 1889: *Ugar,* 1884: *Ugar.* — Nagy kiterjedésű határrész, szántóföld a település külterületének északnyugati részén. Három részből áll: az Alsó-dűlőből (régebbi nevén: Alsó-Ugar), a Középső-dűlőből és az Első-dűlőből (régebbi nevén: Felső-Ugar). A név a 'bevetetlenül hagyott terület' jelentésű *ugar* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., HKFT., T0.43.183.1. — T15-F1G1.

Új-hegy 1889: *Uj hegy,* 1864: *Uj hegy, Ujhegy | Az utóbbi az elnevezést onét vehette, hogy az előtt alig 70 évvel ültetett és alakíttatott át szőlő hegygyé, – fekszik a községnek nyugotra a bihari szántóföldekkel határos.* 1860: *Uj hegy.* — Földterület, szőlőhegy a település külterületének nyugati részén. A határ többi szőlőhegyéhez képest később telepített szőlőterület volt. Mára jórészt beépítették, ide és a szomszédos területekre épült az Orizont egy negyed. — MKFT., Pesty 1864/10: 303b, T0.43.183.1. — T15-F2.

Új-Kösmő 1889: *Uj Kösmő.* — A Kösmő-patak szabályozásával kialakított vízszakasz a település külterületének északi részén. — T0.43.183.1. — T11-G5.

Új sor 2018: *Új sor | Az azér lett Új sor, mer ez egy birtokosnak a tulajdona vóut, és kiosztotta így a munkásoknak, akik dóugosztak a főggyén. És kaptak egy-ety kis hászhejet. És oda építettek ety kis házat.* — Utca a település belterületének délnyugati részén. A legrégebbi utcákhoz képest ez a rész újabban beépített része a településnek. A 19. században még beépítetlen volt, a helyiek szerint ekkoriban ezt a területet a Hornyánszky család birtokolta. Az 1941-es katonai felmérés térképén már kiépített utca. — ÉGy. — T23-G3.

Új temető 2018: *Új temetőü ~ Alsóu temetőü.* — A Temető északi része a belterület keleti szélén. Az *Új temető* névforma a Régi temetővel, az ***Alsó temető*** pedig a Felső temető névváltozattal áll korrelációban. — ÉGy. — T23-H2.

Vágóhíd 2018: *Vágóuhíd.* — Épület, egykori vágóhíd a belterület nyugati részén. A Sajti téren állt. — ÉGy.

Vajda-szállás 1901: *Vajda-szállás,* 1889: *Vajdaszállás.* — Dűlő a település külterületének délnyugati részén. Az előtag bizonyára egykori tulajdonosára utal. Utótagja alapján a terület egykor lakott terület lehetett, vagy állatok tartására épített hajlék állhatott rajta. — FKnT., MVV. 5: 90, T0.43.183.1. — T15-G2.

Vén-erdő 2018: *Vín-erdőü,* 1889: *Vén erdő,* 1864: *Vén erdő | Kaszáló. | A bihari határral, fekszik a községnek északra, az elnevezést onnét vette hogy hajda nagy erdőség vólt ugy alkalmaztatott később kaszállónak. Még most is sok nagy kiterjedésü, sok időkre mutató fák tanuskodnak előbbi helyzetéről.* — Földterület, szántóföld, a település külterületének északi része. Az első katonai felmérés térképe szerint a 18. század végén még erdő borította ezt a területet. Vö. Vén-erdő-rét. — ÉGy., Pesty 1864/10: 304a, T0.43.183.1. — T11-G5H5.

Vén-erdő-rét 1889: *Vén erdő rét.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északnyugati részén. A Vén-erdő és az Ugar része. — T0.43.183.1. — T15-G1.

Veres-oldal 1944: *Veresoldal,* 1889: *Veres oldal,* 1884: *Vörös oldal,* 1860: *Veres oldal.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén, Hegyközpályi és Hegyközszáldobágy határán. ***Vörös-oldal*** formában is említik. A terület vöröses színéről kaphatta a nevét. Utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. Lásd Veres-oldal (Hegyközszáldobágy). — FKnT., HKFT., Hnt., MKFT., T0.43.183.1. — T15-G3.

Völgy-kút 2018: *Vőüty-kút | Az lent volt, azér volt Völty-kút.* — Kút a belterület északi oldalán, a Kút utca mélyebben fekvő részén. — ÉGy. — T23-H2.

Vörös-oldal lásd **Veres-oldal**

Zombori-szőlőtelep 1907: *Zombori tanya és Szőlőtelep,* 1902: *Zombori tanya és Szőlőtelep.* — Egykori szőlő a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A helységnévtárakban szereplő forma hivatalos megjelölés lehet, és a Zombori-tanyához tartozó szőlőültetvényt jelölhette. — Hnt.

Zombori-tanya 1907: *Zombori tanya és Szőlőtelep,* 1902: *Zombori tanya és Szőlőtelep.* — Egykori tanya a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Zöldfa utca 2018: *Zőütfa ucca.* — Utca a belterület nyugati részén, a Nagy utcát és a Kotszeget köti össze. Az utcában álló fákról kaphatta a nevét. — ÉGy. — T23-G3.

Zsidó temető 2018: *Zsidóu temetőü.* — A Temető része a település belterületének keleti felében. A zsidó lakosság temetkezett ide egykor. — ÉGy. — T23-H2.

HEGYKÖZSZÁLDOBÁGY
Fotó: Torkos Márk-Erik

Hegyközszáldobágy helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz dombvonulatának nyugati szélén a Tábor-tető alatt, Nagyváradtól és a Sebes-Köröstől 5 km-re, a Kösmő-pataktól délre fekszik.

A település nevét 1236-ban említik először *Száldobágy* formában. A település nehezen megközelíthető helyen, feltehetően hadászati szempontok miatt jöhetett létre. Ezt Jenő (Köröskisjenő) 1236-os határbejárása is bizonyítja, amely szerint Száldobágy eredeti lakosai várnépek voltak. A 13. század végétől már a váradi püspökség birtoka, a lakók nagy része pedig szőlőtermesztéssel foglalkozott. Az 1552-es, 1580-as és 1599-es összeírásokban egyaránt szerepel, átvészelte a török hódoltság korát, és 1692-ben – visszakerülve a váradi püspökség birtokába – a felmérők 9 családot rögzítettek a településen. A Rákóczi-szabadságharc alatt sem vált lakatlanná, így 1715-ben 12, 1720-ban pedig már 45 jobbágyot írtak össze az adószedők. Az 1773-as urbáriumban 29 jobbággyal, 23 zsellérrel és 6 házatlan zsellérrel, valamint 409 hold megművelt határral szerepel. A 19. század közepén határa 3500 hold, a földterület nagyobb részben a váradi püspökség majorságához tartozott.

Hegyközszáldobágy református templomát – az 1802. évi nagy tűzvészt követően – 1804-ben építették klasszicista stílusban, majd 1834-ben tornyot emeltek mellé.

A település 1873-tól Bihar vármegye Bihari járásához tartozott, majd 1882-ben a korábbi Váradi járás jogutódjának tekinthető Központi járásba került. A 19–20. század fordulóján a legnagyobb birtokosa a váradi püspökség volt. Az 1913-ban kiadott Helységnévtár szerint Hegyközszáldobágy kisközségben 172 ház állt, határát 2495 kh alkotta. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. 1968 és 2003 között Hegyközcsatár község beosztott települése volt, majd Hegyközújlakkal együtt Hegyközpályi községhez tartozó település.

A lakosságszám a 19–20. század fordulóján folyamatos növekedést mutatott: 1880-ban 631, 1910-ben pedig 851 főt rögzítettek. A település népessége 1945 után tartós csökkenésnek indult, ez a folyamat az 1990-es évek elejére érte el mélypontját: 1992-ben már csupán 588 lakost írtak össze. A 21. század elejétől ismét növekedés tapasztalható, amely napjainkban felgyorsult: 2011-ben 773 fő élt a területén. A gyarapodás hátterében a település Nagyvárad északkeleti, kertvárosi övezetéhez való fokozatos kapcsolódása áll. A vizsgált időszak nagy részében a lakosság etnikailag homogén volt, mintegy 95%-ban magyar nemzetiségű, azonban a 20–21. század fordulóján gyors változás következett be, és 2011-re a magyarság aránya 83%-ra csökkent, amely elsősorban a Nagyváradról kiköltöző román lakosság számottevő növekedésének hatása. Hegyközszáldobágy felekezeti viszonyait a 21. század elejéig a református vallás 80%-os dominanciája jellemezte a település magyar etnikai jellegével összefüggésben. Kisebb számban római katolikus és izraelita felekezetűek is éltek a településen. Ezt

követően jelentősen megerősödött az ortodox vallás híveinek az aránya, melynek következtében kb. 70% a magát református és 20% az ortodox vallásúnak vallók aránya.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2018-ban. Adatközlők voltak: Ferenczi Ilona (45 éves), Kiss Sándor (79), Molnár Szebeni Irma (56), Petri Zoltán (36), Szebeni Sándor (57), Szebeni József (75).

Helynévtár

Hegyközszáldobágy 2018: *Száldobágy, Száldobágyra ~ Hetykösszáldobágy | Van egy ojam monda is, hoty Száldobágyi nevezetű volt a kocsmáros, s arról kapta a nevet [a település]. | Szélmalmos [a száldobágyi ember], állítólag mindik szélmalmot akartak építeni. S akkor mindig avval macerálták őket, hogy, na, forog már a szélmalom? S nem led belőle semmi. | Aszt mongyák, hogy régen-régem vol szélmalom. ... azér kellett elboncsák, mert a dombra építették a szélmalmot, ahol szél van, és ojan naty kereket csináltak neki, hogy a szél mindig összetörte.* 1941: *Hegyközszáldobágy,* 1926: *Hegyközszáldobágy,* 1914: *Hegyközszáldobágy,* 1913: *Hegyközszáldobágy,* 1901: *Hegyköz-Száldobágy,* 1891: *H. K. [Hegyköz] Száldobágy,* 1888: *Hegyköz-Száldobágy,* 1884: *HegyközSzáldobágy,* 1877: *Hegyköz-Száldobágy, Száldobágy,* 1873: *Szaldobágy,* 1870: *Hegyközszáldobágy,* 1864: *Hegyköz Száldobágy | Ezen helynek név eredete szo hagyományokból merítve onnét jönni állítatik, hogy a Tatár s török hadjárat elötti üdökben Nagy Váradi egyeseknek Szállas helyeikül szolgált.* 1860: *H.K. [Hegyköz] Száldobágy,* 1851: *Száldobágy,* 1839: *Száldobágy,* 1830: *Hegy-közt Száldobágy,* 1818: *Száldobágy,* 1808: *Szoldobágy,* pag., 1806: *Száldobágy,* 1803: *Száldobágy,* 1802–1811: *Száldobágy,* 1799: *Száldobágy,* 1783: *Száldobagy,* 1773: *Száldobagy,* pag., 1750: *Szaldobagy,* [1740 k.]: *Szaldobagy,* 1696: *Szoldobágy,* 1692: *Száldobagy,* p., 1605: *Zaldobagi,* 1600: *Szaldobagy,* 1587: *Zaldobagy,* 1552: *Zaldobagy,* 1465: *Zaldobag,* [1291–1294]: *Zaldubag,* [1272–1290]>1374/1500 k.: *Zaldubagh,* v., 1236: *Zaldubag,* v., t. — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település, a Hegyköz kistérség része. Közigazgatásilag Hegyközpályi község része. Román neve

Săldăbagiu de Munte. Szomszédos települései északon Hegyközpályi és Hegyközújlak, délen pedig Nagyvárad. A település első írásos említése a 13. század első feléből származik, a 19. század közepéig ***Száldobágy*** néven jelenik meg. A településnév a *száldob* 'hársfa' növénynév *-gy* helynévképzős származéka. A *Hegyköz* előtag a település elhelyezkedésére utal. Előfordul ***Hegyköztszáldobágy*** formában is. Vö. Száldobágyi-erdő, Száldobágyi-halastó. — Bunyitay 1886: 52, CzF., Cs. 1: 622, ÉGy., EKFT., E 158/8: 39a, 294, 732, 795, E 158/64: 1418, Fényes 1840/4: 43, Fényes 1851, FNESz., Gönczy, Görög, Gy. 1: 665, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 690, LexLoc. 59, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., Mezősi 1943: 88, MKFT., MVV. 5: 90, Pesty 1864/10: 305a, Rácz 2022: 260, T0.43.186.1, T1.S.11.628/2, T1.S.46.12, T1.S.68.64, T21.TK.317, T22.B.IX.a.1522, T25. CPl.678, Vályi 3: 307.

Akácos 2018: *Akácos | Mert van ott ety pár fa, ott egy nagyobb akácos volt. És oda jártak delelni a tehenek.* — Kisebb akácfás terület a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. A legelő része. — ÉGy. — T16-A3.

Akácos Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Állami iskola lásd **Iskola**

Alsó-Cipellés 2018: *Alsóu-Cipellís | Ez a Cipellés alsó része.* — Földterület a település külterületének déli-délkeleti részén, a belterület szomszédságában. A Cipellés északi része. — ÉGy. — T16-B3.

Alsó-Kopasz-domb 2018: *Alsóu-Kopaz-domb.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Nagyváradi út közelében. A Kopasz-domb déli része. — ÉGy. — T16-A4.

Alsó-Új-hegy 2018: *Alsóu-Új-hegy.* — Földterület a település külterületének déli-délkeleti részén. Az Új-hegy déli része. — ÉGy. — T16-C5.

Alsó-Vajda 2018: *Alsóu-Vajda.* — Földterület, legelő a település külterületének északi részén. A Vajda déli része. — ÉGy. — T16-A3.

Arany-hegy 2018: *Arany-hegy,* 1941: *Aranyhegy,* [1925 k.]: *Arany h[egy],* 1909: *Arany hegy,* 1884: *Arany hegy,* 1860: *Aranyhegy.* — Domb, szántóföld, kaszáló a település külterületének délnyugati részén. Az előtag 'aranyat érő' jelentésben szerepelhet a névben, a jól termő területek, jó bort termő helyek kapnak ilyen nevet; emellett az is elképzelhető, hogy napsütéses fekvése miatt nevezték el így. — ÉGy., FNESz., HKFT., MaKF., MKFT., T16.T.316, T22.B.IX.a.1514. — T15-H4.

Bagaria 2018: *Bagarija.* — Földterület, kaszáló a település külterületének keleti részén. A névadás indítéka bizonytalan. A ma már kevésbé ismert *bagaria* szó 'marhabőr' és 'bőrből készült csizma', illetve 'szemtelen, szégyentelen' jelentésben volt használatos. A névnek az első két jelentéssel való kapcsolatát esetleg az támogathatja, hogy a közelben található a Cipellés nevű földterület. Másik magyarázati lehetőségként felmerülhet, hogy a 'szemtelen, szégyentelen' jelentésű *bagaria* szóval talán a terület minőségére utalhattak. Ugyanakkor a szó metonimikusan 'sötétbarna, feketésbarna' színárnyalatot is jelölhet. Vö. Bagaria-tető. — ÉGy., SzT., TESz. — T16-B4.

Bagaria-tető 2018: *Bagarija-tetőü, Bagarija-tetőün | It volt ety szélmalom, állítólag, fent a Bagarija-tetőn, mert az a legmagasab domb, valamikor réges-régen.* — Földterület, kaszáló a település külterületének keleti részén. A Bagariának a domb tetején lévő része. — ÉGy. — T16-B4.

Baptista imaház 2018: *Baptista imaház.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán. A település baptista felekezetű lakossága használja. — ÉGy. — T25-G2.

Bihari-erdő 2018: *Bihari-erdőü.* — Erdő a település külterületének északnyugati részén. A Pályi-erdő folytatása. — ÉGy. — T15-G3.

Bodon-hegy 2018: *Bodon-hegy | Az a legmagasap terüllet Száldobágyon, domb. Mikor tiszta az időü, be lehet látni Debrecembe. | Ott is volt elék sok szöllőü meg gyümölcsös.* 1941: *Bodonhegy,* 1913: *Bodonhegy,* 1901: *Bodonhegy,* 1888: *Bodonhegy,* 1884: *Bodonhegy,* 1864: *Bodon hegy | Ezis részben a szöllötöl ki írtva vető földnek, s kissebb reszben Szöllönek használtatik, hogy ezen nevezetét honnat vette azzal nem szolgálhatunk.* 1858: *Bodon-hegy,* 1845: *Bodonos hegy.* — Domb, szántóföld, gyümölcsös a település külterületének keleti részén. A név előtagja a 'fakéreggel vagy betongyűrűvel védett kút, forrás' jelentésű *bodon* földrajzi köznév, utótagja pedig a 'domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. ***Bodonos-hegy*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., MaKF., MVV. 5: 90, Pesty 1864/10: 306a, T0.43.186.1, T25.CPl.540, T25.CPl.541. — T16-B3.

Bodonos-hegy lásd **Bodon-hegy**

Boglyás-oldal lásd **Boglyos**

Boglyos 2018: *Bogjos,* 1858: *Buglyás Oldal.* — Földterület, szántóföld, kaszáló a település külterületének déli részén, az Újhegy út közelében. Egy részét mára beépítették. A név talán a *boglya* 'rakás' főnév *-s* melléknévképző származékára vezethető vissza, és talán olyan területet jelölt, amelyen (széna)boglyák álltak. A ***Boglyás-oldal*** elnevezésben a *boglya* szó *buglya* alakváltozata szerepel. E névváltozat utótagja a 'terület része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T25.CPl.541, ÚMTsz. — T16-B5.

Borsi-erdő 2018: *Borsi-erdőü | Az régen a borsijaké volt.* — Erdő a település külterületének északkeleti részén. A Nagy-erdő része. Nevét Bors településről származó tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T16-B3C3.

Budai-rét lásd **Buda-rét**

Buda-rét 2018: *Buda-rít ~ Buda-rít-óudal,* 1901: *Budarét,* 1861: *Budai rét,* 1858: *Budai rét.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja valószínűleg a tulajdonosra utal. ***Budai-rét*** és ***Buda-rét-oldal*** formában is említik. Ez utóbbi név utótagja a 'terület része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., MVV. 5: 90, T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T16-A4.

Buda-rét-oldal lásd **Buda-rét**

Bunyita 2018: *Bunyita ~ Bonyita.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük, esetleg személynévre vezethető vissza. — ÉGy., FNESz., ÚCsnT. — T15-H4.

Cipellés 2018: *Cipellís,* 1888: *Czipellés,* 1864: *Czipellis hegy | Hegy regebb üdöben általában szöllöhegy volt ez azonba már nagy részben ki írtva vetemény földnek, s csak kevés részben használtatik szöllönek, név eredeteről leg kevessebbel sem szolgálhatni.* 1845: *Czipelés hegy,* 1858: *Cepelés.* — Szántóföld, gyümölcsös a település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában. A régi *cipellés* 'cipő, lábbeli' szóval állhat kapcsolatban, de az is elképzelhető, hogy a *cipellő* 'sarkantyúvirág; mogyorós lednek' virágnévvel függ össze, annak *-s* képzős származékából alakult. ***Cipellés-hegy*** néven is említik, melynek utótagja a 'domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. Vö. Alsó-Cipellés. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 306a, TESz., T0.43.186.1, T25.CPl.540, T25.CPl.541, ÚMTsz. — T16-B3.

Cipellés-hegy lásd **Cipellés**

Csere lásd **Csere-legelő**

Csere-legelő 2018: *Csere-legelőü ~ Csere.* — Földterület, legelő a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja a 'bokros, cserjés hely' jelentésű *csere* földrajzi köznévből alakult. Röviden ***Csere*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T16-A3B3.

Csere-legelő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Csicsepatak 2018: *Csicsepatak ~ Csicsapatak.* — Kaszáló, gyümölcsös a település külterületének keleti részén. A területen folydogáló Csicse-patakról kapta a nevét. — ÉGy. — T16-B3.

Csicse-patak 2018: *Csicse-patak.* — Patak a település külterületének keleti részén. A név eredete bizonytalan, talán kapcsolatban állhat a *csicse* 'csecs' szóval, de vízfolyás neveként hangutánzó eredettel is számolhatunk, ebben az esetben a *csicseg* 'vizes, nedves föld vagy nedvességgel átitatott deszkapadló, ha ráléptnek vagy ha megnyomják, cuppogó hangot ad' jelentésű tájszóval hozható összefüggésbe. Vö. Csicsepatak. — ÉGy., Kocán 2022: 86, SzamSz. — T16-B3.

Csillag sikátor 2018: *Csillak sikátor | Azér, mer Varga Isván Csillag Margitot vette el feleségül, és akkor Csillak sikátor. ... Ott laktak.* — Utca a belterület keleti részén. Az egyik itt lakó családról kapta a nevét. — ÉGy. — T25-G2.

Csoma 2018: *Csoma,* 1858: *Csoma Dűlő,* 1864: *Csoma | Az Uradalmi erdöbe több el nevezések vagynak. u.m. ... Csoma.* — Határrész a település külterületének északkeleti részén, a Nagy-erdő része. A névadás indítékát nem ismerjük, talán személynévből alakult. Kisebb valószínűséggel talán a *csoma* 'döghalál, pestis, betegség' jelentésű szóval hozható összefüggésbe. ***Csoma-dűlő*** néven is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Csoma-tető. Lásd Csoma (Hegyközújlak). — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 306b, SzT., T25.CPl.541, ÚCsnT., ÚMTsz. — T16-B2B3C3.

Csoma-dűlő lásd **Csoma**

Csoma-tető 1941: *Csomatető.* — 251 méteres kiemelkedés a település külterületének északkeleti részén, a Csoma része. A név utótagja a 'domb legmagasabb pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. Lásd Csoma-tető (Hegyközújlak). — FKnT., MaKF. — T16-B3C3.

Csonka-rét 2018: *Csonka-rít,* 1858: *Csonka Rét.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén. Az Uradalmi-erdő része lehetett. A név előtagja bizonyára arra utal, hogy letisztított, irtással nyert terület. — ÉGy., T25.CPl.541. — T16-B4.

Dél-Szántóföld 2018: *Díl-Szántóufőüd.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén. A Szántóföld déli része. A név az Észak-Szántóföld nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T15-H3.

Doboló-patak 1845: *Dobolo Patak.* — A település külterületének északi részén végighúzódó patak. A szomszédos hegyközújlaki Doboló földterülettel hozható kapcsolatba. Lásd Doboló (Hegyközújlak). — T25.CPl.540. — T16-B2.

Dózsa György utca 2018: *Dóuzsa György ucca | Ha menni felfelé, az útnak a bal ódala Száldobágy, a másik része Várad ... van ojan, hogy ez a két-három hász Száldobátyhosz tartozik, a szomszéggya már Várathosz tartozik.* — Utca a belterület újonnan beépített, déli részén, a település déli határán. Hivatalos név. — ÉGy. — T25-F5G5H5.

Dögtemető 2018: *Döktemetőü.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északnyugati részén, a Pályi-erdő szomszédságában. Egykor itt földelték el az elhullott állatokat, innen kapta a nevét. — ÉGy. — T16-A3.

Epreskert 2018: *Epreskert | Egy időübe vóud benne eper is téve.* — Földterület, szántóföld a település belterületének nyugati szélén. Az itt termelt gyümölcsről kapta nevét. — ÉGy. — T25-E3.

Erdőség-dűlő lásd **Kő-hormány**

Erdőségi-dűlő lásd **Kő-hormány**

Eresztvény 1858: *Ereszminy.* — A település külterületének északkeleti része, a Nagy-erdőhöz tartozik. A név a 'fiatal, sarjadó erdő' jelentésű *eresztvény* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., T25.CPl.541. — T16-D3, T17-E3.

Észak-Szántóföld 2018: *Észak-Szántóufőd.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén. A Szántóföld északi része. A név a Dél-Szántóföld nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T15-H3.

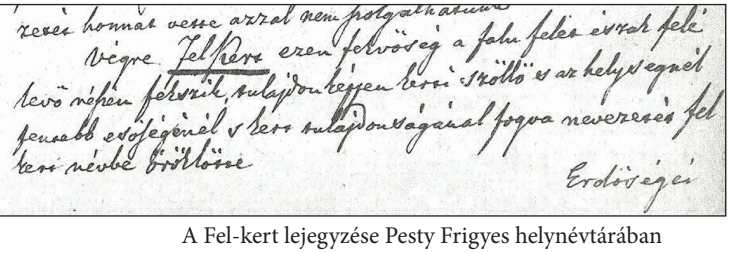
Faggyas 2018: *Faggyas,* 1884: *Fagyos oldal.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén. Mára szinte teljesen beépítették. A *név* talán a 'vézna, sovány' jelentésű *faggyas* tájszóval hozható összefüggésbe, de a *faggyú* szó *-s* képzős származékát is kereshetjük benne. Emellett az is elképzelhető, hogy a *fagy, fagyos* szóra vezethető vissza. A ***Fagyos-oldal*** forma ezt a feltevést erősíti. E névváltozat utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hoffmann 2013: 36–37, ÚMTsz. — T16-A5B5.

Fagyos-oldal lásd **Faggyas**

Falurét lásd **Falu rétje**

Falu rétje 2018: *Falu ríttye ~ Falurít.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén, a Száldobágyi-halastó szomszédságában. A név bizonyára közbirtokosság tulajdonában fekvő területet jelöl. ***Falurét*** néven is említik. — ÉGy. — T16-B4.

Fel-kert 2018: *Fel-kert | Asz hivatalosam Vajda-dűlő, de itt úty hívják, hoty Fel-kert.* 1913: *Felkert,* 1888: *FelKert,* 1884: *Fökert,* 1884: *Főkert,* 1864: *FelKert | Ezen fekvőség a falu felet észak felé levö részén fekszik, tulajdon képpen kertí szöllö s az helysegnél fentebb esőségénél s kert tulajdonságánal fogva nevezetét fel kert névbe öröklötte.* 1861: *Fel kert,* 1858: *Fel kert,* 1845: *Fel Kert.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén, a belterület mellett, a Vajda területéhez tartozik. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal. A harmadik katonai felmérés térképén *Fő-kert* formában szerepel a név, ami az előtag *fel ~ föl* alakváltozatain alapuló téves értelmezés lehet. — ÉGy., HKFT., HKFT75., Hnt., Pesty 1864/10: 306a, T0.43.186.1, T25.CPl.540, T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T16-A3B3.

A Fel-kert lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 306a)

Felszeg 2018: *Felszeg, Felszegen | A templomtul felfelé.* — Utca a belterület keleti részén, a Nagy utca és a Hatház utca folytatása. A szó a *felszeg* 'a falu felső része, felvég' földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T25-G2.

Finta-tanya 2018: *Finta-tanya | Ez a rész egy gazdájé vóut valamikor, harminchat hold, ö, Finta-tanya. ... Régen ott laktak.* — A település külterületének északnyugati részén, a Pályi-erdő szomszédságában lévő gazdaság. A telepen ma már nem laknak, de gazdasági tevékenység a mai napig folyik rajta. Nevét egykori tulajdonosáról kapta. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T15-H3.

Foglár 2018: *Foglár.* — A településhez tartozó földterület, melynek helyét ma már nem tudják azonosítani. A név 'a falu közelében, a telekhez kimért toldás' jelentésű *foglár* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT.

Fonódi 2018: *Fonóudi | Az ojan kisseb darap főüd vóut, csak fel vol parcellázva.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. A név családnévből alakulhatott. — ÉGy., ÚCsnT. — T15-H4.

Forrai-kripta 2018: *Forraji-kripta | Mer ot volt a Forrajijaknak egy naty területük.* — Kriptaépület a település külterületének déli részén, a Halászcsárda szomszédságában. A név előtagja a tulajdonosra utal. — ÉGy. — T16-B4.

Forrai-tanya 1941: *Forrai-ta[nya].* — Egykori tanya a település külterületének déli részén. Az előtag a tulajdonosra utal, utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., MaKF. — T16-B4.

Forráskút 2018: *Forráskút.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában, a Forrás-kút körül. — ÉGy. — T15-H3.

Forrás-kút 1. 2018: *Forrás-kút | Kút. De úty hívják a fölterületet is, hoty Forrás-kút.* — Kútként használt forrás a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. Vö. Forráskút. — ÉGy.

Forrás-kút 2. 2018: *Forrás-kút.* — Kútként használt forrás a település külterületének keleti részén, a Verespatakon. — ÉGy. — T16-C4.

Fő út lásd **Nagyváradi út**

Gar-oldal lásd **Gar-oldal-dűlő**

Gar-oldal-dűlő 1864: *Gar oldal dülö | Silány hegyes völgyes szánto föld, név eredetéröl leg kissebbet sem lehet tudni emlékezet olta azon nevezeten volt s mostís áll.* 1861: *Garoldal,* 1858: *Garoldal.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Szántóföld és a hegyközpályi határ szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. ***Gar-oldal*** néven is említik. — Pesty 1864/10: 306a, T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T15-G3.

Gát alja 2018: *Gát ajja.* — Településrész a belterület központjában, a Felszeg és a Nagy utca találkozásánál, az út mellett. A *gát alja* kifejezés bizonyára 'út melletti területet' jelent, vö. *gát* 'kövesút'. — ÉGy., FKnT. — T25-G2.

Golyóbis-játszó 1858: *Golyóbis Játszó.* — Határrész a település külterületének északkeleti részén, a Nagy-erdőben. A névadás indítékát nem ismerjük. — T25.CPl.541. — T16-B3C3.

Gyáni 2018: *Gyáni.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén. A Nagy-hegy része. A helynévben talán személynév rejlik, esetleg Vizesgyán településsel is kapcsolatban állhat. — ÉGy. — T16-B4.

Gyümölcsös 1861: *Gyömölcsös.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Temető szomszédságában. Ma már részben beépített terület. Korábban gyümölcsöskertként használták. — T25.CPl.542. — T15-H4.

Halasi 2018: *Halasi.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén. A terület nagyobbik fele Hegyközújlakhoz tartozik. A névadás indítéka bizonytalan. A régi térképek a területen jelölik a Kösmő-patak egyik ágát, melyek mentén végig vízállásos területek húzódtak. A név talán ezzel összefüggésben hallal, halászattal kapcsolatos lehet. Emellett az is elképzelhető, hogy családnevet kereshetünk benne. Lásd Halasi (Hegyközújlak). — ÉGy. — T16-A3B3.

Halastó lásd **Sár-gödör**, **Száldobágyi-halastó**

Halászcsárda 2018: *Halászcsárda.* — A Száldobágyi-halastóhoz tartozó csárda a település külterületének déli részén. — ÉGy. — T16-A4.

Hatház utca 2018: *Hatház ucca ~ Templom téjr ~ Zsidóu sikátor | Valamikor állítólak hat ház volt rajta. | Ahol összeér a Nagy ucca a Felszeggel, ennek kétféle neve van, volt, aki Templom térnek neveszte, volt, aki Hatház uccának.* — Utca a belterület északi részén, a falu központjában, az Új sor és a Kis utca folytatása. A név bizonyára arra utal, hogy eredetileg csupán néhány ház állt rajta. A Református templom is ezen az utcán áll, innen származik a ***Templom tér*** elnevezése. A település zsidó lakosai a falunak ezen a részén működtettek egykor kocsmát, ezért ***Zsidó sikátor*** néven is ismert. E névváltozat utótagja az 'utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T25-F2.

Hegedűs-tanya 2018: *Hegedűs-tanya.* — Beépített rész a település külterületének déli részén. Az itt álló épületek a Száldobágyi-halastóhoz tartoznak. A név előtagja a tulajdonosra utal. Az utótag a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T16-A4.

Hegyközpályi út 2018: *Hetyköszpáji út ~ Páji út.* — A Hegyközszáldobágyot és Hegyközpályit összekötő aszfaltos út. Észak–dél irányban húzódik. ***Pályi út*** néven is említik. — ÉGy. — T16-A3.

Hegyközpályi út és Pályi-erdő
Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Hegyköztszáldobágy lásd **Hegyközszáldobágy**

Hetes lásd **Hetes-ferma**

Hetes-ferma 2018: *Hetes-ferma ~ Hetes.* — Farm a település külterületének délkeleti részén. A kollektív gazdálkodás idején megszámozták a különféle mezőgazdasági telepeket, ennek az emlékét őrzi a név előtagja. Utótagja a román *fermă* 'farm' köznév. ***Hetes*** formában is említik. — ÉGy., RKsz. — T16-C5.

Hidas 1864: *Hidas,* 1858: *Nagy Hidas.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, az egykori Uradalmi-erdő területén. A név az 'átkelőhely' jelentésű *hidas* földrajzi köznévből alakult. ***Nagy-Hidas*** néven is említik, melynek előtagja bizonyára a terület méreté-

re utal. — FKnT., Pesty 1864/10: 306b, T25. CPl.541. — T16-D4.

Homokgödör lásd **Kopasz-domb**

Irigy-kert 1861: *Irigy kert,* 1858: *Irigy kert.* — Legelő a település külterületének északnyugati részén, a Pályi-erdő szomszédságában. Az elnevezés valószínűleg a terület elhelyezkedésével magyarázható. Ez a rész a határ mentén található, éppen ezért mindig vitát gerjeszthetett a hegyközszáldobágyiak és a szomszédos települések lakosai között. Lásd Irigy-kert (Hegyközújlak). — T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T15-H3.

Irtás 2018: *Irtás,* 1858: *Irtás.* — Irtásos terület a település külterületének déli részén, a Kő-hormány és a Láz között. — ÉGy., T25. CPl.541. — T16-C4.

Iskola 2018: *Iskola ~ Állami iskola.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utca és a Hatház utca sarkán. Négyosztályos iskola működik benne. ***Állami iskola*** néven is említik. — ÉGy. — T25-G2.

Az Isten-hegy és az Arany-hegy a második katonai felmérés térképén

Isten-hegy 2018: *Isten-hegy, Isten-hegyre | Mert isteni termés vót rajta. … A szíve-lelke a gyümölcsnek ot termet mek Száldobágynak.* 1913: *Istenhegy,* 1907: *Istenhegy,* 1902: *Istenhegy | Szőlőhegy.* 1888: *Istenhegy,* 1884: *Isten hegy,* 1864: *Isten hegy, Isten hegye | Szöllö hegy. | Meredek magas fekvésénél fogva emlékezet olta Isten hegy nevezett alatt ösmeretes.* 1861: *isten hegy,* 1860: *Isten hegy,* 1858: *Isten Hegy.* — Domb, szántóföld, kaszáló és beépített rész a település külterületének délnyugati részén. A névadás indítékát nem ismerjük, a név előtagja talán jó termőhelyre utalhat. Utótagja a 'szőlőskert, szőlőhegy' jelentésű földrajzi köznév. Pesty Frigyesnél ***Isten hegye*** formában is szerepel. Vö. Isten-hegy köze. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., MKFT., Pesty 1864/10: 306a, T0.43.186.1, T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T15-H4.

Isten hegye lásd **Isten-hegy**

Isten-hegy-köz lásd **Isten-hegy köze**

Isten-hegy köze 2018: *Isten-hety köze ~ Isten-hety-köz.* — Domb, kaszáló a település külterületének déli részén. Az Isten-hegy déli része. ***Isten-hegy-köz*** formában is említik. — ÉGy. — T15-H4.

Játék-domb 2018: *Játík-domb,* 1901: *Játék-domb.* — Földterület, legelő, szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a belterület és a Pályi-erdő szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., MVV. 5: 90. — T16-A3.

Játszótér 2018: *Jáccóutéir.* — Játszótér a belterület északi részén, a Víkend sor és a Kis utca találkozásánál. — ÉGy. — T25-F2.

Juhász-kút 2018: *Juhász-kút,* 1861: *Juhász kút.* — Kút a település külterületének déli részén, a Faggyas szomszédságában. A név előtagja családnevet vagy foglakozásnevet őriz, esetleg a *juhászkút* 'kútként használt gödör' földrajzi köznévvel áll kapcsolatban. — ÉGy., FKnT., T25.CPl.542. — T16-A5.

Kágyi-rét 1888: *Kagyi rét,* 1858: *Kágyi Rét.* — Tisztás, kaszáló a település külterületének északkeleti részén. A név előtagja talán személynevet takar, emellett az is elképzelhető, hogy a szintén Bihar megyében lévő Nagykágya településsel hozható kapcsolatba. — T0.43.186.1, T25.CPl.541, ÚCsnT. — T16-C3.

Kápolna 2018: *Kápolna.* — Épület a település belterületének délnyugati részén, a Temetőben. — ÉGy. — T25-E3.

Kenderföld 2018: *Kenderfőüd ~ Krumplifőüd,* 1888: *Kenderföldek,* 1861: *Kenderföld,* 1858: *Kender föld.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén, a Pályi-erdő szomszédságában. Az ott termesztett növényekre utalva ***Kenderföldek*** és ***Krumpliföld*** néven is említik. — ÉGy., T0.43.186.1, T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T15-H3.

Kenderföldek lásd **Kenderföld**

Kenyérsütöde lásd **Pékség**

Kerek-rét 2018: *Kerek-rít,* 1858: *Kerekrét.* — Földterület, tisztás a település külterületének délkeleti részén, a hajdani Uradalmi-erdőben. A név előtagja bizonyára a terület alakjára utal. — ÉGy., T25.CPl.541. — T16-C4.

Kerezsi-pálinkafőző lásd **Pékség**

Kert-szőlő 2018: *Kert-szöllőü,* 1861: *Szőlős kert,* 1858: *Szőlőskert.* — Szőlő a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A 19. századi térképeken ***Szőlőskert*** formában szerepel. — ÉGy., T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T16-A3B3.

Keskeny-rét 2018: *Keskeny-rít,* 1858: *Keskeny Rét.* — Földterület, kaszáló a település külterületének keleti részén, a hajdani Uradalmi-erdőben. A név előtagja bizonyára a terület alakjára utal. — ÉGy., T25.CPl.541. — T16-C4.

Kis utca 2018: *Kis ucca ~ Pityeri | Csúfneve a Pityeri. … A Kis uccát a háború után, mán az elsőü vilákháború után a kössék kiosztott hét árakat [700 m²-es területeket] nagyon szegény embereknek.* — Utca a település belterületének északi részén. A helyiek szerint a ***Pityeri*** névváltozat csúfnév. Talán a 'könnyen sírva fakadó, sírós' jelentésű *pityeri* szóval hozható összefüggésbe, de az sem kizárt, hogy a Hegyköz területén is megtalálható erdei pityer madárfajról kapta a nevét. A *Kis utca* név a Nagy utca nevével áll korrelációban. — ÉGy., ÚMTsz. — T25-F2.

Kopasz-domb 2018: *Kopaz-domb ~ Homoggödör | A szerpentin, ahogy jövünk fölfele a tónál. A tó után ety picit fölfele. | Valamikor Homoggödörnek is hífták, hortak valami homokot onnan.* — Domb, kaszáló és utca a település külterületének déli részén. Egy részét mára beépítették. A név előtagja minden bizonnyal arra utal, hogy fáktól megtisztított, irtásos terület. ***Homokgödör*** néven is említik, mivel egykor homokkitermelés folyt a területen. Vö. Alsó-Kopasz-domb. — ÉGy. — T25-F3.

Korpás 2018: *Korpás,* 1913: *Korpásoldal,* 1907: *Korpásoldal,* 1902: *Korpásoldal,* 1888: *Korpás,* 1864: *Korpás dülő | Az Nagy Városrol ki jövö HK. [Hegyköz] Száldobágyra vezető utvonal jobb oldalon levö szánto s Kaszállo fekvösegei Korpás dülönek neveztetik, mínthogy a föld igen sovány alaku, azon nép mondabol hogy ne vess oda barátom semmit mert még a korpának valot sem termi meg vette nevezetétt silanyságánál fogva korpás dülö.* 1861: *Korpás,* 1860: *Korpas.* — Kaszáló, beépített terület a település külterületének déli részén. Külterületi lakott hely volt már a 20. század elején is. Pesty Frigyes adatközlője szerint a terület gyenge termőképességéről kapta a nevét, de emellett az is elképzelhető, hogy az ott növő korpavirágról nevezték el. ***Korpás-oldal*** és ***Korpás-dűlő*** néven is említik. E nevek utótagjai a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév, illetve a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Hnt., MKFT., Pesty 1864/10: 305b, T0.43.186.1, T25.CPl.542. — T16-B5C5.

Korpás-dűlő lásd **Korpás**

Korpás-oldal lásd **Korpás**

Kő-hormány 2018: *Kű-hormány | Legelőü is volt valamikor, asztán a gosztád betelepítette fával.* 1913: *Kőhormány,* 1907: *Kőhormányhegy,* 1902: *Kőhormányhegy | Szőlőhegy.* 1864: *Erdöség dülö, kö ormány oldal, Köormány hegy | Erdöség dülö színte szánto s kaszállo s tövises cserésbokrokkal s patakos helyekkel van ellátva, máskínt kö ormány oldalnak ís nevezík mível az Kö ormány alatt nevezett hegyet körül evedzí s az erdöségre le vonul, de állando neve csakís Erdőségi dülö. | Földje máléköves lévén Kövessegéről neveztetett köormány hegynek.* 1858: *Kőhormány.* — Gyümölcsös, kaszáló a település külterületének keleti részén. A név előtagja arra utal, hogy köves, sziklás terület, az utótagja az 'erdő', nagyobb valószínűséggel 'orom' jelentésű *ormán* földrajzi köznév. Ez jelenik meg a Pesty Frigyes helynévgyűjtésében szereplő ***Kő-ormány-hegy*** és ***Kő-ormány-oldal*** formákban. E névváltozatok utótagjai a 'domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév, illetve a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. ***Kő-hormány-hegy*** formában is említik. A *hormány* forma a földrajzi köznév jelentésének elhomályosulásával a két magánhangzó közé betoldódott *h* hanggal kiegészülve jött létre. Az ***Erdőség-dűlő*** és az ***Erdőségi-dűlő*** névváltozat előtagja az Uradalmi-erdő közelségére utalhat, utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Hnt., Pesty 1864/10: 305b, 306a, T25.CPl.541. — T16-C4.

Kő-hormány-hegy lásd **Kő-hormány**

Kömpe-erdő lásd **Pályi-erdő**

Kő-ormány-hegy lásd **Kő-hormány**

Kő-ormány-oldal lásd **Kő-hormány**

Körmöndi-parlag 1861: *Körmöndi Parlag,* 1858: *Körmöndi Parlag.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Törkölymerő és az Isten-hegy szomszédságában. A név előtagja talán a tulajdonosra utal. Utótagja a *parlag* 'fel nem szántott, száraz, terméketlen földterület; irtás' földrajzi köznév. — FKnT., SzT., T25.CPl.541, T25.CPl.542, ÚCsnT. — T15-H4.

Községi-erdő 1864: *Községí erdö | Az Uradalmi erdönek tulajdonossa a Nagy Váradi latin szertartásu Püspökség, a Községi Erdönek H.K [Hegyköz] Száldobágy testülete.* 1858: *Községi Erdő.* — A település külterületének északkeleti részén végighúzódó erdő. A község tulajdonában állt. — Pesty 1864/10: 306b, T25.CPl.541. — T16-C3.

Községi-legelő 1861: *Községi Legelő.* — Egykori legelő a település külterületének déli részén, a Kopasz-dombon, ma már részben beépített terület. A község tulajdonában állt. — T25.CPl.542. — T16-A4.

Kraszi lásd **Kraszi-bár**

Kraszi-bár 2018: *Kraszi-bár ~ Kraszi.* — Épület, kocsma a belterület keleti részén, a Felszegen. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Kraszi*** néven is említik. — ÉGy. — T25-G2.

Krumpliföld lásd **Kenderföld**

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2018: *Kultúrothon ~ Kultúrház.* — Épület a belterület északi részén, a Hatház utcán. A református egyház tulajdona. ***Kultúrház*** néven is említik. — ÉGy. — T25-G2.

Láz 1858: *Láz.* — Földterület, irtásos rész a település külterületének déli részén, a Kő-hormány és az Oszló-mező szomszédságában. A név az 'irtás' jelentésű *láz* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., T25.CPl.541. — T16-C4.

Legelő 1861: *Legelő.* — Egykori legelő a település külterületének délnyugati részén, az Isten-hegy szomszédságában. Ma már egy része beépített terület. — T25.CPl.542. — T15-H4.

Lénia 2018: *Léinija.* — A Nagy-erdőben található nyiladék, a helyét ma már pontosabban nem ismerik. A név a *lénia* 'út; kivágott sáv az erdőben; erdőrész' földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT.

Nádaskút lásd **Nádaskút völgye**

Nádaskút völgye 2018: *Nádaskút vőügye ~ Nádaskút,* 1888: *Nádas kut,* 1864: *Nádas kut völgye, Nadaskut völgye | Mely vizenyös evekben forrásos hely volt s a forrás szivárgo utján ímít amot peszle lenge nádak voltak láthatok hova két kut ís az lakosság joszágaí ítatása szükségletére készítetett innét vette nevezetétt Nádas kut völgye mely telek kőnyvileg az erdöségi dülöbe be kebelezve van.* 1858: *Nádas Kút.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Verespatakon. Nevét az itt lévő Nádas-kút forrásról kapta, amelyet a környező növényzetről neveztek el. A kútként használt forrás neve vonódott át a környező területekre ***Nádaskút***-ként. E név egészült ki később a *völgy* földrajzi köznévvel, utalva a terület mélyebb fekvésére. — ÉGy., Pesty 1864/10: 305b, T0.43.186.1, T25.CPl.541. — T16-C4.

Nagy-erdő 2018: *Nagy-erdőü, Nagy-erdőübe | A Nagy-erdőübe van a Lénija, ott a Veres-patak. … Ez a rész Nagy-erdő, mer a másik erdőü, a Páji-erdőü.* 1864: *Város erdö,* 1860: *Város Erdö,* 1845: *Nagy Erdő.* — Erdő a település külterületének keleti részén. A név előtagja az erdő méretére utal. ***Város-erdő*** néven is említik, ennek előtagja talán arra utal, hogy a szomszédos Nagyvárad tulajdonában volt. — ÉGy., MKFT., Pesty 1864/10: 306b, T25.CPl.540. — T16-B3C3D3.

Nagy-hegy 2018: *Naty-hegy | Hát, ez asztán nagyon hosszú, a Naty-hegy, nagy darab. Nem hijába a neve is nagy.* 1913: *Nagyhegy,* 1907: *Nagyhegy,* 1902: *Nagyhegy | Szőlőhegy.* 1888: *Nagyhegy,* 1884: *Nagyhegy,* 1864: *Nagy hegy | Szőlő. | Nevezetétt onnét vészi, hogy a többi hegyeínknél leg nagyobb kiterjedéssel bír innét van el nevezve Nagy hegynek.* 1860: *Nagy hegy.* — Nagy kiterjedésű terület, domb, gyümölcsös a település külterületének déli részén. A név előtagja a terület méretére utal, *hegy* utótagja pedig 'szőlőhegy, szőlőskert; kiemelkedés' jelentésben szerepel. Vö. Nagyhegy út. — ÉGy.,

HKFT., Hnt., MKFT., Pesty 1864/10: 306a, T0.43.186.1. — T16-B4.

Nagyhegy út 2018: *Natyhegy út.* — A Nagy-hegyet átszelő földút a település külterületének déli részén, a Száldobágyi-halastó szomszédságában. — ÉGy. — T16-A4.

Nagy-hegy Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Nagy-Hidas lásd **Hidas**

Nagy-kút 2018: *Naty-kút | A legjob vize annak van.* — Kút a belterület keleti részén, a Felszegen. Nevét méretéről kapta. — ÉGy. — T25-G2.

Nagy utca 2018: *Nagy ucca.* — Utca a település belterületének déli részén. A név a Kis utca nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T25-F2G2.

Nagyváradi út 2018: *Nagyváradi út ~ Főü út ~ Váradi út,* 1888: *Nagyváradi út, Nagy-Váradi út.* — Nagyváradra vezető, észak–dél irányban húzódó közlekedési út. ***Váradi út*** és ***Fő út*** néven is említik. — ÉGy., T0.43.186.1. — T16-A4.

Nyilas 2018: *Nyilas.* — Földterület a település külterületének déli részén. Egy részét mára beépítették. A 'hosszú, egyenes terület; sík terület' vagy 'nyílhúzás útján nyert terület' jelentésű *nyilas* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T16-A4B4.

Oldal út 1864: *odal ut | Az Uradalmi erdöbe több el nevezések vagynak. u.m. ... odal ut.* — Bizonyára utat jelölt az egykori Uradalmi-erdőben. Közelebbi helyét nem ismerjük. A főúttal párhuzamos utat jelölhetett. — Pesty 1864/10: 306b.

Oszló-mező 1888: *Oszló mező,* 1858: *Oszló Mező.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben. Az Oszló-patakról kaphatta a nevét. — T0.43.186.1, T25. CPl.541. — T16-C4.

Oszló-patak 1864: *oszlo patak,* 1858: *Oszló Patak.* — Patak a település külterületén, bizonyára az Oszló-mező szomszédságában vagy a területén folyt. A név előtagja talán az *oszló* melléknévi igenévre vezethető vissza, s arra utalhat, hogy a patak valamely ponton több ágra szakadt. Vö. Pataki-rét. — Pesty 1864/10: 306b, T25.CPl.541. — T16-C4.

Ó temető lásd **Régi temető**

Ottó-ábécé 2018: *Ottóu-ábéice.* — Épület a belterület északi részén, a Hatház utcán. Jelenleg élelmiszerüzletként működik. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T25-G2.

Ozsvát-rét 1888: *Ozsvát rét,* 1858: *Ozsvát Rét.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben. A név előtagja bizonyára személynevet őriz. — T0.43.186.1, T25. CPl.541. — T16-C4.

Öcsi-ábécé lásd **Öcsi-bár**

Öcsi-bár 2018: *Öcsi-bár ~ Öcsi-ábéice.* — Épület, kocsma a Nagy utca és a Nagyváradi út találkozásánál. Nevét tulajdonosának becenevéről kapta. ***Öcsi-ábécé*** néven is említik. — ÉGy. — T25-F2.

Pál-domb 1888: *Pál domb,* 1864: *Pál Domb,* 1858: *Páldomb.* — Kiemelkedés, földterület a település külterületének keleti részén, az Uradalmi-erdőben. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/10: 306b, T0.43.186.1, T25. CPl.541. — T16-C4.

Pálinkafőző lásd **Pékség**

Pályi-erdő 2018: *Páji-erdőü,* 1884: *Kömpe erdö.* — Erdő a település külterületének északi-északnyugati részén, Hegyközpályi szomszédságában. A harmadik katonai felmérés térképén ***Kömpe-erdő*** néven szerepel, melynek eredetét nem ismerjük, esetleg személynevet kereshetünk benne. Lásd Kömpe (Hegyközpályi). — ÉGy., HKFT., ÚCsnT. — T15-H3.

Pályi út lásd **Hegyközpályi út**

Paplanos-rét 1858: *Paplanos Rét.* — Rét a település külterületének keleti részén, a Rekesz és a Veres-patak szomszédságában. A név előtagja talán a *paplan* 'aranka' gyomnövény megnevezése, amelynek *-s* képzős származéka ilyen növénnyel benőtt területet jelöl. — T25. CPl.541, ÚMTsz. — T16-C4.

Pap-rét 1888: *Pap rét.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén. Egy részét mára beépítették. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — T0.43.186.1. — T16-C5.

Parlag 2018: *Parlag.* — Szántóföld, kaszáló a település külterületének déli részén, a Nagy-hegyen. A név a 'fel nem szántott terület; irtás' jelentésű *parlag* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T16-A4.

Parókia 2018: *Paróukija.* — Épület a belterület központjában, a Hatház utcán. A református egyházhoz tartozó paplak. — ÉGy. — T25-G2.

Pataki-rét 2018: *Pataki-rít,* 1888: *Pataki rét,* 1858: *Pataki Rét.* — Földterület, kaszáló a település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben. A név előtagja bizonyára a közelben lévő Oszló-patakra utal. — ÉGy., T0.43.186.1, T25. CPl.541. — T16-C4D4.

Pékség 2018: *Péikséig ~ Kenyéirsütőüde ~ Kerezsi-pájinkafőüzőü ~ Pájinkafőüzőü ~ Sütőüde.* — Épületegyüttes, pékség a belterület újonnan beépített déli részén, a nagyváradi határ közelében. ***Kenyérsütöde*** és ***Sütöde*** néven is említik. Egy időben pálinkafőzőt is működtettek itt, erre utalnak a ***Kerezsi-pálinkafőző*** és ***Pálinkafőző*** nevek. A *Kerezsi* előtag bizonyára a tulajdonosra utal. — ÉGy. — T25-F4.

Pipis 2018: *Pipis.* — Földterület, kaszáló és beépített rész a település külterületének déli részén. A név talán a 'búbos pacsirta' jelentésű *pipis* szóval hozható összefüggésbe. — ÉGy., TESz. — T16-B5.

Pityeri lásd **Kis utca**

Proletár 2018: *Proletár ~ Poletár | Ez valami, ojam földek voltak, hogy eszt a háborúba, akik az első háborúba, otmarattak a férjejik, és azoknak atták, huszonkilenc árakat kaptak, kártérítésszerűség.* — Földterület, szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Nagy-erdő szomszédságában. A név a 'hadiárvák, -özvegyek, -rokkantak számára kiosztott földek' jelentésű *proletár* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T16-B4.

Pumpaház 2018: *Pompaház | Onnany nyomják szét a faluba a vizet. ... Váradi vizünk van.* — Víztisztító épület a Kis utca, a Hatház utca és az Új sor találkozásánál. A névben a *pumpa* főnév nyelvjárási *pompa* változata szerepel, de lásd még a rom. *pompă* 'szivattyú' lexémát is ehhez. — Dicț., ÉGy., KMNySz. 2: 188, SzamSz. — T25-F2.

Református templom 2018: *Református templom ~ Templom.* — Épület a belterület központjában, a Hatház utcán. A település református felekezetű lakossága használja. ***Templom*** néven is említik. Vö. Templom-domb, Templom tér. — ÉGy. — T25-G2.

Református templom Fotó: Máté Zsófia

Régi temető 2018: *Réigi temetőü ~ Ó temetőü | It van a falu közepin. Vóut it temető. A Kis ucca és az Új sor köszt. | Mos kertnek használják, mer már nagyon régóta nem temető.* 1861: *Temető,* 1858: *Temető.* — A település egykori temetője, a belterület északnyugati részén. A terület egykori funkciójára ma csupán néhány düledező sír emlékeztet. ***Ó temető*** és ***Temető*** néven is említik. Vö. Temető-alj. — ÉGy., T25. CPl.541, T25.CPl.542. — T25-F2.

Régi-Új-kút 2018: *Réigi-Új-kút.* — Egykori kút a településen. Közelebbi helyét nem ismerjük, a helyiek csupán a nevére emlékeznek. A név az *Új-kút* nevével áll kapcsolatban. — ÉGy.

Régi temető Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Rekesz 2018: *Rekesz | Bent az erdőü köszt. Van egy ijen. Rekesz.* 1888: *Rekesz,* 1858: *Rekesz.* — Földterület, tisztás, kaszáló a település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben. A név a *rekesz* 'terület, amelyet sövénnyel vagy árokkal vettek körül; gyümölcsös, mely távol van a lakóhelytől' földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., T0.43.186.1, T25.CPl.541. — T16-C3.

Rét-irtás 1845: *Rét irtás.* — Irtásos terület a település külterületének északi részén. — T25. CPl.540. — T16-B3.

Sánc utca 2018: *Sánc ucca.* — Újabban létesített utca a település belterületének déli részén, mely Nagyváradon folytatódik. A *sánc* szó jelentése ebben az esetben 'országút' lehet. — ÉGy., FKnT. — T25-F4F5.

Sár-gödör 2018: *Sár-gödör ~ Halastóu | Ott, a Jáccótérnél van egy gödör, amit mos Halastónag becéznek, azér hífták Sár-gödörnek, mert abba összegyűlt a víz. Fojt lefele az uccákról. S ö, régem persze nem téglából építették a házakat. Vájogból. És jöttek mindeny nyáron, ha valakinek szüksége volt vájogra, hífták a vájogvető cigányokat, nem voltak hejijek, s hífták ide őket, s akkor az egész legelőt ottam besátoroszták maguknak, vót, hogy jöttek hat-nyóc-tísz felnőtt, és akkor annak az összes pereputtya, gyerekek, oda jártunk hozzájuk jáccani. ... csordahajtásra mentüng be.* — Vízgyűjtő gödör a belterület északi részén, a Játszótér mellett. ***Halastó*** néven is említik. — ÉGy. — T25-F2.

Sötét-ág 2018: *Sötít-ág | Egy ojan tisztás az erdőübe, benyúlik, egy ojan ötven-hatvam méter széles. De, hát, mos már ott, szinte, aszszem, majdnem egybe van nőüve. Benőtte ott az erdőü.* 1941: *Sötét-ág,* 1888: *Sötét ág,* 1884: *Sötet-ag,* 1864: *Sötét ág,* 1860: *Sötet ág,* 1858: *Setít ág.* — Földterület, tisztás a település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben. A név előtagja bizonyára arra utal, hogy árnyékos terület, utótagja a 'valahová lenyúló földterület' jelentésű *ág* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., HKFT., MaKF., MKFT., Pesty 1864/10: 306b, T0.43.186.1, T25.CPl.541. — T16-C3.

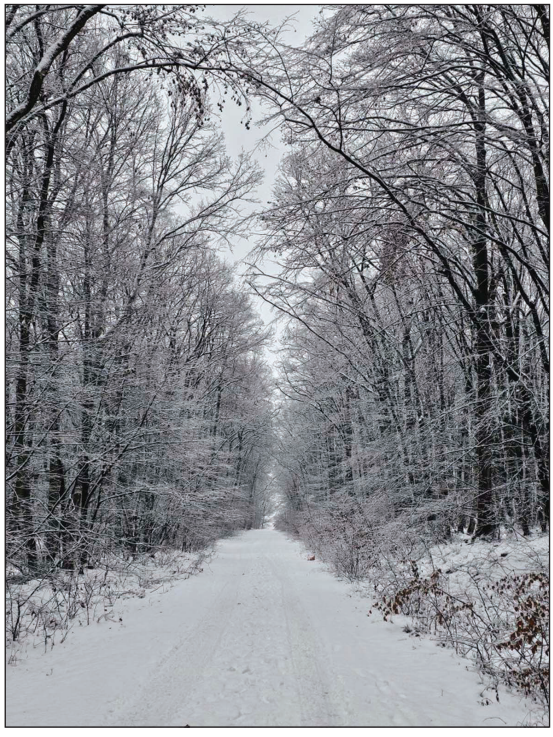
Sütöde lásd **Pékség**

Száldobágy lásd **Hegyközszáldobágy**

Száldobágyi-erdő 2018: *Száldobágyi-erdőü.* — A Nagy-erdő része, a település külterületének keleti részén. Átnyúlik Hegyközpályi határába is. Lásd Száldobágyi-erdő (Hegyközpályi). — ÉGy. — T16-B3C3.

Száldobágyi-halastó 2018: *Száldobágyi-halastóu ~ Száldobágyi-tóu ~ Halastóu ~ Tóu | Hát, fentről, a hegyegből állandóam fojig bele a víz. ... Kaszállóu vóut. ... A Gosztát csinálta, hogy legyen honnant locsojjon.* — Mesterséges tó a település külterületének déli részén, a Hegedűs-tanya szomszédságában. ***Száldobágyi-tó, Halastó*** és ***Tó*** néven is említik. — ÉGy. — T16-A4.

Száldobágyi-tó lásd **Száldobágyi-halastó**

Száldobágyi-erdő Fotó: Visit Bihor

Száldobágyi-halastó Fotó: Wikimedia

Szántóföld 2018: *Szántóuföüd.* — Nagy kiterjedésű földterület, szántóföld a település külterületének északnyugati részén. Két részből áll: az Észak- és a Dél-Szántóföldből. A földrajzi adottságai miatt a település nagyon kevés szántóterülettel rendelkezett. A megnevezés létrejöttét az indokolhatta, hogy nem volt szükség arra, hogy ezt a területet a többi szántóterülettől megkülönböztessék, ilyen típusú területből ugyanis nagyon kevés volt. — ÉGy. — T15-H3.

Száraz-gát 2018: *Száraz-gát | Van egy ojan naty szakadékszerűség. Egy ojam méj-méj patak. Be van úgy nőüve fákkal. Az a Száraz-gát ottan.* 1909: *Száraz gát,* 1864: *Száraz gát | Egy völgyes hely mely hajdant keresztül rekesztve vala gáttal s innét vette nevezetét Száraz gát.* 1858: *Száraz Gát.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északkeleti részén. A név utótagja a 'közlekedési célra épített töltés' jelentésű *gát* földrajzi köznév, előtagja pedig arra utalhat, hogy elszáradt vízmedren vezetett keresztül. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 306b, T22.B.IX.a.1514, T25.CPl.541. — T16-B3.

Szebeni-kocsma 2018: *Szebeni-kocsma.* — Egykori vegyeskereskedés és kocsma a Kis utca és a Hatház utca sarkán. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T25-F2.

Szegény-gaz 2018: *Szeginy-gaz,* 1858: *Szegény Gaz.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén. A névadás indítékát nem ismerjük. A név utótagja a 'cserjés, bokros erdő' jelentésű *gaz* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T25.CPl.541. — T16-C5D5.

Szécsényi-csere lásd **Székényi-csere**

Székényi-csere 2018: *Széikéinyi-csere ~ Széicséinyi-csere.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A név előtagjának eredetét nem ismerjük. Az ismert családnévhez igazodva ***Szécsényi-csere*** formában is említik. Mindkét név utótagja a 'cserfákból álló erdő(rész); bokros, bozótos hely; cserjés' jelentésű *csere* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T16-B4.

Szén-hely 1901: *Szénhely,* 1858: *Szinhely.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Nagy-erdőben. A név pontos alakját és a névadás indítékát nem ismerjük. Olvasható ***Szín-hely*** formában is, ez esetben a név előtagjában a *szín* 'egyfajta építmény' főnév kereshető. — MVV. 5: 90, T25.CPl.541. — T16-D4.

Szérű 2018: *Szűrű | Idájig vannak a kertek, és it van egy út, és e köszt. Ez a rész, esz Szűrű.* — Földterület, szántóföld a település belterületének északnyugati részén. A név 'a gabona összehordására és elcsépelésére kijelölt hely, szérűskert' jelentésű *szérű* földrajzi köznévből alakult, melyet ezen a vidéken *szűrű* formában használnak. — ÉGy., FKnT. — T25-E2.

Szín-hely lásd **Szén-hely**

Szőlőskert lásd **Kert-szőlő**

Tábla 2018: *Tábla.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északkeleti részén. A név a 'nagyobb összefüggő megművelt földterület' jelentésű *tábla* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T16-B3.

Tanító-föld 2018: *Tanítóu-főüd | Az valamikor mindig a tanítójé volt.* — Földterület, tisztás, kaszáló a település külterületének keleti részén, az egykori Uradalmi-erdőben. A falu tanítója használta. — ÉGy. — T16-C4.

Temető 1. 2018: *Temetőü,* 1861: *Temető,* 1858: *Új temető.* — Temető a település belterületének délnyugati részén. ***Új temető*** néven is említik, mely a Régi temető nevével áll korrelációban. — ÉGy., T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T25-E3.

Temető 2. lásd **Régi temető**

Temető-alj 2018: *Temetőü-ajj,* 1888: *Temetőaly,* 1864: *Temetö aly dülö | Ezen térség mely a temetö alatt latháto részben csere bokros legelö, részben a cserebokroktol ki írtva kender földnek használtatik, részben pedig szilva fákkal vegyes kaszáloul szolgál nevezete a Temetöröl eredett.* 1860: *Temetö ally.* — Földterület, szántóföld a

település külterületének északnyugati részén, a Régi temető közelében. ***Temető-alj-dűlő*** néven is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., MKFT., Pesty 1864/10: 306a, T0.43.186.1. — T15-G4H4.

Temető-alj-dűlő lásd **Temető-alj**

Temető utca lásd **Új sor**

Templom lásd **Református templom**

Templom-domb 2018: *Templom-domb.* — Domb, a település belterületének központjában. Itt áll a település legnagyobb épülete, a Református templom. — ÉGy. — T25-G2.

Templom tér lásd **Hatház utca**

Tó lásd **Száldobágyi-halastó**

Törkölymerő 2018: *Törkőü-merőü* | *Az lenyúlik az útra, naty patak volt ott. Kis ház volt.* | *Rányúlik a váradi határszírre.* 1888: *törkö merö, Törkömerő,* 1884: *Törkö merö,* 1864: *Törkömerö dülö* | *Hegyes vőlgyes fekvésü víz mosásos patakokkal, s tővises cserés legelövel kevés szánto silány földel el látva név eredete színte nem tudhato. ezen nevezete azonban telekkőnyvbeís be vezetve van.* 1861: *Törköly Mező,* 1860: *Törkö mezö,* 1858: *Törköly Mező.* — Nagy kiterjedésű terület, szántóföld, kaszáló a település külterületének nyugati részén. A Nagyvárad északkeleti határában emelkedő szőlőhegy Hegyközpályi és Hegyközszáldobágy határába is átnyúlik. A név eredeti alakja ***Törköly-mező*** volt, ebben a *törköly* előtag a szőlőfeldolgozásra utalhat, de a névadás indítékát nem ismerjük. A 19. század közepén feltűnő *Törkölymerő* névforma a *mező z* betűjének téves olvasatán, illetve az előtag elhomályosulásán alapulhat. Később ez az alak terjedt el, noha ilyen nevű eszközt – amit a név sugall – nem ismerünk. ***Törkölymerő-dűlő*** néven is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Törkölymerő (Hegyközpályi). — ÉGy., FKnT., HKFT., MKFT., Pesty 1864/10: 306a, T0.43.186.1, T25.CPl.541, T25.CPl.542. — T15-H4.

Törkölymerő-dűlő lásd **Törkölymerő**

Törköly-mező lásd **Törkölymerő**

Töviskes-patak 1845**:** *Töviskes patak.* — A település külterületének északkeleti részén végighúzódó patak. Bizonyára a partján lévő bokrokról kapta a nevét. — T25.CPl.540. — T16-B3.

Új-hegy 2018: *Új-hegy* | *Ez is ijen szőllőüshegy volt, ez volt Száldobágynak a nagyop szőllőüse. Isten-hegy, Naty-hegy, Új-hegy. Ez volt a szőllőüsrész.* 1913: *Újhegy,* 1907: *Újhegy,* 1902: *Újhegy* | *Szőlőhegy.* 1888: *Ujhegy,* 1884: *Új hegy,* 1864: *Ujhegy* | *Minden hegyeknél leg későbben alakitatott Szöllö hegyé ínnét neveztetett uj hegynek.* 1860: *Uj hegy,* 1858: *Új Hegy.* — Domb, szántóföld, gyümölcsös, kaszáló és beépített rész a település külterületének déli-délkeleti részén. A legkésőbb kialakított szőlőhegy, erre utal a név előtagja. A *hegy* utótag 'szőlőskert, szőlőhegy' jelentésben szerepel a névben. Vö. Alsó-Új-hegy, Újhegy út. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., MKFT., Pesty 1864/10: 306a, T0.43.186.1, T25.CPl.541. — T16-C4.

Újhegy út 2018: *Újhegy út.* — Az Új-hegyre vezető földút a település külterületének délkeleti részén. — ÉGy. — T16-C4C5.

Új-kút 2018: *Új-kút* | *Ott egy gémeskút vóut, oda jártak itatni a teheneket.* — Kút a település külterületének északi részén, a legelőn. A helyiek szerint a területen két csordakút is volt, a kettő közül az Új-kutat később csinálták. — ÉGy. — T16-B3.

Új sor 2018: *Új sor ~ Temetőü ucca* | *Én, mikor visszaemlékszek, már be volt épülve, és én hatvanegybe születtem. S már hatvanödbe-hatvanhadba szaladgáltam rajta.* — Utca a belterület nyugati részén, a Kis utca és a Hatház utca folytatása. A területet később építették be, mint a központi belterület többi utcáját, erről kapta a nevét. A Régi temető mellett halad el, s a Temetőhöz vezet, erre utal a ***Temető utca*** elnevezése. — ÉGy. — T25-F2.

Új temető lásd **Temető 1.**

Uradalmi-erdő 1884: *Uradalmi erdö,* 1864: *Uradalmi erdö* | *Az Uradalmi erdönek tulajdonossa a Nagy Váradi latin szertartásu Püspökség.* 1858: *Uradalmi Erdő.* — Nagy kiterjedésű erdő a település külterületének keleti részén. A Nagy-erdő folytatása. A nagyváradi püspökség uradalmához tartozott, erre utal a név. Lásd Uradalmi-erdő (Hegyközújlak). — HKFT., Pesty 1864/10: 306b, T25.CPl.541. — T16-C4D4.

Vágóhíd 2018: *Vágóuhíd.* — Épület a belterület északi részén, a Játszótér környékén. Vágóhídként használták. — ÉGy. — T25-F2.

Vajda 1. 2018: *Vajda,* 1941: *Vajdaszállás,* 1901: *Vajda dűlő,* 1888: *Vajda,* 1864: *Vajda dülö | A Vajda dülö melynek egy kevés része szánto a legnagyobb részben pedig omlásos patakos cserés legelö, hogy honnat neveztetett Vajda dülönek tudomáson kívűli ezen nevezett áll a Telekkőnyvbe ís.* 1858: *Vajda rét,* 1845: *Vajda.* — Szántóföld, legelő a település külterületének északi részén. Kisebb része Hegyközújlakhoz tartozik. Bizonyára személynévből jött létre, de a névadás indítékát nem ismerjük. A ***Vajda-szállás*** név utótagja alapján egykor lakott hely lehetett, vagy állatok tartására épített hajlék állhatott rajta. ***Vajda-rét*** és ***Vajda-dűlő*** néven is említik. Ez utóbbi névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Alsó-Vajda. Lásd Vajda 1. (Hegyközújlak). — ÉGy., FKnT., MaKF., MVV. 5: 90, Pesty 1864/10: 305b, T0.43.186.1, T25.CPl.540, T25.CPl.541. — T16-A3B3.

Vajda 2. 1888: *Vajda.* — Földterület a település külterületének déli részén. Bizonyára személynévből jött létre, de a névadás indítékát nem ismerjük. — T0.43.186.1. — T16-A5.

Vajda-dűlő lásd **Vajda 1.**

Vajda-rét lásd **Vajda 1.**

Vajda-szállás lásd **Vajda 1.**

Váradi-hegy 2018: *Váradi-hegy.* — Földterület, domb a település külterületének nyugati részén, Nagyvárad szomszédságában. A név utótagja a 'domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T15-G3.

Váradi út lásd **Nagyváradi út**

Város-erdő lásd **Nagy-erdő**

Veres-domb 2018: *Verezs-domb,* 1860: *Veres oldal.* — Domb a település külterületének nyugati részén, Hegyközpályi és Hegyközszáldobágy határán. A név a terület vöröses színére utalhat. ***Veres-oldal*** néven is említik. Lásd Veres-oldal (Hegyközpályi). — ÉGy., MKFT. — T15-G3H3.

Veres-oldal lásd **Veres-domb**

Verespatak 2018: *Verespatak, Verespatakon,* 1858: *Vörös Patak.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben, átnyúlik a hegyközújlaki határba is. Nevét a szomszédos Veres-patakról kapta. Lásd Veres-patak (Hegyközújlak). — ÉGy., T25.CPl.541. — T16-C3.

Veres-patak 2018: *Veres-patak | Van ety kicsi patak, csak nem állandóan. Tavasszal, nyárán, amikor naty szárasság van, akkor asz ki, szárad. | Azér let Veres-patak, mer állítólak kiengették a rabokat, annak idején az életfotytiglanra elítélteket, asz monták, hoty ha megnyerik a háborút, szabadok lesznek. S kapnak letelepedési engedéjt. S a Veres-patak, az úgy van elhejeszkedve, hogy egy völgy, kétoldalt erdőü, és magaslatom van. S ellepték a rabok az erdőt, s mikor bevonultak a tatárok, vagy a törökök, akkor bezár, összezártak, s akkor nem tuttak hátrafele menekülni, elörről támatt a haccsereg, a rabokat elörről is, háturról is. Az egész országból.* 1901: *Veres-patak,* 1888: *Verespatak,* 1864: *Veres patak, veres patak | Az Uradalmi erdöbe több el nevezések vagynak. u.m. ... Veres patak, a Községi erdöbe szinte elö fordul veres patak nevezet es Láz, hogy honnat vették elneveztetésöket tudomáson kivülí.* 1860: *Véres patak.* — Patak a település külterületének keleti részén, a Nagy-erdőben. A név előtagja bizonyára a patak vizének színére utal. A helyi hagyomány azonban itt elkövetett vérengzéshez kapcsolja a megnevezést. Talán ez tükröződik a legkorábbi ***Véres-patak*** névalakban is. Vö. Verespatak, Veres-patak-kút. Lásd Veres-patak (Hegyközújlak). — ÉGy., MKFT., MVV. 5: 90, Pesty 1864/10: 306b, T0.43.186.1. — T16-C3.

Véres-patak lásd **Veres-patak**

Veres-patak-kút 2018: *Veres-patak-kút.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Veres-patakon. — ÉGy. — T16-C3.

Víkend sor 2018: *Víkend sor | Ez most jelenleg Víkend sornak hívják, de hogy az eredeti neve, hogy mi vóut, nem tudom. ... Vóut ot régen is ety pár ház, de mos má az, tele van. Végig, hád beépültek. ... Mijóta én emlékszek, Víkend sornak hífták, mer mán akkor is ijem víkendesek laktak rajta. ... Ot mán asszem, tőzsgyökeres nem is lakik egyáltalán. Mind így beköltözöttek, bevándoroltak.* — Utca a belterület északi részén, a Kis utcával párhuzamosan helyezkedik el. Újabban beépített része a településnek. Az itt lévő házak közül eredetileg többet is hétvégi háznak építettek, erre utal az elnevezése. — ÉGy. — T25-F2.

Zsidó sikátor lásd **Hatház utca**

HEGYKÖZÚJLAK
Fotó: Torkos Márk-Erik

Hegyközújlak helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz déli vonulatába illeszkedve, a Kösmő-pataktól délre, Nagyváradtól mintegy 10 km-re, északra helyezkedik el. Első említése a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzékében *Újlak* formában található. A település feltehetően a 12–13. század fordulóján a közeli, egyházi birtokon álló falvak jobbágyainak betelepülésével jött létre. Ezt követően a 17. század elejéig a váradi káptalan volt a birtokosa. Az 1552-ben 38 telekkel, majd 1588-ban 87 jobbággyal rendelkező települést 1608-ban Rhédey Ferenc váradi főkapitány szerezte meg, és az a török hódításig a család tulajdonában maradt. A falu a török időszakot még mintegy 50 lakossal átvészelte, azonban a Rákóczi-szabadságharc végére elnéptelenedett. A 18. század elején visszakerült a váradi káptalan birtokába, ekkor a település újbóli benépesítése is megtörtént. A 18. században a település nevét főleg *Pályiújak* formában használták. Gazdaságát a kiváló bortermelés, valamint a gyümölcs- és közepes színvonalú gabonatermelés jellemezte. A település határában a váradi káptalan mellett a Servánszky család is részbirtokot szerzett – feltehetően a 19. század elején –, és néhány évtizeden keresztül megosztva voltak annak tulajdonosai, majd az 1912. évi gazdacímtár adatai szerint a 20. század elején a káptalan volt a település egyetlen nagybirtokosa.

Római katolikus kápolnája 1739-ben épült eredetileg templomként, azonban az egyházközség 1743-ban a szomszédos Hegyközcsatárra került át, így az épület ezt követően kápolnaként szolgál. A kápolnával összeépülve található a ma kultúrházként működő káptalani kastély. Egy pusztító tűzvész következtében 1863-ban az épületállomány nagyobb része leégett. 1890-ben épült újjá az Árpád-kori elemeket is felhasználó református templom.

A település 1873-tól Bihar vármegye Bihari járásához, majd 1882-től a Központi (Nagyváradi) járáshoz tartozott. Az 1913-as Helységnévtár adatai szerint 263 házzal és 3774 kh területtel rendelkezett. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. 1968-tól Hegyközcsatár, Hegyközpályi, Hegyközszáldobágy, Hegyköztóttelek, Siter és Sitervölgy, majd 1992-tól Hegyközszáldobágy és Siter beosztott falvakkal együtt Hegyközcsatár község része volt. 2003 óta Hegyközszáldobággyal együtt Hegyközpályi község beosztott települése.

A település lakosságszáma 1880 és 1930 között folyamatos növekedést mutatott, 1880-ban 915, 1930-ban 1142 fő élt a faluban. Majd három évtizeden keresztül számottevően nem változott a népesség: 1941-ben 973 főt, 1966-ban pedig 953 főt rögzítettek a népesedési dokumentumok. Ezt követően azonban jelentős visszaesést látunk: 1977-ben 825, 1992-ben 555, míg 2011-ben csupán 508 főt regisztráltak. Az etnikai összetételt tekintve a vizsgált időszakban a lakosság 95%-a magyar volt, a románság a népesség 1–5%-át tette ki. A felekezeti viszonyokat vizsgálva a

reformátusok a közösség 80–90%-át képviselték, míg a római katolikusok 10–20%-os kisebbséget alkottak.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos – Szőke Richárd Rajmond

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2018-ban. Adatközlők voltak: Csipai Ferenc (64 éves), Fodor József (82), Petri Ferenc (51), Somogyi Lajos (47), Tokár Sándor (32).

Helynévtár

Hegyközújlak 2018: *Újlak, Újlakra ~ Hetyközújlak | Románok mos már inkább így ezek az új telepesek vesznek egy-egy, a város közelségében. ... Úgy mongyuk, hogy víkendes, mert ez az általános fogalom, nem tuggyuk a nevét, de aszt mongyuk, hogy víkendes. | Az újlakijaknak két, két nevek is volt. Ijen. Volt az egyik az, hogy bolhások, bolhások és volt a lóhúsosok, mert aszt monták, hogy váktak le lovat, és elmérték, ki tuggya mikor. ... És akkor ráragatt ez a kettő.* 1941: *Hegyközújlak,* 1926: *Hegyközújlak,* 1914: *Hegyközújlak,* 1913: *Hegyközújlak,* 1901: *Hegyköz-Ujlak,* 1891: *H[egy]-K[öz]-Újlak,* 1889: *Hegyköz-Ujlak,* 1884: *Hegyköz Ujlak,* 1874: *Hegyközújlak,* 1873: *Hegyköz-Ujlak,* 1864: *HK. [Hegyköz] Ujlak, Páji Ujlak, Ujlak | A' Községnek 1792dik Évig Páji Ujlak elnevezése vólt: ... A'Név eredetéről csak annyit lehet tudni, hogy HK [Hegyköz] Páji Községe Közel lévén e'Községhez: s elöbb népesíttetvén mint Ujlak, ennél fogva kapta elöbb a Páji Ujlak elnevezést. – Demiután a' 3ik szám alatti Évben, már népesebb lett annál – Kissebb Községtöl nem akarván magátt továbbrais neveztetni: ennélfogva változtatta elnevezését HK. [Hegyköz] Ujlakra: mint hogy Hegyekkel van környezve.* 1860: *H.K. [Hegyköz] Ujlak,* 1857: *Újlak,* 1851: *Hegyköz-Ujlak,* 1839: *Hegyköz-Ujlak,* 1833–1836: *Hegy Köz Ujlak,* 1818: *Ujlak,* 1808: *Hegyközújlak, Páli-Újlak,* 1806: *H.K. [Hegyköz] Ujlak,* 1803: *Pályi-Ujlak,* 1802–1811: *Pályi-Ujlak,* 1799: *Hegyköz Újlak,* [1790 k.]: *Ujlak,* 1786: *Pályi-Ujlak,* 1783: *Palyi Uj-Lak,* 1773: *Palyi-Ujlak,* pag., 1750: *Ujlak,* 1696: *Paly Uy Lak,* 1696: *Pálvylak,* 1692: *Pal-Uilak,* [1683]: *Ujlak,* 1605: *Wylak,* 1599: *Vylak, 1588: Ujlakfalua,* 1587: *Uylak,* 1569: *Wylak,* p., 1555: *Wylak,* 1553: *Wyhlak,* 1552:

Ujlak, 1388: *Wylak,* [1291–1294]: *Vylak,* v. — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település, a Hegyköz kistérségben. Közigazgatásilag Hegyközpályi község része. Román neve: *Uileacu de munte.* Szomszédos települései északon Hegyközcsatár, keleten Köröskisújfalu, délen Hegyközszáldobágy, nyugaton pedig Hegyközpályi. A település első írásos említése a 13. század végéről származik. A név az *új* megkülönböztető jelző és a *lak* 'szálláshely, lakóhely' jelentésű földrajzi köznév összetételeként keletkezett. Egy alkalommal ***Újlakfalva***-ként említik. A 17. és a 19. század között ***Pály(i) újlak*** formában is szerepel, a név előtagja a szomszédos (Hegyköz)Pályi megnevezése. A környező tájra utaló *Hegyköz* jelző a 19. század elején tűnik fel a település megnevezésében. — AH. 2/30., ComBih. 340, CzF., ÉGy., EKFT., E 158/8: 39a, 157, 219, 233, 525, 585, 795, E 158/64: 1418, Fényes 1840/4: 83, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 680, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 671, 690, Korabinsky 1786: 795, LexLoc. 60, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., Mezősi 1943: 86, MaKF., MÁKT., MKFT., MVV. 5: 91, Pesty 1864/10: 310a, Rácz 2022: 305, T0.43.185.1, T1.S.11.628/2, T1.S.46.12, T1.S.68.64, T16.T.75, T22.B.IX.a.1522, T25.CPl.165, T25.CPl.484, Vályi 3: 558, Zs. 1: 38.

Ábécé lásd **Bolt**

Alsó-Cigány-kert 2018: *Alsóu-Cigány-kert,* 1889: *Czigánykert alj.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi részén. A Cigány-kert északi része. ***Cigány-kert-alj*** formában is említik. Az *alsó* és *alj* névrészek a terület elhelyezkedésére utalnak: a Kösmő-patak völgyébe eső mélyebb fekvésű részt és annak környékét jelöli. Az *Alsó-Cigány-kert* névváltozat a Felső-Cigány-kert nevével áll korrelációban. — ÉGy., T0.43.185.1. — T12-C5.

Alsó-Csohos 2018: *Alsóu-Csohos,* 1889: *Csohos alatti.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén. A Csohos északi része. ***Csohos alatti*** formában is említik. Az *Alsó-Csohos* névváltozat a Felső-Csohos nevével áll korrelációban. — ÉGy., T0.43.185.1. — T16-A1B1.

Alsó-Irigy-kert 2018: *Alsóu-Irity-kert.* — Földterület, szántóföld a település külterületének délnyugati részén. Az Irigy-kert alacsonyabban fekvő, déli része. A név a Felső-Irigy-kert nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T16-A2.

Alszeg 2018: *Alszeg ~ Alszegi-rísz,* 1864: *Alszeg | Nyúlik Nyugotról Keletnek lapos heljen s leg lentebb ~~43~~ 37. házzal s telekkel: 6: Teleknélkül. Ezen három utszák a fekvésöktöl vették elnevezéseket.* — Utca, településrész a belterület északi részén. Az *alszeg* földrajzi köznév 'a település mélyebben fekvő része' jelentésében válhatott a falurész nevévé. ***Alszegi-rész*** formában is említik. Az *Alszeg* névváltozat a Felszeg nevével áll korrelációban. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 310b. — T21-F4.

Alszegi-rész lásd **Alszeg**

Baglyos lásd **Baglyos-erdő**

Baglyos-erdő 2018: *Bagjos-erdőü ~ Bagjos | Bisztos sog bagoj lehetett, mert én is láttam sokat valamikor.* 1889: *Baglyos,* 1864: *Bagjos | Bagjos nevü Község Közös Legelője gazos hely.* 1860: *Baglyos.* — Községi erdő a település külterületének délkeleti részén, a Szilvás-hegytől keletre, a Mogyorós-hegy és a Folt-erdő mellett. Pesty Frigyes 1864-es névgyűjtésében gazos legelőként szerepel, de az 1889-es kataszteri térkép már szálerdőként tünteti fel. Az ott tanyázó baglyokról kaphatta a nevét. ***Baglyos*** formában is említik. — ÉGy., Pesty 1864/10: 312a, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-D2.

Bak-már 2018: *Bak-már,* 1864: *Bakmár Óldal | Szílvás hegy ... Töbrészekre osztva nevezödík. Tormás hegy Kontzfar Ravazdi Óldal Bakmár Óldal. Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni. Mínd a' három Szőllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Törösdi-rét szomszédságában. A név előtagja valószínűleg a *bak* 'bizonyos állatok hímje' főnév. A *már* névrész a *mál* alakváltozataként a 'domboldal' jelentésű *mál* földrajzi köznév. ***Bak-már-oldal*** formában is szerepel, ennek utótagja a 'hegyoldal; terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — Bárth 2018: 86, ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 312b. — T16-C2C3.

Bak-már-oldal lásd **Bak-már**

Bánát 2018: *Bánát ~ Bánáti-rísz ~ Bánát ucca | Ot valamikor, úgy írják a leírázsba, hoty hát, hat ház épült oda, és azér hívjág Bánátnak, mert ijem vizes, vízlejáratos ..., egy ijem vőügy, és aszt monták, hogy azér híftág Bánátnak, mer*

megbánták, hogy odakőütösztek. 1864: *Bánát, Bánom utsza, Bánát utsza | Nyúlik Téli nyugottól Téli Keletnek szinte lapájos heljen 2 házzal s Telek kel. ezen rész régebben a' határ job részét tette 's miután ott házak épöltek, meg bánták és innen neveztetik Bánom v Bánát utszának.* — Utca a belterület északi részén, az Alszeg folytatása. A *Bánát,* ***Bánom utca*** nevek a helyiek szerint a *bán* igére vezethetők vissza. E magyarázat szerint a terület lapályos hely lévén sok gondot okozott az újlakiaknak. Ebben az esetben e helynevek a *bánom, bánomföld, bánomhegy* 'nem megbízható hozamú föld' jelentésű földrajzi köznevekkel állnak kapcsolatban. Emellett az is elképzelhető, hogy az utcanevek a *Bánát* tájnévvel is összefüggésbe hozhatók. Ebben az esetben ennek a falurésznek lehettek olyan lakosai, akik a Bánátból költöztek Hegyközújlakra. ***Bánáti-rész*** és ***Bánát utca*** formában is említik. Ez esetben a *Bánom utca* előtagja a név átértelmezésével jött létre. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 310b. — T21-G4.

Bánáti-rész lásd **Bánát**

Bánát utca lásd **Bánát**

Bánkút 2018: *Bánkút | Páji és Újlak határánál lévő, egy jóízű forrás, ivóuvíszforrás. ... A hej megvan, a forrás nincs, aki fentarcsa. Régen a kaszás-kapás emberek mindik takarították, tisztán tartották.* 1941: *Bán kútja.* — Földterület és a rajta lévő egykori forrás a település külterületének délnyugati határszélén, nagyobb része a hegyközpályi határhoz tartozik. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. ***Bánkútja*** formában is említik. Lásd Bánkútja (Hegyközpályi). — ÉGy., MaKF. — T16-A2.

Bánkútja lásd **Bánkút**

Bánom utca lásd **Bánát**

Barabás-rét 1830: *Barabás-Rét.* — Rét a település külterületének északkeleti részén, a Varga-rét és a Virág-rét között, a forrásokban később feltűnő Feketető területén. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — T25.CPl.678. — T17-E1.

Berkenyés lásd **Berkenyés-tető**

Berkenyés-tető 2018: *Berekenyés-tetőü | Valamikor állítólag berkenyefák vóutak.* 1884: *Berekenyes,* 1830: *Berkenyes.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Virág-réttől délre. A harmadik katonai felmérés térképe cserjés területként ábrázolja. Növényzetéről kapta a nevét. A név utótagja a 'domb legmagasabb pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. ***Berkenyés*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., HKFT., T25.CPl.678. — T17-E1.

Bódi-kút 2018: *Bóudi-kút ~ Csohos-kút | A Jóuzsi bácsi takarította mindig a Bóudi-kútat. Egy ojan kútat, amiből ivott itt a felszegi ucca. És mindig ű takarította, mer aszonta, hogy ű használta a lektöb vizet, ű takaríccsa ki. A falu vígin lakott. ... hát ojan három-négy méteres kút.* — Kút a belterület nyugati részén, a Bódi sikátoron, a Csohos szomszédságában. A név előtagja családnevet őriz. A kútnevet egy helyi mondás is őrzi: *„Eltévedt, mint Cirják a Bódi-kútban".* A szomszédos területre utalva ***Csohos-kút*** formában is említik. Vö. Bódi sikátor. — ÉGy. — T21-E5.

Bódi sikátor 2018: *Bóudi sikátor | A Bódi-kúthoz vezet.* — Kisebb utca a település belterületének nyugati részén. A rajta álló kútról kaphatta nevét. A név utótagja az 'utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T21-E4E5.

Bodó-erdő 2018: *Bodóu-erdőü.* — Kisebb erdő, akácos a település külterületének keleti részén, a Mogyorós-hegytől északkeletre. Nevét tulajdonosáról kaphatta. — ÉGy. — T16-D1.

Fogyasztási szövetkezet
Forrás: Régi képek Hegyközújlakról

Bolt 2018: *Bóut ~ Ábéce ~ Hangya szövetkezet | Mos már Boltnak mongyák vagy Ábécének, de asztat még a régi világbam vol kialakítva, a magyarvilágban Hangya szövetkezet névem működött.* — Bolt és kocsma a belterület köz-

pontjában, a Derékon. ***Ábécé*** és ***Hangya szövetkezet*** formában is említik. — ÉGy. — T21-F4.

Bónis-forrás 2018: *Bóunis-forrás.* — Forrás a település külterületének keleti részén, a Baglyos-erdő mellett. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T16-D2.

Borjúnyomás 2018: *Borjúnyomás,* 1889: *Borju nyomás,* 1864: *Borju nyomás | Ezen dűlö [Csohos] mellet van a Borju nyomás nevű hely. – itt Délelnek a' Szarvas Marhák lapáj hej az utsza végén egy szintén jó Karban lévő itató Kuttal. mellette a' Régi temetö Kert van.* 1860: *Borjú nyomás.* — Kisebb földterület a település külterületének északnyugati részén, a faluból észak felé kivezető út nyugati oldalán. Ma már jórészt beépítették. A szarvasmarhák számára fenntartott hely volt. A név utótagja 'a falu határában levő legelő' jelentésű *nyomás* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 311b, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T12-B5.

Cigány-kert 2018: *Cigány-kert ~ Cigány-kert-rísz,* 1889: *Czigánykert,* 1864: *Cigány Kert | 5.^{k} Dűlö: Cigány Kert. | Többnyire Szántó, 's részben Kaszállók a' határba job minőségű földek: Eszakról a' Kösmö patak választja Csatártól. íttis egy ítató jó Karban lévő Kút. honnan vette nevezését nem tudni. menedékesek észak óldalon és szántók, lápójon vannak a' Kaszálló földek.* 1860: *Czigány Kert.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északi határánál, a belterület északkeleti szomszédságában. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Cigány-kertből. A névadás indítékát nem ismerjük. ***Cigány-kert-rész*** formában is említik. — ÉGy., Pesty 1864/10: 311b, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-C1.

Cigány-kert-alj lásd **Alsó-Cigány-kert**

Cigány-kert-rész lásd **Cigány-kert**

Cser-hegy 2018: *Cser-hegy ~ Cser-hegy-rísz,* 1860: *Cserhegyoldal.* — Domb, földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén, a hegyközpályi határszélen, a Rózsás-hegy folytatásában. A nagyobb része Hegyközpályihoz tartozik. A név előtagja a *cser* növénynév, amely arra utalhat, hogy egykor erdő lehetett, utótagja pedig a 'kiemelkedés, domb' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. ***Cser-hegy-rész*** és ***Cser-hegy-oldal*** formában is említik. Az utóbbi névváltozat esetében az utótag a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. Lásd

Cser-hegy Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Cser-hegy (Hegyközpályi). — ÉGy., FKnT., MKFT. — T16-A2.

Cser-hegy-oldal lásd **Cser-hegy**

Cser-hegy-rész lásd **Cser-hegy**

Csohos 2018: *Csohos ~ Csohozs-düllőü,* 1901: *Csohos,* 1889: *Csohos,* 1864: *Csohos | Nyári Nyúgot részet szátó, és Kevés Kaszálló földek: a' Szántók hegy óldalon nyúlanak le északnak – a Kaszállók lapájos heljeken fekszenek.* 1860: *Csohos.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Csohosból. A név a 'mély fekvésű, vizes terület, ahol a tavikákához hasonló, gömbölyű szárú vízinövény él a nád és a sás között' jelentésű *csohos* földrajzi köznévből alakult. ***Csohos-dűlő*** formában is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. Vö. Csohos-kút 1. — ÉGy., FKnT., MVV. 5: 91, Pesty 1864/10: 311a, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-B1.

Csohos alatti lásd **Alsó-Csohos**

Csohos-dűlő lásd **Csohos**

Csohos-kút 1. 2018: *Csohos-kút,* 1889: *Csohos kút,* 1864: *Csohos Kút | Van egy jó ívó víz Kutja a'Községnek ezen heljen mely a'Közelebbi 2.Évi nagy szárazságban, a'midön a'Kútak kiapadtak ez mégis elegendö vízet szólgáltatott alakosságnak a'Dűlőrül neveztetik Csohos Kútnak.* 1830: *Csohos Kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Csohoson. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. — ÉGy., Pesty 1864/10: 311b, T0.43.185.1, T25.CPl.678. — T16-B1.

Csohos-kút 2. lásd **Bódi-kút**

Csoma 2018: *Csoma ~ Naty-Csoma ~ Csuma-ódal ~ Csoma-szántóufőüd | A csoma a réjgi*

nyelvezedben a daganatos ráknak az elnevezése. 1889: *Csoma,* 1864: *Csoma | Szántóföld – nagyobb részbe a Községnek Közös legelője mely gazos – elnevezése nem tudatik míből szarmazot. Délre Száldobágyal határos.* 1860: *Csoma.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén, a Dobolótól keletre. A hegyközszáldobágyi határba is átnyúlik. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy a név személyre utal. Kisebb valószínűséggel a 'döghalál, pestis, betegség' jelentésű *csoma* szóval is kapcsolatba hozható. ***Nagy-Csoma, Csoma-oldal*** és ***Csoma-szántóföld*** formában is említik. A *Nagy-Csoma* névváltozat előtagja a terület méretére utal. A *Csoma-oldal* névváltozat utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. Vö. Csoma-kút, Égett-Csoma, Külső-Csoma. Lásd Csoma (Hegyközszáldobágy). — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 313a, SzT., T0.43.185.1, T25.CPl.679, ÚCsnT., ÚMTsz. — T16-B2B3C3.

Csoma-kút 2018: *Csoma-kút ~ Csoma-vőüty-kút,* 1889: *Csoma kút.* — Kút a település külterületének déli részén, a Csoma északi szélénél. ***Csoma-völgy-kút*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.185.1. — T16-B2.

Csoma-oldal lásd **Csoma**

Csoma-szántóföld lásd **Csoma**

Csoma-völgy-kút lásd **Csoma-kút**

Csomzó 2018: *Csomzóu,* 1889: *Csomzó,* 1864: *Csomzó | Szántó Kaszálló földek. Dombos hely elnevezése honnan eredetéröl világosítást nem nyújthatni.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén, a Hegyközszáldobágyi úttól keletre. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., Pesty 1864/10: 312b, T0.43.185.1. — T16-B2.

Dél-kert 1860: *Dél Kert.* — Földterület, kert a település külterületének délnyugati részén, a Rónyai sikátor és a Róka utca között. A fekvése alapján kaphatta a nevét. — T25.CPl.679. — T16-B2.

Dél-Rózsás lásd **Dél-Rózsás-hegy**

Dél-Rózsás-hegy 2018: *Dír-Rőuzsás-hegy ~ Dír-Rőuzsás,* 1864: *Dél* és Észak *Rózsás.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén. A Rózsás-hegy része. ***Dél-Rózsás*** formában is említik. A névváltozatok előtagjai a terület elhelyezkedésére utalnak, és az Észak-Rózsás-hegy nevével állnak korrelációban. — ÉGy., Pesty 1864/10: 311a. — T16-A2B2.

Demeter 2018: *Demeter ~ Demeter-rísz.* — Földterület, legelő, forrásos hely a település külterületének keleti részén, a Feketetótól keletre. ***Demeter-rész*** formában is említik. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T17-E1.

Demeter-rész lásd **Demeter**

Derék 2018: *Derík, Deríkon ~ Derík ucca ~ Főü ucca | Ez a falu dereka. | Ety széles ucca. Azér hívják Deréknak.* 1864: *Derék uttza | Nyúlik Deltöl: Északnak menedékes lejtősségel. Ezen Utszába van D Kaptalan Udvar háza, Község ház, Református Templom – oskola, 's Lelkészi lak. 52. házzzal s telekkel. mintegy Dereka v közepe a' Községnek.* — A település főutcája a belterület központjában. Az Alszegre merőlegesen, a Macskás utcával párhuzamosan helyezkedik el. A hozzá tartozó kertek az ún. Deréki-kertek. A név a 'valaminek a közepe' jelentésű *derék* földrajzi köznévből alakult. ***Derék utca*** és ***Fő utca*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 310a. — T21-F4.

Derék Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Deréki-kertek 2018: *Deréki-kertek.* — Kertek a belterület nyugati oldalán, a Derék nevű utcához tartoznak. — ÉGy. — T21-F4.

Derék utca lásd **Derék**

Doboló 2018: *Dobollóu ~ Dobollóu-rísz,* 1889: *Dobolló,* 1864: *Dobolló | Szántó Földek Dombos*

hely és völgyes – elnevezése eredetét nem tudhatni. Délre Száldobágyal határos. 1830: *Dobolló.* — Földterület, kaszáló a település külterületének délnyugati részén, a Hegyközszáldobágyi út mellett keletről. A névadás indítékát nem ismerjük, a helybeliek szerint a kisbíró illetményföldje lehetett. ***Doboló-rész*** formában is említik. Lásd Doboló-patak (Hegyközszáldobágy). — ÉGy., Pesty 1864/10: 313a, T0.43.185.1, T25.CPl.678. — T16-B2.

Doboló-rész lásd **Doboló**

Dögkút 2018: *Dökkút ~ Döktemetőü.* — Gödör a település külterületének keleti részén, a Bodó-erdő szomszédságában. Az elhullott állatokat hordták ide. ***Dögtemető*** formában is említik. — ÉGy. — T12-D5.

Dögtemető lásd **Dögkút**

Drágos-tanya 2018: *Drágos-tanya | Itt régen ety hegyi orvos lakott, és a háború előtt elmenekült, és akkor megvette egy román család az egész birtokkal együtt, az egész völgyet.* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén, az Isten-hegytől északra. Ma már nem lakják. A név előtagja bizonyára a tulajdonosra utal, az utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T16-D2.

Drugás-szállás 1864: *Drugás szállós | Matskajuk Szántó Kaszálló Legelö heljek Dombos völgyes hely. Egyrésze neveztetík Drugás szállósnak ... elnevezése onnan eredt: hogy Régebben KisUjfalusi Drugás família birta kík szállásokat épitvén: maí napig fent maradt ezen darabrétre nézve a' Drugás nevezet.* 1830: *Drugás Szállása.* — Egykori tanya, ma már földterület a település külterületének déli-délkeleti részén, a Csomától keletre, a Macskalyuk nevű határrészen. ***Drugás szállása*** formában is említik. A név előtagja családnevet őriz, egy 1727-es nagyváradi vizsgálatban említik Kisujfalusi Drugás Gábort a szomszédos Köröskisújfaluról. Ez a család birtokolt Hegyközújlakon is. A név utótagja a 'településtől távol fekvő emberi lakóhely' jelentésű *szállás* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/10: 313a, Sana 2009: 175, T25.CPl.678. — T16-C3.

Drugás szállása lásd **Drugás-szállás**

Ebes 2018: *Ebes, Ebesen ~ Zebes,* 1864: *Ebes Kert utsza | Nyúlik Kelettöl nyugotnak 12 házzal Telekkel 3 Telek nélkül. ezen részen van Két temető Kert Refftus és RCath. hívek számára. elnevezését onnan Kapta, míszerínt ezen házak Közt egy Kert vólt elkölönítve 's elhagyva, hova az elvert ebek hányattak. Később kitisztittatván; most szölövel gyümölcsössel van bérakva; 's házakkal ellátva. ezen Kert vis hely alatt: több nevezetes Pontok is vannak: magos heljen fekszik.* — Kisebb utca a belterület keleti felében, a Macskás-tetőből ágazik el. A név a 'bozótos, zsombékos, mocsaras rétség' jelentésű *ebes* földrajzi köznévből alakult. A Pesty Frigyes adatközlőjétől származó magyarázat, amely az *eb* 'kutya' szóhoz kapcsolja a nevet, átértelmezés eredménye. Néhány helyi lakos az *az* névelő *z* hangját a névhez kapcsolva, ***Zebes***-ként emlegette. ***Ebeskert utca*** formában is szerepel. Vö. Ebes-kút. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 310b. — T21-G4.

Ebeskert utca lásd **Ebes**

Ebes-kút 2018: *Ebes-kút | A Tabán, az ajjám van, a vígibe.* — Kút a belterület déli részén, az Ebeshez tartozik. — ÉGy.

Égett-Csoma 2018: *Éget-Csoma.* — Földterület, kaszáló a település külterületének déli részén. A Csoma keleti része. A név előtagjának jelentése alapján olyan terület lehetett, amelyről a fákat égetéssel irtották ki. — ÉGy., FKnT. — T16-C3.

Észak-Rózsás lásd **Észak-Rózsás-hegy**

Észak-Rózsás-hegy 2018: *Észak-Rózsás-hegy ~ Észak-Rózsás,* 1864: Dél és *Észak Rózsás.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén. A Rózsás-hegy része, a Hegyközpályi úttól északra található. ***Észak-Rózsás*** formában is említik. Az *észak* előtag a terület elhelyezkedésére utal, és a Dél-Rózsás-hegy nevével áll korrelációban. — ÉGy., Pesty 1864/10: 311a. — T16-A1B1.

Fakó-patak 2018: *Fakóu-patak | Itt is egy völgyrész jön, ami szinte patakká fejlődik, ami elmety Pájinak itt, a dom túlsó oldalán. ... Ott is innen-onnan kis források gyűltek, esőzésekkor nagy, de amúty csak úty csordogál. Vagy naty szárasságba ki is szárad mos már.* — Völgy és a hozzá tartozó patak a település külterületének délkeleti részén. A helyiek szerint a patak gyakran kiszárad. Az előtag a helyiek elmondása

szerint az egykor itt lakó Fakó családra utal. — ÉGy., ÚCsnT. — T16-C3D3.

Falu ritkása 2018: *Falu ritkása | A Ritkásom vegyes, fele főűd, fele kaszállóu. | Az az újlaki erdőü vóut.* 1889: *Falu ritkása,* 1864: *Falu Ritkássa | A' Falu Ritkássa Község Rétje és Legelője tagosítás utján is helybe hagyatot mín régi birtoka a' Községnek.* 1830: *Falu Ritkása.* — Földterület, erdő, szántóföld és kaszáló a település külterületének déli oldalán. A név előtagja a terület közös birtoklására utal, utótagja *az* 'erdőrész, ahol a fák ritkán állnak; irtásos hely' jelentésű *ritkás* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 313a, T0.43.185.1, T25. CPl.678. — T16-C3.

Feketető 2018: *Feketetóu ~ Feketóu ~ Feketóu-düllőü ~ Feketetóu-rísz,* 1889: *Fekete tó,* 1860: *Feketó.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a Cigány-kerttől keletre. Bizonyára tó, időszakos vízállás volt egykor e részen: a Kösmő-patak árterében létrejött időszakos vízállás lehetett, amely a színéről kaphatta a nevét. Ez vonódott át a környező földterület megnevezésére is. A ***Feketető-rész*** névváltozat utótagja a *rész* 'határrész' földrajzi köznév. A név előtagja a kiejtésben egy szótaggal megrövidült, így alakulhatott ki a ***Feketó*** névváltozat. Ehhez kapcsolódott a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév, ***Feketó-dűlő*** formában. Vö. Külső-Feketó. — ÉGy., FKnT., T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-D1, T17-E1.

Feketető-alj lásd **Külső-Feketó**

Feketető-rész lásd **Feketető**

Feketó lásd **Feketető**

Feketó-dűlő lásd **Feketető**

Felső-Cigány-kert 2018: *Felsőü-Cigány-kert.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A Cigány-kert magasabban fekvő déli része. A *Felső* előtag a terület elhelyezkedésére utal. A név az Alsó-Cigány-kert nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T16-C1.

Felső-Csohos 2018: *Felsőü-Csohos.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén. A Csohos magasabban fekvő déli része. A *Felső-* előtag a terület elhelyezkedésére utal. A név az Alsó-Csohos nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T16-B1.

Felső-Irigy-kert 2018: *Felsőü-Irity-kert.* — Földterület, szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a hegyközpályi határ mellett, a Rózsás-hegytől délre. Az Irigy-kert magasabban fekvő északi része. A *Felső-* előtag a terület elhelyezkedésére utal. A név az Alsó-Irigy-kert nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T16-A2.

Pince a Felszegen Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Felszeg 2018: *Felszeg, Felszegen ~ Felszegi-rísz ~ Felszeg ucca | És it volt mindig nagy verekedés az alszegi és a felszegijek között, mer hotyha felszegi volt a lány, akkor alszegi fijú nem mehetett oda udvarolni.* 1864: *Felszeg utsza, felszeg | Nyúlik Kelettől Északnak legmagassab hely 46. házzal 's telekkel.* — A belterület délnyugati része. A név a *felszeg* 'a falu felső része, felvég' jelentésű földrajzi köznévből alakult. ***Felszeg utca*** és ***Felszegi-rész*** formában is említik. Az utóbbi névváltozatban a *rész* 'településrész' földrajzi köznév szerepel. A *Felszeg* név az Alszeg nevével áll korrelációban. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 310a. — T21-F4.

Felszegi-rész lásd **Felszeg**

Felszeg utca lásd **Felszeg**

Finta Imre-föld 2018: *Finta Imre-főűd | Az övéké volt, s mekkapta a nevet róla.* — Földterület,

legelő a település külterületének keleti részén, a belterülettől nem messze, a Mogyorósi úttól délre. Nevét tulajdonosáról kapta. Vö. Finta-kút. — ÉGy. — T16-D1.

Finta-kút 2018: *Finta-kút | A Finták főggye mellett volt, az is egy itatókút vóut.* — Csordaitató kút a település külterületének keleti részén, a Finta Imre-föld szomszédságában. — ÉGy. — T16-D2.

Folt-erdő 2018: *Fóut-erdőü ~ Uradalmi-erdőü,* 1889: *Fót erdő,* 1884: *Uradalmi erdö,* 1864: *Uradalmi Erdö,* 1864: *Fót Erdö | A' Káptalan bírja nagykiterjedésbe és egykisrészbe Servánszky famílía nevezetét vette onnan mert többheljen Kaszálló és legelönek való rétek lévén Közte az Erdőt részekre szakítják el. Északról a' Csatári ~~Erdőt~~ határt a' Kösmö választjael tőlle Kelet és Délről a' Kis Ujfalusi Erdöség. Dombos és völgyes helj – találtatik benne Farkas. Vad Sertés, Róka, Őz. Nyúl – Császármadár. vadászatra nézve tílalmas hely Tölgy, Cser. Bük és szerszám fák tenyésznek.* 1830: *Fót Erdő.* — Nagy kiterjedésű erdő a település külterületének keleti és délkeleti részén. A név előtagja a 'tisztás' jelentésű *folt* földrajzi köznév, így magyarázza Pesty Frigyes adatközlője is. Az ***Uradalmi-erdő*** megjelölés arra utal, hogy az erdő káptalani tulajdonban volt. Ez az egykori erdő nagyobb kiterjedésű volt a mainál, s átnyúlt Hegyközszáldobágy területére is. Lásd Uradalmi-erdő (Hegyközszáldobágy). — ÉGy., FKnT., HKFT., MKFT., Pesty 1864/10: 312a, T0.43.185.1, T25. CPl.678. — T17-E2F2.

Fő utca lásd **Derék**

Fráter-féle-birtok lásd **Fráter-földrész**

Fráter-földrész 2018: *Fráter-főüdrísz ~ Fráter-féle-birtok.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Fráter-féle-birtok*** formában is említik, melynek utótagja az 'egy gazda tulajdonában lévő földterület' jelentésű *birtok* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T16-C1.

Frigmann-birtok lásd **Frigmann-tanya**

Frigmann-tanya 2018: *Frigman-tanya ~ Fridmam-birtok ~ Frigmán-tanya | Az a nevirül, az embernek a nevirül kapta aszt a nevet, mer Frigmánnak hífták a gazdáját, és vót neki nagy darap főggye, mozs birkalegelő.* — Földterület, legelő, egykori tanya a település külterületének délkeleti részén, a Sásos-völgytől nyugatra. Az épületeknek ma már nyoma sincs. Nevét egykori tulajdonosáról kapta. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. A ***Frigmann-birtok*** névváltozat utótagja az 'egy gazda tulajdonában lévő földterület' jelentésű *birtok* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T16-D2.

Gáné 2018: *Gáné ~ Gáné-kaszállóu ~ Gáné vőügye.* — Kaszáló a település külterületének nyugati részén, a Csohos szomszédságában. ***Gáné-kaszáló*** és ***Gáné völgye*** formában is említik. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T16-A1B1.

Gáné-kaszáló lásd **Gáné**

Gáné völgye lásd **Gáné**

Gazdasági iskola 1941: *Gazd[asági] isk[ola].* — Épületek a település külterületének keleti részén, a Mogyorós-hegy területén, a Szőke-kút és a Kincses-patak találkozásától északra. Gazdasági iskola működött benne. — MaKF. — T17-E2.

Gerlice 2018: *Gerlice | Volt is ety kastéj ebbe a rézbe valahol itt.* — Földterület, kaszáló a település külterületének keleti részén, a Bodó-erdő szomszédságában. Egykor épület is állt rajta. Nevét egykori tulajdonosáról kaphatta, talán a nagyváradi Gerliczy családot nevezhették így, amely egykor fontos szerepet játszott a település történetében. A területhez helyi monda is kapcsolódik: Egy alkalommal ki akarták fosztani a Gerlice család birtokát. Néhány Nagyváradra tartó ember – az ott élők engedélyével – egy nagyobb kosarat helyezett el a Gerlice-tanyán. Elmondásuk szerint a nehéz csomagot nem akarták magukkal cipelni az előttük álló hosszú útra. A tanyán lévő kutyák az otthagyott kosarat megállás nélkül ugatták. A báróban gyanút keltett a kutyák viselkedése, ezért belelőtt a csomagba. A lövést követően egy fegyveres ember fordult ki a kosárból. — ÉGy. — T16-D1.

Golgota 2018: *Golgota ~ Golgota-rísz.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a Mogyorósi úttól délre. ***Golgota-rész*** formában is említik. A névadás indítékát nem ismerjük. A név egybeesik a bibliai Golgota megnevezéssel. — ÉGy. — T16-D1.

Golgota-rész lásd **Golgota**

Halasi 2018: *Halasi ~ Halasi-rísz ~ Halasi-vőügy | Az áradásos, vízbuzgásos hejeket megrekesztik ety kicsit, a hal áradáskor, tavaszkor felmegy ívni, és visszafele az apadáskor otmarad a lapájos területegbe. Ennek készítettek rekeszeket, talán ez még annak lehet a maradéka.* 1889: *Halasi,* 1864: *Halasi | Szántó Földek Dombos völgyes hely Száldobágy Községel határos – elnevezését nem tudhatni.* 1860: *Halasi,* 1830: *Halassi.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, az Irigy-kerttől délre. A terület kisebbik része Hegyközszáldobágyhoz tartozik. A régi térképek itt jelölik a Kösmő-patak egyik ágát, melyek mentén végig vízállásos területek húzódtak. A név talán ezzel összefüggésben hallal, halászattal kapcsolatos lehet. Emellett az is elképzelhető, hogy családnevet kereshetünk benne. ***Halasi-rész*** és ***Halasi-völgy*** formában is említik. Vö. Külső-Halasi. Lásd Halasi (Hegyközszáldobágy). — ÉGy., Pesty 1864/10: 313a, T0.43.185.1, T25.CPl.678, T25.CPl.679. — T16-A3B3.

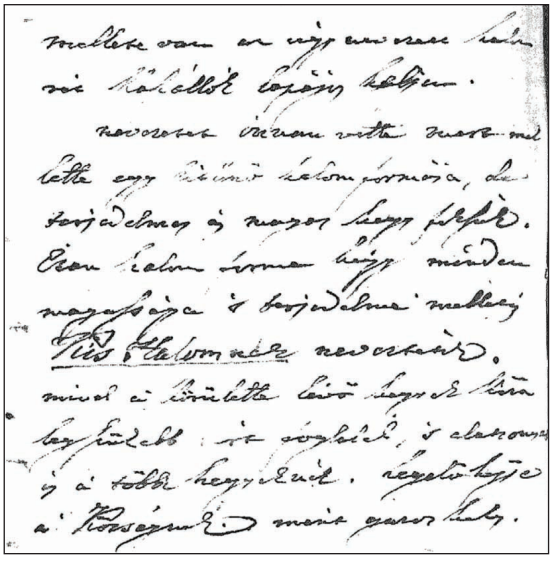
Halasi-rész lásd **Halasi**

Halasi-völgy lásd **Halasi**

Halom-gaz 2018: *Halom-gaz.* — Földterület, kaszáló a település külterületének nyugati részén, a Halom-rét mellett. Bizonyára a domborzatáról kapta a nevét, a közelben lévő *Halom-rét* és *Halom-tető* nevéhez hasonlóan. A név utótagja a 'cserjés, bokros erdő' jelentésű *gaz* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T16-B2.

Halom-rét 2018: *Halom-rít,* 1889: *Halomrét, Halom rét,* 1864: *halom rét | Kaszállók lapájos heljen. nevezetet onnan vette mert mellette egy kítűnö halom formára, de terjedelmes és magos hegy fekszik. Ezen halom forma hegy minden magassága 's terjedelme mellett Kis Halomnak neveztetik. mivel a 'Körülette lévö hegyek Közt legszükebb tért foglalel, 's alacsonyab is a'többi hegyeknél. Legelö hejje a'Községnek mint gazos hely.* 1860: *Halom rét,* 1830: *Halom-Rét.* — Földterület, rét a település külterületének nyugati részén, a Halom-gaz mellett. A közelében lévő Kis-halomról kapta a nevét. — ÉGy., Pesty 1864/10: 313b, T0.43.185.1, T25.CPl.678, T25.CPl.679. — T16-B2.

Halom-tető 1830: *Halom-Tető.* — Földterület a település külterületének délnyugati határszélén, a Halasi egy részét jelölhette. A név a terület domborzatára utal. Előtagja esetleg kapcsolatba hozható a tőle nem messze északra lévő dűlőket jelölő *Halom-gaz* és *Halom-rét* nevekkel, utótagja pedig a 'domb legmagasabb pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.678. — T16-A2B2.

A Halom-rét lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 313b)

Hangya szövetkezet lásd **Bolt**

Határ-gödör 1889: *Határgödri,* 1864: *határ gödör | 7ik Dűlö Virág rét másik neve határ gödör. | Kis részbe Szántó, és Kis részbe Kászálló föld Tagositás kor a'D. Káptalannak jutott rész. Dombos, gödrös lapájos heljek. nevezetét a' sok mezei virágokról a' másik elnevezését a' határba lévő nagy gödörröl vette.* 1830: *Határ Gödri.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a hegyközcsatári határ szomszédságában: erre utal a név előtagja. A név utótagja bizonyára a 'völgy, lapályos területrész a dombok között' jelentésű *gödör* földrajzi köznév. ***Határ gödre*** formában is említik. Pesty Frigyes adatközlője azonosítja a Virág-réttel. — FKnT., Pesty 1864/10: 311b, T0.43.185.1, T25.CPl.678. — T17-F1.

Határ gödre lásd **Határ-gödör**

Hatházi-erdő 2018: *Hatházi-erdőü.* — Földterület, egykori erdő a település külterületének déli részén, a Ravaszdi keleti szomszédságában. A név előtagja a településen élő Hatházi családra utal. Vö. Hatházi-forrás. — ÉGy. — T16-C2.

Hatházi-forrás 2018: *Hatházi-forrás.* — Egykori forrás, a Hatházi-erdőben eredt a település külterületének déli részén. — ÉGy.

Házatlanok 1860: *Házatlanok.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Feketető szomszédságában. Talán a házatlan zsellérek osztott területet jelölték így. A megjelölés tulajdonnévi volta kérdéses. — T25.CPl.679. — T16-D1.

Hegyközpályi út 2018: *Hetyköszpáji út ~ Róuzsáshegyi út.* — A Hegyközpályi felé vezető földút a település külterületének nyugati részén, a Rózsás-hegyen vezet keresztül. ***Rózsáshegyi út*** formában is említik. — ÉGy. — T16-A2B1.

Hegyközszáldobágyi út 2018: *Hetykösszáldobágyi út ~ Vajda | Ez valamikor ety főút volt, itt jártak át gyalokszerrel.* 1889: *H[egyköz] Száldobágyi út, Száldobágyi út.* — A Hegyközszáldobágyra vezető út, a település külterületének déli részén, a Vajda szomszédságában. ***Vajda*** és ***Száldobágyi út*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.185.1. — T16-B2.

Hegytető 1830: *Hegy Tető.* — Magaslat a település külterületének keleti részén, a Folt-erdőben, a köröskisújfalusi határnál. A név utótagja a 'domb legmagasabb része' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.678. — T17-F2.

Hívő templom lásd **Imaház**

Hodosi-erdő 2018: *Hodosi-erdőü | Mivel ezen a területen, ezen a részen, a Hetyköznek ezen a részém van naty területű erdők. És ö, csináltak parcellákat, hogy mék falunak mék az erdeje. Tehát Csatári-erdő van, mert ot Csatárnak van, de úty távolabb, min Bihar, Szalárd, Hodos, ezek a területek, ot sík területek. S akkor nekik külön attak. És úgy voltak el, a megnevezése is, hoty Szalárdi-erdő, Hodosi-erdő, Bihari-erdő.* — Erdő a település külterületének délkeleti részén, a Folt-erdőnek a Jákóhodos falu tulajdonában lévő része. — ÉGy.

Hosszú-rét 1. 1889: *Hosszú rét.* — Földterület, kaszáló a település külterületének keleti részén, a Folt-erdőben. A név előtagja a terület alakjára utal. — T0.43.185.1. — T17-F2.

Hosszú-rét 2. 2018: *Hosszú-rít.* — Földterület, rét a település külterületének keleti részén, a Baglyos-erdő szomszédságában. A név előtagja a terület alakjára utal. — ÉGy. — T16-D2.

Imaház 2018: *Imaház ~ Hívőü templom.* — Épület a település belterületének déli részén, a Felszegen. A baptista felekezetű lakosság használja, emiatt ***Hívő templom*** formában is említik. — ÉGy. — T21-F4.

Irigy-kert 2018: *Irity-kert ~ Irity-kert-rísz,* 1889: *Irigykert,* 1864: *IrigyKert | Szántó földek Dombos – HK [Hegyköz] Pájival határos nyúgotról Délről az Rózsás hegy fekszík, elnevezése eredetéről mítse tudhatni. mellete van az úgy nevezett halom rét Kaszállók lapájos heljen.* 1860: *Irigy kert.* — Földterület, szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a hegyközpályi és hegyközszáldobágyi határnál. Két részből áll: az Alsó- és a Felső-Irigy-kertből. A névadás indítékát nem ismerjük. Talán vitatott tulajdonjogú, határú terület lehetett. ***Irigy-kert-rész*** formában is említik. Lásd Irigy-kert (Hegyközszáldobágy). — ÉGy., Pesty 1864/10: 313a, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-A2.

Irigy-kert-rész lásd **Irigy-kert**

Községház Forrás: Régi képek Hegyközújlakról

Iskola 2018: *Iskola,* 1864: *Község ház.* — Épület a belterület központjában, a Derékon. Elemi és óvodai oktatás működik benne. Régen ez az épület volt a községház, ezt jelöli a Pesty Frigyes névgyűjtésében szereplő ***Községház*** forma. — ÉGy., Pesty 1864/10: 310a. — T21-F4.

Isten-hegy 2018: *Isten-hegy | Egy ojam melek fekvésű, déli rész, nagyom meredek. ... Aszongyák, a lekhamarap termő vidék volt, mivelhogy nagyon kelet, délkeleti fekvésű.* 1889: *Isten hegy.* — Földterület, domb, a 19. században szőlő a település külterületének keleti részén. A névadás indítékát nem ismerjük, a név előtagja talán jó termőhelyre utalhat. Az utótagja 'szőlőhegy' je-

lentésben szerepelhet a névben. — ÉGy, FKnT., T0.43.185.1. — T17-E2.

Jászlos 1889: *Jászlos.* — Földterület, a 19. században nagyobbrészt szőlő, néhány kisebb legelővel a település külterületének délkeleti részén, az Isten-hegytől nyugatra. A név bizonyára az 'etető vályú' jelentésű *jászol* szó *-s* melléknévképzős származéka, de a névadás indítékát nem ismerjük. — T0.43.185.1. — T16-D2.

Kákás 1864: *Kákás | Vizeshely lévén sok Kákát terem.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Csohos nyugati-északnyugati része, ahol egy kis ér folyt keresztül, északon a Kösmő-patak határolja. Az ott lévő növényzetről kapta a nevét. — Pesty 1864/10: 311a. — T12-A5.

Kápolna 2018: *Kápolna.* — Épület a belterület keleti részén, a Református temető bejáratánál. — ÉGy. — T21-G4.

Káptalan-kastély lásd **Kultúrház**

Káptalan-tanya 1888: *Káptalan tanya,* 1884: *Káptalan tn. [tanya].* — Földterület, legelő, egykori tanya a település külterületének északkeleti részén. A hegyközújlaki határ egy részét egykor a nagyváradi római katolikus káptalan birtokolta, a név előtagja erre utal. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., HKFT., Hnt. — T17-F1.

Katolikus temető 2018: *Katóulikus temetőü,* 1860: *C.[atholikus] Temető.* — Temető a belterület déli oldalán, az Ebes és a Macskás-tető szomszédságában. — ÉGy., T25.CPl.679. — T21-G4.

Katolikus templom 2018: *Katóulikus templom | Ez a katólikus templom, és egy része már most úty kultúrház gyanánt hasznájjuk, már a falu.* — Templomépület a belterület központjában, a Derék tetején. Az épület másik része a Kultúrház. — ÉGy. — T21-F4.

Kávás lásd **Kávás utca**

Kávási híd 2018: *Kávási híd.* — Belterületi rész a belterület északnyugati részén, a Kávás utca része. Bizonyára az egykor itt álló hídról kapta a nevét. A harmadik katonai felmérés térképszelvénye valóban jelöl ezen a részen egy hidat, amely a Kösmő-patak mellékágán

Katolikus templom Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

vezetett keresztül. Ennek azonban ma már nincs nyoma. — ÉGy. — T21-E3F3.

Kávás-kertek 2018: *Kávás-kertek,* 1889: *Kertalja,* 1864: *Kertajja | Tagosított Kaszálló rétek. Délről rá nyúlnak az alszeg, és bánát nevü Uttza házak Kertjei északról elválasztja a' Csatári határtól, az úgy nevezett Kösmő patak.* — Földterület, szántóföld, a Kávás utcához tartozó földek a település külterületének északi részén, a belterület közvetlen közelében. A 19. századi forrásokban ez a terület ***Kertalja*** formában szerepel, ami 'a kertek folytatása a külterületen' jelentésű *kertalja* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 311b, T0.43.185.1. — T16-B1C1.

Káváskút 2018: *Káváskút | Kitűnő vize, régen a fél falu odajárt.* — Gémeskút a belterület északnyugati részén, a Kávás utcán. A név a 'korláttal ellátott kút' jelentésű *káváskút* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T21-F3.

Kávás-rét 2018: *Kávás-rít.* — A Kávás utcához tartozó földterület a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában, a Kávás-kertek mellett. — ÉGy. — T12-B5.

Kávás utca 2018: *Kávás ucca ~ Kávás | Eszt ezerkilenccásztizennyolc után osszák ki, azoknak*

az embereknek, akik a vilákháborúból hazajönnek, ugyanúgy a Tagot is vagy az Új sori részt, ottan kapnak telekrészeket, és akkor ők építenek rá. — Utca a település belterületének északnyugati részén. A folytatása az Alszeg és a Bánát utca. Az utcában lévő Kávaskútról kapta a nevét. ***Kávás*** formában is említik. Vö. Kávási híd, Kávás-kertek, Kávás-rét. — ÉGy. — T21-F3.

Kenderáztató lásd **Lófürösztő**

Kertalja lásd **Kávás-kertek**

Kincses-patak 2018: *Kincses-patak | Az a patak, amej bemegy a Kösmő-patagba, mert ez a kettőü Pájinál találkozik. ... Nem a réjgi medribe, hanem eszt is szisztematizálták. Egyenezsbe hússták, mer girbegurbám fojt akkor a vőügybe.* 1941: *Kincses p[atak].* — Patak a település külterületének déli oldalán, a belterület alatt is elfolyik. A Kösmő-patak bal oldali mellékvize. A mellette fekvő Kincs-rétről kaphatta a nevét. Az 1889-es kataszteri térképen tévesen *Kösmő-patak*-ként tüntetik fel a patak főágán túl a mellékágakat is, közte a Kincses-patakot is. Vö. Kincses-völgy. — ÉGy., MaKF., T0.43.185.1. — T16-C1.

Kincses-völgy 2018: *Kincses-vőügy ~ Kincses-vőügy-rísz | A Taba laposának a fojtatása.* 1889: *Kincses völgy,* 1884: *Kincses völgy,* 1864: *Kincses völgy | [A Kópis] mellette van a' Kincses völgy nevü Legelö helj. a' Mogyórós és Szilvás hegy Közt. Keletfelöl nyúgatfelé nyulik egész a' Község mellet lévő Rózsás hegy aljáig HK Páji határáig. miért neveztetík Kincses völgynek nem tudható.* 1860: *Kincses völgy.* — Földterület, legelő a település külterületének délkeleti részén, a Kincses-patak völgye és környezete, erről kaphatta a nevét. Ahogy Pesty Frigyes helynévgyűjtésében is olvasható, a patak keresztülfolyik a külterület teljes déli oldalán, a név határnévként mégis csupán a belterülettől délkeletre eső részre van használatban. ***Kincses-völgy-rész*** formában is említik. — ÉGy., HKFT., Pesty 1864/10: 312b, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-C1C2.

Kincses-völgy-rész lásd **Kincses-völgy**

Kincs-rét 1830: *Kincs Rét.* — Rét a település külterületének keleti részén, a Kincses-patak déli partján, a Kincses-völgytől keletre. A *kincs(es)* általában olyan helynevekben jelenik meg, amelyek jó minőségű területeket jelölnek, illetve ahol a hagyomány szerint kincset leltek, talán ezeknek a neveknek is ez szolgált az alapjául. — FKnT., T25.CPl.678. — T16-C2.

Kis-halom 2018: *Kis-halom,* 1889: *Kishalom,* 1884: *Kis halom,* 1864: *Kis Halom | [A Halom-rét] nevezetet onnan vette mert mellette egy kítűnö halom formára, de terjedelmes és magos hegy fekszik. Ezen halom forma hegy minden magassága 's terjedelme mellett Kis Halomnak neveztetík. mivel a ' Körülette lévö hegyek Közt legszükebb tért foglalel, 's alacsonyab ís a' többi hegyeknél.* 1860: *Kis Halom.* — Földterület, domb a település külterületének délnyugati részén, a belterület és a Halom-gaz szomszédságában. A név előtagja bizonyára a domb méretére utal. — ÉGy., HKFT., Pesty 1864/10: 313b, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-B2.

Kis-oldal 2018: *Kis-ódal.* — Településrész a belterület nyugati részén, a Derék nyugati oldala. A név előtagja a terület méretére utal. Az utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T21-F4.

Kisújfalui út 1889: *Kis Újfalui út.* — Földút, a település külterületének délkeleti részét szeli ketté. Köröskisújfalu felé vezet. — T0.43.185.1. — T17-E2.

Kollektíva lásd **Kollektív-tanya**

Kollektív-tanya 2018: *Kollektíf-tanya ~ Kollektíva.* — Épületegyüttes a település belterületének északnyugati részén, a Kávás utcán. Az épületeket a valamikori Kollektív gazdaság birtokolta. Ma már mindegyik épület más tulajdonoshoz tartozik. A név utótagja a 'téesz gazdasági épülete' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. ***Kollektíva*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T21-E4.

Komocsó-völgy lásd **Sásos-völgy**

Konc-far 2018: *Konc-far,* 1889: *Konczfar,* 1864: *Kontzfar,* 1860: *Koncz Far.* — Földterület, legelő a település külterületének déli részén, a Szilvás-hegytől délre. A név előtagja bizonyára családnevet őriz. Utótagja a 'határrész hátsó része' jelentésű *far* földrajzi köznév. Vö. Külső-Konc-far. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 312b, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-B2.

Kopasz-oldal 1830: *Kopasz Óldal.* — Földterület a település külterületének keleti részén. A név előtagja bizonyára a 'kopár hely, irtás' jelentésű

kopasz lexéma, az utótagja pedig a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. A hangzási hasonlóság és az elhelyezkedés alapján az is elképzelhető, hogy a *Kópis* nevű területtel azonos. — FKnT., T25.CPl.678. — T16-C2.

Kópis 2018: *Kóupis ~ Kóupizs-düllőü,* 1889: *Kopis,* 1864: *Kópés | Szántó földek Észak óldalba van. Dombos hely. elnevezését nem magyarázhatni meg. mellette van a' Kincses völgy nevü Legelö helj. a' Mogyórós és Szilvás hegy Közt. Keletfelöl nyúgatfelé nyulik egész a' Község mellet lévő Rózsás hegy aljáig HK [Hegyköz] Páji határáig.* — Földterület a település külterületének keleti részén, területén található a Kópis-kút. A névadás indítékát nem ismerjük, esetleg személynévi eredettel számolhatunk. A *kópis* ugyanakkor tájszóként a nyelvterület több részén is ismeretes, jobbára valamiféle ütőeszköz jelentésben. ***Kópis-dűlő*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 312a, T0.43.185.1, ÚCsnT., ÚMTsz. — T16-C2D2.

Kópis-dűlő lásd **Kópis**

Kópis-kút 2018: *Kóupis-kút.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Kópison. — ÉGy. — T16-C2D2.

Kösmő lásd **Kösmő-patak**

Kösmő-patak 2018: *Kösmőü-patak ~ Kösmőü,* 1941: *Kösmőpatak, Kösmő-p[atak]* [1910 k.]: *Kösmő,* 1889: *Kösmő patak,* 1884: *Kösmö p[atak],* 1864: *Kösmő patak, Kösmö patak | Melyis csak esődzésekkor fojik sok károkat okoz a Kaszállókba olyesetekbe: elnevezését honnan vette légyen nem tudható.* 1830: *Küszmő,* riv. — Sitervölgy határában két forráságból eredő patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. A település külterületének északi szélén folyik. Természetes határvonal Hegyközújlak és Hegyközcsatár között. Az 1889-es kataszteri térkép *Kösmő-patak*-ként tünteti fel a patak főágán túl a külön névvel is jelölt mellékágakat (Kincses-patak, Veres-patak) is, a helyi névhasználatban azonban ez kevésbé jellemző. ***Kösmő*** formában is említik. A *Kösmő* név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. A *patak* földrajzi köznév később kapcsolódhatott a névhez. Lásd Kösmő (Bihar, Kügypuszta, Nyüved, Paptamási), Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Hegyközpályi, Sitervölgy). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, ÉGy., FNESz., HKFT., Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, MaKF., Pesty 1864/10: 311b, T0.43.185.1, T22.B.IX.a.1557, T25.CPl.678, Zsupos 2021. — T12-B5C5.

Kövesút 2018: *Kövesút.* — Út a település külterületének délkeleti részén, a Folt-erdőn vezet keresztül. — ÉGy. — T16-D3.

Káptalan kastély és kápolna
Forrás: Régi képek Hegyközújlakról

Községház lásd **Iskola**

Kultúrház 2018: *Kultúrház | A katólikus etyházé volt, és etyhásztulajdom volt a, és félódalt templom volt, és onnét arrafele voltag gazdasági épületek meg lakások, és ugye ö, amikor jött a kommunizmus akkor, akkor, elvették tőlük, és akkor átépítették egy naty teremmé, ety kultúrházzá, és ö, hát az etyház mekhatyta.* 2016: *Káptalan-kastély | Alatta hatalmas pince található, ahol egykor a szekerek meg tudtak fordulni,*

miután behordták a terményt. — Épületrész, a Katolikus templom folytatása. Községi gyűléseknek, iskolai évzáróknak és szüreti báloknak ad helyet. Korábban a váradi káptalan tulajdonában volt, erre utalva ***Káptalan-kastély***-ként is említik. — ÉGy., Lizik et al. 2016: 143. — T21-F4.

Kuruc-kút 2018: *Kuruc-kút,* 1830: *Kurutz Kút.* — Egykori forrás a település külterületének északkeleti szélénél. A Kösmő-patakba folyt. A helyiek szerint egykor kuruc katonák tanyáztak a területen, erre utal a neve. Elképzelhető azonban az is, hogy a név előtagja személynévből alakult. — ÉGy., T25.CPl.678. — T17-F2.

Külső-Csoma 2018: *Külsőü-Csoma.* — Földterület, szántóföld a település külterületének déli részén. A Csoma része. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal. — ÉGy.

Külső-Feketó 2018: *Külsőü-Feketóu,* 1889: *Fekete tó alj,* 1864: *Feketető ajj | Szántó, Kaszálló, Legelö, és bokros hely Eszakról a Kösmö patak választjael a'Csatári határtól – Dombos gödrös, lapájos hely északnak fekszik.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén. A *Feketó*-ként is emlegetett Feketetónak a belterülettől távolabb és alacsonyabban fekvő északi része. A 19. századi térképeken ***Feketető-alj*** formában szerepel. A *külső* és az *alj* névrészek a terület elhelyezkedésére utalnak. — ÉGy., Pesty 1864/10: 311b, T0.43.185.1. — T16-D1.

Külső-Halasi 2018: *Külsőü-Halasi.* — Földterület a település külterületének délnyugati szélén. A Halasi része. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal. — ÉGy. — T16-A2B2.

Külső-Konc-far 1864: *Külsö Kontzfar | A'Külsö Kontzfar nevü helj Községi legelö hely Domb: bokros hely.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Konc-far része. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal. Pesty Frigyes helynévgyűjtésében a Csomzó mellett említik. — Pesty 1864/10: 312b.

Legelő 2018: *Legelőü ~ Legelőü-rísz,* 1864: *Legelő | [A Kincsesvölgy] Mellette van a'Taba lapos és Legelő, ezen heljen van a D. Káptalannak egy száraz Malma. és a'Községnek 3^{m} átató Kutja.* — Nagy kiterjedésű földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában, a Kincses-völgynél. ***Legelő-rész*** formában is említik. — ÉGy., Pesty 1864/10: 312b. — T16-C1C2.

Legelő-rész lásd **Legelő**

Lelkészi lak lásd **Parókia**

Lófürösztő 2018: *Lúfürösztőü | Egy ojan tíz-tizenöt méteres medrét csináltak a pataknak, szélességbe. Egy ojan száz méter hosszan, durván.* 1830: *Kender ásztató.* — Kisebb földterület a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában, a Kösmő-patak mentén. A helyiek szerint gödrös terület volt, amelyet a közelben lévő Kösmő-patak táplált. Az 1830-as térképen ***Kenderáztató***-ként szerepel, ami arra utal, hogy egykor kendert áztattak itt. — ÉGy., T25.CPl.678. — T12-B5.

Losonc 2018: *Losonc | Valami káptalan név utám van eredesztetve.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a Drágos-tanya mellett nyugatra. A helyiek szerint ez a rész is a káptalan tulajdona volt. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy a *Losonc* családnevet őrzi. Emellett az sem kizárt, hogy a helynév a *losonc* növénynévből alakult, ebben az esetben a terület a növényzetéről kapta a nevét. — ÉGy., ÚCsnT. — T16-D1.

Macskalyuk 2018: *Macskajuk | A Fakó-patak tetejének aszt mongyák, hogy Macskajuk.* 1889: *Macska lyuk,* 1884: *Macska lyuk,* 1864: *Matskajuk, Matska juk | Szántó Kaszálló Legelö heljek Dombos völgyes hely. Egyrésze neveztetík Drugás szállósnak: Matska juk elnevezése eredetét megnem mondhatni: aról nevezetes azonba hogy a'határba csak ítt lehet építkezésre használható követ tomegben talální.* 1860: *Macska Lyuk,* 1830: *Matska Lyuk.* — Földterület, legelő a település külterületének déli részén, a Folt-erdő szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük, lehetséges, hogy a név a 'vadon élő állatok tartózkodási helye' jelentésű *macskalyuk* földrajzi köznévből alakult. De elképzelhető az is, hogy a szomszédos erdőben egykor vadmacskák tanyáztak. — ÉGy., FKnT., HKFT., Pesty 1864/10: 313a, T0.43.185.1, T25.CPl.678, T25.CPl.679. — T16-D3.

Macskás 1. 1830: *Matskás.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Macskalyuk mellett. A két név összefügghet egymással, de a névadás indítékát nem ismerjük.

A *Macskás* személynévi eredete is elképzelhető. Vö. Macskás utca. — T25.CPl.678. — T16-C3.

Macskás 2. lásd **Macskás utca**

Macskás-kertek 2018: *Macskás-kertek.* — Földterület, szántóföld a belterület keleti részén, a Macskás utcához tartoznak. — ÉGy. — T21-G4.

Macskás-tető 2018: *Macskás-tetőü ~ Tetőü, Tetőün.* — Utca a belterület középső részén, a Derékot és a Macskás utcát köti össze. A domb tetején húzódik, erre utal a *tető* 'domb legmagasabb pontja' utótag. ***Tető*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T21-F4.

Macskás utca 2018: *Macskás ucca ~ Macskás | Felfele egy dombom van. | A Macskásijak pedig Érmihájfalva környékém voltak, ijem birtokos családok ... nemes urak. És a Gerlicének van egy Macskás nevű felesége, ézs gondolom, hogy ez még a birtokhoz tartozott. És akkor hoszhatott onnan cseléccséget. ... Innen kaphatta az ucca a Macskás nevet.* 1864: *Matskás | 5ik Útza Matskás. | Nyúlik Éjszakról Délnek meredek heljen 19 házzal 's Telekkel régebben gödrös és gazos helylevén nevét vette a' ~~mocsoktól~~ motskos helytől, végre macskás névetvetfel.* — Utca a belterület keleti részén, az Alszegre merőlegesen, a Derékkal párhuzamosan. A hozzá tartozó kertek a Macskás-kertek. A név eredete bizonytalan. A helyiek szerint a környéken élő birtokos családról kapta a nevét. Pesty Frigyes adatközlője egy *Mocskos* név eltorzult alakjának mondja. ***Macskás*** formában is említik. Vö. Macskás-kertek, Macskás-tető. — ÉGy., Pesty 1864/10: 310b. — T21-G4.

Malom 1. 2018: *Malom | Valamikor gőzgéppel járatott malom volt benne.* — Épület a belterület nyugati szélénél, a Kollektív-tanya része. Ma már nem működtetik. — ÉGy. — T21-F4.

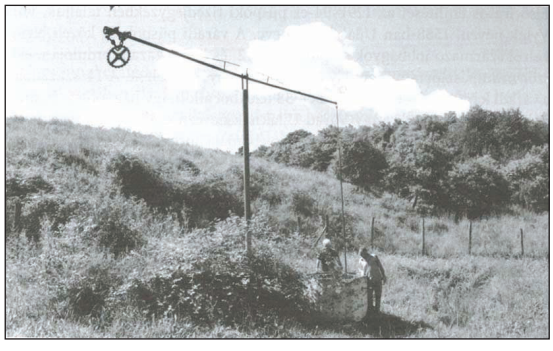
Malom Forrás: Régi képek Hegyközújlakról

Malom 2. 1864: *Malom.* — Egykori malom a belterület déli részén, a Taba laposán. — MKFT. — T21-G5.

Máté-völgy 1830: *Máté-Völgy.* — Völgy a település külterületének északkeleti részén, a forrásokban később megjelenő Cigány-kert dűlő keleti szélénél. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — T25.CPl.678. — T16-D1.

Meleg-kert 2018: *Melek-kert ~ Melek-kert-rísz,* 1889: *Melegkert,* 1860: *Meleg Kert.* — Földterület, szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület közvetlen szomszédságában. Bizonyára a környezeténél naposabb, szélvédettebb terület volt. ***Meleg-kert-rész*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-C1.

Meleg-kert-rész lásd **Meleg-kert**

Mező-kút Forrás: Hegyköz Kollégium

Mező-kút 2018: *Mezőü-kút | Valamikor a csürhének vol dílelője.* — Kút a belterület déli részén, a Régi pálinkafőző mellett, a Szilvás-hegyen. — ÉGy. — T21-G5.

Mogyoró-hegy lásd **Mogyorós-hegy**

Mogyorós lásd **Mogyorós-hegy**

Mogyorós-hegy 2018: *Mogyoróus-hegy ~ Mogyoróus, Mogyoróuson | Útyszintén szöllőzsbirtok vóut. A Református temetőtül kifele.* 1944: *Mogyoróshegy,* 1913: *Mogyoróhegy,* 1889: *Mogyorós,* 1884: *Mogyorós h[egy],* 1864: *Mogyorós, Mogyorós hegy | Szőllőhegy egy hegy fojamon a' Község és Rózsás Szőllő hegyel: meg említtetik egy részbenne, az úgy nevezett Szemét Domb. Mogyorós nevezetét vette onnan, mert Sok Mogyoró fák írtattak ki téréről.* 1864: *Mogyoros Hegy,* 1860: *Mogyorós Hegy, Mogyo-*

Mogyorós-hegy Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

rós, 1830: *Mogyorosi hegy.* — Nagy kiterjedésű földterület, szőlő, gyümölcsös a település külterületének keleti részén, a belterülettől nem messze. A név utótagja a 'domb, szőlőhegy' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. ***Mogyorós, Mogyoró-hegy*** és ***Mogyorósi-hegy*** formában is említik. Az egykor itt lévő, kiirtott mogyoróbokrokról kaphatta a nevét. Vö. Mogyorósi út. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., MKFT., Pesty 1864/10: 312a, T0.43.185.1, T25.CPl.678, T25.CPl.679. — T16-C1.

Mogyorósi-hegy lásd **Mogyorós-hegy**

Mogyorósi út 2018: *Mogyoróusi út.* — A Mogyorós-hegyen átvezető földút, a település külterületének keleti részét szeli ketté. — ÉGy. — T16-C1.

Nagy-almás 2018: *Nagy-almás.* — Kisebb erdő a település külterületének délkeleti részén, nem messze a belterülettől. A területen egykor lévő almafákról kaphatta nevét. — ÉGy. — T16-D2.

Nagy-Csoma lásd **Csoma**

Német-forrás 2018: *Német-forrás.* — Forrás a település külterületének déli részén, a Szilvás-hegy szomszédságában. A név előtagja bizonyára családnevet őriz. — ÉGy.

Népfőiskola 2018: *Népfőüiskola.* — Épület a belterület központjában, a Derékon, a Református templom szomszédságában. Jelenleg nem használják. A közelmúltban még előadásokat tartottak benne. — ÉGy. — T21-F4.

Nyilas 2018: *Nyilas ~ Nyilas-rísz.* — Földterület, szántóföld a település külterületének nyugati szélén. Nagyobb része Hegyközpályi területén húzódik, csupán a nyugati széle esik a hegyközújlaki határra. A 'hosszú, egyenes terület; sík terület' vagy 'nyílhúzás útján nyert terület' jelentésű *nyilas* földrajzi köznévből alakult. ***Nyilas-rész*** formában is említik. Lásd Nyilas (Hegyközpályi). — ÉGy., FKnT. — T16-A1.

Nyilas-rész lásd **Nyilas**

Nyíri-tanya 2018: *Nyíri-tanya | Az már, mos már le vam bontva. De it vóut az is a Mogyoróusz szájába. A falu vígim mingyá. Ez a papoké vóut. Ot préseltek. Oda hoszták a szöllőt, onnan hoszták a pincébe a bort.* — Földterület, szántóföld, egykori tanya a település külterületének északkeleti részén. A római katolikus egyházhoz tartozott. A név előtagja bizonyára családnév, utótagja pedig a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Orvosi rendelő 2018: *Orvosi rendelőü.* — Épület a belterület központjában, a Derékon. Orvosi rendelőt működtetnek benne. — ÉGy. — T21-F4.

Pálinkafőző-kút lásd **Pálinka-kút**

Pálinka-kút 2018: *Pájinka-kút ~ Pálinkafőüzőü-kút.* — Itatókút a belterület déli részén, a Régi pálinkafőző szomszédságában, a Szilvás-hegyen. ***Pálinkafőző-kút*** formában is említik. — ÉGy. — T21-F5.

Pályújlak lásd **Hegyközújlak**

Pályiújlak lásd **Hegyközújlak**

Pápaszem 2018: *Pápaszem ~ Pápaszem-rít.* — Földterület, kaszáló a település külterületének északkeleti részén, a Bodó-erdő szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy a terület alakjáról kapta a nevét, szemüveg formára emlékeztethette a helyieket. Esetleg a tulajdonos ragadványnevét is kereshetjük benne. ***Pápaszem-rét*** formában is említik. — ÉGy. — T16-D1.

Pápaszem-rét lásd **Pápaszem**

Pap-parlag 2018: *Pap-pallag ~ Pap-pallag-rísz | Mivel a papnak volt itt egy darap fölgye. És azér mongyák Pap-pallagnak.* — Földterület, legelő a település külterületének déli részén, a Macskalyuk északi részénél. A név előtagja a tulajdonosra utal, az utótagja pedig a 'fel nem szántott, száraz földterület, irtás' jelentésű *pallag ~ parlag* földrajzi köznév. ***Pap-parlag-rész*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., SzT. — T16-C2.

Pap-parlag-rész lásd **Pap-parlag**

Paróki a 2018: *Paróukija,* 1864: *Lelkészi lak.* — Épület, református lelkészi lak a belterület központjában, a Derékon, a Református templom mellett. ***Lelkészi lak*** formában is említik. — ÉGy., Pesty 1864/10: 310a. — T21-F4.

Pince sikátor 2018: *Pince sikátor ~ Pincesor.* — Kis utca a belterület déli részén, az Új sor része. Az ott lévő pincékről kapta a nevét. A név utótagja a 'keskeny út' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. ***Pincesor*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T21-F4.

Pince sikátor Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Pincesor lásd **Pince sikátor**

Pintér sikátor 2018: *Pintér sikátor.* — A Csohosra vezető földút a belterület nyugati szélén, a Felszegről lehet letérni rá. A név előtagja bizonyára családnevet őriz, az egyik ott élő családot hívhatták így. Utótagja a 'keskeny út' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T21-F4.

Pondrós-oldal 2018: *Pondróus-ódal.* — Földterület, legelő a település külterületének délkeleti részén. Az Isten-hegy része. A név előtagja a *pondró* 'rovar lárvája' jelentésű főnév *-s* képzős alakja, utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T17-E2.

Ravaszdi 2018: *Ravazdi | Ez gyümölcsös volt min gyerekkoromba, mos paskó [páskom 'legelő'?] az egész.* 1889: *Ravazdi,* 1864: *Ravazdi Óldal, Ravazdi | Szántó, nagyobb részt Kaszálló és Legelő hellyek. elnevezése honnan eredtlégyen nem tudható.* 1860: *Ravaszdi.* — Földterület, legelő a település külterületének déli részén. Az ott lévő állatokról kaphatta a nevét. ***Ravaszdi-oldal*** formában is említik, melynek utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 312b, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T16-C2.

Ravaszdi-oldal lásd **Ravaszdi**

Református temető 1. 2018: *Református temetőü ~ Temetőü,* 1860: *Ref[ormátus] Temető.* — Temető a település belterületének keleti részén. A református felekezetű lakosság használja. ***Temető*** formában is említik. — ÉGy., T25. CPl.679. — T21-G4.

Református temető 2. lásd **Régi temető**

Református templom 2018: *Református templom,* 1864: *Református templom.* — Épület a belterület központjában, a Derékon. A templomot 1890-ben építették, klasszicista stílusban. 2007–2008-ban felújították — Dukrét–Péter 2016, ÉGy., Pesty 1864/10: 310a. — T21-F4.

Régi pálinkafőző 2018: *Régi pálinkafőüzőü | Az Ebes-kút mellett. Onnen horták a vizet rá.* — Pálinkafőző épület a belterület déli részén, a Szilvás-hegyen. Ma már nem működik. — ÉGy. — T21-G5.

Református templom Fotó: Bihar Megyei Értéktár

Régi temető 2018: *Réigi temetőű ~ Zsidóu temetőü | A háccsó ríszit Zsidó temetőnek hífták, volt vagy négy-öd zsidó család.* 1864: *Régi temetö Kert,* 1860: *Ref[ormátus] Temető.* — Földterület, szántóföld a belterület északnyugati részén, a település egykori temetője. ***Régi temetőkert*** formában is szerepel. Az ide temetkezők nagyobb része református volt, ezért ***Református temető*** megjelölésével is találkozunk. Zsidók is temetkeztek egy részébe, ezért ***Zsidó temető***-ként is említik. — ÉGy., Pesty 1864/10: 311b, T25.CPl.679. — T21-F3.

Régi temetőkert lásd **Régi temető**

Rektor sikátor 2018: *Rektor sikátor | Az etyháznál van itt egy úd befele, Rektor sikátor.* — Kis utca a belterület közepén, a Derék egyik letérője. A Református templom és a Népfőiskola mellett vezet el. A név előtagja a 'tanító' jelentésű *rektor* főnév, utótagja pedig a 'két utcát összekötő keskeny út' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév (FKnT.). — ÉGy., FKnT. — T21-F4.

Ribizlis 2018: *Ribizlis.* — Földterület, szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában, a Kincses-völgyben. A területen található ribizlibokrokról kapta a nevét. — ÉGy. — T16-C2.

Ritkás alja 1830: *Ritkás allya.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a Folt-erdő északi szélénél. A térkép alapján irtásos rész volt, ma már újra erdővel borított terület. A név utótagja a 'valaminek a széle, vége' jelentésű *alj* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.678. — T17-F1.

Rogériusz lásd **Szilvás-hegy**

Rókalyuk-patak 1889: *Rókalyuk patak.* — Patak a település külterületének keleti részén, a Folt-erdőben, a Sásos-völgy vizével folyt egybe. A szomszédos területen rókák tanyázhattak egykor, erről kaphatta a nevét. — T0.43.185.1. — T17-E3.

Róka utca 2018: *Róuka ucca,* 1864: *Róka Uttza | A' Község utszáitól egészen kivül elkülönitve 8. házzal Telekkel 1 ház Teleknélkül elnevezetését onnan vette, mészerint nyomás, és meredek gazos hegy Környezi hova a' Rókák, a' midön a' Községben tyókászni mennek, elöbbis ezen heljet látogatják meg. Ezen 196 ház Kertjeikben Szőllő, őszi és Tavaszi vetések 's minden nemü gyümölcsfák a'jóidöbe kielégitően termesztetnek 's tenyésztetnek.* — Utca a belterület déli-délnyugati részén, a Derék folytatása. A helyiek elmondása szerint a terület nagyobb részét az első világháború után osztották ki házhelyeknek. Az utcán és környékén rókák tanyázhattak egykor, erről kaphatta a nevét. — ÉGy., Pesty 1864/10: 310. — T21-F5.

Rónyai lásd **Rónyai sikátor**

Rónyai sikátor 2018: *Rónyaji sikátor ~ Rónyaji.* — Utca a belterület délnyugati részén, a Felszegből ágazik el. Nevét a településen élő Rónyai családról kapta. A név utótagja az 'utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. ***Rónyai*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T21-E5.

Rózsás lásd **Rózsás-hegy**

Rózsás alja 1830: *Rósás allya.* — A külterület nyugati részén, a Rózsás-hegy szomszédságában elterülő szántóföld. A név utótagja a 'valaminek a széle, vége' jelentésű *alj* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.678. — T16-A1.

Rózsás-hegy 2018: *Róuzsás-hegy ~ Róuzsás | Ez is szöllőüs, gyümölcsös hegyrész volt valamikor. Most újabbam van itt-ott rajta egy-ety kissep parcella. | Valamikor úgy volt ez, hoty szöllőshegy volt. Még Gerlice bárónak volt ott egy, egy nagydarap szőllője, a filokszérával kipusztult, és asztán átatta, elatta, és a Gerlice báró el is ment Újlakról.* 1889: *Rózsás hegy,* 1884: *Rózsás h[egy],* 1864: *Rózsáshegy, Rózsás hegy | 2ik Dűlő Rózsáshegy mely esik Nyúgotról. többnyire Szőllővel van bérakva a' Községgel egy tartalmu hegyen a' tető úttól Dél és Északnak fekszik: nevét a' böven termett Bokortól vagyis Rózsásbakatortól vette. Két elnevezéssel bir u: m: Dél és Észak Rózsás.* 1860: *Rosás hegy,* 1830: *Rózsás hegy.* — Földterület, szántóföld, korábban szőlőhegy a település külterületének nyugati oldalán. Két részből áll: az Észak-Rózsás-hegyből és a Dél-Rózsás-hegyből. Bizonyára az itt lévő vadrózsabokrokról kapta a nevét. A név utótagja a *hegy* 'domb, szőlőhegy' földrajzi köznév. ***Rózsás*** formában is említik. Vö. Rózsáshegyi út. — ÉGy., FKnT., HKFT., Pesty 1864/10: 311a, T0.43.185.1, T25.CPl.678, T25.CPl.679. — T16-A2B1.

Rózsáshegyi út lásd **Hegyközpályi út**

Sásos-völgy 2018: *Sásos-vőügy,* 1889: *Sásosvölgy,* 1830: *Komótsó Völgy.* — Patakvölgy és a környező földterület, rét a település kül-

területének délkeleti részén. A Kincses-patakba belefolyó kis víz völgye a Folt-erdőben. A név előtagja az ott lévő növényzetre utal. Az 1830-as településtérképen ugyanez a völgy ***Komocsó-völgy*** néven szerepel. Ez a névváltozat is a terület növényvilágára utalhat, előtagja bizonyára az 'erdei szamóca' jelentésű *komócsó* köznév. — ÉGy., T0.43.185.1, T25.CPl.678, ÚMTsz. — T17-E3.

Sütőtök-föld 2018: *Sütőütök-főüd.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a Feketető szomszédságában. A területen sütőtököt termesztettek, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T16-D1.

Szabó Pál 2018: *Szabóu Pál.* — Legelő a település külterületének nyugati részén, az Irigy-kert folytatása. Nagyobb része a hegyközpályi határhoz tartozik. Egykori tulajdonosáról kaphatta a nevét. Lásd Szabó Pál (Hegyközpályi). — ÉGy. — T16-A2.

Szalárdi-erdő 2018: *Szalárdi-erdőü | Mivel ezen a területen, ezen a részen, a Hetyköznek ezen a részém van naty területű erdők. És ö, csináltak parcellákat, hogy mék falunak mék az erdeje. Tehát Csatári-erdő van, mert ot Csatárnak van, de úty távolabb, min Bihar, Szalárd, Hodos, ezek a területek, ot sík területek. S akkor nekik külön attak. És úgy voltak el, a megnevezése is, hoty Szalárdi-erdő, Hodosi-erdő, Bihari-erdő.* — Erdő a település külterületének keleti részén, a Folt-erdő része. Közelebbi helyét nem ismerjük. A szomszédos Szalárd település tulajdonában volt. — ÉGy.

Száldobágyi út lásd **Hegyközszáldobágyi út**

Szatmári-ház 2018: *Szatmári-ház ~ Toja-ház.* — Erdészlak a település külterületének keleti részén, a Folt-erdőben. A *Szatmári-ház* és a ***Toja-ház*** nevek előtagjai a valamikori erdészekre utalnak. — ÉGy. — T17-F2.

Szemétdomb 1864: *Szemét Domb | Szemét Domb nevét vette onnét, mivel a' népmondaszerént a' régi időbe elhagyatva vólt, 's e' részét mint szemét v ís haszontalan heljet tekíntették. mellete van a' Szöke Kút völgy.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Mogyorós-hegy része, a Szőke-kút-völgytől északra. A névadás indítékáról Pesty Frigyes adatközlője alapján azt gondolhatjuk, hogy értéktelen területnek

Szilvás-hegy Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

számított, s ezért kapott ilyen megnevezést. — Pesty 1864/10: 312a.

Szilvás-domb lásd **Szilvás-hegy**

Szilvásdomb utca lásd **Szilvás-hegy**

Szilvás-hegy 2018: *Szilvás-hegy ~ Szilvázsdomb ucca ~ Szilvázs-domb, Szilvázs-dombon ~ Rogérijusz | Sajnos már nincs, vagy, vaty három heji lakos, a többi már mind ijen hétvégi kis házaknak vették meg.* 1944: *Szilváshegy,* 1941: *Szilvás hegy,* 1913: *Szilváshegy,* 1889: *Szilvás-hegy, Szilváshegy,* 1884: *Szilvás h[egy],* 1864: *Szílvás hegye, Szilvás hegy, Szílvás hegy | Szőllő hegy Nagy részbe elhagyva magas hegy 's nagy kiterjedésű a' leg erösebb bort termő – Szántó Kaszálló földek Töbrészekre osztva nevezödík.* 1864: *Szilvas Hegy,* 1860: *Szilvás Hegy,* 1830: *Szilvás hegy.* — Dombos terület, utca és szántóföld a belterület déli részén és szomszédságában a külterületen. Korábban jó szőlőtermő hely volt. Egy szilvafás dombról kaphatta a nevét az egész terület. ***Szilvás hegye*** és ***Szilvás-domb*** formában is előfordul. Az északi részét napjainkra beépítették, s a belterülethez tartozik. A *Szilvásdomb utca* a beépített területet jelöli. ***Rogériusz*** formában is említik. Ez az újabb keletű név a nagyváradi tömbháznegyedre, a *Rogériusz*-ra utal, mivel az a terület is egy viszonylag újabban beépített része a városnak. A nagyváradi Rogériusz negyed névadója *Rogerius mester* (1200 k.–1266), váradi kanonok volt. Vö. Szilváshegyi út. — ÉGy., HKFT., Hnt., MaKF., MKFT., Pesty 1864/10: 312a, 312b,

T0.43.185.1, T25.CPl.678, T25.CPl.679. — T16-B2C2D2.

Szilvás hegye lásd **Szilvás-hegy**

Szilváshegyi út 2018: *Szilváshegyi út.* — Földút a település külterületének déli részén, a Szilvás-hegy felé vezet. — ÉGy. — T16-C2.

Szomjú-hát 1830: *Szomjú-hát.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a Berkenyés-tető szomszédságában, a későbbi forrásokban szereplő Tag területén. A Virág-rét észak–déli irányú kis vízfolyásától keletre, a Kösmő-patak árterétől délre található. A név előtagja a környező vizes, vízállásos helyekhez képest vízben szegény, száraz területet jelölhetett, utótagja pedig a 'hosszan elnyúló enyhe kiemelkedés' jelentésű *hát* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.678. — T17-E1.

Szőke-kút 2018: *Szőüke-kút,* 1889: *Szőke kút,* 1830: *Szőke Kút.* — Forrás a település külterületének keleti részén, a Szőke-kút-völgyben. Vize a Kincses-patakba folyik bele. Bizonyára kapcsolatba hozható a településen élő *Szőke* családdal. — ÉGy., T0.43.185.1, T25.CPl.678. — T17-E2.

Szőke-kút-völgy 2018: *Szőüke-kút-vőügy,* 1889: *Szőkekút völgy,* 1884: *Szőke kút völgy,* 1864: *Szöke Kút völgy, Zőkeréti vőlgy | Dombos, gödrös, hely.* 1860: *Szőke kut völgye.* — Földterület, kaszáló a település külterületének keleti részén, a Folt-erdő szomszédságában, a Szőke-kút forrás völgye és környéke. ***Szőke-réti-völgy*** és ***Szőke-kút völgye*** formában is említik. — ÉGy., HKFT., Pesty 1864/10: 312a, T0.43.185.1, T25.CPl.679. — T17-E2.

Szőke-kút völgye lásd **Szőke-kút-völgy**

Szőke-réti-völgy lásd **Szőke-kút-völgy**

Taba 2018: *Taba ~ Taba ucca.* — Településrész a falu belterületének déli részén. A második világháború után kezdték beépíteni. Három részre oszlik: a Taba-tetőre, a Taba-laposra és a Taba-rétre. A név talán családnevet őriz. ***Taba utca*** formában is említik. Vö. Taba-kút. — ÉGy., ÚCsnT. — T21-F5.

Taba-alj lásd **Taba-lapos**

Taba-kút 2018: *Taba-kút.* — A belterület déli részén, a Taba-laposon lévő kút. — ÉGy. — T21-F5.

Taba-lapos 2018: *Taba-lapos ~ Taba lapossa ~ Taba-ajj ~ Tábor-lapos,* 1889: *Taba laposa,* 1864: *Taba lapos.* — Utca és legelő a belterület déli részén. A Tabának a domb alján lévő része, erre utal az utótagként álló 'valamely terület alacsonyabban fekvő része' jelentésű *alj* és a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. ***Taba laposa*** és ***Taba-alj*** formában is említik. A ***Tábor-lapos*** névváltozat előtagja a *Taba* név újraértelmezése révén jött létre. Esetleg a ma már nem ismert *Tábor-tető* név előtagjának hatása is közrejátszhatott ebben. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 312b, T0.43.185.1. — T21-F5.

Taba laposa lásd **Taba-lapos**

Taba-rét 2018: *Taba-rít.* — Rét a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A Tabához tartozik. — ÉGy. — T16-B2.

Taba-tető 2018: *Taba-tetőü, Taba-tetőün.* — Utca a belterület déli részén, a Tabának a domb tetején lévő része. A név utótagja a 'domb legmagasabb pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T21-F4.

Taba utca lásd **Taba**

Tábor-lapos lásd **Taba-lapos**

Tábor-tető 1941: *Tábortető,* 1901: *Tábortető | A községhez tartozó Csohos nevű dűlőnek egyik része, mely Tábortető formában ismeretes, az itteni néphagyomány szerint a Rákóczy-féle felkelés alatt táborhely volt.* 1864: *Tábortető | Tábortető a' Tatárfutás alkalmával táboroztak ezen heljen, szamtalan szor talaltak ottan szántás és írtás alkalmával tábori eszközöket: a' régi öregek beszélleseknelfogva.* — Földterület a település külterületének nyugati részén. Egy korábbi forrás a Csohos dűlő déli, dombvidéki részének mondja. A negyedik katonai felmérés térképe szerint inkább a szomszédos Cser-hegy része, amely nagyobbrészt Hegyközpályi határába tartozik. A névadás indítékát nem ismerjük, a néphagyomány különböző harcokhoz kapcsolja. Utótagja a 'domb legmagasabb pontja' jelentésű *tető* földrajzi köznév. Lásd Tábor-tető (Hegyközpályi). — FKnT., MaKF., MVV. 5: 91, Pesty 1864/10: 311a. — T16-A2.

Tag 2018: *Tag | Ez mind a katólikus etyház birtokhoz, a káptalam birtokhoz tartozot valamikor.* — Földterület, legelő a település külterületének

keleti részén, a Berkenyés-tetőtől délre. A név a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T17-E2.

Temető lásd **Református temető**

Temetőalj 2018: *Temetőajj ~ Temetőüajj ucca ~ Temetőü ajja | Vannak házak, újabban ott is építkesztek a tízes-húszas évegben. Asztám mos már még jobban.* 1860: *Temetö ally.* — Utca a belterület keleti részén, a Református temető mellett. A név utótagja a 'valamely terület alacsonyabban fekvő része' jelentésű *alj* földrajzi köznév. ***Temető alja*** és ***Temetőalj utca*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., MKFT. — T21-G4.

Temető alja lásd **Temetőalj**

Temetőalj utca lásd **Temetőalj**

Tető lásd **Macskás-tető**

Tető-ormó 2018: *Tetőü-ormóu.* — Magaslat a település külterületének nyugati részén, a Rózsás-hegy magasabban fekvő része. A név utótagja a 'dombtető' jelentésű *ormó* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Tihanyi 2018: *Tihanyi.* — Földterület a település külterületének keleti részén, az Isten-hegy szomszédságában. A név a településen élő Tihanyi családra utal. — ÉGy. — T16-D2.

Toja-ház lásd **Szatmári-ház**

Tormás-hegy 1864: *Tormás hegy | Szílvás hegy … Többrészekre osztva nevezödik. Tormás hegy Kontzfar Ravazdi Óldal Bakmár Óldal Ezen elnevezések eredetét sem tudhatni Mind a' három Szőllő hegyen: idejébe jó és sok gyümölcs terem.* — Földterület a település külterületének déli-délkeleti részén, a Szilvás-hegy része. Közelebbi helyét nem ismerjük. Vadtormát termő földterület lehetett. A név utótagja a 'domb, szőlőhegy' jelentésű *hegy* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/10: 312b.

Tóth Gyula-forrás 2018: *Tóud Gyula-forrás.* — A Tóth Gyula-föld mellett lévő forrás a település külterületének északnyugati részén. — ÉGy. — T16-A1.

Tóth Gyula-föld 2018: *Tóud Gyula-főüd | Vóut egy beékelézs Gyula bácsinak, ő egy erdész volt a faluba.* — Földterület, szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Csohos területén. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Tóth Gyula-forrás. — ÉGy. — T16-A1.

Tőke-rét 1910: *Tőkerét.* — Földterület, külterületi lakott hely a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. 1910-ben 17-en lakták. A név előtagjában személynevet gyaníthatunk. — Dukrét 2005: 169, Hnt.

Törösdi-rét 2018: *Törözsdi-rít.* — Földterület, legelő a település külterületének déli részén. A név előtagja feltehetőleg személynevet takar. — ÉGy. — T16-B2.

Újlak lásd **Hegyközújlak**

Újlakfalva lásd **Hegyközújlak**

Új sor 2018: *Új sor ~ Új sor rísz | Későbbi időgbe attak ki telkeket építkezésre.* — Utca a belterület keleti részén, a Pince sikátor folytatása. A település újabban beépített része. ***Új sor rész*** formában is említik. — ÉGy. — T21-G4.

Új sor Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Új sor rész lásd **Új sor**

Uradalmi-erdő lásd **Folt-erdő**

Vajda 1. 2018: *Vajda.* — Földterület, szántóföld a település külterületének délnyugati határszélén, nagyobb része Hegyközszáldobágy területéhez tartozik. A névadás indítékát nem ismerjük, bizonyára személynevet őriz. Lásd Vajda 1. (Hegyközszáldobágy). — ÉGy. — T16-A3B3.

Vajda 2. lásd **Hegyközszáldobágyi út**

Varga-rét 1830: *Varga Rét.* — Rét a település külterületének északkeleti részén, a Máté-völgy és a Barabás-rét között. A későbbi források a területet név nélkül a Feketető részeként tüntetik fel. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — T25.CPl.678. — T16-D1.

Verespatak 2018: *Verespatak ~ Verespatak-rísz | Egy rét, de Verespataknak hívják. Ez a határ. … ez a mi részünk is, és a száldobágyijaké is.* — Földterület, rét a település külterületének déli részén, átnyúlik a hegyközszáldobágyi határba

is. Nevét a rajta áthaladó patakról kapta. ***Veres-patak-rész*** formában is említik. Lásd Verespatak (Hegyközszáldobágy). — ÉGy. — T16-C3.

Veres-patak 1941: *Veres p[atak],* 1884: *Vörös p[atak].* — Patak a külterület déli részén, a Kösmő-patak bal oldali mellékvize. Színéről kaphatta a nevét. Az 1889-es kataszteri térképen tévesen *Kösmő-patak*-ként tüntetik fel a patak főágán túl a mellékágakat, közte a Veres-patakot is. ***Vörös-patak*** formában is említik. Vö. Veres-patak. Lásd Veres-patak (Hegyközszáldobágy). — HKFT., MaKF., T0.43.185.1. — T16-C3.

Verespatak-rész lásd **Verespatak**

Virág-rét 2018: *Virág-rít,* 1944: *Virágrét,* 1889: *Virágrét* és Határgödri, 1864: *Virág rét | 7ik Dűlö Virág rét másik neve határ gödör Kis részbe Szántó, és Kis részbe Kászálló föld Tagositás kor a' D. Káptalannak jutott rész. Dombos, gödrös lapájos heljek. nevezetét a' sok mezei virágokról a'másik elnevezését a'határba lévő nagy gödörröl vette.* 1864: *Virag ret,* 1830: *Virág-Rét.* — Földterület a település külterületének északkeleti határszélén, a Kösmő-pataktól délre. Talán az ott lévő mezei virágokról kapta a nevét, de elképzelhető az előtag személynévi eredete is. — ÉGy., Hnt., MKFT., Pesty 1864/10: 311b, T0.43.185.1, T25.CPl.678. — T17-E1.

A Virág-rét és a Mogyorós-hegy a második katonai felmérés térképén

Vörös-patak lásd **Veres-patak**

Zebes lásd **Ebes**

Zilaji 2018: *Zilaji.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Tihanyi mellett. A név a településen élő Zilaji családra utal. — ÉGy. — T16-D2.

Zsidó bolt 2018: *Zsidóu bóut.* — Egykori épület a belterület középső részén, a Macskás-tetőn állt. Zsidó család tulajdona volt. — ÉGy.

Zsidó-forrás 2018: *Zsidóu-forrás | Az a zsidóufődnek az ajjába, megint a hegyen.* — Forrás a település külterületének keleti részén, a belterülethez közel, a Ribizlis szomszédságában. — ÉGy. — T16-C2.

Zsidó temető lásd **Régi temető**

PAPTAMÁSI
Fotó: Torkos Márk-Erik

Paptamási helynevei

Történeti háttér

A település a Bihari-sík keleti szélén, a bihari Hegyköz előterében, a Berettyó bal partján, a magyar–román határ keleti oldalán helyezkedik el.

A *Tamási* névvel először a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzékében találkozunk, amikor már egyházas községként említik. A falu feltehetően a 13. században települhetett meg, amelyet a 14. század utolsó harmadától a váradi káptalan birtokolt. Bár 1467-ben az albisi Zólyomyak is részbirtokot szereztek a területén, 1552-ben szintén a váradi káptalan tulajdonaként szerepelt a vármegyei adóösszeírásban, ahol 29 portát írtak össze. 1599-ben 20 jobbágyot találtak a faluban, amely a török hódoltság idején jórészt elnéptelenedett. Ezt követően rövid idő alatt újra népesült: 1715-ben 16, 1720-ban pedig ismét 20 jobbágycsalád élt a településen. Az 1784–1787. évi népszámlálás adatai szerint birtokosa a nagyváradi káptalan volt, a településen található házak száma 90, az itt élő lakosság 539 fő volt. 1795-ben tűzvész pusztította el. A 18–19. századi leírások Tamási határát lapályos, vízjárta területként jellemezték, amely nem tartozott a jó minőségű termőföldek sorába. A lakosok rozst, búzát, kukoricát és árpát termesztettek, de a legjelentősebb terményük a dohány volt. Az 1912-es gazdacímtár szerint a 20. század elején Képes Nándor örökösei és a római katolikus püspökség voltak a falu legnagyobb birtokosai. A település határába olvadt az egykori Benke (később Benkeháza és Benkefalva), Szigeti és Újfalu (később Kisújfalu) település.

A település református templomát 1835-ben építették.

A település Bihar vármegye részeként 1873-ig a Váradi járásba tartozott, majd az ekkor létrehozott Szalárdi járáshoz került. Az 1913. évi helységnévtár adatai szerint a településen 196 ház állt, és 3365 kh területtel, postával, távíró- illetve vasútállomással is rendelkezett. Paptamásit 1887-től érintette a Nagyvárad–Székelyhíd (később: a Nagyvárad–Székelyhíd–Érmihályfalva–Nagykároly–Szatmárnémeti–Halmi–Királyháza) vasútvonal. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány, 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. Az 1968-as román közigazgatási reformot követően Bihar község alá rendelték, amelyből 2003-ban vált ki. Paptamási ekkor vált községközponttá, beosztott települései: Nyüved, Pelbárthida és Kügypuszta.

1880-ban az összlakosság száma 818 főt tett ki. 1910-ben 1074 lakost számoltak össze. A lakosságszám ezt követően is lassú emelkedést mutatott, és 1966-ban érte el a csúcspontját, amikor 1306 fő élt Paptamásiban. Ezután a népességszám fogyásnak indult: 2002-ben 1020-an laktak a településen, 2011-ben pedig1024 lakost rögzítettek, akik közül 922 fő a magyar, 73 fő a román és 13 fő a cigány nemzetiséghez tartozott. A magyarság aránya a településen az elmúlt másfél évszázad során mindvégig 90% fölött volt. Paptamásiban a reformátusok aránya a 20. század végéig ugyancsak 90% fölötti volt,

csak a legutóbbi két évtizedben esett vissza 80% alá. A baptisták alkotják a második legerősebb közösséget, az ortodox és a római katolikus felekezetűek aránya 5% körül van.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Bunyitay Vince, *A váradi püspökség története az alapítástól a jelenkorig 1–4.* Nagyvárad–Debrecen, 1883–1935.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

MaKF. = *Magyarország katonai felmérése. 1941.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2024-ben. Adatközlők voltak: Losonczi Gyula (38 éves), Németi Gyula (59), Szabó Éva (80), Szűcs Anikó Irén (65), Szűcs Ferenc (68), Szűcs Ida (77), Tóth Irén (77), Tóth Károly (81).

Helynévtár

Paptamási 2024: *Paptamási, Paptamásiba, paptamási ~ Tamási, Tamásiba, tamási | Itt a környéken nádas volt. És ö a törökök elől a nát közé menekültek az emberek. És volt ety halász, aki a nádazsba ment halászni, és ő vitte az embereked be a törökök elől, vagy a tatárok? Erre már nem emlékszem. És akkor eszt a halászt úty hífták, hoty Pap Tamás. | Ety Tamás nevezetű pap volt.* 1941: *Paptamási,* 1914: *Paptamási,* 1913: *Paptamási,* [1910]: *Pap-Tamási,* 1891: *Paptamási,* 1889: *Pap-Tamási,* 1884: *Pap Tamási,* 1873: *Paptamási,* 1870: *Paptamási, Tamási,* 1864: *Papp Tamási | A községi levéltárba lévö okiratokból kiviláglik hogy 1604 ugyan azon néven mint hajdu város emlittetik, 's lakossai Katonai szolgálat alatt állottak nemesi joggal voltak felruházva, több tavolabb esö pusztákat bírtak, melyeknek birtoklásába Bocskai, Bátori Gábor 's Rakotzi fejedelmek által megerösíttettek.* 1864: *Pap Tamási,* 1851: *Pap-Tamási,* 1839: *Pap-Tamási,* 1828: *Paptamási,* 1808: *Pap-Tamási,* 1806: *Pap-Tamási,* 1802–1811: *Pap-Tamási,* 1799: *Tamási, Pap Tamási,* 1783: *Pap-Támásy,* 1773: *Pap-Tamásj,* pag., 1750: *Thamási,* 1692: *Pap Tramasi, Tamassi, Tamassy,* 1605: *Tamasi,* 1600: *Thamasii,* 1599: *Thamassy,* 1587: *Thamasi, Thamassy,* 1552: *Tamassy, Thamassy, Thamásy, Thamasy,* 1406: *Thamasy,* 1396: *Thamasy,* 1374: *Thamasy,* 1358:

Tamasy, 1332–1337/Pp.Reg.: *Tamasi, Thamachi, Thomasi, Thamasi,* v., 1313: *Thamasy,* 1312: *Thamasy,* [1291–1294]: *Tamasy.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Román neve: *Tămăşeu.* Paptamási község központja. Közigazgatásilag Nyüved, Pelbárthida és Kügypuszta települések tartoznak hozzá. Szomszédos települései: délen Kügypuszta, nyugaton Nyüved, északon Biharfélegyháza, keleten pedig Jákóhodos. A település az Árpád-kortól a ***Tamási*** nevet viseli, amely a *Tamás* személynév *-i* helynévképzős alakja. A források alapján a *Pap* előtagot a 17. század végén már biztosan használták. Ettől az időszaktól kezdődően a *Tamási* és a *Paptamási* névváltozatokat egyaránt megtaláljuk a különböző forrásokban. Ez utóbbi névváltozat előtagja talán arra utal, hogy egykor a váradi székes káptalan birtokolta a területet, és bizonyára a Bihar megyében, a Sebes-Köröstől délre fekvő másik *Tamási* nevű településtől való elkülönítést szolgálta. — AOklt. 3: 101, 230, Bunyitay 2: 282, ComBih. 318, CzF., Csáky 1/1: 184, DT. 2: 183, ÉGy., EKFT., E 158/8: 37a, 47, 218, 284, 582, 730, 794, Fényes 1840/4: 82, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 673, HKFT., Hnt., Kállay 2: 63, N. Kiss 1960: 688, 694, LexLoc. 60, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., MÁT., Mezősi 1943: 33, 102, MKFT., Pesty 1864/11: 140a, Rácz 2022: 285, T0.43.332.1, T1.S.68.64, Vályi 3: 454.

Állami iskola lásd **Polgármesteri hivatal**

Állomás 2024: *Állomás,* 1889: *Állomás.* — Vasútállomás a település belterületének a 20. század második felében beépült nyugati szélénél. Vö. Állomás utca. — ÉGy., T0.43.332.1. — T18-A4.

Állomás utca 2024: *Állomás ucca | Asz tejjesen újonnan ípült. Mer az mán azóuta, a kommunizmuszba ípült.* — Utca a település belterületének nyugati részén, az Állomáshoz vezet. — ÉGy. — T18-A4.

Alsó-fáskert 2024: *Alsóu-fáskert ~ Apáti-fáskert.* — Kisebb fás terület a település külterületének keleti részén. Elhelyezkedéséről nevezték el. Az *Alsó-fáskert* név előtagja arra utal, hogy a terület a Felső-fáskert erdős részhez képest keletebbre, a belterülettől távolabb helyezkedik el. Az ***Apáti-fáskert*** névváltozat előtagja azt jelzi, hogy az Apáti mellett fekszik. — ÉGy. — T7-G2.

Alsó-Vay-tanya lásd **Nagy-Vay**

Apáti 2024: *Apáti,* 1864: *Apáti | A lapokkal [lápokkal] Körül vett legelök Közzül egy részt Apátinak egy rész Ereszvénynek 's Nagy Érnek neveztetik.* 1837: *Apáti Sziget,* 1813: *Nádvágó Rét,* 1782: *Nagy Apáti.* — Földterület, legelő a település külterületének keleti részén, a Felső-fáskerttől keletre. Lehetséges, hogy a név arra utal, hogy a terület egykor apátsági birtok volt. Ugyanezt fejezi ki a ***Nagy-Apáti*** névváltozat is, ennek előtagja azonban nem tölt be elkülönítő szerepet. Az ***Apáti-sziget*** névváltozat utótagja a 'mély fekvésű, vizenyős, berkes területből kiemelkedő száraz rész' jelentésű *sziget* földrajzi köznév. A terület hasznosítására utalva a források ***Nádvágó-rét*** formában is említik. Vö. Apáti-fáskert, Apáti-kút. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 140b, T25.CPl.627, T25.CPl.734, T25.CPl.735. — T7-G2.

Apáti-fáskert lásd **Alsó-fáskert**

Apáti-kút 2024: *Apáti-kút.* — Egykori itatókút a település külterületének keleti részén, az Apátiban. — ÉGy.

Apáti-sziget lásd **Apáti**

Avikola 2024: *Avikola ~ Ávikola.* — Csirkefarm a település külterületének keleti részén. Még a szocializmus idején létesítették. Az *Avikola* helynév bizonyára az *Avicola* cégnévből alakult, amely a 'baromfi' jelentésű román *avicol, avicolă* köznévre vezethető vissza. Vö. Avikola utca. — ÉGy. — T18-C4.

Avikola utca 2024: *Avikola ucca.* — Utca a település belterületének keleti részén, az Avikolához vezet. A helybeliek emlékezete szerint régebben csupán néhány ház állt itt. Újabban épült ki. — ÉGy.

Bagoly-völgy 2024: *Bagoj-vőügy.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a vasút szomszédságában. A terület déli része Kügypuszta határába nyúlik. Az ott tanyázó baglyokról kaphatta a nevét. Lásd Bagoly-völgy (Kügypuszta). — ÉGy. — T7-E3.

Balogh-tanya 2024: *Balok-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén, a Vayban, Jákóhodos szomszédságában. A név a *Balogh* családnév és a *tanya* 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév összetételéből alakult. — ÉGy., FKnT.

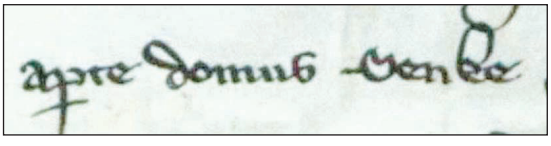
Baptista imaház 2024: *Baptista imaház.* — Imaház a település belterületének keleti részén, a Gyepsoron. A Baptista felekezetű lakossághoz tartozik. — ÉGy. — T18-C4.

Bája 2024: *Bája.* — Mezőgazdasági telep a település belterületének délnyugati szélén. A név végső soron a 'terményátvevő és -raktározó központ' jelentésű román *bază* köznévből származik, amely átkerült a magyar nyelvbe is. Vö. Bája-dűlő. — ÉGy., RKsz. — T18-A5.

Bája-dűlő 2024: *Bája-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Bája szomszédságában. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-E3.

Belső-tag 2024: *Belsőü-tag.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A 19. század végi kataszteri térképen *Káptalani-tag*-ként szereplő nagy kiterjedésű határrésznek a Kösmőtől nyugatra eső darabja. A név előtagja arra utal, hogy a falu régi központjához közelebb fekszik, mint a Külső-tag. Utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-E1.

Benke 2024: *Benke ~ Benke főüggye,* 1941: *Benke-psz. [puszta], Benkepuszta,* 1926: *Benke p[uszta],* 1913: *Benkepuszta,* [1910]: *Benke psz. [puszta],* 1907: *Benke p[uszta],* 1901: *Benke,* 1884: *Benke psz. [puszta],* 1873: *Benke,* 1864: *Benkei puszta,* 1864: *Benke Puszta,* 1862: *Benke,* 1856–1857: *Benke-puszta,* 1851: *Benke,* 1837: *Benke,* pr., 1818: *Benke,* 1808: *Benke,* pr., 1806: *Benke,* 1796: *Benke,* 1692: *Benke,* 1625: *Benke,* 1605: *Benke,* 1599: *Benke,* 1588: *Benke,* 1552: *Benkefalwa, Benkefalva, Benkeffalwa,* 1475: *Benkefalwa,* 1357: *Benkehaza,* 1310/1338: *domus Benke,* [1291–1294]: *Benke,* v. — Egykori falu, ma nagy kiterjedésű határrész, szántóföld a település külterületének délkeleti részén. A középkori település a legkorábbi említéseiben *Benke* formában szerepel. Alapítója és névadója Jakó Zsigmond szerint az a 13. század derekán élt Benke volt, akinek a fia, Péter 1310-ben a Gutkeledek pereskedésében fogott bíróként tűnik fel. A régi magyar *Benke* személynév a latin *Benedictus* becézett alakja. A 14. században ***Benkeháza*** formában, a 15–16. században pedig ***Benkefalva***-ként tűnik fel. A település elnéptelenedése miatt később gyakran ***Benke-puszta*** és ***Benkei-puszta*** formában is említik, melynek utótagja az 'elnéptelenedett, elpusztásodott település; falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. Térképek és helységnévtárak a területen a Nagyváradi út és a Jákóhodos felé vezető földút szögletében kiépült tanyavilágot is *Benke-puszta*-ként említették. Napjainkban ***Benke földjé***-nek is mondják. Vö. Benkei út, Benke kocsma. Lásd Benke (Hegyközkovácsi). — A. 6: 582, CzF., Cs. 1: 604, Csáky 1/2: 645, ÉGy., E 158/8: 47, 218, 284, 583, 794, 795, Fényes 1851, FKnT., Gy. 1: 599, HKFT., Hnt., Jakó 1940: 210, N. Kiss 1960: 676, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁT., Mezősi 1943: 102, MKFT., MVV. 5: 132, Pesty 1864/11: 141a, Rácz 2022: 50, T1.S.11.628/2, T22.B.IX.a.1522, T25.CPl.113, T25.CPl.627, Váyi 1: 175. — T7-F4G4.

Benke lejegyzése 1310-ből
(DL. 31063)

Benkefalva lásd **Benke**

Benke földje lásd **Benke**

Benkeháza lásd **Benke**

Benkei-puszta lásd **Benke**

Benkei út 2024: *Benkeji út.* — Földút a település külterületének délkeleti részén, a Benkére vezet. — ÉGy. — T7-F3.

Benke kocsma 1996: *Benke kocsma | A kocsma helye ma is meghatározható, de a tornácos, mestergerendás épületnek már nyoma sem látható, csupán a pince maradt meg, amit ma is eredeti rendeltetésének megfelelően használnak.* — Egykori kocsma a település külterületének délkeleti részén, a Benkén. A hagyomány szerint a környékbeli betyárok is szívesen látogatták, köztük az Érmellék nagy hírű betyárja, Dobos Gábor is. — Borbély 1996.

Benke-puszta lásd **Benke**

Béres-tanya 2024: *Béres-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén, a Vayban. Ma már nincs meg. A név a *Béres* családnév és a 'lakóházból és gazdasági épüle-

tekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév összetételéből alakult. — ÉGy., FKnT.

Berettyó 2024: *Berettyóu,* [1910]: *Berettyó,* 1901: *Berettyó,* 1889: *Berettyó folyó,* 1884: *Berettyó Fl[uvius],* 1864: *Berettyo folyam, Berettyó,* 1851: *Berettyó,* 1837: *Berettyó csatorna,* 1783: *Berettyo bach,* [1745]: *Bereton* [ɔ: *Beretou*], riv., [1690]: *Berethon,* 1636: *Berethon,* flu, 1585: *Bereton,* fl., 1426: *Berekyo,* 1397: *Berekyo,* 1353: *Berekyo,* 1323: *Berukyo,* fl., 1310: *Berukyou,* fl., 1291/1293: *Berkyov,* 1271: *Berukyov,* 1255/1300 k.: *Berykioum,* 1219/1550: *Berucio,* 1213/1550: *Beruchyon* [ɔ: *Beruchyou*]. — Romániában a Réz-hegységben, több kisebb patak egyesüléséből eredő folyó. Mai, a 19. században szabályozott medre Szeghalom és Körösladány között jobb felől torkollik a Sebes-Körösbe. Korábban a vízfolyás hosszabb szakaszon haladt, és Mezőtúr alatt ömlött a Hármas-Körösbe. A település külterületének északi részén folyik. Természetes határvonal Paptamási és Biharfélegyháza között. A víznév a *berek* 'ártéri erdő, ligeterdő' főnév és a régi magyar *jó* 'folyó' földrajzi köznév összetételéből alakult. A *Berettyó* változat a ritka *kj* > *ty* változás következtében jött létre, ahol a *ty* intervokalikus helyzetben megnyúlt. Faragó József és Fábián Imre 1980-as gyűjtése szerint a paptamásiak a *Berettyó* folyónév eredetét a következőképpen magyarázták: „A Berettyó onnan kapta a nevét, hogy a mai lefolyásának mentén igen sok nádas, gödrös, vizes hely volt. A hegyekből lefutó víz ezekben a gödrökben egész nyáron, sőt egész éven át ott állott. Ezeket Berek-tónak nevezték el, melyből később kialakult a Berettyó elnevezés". A források ***Berettyó-folyó, Berettyó-folyam, Berettyó-csatorna*** formában is említik. Vö. Berettyó-part. Lásd Berettyó (Biharfélegyháza, Hegyközszentimre, Jákóhodos, Nyüved, Pelbárthida, Szalárd). — AH. 21, 25, 36, 40, AOklt. 37: 178, ÉGy, EKFT., Faragó–Fábián 2001: 64, Fényes 1851, FNESz., Gy. 1: 569, 604, 613, 616, 643, 654, 658, 668, HKFT., Kiss 1995: 32, MÁT., MVV. 5: 132, Pesty 1864/11: 140a, 140b, TESz., T0.43.332.1, T25.CPl.627, Zs. 1: 524, 13: 179. — T7-E1.

Berettyó-csatorna lásd **Berettyó**

Berettyó-folyam lásd **Berettyó**

Berettyó-folyó lásd **Berettyó**

Berettyó-part 2024: *Berettyóu-part.* — Folyópart a település külterületének északi részén, a Berettyó mentén. — ÉGy. — T7-G1.

Bihar-rét 1857: *Biharrét.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Gosztát és a főút mellett, Bihar település szomszédságában. — T25.CPl.628. — T7-F3.

Bikaistálló 2024: *Bikaistállóu.* — Egykori bikaistálló a belterület központjában, mely a jelenlegi kultúrház udvarán állt. — ÉGy.

Bikalegelő 2024: *Bikalegelőü.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A bikák legelője volt, erre utal a neve. — ÉGy. — T7-F2.

Borvíz-kút lásd **Savanyú-kút**

Carabelli-híd 1864: *Karabelli híd | N[agy] Váradrol N[agy]Károly felé vezetö ország uton a Berettyó Kiömlései által elöidézett posványságon van egy nagy Kö híd a Papp Tamási és Sziget pusztai határ Köztt, mely Karabelli hid nevett visel az öreg emberek szerint azért neveztetik így mert a magyarok egy Kara nevü török vezért ott vertek meg.* — Egykori híd a település külterületének északi részén. A Berettyón vagy annak árterén vezetett keresztül. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja személynévi eredetű lehet, és a Bihar megyei Carabelli nemesi családdal állhat kapcsolatban. — Nagy 1868: 5, Pesty 1864/11: 140b.

Cigánysor 2024: *Cigánysor | Nem sok cigány vóut itt a faluba… Nyáron azok idekőütösztek Hodosrul, … a kertek alatt, ott az Oncsa-kert alatt, vetettík a vájogot, meg ot vóut ety kis kunyhójuk, abba laktak őszig, oszt akkor télire elmentek megint, hoty Hodosra, Szalárdra, mék hova.* — Utcaszakasz a település belterületének nyugati részén, a Nagy utca északi része. A település cigány lakossága lakja. — ÉGy. — T18-C3.

Csonka-dűlő lásd **Forduló**

Csordakút lásd **Nagy-kút 1.**

Csürhekút 2024: *Csürhekút | A falujé, csak a csürhének vóut egy nagy medence ott. Nyáron a nagy disznók meg a kocák ot fürötteg benne. Onnan tőütöttek vizet. Itatóu, nagy-nagy-nagy vájú vóut, emlékszek rá, nagy bádog, ojan nagy-nagy bádogvájuk vóutak.* — Itatókút a település

Csürhelegelő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

különületének déli részén, a belterület szomszédságában, a Csürhelegelőn. Eredetileg gémeskút volt, ma már tekerős kút. — ÉGy.

Csürhelegelő 2024: *Csürhelegelőü.* — A disznócsorda legelője a település külterületének déli részén, a belterület, a Kösmő és a főút szomszédságában. Vö. Csürhekút. — ÉGy. — T7-F2.

Dékán 2024: *Dékán ~ Dékány ~ Dékány-düllőü ~ Dékányi-rísz | Utánna meg jött a Dékán, améken a kanális mety keresztül. Elvágja a kanális. Két. Nekünk is vóut ott, oszt kétfele vákta.* 1889: *Dékány,* 1864: *Dekány | Dekány és hat hold mellyeknek nagyobb része mint szántó föld használtatik jelenleg.* 1864: *Dékany.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Marjai úttól északra, a Vékás mellett. Átnyúlik Nyüved határába. A név talán személynévi eredetű, de szóba jöhet esetleg a 'határbíró' jelentésű *dékán ~ dékány* főnévből való származtatása is. A ***Dékán-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Dékáni-rész*** formában is említik. Lásd Dékán (Nyüved). — ÉGy., FKnT., MKFT., Pesty 1864/11: 141a, SzT., T0.43.332.1. — T6-D2, T7-E2.

A Dékán és a Hathold a második katonai felmérés térképén

Dékán-dűlő lásd **Dékán**

Dékáni-rész lásd **Dékán**

Dóci-fáskert 2024: *Dóuci-fáskert.* — Kisebb fás terület a település külterületének északi részén, a Belső-tag szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-F1.

Dögkút 2024: *Dökkút.* — Dögkút a település külterületének nyugati részén, a Forduló szomszédságában. — ÉGy. — T6-D3.

Erdő alja dűlő 1813: *Erdö ajja Düllö,* [1810–1820]: *Erdő ajja dűlő.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Tank-árok és a Benke szomszédságában. Erdő mellett fekvő terület lehetett, erre utalhat a neve. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.735, T25.CPl.736. — T7-F3F4.

Eresztvény 1864: *Ereszvény | A lapokkal [lápokkal] Körül vett legelök Közzül egy részt Apátinak egy rész Ereszvénynek 's Nagy Érnek neveztetik.* — Határrész, legelő a külterület keleti részén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név a 'fiatal sarjadó erdő' jelentésű *eresztvény* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 140b.

Fekete-tanya 2024: *Fekete-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén, a Vayban. A név a *Fekete* családnév és a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév össztételéből alakult. — ÉGy., FKnT.

Felső-fáskert 2024: *Felsőü-fáskert.* — Kisebb fás terület a település külterületének keleti részén, az Avikola szomszédságában. A keleti határban lévő két fáskert közül a belterülethez közelebbit jelöli, erre utal a név előtagja. A név az Alsó-fáskert nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T7-F2.

Felső-Vay-tanya lásd **Kis-Vay**

Forduló 2024: *Fordulóu ~ Csonka-düllőü ~ Tamási három,* 1941: *Forduló.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, átnyúlik Nyüved határába. Pesty Frigyes névgyűjtése szerint a 19. század közepén a paptamásiak szántóföldje a belterülettől délkeletre eső határrész volt, amely három fordulóra – a belterülettől indulva Nagy-föld, Nyúl-szik és Kásás-szer nevű

fordulókra – volt osztva. A *Forduló* a Kásás-szer nyugati oldalánál húzódik, s a név ennek a régi határhasználati módnak az emlékét őrizheti, és a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű *forduló* földrajzi köznévből alakult. ***Csonka-dűlő*** néven is említik. A *csonka* előtag utalhat a terület alakjára, de esetleg az is elképzelhető, hogy családnevet őriz. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. A szántóföldek újabb kori felosztását tükrözi a ***Tamási három*** névforma, amely a Tamási egy és a Tamási kettő nevekkel áll korrelációban. Ezek előtagja a település nevéből alakult *-i* képzős forma lehet. Lásd Forduló (Nyüved). — ÉGy., FKnT., MaKF., Pesty 1864/11: 140b. — T6-D2D3.

Fő út lásd **Országút**

Fő utca lásd **Nagy utca**

Fürdő 2024: *Fürdőü.* — Termálstrand a település belterületének keleti részén. A 20. század hatvanas éveiben végzett geológiai kútfúrás során bukkantak a bő hozamú hévízforrásra, ennek vizét felhasználva létesítették a fürdőt a hetvenes években. Vö. Fürdő-tag, Fürdő utca. — ÉGy. — T18-C3.

Fürdő-tag lásd **Külső-tag**

Fürdő utca lásd **Gyepsor**

Galambos 2024: *Galambos ~ Galambosi-rísz.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Pap-tag környékén. Részei a Galambos egy és a Galambos kettő. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy a név a területen feltűnő számban tanyázó galambokra utal, de emellett az is elképzelhető, hogy a *Galambos* családnév szerepel benne. ***Galambosi-rész*** formában is említik. — ÉGy. — T7-E1.

Galambos egy 2024: *Galambos egy.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A Galambos északi része. A név a Galambos kettő nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T7-E1.

Galambosi-rész lásd **Galambos**

Galambos kettő 2024: *Galambos kettőü.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén. A Galambos déli része. A név a Galambos egy nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T7-E2.

Gát-dűlő 2024: *Gád-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Mona-Szigeti és a főút szomszédságában. A név előtagja bizonyára a főútra utal. A *gát* szó a helyi nyelvjárásban 'országút, kövesút' jelentésű. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-F1.

Gombasziget 2024: *Gombasziget, Gombaszigeten | Esőü után tényleg ott annyi gomba vóut, a szekfűgomba.* — Utca a település belterületének délkeleti részén. A helyiek szerint vízállásos terület, mely az ott termő szegfűgombáról kaphatta nevét. A név utótagja a 'mély fekvésű, vizenyős, berkes területből kiemelkedő száraz rész' jelentésű *sziget* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T18-C4.

Gosztát 2024: *Gosztát.* — Mezőgazdasági telep a település külterületének délkeleti részén, a belterülettől nem messze. Korábban az állami gazdaság tulajdona volt. A román *gostat* 'állami gazdaság' szó a magyarba is átkerült, ebből alakult a név. A helyiek szerint a bihari Rózsavölgyi-tanyához tartozott. Vö. Gosztát kastély. — ÉGy., RKsz. — T7-F3.

Gosztát kastély 2024: *Gosztát kastéj.* — Épület a település külterületének délkeleti részén, a főút mellett. A Gosztáthoz tartozik. A román állami gazdaság irodái voltak benne. Jelenleg nem használják, elhanyagolt állapotban van. — ÉGy. — T7-F3.

Gőzmalom-telep 1907: *Gőzmalomtelep,* 1902: *Gőzmalomtelep.* — A külterületen lévő gőzmalomhoz tartozó épületegyüttes lehetett. Közelebbi helyét nem ismerjük. — Hnt.

Gulyakút 2024: *Gujakút.* — Egykori kút a település külterületének délnyugati részén, a

Gyepsor Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kügypuszta határához tartozó Grám-tag szomszédságában. — ÉGy.

Gyepsor 2024: *Gyepsor ~ Fürdőü ucca.* — Utca a település belterületének keleti részén, a Nagy utca és a főút között. A név a 'faluszélen, legelő szélén épült házsor' jelentésű *gyepsor* földrajzi köznévből alakult. Az itt található Fürdőre utalva ***Fürdő utca*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T18-C4.

Gyilkos gát lásd **Ócska gát**

Halál út lásd **Ócska gát**

Háromágú-Ördöngös 1864: *Három águ Ordöngös | A láp Köztt vizzel Körül véve vannak több szigetek… Nagy Ördöngös Kis Ördöngös Zsombékos Ördöngös Három águ Ordöngös Tehenes rét Hosszu ördöngös.* 1857: *Három águ Ördöngös.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a vasút, a Tehenes-rét és a Belső-tag szomszédságában. Az Ördöngös északi része. Az egykori mocsaras terület sajátos alakja alapján kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 140b, T25.CPl.628. — T7-E1.

Hatház lásd **Hatház utca**

Hatház utca 2024: *Hatház ucca ~ Hatház ~ Temetőü ucca.* — Kis utca a település belterületének északnyugati részén, a temető szomszédságában. A helyiek szerint valamikor ténylegesen csupán hat ház állt rajta. Röviden ***Hatház*** formában is említik. A szomszédos temetőre utalva ***Temető utca*** néven is ismerik. — ÉGy. — T18-B4.

Hathold 2024: *Hathóud,* 1864: *hat hold | A Kaszállo földek Köztt megemlítendok … a Dekány és hat hold mellyeknek nagyobb része mint szántó föld használtatik jelenleg.* 1864: *Hathold.* — Szántóföld, korábban kaszáló a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. Bizonyára mérete alapján kapta a nevét: hat holdnyi területet ölelhetett fel. — ÉGy., MKFT., Pesty 1864/11: 141a. — T7-E2.

Hát-nyomás 1857: *Hát nyomás.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kösmő és a főút szomszédságában. A terület nagy része a Külső-tag területére esik. A név a 'szántóföld, domb magasabb része' jelentésű *hát* és a 'legelő' jelentésű *nyomás* földrajzi köznevek összetételéből alakult. — FKnT., T25.CPl.62. — T7-F1.

Hínáros-Tank-árok 2024: *Hínáros-Tank-árok | Aszt ellepte a hínár, és akkor aszt elneveszték, hoty Hínáros-Tank-árok.* — Árok a település külterületének nyugati részén, a Tank-árok korábban vízzel és vízi növényekkel borított része. A helyiek szerint a közelmúltban még halászni is lehetett benne. — ÉGy.

Hivatal lásd **Polgármesteri hivatal**

Hodály lásd **Szénakert**

Hodos alja 2024: *Hodos ajja,* 1889: *Hodosalja,* 1864: *Hodos allya | A Kaszállo földek Köztt megemlítendok a Mihály háza, Hodos allya Széna Kert, és Kösmö Kaszállo.* 1864: *Hodos alya.* — Szántóföld, korábban kaszáló a település külterületének északi részén. A név előtagja hódban gazdag területet jelölhet, ami helynévként – talán víz neveként – is használatban lehetett. A név előtagja esetleg a Paptamásival szomszédos Jákóhodos településre is utalhat, bár az ettől a területtől távolabb, Paptamásitól keletre fekszik. — ÉGy., MKFT., Pesty 1864/11: 141a, SzT., T0.43.332.1. — T7-F1.

Holt-Kösmő 1889: *Holt-Kösmő.* — Vízfolyás a település külterületének déli részén, a Kösmő mellékága. A Kösmő patak ezen szakasza gyakran kiszáradhatott, erre utalhat az elnevezése. A *holt* jelző olyan árokra, mederre utal, amelyben nincs víz, vagy amelynek kapcsolata megszűnt a főmederrel. — FKnT., T0.43.332.1. — T7-E3F3.

Hosszú-Ördöngös 1864: *Hoszu ördöngös | A láp Köztt vizzel Körül véve vannak több szigetek… Nagy Ördöngös Kis Ördöngös Zsombékos Ördöngös Három águ Ordöngös Tehenes rét Hoszu ördöngös.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük, az Ördöngös egy részét jelölhette. Hosszan elnyúló alakjáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 140b.

Imaterem 2024: *Imaterem.* — Épület a település központjában, a Nagy utcán, a Református templom szomszédságában. Korábban iskola volt, később kultúrházként működtették, jelenleg a református egyház használja. — ÉGy. — T18-B4C4.

Iskola 2024: *Iskola.* — Iskolaépület a belterület központjában, az Új sor északi részén. Hivatalos neve: *Paptamási Általános Iskola.* — ÉGy. — T18-B4.

Kanális lásd **Nagy-kanális**

Kanálisi-rét 2024: *Kanálisi-rít.* — Rét a település külterületének keleti részén, a Nagy-kanális mellett. — ÉGy. — T7-G1.

Káptalani-tag 1889: *Káptalani tag.* — Nagy kiterjedésű határrész, szántóföld a település külterületének északi részén, a Tag északi területe. Két része a Külső-tag és a Belső-tag. Régebben a váradi székeskáptalan tulajdona lehetett, erre utal a név előtagja. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.332.1. — T7-E1F1.

Kásás-szer 2024: *Kásász-szer ~ Tamási kettőü,* 1889: *Kásásszer,* 1864: *Kásás szer.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Nyúlfilkó szomszédságában. A név előtagja bizonyára köles- vagy hajdinatermesztésre utal, amely a kásakészítés legfontosabb alapanyaga volt, de esetleg a *Kásás* családnévvel is összefüggésbe hozható, az utótag a 'határrész' jelentésű *szer* földrajzi köznév. A szántóföldek újabb kori felosztását tükrözi a ***Tamási kettő*** névváltozat, amely a Tamási egy és a Tamási három nevekkel áll korrelációban. Ezek előtagja a település nevéből alakult *-i* képzős forma lehet. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 140b, T0.43.332.1. — T6-D2D3.

Kecskés 1864: *Kecskés | A láp Köztt vizzel Körül véve vannak több szigetek p. … Sas fészek és Kecskés szígetek.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név a *kecske* főnév *-s* melléknévképzős formájából alakulhatott utalva az ott legelő állatokra, de esetleg a *Kecskés* családnevet is gyaníthatjuk benne. — Pesty 1864/11: 140b.

Kerek-Ördöngös 1857: *Kerek ördöngös.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a vasút, a Háromágú-Ördöngös és a Berettyó között. Az Ördöngös része lehetett. A név előtagja a terület alakjára utalhat. — T25. CPl.628. — T3-E5.

Kertalja 2024: *Kertajja ~ Kertajja-dülőü.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. A név a 'kertek folytatása a külterületen' jelentésű *kertalja* földrajzi köznévből alakult. ***Kertalja-dűlő*** formában is említik, e névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-F2.

Kertalja-dűlő lásd **Kertalja**

Kertészet 2024: *Kertészet.* — Kertészet a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. Vö. Kertészeti út. — ÉGy. — T7-E2.

Kertészeti út 2024: *Kertészeti út.* — Út a település külterületének nyugati részén, a Kertészethez vezet. — ÉGy. — T7-E2.

Kisér 1857: *Kis Ér.* — Szántóföld, egykori vízállásos terület a település külterületének északi részén, a Szentistván-szik szomszédságában. A név előtagja a terület viszonyított méretére utal. A források alapján a régi időkben lapályos, vizenyős terület volt, az *ér* utótag erre utal. A név a Nagyér nevével áll korrelációban. Vö. Kisér-nádas. — T25.CPl.628. — T7-F1.

Kisér-nádas 1864: *Kis ér Nádás.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Berettyó és a Kisér szomszédságában. A szomszédos Kisérről kapta a nevét. — MKFT. — T7-G1.

Kisfalusi-puszta lásd **Kisújfalu-puszta**

Kis Jani 2024: *Kis Jani.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén. A helyiek szerint gyenge minőségű föld. A név bizonyára az egykori tulajdonosra utal. — ÉGy. — T7-E1.

Kis-Ördöngös 1864: *Kis Ördöngös | A láp Köztt vizzel Körül véve vannak több szigetek p. … Nagy Ördöngös Kis Ördöngös Zsombékos Ördöngös Három águ Ordöngös Tehenes rét Hosszu ördöngös.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Az Ördöngös egyik részét jelölhette. A név előtagja a terület méretére utalhat, és a Nagy-Ördöngös nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 140b.

Kisújfalu lásd **Kisújfalu-puszta**

Kisújfalu-puszta 1913: *Kisújfalu puszta,* 1901: *Kis-Ujfalu,* 1891: *Kis Újfalu p[uszta],* 1889: *Kis-Ujfalu puszta,* 1864: *kis falusi [puszta],* 1864: *Kis Ujfalu Puszta, Kis Ujfalu Tanya,* 1856–1857: *Ujfalusi puszta,* 1833–1836: *K[is] Újfalu,* 1821: *p[uszta] Kis Ujfalu,* 1813: *K[is] Ujjfalusi puszta,* 1806: *K[is] Ujfalu,* 1799–1803: *K[is] Ujfalu,* 1599: *Vyfalw,* 1489: *Wyfalw,* 1421: *Wyfalw,* p. — Elpusztult középkori település, később határrész a település külterületének déli részén, Paptamási és Jákóhodos határában, a Vay területén. Az adorjáni uradalom legkésőbb megtelepült síkföldi faluja volt. Erre utal az elsődleges ***Újfalu*** névváltozat *új* előtagja.

Később *Kisújfalu* formában, illetve a település elnéptelenedésére, pusztásodására utaló ***Kisújfalu-puszta, Kisújfalusi-puszta, Kisfalusi-puszta, Puszta-Kisújfalu*** és ***Újfalusi-puszta*** formában szerepel. A területen több tanya létesült, ezek közül többet is ***Kisújfalu-tanya*** formában jelöltek a 19. században. A 19. század végétől a Kisújfalu-puszta nagy részét és a Szigeti-puszta déli részét *Vay* néven kezdték el említeni. — Cs. 1: 627, Csáky 1/1: 312, E 158/8: 583, Gönczy, Hnt., Jakó 1940: 374, Lipszky, Map., LipszkyMT., MKFT., MVV. 5: 132, Pesty 1864/11: 141a, Rácz 2022: 304, T0.43.332.1, T1.S.12.513/1, T16.T.75, T25.CPl.113, T25. CPl.735. — T7-G4H4.

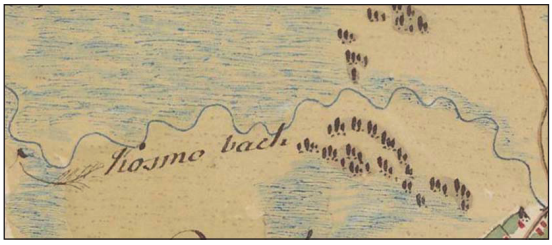
Kisújfalusi-puszta lásd **Kisújfalu-puszta**

Kisújfalu-tanya lásd **Kisújfalu-puszta, Nagy-Vay**

Kis-Vay 2024: *Kis-Vaji,* 1941: *Felső-Vaji-ta[nya].* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén. A 19. század végi kataszteri térképen a terület még a nagy kiterjedésű Szigeti-puszta részeként van feltüntetve. A Vay kisebbik, északi része, erre utal a név *Kis* előtagja. A területén tanya is létesült, amit a belterülethez közelebbi elhelyezkedésére utalva ***Felső-Vay-tanya*** formában is említettek. E névváltozat utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. A *Felső-Vay-tanya* és a *Kis-Vay* nevek az Alsó-Vay-tanya és a Nagy-Vay nevekkel állnak korrelációban. — ÉGy., FKnT., MaKF. — T7-G3.

Kossuth utca lásd **Új sor**

Kösmő 2024: *Kösmő͡ü,* 1889: *Kösmő,* 1864: *Kösmö* patak, *kösmö, Sivo | A Község Keleti részét Keresztűl vágja az ugy nevezett Kösmö patak, mely a sitervölgyi határról jövén, vizét egyedül hó és esö által nyeri, a község észak felöli végéig megtartja a kösmö nevezetet. onantul nevét Sivora változtatja át 's a községtöl mint 1400 lépésnyire a Berettyo folyamba szakad, esős évekbe 's fellegszakadáskor a határba igen sok kárt okoz.* 1837: *Köszmő,* 1851: *Kösmő,* 1825: *Kösmö, Sívó-ér | Esős időben és hó olvadáskor sok vizet kap, annak Biharon felül és alól égészen Paptamásiig jó partos árka is vagyon, mégis azon, valamint földből készült gátak azért vágynak készítve, hogy a víz a paptamási urbarialis*

A Kösmő az első katonai felmérés térképén

kaszálókat el ne öntse, ahonnét késztelenittetik az országúton is némelykor által csapni és a többi erejét a Sívó érbe bocsátani, holott ennek előtte a … gát helyett a Paptamásiak fahidat tartottak. A Kösmö a maga vizét az országutak rombolása mellett a Sívó érbe és onnan az Ereszi ér által a félegyházi kaszálókra bocsájtja. Megtetszik ebből, hogy mivel a Kösmö egészen Paptamásiig szabadon folyhat, s onnan tovább utat engedni szükséges, hogy magát valahol a Berettyóba önthesse, mert a régi folyása a Dékány aljára vezető árok volt, amit betömtek. 1783: *Kosmo* bach. — Sitervölgy határában két forráságból eredő patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. A vízfolyás átszeli a települést. A *Kösmő* név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. A 19. századi források szerint a belterülettől északra eső vízszakaszt ***Sivó*** és ***Sivó-ér*** formában is említették. Ez a névváltozat a 'vízelvezető csatorna, patak' jelentésű *sivó ~ sió* földrajzi köznévre vezethető vissza, amely a vízfolyás hangjára utal. Vö. Kösmő-hát, Kösmő-híd, Kösmő-kaszáló, Kösmőre, Holt-Kösmő. Lásd Kösmő (Bihar, Kügypuszta, Nyüved), Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi,

Hegyközpályi, Hegyközújlak, Sitervölgy). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, Dunka–Papp 2008: 33, ÉGy., EKFT., Fényes 1851, FKnT., FNESz. *Sió,* Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, Pesty 1864/11: 140a, TESz. *sió,* T0.43.332.1, T25.CPl.627, Zsupos 2021. — T7-F2.

Kösmő-hát 2024: *Kösmőű-hát,* 1889: *Kösmő-rét.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Kösmő mellett. A *Kösmő-hát* névváltozat utótagja a 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület; valami mögött fekvő terület, valaminek a mögöttes része' jelentésű *hát* földrajzi köznév. ***Kösmő-rét*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., T0.43.332.1. — T7-E2.

Kösmő-hát Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kösmő-híd 2024: *Kösmőű-híd.* — A Kösmő patak hídja a település belterületének északi részén. — ÉGy. — T18-C3.

Kösmő-kaszáló 1864: *Kösmö Kaszállo.* — Földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Lehetséges, hogy a Kösmő-háttal azonosítható. — Pesty 1864/11: 141a.

Kösmőre 1889: *Kösmöre.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Kösmő és a Tank-árok között. A Kösmő patak nevének helyragos alakjából alakult név, esetleg egy *Kösmőre járó* név rövidült formája. — T0.43.332.1. — T7-E3.

Kösmő-rét lásd **Kösmő-hát**

Községi-legelő 1857: *Községi Legelő.* — Legelő a település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában. Bizonyára a település lakóinak közös használatában volt. — T25.CPl.628. — T7-F2.

Kultúr lásd **Kultúrház**

Kultúrház 2024: *Kultúrház ~ Kultúr ~ Kultúrothon.* — Művelődési ház a település központjában, a Nagy utcán, a Polgármesteri hivatal szomszédságában. ***Kultúr*** és ***Kultúrotthon*** formában is említik. — ÉGy. — T18-B4.

Kultúrotthon lásd **Kultúrház**

Kügyi-rét 2024: *Kügyi-rít.* — Rét a település külterületének déli részén, Kügy(puszta) szomszédságában. — ÉGy. — T7-F4.

Külső-tag 2024: *Külsőű-tag ~ Fürdőű-tag.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Tag keleti fele. A név a Belső-tag nevével áll korrelációban. ***Fürdő-tag*** formában is említik, bár a Fürdőnek nem a közvetlen szomszédságában van a terület. Az utótag mindkét névváltozatban a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-F1.

Láp 2024: *Láp,* 1837: *Száraz láp.* — Legelő a település külterületének keleti részén, az Apáti és a Vay szomszédságában. ***Száraz-láp*** formában is szerepel, ami talán a területnek a többi részénél korábban kiszáradt térségére vonatkozott. Vö. Láp alja dűlő. — ÉGy., T25.CPl.627. — T7-G3.

Láp alja dűlő 1813: *Láp ajja Dűllő,* [1810–1820]: *Láp ajja dűlő.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Láp és a Csürhelegelő között. A Láp melletti elhelyezkedéséről kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.735, T25.CPl.736. — T7-F3.

Legelő 2024: *Legelőű.* — Legelő a település külterületének keleti részén. — ÉGy. — T7-G2.

Libalegelő 2024: *Libalegelőű.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a belterület és a Kösmő szomszédságában. A Csürhelegelő része. — ÉGy. — T7-F2.

Litia lásd **Savanyú-kút**

Litinia lásd **Savanyú-kút**

Lóherés 2024: *Lóheréis,* 1889: *Lóherés.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. Az egykor ott termelt lóheréről kapta a nevét. — ÉGy., T0.43.332.1. — T7-E2.

Lucernás 2024: *Lucernás.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület és a temető szomszédságában. Az egykor ott termelt lucernáról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-E2.

Majorház 2024: *Majorház.* — Egykori épület a település belterületének nyugati részén. A jelenlegi kultúrotthon udvarán állt. Ez lehetett valamikor a település juhászának hajléka. — ÉGy.

Makkhét 2024: *Makhét.* — Egykori kocsma, mely a róla elnevezett utcán állt a település belterületének közepén. A több kártyajátékban fontos makk hetes kártyalap a kocsmában folyó kártyázásra utal. Vö. Makkhét utca. — ÉGy. — T18-C4.

Makkhét utca 2024: *Makhét ucca.* — Utca a település belterületének közepén. A Nagy utcát, az Új sort, a Gombaszigetet és a Gyepsort köti össze. A Makkhét kocsmáról kapta a nevét. — ÉGy. — T18-B4C4.

Malom 2024: *Malom ~ Nagy malom.* — Romos állapotban lévő épület a település belterületének délkeleti részén. Az állami gazdaság használta. Egykor búzát őröltek benne, de raktárként is használták. Méretére utalva ***Nagy malom*** formában is említik. Vö. Malom-dűlő. — ÉGy. — T18-B5.

Malom-dűlő 2024: *Malom-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület és a Malom szomszédságában. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-E3.

Marjai út 1889: *Marjai út.* — A Kismarjára vezető út volt a település külterületének nyugati részén. Ma már csupán Nyüvedre és Pelbárthidára lehet eljutni ezen az úton haladva, az államhatárnak ezen a részén ugyanis nem lehet átkelni. — T0.43.332.1. — T6-D2.

Mihályháza 1864: *Mihály háza | A Kaszállo földek Köztt megemlítendok a Mihály háza, Hodos allya Széna Kert, és Kösmö Kaszállo.* — Földterület, kaszáló a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — Pesty 1864/11 141a.

Mona-Sziget lásd **Mona-Szigeti**

Mona-Szigeti 2024: *Mona-Szigeti ~ Mona-Sziget | A Szigetibe vóut a Mona-Szigeti. ... ot vóut három ház a Monájéké meg a Szigeti családnak. Útyhogy még annak a romjaji még a kollektív időübe ot vóutak, ot hátul a Berettyóu mellett.* — Szántóföld a külterület északkeleti részén, a Berettyó és az Ócska gát szomszédságában. A Szigeti része. Az egykor ott élő Mona családról kapta a nevét. ***Mona-Sziget*** formában is említik. — ÉGy. — T7-G1G2.

Mona-tanya 2024: *Mona-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északkeleti részén, a Mona-Szigetiben. Ma már nyomát sem lehet látni. Tulajdonosáról, a Mona családról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. Vö. Mona-Szigeti. — ÉGy., FKnT.

Nádvágó-rét lásd **Apáti**

Nagy-Apáti lásd **Apáti**

Nagyér 1864: *Nagy Ér | A lapokkal [lápokkal] Körül vett legelök Közzül egy részt Apátinak egy rész Ereszvénynek 's Nagy Érnek neveztetik.* 1857: *Nagy ér,* 1837: *Nagy Ér.* — Szántóföld, egykori vízállásos terület a település külterületének északkeleti részén, a Berettyó és a főút szomszédságában. A név előtagja a terület viszonyított méretére utal. A források alapján a régi időkben lapályos, vizenyős terület volt, az *ér* utótag erre utal. A név a Kisér nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 140b, T25.CPl.627, T25.CPl.628. — T7-F1.

Nagy-föld 1889: *Nagyföld,* 1864: *Nagyföld düllö | Szanto földje 3 fordullora van osztva, mellyek közül elsö a Nagyföld düllö.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A terület viszonyított mérete alapján kaphatta a nevét. ***Nagy-föld-dűlő*** formában is szerepel. — Pesty 1864/11: 140a, 140b, T0.43.332.1. — T7-E3.

Nagy-föld-dűlő lásd **Nagy-föld**

Nagy-kanális 2024: *Naty-kanális ~ Kanális.* — Vízfolyás a település külterületének keleti részén. Méretére utalva nevezik *Nagy-kanális*-nak. Röviden ***Kanális*** formában is említik. Vö. Nagy-kanális-híd, Kanálisi-rét. — ÉGy. — T7-G2.

Nagy-kanális-híd 2024: *Naty-kanális-híd.* — Híd a település külterületének keleti részén, a Nagy-kanálison. — ÉGy. — T7-G2.

Nagy-kút 1. 2024: *Naty-kút ~ Csordakút,* 1889: *Nagy kút.* — Itatókút a település belterületének északi részén, a Fürdő mellett. Korábban a csorda itatókútja volt, erre utalva ***Csordakút*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.332.1. — T18-C3.

Nagy-kút 2. lásd **Pacal-kút**

Nagy malom lásd **Malom**

Nagy-Ördöngös 1864: *Nagy Ördöngös | A láp Köztt vizzel Körül véve vannak több szigetek p. ... Nagy Ördöngös Kis Ördöngös Zsombékos Ördöngös Három águ Ordöngös Tehenes rét Hosszu ördöngös.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Az Ördöngös egy részét jelölhette. A név a Kis-Ördöngös nevével áll korrelációban, előtagja a terület méretére utalhat. — Pesty 1864/11: 140b.

Nagy utca 2024: *Nagy ucca ~ Főü ucca ~ Petőüfi ucca,* 1996: *Nagy utca.* — A település leghosszabb utcája a belterület nyugati részén. Ezen az utcán áll a Polgármesteri hivatal, a Református templom és a Kultúrház is. Méretére és jelentőségére utalnak a *Nagy utca* és a ***Fő utca*** formák. A ***Petőfi utca*** névváltozat a hivatalos neve volt a település ezen részének. Mára ezt a státuszát elvesztette. — Borbély 1996, ÉGy. — T18-B4.

Nagy-Vay 2024: *Nagy-Vaji,* 1941: *Alsó-Vaji-ta[nya],* 1884: *Kisujfalu tn [tanya].* — Határrész, korábban külterületi lakott hely a település külterületének délkeleti részén. A Vay nagyobbik, déli része. Több tanya létesült egymás mellett a területén, amiket a Vay északi részén lévő tanyáktól megkülönböztetendő ***Alsó-Vay-tanya***-ként szerepeltetnek az 1941-es katonai felmérés térképén. A tanyákat a 19. század végi katonai felmérés térképe még ***Kisújfalu-tanya***-ként említi. A két névváltozat utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. Az *Alsó-Vay-tanya* és a *Nagy-Vay* nevek a Felső-Vay-tanya és a Kis-Vay nevekkel állnak korrelációban. Vö. Nagyvay út. — ÉGy., FKnT., HKFT., MaKF. — T7-G3.

Nagyvay út 2024: *Nagyvaji út.* — Földút a település külterületének délkeleti részén. A Nagy-Vayra vezet, arról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-F4G4.

Nagyváradi út lásd **Országút**

Nyárfa-rét 1857: *Nyárfa Rét.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Ördöngös és a Berettyó között. Ma a Belső-tag része. A név előtagja alapján egykor nyárfás terület lehetett. — T25.CPl.628. — T7-E1.

Nyúlfilkó Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Nyúlfilkó 2024: *Nyúlfilkóu,* 1889: *Nyúlfilkó,* 1864: *Nyul szikes | Azért neveztetett így mert a nyulak azon helyett igen szeretik.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Kásás-szer és a Sovány között. Ahogyan Pesty Frigyes adatközlője is jelzi, az ott tanyázó nyulakról kapta a nevét. A ***Nyúl-szikes*** névváltozat utótagja a 'sok sziksót tartalmazó, gyenge minőségű földterület' jelentésű *szikes* földrajzi köznév. A *Nyúlfilkó* névforma összefüggésben állhat a szomszédos Kügypusztán használatos ugyanilyen névvel, noha lokális kapcsolat nincs a két földterület között. E nevek névadási indítékát nem ismerjük. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 140b, T0.43.332.1. — T7-E3.

Nyúl-szikes lásd **Nyúlfilkó**

Ócska gát 2024: *Óucska gát ~ Halál út | Rígen ott jártak az emberek Váradra, és ottan ijen rablóutanyák, a lápogba ojan rablók voltak, útyhogy rablás történt, még gyilkolás is történt, és aszt elneveszték aszt a rígi útat Halál útnak.* 1901: *Gyilkos-gát | „Gyilkos-gát" dűlőjének a nevét az itteni lakosok úgy magyarázzák, hogy a tatárjárás alkalmával itt gyilkolták volna le a lakosokat.* 1864: *gyílkos gát | Van még vár telek nevü sziget is vizzel és nádassal Körül véve, ... egy ronán volt a bejárás bele, mely maí napig ís gyílkos gátnak neveztetík, ezen bejárásra Kaszák voltak a viz alá a lápba elhelyezve, hogy menedékek bíztos lehessen.* — Földút a település külterületének északkeleti részén. A helybeliek elmondása és a térképek tanúsága szerint régebben ez volt a főút. Erre utal az *Ócska gát*

névváltozat. A *gát* szó a helyi nyelvjárásban 'kövesút, országút' jelentésű, a jelzőként álló *ócska* pedig 'régi, nagy' értelmű. A területhez kapcsolódó hiedelmekre utalóan ***Gyilkos gát*** és ***Halál út*** formában is említik. — ÉGy., MVV. 5: 132, Pesty 1864/11: 140b, ÚMTsz. — T7-G1.

Oncsa 2024: *Oncsa | Az országuttul a bejárati ucca, az meg Oncsa vóut, mer Oncsa-házat csináltak, tizenhét Oncsa-ház vóut a magyarvilágba. | Vóut egy natyház, meg ety konyha, meg egy – alsóu ház nem vóut – csak spájz.* — Utca a település belterületének déli részén. Az Oncsán lévő első házakat a negyvenes években az Országos Nép- és Családvédelmi Alap (ONCSA) építtette a nagycsaládosok megsegítésére. — ÉGy. — T18-B5.

Országút 2024: *Országút ~ Főü út,* 1889: *Nagyváradi út,* 1857: *Ország út.* — Főút a település külterületének déli részén. Jelentőségére utalnak az *Országút* és a ***Fő út*** nevek. Nagyváradra vezet, ezt jelzi a ***Nagyváradi út*** névváltozat. — ÉGy., T0.43.332.1, T25.CPl.628. — T7-E3.

Ó-Szigeti-puszta lásd **Szigeti**

Ördöngös 1857: *Ördöngös,* 1837: *Ördöngös.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Belső-tag és a Berettyó szomszédságában. A név alapjául szolgáló *ördöngös* szó bizonyára olyan helyre utal, amely az ott élők számára furcsa volt, valamilyen kellemetlen tulajdonsággal rendelkezett. Részei lehettek a Háromágú-Ördöngös, a Hosszú-Ördöngös, a Kerek-Ördöngös, a Kis-Ördöngös, a Nagy-Ördöngös és a Zsombékos-Ördöngös. — FKnT. *ördöghát, ördögláp, ördöglyuk,* Thész 2000, T25.CPl.627, T25.CPl.628. — T7-E1.

Pacal-kút 2024: *Pacal-kút ~ Naty-kút.* — Egykori gémeskút a település belterületének közepén, a Makkhét utcán. Ma már nincs meg. A helyiek szerint nagyon jó minőségű vize volt. A *Pacal-kút* névváltozat névadási indítékát nem ismerjük. Méretére utalva ***Nagy-kút*** formában is említik. — ÉGy. — T18-C4.

Pap-tag 2024: *Pap-tag | Mert a papoknak ot vóut a főggyük.* — Szántóföld a település külterületének északi részén. A Tag délnyugati része. A helyiek szerint az egyház tulajdona volt. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. Vö. Pap-tagi-kút. — ÉGy., FKnT. — T7-E1.

Pap-tagi-kút 2024: *Pap-tagi-kút.* — Egykori kút a település külterületének északi részén, a Pap-tagon. Ma már nincs meg. — ÉGy.

Pásztorház 2024: *Pásztorház | Valamikor vóut ménes, guja, csorda, csürhe, liba. Útyhogy ezek a pásztorok a Pásztorházba laktak, és azoknak nem vóut főggyük, hanem evvel foglalkosztak.* — Egykori épület a település belterületének nyugati részén, a Nagy utcán, a jelenlegi kultúrotthon udvarán állt. A falu pásztorai használták. — ÉGy.

Perjés 1837: *Perjes.* — Földterület a település külterületének keleti részén, az Avikola utca és az Apáti szomszédságában. A területre jellemző növényzetről kapta a nevét. — T25.CPl.627. — T7-F3.

Petőfi utca lásd **Nagy utca**

Polgármesteri hivatal 2024: *Polgármesteri hivatal ~ Hivatal ~ Állami iskola.* — Épület a település belterületének központjában, a Nagy utcán. Jelenleg a polgármesteri hivatal működik benne. Röviden ***Hivatal*** formában is említik. Egykor állami iskola volt, erre utal az Állami iskola elnevezése. — ÉGy. — T18-B4.

Puszta-Kisújfalu lásd **Kisújfalu-puszta**

Református templom 2024: *Református templom ~ Templom,* 1809: *Templom | Vagyon egy*

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

téglából, nem tudatik mikor épült, és az 1795dik esztendőben esett nagy égés után, melly egéssz Helységünket pusztává tette, tsak ugyan téglából megújíttatott Templomunk. — Templomépület a település központjában, a Nagy utcán. A mai épület 1835-ben épült klasszicista stílusban. ***Templom***-nak is mondják. — Dukrét–Péter 2016, ÉGy., Szabadi 2016: 114. — T18-B4C4.

Régi községháza 2024: *Régi kössíkháza.* — Egykori épület a település központjában, a Református templom szomszédságában. Ebben működött a községháza. — ÉGy. — T18-B4C4.

Rektor-tag 2024: *Rektor-tag.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Pap-tag és a vasút szomszédságában. A Tag délnyugati része. A tanítók illetményföldje volt. A név a 'tanító' jelentésű *rektor* főnév és a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév összetételéből alakult. — ÉGy., FKnT., SzT. — T7-E1E2.

Sándor-árok 2024: *Sándor-árok.* — Árok a település külterületének északi részén, a Gát-dűlő és a Mona-Szigeti között húzódik. Bizonyára a mellette lévő terület tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-F1G1.

Sasfészek 1864: *Sas fészek | A láp Köztt vizzel Körül véve vannak több szigetek p. ... Sas fészek és Kecskés szígetek.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. Bizonyára sasok tanyáztak rajta. — Pesty 1864/11: 140b.

Savanyú-kút 2024: *Savanyú-kút ~ Savanyú-víz ~ Lítija ~ Litínija,* 1941: *Borvíz-k[út].* — Jó vízminőségű kút a település belterületének nyugati részén, vize Paptamási nevezetessége. Borbély Gábor helytörténeti írása szerint „Amikor 1887. július 2.-án megnyitották a Nagyvárad–Érmihályfalva helyi érdekű vasútvonalat, az állomás mellett kutat ástak, hogy a mozdonyokat fel tudják tölteni. Nem közönséges vizet, ásványvizet találtak! Az akkor elvégzett balneológiai tanulmányok a lítium oldható sóit találták az átlagosnál nagyobb mértékben. Még a 60-as években is palackozták és a közfogyasztásban is előbb *Litium* [Lythia], majd *Tămăşeu* néven forgalmazták." ***Litia, Litinia,*** valamint ***Savanyú-víz*** és ***Borvíz-kút*** formában is említik. Vö. Savanyú-víz-dűlő. — Borbély 1996, ÉGy., MaKF. — T7-E2.

Savanyú-víz lásd **Savanyú-kút**

Savanyú-víz-dűlő 2024: *Savanyú-víz-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. A közelben lévő Savanyú-kútról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-E2.

Sivó lásd **Kösmő**

Sivó-ér lásd **Kösmő**

Só út 2024: *Sóu út.* — Földút a település külterületének déli részén, Paptamási és Kügypuszta határán. A helyiek szerint egykor itt szállították a sót, erről kaphatta a nevét. — ÉGy. — T6-D2.

Sovány 2024: *Sovány ~ Tamási egy,* 1889: *Sovány.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. A név a 'tápanyagban szegény' jelentésű *sovány* melléknévből alakult. A szántóföldek újabb kori felosztását tükrözi a ***Tamási egy*** névváltozat, amely a Tamási kettő és a Tamási három nevekkel áll korrelációban. Ezek előtagja a település nevéből alakult *-i* képzős forma lehet. Elképzelhető, hogy azonos a Nyüveden említett Sovány-dűlővel. — ÉGy., FKnT. *soványföld,* T0.43.332.1. — T7-E3.

Süvegd 2024: *Süvegd ~ Süvegdi.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Vay szomszédságában. A terület nagyobbik része Jákóhodos településhez tartozik, és az elpusztult Süvegd település emlékét őrzi. A név eredete bizonytalan. Alakulhatott személynévből: a *Süveg* személynév eredeti jelentése 'süvegkészítő, furcsa süveget viselő' lehetett. A településnév alakulhatott hegynévből is, mely elsődlegesen a kiemelkedés alakját jelölhette. A név végén álló *-d* helynévképző. ***Süvegdi*** formában is említik. Lásd Süvegd (Hegyközkovácsi, Jákóhodos). — ÉGy., Rácz 2022: 256, RMCsSz. — T7-G3.

Süvegdi lásd **Süvegd**

Szabóné kocsmája 2024: *Szabóuné kocsmája | Még az én apámtul még aszt is hallottam, hogy mijen szíp asszony vóut az. ... Monta mindig, hogy mijen, azír is szerettek oda bejárni az emberek, meg inni, meg, mer hát, hogy ojan kedves vóut a kiszolgálás is, mek hitelbe is adott.* — Egykori kocsma a település külterületének déli részén, a Malom szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy.

Száraz-erdő 2024: *Száraz-erdőü,* 1864: *Szaraz erdö.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén. Átnyúlik Jákóhodos határába is. Egykor erdő boríthatta, de ennek a legkorábbi térképeken sincs már nyoma. A név előtagja talán a közelében fekvő *Száraz-láp* névvel lehet összefüggésben, s a terület talajviszonyaira utalhat. Lásd Száraz-erdő (Jákóhodos). — ÉGy., MKFT. — T7-G2.

Száraz-láp lásd **Láp**

Szelezsán-dűlő 2024: *Szelezsán-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. Átnyúlik Kügypuszta határába is. A helybeliek szerint a *Szelezsán* családnevet viselő bakterről nevezték el. A név utótagja a 'földterület; a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Szelezsán-dűlő (Kügypuszta). — ÉGy., FKnT. — T7-E3.

Szénakert 2024: *Színakert ~ Hodáj | Most a kollektíva után attak neki egy ojan nevet, hoty Hodáj, mer régen ot volt a birkahodáj, de a régi neve asz Szénakert.* 1889: *Szénakert,* 1864: *Széna Kert.* — Szántóföld a település külterületének északi részén. Pesty Frigyes helynévtára szerint a 19. század közepén kaszálóként használták. A

Szénakert Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

név a 'szérűskert' jelentésű *szénakert* földrajzi köznévből alakult. A ***Hodály*** újabb keletkezésű névváltozat, amely az 'állatok szállás- és pihenőhelye' jelentésű *hodály* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 141a, T0.43.332.1. — T7-F2.

Szentistván 1884: *Szent-István | [Paptamási] a váradi székeskáptalan birtoka volt már 1374-ben Szent-István nevü pusztával együtt. Ez utóbbi középkori szokás szerént talán azért neveztetett igy, mert a székesegyházban Szent-István király oltárának birtoka volt.* 1864: *Szt [Szent] István | A láp Köztt vizzel Körül véve vannak több szigetek p. Szt István hol egy régi templomnak elpusztult romjai láthatok.* 1857: *Sz[ent] István,* 1374: *Zent Istwanfewlde,* t. — Földterület a település külterületének északi részén, a Berettyó és a Kösmő szomszédságában. A váradi káptalan birtoka volt, amelyen bizonyára Szent István tiszteletére emelt templom állt. A középkorban ***Szentistvánfölde*** formában is említették. Vö. Szentistván-szik. — Bunyitay 1886: 36, Bunyitay 3: 326, Pesty 1864/11: 140b, T25. CPl.628. — T7-E1F1.

Szentistvánfölde lásd **Szentistván**

Szentistván-szik 1857: *Sz[ent] István Szik.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kösmő és a Tank-árok között. A közelben lévő Szentistvánról kapta a nevét. A név utótagja a 'vízállásos, szikes terület' jelentésű *szik* földrajzi köznév. — FKnT., T25.CPl.628. — T7-F1.

Sziget lásd **Szigeti**

Szigeti 2024: *Szigeti,* 1907: *Szigeti p[uszta],* 1901: *Sziget, Szigeti,* 1889: *Szigeti puszta,* 1884: *Szigeti,* 1873: *Szigethi,* 1870: *Szigeti,* 1864: *Sziget puszta,* 1864: *Szigeti-Puszta, Szigeti,* 1857: *Sziget,* 1854: *Ó Szigeti puszta,* 1851: *Szigeti,* 1837: *Szigeti,* 1813: *Szigeti puszta,* 1806: *Szigeti,* 1448: *Zygety,* [1291–1294]: in *Zygety,* 1214/1550: Paul de v[illa] *Sciguetij.* — Egykori település, ma határrész, nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének keleti részén. A középkori település a legkorábbi említéseiben *Szigeti* formában szerepel. A név a 'nyílt vízzel körülvett terület' jelentésű *sziget* földrajzi köznévből alakult *-i* helynévképzővel. A település elnéptelenedését követően a Nyüved határába is átnyúló területet ***Szigeti-puszta, Sziget-puszta*** és ***Ó-Szigeti-puszta*** formában is említik, e névváltozatok utótagja az 'elnéptelenedett, pusztásodott település; a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági köz-

pont, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. Az *Ó-Szigeti-puszta* névváltozat *ó* 'régi' értelmű névelemének névadási indítékát nem ismerjük. A 19. század végi forrásokban ***Sziget*** formában is szerepel. Vö. Mona-Szigeti, Szigeti-kocsma. Lásd Szigeti-puszta (Nyüved). — CzF., DF. 14161, ÉGy., Fényes 1851, FKnT., Gy. 1: 672, HKFT., Hnt., Lipszky, Map., MKFT., MVV. 5: 132, Pesty 1864/11: 140b, Rácz 2022: 278, T0.43.332.1, T1.S.101.288/8, T25.CPl.627, T25.CPl.628, T25.CPl.735. — T7-G2.

Szigeti csárda lásd **Szigeti kocsma**

Szigeti kocsma 1996: *Szigeti kocsma,* 1941: *Sziget-ta[nya],* [1910]: *Szigeti cs[árda],* 1884: *Szigeti cs[árda],* 1854: *Wirtshaus Szigeti,* 1783: *Szigeth wh [Wirtshaus].* — Egykori csárda, majd tanya a település külterületének keleti részén, a Szigeti területén. ***Szigeti csárda*** formában is említik. Az 1941-es katonai felmérés térképén ***Szigeti-tanya***-ként szerepel. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — Borbély 1996, EKFT., FKnT., HKFT., MaKF., MÁT., T1.S.101.288/8. — T7-G1.

A Szigeti és a Szik a második katonai felmérés térképén

Szigeti-puszta lásd **Szigeti**

Szigeti-tanya lásd **Szigeti kocsma**

Sziget-puszta lásd **Szigeti**

Szik 1889: *Szik,* 1864: *szík | A Község Körül levö legelö sziknek neveztetik szikes természeténél fogva.* 1864: *Szik,* 1782: *Szék.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a legelő része, az Apáti és a Szigeti szomszédságában. A név a 'sziksós talajú földterület' jelentésű *szik* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., MKFT., Pesty 1864/11: 140b, T0.43.332.1, T25.CPl.734. — T7-G2.

Tag 2024: *Tag.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északi részén. A Külső-tagot, a Belső-tagot, a Pap-tagot és a Rektor-tagot foglalja magába. Korábban a területe nagy részét *Káptalani-tag*-nak nevezték. A *Tag* név esetleg ezekből alakulhatott. A név végső soron a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznévre vezethető vissza. Vö. Tagi-kút. — ÉGy., FKnT. — T7-F1.

Tagi-kút 1889: *Tagi kút.* — Egykori kút a település külterületének keleti részén, a Káptalani-tag keleti oldalán. — T0.43.332.1. — T7-F1.

Tamási lásd **Paptamási**

Tamási-dűlő lásd **Tamási-föld**

Tamási egy lásd **Sovány**

Tamási-föld 2024: *Tamási-fo͡üd ~ Tamási-düllo͡ü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. Átnyúlik Nyüved határába is. A Tamási egy, a Tamási kettő és a Tamási három összefoglaló neve. A név előtagja a településre utal. ***Tamási-dűlő*** formában is említik, e névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Tamási-dűlő (Nyüved). — ÉGy., FKnT. — T6-D3, T7-E3.

Tamási három lásd **Forduló**

Tamási kettő lásd **Kásás-szer**

Tanítólakás 2024: *Tanítóulakás.* — A tanító szolgálati lakása a település központjában, a Polgármesteri hivatal épületében volt. — ÉGy.

Tank-árok 2024: *Tank-árok.* — Árok a település külterületének nyugati részén. A második világháború idején ásták, védelmi vonal szerepét töltötte volna be: e funkciójának megfelelően azonban soha nem használták. Előfordul, hogy megtelik vízzel. Vö. Hínáros-Tank-árok, Tank-árok-sarok. Lásd Tank-árok (Bihar, Hegyközkovácsi, Kügypuszta). — ÉGy. — T7-E3.

Tank-árok-sarok 2024: *Tank-árok-sarok.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület és a Tank-árok szomszédságában. A név utótagja a terület sarokszerű formájára utal. — ÉGy. — T7-E3.

Téesz lásd **Téesz-farm**

Téesz-farm 2024: *Téjesz-farm ~ Téjesz.* — A termelőszövetkezet tanyája volt a település belterületének nyugati részén. Az épületek jelenleg

Temető és Hathold Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

is megvannak. *Téesz-farm* és röviden ***Téesz*** formában is említik. A *farm* utótag 'major, tanya' értelmű. — ÉGy. — T18-B5.

Tehenes-rét 1864: *Tehenes rét,* 1857: *Tehén L. Rét.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a vasút, a Vár-telek, a Háromágú-Ördöngös és a Belső-tag között. A név jelentése alapján olyan terület lehetett, amelyen csak a tehenek legeltek. — Pesty 1864/11: 140b, T25.CPl.628. — T7-E1.

Tejcsarnok 2024: *Tejcsarnok.* — Épület a település belterületének déli részén, a Téesz-farm része volt. — ÉGy.

Telek 1813: *Telek,* [1810–1820]: *Telek.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. — T25.CPl.735, T25.CPl.736. — T7-G3.

Temető 2024: *Temetőü.* — Temető a település külterületének nyugati részén, a Hatház utca közelében. — ÉGy. — T7-E2.

Templom lásd **Református templom**

Tót Jani barakkja 2024: *Tóut Jani barakja | Asztat ferrobbantották, akkor, mikor béke lett.* — Egykori építmény, bunker a település belterületén. A második világháború idején létesítették. A terület tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy.

Újfalu lásd **Kisújfalu-puszta**

Újfalusi-puszta lásd **Kisújfalu-puszta**

Új sor 2024: *Új sor ~ Kosút ucca | Mer ot nem vóut ház nagyon rígen, az én apámtól úty hallottam, oszt ot tejjesen lett egy új sor, sor ház.* — A Nagy utcával párhuzamosan elhelyezkedő utca a település belterületének nyugati részén. Az első katonai felmérés térképe szerint a 18. század végén még beépítetlen része volt a falunak, a 19. század második felében már kiépült utca: erre utal az *Új sor* név előtagja. A név utótagja az 'utca' jelentésű *sor* földrajzi köznév. A helybeliek szerint a ***Kossuth utca*** név volt egykor az utca hivatalos neve. Mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., FKnT. — T18-B4.

Vályogvető 2024: *Vájogvetőü.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A Csürhelegelő része. Egykor itt vetették a vályogot. — ÉGy.

Vár-telek 1864: *vár telek | Van még vár telek nevü sziget is vizzel és nádassal Körül véve, mintegy 26 hold nagyságu nevét onnét vette, hogy a tatár futáskor benne a nép mint valami várban, tartozkodott 's a tatárok Közzül oda menekült.* 1857: *Vár Telek,* 1837: *Vár, Telek.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a vasút és a Belső-tag szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. — Pesty 1864/11: 140b, T25.CPl.627, T25.CPl.628. — T7-E1.

Vasút-dűlő 2024: *Vasúd-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a vasút szomszédságában. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Vay 2024: *Vaji,* 1910: *Vaj puszta,* 1882: *Vay,* 1877: *Vai pusztán,* 1877: *Vay.* — Nagy kiterjedésű szántóföld, korábban külterületi lakott hely a település külterületének keleti részén. A 19. század végétől a Kisújfalu-puszta nagy részét és a 19. század végi kataszteri térképen *Szigeti-puszta*-ként szereplő terület déli részét kezdték el *Vay* néven említeni. A névadás indítékát nem ismerjük, de bizonyára személynévi eredetű lehet, s a terület birtokosát nevezhették így egykor. ***Vay-puszta*** formában is szerepelt. Részei a Kis- és a Nagy-Vay. Vö. Vay-kút. — ÉGy., EH., Hnt., Magyar Themis 7/22: 180. — T7-G3H3.

Vay-kút 2024: *Vaji-kút.* — Egykori kút a település külterületének keleti részén, a Vay nevű szántóföldön. — ÉGy.

Vay-puszta lásd **Vay**

Vékás 2024: *Vikás ~ Víkás-főüd | Tizennígy ár vóut mindenkinek, aszt is kapták, a magyar állam atta.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén. A helybeliek szerint a hadi árváknak, hadi rokkantaknak kiosztott terület volt.

Vékás Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

A név az ’olyan nagyságú földterület, melybe egy vagy több véka (25–30 liter) termény kell vetőmagként’ jelentésű *vékás* földrajzi köznévből alakult. ***Vékás-föld*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T7-E2.

Vékás-föld lásd **Vékás**

Zsombékos 2024: *Zsombékos ~ Zsámbékos.* — Földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük, a helybeliek csupán a névre emlékeztek. Talán azonos lehet a Zsombékos-Ördöngössel. Bizonyára növényzetéről kapta a nevét. — ÉGy.

Zsombékos-Ördöngös 1864: *Zsombékos Ördöngös.* — Földterület a település külterületén. Az Ördöngös része lehetett, és talán a *Zsombékos* nevű hellyel is kapcsolatba hozható, esetleg azzal azonos lehet. Növényzetéről kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 140b.

KÜGYPUSZTA
Fotó: Torkos Márk-Erik

Kügypuszta helynevei

Történeti háttér

A település a Bihari-sík keleti szélén, a bihari Hegyköz előterében, a magyar–román határ keleti oldalán helyezkedik el. A Váradi regestrum 16. századi nyomtatványból ismert 1213. évi oklevelében szerepel annak az Olivér fia Quid comesnek a neve, aki (Almás)Fegyverneken és a szomszédos Nyüveden is birtokos volt, és akinek a nevéből vélhetően a település neve is származik. A településnév első említése a 14. század elejéről ismert egy átiratban fennmaradt oklevélből. A 15. század elejéig a Quidtól származó nyüvedi Farkas család tulajdonában állt, majd nagyobb részét az adorjáni uradalom terjeszkedésével 1416-ban vétel és 1448-ban adomány útján a Csákyak szerezték meg. A Farkas család kihalását követően a nőági örökösök, a Tordaiak, a Gyarakiak és a kisvásári Mezők osztozkodtak az örökségen. 1481-ben a török elől menekülő és gyorsan elmagyarosodó délszlávok költöztek a településre, ahol 1552-ben mindösszesen egy portát birtokolt Horváth Gergely, aki mellett más korabeli birtokost nem is említenek a források. Az oszmán hódítás következtében a 16. század végére a falu elnéptelenedett.

A pusztaként nyilvántartott Kügy a 18. századtól 1873-ig a Bihar vármegyei Nagyváradi járásba tartozott, majd az 1873-ban létrehozott Szalárdi járáshoz került át mint Nyüvedhez tartozó külterület. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. Az ekkor bevezetett romániai közigazgatási reformot követően Bihar községhez osztották be, amiről 2003-ban leválasztották, és Paptamási községbe helyezték át.

A 18–19. századi népszámlálási adatok között nem találkozunk a nevével, mert ebben az időszakban Nyüvedhez tartozó pusztaként tartották nyilván. Az első statisztikai adatok 1910-ből származnak, amikor 203 lakos élt a településen. Az 1913. évi helységnévtár szerint Nyüvedhez tartozott, így saját határának méretét nem rögzítették. A romániai népszámlálások csak 1956-tól kezelték külön a települést, amikor 276 fős lakosságot regisztráltak. 1992-ben 256 fő élt a településen, 2011-ben pedig 222 volt a falu lélekszáma, amelyből 180 magyarnak, 32 románnak vallotta magát. Korábban a magyarság aránya meghaladta a 90%-ot. Kügypusztán nagy református többség mellett (1992: 245 fő, 2002: 209 fő) katolikus, ortodox és baptista vallásúak is élnek.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

MaKF. = *Magyarország katonai felmérése. 1941.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Osváth Pál, *Bihar vármegye sárréti járása leírása.* Nagyvárad, 1875.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2023-ban. Adatközlők voltak: Kállai Benedek (32 éves), Kovács Ilona (81), Kovács Zoltán (81), Losonczi Gyula (37), Nagy Rózsa (82), Papp János (68), Szigeti Ida (63).

Helynévtár

Kügypuszta 2023: *Kütypuszta, Kütypusztán, kütypusztaji ~ Kügy, Kügyön, kügyi ~ Kügyipuszta | A kügyijeket korpásoknak hívták. | [Falucsúfoló:] A harangozót sokszor kérdesztük, hogy mék uccán lakik [Kügypuszta ugyanis egyutcás település.].* 1941: *Kügy-psz. [puszta],* 1913: *Kügypuszta,* [1910]: *Kügy psz. [puszta],* 1900: *Kügy,* 1891: *Kügy p[uszta],* 1889: *Kügy puszta,* 1884: *Kügy puszta,* 1882: *Kügy,* 1873: *Kügy,* 1865: *Kügy,* 1864: *Kügyi puszta | A' Község neve csupán Nyüved, valamint Kügye is – 's ezen nevek is tsak helybeli elterjedéssel bírnak.* 1860: *Kügy, Kügy-Puszta,* 1857–1859: *P[uszta] Kügy,* 1854: *puszta Kügy,* 1833–1836: *Kugy,* 1821: *p[uszta] Kűgy,* 1818: *Kügy,* 1813: *Kűgyi Puszta,* 1808: *Kügy,* 1806: *Kugy,* 1783: *Kügy Puszta,* 1750: *Kűgy,* 1605: *Kwgi,* 1599: *Kwgy,* 1588: *Kwghy,* 1587: *Kwgy,* 1555: *Kewgy,* 1552: *Kewgyh, Kevügih, Kwgy,* 1448: *Kywd,* 1421: *Kyd,* p., 1354: *Chug,* p., *Chugi,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Kyd, Kyud, Hid,* v., 1309/1351: *Chug.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Mai hivatalos román neve az 'új falu' jelentésű *Satu Nou.* Közigazgatásilag Paptamási község része. Szomszédos települései északon és keleten Paptamási, délen Bihar, nyugaton pedig Nyüved és Pelbárthida. A település neve a *Quid* személynévből jött létre, névadója Olivér fia, Quid comes volt (1213/1550: *Quid f. Olibrii* [ɔ: *Oliverii*]). A személynév és a településnév elsődleges alakja *Kid* volt. A névvégi *d* később *gy*-vé palatalizálódott, a név belsejében pedig *i>ü* labializáció zajlott le. A ***Kügy*** forma a 14. század elejétől jelen van a forrásokban. A település a török időkben elnéptelenedett, erre utalva jöttek létre a *Kügypuszta* és ***Kügyipuszta*** megjelölések, melyek utótagja az 'elnéptelenedett, pusztásodott település; a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. ***Pusztakügy*** formában is szerepel a forrásokban. Az elnéptelenedésével az önállóságát is elvesztette, és az újra benépesülése után is sokáig a korábban kialakult három névváltozattal Nyüved határrészeként, külterületi lakott helyeként említik. — AOklt. 2: 282, CzF., Cs. 1: 615, Csáky 1/1: 312, ÉGy., EKFT., E 158/8: 519,

582, 794, FKnT., Gönczy, Gy. 1: 638, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 672, 690, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁT., MKFT., Pesty 1864/11: 104a, Rácz 2022: 176, T0.43.317.1, T1.S.11.628/2, T1.S.12.513/1, T1.S.68.64, T1.S.101.288/8, T16.T.75, T22.B.IX.a.520, T25.CPl.735.

Bagoly-völgy 2023: *Bagoj-vőügy ~ Góuja-vőügy | Ahol vannak a szolárok [melegházak].* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a vasút és a belterület között. ***Gólya-völgy*** formában is említik. Az ott tanyázó baglyokról, illetve gólyákról kaphatta a nevét. Lásd Bagoly-völgy (Paptamási). — ÉGy. — T7-E4.

Bakter-dűlő lásd **Szelezsán-dűlő**

Bihari-határ 2023: *Bihari-határ ~ Bihari-tag.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, Bihar település szomszédságában. A név utótagja 'a község külterületének a szomszéd község külterületével érintkező része' jelentésű *határ* földrajzi köznév, a ***Bihari-tag*** névváltozat utótagja pedig a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-C4D4.

Bihari-tag lásd **Bihari-határ**

Bihari út 2023: *Bihari út,* 1889: *Nagyváradi út.* — Észak–dél irányban húzódó aszfaltos út, mely Bihar és Nagyvárad irányába vezet. ***Nagyváradi út*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.317.1. — T7E4E5.

Bikaistálló 2023: *Bikaistállóu.* — Egykori bikaistálló a település belterületének északi részén. A régi kultúrház udvarán állt. — ÉGy.

Bordás sikátor 2023: *Bordás sikátor.* — Kisebb köz, mely a főutca északi részéből keleti irányban ágazik el. A közelben lakó Bordás családról kapta a nevét. A név utótagja 'a keskeny út' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T19-H2.

Borsi-föld 2023: *Borsi-főüd.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Grámtag és a Nyúlfilkó szomszédságában. Tulajdonosáról kaphatta a nevét, de esetleg a közeli Bors településsel is kapcsolatba hozható a név. — ÉGy. — T6-C4D4.

Csordakút 2023: *Csordakút.* — Kút a település külterületének keleti részén, a Csordalegelőn. A szarvasmarhák itatására szolgált. — ÉGy.

Csordalegelő 2023: *Csordalegelőü.* — Legelő a település külterületének keleti részén, a Tankárok és a Kösmő-patak között. A tehéncsorda legelője volt. Ma már ez a rész is felszántott terület. Vö. Csordakút. — ÉGy. — T7-F4.

Csürhekút 2023: *Csürhekút.* — Egykori kút a település külterületének északkeleti részén, a Csürhelegelőn. A disznócsürhe itatására szolgált. Ma már nincs meg. — ÉGy.

Csürhelegelő 2023: *Csürhelegelőü.* — Legelő a település külterületének északkeleti részén. A disznók legelője volt. A terület egy részét mára beépítették. Ezen a részen nyitották az Új sor nevű utcát. Vö. Csürhekút. — ÉGy. — T7-E3.

Domokos-föld 2023: *Domokos-főüd.* — Földterület a település külterületének nyugati részén. Tulajdonosáról kaphatta a nevét, a szomszédos Nyüveden ma is él Domokos nevű család. — ÉGy. — T6-C4.

Fáskert 2023: *Fáskert.* — Kisebb, fás terület a külterület keleti részén, a Csordalegelőn, a Kincses út folytatása. — ÉGy. — T7-F4.

Fasor 2023: *Fasor.* — Út a település külterületének nyugati részén, a Kincses sikátor folytatása. Fák szegélyezték. — ÉGy. — T6-D4.

Gálbory-tanya 2023: *Gábori-tanya.* — Földterület, egykori tanya a külterület nyugati részén. Tulajdonosáról, a Gálbory családról kapta a nevét, melyet akárcsak a szomszédos Nyüveden *Gábori*-nak ejtenek. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi

Gát Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

köznév. Lásd Gálbory-tanya (Nyüved). — ÉGy., FKnT. — T6-C3.

Gát 2023: *Gát.* — A település belterületét észak–dél irányban átszelő főút. A folytatása a Bihari út. A *gát* köznév a helyi nyelvjárásban 'kövesút, országút' jelentésű. — ÉGy. — T19-H1.

Gólya-völgy lásd **Bagoly-völgy**

Grám-dűlő lásd **Grám-tag**

Grám-föld lásd **Grám-tag**

Grám-kút 2023: *Grám-kút | Gyermekik vóutunk, oszt mentünk arra dóugozni. Tudom, hogy abbul a kúdbul ittam én is.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Grám-tanyához tartozott. Erről kapta a nevét. A helybeliek szerint a nyolcvanas években még megvolt, használták. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy.

Grám-tag 2023: *Grám-tag ~ Grám-főüd ~ Grám-düllőü,* 1889/20. sz.: *Grám-tag.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Nyúlfilkó és a Bihari-határ között. A Grám-tanyához tartozik. Az 1889-es kataszteri térképen szereplő *Grám-tag* utólagos beírásként, később került az iratra. A név utótagja a 'földterület; tanya körüli birtokrész' jelentésű *tag* földrajzi köznév. ***Grám-föld*** formában is említik. A ***Grám-dűlő*** névváltozatban a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév szerepel. — ÉGy., FKnT., T0.43.317.1. — T6-C4D4.

Grám-tanya 2023: *Grám-tanya,* 1913: *Grámtanya,* 1907: *Grám tanya,* 1902: *Grám tanya.* — Egykori tanya a település külterületének nyugati részén. A hozzá tartozó terület a Grám-tag. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. Vö. Grám-kút. — ÉGy., FKnT., Hnt., ÚCsnT.

Imre Béni árka 2023: *Imre Béni árka.* — Egykori árok a település külterületének nyugati részén, a Jegyző-földön. Nevét a Paptamásiból származó Imre Béniről kapta. — ÉGy.

Iskola 2023: *Iskola.* — Épület a település belterületének északi részén. Az egykori iskola épülete. — ÉGy. — T19-H2.

Jegyző-föld 1. 2023: *Jeddző-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Só út és a Fasor között. A jegyző illetményföldje volt. A határban két, egymástól távolabb fekvő területnek is ez a neve. — ÉGy. — T6-D3, T7-E3.

Jegyző-föld Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Jegyző-föld 2. 2023: *Jeddző-főüd.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Fasor és a bihari határ között. A jegyző illetményföldje volt. A határban két, egymástól távolabb fekvő területnek is ez a neve. — ÉGy. — T6-D4.

Kenéz 2023: *Keníz ~ Kenéz-udvar.* — Földterület a település belterületének közepén, a Református templommal szemben, a Kenéz-ház mellett. A Kenéz család tulajdona, erről kapta a nevét. ***Kenéz-udvar*** formában is említik. — ÉGy. — T19-H2.

Kenéz-föld 2023: *Kenész-főüd.* — Szántóföld a külterület déli részén. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-E4.

Kenéz-ház 2023: *Kenész-ház.* — Épület a település központjában, a templom szomszédságában, a főút és a Kenéz mellett. A Kenéz család tulajdona, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T19-H2.

Kenéz-udvar lásd **Kenéz**

Kertekalja lásd **Kügyi-rét**

Kid lásd **Kügypuszta**

Kincses-patak lásd **Kösmő**

Kincses sikátor 2023: *Kincses sikátor.* — A főutcából elágazó kisebb köz. A közelben lakó Kincses családról kapta a nevét. A név utótagja a 'szűk utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T19-H2.

Kincses út 2023: *Kincses út.* — Út a település külterületének nyugati részén, a Kincses sikátor folytatása. A közelben lakó Kincses családról kapta nevét. — ÉGy. — T7-E4.

Kösmő 2023: *Kösmőü ~ Kincses-patak | Mink Kösmőünek híftuk, pedik Kincses-pataknak hívják.* 1941: *Kösmő,* [1910]: *Kösmő,* 1889: *Kösmő patak,* 1884: *Kösmö patak,* 1860: *Kösmö,* fl. — Sitervölgy határában két forráságból eredő patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. A település külterületének keleti részén folyik. Egy szakasza határválasztó Kügypuszta és Paptamási között. ***Kösmő-patak*** formában is szerepel a forrásokban. A *Kösmő* név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. A *patak* földrajzi köznév később kapcsolódhatott a névhez. A helybeliek a ***Kincses-patak*** nevet tekintik a vízfolyás tényleges nevének, amelyet azonban valójában nem használnak, hanem inkább csak valamiféle népi magyarázat eredményeként hozhattak létre. Vö. Kösmő-part. Lásd Kösmő (Bihar, Nyüved, Paptamási), Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Hegyközpályi, Hegyközújlak, Sitervölgy). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, ÉGy., FNESz., HKFT75., Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, MaKF., MÁT., MKFT., T0.43.317.1, Zsupos 2021. — T7-F3.

Kösmő-patak lásd **Kösmő**

Kösmő-part 2023: *Kösmőü-part.* — A Kösmő-patak partja a település külterületének keleti részén. — ÉGy. — T7-F3F4.

Kultúrház 2023: *Kultúrház.* — Művelődési házként funkcionáló épület a település belterületének északi részén. Egykor ezen a területen állt a Pásztorház, az udvarban pedig a Bikaistálló. — ÉGy. — T19-H2.

Kügy lásd **Kügypuszta**

Kügyi-föld 2023: *Kügyi-főüd.* — A település külterületének délnyugati részén fekvő terület, a Jegyző-föld szomszédságában. A település közös tulajdonában lehetett. — ÉGy. — T7-E4.

Kügyipuszta lásd **Kügypuszta**

Kügyi-rét 2023: *Kügyi-rít ~ Kertek ajja, Kertek alatt | A falu amijen hosszú vóut, aszt mint Kertek ajjának hítták, … mek Kügyi-rétnek.* — Földterület a település belterületének szomszédságában. A terület elhelyezkedésére utalva ***Kertekalja*** formában is említik, amely a 'kertek folytatása a külterületen' jelentésű *kertalja* földrajzi köznévből alakult. Lásd Kügyi-rét (Hegyközkovácsi). — ÉGy., FKnT. — T7-E4F4.

Legelő 2023: *Legelőü.* — Földterület a település külterületének keleti-északkeleti részén. Az egymás mellett fekvő Csordalegelő és Csürhelegelő összefoglaló megnevezése. Ma már jobbára szántóföldként hasznosítják. — ÉGy. — T7-F3F4.

Nagyváradi út lásd **Bihari út**

Nílus 1. 2023: *Nílus ~ Nilus.* — Kis vízfolyás, patak, mely a település külterületének nyugati részén kanyarog. A Berettyó mellékvize. A szomszédos településeken, Biharon és Pelbárthidán *Folyás* néven ismerik a patakot, illetve a mellette lévő területet. A *Nílus* csak Kügypusztán használatos szakasznév. A névválasztás mögött a helybeliek humora húzódik meg, hiszen a Föld leghosszabb és egyik legismertebb folyójának a nevével egy egészen kicsi, csupán a környékbeliek körében ismert vízfolyást jelölnek. Vö. Nílus 2., Nílus-híd, Nílusi út, Níluson túl. — ÉGy. — T6-C3.

Nílus 2. 2023: *Nílus, Níluzsba | Ot vóut egy vatkörtefa rígen, és vóut egy épület is.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Nílus nevű patak szomszédságában. A patakról kapta a nevét. — ÉGy. — T6-C3.

Nílus-híd 2023: *Nílus-híd.* — A Nílus patak hídja a település külterületének nyugati részén. — ÉGy.

Nílusi út 2023: *Nílusi út.* — Földút a település külterületének nyugati részén, a Nílus nevű szántóföldhöz és patakhoz vezet. — ÉGy. — T6-C3D3.

Níluson túl 2024: *Niluson túl.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Nílus

nyugati partja mellett, a belterülethez képest a vízfolyáson túl fekszik. — ÉGy. — T6-C3.

Nyomortelep lásd **Szegénytelep**

Nyúlfilkó 2023: *Nyúlfilkóu.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Grámtag és a Borsi-föld szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. A név előtagja esetleg a terület állatvilágára utalhat. Összefüggésben állhat a szomszédos Paptamásin használatos ugyanilyen névvel, noha lokális kapcsolat nincs a két földterület között. — ÉGy. — T6-C4.

Nyüvedi-föld 2023: *Nyüvedi-főüd.* — A szomszédos Nyüved határára nyúló szántóföldek a település külterületének nyugati részén. — ÉGy. — T6-C3.

Parókia 2023: *Paróukija.* — Paplak a település központjában. A református egyházhoz tartozik. — ÉGy. — T19-H2.

Pásztorház 2023: *Pásztorház.* — Egykori épület a település belterületének északi részén, a Kultúrház környékén. A falu pásztorai használták. — ÉGy.

Pusztakügy lásd **Kügypuszta**

Református templom 2023: *Református templom ~ Templom.* — Templomépület a település belterületének központjában. A református egyház tulajdonában van. A helybeliek szerint a helyén korábban is imaház állt, az azonban a baptista közösséghez tartozott. ***Templom*** formában is említik. — ÉGy. — T19-H2.

Régeny 2023: *Régeny ~ Régen.* — Egykori település, ma szántóföldként használt határrész a külterület délnyugati részén, a Jegyző-föld szomszédságában. A terület legnagyobb része Bihar település határához tartozik. Az Árpád-kori település neve egy *Régüny ~ Régöny* ejtésű személynévből alakult (+1086: *Regun*), amely a település egykori tulajdonosának neve lehetett. Vö. Régenyi temető. Lásd Régény (Bihar). — ÁSz., ÉGy., Rácz 2022: 240. — T6-C4D4.

Régenyi temető 2023: *Régeni temetőü ~ Régenyi temetőü | Mikor a kollektíva lett, már mindent összeszántottak.* — Egykori temető a település külterületének délnyugati részén, a Régenyhez tartozik. Az idősebb lakosság emlékszik még egy sírra, amely sokáig megvolt a területen. — ÉGy.

Sorfa 2023: *Sorfa | A tamási Gosztáttul szintém volt ety sor fa, egészen a Mezőfalva-határig. Na, aszt mek Sorfának híftuk. Eggyik Fasor vóut, a másik Sorfa.* — Út a település külterületének északkeleti részén, a kügypusztai és a paptamási határ között. Egészen az egykori Mezőfalváig (Hegyközkovácsi) vezetett. Fák szegélyezték. — ÉGy.

Só út 2023: *Sóu út | Azír, mert it horták a sóut Magyarba, innem vittíg Debrecembe.* — Földút a település külterületének nyugati részén. Határválasztó Kügypuszta és Paptamási között. A helyiek szerint egykor itt szállították a sót. — ÉGy. — T6-D3.

Szegénytelep 2023: *Szegínytelep ~ Nyomortelep.* — Belterületi rész, a falu belterületének északi része. Egykori szegény lakóiról kapta a nevét. ***Nyomortelep*** formában is említik. — ÉGy. — T19-H2.

Szelezsán-dűlő 2023: *Szelezsán-düllőü ~ Szelezsám-főüd ~ Bakter-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a vasút mellett. ***Szelezsán-föld*** és ***Bakter-dűlő*** formában is említik. Átnyúlik Paptamási határába is. A helybeliek szerint Szelezsán (< román *Selejan, Sălăjan*) bácsi volt a bakter a településen, rá utalnak a névváltozatok előtagjai. Az utótag mindkét névben a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Lásd Szelezsán-dűlő (Paptamási). — ÉGy., FKnT. — T7-E3.

Tank-árok Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Szelezsán-föld lásd **Szelezsán-dűlő**

Tamási-föld 2023: *Tamási-főüd.* — Szántóföld a külterület északi részén, közel a szomszédos Paptamási határához. — ÉGy. — T7-F3.

Tank-árok 2023: *Tank-árok.* — Árok a település külterületének keleti részén, a belterület és a Kösmő között húzódik. A második világháború

idején ásták, védelmi vonal szerepét töltötte volna be: e funkciójának megfelelően azonban soha nem használták. A helyiek szerint korábban ott volt a kenderáztató. Lásd Tank-árok (Bihar, Hegyközkovácsi, Paptamási). — ÉGy. — T7-F4.

Temető 2023: *Temetőü.* — Temető a település külterületének északi részén. Vö. Temető út. — ÉGy. — T7-E3.

Temető út 2023: *Temetőü út.* — Földút a település külterületének északi részén. A Temető mellett vezet el, arról kapta a nevét. — ÉGy. — T7-E3.

Templom lásd **Református templom**

Új sor 2023: *Új sor.* — Utca a település külterületének északkeleti részén, a Csürhelegelőn, a főútról kanyarodik le keleti irányba. A település újabban épült házsora. — ÉGy. — T19-H1.

Vályogvető 2023: *Vájogvetőü.* — Földterület a település külterületének északi részén. Egykor ezen a területen vetették a vályogot. A helybeliek szerint Kügypusztán a szalárdi cigányság foglalkozott vályogvetéssel. — ÉGy. — T7-E3F3.

Vasút 2023: *Vasút.* — A település belterülete mellett húzódó vasúti pálya. — ÉGy. — T7-E4.

Zilaji-kocsma 2023: *Zilaji-kocsma | Még mindig megvan a fundácijója a kocsmának.* — Egykori kocsma a település belterületének déli részén. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — ÉGy. — T19-H3.

Zsuzsika-föld 2023: *Zsuzsika-főüd.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Jegyző-föld mellett. Nevét tulajdonosáról, Kocsis Zsuzsannáról kapta. — ÉGy.

NYÜVED
Fotó: Torkos Márk-Erik

Nyüved helynevei

Történeti háttér

A település a Bihari-sík keleti részén, a bihari Hegyköz előterében, a Berettyó folyó bal partjától mintegy 2 km-re fekszik. Nevének első említése feltételezhetően a 16. századi nyomtatványból ismert Váradi regestrum 1208. évi okleveléből való. Első birtokosa feltehetően Olivér fia Quid comes volt. A 13. század végén a nyüvedi Farkas család őseként számontartott Renold (vagy Rajnald) fia János tulajdonába került, és a 15. század első harmadáig ez a család birtokolta. Ekkor a Csákyak terjeszkedésének következtében a falu nagyobb része az adorjáni uradalomba olvadt, a 27 jobbágytelket számláló másik részén a Tordaiak, a Gyarakiak és a kisvásári Mezők osztozkodtak. A 15. század második felében kimutatható a török hódítás elől menekülő délszlávok megjelenése, valamint a román megtelepedés. Az 1552-ben készült adóösszeírás alapján Nyüved rendkívül kis falu lehetett, ekkor mindössze egy telket jegyeztek fel. 1588-ban még 12 lakost írtak össze a településen, amely a török időkben elnéptelenedett. A török hódoltság korszaka után Nyüved gyorsan újratelepült, 1715-ben 15 jobbágyot, 1720 pedig 1 nemest és 20 jobbágyot találtak az összeírók. A 18. század végén Dobozy Mihály volt Nyüved és a szomszédos Pelbárthida birtokosa. A török hódoltság után a pusztán maradt Kügy is Nyüved határába olvadt, és egészen a 20. század elejéig ehhez a településhez tartozott.

A 18. század végén az agyagos, fekete földdel rendelkező település határát három forduló-ra osztották, amelyben búzát, kukoricát, zabot termeltek. A 19. század közepére a dohánytermesztés került előtérbe. Ebben az időszakban Nyüved határa 1171 hold területű volt, és Dobozy Károly, Dobozy József árvái, Juricskay Rudolf és Reviczky Frigyes birtokolták a falut, amelyben legalább tíz curialista nemes is élt. Ekkor a közeli Szigeti-pusztát is használták a nyüvediek. A 19. század végén Rigó Ferenc országgyűlési képviselő és id. Gálbory Sámuel a két legnagyobb birtokos a településen. Ekkor Nyüved határát 2008 kh alkotta. A településen távbeszélő- és postaállomás működött.

Nyüved egészen 1873-ig a Váradi vagy Nagyváradi járáshoz tartozott, ezt követően került át az újonnan létrehozott Szalárdi járásba. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. Az ugyancsak 1968-ban lezajlott romániai közigazgatási reformot követően a Bihar központtal létrehozott község alá sorolták be, majd 2003-ban ezt az egységet kettéosztották, és az új, Paptamási központtal létrejövő községbe helyezték át.

Az 1784–1787. évi népszámláláskor a faluban 51 házat és abban 312 lakost számláltak össze. Közel száz évvel később, 1880-ban 559 főt találtak az összeírók. A község lakosságszáma 1941-ig enyhe gyarapodást mutatott, mivel Kügypusztát ebben az időszakban Nyüvedhez számolták: ekkor 659 lakosa volt a falunak. Ezt követően a 20–21. század fordulójáig rohamosan csökkent a népességszám: 1956-ban Kügypuszta különválását követően 468 fő, 2002-ben már csak

233 fő, 2011-ben pedig 241 fő élt a településen. A magyarság aránya mindvégig 90% felett volt. Nyüveden folyamatosan 90% körüli volt a reformátusok aránya, mellettük baptista, római katolikus és ortodox vallásúak is élnek a településen. Református templomát 1830-ban építették, emellett a helyi görögkatolikus közösség a nagyszántói lelkészséghez tartozott.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

MaKF. = *Magyarország katonai felmérése. 1941.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2024-ben. Adatközlők voltak: Barcsa József Csaba (51 éves), Gönczy Julianna (81), Kállai Benedek (31), Losonczi Gyula (38), Nagy Piroska (86).

Helynévtár

Nyüved 2024: *Nyüved, Nyüveden, nyüvedi,* 1941: *Nyüved,* 1914: *Nyüved,* 1913: *Nyüved,* [1910]: *Nyüved,* 1901: *Nyüved,* 1891: *Nyüved,* 1889: *Nyüved,* 1884: *Nyüved,* 1867: *Nyüved,* 1864: *Nyüved | A' Község neve csupán Nyüved, valamint Kügye is – 's ezen nevek is tsak helybeli elterjedéssel bírnak. ... A' Község hajdan „Kis" melléknévvel is emlittetett, de ezen mellék név tökélletesen elmaradt 's tsak Nyüvednek említetik.* 1860: *Nyuved,* 1851: *Nyüved,* 1839: *Nyüved,* 1833–1836: *Nyüved,* 1818: *Nyüved,* 1808: *Nyüved,* 1806: *Nyüved,* 1802–1811: *Nyüved,* 1799: *Nyüved,* 1783: *Nyüved,* 1773: *Nyűved,* pag., 1692: *Nyővet, Nyúved,* 1599: *Niued,* 1587: *Nywed,* p., 1552: *Nyved, Nywedh, Nywed,* 1521: *Nywegh,* p., 1458: *Nywegh,* p., 1448: *Nywegh,* p., 1444: *Naghneuegh,* 1441: *Nyweg,* 1421: *Nevegy,* 1414: *Nywed,* 1400: *Nyuegh,* pr., 1359/1525: *Nyuegh,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Nyueg, Niued, Nyuet,* v., [1308–1313]: *Nyueg,* [1291–1294]: *Neveg, Niueg,* 1213/1550: *Neueg, Neuegy,* pr., *1208/1550: *Neueg,* v. — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Román neve: *Niuved.* Közigazgatásilag Paptamási község része. Szomszédos települései: északon Mihai Bravu, keleten Paptamási, délen Kügypuszta, nyugaton pedig Pelbárthida. Hasonló alakú helynevek többfelé előfordultak a

középkori Magyarországon. Ezek keletkezésére vonatkozóan a szakirodalomban többféle elképzelés létezik. Mollay Károly a *nyű, nyűv* 'tép, szaggat' ige *-g* képzős származékának tartja a nevet, és 'kendernyűvő szolgálónépek' jelentéssel *(*nyüveg)* értelmezi. Eszerint a *Nyüved* forma utólagos újraértelmezéssel alakult ki. Hegedűs Attila a *nyüveg* szóalaknak 'nyűvött dolog' vagy 'nyűvött hely' jelentését feltételezi, az ilyen helyeknek pedig 'irtásföld' jelentést tulajdonít. E magyarázatokat gyengíti az a körülmény, hogy a *nyű* igének ilyen közszói származékait nem ismerjük. Kniezsa István és Kiss Lajos a *nyű* 'féreg lárvája, kukac, féreg' főnév *-d,* illetve *-gy* képzős származékából esetleg személynévi áttétellel keletkezettnek tekinti a *Nyüved* helynevet. Ebben az esetben a helynév keletkezésekor birtoklást fejezhetett ki. A név a 16. század előtt *Nyivegy ~ Nyevegy* formákban tűnik fel, ennek töve megfelelhet a *nyű* főnév korabeli alakjának, a *-gy* helynévképző azonban többnyire növénynevekhez kapcsolódik. A személynévi áttétel valószínűségét csökkenti, hogy biztosan ebből a tőből származtatható személynevet nem tudunk adatolni. A *-gy* helyén a *-d* képző a 14. században tűnik fel, és a 16. századtól válik kizárólagos használatúvá. A szó belseji *ü*-t tartalmazó *Nyüved* formák a 17. századtól terjedhettek el. A nyüvedi szájhagyomány szerint a település neve a *Ne védd!* szerkezetre vezethető vissza. A török időkben ugyanis az ingoványos, mocsaras vidéken a faluba igen nehézkes volt a bejárás, csak felvonóhíd segítségével lehetett oda bejutni. Így a mocsarakkal körülvett település nem szorult különösebb védelemre. Faragó József és Fábián Imre 1980-as gyűjtésében egy ide menekült szegény fiúról szóló népmondában a következőt olvashatjuk: „Sokáig élt még Nevéden, mert úgy hívták ezt a települést. Nem kellett védeni, mert senkinek sem kellett ez a mocsaras, sással benőtt vidék." Egyetlen 15. századi forrás ***Nagynyüved*** formában is említi. — Bényei 2012: 70–74, CzF., Csáky 1/1: 314, 391, 422, ÉGy., EH., EKFT., E 158/8: 37a, 47, 218, 284, 582, Faragó–Fábián 2001: 29–30, Fényes 1840/4: 80, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 647, Hegedűs 1985: 5–7, HKFT., Hnt., Jakó 1940: 307, Károlyi 1: 240, 2: 10, 3: 132, Kiss 1997a: 184, N. Kiss 1960: 690, Kniezsa 1944: 192, Kovács 2018a: 89–91, LexLoc. 59, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., MÁT., Mezősi 1943: 33, 102, MKFT., Mollay 1982: 105–107, MVV. 5: 128, Pesty 1864/11: 104a, Rácz 2022: 213, T0.43.317.1, T1.S.11.628/2, T16.T.75, Vályi 2: 699, Zs. 2/1: 43.

Baptista imaház 2024: *Baptista imaház ~ Imaház.* — Épület a település belterületének nyugati részén, a Nagy utcán. A környék baptista felekezetű lakossága használja. ***Imaház*** formában is említik. — ÉGy. — T20-C4.

Berettyó 2024: *Berettyóu,* 1889: *Berettyó folyó,* 1884: *Berettyó Fl[uss],* 1864: *Berettyó folyam | Közvetlen a' község alatt foly el de 3 éve hogy a' községtöl 1/4 arányi járásra. | Uj canális ásatott, 's most azon ís foly a' Beretyó folyam jő az úgy nevezett Szílágyság felől.* 1860: *Berettyó Flus,* 1851: *Berettyó,* [1745]: *Bereton* [ɔ: *Beretou*], riv., [1690]: *Berethon,* 1636: *Berethon,* flu, 1585: *Bereton,* fl., 1426: *Berekyo,* 1397: *Berekyo,* 1353: *Berekyo,* 1323: *Berukyo,* fl., 1310: *Berukyou,* fl., 1291/1293: *Berkyov,* 1271: *Berukyov,* 1255/1300 k.: *Berykiou,* 1219/1550: *Berucio,* 1213/1550: *Beruchyon* [ɔ: *Beruchyou*]. — Romániában a Réz-hegységben, több kisebb patak egyesüléséből eredő folyó. Mai, a 19. században szabályozott medre Szeghalom és Körösladány között jobb felől torkollik a Sebes-Körösbe. Korábban a vízfolyás hosszabb szakaszon haladt, és Mezőtúr alatt ömlött a Hármas-Körösbe. A település külterületének északi részén folyik. Természetes határvonal Nyüved és Biharfélegyháza között. A folyó a régi időkben sok keserűséget okozott a település lakóinak, a szabályozásáig ugyanis nagyon sűrűn árasztotta el a vidéket. A Berettyó Nyüvedet is érintő szakaszát 1845 és 1879 között szabályozták. A víznév a *berek* 'ártéri erdő, ligeterdő' főnév és a régi magyar *jó* 'folyó' földrajzi köznév összetételéből alakult. A *Berettyó* változat a ritka *kj* > *ty* változás következtében jött létre, ahol a *ty* intervokalikus helyzetben megnyúlt. A források ***Berettyó-folyó*** és ***Berettyó-folyam*** formában is említik. Vö. Berettyó utca, Ócska-Berettyó, Túl a Berettyó. Lásd Berettyó (Biharfélegyháza, Hegyközszentimre, Jákóhodos, Paptamási, Pelbárthida, Szalárd). — AH. 21, 25, 36, 40, AOklt. 37: 178, ÉGy., Fényes 1851, FNESz., Gy. 1: 569, 604, 613, 616, 643, 654, 658, 668, HKFT., Kállai 2022: 37–41, Kiss 1995: 32, MKFT.,

Pesty 1864/11: 105a, TESz., T0.43.317.1, Zs. 1: 524, 13: 179. — T7-E1.

Berettyó-folyam lásd **Berettyó**

Berettyó-folyó lásd **Berettyó**

Berettyó utca 2024: *Berettyóu ucca ~ Kosut ucca ~ Zug.* — Utca a település belterületének északi részén, a Berettyó felé vezet. A ***Zug*** névváltozat a 'szűk, rövid utca; falurész; forgalomtól félreeső hely' jelentésű *zug* földrajzi köznévből alakult. A ***Kossuth utca*** hivatalos neve volt az utcának, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., FKnT. — T20-C4.

Bota fája 1901: *Botafája,* 1864: *Bota fája | Hajdan sok botnak való fát termett. Most azonban hátas kaszálló.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára családnevet őriz. Pesty Frigyes adatközlőjének a nevet a *bot* szóra visszavezető értelmezése népi vagy tudálékos magyarázat lehet. Az utótag jelentése alapján fás terület lehetett, a régi helynevekben a *fája* utótag 'erdeje' értelmű. — FNESz. *Apafa,* MVV. 5: 128, Pesty 1864/11: 104a, ÚCsnT.

Csonka-dűlő lásd **Forduló**

Berettyó Fotó: Kállai Benedek

Csürhelegelő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Csonka-határ 1864: *Csonkahatár | Nevét a' rővídsége míatt vette, most hátas szántó föld.* — Földterület a település külterületén, lokalizálása bizonytalan. Lehetséges, hogy azonos a Csonka-dűlővel. Pesty Frigyes adatközlője szerint alakjáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'falu külterülete' jelentésű *határ* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a.

Csordakút 2024: *Csordakút.* — Kút a település külterületének délkeleti részén, a Legelőn. A tehenek itatására szolgált. — ÉGy. — T6-D2.

Csürhelegelő 2024: *Csürhelegelőü | Ot vóut két kút is, az eggyik a disznóuknak vóut a küttyok, a másik meg, mikor mentek a jóusággal. Nahát tehénszekér volt lektöbb ebbe a faluba annak idején, ott itatták a jóuságot.* — A disznók legelője a település külterületének déli részén, a Gát szomszédságában. — ÉGy. — T6-C2D2.

Dékán 2024: *Dékány,* 1901: *Dékáll,* 1864: *Dekány | Hajdan Dekány nevü egyén bírta most legelő.* 1860: *Dékany.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén. Átnyúlik Paptamási határába. A név – ahogyan Pesty Frigyes adatközlője is mondja – bizonyára személynévi eredetű, de szóba jöhet esetleg a 'határbíró' jelentésű *dékán ~ dékány* főnévből való származtatása is. Lásd Dékán (Paptamási). — ÉGy., MKFT., MVV. 5: 128, Pesty 1864/11: 104b, SzT. — T6-D2, T7-E2.

Disznó-fertő 1864: *Disznó fertő | Hajdan a' sertvéseket íde hajtották förödni, most hátas szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a *disznó* főnév és a 'pocsolyával telt gödör vagy árok, melyben a sertések fürödnek' jelentésű

fertő földrajzi köznév összetételéből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a.

Dózsa utca lásd **Új sor**

Dögkút 2024: *Dökkút.* — Dögkút a település külterületének déli részén, a Forduló szomszédságában, mára beszántották. — ÉGy. — T6-D3.

Égés 1864: *Égés | Hajdan nád termő hely volt, 's gyakran égették, most lapályos szántó és kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a 'tűz pusztította hely; égetéssel irtott egykori erdőterület; lápos helyen leégett terület' jelentésű *égés* földrajzi köznévből alakult. Lehetséges, hogy az Égett-erdővel áll kapcsolatban. — FKnT., Pesty 1864/11: 104b.

Égett-erdő 1864: *Egetterdő | Hajdan erdő volt, 's leégették, most szántó és kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név erdő égetésével nyert termőterületre utal. — Pesty 1864/11: 104b.

Első-dűlő 2024: *Elsőü-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Forduló szomszédságában. Az elhelyezkedése alapján kaphatta a nevét, mivel közvetlenül az út mellett terül el. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-C2D2.

Farkasfa 2024: *Farkasfa ~ Pánya-rít ~ Rít három,* 1901: *Farkasfája,* 1864: *Farkasfája | Hajdan sok fa termett ítt, 's sok farkasok tanyáztak benne, most szántó és kaszálló.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a vasút és a paptamási határ szomszédságában. Talán valóban az ott élő farkasokról kaphatta a *Farkasfa* és ***Farkasfája*** nevet, amelyben a *fa ~ fája* utótag 'erdő' értelmű, de a név előtagja személynév is lehet. A ***Pánya-rét*** névváltozat előtagja bizonyára a tulajdonosra utal. ***Rét három*** formában is említik. Ez a névváltozat a Rét egy és a Rét kettő nevével áll korrelációban. — ÉGy., FNESz. *Apafa,* MVV. 5: 128, Pesty 1864/11: 104b. — T6-D1.

Farkasfája lásd **Farkasfa**

Fáskert 2024: *Fáskert.* — Kisebb fás terület a település külterületének északi részén, a Túl a Berettyón. — ÉGy. — T2-C5D5.

Fekete-ér 1864: *Fekete ér | A' benne termett fekete sástól vette nevét, most lapályos kaszálló.* — Vízállásos terület, kaszáló a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név utótagjaként álló *ér* 'rétek nedves időben süppedékes része' értelmű, az előtag az ott növő fekete sásra utal. — FKnT., Pesty 1864/11: 104b.

Forduló 2024: *Fordulóu ~ Csonka-düllőü,* 1941: *Forduló.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Miskolczy-tag szomszédságában. Átnyúlik Paptamási határába. A *Forduló* név bizonyára a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű *forduló* földrajzi köznévből alakult. ***Csonka-dűlő*** formában is említik. A *Csonka* előtag talán a terület alakjára utalhat, emellett az is elképzelhető, hogy családnevet őriz. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. A szántóföld részei a Hosszú-Csonka és a Rövid-Csonka. Lásd Forduló (Paptamási). — ÉGy., FKnT., MaKF. — T6-D2D3.

Fő utca lásd **Nagy utca**

Fövenyes-fok 1864: *Fövényes fok | Nevét a' sok fövény töl nyerte, most pedig terméketlen.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja bizonyára az ott lévő talaj típusára, homokos, kavicsos, laza szerkezetű talajra utal, az utótagja a 'kisebb vízfolyás; meder' jelentésű *fok* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 104b.

Gálbory lásd **Gálbory-dűlő 2.**

Gálbory-dűlő 1. 2024: *Gábori-düllőü ~ Gábori-főüd ~ Gábori-réit | A Szomjú-háttul kezve egészen a tanyájig, amék vóut a kastéjok, az mind a Gábori-föld vóut.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Szomjú-hát és a Gyűrűs szomszédságában. A Gálbory család tulajdona volt. A helyiek a család nevét – s ennélfogva a családhoz tartozó földterületek, a kastély és az egykori tanya nevét is – az *l* hang elhagyásával, *Gábori*-ként emlegetik. A *Gálbory-dűlő* névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Gálbory-föld*** és ***Gálbory-rét*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T2-D5.

Gálbory-dűlő 2. 2024: *Gábori-düllőü ~ Gábori ~ Gábori-tag,* 1884: *Gálborg psz. [puszta].* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a valamikori Gálbory-tanyához tartozott. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az utótag a 'földterület'

jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Gálbory-puszta*** formában is említik, melynek utótagja 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. A ***Gálbory-tag*** névváltozat utótagja a 'földterület; a tanya körüli földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. Röviden ***Gálbory*** formában is ismeretes. A harmadik katonai felmérés térképén szereplő *Gálborg-puszta* forma előtagjának szóvégi *g*-je elírás lehet. — ÉGy., FKnT., HKFT. — T6-C3.

Gálbory-féle-ház lásd **Gálbory-kastély**

Gálbory-föld lásd **Gálbory-dűlő 1.**

Gálbory-kastély 2024: *Gábori-kastéj,* 1901: *Gálbory-féle ház | Rigó Ferencz orsz. képviselőnek és id. Gálbory Sámuelnek van itt nagyobb birtoka és mindkettőnek csinos úrilaka. … A Gálbory-féle házat 1800 körül Dobozy Lajos insurgens óbester építtette és vétel útján került Gálbory birtokába.* — Egykori épület, úrilak a település külterületének északi részén. Ma már nincs meg. Az épület előbb a Dobozy, majd később a Gálbory család tulajdona volt. A kastély udvarához tartozó tölgyfa még most is áll, ez jelzi az épület valamikori helyét. A források ***Gálbory-féle-ház*** formában is említik. Vö. Gálbory-dűlő 1. — ÉGy., Kállai 2022: 51, 53, MVV. 5: 128. — T6-C1D1.

Gálbory-puszta lásd **Gálbory-dűlő 2.**

Gálbory-rét lásd **Gálbory-dűlő 1.**

Gálbory-tag lásd **Gálbory-dűlő 2.**

Gálbory-tanya 2024: *Gábori-tanya,* 1941: *Gálbori-ta[nya],* 1913: *Gálborytanya,* 1907: *Gálbory tanya,* 1902: *Gálbory tanya,* 1884: *Gálborg tn. [tanya],* 1860: *Gábori Tanya.* — Egykori tanya a település külterületének déli részén. A helyiek szerint még csárda is állt rajta. A valamikori épületekből ma már semmi sem látszik. Tulajdonosáról, a Gálbory családról kapta a nevét, melyet a településen *Gábori*-nak ejtenek. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. A harmadik katonai felmérés térképén szereplő *Gálborg-tanya* forma előtagjának szóvégi *g*-je elírás lehet. Vö. Gálbory-dűlő 2. Lásd Gálbory-tanya (Kügypuszta). — ÉGy., FKnT., HKFT75., Hnt., MaKF., MKFT. — T6-C3.

Gát 2024: *Gát,* 1889: *Marjai út*. — Aszfaltos út, mely a település külterületének déli részét szeli át. Eredetileg a magyarországi Kismarjára vezetett. Erre utalva korábban ***Marjai út*** formában is említették. A jelentősége akkor szűnt meg, amikor a trianoni országhatáron itt megszűnt az átjárás. A ma használatos *Gát* név az 'országút, kövesút' jelentésű *gát* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., T0.43.317.1. — T6-C2D2.

Gát Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Gergely-tó 2024: *Gergej-tóu.* — Bizonytalanul azonosítható hely. A helybeliek csupán a névre emlékeznek, az egykori vízállás ma már nincs meg. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy.

Grófi-pince 2024: *Grófi pince.* — Pinceépület a település belterületének nyugati részén, a Sárga pikéten. A helyiek szerint a falu legrégebbi épülete. A Podmaniczky családé volt. — ÉGy. — T20-C4.

Gugyori-lapos 1864: *Gugyorí lapos | Hajdan e' helyt gugyori nevű csapszék vólt, most lapályos szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Ahogyan Pesty Frigyes adatközlője jelzi, egy *Gugyori* nevű csárda emlékét őrzi. A név előtagjának eredetével, motivációjával kapcsolatban a szakirodalomban többféle feltevés él, a legelfogadottabb vélekedés szerint a szó a *gugyor* 'guggol' igetőből alakult *-i* képzővel, a névadás a kocsmák „guggoló", félig földbe süppedt épületére utalhat, és arra, hogy annak, aki oda be akart menni, annak le kellett gugyorodnia, hogy beférjen az ajtón. A név utótagja a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire

vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. — FKnT., Kis 1993: 183–184, Pesty 1864/11: 105a.

Gyapoly 2024: *Gyapoj ~ Gyapoji-puszta,* 1854: *p[uszta] Gyapoly.* — Szántóföld, legelő és belterületi rész a település külterületének északi részén, a belterület szélénél. Nagyobb része a biharfélegyházi határhoz tartozik. A név az elpusztult középkori Gyapoly település emlékét őrzi. A *Gyapoly* településnév a *Japol ~ Gyopol* személynévből alakult, s a település alapítójáról, *Gyapoly* comesről vonódhatott át a helységre. A személynév talán azzal az ótörök *jap-* 'befed, betakar' igével hozható kapcsolatba, amely a magyar *gyapjú* török előzményében rejlik. A ***Gyapolyi-puszta*** és a ***Puszta-Gyapoly*** névváltozatok *puszta* része a 'falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major; elnéptelenedett, pusztásodott település' jelentésben szerepel. Lásd Gyapoly (Biharfélegyháza). — ÉGy., FKnT., Rácz 2022: 117, T1.S.101.288/8. — T2-C5D5.

Gyapolyi-puszta lásd **Gyapoly**

Gyűrűs 2024: *Gyűrűs,* 1864: *Gyűrűs | Régente sok veres gyűrűfákat termett, most hátas szántó föld.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A név a 'gyűrűfával benőtt terület' jelentésű *gyűrűs* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 104a. — T6-C1D1.

Hamu utca lásd **Pernye zug**

Héjafészek 1864: *Héjjafészek | Régente a' héjják itt költötték tojásaikat, most lapályos kaszáló.* — Mélyebben fekvő földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Az itt fészkelő héjákról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 104b.

Hosszú-Csonka 2024: *Hosszú-Csonka.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén. A Csonka-dűlő nagyobbik része. A név előtagja a terület alakjára utal, az utótagja a *Csonka-dűlő* név rövidült formája. A név a Rövid-Csonka nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T6-D2D3.

Hosszú-rét 1864: *Hosszú rét | Nevét a' hosszanni elnyúlástól vette, most hátas kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Az alakjáról kapta a nevét. — Pesty 1864/11: 104b.

Imaház lásd **Baptista imaház**

Iskola 1. 2024: *Iskola.* — Egykori iskolaépület a település belterületének déli részén, a Nagy utcán. Ma már nincs meg. Vö. Iskola-kút. — ÉGy.

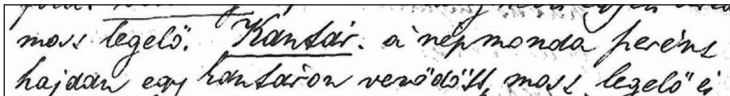
Iskola 2. lásd **Községháza**

Iskola-kút 2024: *Iskola-kút.* — Egykori kút a település belterületének déli részén, a Nagy utcán. Az iskola szomszédságában állt, erre utal a neve. — ÉGy. — T20-D4.

Jegyzőlak 2024: *Jeddzőülak.* — Egykori épület a település központjában, a Községháza szomszédságában, a Nagy utcán. A jegyző illetménylakása volt. — ÉGy.

Kalap-rét 1864: *Kalaprét | Hajdan kalapforma kerek viz folyta körül most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Pesty Frigyes adatközlője szerint formája alapján kaphatta nevét. — Pesty 1864/11: 104a.

Kantár 1864: *Kantár | A' nép monda szerént hajdan egy kantáron vevődött, most legelő és hátas kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát sem ismerjük, Pesty Frigyes adatközlője a területhez fűződő eseménnyel magyarázta. — Pesty 1864/11: 104b.

A Kantár lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/11: 104b)

Káptalan-tag 2024: *Káptalan-tag.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a vasút szomszédságában. Egyházi birtok lehetett, erről kaphatta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T7-E1.

Kaszálók dűlője 1889: *Kaszálók dűlője.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északi részén: a Gyűrűs, a Szomjú-hát, illetve a Rét egy és Rét kettő területe, amelyeket korábban kaszálóként hasznosíthattak. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.317.1. — T6-C1D1.

Kenderáztató lásd **Túl a Berettyó**

Kenderföld 2024: *Kenderfőűd ~ Kertíszet.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. Egykor a település kenderföldje lehetett, később kertészet működött rajta, erről kapta a ***Kertészet*** nevét. — ÉGy. — T6-D2.

Kenyeres 1864: *Kenyeres | Kenyeres. Hajdan – a' nép monda szerént egy kenyéren vétetett, most lapályos fekvésü kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név bizonyára a 'kenyérgabonát termő hely' jelentésű *kenyeres* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 104b.

Kerekegyház 2024: *Kereketyház.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, mely a biharfélegyházi határba is átnyúlik. Az elpusztult Kerekegyház településről kapta a nevét. A név a *kerek* melléknév és a 'templom' jelentésű *egyház* főnév összekapcsolásával alakult. A valamikori települést a kerek alapzatú templomáról metonimikus úton nevezték el. Lásd Kerekegyháza (Biharfélegyháza). — ÉGy., Rácz 2022: 147. — T2-D5.

Kerektó 2024: *Kerektóu,* 1889: *Kerektó,* 1864: *Kerek tó | Hajdan tó vólt és kerek, most hátas szántó föld.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén. Pesty Frigyes adatközlője szerint egykor tó volt a területen, amely alakjáról kapta a nevét. — ÉGy., Pesty 1864/11: 105a, T0.43.317.1. — T6-C1.

Kertészet 1. 2024: *Kertíszet.* — Legelő a település külterületének északi részén, a belterület és a Somos-domb szomszédságában. Egykor kertészet működött e területen, bizonyára erről kapta a nevét. — ÉGy. — T6-C1.

Kertészet 2. lásd **Kenderföld**

Kis bolt 2024: *Kizs bolt.* — Bolt a belterület déli részén, a Nagy utcán. Méretéről kapta a nevét. — ÉGy. — T20-D4.

Kis-legelő 2024: *Kis-legelő.* — Legelő a település külterületének északi részén, az Új sor szomszédságában. Mérete alapján kapta a nevét. — ÉGy. — T6-D1.

Kis-rét 1864: *Kisrét | Nevét kitsiségétől kapta, most hátas szántó főld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Mérete alapján kapta a nevét. A név a Nagy-rét nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 104b.

Kis-tag 2024: *Kis-tag.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. Mérete alapján kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-C2.

Kollektíva 2024: *Kollektíva.* — Mezőgazdasági telep a település külterületének déli részén, a temető szomszédságában. A rendszerváltás előtt a kollektív gazdaság üzemeltette. A név a 'kollektív gazdaság' jelentésű *kollektíva* köznévből ered. — ÉGy. — T6-C1D1.

Kossuth utca lásd **Berettyó utca**

Kösmő 1851: *Kösmő,* 1783: *Kosmo* bach. — Sitervölgy határában két forráságból eredő patak, mely Hegyközcsatár, Hegyközpályi és Hegyközújlak településeket érintve Paptamási határában torkollik a Berettyóba. Korábban a település külterületének déli részén folyt. A Kösmő a 19. századi folyószabályozás óta elkerüli Nyüvedet, a szomszédos Paptamásit átszelve egyenesen a Berettyóba folyik. A helybeliek szerint a falu déli részén végighúzódó bokros rész volt a patak eredeti medre. A *Kösmő* név eredetére vonatkozóan nem tudunk biztos magyarázatot adni. Kniezsa István és Benkő Loránd úgy véli, hogy a Bihar megyei *Kösmő* víznév a székelyföldi *Küsmöd* helynévvel mutat összetartozást, és a székely csoportok áttelepülésével magyarázható a név tövének azonossága. Kiss Lajos a *Küsmöd* nevet a nyelvjárási *küs* 'kis' és egy feltételezett **med* 'száraz vagy időnként kiszáradó patak/ér' szó összetételének tekinti. Benkő Loránd szerint az előtag valóban a *kis* melléknév lehet, ő az utótagot azonban egy *-d* helynévképzőt tartalmazó névrésznek tartja, amely ismeretlen tőhöz járul. A *Kösmő* ezek szerint a *-d* képző nélküli forma volna, amely a név eredeti hosszú szóvégi *ő* hangját tartalmazza. Lásd Kösmő (Bihar, Kügypuszta, Paptamási), Kösmő-patak (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Hegyközpályi, Hegyközújlak, Sitervölgy). — Benkő 1993: 54–55, 1998: 139, EKFT., Fényes 1851, FNESz., Kállai 2022: 40, Kiss 2013: 101–107, Kniezsa 1942: 42, Zsupos 2021. — T6-D2.

Községháza 2024: *Kössíkháza ~ Níptanács ~ Iskola.* — Épület a település központjában, a Nagy utcán. A Polgármesteri hivatalhoz tartozik, de főként a református egyház használja. A különböző bálokat, rendezvényeket ebben az

épületben tartották, de egy időben iskolaként is működött. ***Néptanács*** és ***Iskola*** néven is említik. — ÉGy. — T20-C4.

Kultúr lásd **Kultúrház**

Kultúrház 2024: *Kultúrház ~ Kultúr.* — Művelődési ház a település központjában, a Nagy utcán. ***Kultúr*** formában is említik. — ÉGy. — T20-C4.

Láp alja 2024: *Láp ajja,* 1864: *Lápallja | Ez nagy láp mellet nyúlt el most legelő.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén. Közelebbi helyét nem ismerjük, ma már csak a névre emlékeznek. Vizenyős, mocsaras terület lehetett, erre utal a neve. — ÉGy., Pesty 1864/11: 105a.

Legelő 2024*: Legelőü ~ Tehénlegelőü.* — A szarvasmarhák legelője a település külterületének délkeleti részén. ***Tehénlegelő*** formában is említik. — ÉGy. — T6-D2.

Leveles 2024: *Leveles,* 1889: *Leveles.* — Legelő a település külterületének keleti részén. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., T0.43.317.1. — T6-D1.

Lókert alja 1864: *Lókert allja | Hajdan itt a' lovaknak kertet kerítettek föl, 's erröl nevezödött el, most legelö.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A terület közelében a lovak számára körülkerített hely lehetett, erről kapta a nevét. — Pesty 1864/11: 105a.

Malomhely 1864: *Malomhely | Hajdan e'helyen vízi malom vólt, most lapályos szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név az 'elpusztult malom helye és környéke' jelentésű *malomhely* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a.

Marjai út lásd **Gát**

Markó 1864: *Markó | Hajdan maroknyi, 's jó széna termő hely vólt, most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A helynév személynévi eredetű lehet, tulajdonosáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 104a.

Miskolczy-dűlő lásd **Miskolczy-tag**

Miskolczy-tag 2024: *Miskóci-tag ~ Miskóci-düllőü.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének déli részén, a kügypusztai Nílus patak szomszédságában. A Miskolczy családé volt. A helynév utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. ***Miskolczy-dűlő*** formában is említik, melynek utótagja szintén 'földterület' jelentésben szerepel a névben. Rajta fekhetett a Miskolczy-tanya. — ÉGy., FKnT. — T6-C2C3.

Miskolczy-tanya 1913: *Miskolczytanya,* 1907: *Miskolczy tanya,* 1902: *Miskolczy tanya.* — Egykori tanya a település külterületének déli részén. A Miskolczy-tagon állhatott. A név előtagja a birtokos családot jelöli, utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — FKnT., Hnt.

Nádas 2024: *Nádas.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Vár-telek szomszédságában. Egykor nádtermő hely lehetett. — ÉGy. — T6-C1C2.

Nádas-szeg 1864: *Nádasszeg | Nevét a' rajta termett sok nádtól nyerte, most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Lehetséges, hogy azonos a Nádassal. A név utótagja a 'határ része' jelentésű *szeg* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 104a.

Nagy-irtás 1864: *Nagy irtás | Hajdan ígen bokros hely vólt, 's kiírtották, most lapályos szántó és kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név utótagja a

Nagy-kút Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

’szántóterület, amelyet az erdő kiirtásával nyertek’ jelentésű *irtás* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a.

Nagy-kút 2024: *Naty-kút.* — Kút a település belterületének északi részén. Jelenleg is működik. Méretéről kapta a nevét. — ÉGy. — T20-C4.

Nagy Lajos-rét lásd **Nagy Lajos-tag 1.**

Nagy Lajos-tag 1. 2024: *Nagy Lajos-tag ~ Nagy Lajos-rít.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az utótag a ’földterület’ jelentésű *tag* földrajzi köznév. ***Nagy Lajos-rét*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T6-D1.

Nagy Lajos-tag 2. 2024: *Nagy Lajos-tag.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a ’földterület’ jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-C2.

Nagynyüved lásd **Nyüved**

Nagy-rét 1864: *Nagyrét | Nevét nagyobságától vette most hátas szántó főld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Mérete alapján kapta a nevét. A név a Kis-rét nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 104b.

Nagy út 2024: *Nagy út.* — Út a település külterületének nyugati részén. A helybeliek szerint a régi időkben ez lehetett a falu bejárata. Mérete alapján kaphatta a nevét. — ÉGy. — T6-C1.

Ócska-Berettyó Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Nagy utca 2024: *Nagy ucca ~ Főű ucca ~ Sztalin ucca.* — A falu egyik leghosszabb utcája, mely nyugat–kelet irányban húzódik végig a belterületen. A helybeliek szerint a hivatalos neve ***Sztálin utca*** volt, mára ezt a státuszát elvesztette. Elhelyezkedése és mérete alapján ***Fő utca*** formában is említik. — ÉGy. — T20-C4D4.

Néptanács lásd **Községháza**

Ó-Berettyó lásd **Ócska-Berettyó**

Ócska-Berettyó 2024: *Ócska-Berettyóu | A Paptag ajjám ment, ... régen aszt hítták Ócska-Berettyóunak.* 1889: *Ó-Berettyó.* — Vízfolyás, a Berettyó régi medre a település külterületének északnyugati részén, ma a Berettyó egyik mellékága. Ó-Berettyó formában is említik. — ÉGy., T0.43.317.1. — T6-C1.

Ócska temető 2024: *Ócska temetőű.* — A temető régebbi része a település külterületének déli részén. — ÉGy. — T6-D1D2, T20-D5.

Őrház lásd **Partőrház**

Ötház lásd **Pocos sikátor**

Pánya-rét lásd **Farkasfa**

Pap hídja 2024: *Pap híggya.* — Híd a település belterületének déli részén, a református paplak szomszédságában, egy kis kanálison vezet keresztül. — ÉGy. — T20-D5.

Pap laposa 1864: *Pap laposa | Hajdan Pap nevü egyén bírta, ’s a’közepén haszna vehetetlen lapos vólt, most ís terméketlen.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület’ jelentésű *lapos* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a.

Pap sikátor lásd **Pocos sikátor**

Pap-tag 1. 2024: *Pap-tag.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Tiló és a Sárga pikét szomszédságában, Pelbárthida határánál. A helybeliek szerint a terület az egyházé volt, erre utal a neve. A név utótagja a ’földterület’ jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-C1.

Pap-tag 2. 2024: *Pap-tag.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Vár-telek és a Sástó szomszédságában, Pelbárthida határánál. A helybeliek szerint a terület az egyházé volt, erre utal a neve. A név utótagja a ’földte-

rület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-C2.

Pap tőkéje 1864: *Paptőkéje | Hajdan lelkész kaszállója vólt, 's egy nagy tőke vólt benne, most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Az egyház tulajdona lehetett, a név utótagja a 'kivágott fának a talajban maradó része' jelentésű *tőke* köznév. — Pesty 1864/11: 104b.

Parókia 2024: *Paróukija.* — Paplak a település belterületének déli részén. A református egyházhoz tartozik. — ÉGy. — T20-D4.

Partőrház 2024: *Partőűrház ~ Őűrház.* — Vízügyi őrház a település külterületének északkeleti részén, a Berettyó szomszédságában. ***Őrház*** formában is említik. — ÉGy. — T7-E1.

Pásztorház 2024: *Pásztorház.* — Épület a település központjában, a jelenlegi Kultúrház udvarán. Már nincs meg. A helybeliek szerint egy időben ott tartották a lakodalmakat és a bálokat. — ÉGy.

Pelbárthidi-forduló 1809: *Pelbárthidi forduló | A Pelbárthidi fordulóba van az Ekklésiának két darab földje, az eggyik két köblös, a másik tíz vékás, ezeket az eleitől fogva dézma, és szolgálat nélkül használtuk.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, Pelbárthida szomszédságában. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név utótagja a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű *forduló* földrajzi köznév. — FKnT., Szabadi 2016: 81.

Pénz-gödör 1864: *Pénz gödör | Hajdan e'helyt pénzt ástak ki, most hátas szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát Pesty Frigyes adatközlője a földben talált pénz legendájával magyarázza. — Pesty 1864/11: 105a.

Pernye zug 2024: *Pernye zug ~ Hamu ucca.* — Utca a település belterületének északi részén. A helybeliek szerint a régi időkben leégett, innen kapta a nevét. ***Hamu utca*** formában is említik. — ÉGy. — T20-C4.

Petőfi utca lásd **Sárga pikét**

Pikét lásd **Sárga pikét**

Pocos lásd **Pocos sikátor**

Pocos sikátor 2024: *Pocos sikátor ~ Pocos ~ Pap sikátor ~ Ötház | Van ot vagy níty ház.* —

Pocos sikátor Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Zsákutca a település belterületének déli részén. A református paplak szomszédságában húzódik, erre utal a ***Pap sikátor*** megnevezése. A név utótagja az 'szűk utca' jelentésű *sikátor* földrajzi köznév. Ez a köznév szerepel a *Pocos sikátor* névváltozatban is. Az utcát ***Pocos*** formában is említik, ez bizonyára arra utal, hogy a falunak ezen a részén kártevő rágcsálókkal lehet találkozni (vö. *poc* 'pocok, patkány', de lásd még 'apró halfajta', illetve 'egyfajta főtt tészta' stb.). Emellett az sem kizárt, hogy a megnevezés a népi humor terméke, s az utca kevésbé jelentős voltát kívánták hangsúlyozni vele. Az *Ötház* névváltozat arra utal, hogy rövidebb, csupán néhány házból álló utca. — ÉGy., FKnT., ÚMTsz. — T20-D4.

Podmaniczky-kastély 2024: *Podmanicki-kastíj.* — Egykori épület, úrilak a település belterületének nyugati szélén, a Sárga pikéten. Mára csupán néhány lépcsőfok maradt meg belőle. Előbb a Miskolczy családé volt, majd később – házasság révén – a Podmaniczky családé lett. — ÉGy., Kállai 2022: 61–64. — T20-C4.

Puszta-Gyapoly lásd **Gyapoly**

Rákos 1864: *Rákos | Nevét az ott nagy menynyiségbe vólt sok ráktól vette, most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név olyan területet jelölhetett, amely rákban gazdag volt. — Pesty 1864/11: 104b.

Református templom Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Református templom 2024: *Református templom ~ Templom,* 1901: *Református templom.* — Épület a település belterületének nyugati részén, a Nagy utca közepén. 1830-ban épült, a református egyházhoz tartozik. Röviden ***Templom*** formában is említik. — ÉGy., MVV. 5: 128. — T20-D4.

Rét egy 2024: *Rít egy.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Temető és a Rét kettő szomszédságában. A név a Rét kettő és Rét három nevekkel áll korrelációban, a nevek számozása a területek egymás utáni elhelyezkedésére utal. — ÉGy. — T6-D1D2.

Rét három lásd **Farkasfa**

Rét kettő 2024: *Rít kettőü.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Leveles és a Nagy Lajos-tag szomszédságában. — ÉGy. — T6-D1.

Rigó-kastély 2024: *Rigóu-kastíj.* — Egykori épület, úrilak a település külterületének nyugati részén, a Pap-tag szomszédságában. Ma már nincs meg. A Rigó család tulajdona volt, erről kapta a nevét. Az 1870-es években építették. — ÉGy., Kállai 2022: 56, MVV. 5: 128. — T6-C1.

Rigó-tag lásd **Vár-telek**

Rozsdás 1864: *Rozsdás | Nevét onnan nyerte hogy hajdan ha a' viz meg futotta a' benne termett fűvek rosdás színüek voltak a' hátra maradt iszaptól – most lapájos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Pesty Frigyes adatközlője szerint rozsdás színéről kapta a nevét. — Pesty 1864/11: 104b.

Rövid-Csonka 2024: *Rövit-Csonka.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Csonka-dűlő kisebbik része. A név előtagja a terület alakjára utal, utótagja a *Csonka-dűlő* név rövidült formája. A név a Hosszú-Csonka nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T6-D2D3.

Sárga pikét 2024: *Sárga pikéit ~ Pikéit, Pikéitre ~ Petőüfi ucca | Azért, mer a hász sárgára vót festve, a cseléd, ... a cselétház.* — Utca a település belterületének nyugati részén. A *sárga* előtag az utca egyik épületének feltűnő színére utal. A *pikét* utótag az egykor a közelben állomásozó határőrség emlékét őrzi. A magyarba is átkerült román *pichet* szó eredeti jelentése 'őrház'. Röviden ***Pikét*** formában is említik. A ***Petőfi utca*** névváltozat hivatalos neve volt a település ezen részének, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., RKsz. — T20-C4.

Sárgödör lásd **Vályogvető**

Sárkány-sziget 1864: *Sárkány sziget | A' nép monda szerént hajdan itt sárkány fészket találtak, most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja a néphiedelem mocsári sárkányához kapcsolódik, de akár személynevet is kereshetünk benne. A név utótagja a 'minden oldalról vízzel körülvett kisebb-nagyobb szárazföld; kiemelkedés a rétben' jelentésű *sziget* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 104b, ÚCsnT., Vargyas 1988: 85–86.

Sás-tag lásd **Sástó**

Sástó 2024: *Sástóu ~ Sás-tag,* 1864: *Sástó | Hajdan nagy sás termő hely vólt, 's a' közepén egy tó vólt, most legelő.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. A terület egykor vizenyős, lapályos hely volt, időszakos vízállással, amelyet az első és a második katonai felmérés térképén is jelölnek, ennek *Sás-tó* neve vonódhatott át az egész terület megnevezésére. A vízállás a növényzetéről kapta a nevét. A te-

rület vízszabályozását követően szántóföldként használt területet ***Sás-tag*** formában is említik, melynek utótagja a 'földterület; a tagosított, művelés alatt levő határ egyben levő darabja' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 105a. — T6-C2.

Sikátor 2024: *Sikátor.* — Út a település belterületének közepén, a Nagy utcát és a Pernye zugot köti össze. A név a 'két utcát összekötő keskeny út' jelentésű *sikátor* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T20-C4.

Solymos-domb lásd **Somos-domb**

Somos-domb 2024: *Somozs-domb,* 1901: *Somosdomb,* 1889: *Sólymos domb,* 1864: *Somos-domb | Hajdan sok somfát termett, most szántó és kaszálló.* — Rét a település külterületének északi részén, a Berettyó szomszédságában. Az ott növő somfákról kapta a nevét. Elképzelhető, hogy azonos a Pelbárthidán említett azonos nevű hellyel. A források ***Solymos-domb*** formában is említik: ez a névváltozat az előtag téves értelmezésével jöhetett létre. — ÉGy., MVV. 5: 128, Pesty 1864/11: 105a, T0.43.317.1. — T2-C4C5.

Sovány-dűlő 1864: *Sovány dűlö | Ígen szikes sovány föld, 's jelenbe is az, most szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A talaj minősége alapján kaphatta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Elképzelhető, hogy azonos a Paptamásiban említett Sovány nevű hellyel. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a.

Szigeti-puszta 1860: *Szigeti Puszta.* — Földterület a település külterületének keleti részén. Átnyúlik Paptamási területére. A név előtagja az egykori településre, Szigetire utal, mely elnéptelenedése után nagyobbrészt a szomszédos Paptamási határába olvadt be. A név utótagja 'a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major; elnéptelenedett, pusztásodott település' jelentésű *puszta* földrajzi köznév. Lásd Szigeti-puszta (Paptamási). — FKnT., MKFT. — T7-E1.

Szilbokor 1864: *Szílbokor | Nevét, mível szélen volt, 's nagy bokor volt rajta, – vette, most hátas szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Pesty Frigyes adatközlője szerint az elhelyezkedéséről kaphatta a nevét, de az ott növő szilbokrok is szolgálhattak a megnevezés alapjául. — Pesty 1864/11: 105a.

Szomjú-hát 2024: *Szomjú-hát.* — Legelő a település külterületének északkeleti részén. Ez volt a birkalegelő. A név előtagja a környező vizes, vízállásos helyekhez képest vízben szegény, száraz területet jelölhetett, utótagja pedig a 'hosszan elnyúló enyhe kiemelkedés' jelentésű *hát* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a. — T6-D1.

Szövetkezet 2024: *Szövetkezet ~ Szövetkezeti bóut.* — Bolt és kocsma a település belterületének északi részén. A Szövetkezet tulajdona, erre utal a neve. ***Szövetkezeti bolt*** formában is említik. — ÉGy. — T20-C4.

Szövetkezeti bolt lásd **Szövetkezet**

Sztálin utca lásd **Nagy utca**

Tamási-dűlő 2024: *Tamási-düllőü | Nyüvethesz tartozott, de mos már van Tamásinak is kimérve.* 1864: *Tamási dűlő | Tamási kőzsége alá nyúlik hátas szántó föld.* 1809: *Tamási forduló, Tamási dűlő | A Tamási fordulóba, vagy dűlőbe van az Ekklésiának három köblös földje, mellyet az emberek emlékezetére mindenkor dézma, és szolgálat nélkül birtunk és használtunk.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén. Nagyobb része Paptamási határához tartozik, erre utal a neve. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. A források ***Tamási-foduló*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'határrész' jelentésű *forduló* földrajzi köznév. Lásd Tamási-dűlő (Paptamási). — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 105a, Szabadi 2016: 81. — T6-D3.

Tamási-forduló lásd **Tamási-dűlő**

Tanítólakás 2024: *Tanítóulakás.* — Egykori épület a település belterületének déli részén, a régi iskola szomszédságában. A tanító lakott benne. — ÉGy.

Tehénlegelő lásd **Legelő**

Temető 2024: *Temetőü,* 1809: *Temető | A Temetőbe termeni szokott füvet is mindenkor az Ekklésia részire kaszáltuk.* — Temető a település külterületének déli részén. Vö. Temető-dűlő. — ÉGy., Szabadi 2016: 81. — T6-D1D2, T20-D4.

Temető-dűlő 1864: *Temető dülő | Jelenbe temetkezési hely.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Temető szomszédságában.

Tiló Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a.

Templom lásd **Református templom**

Tiló 2024: *Tilóu,* 1864: *Tilló | Hajdan igen nagy lápos hely volt, most lapályos szántó föld.* — Tehénlegelő a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. A helynév bizonyára arra a *tiló* nevű eszközre utal, melynek segítségével a kender és a len fás részeit összetörték. — ÉGy., Pesty 1864/11: 105a, ÚMTsz. — T6-C1.

Tó 2024: *Tóu | Onnét vetették a vájogot a kollektívába.* — Mesterséges tó, a település belterületének nyugati részén. A helyiek szerint régebben homokos gödör volt. — ÉGy. — T6-C1, T20-C4.

Tóth-völgy 1889: *Tót völgy,* 1864: *Tóth vőlgy | Régente Tóth nevü bírta, most legelő.* — Mélyebben fekvő terület a település külterületének délnyugati részén. A második katonai felmérés térképe szerint a 19. század közepén vízállásos hely volt. A terület vízszabályozását követően szántóföldként kezdték használni ezt a határrészt. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét. Elképzelhető, hogy azonos a Pelbárthidán említett azonos nevű hellyel. — Pesty 1864/11: 105a, T0.43.317.1. — T6-C3.

Túl a Berettyó 2024: *Túl a Berettyóu ~ Kenderásztatóu.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén, a Berettyón túl. Egykori funkciójára utalva ***Kenderáztató*** formában is említik. Összefügg a Pelbárthidán említett azonos nevű hellyel. — ÉGy. — T2-C4C5.

Új sor 2024: *Új sor ~ Dóuzsa ucca ~ Újtelep | A kommunista világba vót a Dózsa ucca. Ki vót téve a tábla. | Mind egy legelőü vót, ... azér nincs külön neve.* — Településrész a belterület keleti részén. A helybeliek és a régi térképek tanúsága szerint újabb része a falunak. Erre utal az *Új sor* névváltozat, melynek utótagja az 'utca, falurész' jelentésű *sor* földrajzi köznév. ***Újtelep*** formában is említik. A ***Dózsa utca*** a hivatalos neve volt, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., FKnT. — T20-D4.

Újtelep lásd **Új sor**

Urak tagdűlője lásd **Urak tagja**

Urak tagja 1941: *Urak tagja,* 1889: *Urak tagdűlője.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének nyugati részén. A név előtagja földesúri birtoklásra utal. A név utótagja a 'földterület, szántóföld, határrész' jelentésű *tag* földrajzi köznév. A források ***Urak tagdűlője*** formában is említik. — FKnT., MaKF., T0.43.317.1. — T6-C1.

Vályogvető 2024: *Vájogvetőü ~ Sárgödör.* — Gödrös rész a település külterületének keleti részén, az Új sor mellett. A falubeliek régen itt vetették a vályogot. Erre utal a *Vályogvető* és a ***Sárgödör*** névváltozat is. — ÉGy. — T6-D1.

Vápa 1864: *Vápa | Hajdan nagy danca [vízállásos rész], és sülyedős vólt, most lapályos szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a 'mélyedés; vizenyős, mocsaras terület' jelentésű *vápa* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 105a.

Tó Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Vár-telek 2024: *Vár-telek ~ Rigóu-tag,* 1864: *Vár telek | Hajdan itt vár volt 's erről neveztetik jelenbe ís. most hátas szántó föld.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén. A *Vár-telek* névváltozat az egykor itt lévő földvár emlékét őrzi. A földvár meglétét a műholdfelvételek is igazolják. A képeken ma is látszik a folytonos sánccal körbevett, kb. 300 méter átmérőjű terület. Régészeti feltárások híján az egykori erődítményről azonban igen keveset tudunk. A terület a 19. században a Rigó család tulajdonába került, erre utal a ***Rigó-tag*** névváltozat. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Kállai 2022: 13, Pesty 1864/11: 104b. — T6-C2.

Vashíd 2024: *Vashíd.* — A vasút hídja a település külterületének északkeleti részén. A Berettyón vezet keresztül. — ÉGy. — T7-E1.

Zug lásd **Berettyó utca**

PELBÁRTHIDA
Fotó: Torkos Márk-Erik

Pelbárthida helynevei

Történeti háttér

A település a Bihari-sík keleti szélén, a magyar–román határ keleti oldalán, Nagyváradtól északi irányban 10 km-re, a Berettyó partján fekszik.

Nevét elsőként a Váradi regestrum 16. századi nyomtatványból ismert 1216. évi oklevele említi *Vadaszt* formában. Korai elnevezése talán arra utalhat, hogy lakói királyi vadászok voltak, a település pedig királyi birtok lehetett. A 13. század elején kerülhetett a Gutkeled nemzetségből származó Privárd comes birtokába, aki a falu közelében hidat építtetett a Berettyón, és arra vámszedési jogot is nyert. Ennek köszönhetően a 13. század végétől egyre inkább a *Privarthida* és a *Pelbárthida* elnevezés terjedt el a település jelölésére. Következő birtokosa a nemzetség egyedmonostori ágából származó Kozma comes volt, majd a család férfiágon történő kihalását követően I. Lajos király Oszlári Majsi Pálnak adományozta a falut. A 16. század elején a Thurzó család és Bakócz Tamás érsek szereztek itt birtokot. 1552-ben Pethő Benedek volt a 13 telekből álló település birtokosa, ahol 1588-ban már 17 lakost írtak össze. A török uralom megszűnésének idején 1692-ben Erős János zálogbirtoka volt, és hat család lakta. Az 1770-es urbáriumban a Beöthy család szerepel a falu legnagyobb birtokosaként, de mellettük a Dobozy, a Ferdényi és a Komáromy család is birtokos volt, a 19. század elején pedig a Miskolczy család is birtokos lett. Sűrűn nehezítették árvizek a helyiek életét, az 1860-as években pedig tűzvész is pusztított a faluban. A 19. század közepén a Sztaroveszky, az Antalóczy és a Komáromy családok voltak a legnagyobb birtokosai. A 20. század elején a szomszédos Kismarja község, Antalóczi Adolfné, Némethy Jenő és Weisz Simon rendelkezett itt jelentős birtokkal. A település mai külterületének északi-északnyugati részén a középkorban három település feküdt: Fövenyszarm, Pósatövise, illetőleg Szólátülése.

A település Bihar vármegye része volt, ahol 1863-tól a Nagyváradi, majd 1873-tól a Szalárdi járás részét képezte. Az 1913-es helységnévtár adatai szerint 85 házzal és 2571 kh területtel rendelkezett. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány, 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll. 1966 és 1969 között Paptamási volt a községközpont. Ezt követően Bihar községhez osztották be, majd 2003-ban ezt az egységet kettéosztották, és az új, Paptamási központtal létrejövő községbe helyezték át.

A település népességszáma a 19. század végétől egyenletes növekedést mutat: az 1880-ban rögzített 755 főről 1941-re 1122 főre nőtt a lakosságszám. Ezután jelentős népességfogyást rögzítettek az adatok, 1956-ban 980, 1992-ben pedig 512 fő volt Pelbárthida lakossága. A 2011-ben 532 személy élt a településen. Etnikai összetétele eltérő a környező községekétől, a 19. század végétől 1930-ig a románság alkotta a lakosok 60–65%-át, az 1941-es népszámlálás szerint pedig a falu lakói fele-fele arányban voltak románok és magyarok. Ezután a jelentősen apadó népességű faluban a magyarság került többségbe, 2011-ben a lakosok 53%-a (273 fő) magyar. Felekezeti szempontból a 19.

század végétől a 20. közepéig ortodox túlsúly jellemző a településen, jelentős református és csekély római katolikus, görögkatolikus és izraelita jelenlét mellett. 2011-ben a református egyházközösség volt a legnagyobb létszámú.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Bunyitay Vince, *A váradi püspökség története az alapítástól a jelenkorig 1–4.* Nagyvárad–Debrecen, 1883–1935.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

MaKF. = *Magyarország katonai felmérése. 1941.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Osváth Pál, *Bihar vármegye sárréti járása leírása.* Nagyvárad, 1875.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos – Szőke Richárd Rajmond

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2024-ben. Adatközlők voltak: Csomai Gyula (87 éves), Csomai Ilona (80), Ghitea Lőrincz (38), Kiss Zoltán (78), Losonczi Gyula (38), Szűcs Sándor (85), Vasadi Ida (75), Vasadi Sándor (79).

Helynévtár

Pelbárthida 2024: *Pelbárthida, Pelbárthidára, pelbárthidi ~ Pelbárthíd | Vóut valami Pelbárt nevű, aszonták, hogy nagy valaki vóut, oszt arrul let Pelbárthíd, a falu. | Vóut az a nóuta, hoty: pelbárthídi halastóu-halastóu, beleestem szekerestül, lovastul, gyere babám, válcsál ki, válcsál ki, ne haggyál a halastóuba mekhalni.* 1941: *Pelbárthida,* 1914: *Pelbárthida,* 1913: *Pelbárthida,* [1910]: *Pelbárthid,* 1891: *Pelbárthida,* 1887: *Pelbárthida,* 1884: *Pelbárthida,* 1870: *Pelbárthida,* 1864: *Pelbárthíd | A' Kőzségét nép monda szerént az 1600 ik év táján történt villongások alkalmával egy Pelbárt nevű jeles hadvezér nyerte, vagy foglalta el, 's az időbe a' Beretyó folyamon egy nagy vámhíd vólt, híhetőleg a' Község ínnen nyerte jelenlegi nevét.* 1860: *Pelparthid,* 1851: *Pelbárthida,* 1839: *Pelbárthida,* 1828: *Pelbárthida,* 1818: *Pelbárdhidja,* 1808: *Pelbárthida,* 1806: *Pelbárthida,* 1802–1811: *Pelbárhid,* 1799: *Pelbarhida,* 1786: *Pelbardhida,* 1783: *Pelbárt-higja,* 1773: *Pelbárdhida,* 1750: *Polbarhid,* [1740 k.]: *Pőlbarthida,* 1696: *Felvard hidgya,* 1692: *Perlbarthida,* p., 1597: *Pelbarthida,* 1587: *Pelbarthida,* p., 1555: *Pelbardhyda,* 1552: *Pelbarthida*, *Perbáthyda, Pelbarthyda,* 1483: *Pelbarthyda,* 1452: *Pelbardhyda,* 1438: *Pelbarthyda,* 1411: *Pelbarthyda,* 1398: *Plebardhyda,* 1388: *Pelbarthyda,* 1384: *Palbarthyda,* p., 1365: *Perbarthyda,* 1358: *Pelbarthyda,* 1357: *Purbardhyda,* 1353: *Pelbarthyda,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Pebarthida, Perbarthida, Perehardida,* v., 1327: *Pelbarthida,* p., *Perbathyda,* p., 1324: *Plebrathyda,* v., 1323: *Priuardhida,* 1322: *P(ri)uardhyda, P(ri)uarthyda,* t., *Plebarthyda,* p., 1316: *Priuarthyda,* 1310: *Privarthyda,* p., 1308/1313/1425: *Privardhyda,* t., 1297: p. *Prebarthyda* al. nom. *Wodozth,* [1291–1294]: *Priuardhyda, Priuardhida,* v., *Priuardhyda,* 1283: *Wodozth,* 1282: *Priuarthyda,* p., 1280: p. *Wodozt* al. nom. *Priuarthyda,* 1277/1282: p. *Priuarthyda* vel *Vodosa, Wodosa,* 1216/1550: ioub-es Privarti, qui sunt in v. *Vodozt.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő település. Közigazgatásilag Paptamási község része. Hivatalos román neve *Parhida.* Szomszédos települései: északon Mihai Bravu, keleten Nyüved, délen Bihar, nyugaton pedig

a magyarországi Kismarja. A történeti adatok szerint eredetileg ***Vadaszt,*** illetve ***Vadasa*** volt a település neve. A *Vadaszt* névforma a *vadász* főnévből alakulhatott *-d* helynévképzővel. A *Vadasa* névváltozat Rácz Anita szerint személynévből (1213/1550: *Vodasa*) keletkezhetett, és birtoklást fejezhetett ki. A két név között azonban valamiféle kapcsolatot is kereshetünk abban az esetben, ha feltételezzük, hogy mindkét név végső soron a *vad* főnév származéka. A település a Gutkeled nembeli Privartus ispán birtoka, akiről 1216/1550-től van tudomásunk. A Berettyón épített híd az ő nevét viseli, amely a 13. század végén már Vadasa település másik neveként tűnik föl. A korábbi névalakok a 13. század vége után már nem jelennek meg a forrásokban. A *Pelbárthida* név előtagjaként a személynév különféle változatai *(Privart, Privard, Perbárt, Plebárt)* szerepelnek, a mai alak csak a 18. századtól válik kizárólagossá. A *-hida* utótag néhány esetben *hídja*-ként is adatolható, de használatos a név birtokos személyjel nélküli ***Pelbárthíd*** alakváltozata is. — A. 6: 98, 620, 7: 86, AOklt. 4: 110, ÁSz., CzF., Cs. 1: 619, DT. 2: 26, ÉGy., EKFT., E 158/8: 37a, 47, 218, 233, 284, 518, 813, Fényes 1840/4: 80, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 652, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 690, Korabinsky 1786: 888, LexLoc. 69, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., MÁT., Mezősi 1943: 99, MKFT., Pesty 1864/11: 144a, Rácz 2022: 308–309, T0.43.333.1, T1.S.11.628/2, T1.S.68.64, T21.TK.317, Vályi 3: 45, Z. 3: 278, 9: 326, 12: 47, Zs. 1: 38, 578, 3: 728.

Anaga lásd **Zanaga**

Ártézi kút 2024: *Ártézi kút.* — Kút a település belterületének nyugati részén, a Nagy utcán. — ÉGy. — T20-B5.

Ásvány 1864: *Asvány | Rég sziget volt, most hátas és lápos kaszálló.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név az *ásvány* földrajzi köznév régi ’árok’ jelentésével hozható összefüggésbe. — FKnT., Pesty 1864/11: 144b.

Bába asszony háza 2024: *Bába asszony háza | Ot vo̯u̯t a táncolo̯u̯.* — Egykori épület a település belterületének északi részén, a Szövetkezet szomszédságában. A helybeliek szerint ebben a házban lakott a falu bábája, erről kapta a nevét. Egy időben táncmulatságokat is tartottak az épületben. — ÉGy. — T20-B4.

Berecki lásd **Berecki-dűlő**

Berecki-dűlő 2024: *Berecki-düllő̯ü ~ Berecki.* — Legelő a település külterületének északi részén, a Berettyó és a Ludas-tó szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a ’földterület’ jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Berecki*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T2-B4C4.

Berettyó 2024: *Berettyó̯u,* 1941: *Berettyó,* 1940: *Berettyó,* [1910]: *Berettyó,* 1901: *Berettyó,* 1887: *Berettyó folyó,* 1884: *Berettyó Fl[uss],* 1864: *Beretyó folyam | Közvetlen a’ község alatt foly el, jelenbe regúláztatík.* 1860: *Berettyó Flus,* 1851: *Berettyó,* 1809: *Berettyó,* 1783: *Beretytyo Bach,* [1745]: *Bereton* [ɔ: *Beretou*], riv., [1690]: *Berethon,* 1636: *Berethon,* flu, 1585: *Bereton,* fl., 1426: *Berekyo,* 1397: *Berekyo,* 1353: *Berekyo,* 1323: *Berukyo,* fl., 1310: *Berukyou,* fl., 1291/1293: *Berkyov,* 1271: *Berukyov,* 1255/1300 k.: *Berykiou,* 1219/1550: *Berucio,* 1213/1550: *Beruchyon* [ɔ: *Beruchyou*]. — Romániában a Réz-hegységben, több kisebb patak egyesüléséből eredő folyó. Mai, a 19. században szabályozott medre Szeghalom és Körösladány között jobb felől torkollik a Sebes-Körösbe. Korábban a vízfolyás hosszabb szakaszon haladt, és Mezőtúr alatt ömlött a Hármas-Körösbe. A település külterületének északi részén folyik. A 19. században szabályozták, erre utal a német *Neuer Kanal* ’új kanális’ megjelölés a második katonai felmérés térképén. A *Berettyó* víznév a *berek* ’ártéri erdő, ligeterdő’ főnév és a régi magyar *jó* ’folyó’ földrajzi köznév összetételéből alakult. A *Berettyó* változat a ritka *kj* > *ty* változás következtében jött létre, ahol a *ty* intervokalikus helyzetben megnyúlt. A források ***Berettyó-folyam, Berettyó-folyó*** formában is említik. Vö. Túl a Berettyón, Ócska-Berettyó, Ó- és Új-Berettyó-köz. Lásd Berettyó (Biharfélegyháza, Hegyközszentimre, Jákóhodos, Nyüved, Paptamási, Szalárd). — AH. 21, 25, 36, 40, AOklt. 37: 178, ÉGy., EKFT., Fényes 1851, FNESz., Gy. 1: 569, 604, 613, 616, 643, 654, 658, HKFT., Jakó 1940: 318, Kiss 1995: 32, MaKF., MÁT., MKFT., MVV. 5: 133, Pesty 1864/11: 145b, Szabadi 2016: 88, TESz., T0.43.333.1, Zs. 1: 524, 13: 179. — T2-B4.

Berettyó-folyam lásd **Berettyó**

Berettyó-folyó lásd **Berettyó**

Bigecs 1887: *Bigecs,* 1864: *Bigecs | Eredeti neve nem tudatik, most hátas, és lapályos szántó és kaszálló föld.* — Földterület a település külterületének nyugati oldalán, a belterület szomszédságában, a Marjai-föld része. A név a 'gazos földterület, kert' jelentésű *bigecs* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 145a, 145b, T0.43.333.1. — T6-A1.

Blidár lásd **Blidár-dűlő 1.**

Blidár-dűlő 1. 2024: *Blidár-düllőü ~ Blidár.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Só út szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. *Blidár* nevű család ma is él a településen. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Blidár*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T6-B4C4.

Blidár-dűlő 2. 2024: *Blidár-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a magyarországi határ szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. *Blidár* nevű család ma is él a településen. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-A2.

Bodnár Imre-dűlő 2024: *Bodnár Imre-düllőü.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Berettyó-part szomszédságában, a Ludas-tó-oldalon. A név előtagja a tulajdonosra utal, utótagja pedig a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T2-B4.

Bojica 2024: *Bojica,* 1864: *Bajicza | Bajicza közvetlen a' község Kelet felől eső része alatt terül el, 's lápos hely. és vízállásos, nevét a' benne évenként szokott Kender áztatástol vette Bajíca román név, magyarúl Bányát jelent, 's erről maradt a' név maí napig is.* — Rét a település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában. A név a román *băiță* 'fürdőcske' köznévre vezethető vissza. Lapályos, vízállásos terület volt, a név bizonyára erre utal. — DEx., ÉGy., Pesty 1864/11: 144b. — T6-B1C1.

Bondor lásd **Bondor-dűlő**

Bondor-dűlő 2024: *Bondor-düllőü ~ Bondor.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Hosszú-dűlő mellett. Tulajdonosáról kaphatta a nevét, utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Bondor*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T6-B2.

Buda-rét 1864: *Buda rét | Hajdan Budai család bírta jelenbe szántó és kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Kis-Buda-rét. — Pesty 1864/11: 144b.

Ciberés hídja 1864: *Cziberés hídja | Esős időbe igen sáros és mocsáros hely, jelenbe legelő.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Az egykor rajta álló hídról kaphatta a nevét. A *Ciberés* előtag bizonyára 'a savanyított léből készült leves' jelentésű *cibere* főnév *-s* melléknévképzős származéka. Az is lehetséges, hogy a *Ciberés* ragadványnév volt a településen, s a híd az egykori tulajdonosáról kapta a nevét. — Pesty 1864/11: 145b.

Csinos 2024: *Csinos ~ Csínos.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Marjai-föld és a magyarországi határ szomszédságában. A név végső soron a *csinos* melléknévből alakulhatott, de a névadás indítékát nem ismerjük. Talán arra utalhattak a névvel, hogy jó minőségű, jó tulajdonságokkal rendelkező földterületről van szó. Emellett az is elképzelhető, hogy a *Csinos* helynév családnévre, esetleg ragadványnévre vezethető vissza, s a terület a tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T6-A1.

Csonka-dűlő 1864: *Csonka dűlő | A' nevét rövidsége miatt nyerte, hátas legelő és szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja Pesty Frigyes adatközlője szerint a terület alakjára utal. Utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 145b.

Csordakút 1. 2024: *Csordakút ~ Csürhekút ~ Naty-kút.* — Kút a település külterületének északnyugati részén, a Csürhelegelőn. A marhacsorda és a disznócsürhe is használta, erről kapta a *Csordakút* és a ***Csürhekút*** nevét. ***Nagy-kút*** formában is említik, e névváltozat bizonyára a kút méretére utal. — ÉGy. — T6-B1.

Csordakút 2. 2024: *Csordakút ~ Csürhekút,* 1887: *Csordáskút.* — Kút a település külterületének déli részén, a Községlegelőn. A marhacsorda és a disznócsürhe is használta, erről kapta a *Csordakút* és a ***Csürhekút*** nevét. ***Csordáskút*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.333.1. — T6-B2C2.

Csordakút Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Csordáskút lásd **Csordakút 2.**

Csürhekút lásd **Csordakút 1., 2.**

Csürhelegelő 1. 2024: *Csürhelegelőü.* — Legelő a külterület északnyugati részén, a belterület szomszédságában. A magyar lakosság disznói legeltek rajta. — ÉGy. — T6-B1.

Csürhelegelő 2. 2024: *Csürhelegelőü* | *Volt román csürhe, magyar csürhe.* | *Innen a bóttul arra ment a román csürhe.* — Legelő a külterület déli részén, a belterület szomszédságában. A román lakosság disznói legeltek rajta. — ÉGy. — T6-B2.

Dobogó lásd **Jakó-dűlő**

Dobos-ház 2016: *Dobos-ház.* — Épület a belterület középső részén. A 19. század elején a Dobos család építtette, klasszicizáló barokk stílusban. — Dukrét–Péter 2016: 191. — T20-B4.

Dobos-ház Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Dögkút 2024: *Dökkút.* — Dögtemető a külterület déli részén, a Só út szomszédságában. — ÉGy. — T6-C3.

Dumitrache lásd **Dumitrache-dűlő**

Dumitrache-dűlő 2024: *Dumitrátye-düllőü ~ Dumitrátye ~ Dumitráke ~ Dimitrátye-düllőü ~ Dumitráke-sarok.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Só út és a Kurutytyoló környékén. Tulajdonosáról kapta a nevét. *Dumitrache* nevű család most is él a faluban. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Dumitrache*** formában is említik. A ***Dumitrache-sarok*** névváltozat a terület alakjára utal, a név utótagja a *sarok* 'nagyobb terület, határrész kisebb része, szöglete' földrajzi köznév. Vö. Dumitrache-kút. — ÉGy., FKnT. — T6-B3B4.

Dumitrache-kút 2024: *Dimitrátye-kút.* — Kút a település külterületének déli részén, a Dumitrache-dűlőn. Ma már nincs meg. — ÉGy.

Dumitrache-sarok lásd **Dumitrache-dűlő**

Első-forduló-dűlő 1887: *I. Forduló dűlő.* — Nagyobb kiterjedésű szántóföld a település külterületének déli részén. A Hosszú-dűlőt, a Bondor-dűlőt és a Luka-dűlőt foglalja magába. A *forduló* névelem a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű *forduló* földrajzi köznév. Az *első* névelem arra utal, hogy a földterület északi fele közel esik a belterülethez. A név a Második-forduló-dűlő és a Harmadik-forduló-dűlő nevekkel áll korrelációban. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.333.1. — T6-B2B3.

Eresztvény 1864: *Ereszvény* | *Jelenbe temetkezési hely.* — Földterület a település a külterületének északnyugati részén, a Zsidó-föld szomszédságában lehetett. A név a 'fiatal sarjadó erdő' jelentésű *eresztvény* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 145a.

Eperfa sor lásd **Marjai gát**

Falu alatti dűlő 1887: *Falu alatti dűlő.* — Legelő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A név előtagja a terület elhelyezkedésére utal, az utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.333.1. — T6-C1C2.

Farkas-dűlő lásd **Farkas egy**

Farkas egy 2024: *Farkas egy ~ Farkazs-düllőü ~ Farkas Jani-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Községlegelő szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az *egy* számnévi utótag a Farkas kettő nevétől való elkülönítést szolgálja. ***Farkas-dűlő*** és ***Farkas Jani-dűlő*** formában is említik, melyek utótagja

a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-B2.

Farkas Jani-dűlő lásd **Farkas egy**

Farkas kettő 2024: *Farkas kettőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Dumitrache-dűlő és a Mester-dűlő szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A *kettő* számnévi utótag a Farkas egy nevétől való elkülönítést szolgálja. — ÉGy. — T6-B3B4.

Fasor 2024: *Fasor.* — Út a település külterületének nyugati részén, a pelbárthidi út folytatása nyugati irányban. Fák szegélyezték, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T6-A2.

Fekete-örém [1281?]: *Feketeevrem,* piscat. — Egykori halastó a település északi határában, a középkori Fövényszarm birtokon. A név előtagja bizonyára a víz színére utal, az utótagja a 'folyó; állóvíz' jelentésű *örém* földrajzi köznév. — Gy. 1: 617, Győrffy–Reszegi 2003: 197.

Feri-bolt 2024: *Feri-bóut ~ Feri bóttya | Feri bácsinak hífták a bóutost, oszt Feri-bóut.* — Egykori bolt a település belterületének keleti részén, a Kis utcán. Ma már az épület sincs meg. Tulajdonosáról kapta a nevét. ***Feri boltja*** formában is említik. — ÉGy. — T20-B5.

Feri boltja lásd **Feri-bolt**

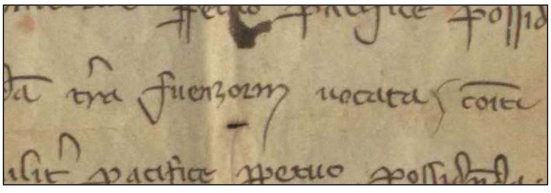
Fiatalos 1864: *Fiatalos | Hajdan sok gyenge csemete fák találtattak. jelenbe hátas szántó, és kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a 'fiatal fákból álló erdőrész' jelentésű *fiatalos* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 144b.

Folyás 2024: *Fojás, Fojáson.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a kügypusztai Nílus és a Só út szomszédságában. A Kügypusztán *Nílus*-nak emlegetett patakot Biharon *Folyás*-ként ismerik, erről kapta a nevét. Vö. Folyási-kút. — ÉGy. — T6-B4C4.

Folyási-kút 2024: *Fojási-kút ~ Fojás-kút.* — Kút a település külterületének déli részén, a Folyáson. Erről kapta a nevét. Ma már nincs meg. ***Folyás-kút*** formában is említik. — ÉGy. — T6-C4.

Folyás-kút lásd **Folyási-kút**

Fövenyszarm 1342: *Fuuenzorw,* 1327: *Feuenzorm,* p., 1308/1313/1425: *Fuenzaru,* p., 1282: *Fuenzorm,* p., [1281?]: *Fuenzorm,* t., 1279: *Fuenzorm,* t., 1277/1282: *Fuenzorm,* p. — Egykori település, amely a mai külterület északi részén állhatott. A név a *föveny* 'homok' jelentésű főnév *v* nélküli formájának [füeny] és a *szarv (szaru) ~ szarm* 'vízmeder, árok szarvszerű elágazása, illetve vízbe benyúló beszögellése' jelentésű földrajzi köznévnek az összetételével alakult, s eredetileg természeti név lehetett. A településnév ebből a természeti névből alakult. A településnek a 14. századból való az utolsó említése, ezt követően elnéptelenedett, és beolvadt Pelbárthida határába. — Gy. 1: 617, Jakó 1940: 318, Rácz 2022: 109, TESz.

Fövenyszarm lejegyzése 1279-ből (DL. 1056)

Füleptó 1864: *Füleptó | Rég Fülöp nevü bírta, jelenbe szíkes rét.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. Az utótag jelentése alapján vízállásos, lapályos terület lehetett. — Pesty 1864/11: 145a.

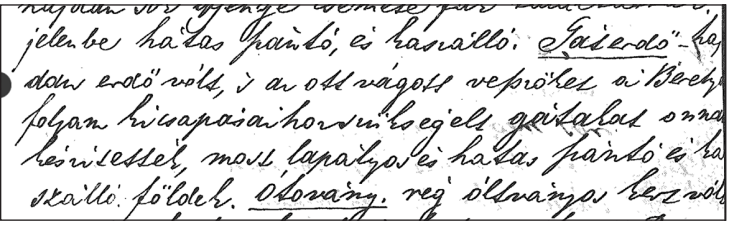
Füzes 1887: *Füzes,* 1864: *Füzes | Rég. sok fűzfa termett, most sík szántó, és kaszálló.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Zsidó-föld és a Weisz szomszédságában. A név a 'fűzfákkal benőtt terület' jelentésű *füzes* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 145a, T0.43.333.1. — T2-B4B5.

Gabi-bolt 2024: *Gabi-bóut.* — Épület, élelmiszerüzlet a település belterületének nyugati részén, a Nagy utcán. Jelenleg is megvan, működik. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T20-B4.

Gálbory lásd **Gálbory-dűlő**

Gálbory-dűlő 2024: *Gábori-düllőü ~ Gábori.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. A nyüvedi Gálbory-tanyához tartozott. Tulajdonosáról kapta a nevét. A helyiek a *Gálbory* család nevét az *l* hang elhagyásával, *Gábori*-ként emlegetik. A *Gálbory-dűlő* névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Gálbory***-ként is említik. — ÉGy., FKnT. — T6-B3C3.

Gát-erdő 2024: *Gát-erdőü,* 1887: *Gáterdő,* 1864: *Gát erdő | Hajdan erdő vólt, 's az ott vágott vesszőket a' Beretyó folyam kicsapásaihozszükségelt gátakat onnan készítették, most lapályos és hátas szántó és kaszálló földek.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a belterület és a Bojica szomszédságában, közel a Berettyó régi medréhez. Egykor erdő állhatott ezen a részen, a név utótagja bizonyára erre utal. A név előtagjában Pesty Frigyes adatközlője alapján a *gát* köznév 'töltés' jelentésben szerepelhet, s arra utal, hogy az erdő fáit gátépítéshez használták. A *gát* földrajzi köznév ugyanakkor a területen 'közlekedés céljára készített töltés, út' jelentésben is használatos, így a név az erdő út melletti elhelyezkedésére utalhat. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 144b, T0.43.333.1. — T6-B1.

A Gát-erdő lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/11: 144b)

Gondoltai-dűlő lásd **Kuruttyoló**

Görbe-rét 1864: *Görbe rét | Régente környékén kőrűl nád termő sziget vólt, most azonban szántó és kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Alakja alapján kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 144b.

Gyapolyi gátőrház 1941: *Gyapolyi-gátő[rház].* — Egykori gátőrház a település külterületének északi részén, a Berettyó szomszédságában. A név előtagja a szomszédos Gyapoly (Mihai Bravu) földterületre utal. — MaKF. — T2-B4.

Gyékényes 2024: *Gyíkínyes.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a magyarországi határ szomszédságában. A név a 'gyékényt, sást, nádat termő mocsaras terület' jelentésű *gyékényes* köznévből alakult. Vö. Gyékényes-kút. — ÉGy., FKnT. — T6-B4.

Gyékényes-kút 2024: *Gyíkínyes-kút.* — Egykori kút a település külterületének délnyugati részén, a Gyékényesen. Erről kapta a nevét. — ÉGy.

Gyilkos 1864: *Gyilkos | Lapályos kaszálló, a' nép monda szerént e' helyen gyikosság követtetett el.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát sem ismerjük, Pesty Frigyes adatközlője szerint a néphagyomány gyilkossággal hozta kapcsolatba a megnevezést. — Pesty 1864/11: 144b.

Gyuri-bolt 2024: *Gyuri-bóut.* — Épület, élelmiszerüzlet a település belterületének nyugati részén, a Nagy utcán, az Ártézi kút szomszédságában. Jelenleg is működik. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T20-B5.

Harmadik-forduló-dűlő 1887: *III. Forduló dülő.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének déli részén. Magában foglalta a belterülettől délre eső határ keleti harmadát. A *forduló* névelem a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű földrajzi köznév. A *harmadik* névelem a terület elhelyezkedésére utal. A név az Első-forduló-dűlő és a Második-forduló-dűlő nevekkel áll korrelációban. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.333.1. — T6-B2B3.

Hívő templom 2024: *Hívőü templom.* — Épület, pünkösdista imaház a település belterületének déli részén, a Kis utcán. A környékbeliek a pünkösdista, illetve a baptista egyház tagjait nevezik *hívők*-nek, ezért kapta a pünkösdista imaház a *Hívő templom* megnevezést. — ÉGy. — T20-B5.

Holt-Berettyó lásd **Ócska-Berettyó**

Hosszú-dűlő 2024: *Hosszú-düllőü ~ Lung.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének délnyugati részén. Alakja alapján kaphatta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Lung*** formában is említik. E névváltozat a román *lung* 'hosszú' melléknévből alakult a román nyelvű lakosság körében, de átkerült a magyar nyelvhasználatba is. — DEx., ÉGy., FKnT. — T6-B2B3.

Hosszú-hajtó-dűlő 1864: *Hosszú hajtó dülő | Elnevezését a' körűlötte folyó Beretyó folyamtól vette, jelenbe lapályos kaszálló föld.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Berettyó közelében, közelebbi helyét nem ismerjük. Alakja alapján kaphatta a nevét. A *hajtó* névelem bizonyára az állathajtásra utal: olyan

terület lehetett, ahová vagy amin keresztül az állatokat hajtották. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 144b.

Iskola lásd **Magyar iskola**

Jakó lásd **Jakó-dűlő**

Jakó-dűlő 2024: *Jakóu-düllőü ~ Jákóu ~ Jakóujéi,* 1887: *Dobogó,* 1864: *Dobogó | Rég nagy láp volt 's a' menés alatt dobogott, 's erről neveztetett el; jelenbe szántó, kaszálló, és rét.* — Rét a település külterületének északi részén, a Ludas-tó szomszédságában. Nevét az egykori tulajdonosáról kapta. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Jakó*** és ***Jakóé*** formában is említik. A 19. századból adatolható ***Dobogó*** névváltozat Pesty Frigyes adatközlője szerint arra utal, hogy földje a lépések alatt dobogó hangot adott. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 145a, T0.43.333.1. — T2-B4.

Jakóé lásd **Jakó-dűlő**

Játszótér 2024: *Jáccóutéir.* — Játszótér a település belterületének északi részén, a Református templom szomszédságában. — ÉGy. — T20-B3.

Kanális lásd **Ócska-Berettyó**

Kardos 1864: *Kardos | Hajdan Kardos nevű bírta, most lapályos kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 145a.

Kastély Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kastély 2024: *Kastéj.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A Román temető környéke. A helybeliek emlékezete szerint soha nem állt kastély a területen, a területhez köthető helynevek mégis erre utalnak. Erre utal a terület részét képező Kis- és Nagy-Kastély kapcsán Pesty Frigyes adatközlője is: „hajdan nagy épületek voltak e' helyen". Vö. Kastély-kút. — ÉGy., Pesty 1864/11: 145a. — T2-B5.

Kastély-kút 1887: *Kastélykút.* — Egykori kút a település külterületének északi részén, a Román temető szomszédságában a Kastély nevű területen. — T0.43.333.1. — T6-B1.

Kelemen-dűlő 2024: *Kelemen-düllőü.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét a helybeliek már nem tudják meghatározni. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Kenderföld 2024: *Kenderföld.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Régényi-dűlőnél. Egykor kendert termeszthettek rajta. Nem azonos a *Kenderföldek* nevű határrésszel. — ÉGy. — T6-C4.

Kenderföldek 1887: *Kenderföldek.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Bizonyára kendert termesztettek egykor e területen. Nem azonos a *Kenderföld* nevű határrésszel. — T0.43.333.1. — T6-C1C2.

Kerítés-dűlő 1864: *Kerités dűlő | E' nevet a' körülötte lévő árkoktól nyerte.* 1834: *Kerítés Földek.* — Földterület a település külterületének déli részén. A név előtagja a 'bekerített hely' jelentésű *kerítés,* amely a névben körülárkolt területre utal, az utótagja pedig a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Kerítés-földek*** formában is szerepel. — FKnT., Pesty 1864/11: 144a, T9.BmT.217. — T6-B3.

Kerítés-földek lásd **Kerítés-dűlő**

Kertész-dűlő 1887: *Kertész dűlő.* — Rét a település külterületének északi részén, a Berecki-dűlő szomszédságában. A név előtagja személynév és foglalkozásnév egyaránt lehet. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Részei a Kis-Kertész és a Nagy-Kertész. — FKnT., T0.43.333.1. — T2-C5.

Kert-láb 2024: *Kert-láb.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Marjai gát szomszédságában. Az előtag bizonyára arra utal, hogy valamilyen kert lehetett a területen. Az

utótag a ’dűlő vagy annak egyik része’ jelentésű *láb* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-B4.

Király lásd **Király-dűlő**

Király-dűlő 2024: *Kiráj-düllőü ~ Kiráj.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, az autópálya és a határátkelő szomszédságában. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a ’földterület’ jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Király*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T6-B4.

Kis-Borsó-sziget 1864: Nagy és *Kis Borsó sziget | Ezen 2 sziget elnevezését a’ regibb időbeni borsó termellésröl nyerte, most szántó és lejtős kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Pesty Frigyes adatközlője szerint borsótermesztésre használt terület volt. A *sziget* utótag alapján magasabban fekvő földterületet jelölhetett a név, mely vizes időben szigetként emelkedett a vízzel borított környék fölé. A név a Nagy-Borsó-sziget nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 144a.

Kis-Buda-rét 1864: *Kis Buda rét | Hajdan Budai nevü birta most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Esetleg a Buda-rét kisebbik részét jelölhették így, de egymástól távolabb lévő területek is lehettek. — Pesty 1864/11: 145a.

Kis-Kastély 1864: *Kis Kastély | Hajdan nagy épületek voltak e’ helyen jelenbe legelő, és szántó föld.* — Földterület a település külterületén. Bizonyára a *Kastély* nevű földterület kisebbik része volt. A név a Nagy-Kastély nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 145a.

Kis-Kertész 1864: *Kis Kertész | Rétje és dombjáról neveztetett most kaszálló.* — Földterület a település külterületén. Bizonyára a külterület északi részén található Kertész-dűlő kisebbik része volt, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a Nagy-Kertész nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 144b.

Kis-Ludas-tó 1864: *Kis Ludas tó | Régen nagy lápos hely volt, a’ vad rucák és ludak tanyája. jelenbe lapályos kaszálló, és kevés szántó földdel.* — Földterület a település külterületén. A Ludas-tó kisebbik része volt, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a Nagy-Ludas-tó nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 145a.

Kis-szilfa 1864: *Kis szílfa | Hajdan sok szílfa termő erdő volt, most hátas, szántó és kaszálló.* 1834: *K[is] Szilvás.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén. Egykor szilfaerdő volt. A név a Nagy-szilfa nevével áll korrelációban. A *Kis-szilvás* névadat elírás lehet. A Szilfás-dűlő egyik része lehetett. — Pesty 1864/11: 145b, T9.BmT.217. — T6-B1.

Kis-telek 1864: *Kis telek | Telkes földről neveztetík, most sík szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A *kis* jelző a méretére utal, a *telek* utótag Pesty Frigyes adatközlője alapján ’termékeny, zsíros föld’ értelmű lehet. A név a Nagy-telek nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 145b, ÚMTsz. *telkes.*

Kis utca 2024: *Kis ucca.* — Utca a település belterületének keleti oldalán, a Nagy utcával párhuzamosan, észak–dél irányban húzódik. Rövidebb, mint a Nagy utca, erre utal a neve. — ÉGy. — T20-B4.

Kodrátos 2024: *Kodrátos ~ Kulcsár Gyula-düllőü | Hát, mer mindig ojan kodrátos tengerit tetteg be, a vetőümagot.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Hosszú-dűlő szomszédságában. A név bizonyára a *kvadrátos* melléknévből alakult, a helybeliek szerint a vetés módja alapján nevezték el (ehhez lásd: *kvadrátos* ’négyzetes alakban ültetett (vetemény)’. ***Kulcsár Gyula-dűlő*** formában is említik. E névváltozat a terület egykori tulajdonosára utal. A név utótagja a ’földterület’ jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., ÚMTsz. — T6-B3.

Kollektíva 2024: *Kollektíva.* — Mezőgazdasági telep a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. A rendszerváltás előtt a kollektív gazdaság üzemeltette. A név a *kollektíva* köznévből ered. — ÉGy. — T6-B2.

Kollektíva Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Körtvélyes 1834: *Körtvélyes,* 1313/1425: *Kerthweles,* insula. — Földterület a település külterületének északi részén. Legkorábbi említése alapján magasabban fekvő terület lehetett, mely vízállásos időben is szigetként emelkedett a vízzel borított környék fölé. Az erdőben növő vadkörtefákról kapta a nevét, amelyben a *körte* szó régies, nyelvjárási *körtvély, körtély* alakja szerepel. — FKnT., Gy. 1: 655, T9.BmT.217. — T2-B4.

Községlegelő 2024: *Kössíglegelőü.* — Legelő a település külterületének déli részén. Ezen a területen legeltették a csordát. Községi tulajdonban volt. — ÉGy. — T6-B2C2.

Községlegelő Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kulcsár Gyula-dűlő lásd **Kodrátos**

Kultúrház 2024: *Kultúrház.* — Épület a belterület déli részén, a Nagy utca déli részén. Jelenleg nem használják, elhanyagolt állapotban van. Korábban kultúrházként működött. — ÉGy. — T20-B5.

Kun Gergely 1864: *Kun Gergely | Jelenbe kaszálló és szántó föld, ezt is Kun nevezetü egyén bírta régentén.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevét. — Pesty 1864/11: 144b.

Kuruc Gyula-kút 2024: *Kurudz Gyula-kút.* — Kút a település külterületének déli részén, a Kuruttyoló szomszédságában. Kuruc Gyula földjén lehetett, erről kaphatta a nevét. Lehetséges, hogy azonos a Kuruttyoló-kúttal. — ÉGy.

Kuruttyoló 2024: *Kuruttyolóu ~ Kurutytyolóu-düllőü | Ez mán egy-ety kút vóut rajta, oszt mindíg víz állott, oszt kuruttyoltak a bíkák, oszt legelőü vóut, oszt elneveszték, az én tudomásom szerint, Kuruttyolónak.* 1887: *Gondoltai dülő,* 1864: *Kurutyoló | Régen nagy láp, és víz állás, most lapályos szántó és kaszálló föld.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a magyarországi határ szomszédságában. A név olyan területet jelölhet, amely békák hangjától hangos. ***Kuruttyoló-dűlő*** formában is említik, melynek utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. A település 19. század végi kataszteri térképén ***Gondoltai-dűlő*** formában szerepel ez a terület. E névváltozat előtagjának eredete és a névadás indítéka ismeretlen. Vö. Kuruttyoló-kút. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 145b, T0.43.333.1. — T6-B3.

Kuruttyoló-dűlő lásd **Kuruttyoló**

Kuruttyolói-kút lásd **Kuruttyoló-kút**

Kuruttyoló-kút 2024: *Kuruttyolóu-kút ~ Kuruttyolóuji-kút,* 1887: *Kurutyolói kút.* — Kút a település külterületének déli részén, a Kuruttyolón. A környező területről kapta a nevét. ***Kuruttyolói-kút*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.333.1. — T6-B3.

László tér 2024: *Lászlóu téir | Lent a Legelőün, ott ety pár ház.* — Falurész, a település belterületének északnyugati része. A névadás indítékát nem ismerjük. Lehetséges, hogy az egyik ott élő személyről kapta a nevét. Az is elképzelhető, hogy a nagyváradi Szent László térrel hozható kapcsolatba. — ÉGy. — T20-A3.

Legelő 2024: *Legelőü | It kint, ni, ez a legelőü, itt a magyar csürhéjé vóut, a legelőü, már a másik faluvégin, az meg a román csürhe járt oda.* — Legelő a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. — ÉGy. — T2-B5.

Lucernás 2024: *Lucernás ~ Pujernicö.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. Növényzetéről kapta a nevét. A helyiek szerint egy időben csirkenevelde állt a területen, erre utal a román eredetű ***Pujernicö*** (< román *puierniță* 'csirkenevelde') elnevezés. — ÉGy. — T6-B1.

Ludas-tó 2024: *Ludas-tóu ~ Nisku.* — Rét, egykori vízállás a település külterületének északi részén, mely Biharfélegyháza határába is átnyúlik. Részeinek, a Kis- és Nagy-Ludas-tónak a nevét a 19. században említik. Pesty Frigyes adatközlője szerint a „vad rucák és ludak tanyája". Ma ***Nisku*** formában is említik, e névváltozat bizonyára a terület tulajdonosára utal. Vö. Lu-

das-tó-oldal. Lásd Ludas-tó (Biharfélegyháza). — ÉGy., Pesty 1864/11: 145a. — T2-B4.

Ludas-tó-oldal 1941: *Ludastó-oldal,* 1887: *Ludastó oldal.* — Nagy kiterjedésű határrész, a település külterületének északi része, Biharfélegyháza területére is átnyúlik. A Ludas-tó, a Jakó-dűlő és a Berecki-dűlő területét foglalja magába. A Ludas-tóról kapta a nevét, a név utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. Lásd Ludas-tó-oldal (Biharfélegyháza). — FKnT., MaKF., T0.43.333.1. — T2-B4.

Luka lásd **Luka-dűlő**

Luka-dűlő 2024: *Luka-düllőü ~ Luka ~ Lukájéi.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének déli részén. A Luka egyes és a Luka kettő összefoglaló elnevezése. A terület a tulajdonosáról kaphatta a nevét. A *Luka-dűlő* névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Luka*** és ***Lukáé*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., ÚCsnT. — T6-B3.

Lukáé lásd **Luka-dűlő**

Luka egyes 2024: *Luka eggyes.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Bondor-dűlő szomszédságában. A Luka-dűlő része. A név a Luka kettő nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T6-B3.

Luka kettő 2024: *Luka kettőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Tót-völgy szomszédságában. A Luka-dűlő része. A név a Luka egyes nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T6-B2C2.

Lung lásd **Hosszú-dűlő**

Magyar iskola 2024: *Magyar iskola ~ Iskola.* — Egykori épület a település belterületének északi részén, a Református templom szomszédságában. Mára lebontották. Az épületben magyar tannyelvű oktatás folyt. A magyar anyanyelvű gyermekek napjainkban Paptamásiba járnak iskolába. A név a Román iskola nevével áll korrelációban. Röviden ***Iskola*** formában is említik. — ÉGy. — T20-B3.

Magyar temető 2024: *Magyar temetőü.* — Temető a település külterületének északi részén, a Weisz és a Rét szomszédságában. A település magyar nemzetiségű lakosságához tartozik. A név a Román temető nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T2-B5.

A Magyar temető régi része
Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Mária lásd **Marjai-föld**

Marjai lásd **Marjai-föld**

Marjai-föld 2024: *Marjaji-főüd ~ Marjaji ~ Márija.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület és a magyarországi határ szomszédságában. A név a szomszédos településre, a magyarországi Kismarjára utal. Röviden ***Marjai*** és ***Mária*** formában is említik. Az utóbbi névváltozat a *Marja* és a *Mária* nevek hangzási hasonlósága alapján születhetett, mivel a név használóinak aligha van tudomása arról, hogy a *Marja* településnév a *Mária* személynévből alakult. — ÉGy., Rácz 2022: 189. — T6-B1.

Marjai gát 2024: *Marjaji gát ~ Eperfa sor.* — A település külterületének déli részén végighúzódó út. A magyarországi Kismarjára vezetett, erre utal a név, melynek utótagja 'országút, kövesút' jelentésben szerepel a névben. Egykor jóval fontosabb szerepe volt, mint napjainkban. Eperfák szegélyezik, erről kapta az ***Eperfa sor*** nevet. E névváltozat utótagja a 'fasor' jelentésű *sor* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-B4C4.

Márvány-dűlő 1864: *Márvány dűlő | Hajdan régi márvány kő darabokat ástak ki, jelenbe sík szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Pesty Frigyes adatközlője szerint a földben talált kövekről kaphatta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 145b.

Második-forduló-dűlő 1887: *II. Forduló dülő.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Só út szomszédságában. A *forduló* névelem a 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű földrajzi köznév. A *második* névelem a terület viszonyított elhelyezkedésére utal. A név az Első-forduló-dűlő és a Harmadik-forduló-dűlő nevekkel áll korrelációban. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.333.1. — T6-B3.

Máté-dűlő lásd **Máté Elek dűlője**

Máté Elek lásd **Máté Elek dűlője**

Máté Elek dűlője 2024: *Mátéi Eleg düllőüje ~ Mátéi Elek ~ Mátéi-düllőü ~ Páskuj ~ Páskuj Máté Elek.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, az autópálya és a határátkelő szomszédságában. Nevét egykori tulajdonosáról, Páskuj Máté Elekről kapta. A név különböző formákban használatos: a ***Páskuj Máté Elek*** mellett röviden ***Páskuj,*** illetve ***Máté Elek*** formában is említik. A *Máté Elek dűlője* és a ***Máté-dűlő*** névváltozatok utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Vö. Máté Elek-sarok. — ÉGy., FKnT. — T6-B4.

Máté Elek-sarok 2024: *Mátéi Elek-sarok.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Máté Elek dűlője és az autópálya szomszédságában. A *Máté Elek* előtag az egykori tulajdonos emlékét őrzi. A kis földterület háromszög alakú, erre utal a *sarok* földrajzi köznévi utótag. — ÉGy., FKnT. — T6-B4C4.

Medve sikátor 2024: *Medve sikátor | Itt lakot Medve, azér neveszték el Medve sikátornak.* — Kis utca a belterület északi részén, a László tér és a Nagy utca között. A közelben lakó Medve családról kapta a nevét. A *sikátor* utótag a 'két utcát összekötő keskeny út' jelentésben szerepel a névben. — ÉGy., FKnT. — T20-A3.

Meggyes 1864: *Megyes | Hajdan meggyes kert vólt most szántó és lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a 'meggyfákkal beültetett terület, gyümölcsös' jelentésű *meggyes* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Pesty 1864/11: 145a.

Mester lásd **Mester-dűlő**

Mester-dűlő 2024: *Mester-düllőü ~ Mester.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a magyarországi határ szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét, és az előtagjában személynevet kereshetünk, de a falusi tanító illetményföldjét is jelölhette. A *Mester-dűlő* névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Mester*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., ÚMTsz. — T6-B3B4.

Mészárszék 2024: *Mészárszík.* — Épület a belterület északi részén, a Nagy utcán, a Szövetkezet szomszédságában. Itt volt a húsbolt. — ÉGy. — T20-B4.

Miron lásd **Miron-dűlő**

Miron-dűlő 2024: *Miron-düllőü ~ Miron.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Kuruttyoló és a Gálbory-dűlő szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kapta. A *Miron-dűlő* névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Miron*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T6-B3.

Nagy-bokor lásd **Nagy-bokor-dűlő**

Nagy-bokor-dűlő 2024: *Nagy-bokor-düllőü ~ Nagy-bokor,* 1864: *Nagy bokor dűlő | Bokros hely volt régen, most szántó, és legelő.* — Legelő a település külterületének déli részén, a Luka-dűlő szomszédságában. Neve alapján egykor nagy kiterjedésű bokros terület lehetett. A *Nagy-bokor-dűlő* utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Nagy-bokor*** formában is említik. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 145b. — T6-B3.

Nagy-Borsó-sziget 1864: *Nagy* és Kis *Borsó szíget | Ezen 2 sziget elnevezését a' regibb időbeni borsó termellésröl nyerte, most szántó és lejtős kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Pesty Frigyes adatközlője szerint borsótermesztésre használt terület volt. A *sziget* utótag alapján magasabban fekvő földterületet jelölhetett a név, mely vizes időben szigetként emelkedett a vízzel borított környék fölé. A név a Kis-Borsó-sziget nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 144a.

Nagy-Kastély 1864: *Nagy Kastély | Hajdan nagy épületek voltak e' helyen jelenbe legelő, és szántó föld.* — Földterület a település külterületén. Bizonyára a *Kastély* nevű földterület

nagyobbik része volt. A név a Kis-Kastély nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 145a.

Nagy-Kertész 1864: *Nagy Kertész | Ez nagyobb terjedelmű mint a' másik most szántó és kaszálló.* — Földterület a település külterületén. Bizonyára a Kertész-dűlő nagyobbik része volt. A név a Kis-Kertész nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 144b.

Nagy-kút lásd **Csordakút 1.**

Nagy-Ludas-tó 1864: *Nagy ludas tó | Nagy tava van most kevés szántó föld, tőbnyire rétes és lápos hely.* — Földterület és állóvíz a település külterületén. A Ludas-tó nagyobbik része volt, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a Kis-Ludas-tó nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 145a.

Nagy-rét 1864: *Nagy rét | Nagy nevű bírta most sík, és lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén. Közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja Pesty Frigyes adatközlője szerint családnevet takarhat. Az is elképzelhető azonban, hogy a terület mérete alapján nevezték el. — Pesty 1864/11: 144b.

Nagy-szilfa 1864: *Nagy szílfa | Hajdan sok szílfa termő erdő vólt, most hátas, szántó és kaszálló.* 1834: *Nagy Szilfa.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén. A Szilfás-dűlő egyik része lehetett. Egykor szilfaerdő volt. A név a Kis-szilfa nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 145b, T9.BmT.217. — T6-A1.

Nagy-telek 1864: *nagy telek | Telkes földről neveztetik, most sík szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A *nagy* jelző a méretére utal, a *telek* utótag Pesty Frigyes adatközlője alapján 'termékeny, zsíros föld' értelmű lehet. A név a Kis-telek nevével áll korrelációban. — Pesty 1864/11: 145b, ÚMTsz. *telkes.*

Nagy utca 2024: *Nagy ucca.* — A település leghosszabb utcája, észak–dél irányban húzódik végig a belterületen. Méretéről és jelentőségéről kapta a nevét. A név a Kis utca nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T20-B4.

Nemes Lajos-dűlő 2024: *Nemes Lajos-düllőü.* — Szántóföld a külterület nyugati részén, a Marjai-föld része. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-A1B1.

Németi 2024: *Nímeti ~ Nímeti-tag.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Csinos, a Pelbárthídi-tag és a magyarországi határ szomszédságában. A helynév személynévi eredetű lehet, a terület egykori tulajdonosáról kaphatta a nevét. ***Németi-tag*** formában is említik. E névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-A1A2.

Németi-tag lásd **Németi**

Nisku lásd **Ludas-tó**

Nyakazó 1864: *Nyakazó | A' nép monda szerént hajdan fővétel tőrtént, most lapályos szántó és kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát nem ismerjük, Pesty Frigyes adatközlője magyarázatként történeti mondákra utal. — Pesty 1864/11: 145a.

Ó-Berettyó lásd **Ócska-Berettyó**

Ócska-Berettyó 2024: *Ócska-Berettyóu ~ Kanális,* 1887: *Ó-Berettyó,* 1884: *Holt-Berettyó.* — A Berettyó régi medre a település külterületének északi részén. Az *Ócska-Berettyó* és az ***Ó-Berettyó*** névváltozatok előtagja erre utal, az *ócska* és az *ó* egyaránt 'régi' értelmű. A forrásokban ***Holt-Berettyó*** formában is megjelenik. E névváltozat előtagja a 'puszta, kiszáradt' jelentésű *holt* melléknév. ***Kanális*** formában is említik. Vö. Ó- és Új-Berettyó-köz. — Bunyitay 3: 283, ÉGy., SzT., T0.43.333.1, ÚMTsz. — T2-C5.

Ó- és Új-Berettyó-köz 1887: *Ó és Uj-Berettyóköz.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Berettyó szabályozott új medre és az Ócska-Berettyó között. Elhelyezkedése alapján nevezték el. A település kataszteri térképén szereplő térképi névként aligha használták a beszélt nyelvben. — T0.43.333.1. — T6-B1C1.

Oltvány 1864: *Ótovány | Rég óltványos kert vólt jelenbe hátas szántó és kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a 'faiskola; facsemetékből álló fiatal erdő' jelentésű *oltvány* köznévből alakult. — FKnT. *oltványos, oltás,* Pesty 1864/11: 144b.

Oprics lásd **Oprics-dűlő 1.**

Oprics-dűlő 1. 2024: *Opridzs-düllőü ~ Oprics.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Magyar temető szomszédságában.

Oprics híd Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Röviden ***Oprics*** formában is említik. Vö. Oprics híd. — ÉGy., FKnT. — T2-B5.

Oprics-dűlő 2. 2024: *Opridzs-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Németi és a Pelbárthídi-tag szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T6-A2B2.

Oprics híd 2024: *Oprics híd.* — Híd a település külterületének északi részén, az Oprics-dűlő szomszédságában. A temető melletti kanális hídja. — ÉGy. — T2-B5.

Ortodox templom Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Ortodox templom 2024: *Ortodoksz templom ~ Román templom*. — Templomépület a település központjában, a Nagy utcán. 1851-ben épült. Az ortodox egyházhoz tartozik. Mivel az ortodox egyháznak főként román nemzetiségű tagjai vannak, a környéken a *román* melléknév az *ortodox* melléknév szinonimájaként is használatos, ezért van ***Román templom*** névváltozata is. — ÉGy. — T20-B4.

Óvoda lásd **Román iskola**

Örmény 2024: *Örminy | A templom alatt.* — Legelő a település külterületének északkeleti részén. Lapályos, vizenyős terület volt. A helybeliek szerint egykor vízimalom is működött rajta. A név a 'folyószakasz, ahol a víz lefelé, szívó hatást kifejtve gyorsan forog' jelentésű *örmény ~ örvény* földrajzi köznévből alakulhatott. — ÉGy., FKnT. — T6-B1.

Örmény Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Pálinkás 1864: *Pálinkás | Nevét Pálinkás nevü bírtokossától nyerte most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 144b.

Pap-tag 2024: *Pap-tag | Pap-tagnak monták, mer az a papoké volt, meg a tanítóké, több rísze.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén. Egyházi illetményföld volt. A név utótagja a 'földterület, szántóföld, határrész' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T2-C5.

Páskuj lásd **Máté Elek dűlője**

Páskuj Máté Elek lásd **Máté Elek dűlője**

Pelbárthíd lásd **Pelbárthida**

Pelbárthídi-tag 2024: *Pelbárthídi-tag ~ Tag, Tagon.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. A név előtagja talán egykor a szomszédos kismarjai területektől való elkülönítést szolgálta. A ***Tag*** névváltozat a 'földterület, szántóföld, határrész' jelentésű *tag* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T6-A2B2.

Pikét 2024: *Pikét.* — A határőrség épülete a település belterületének nyugati részén. Ez volt a községháza is egykor. A magyarba is átkerült román *pichet* szó eredeti jelentése 'őrház', erről kapta a nevét. — ÉGy., RKsz. — T20-A5.

Pósa lásd **Pósatövise**

Pósatövise 1313/1425: *Possathyuisse,* p., 1308/1313/1425: *Pousathyuisse,* p., 1277/1282: *Posa.* — Egykori település, amely a mai külterület északnyugati részén állhatott. A legkorábbi adata szerint eredetileg ***Pósa***-ként jelölték meg a települést, amelyben személynevet kereshetünk (1181: *Posa*). A *Pósatövise* névváltozat a *Pósa* név és a *tövis* 'tüskés növény' főnév jelölt birtokos jelzős összetételével alakult, s arra utalhatott, hogy a területen igen sok tüskés növény tenyészett. A két névváltozat párhuzamosan is keletkezhetett. A település még a középkorban elnéptelenedhetett, és területe Pelbárthida határába olvadt. — AOklt. 2: 153, ÁSz., Gy. 1: 655, Rácz 2022: 236, TESz.

Póska-sziget 1864: *Póska sziget | Jó kövér föld vólt, most szántó és kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagjának eredete bizonytalan, lehetséges, hogy személynévre vezethető vissza, de elképzelhető az is, hogy az egykori Pósa(tövise) település nevét őrzi. Utótagja a 'mély fekvésű, vizenyős, berkes területből kiemelkedő száraz rész' jelentésű *sziget* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 145b.

Pujernicö lásd **Lucernás**

Rác Lajos-dűlő 2024: *Rác Lajozs-düllőü.* — Földterület a külterület északi részén, a Berettyó és a Berecki-dűlő szomszédságában. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T2-B4.

Rác-rét 1864: *Rác rét | Hajdan Rác nevü bírta, most hátas és lapályos szántó és kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 145a.

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Református templom 2024: *Református templom.* — Épület a település központjában, a Nagy utca északi részén. A református felekezetű lakossághoz tartozik. Borovszky Samu leírása szerint „Ősi kis templomát, mely most a reformátusoké, még a Gutkeled nemzetség emeltette, de a XVII. században teljesen átalakították". Az épületet a 2010-es években újították fel. — ÉGy., MVV. 5: 134. — T20-B3.

Régenyi-dűlő 2024: *Régenyi-düllőü,* 1864: *Régényi dűlő | A' Régényi pusztára nyúlik, most sík szántó föld.* — Szántóföld a település külterületének déli részén. Az elpusztult s jórészt Bihar település határába beolvadt Régeny település emlékét őrzi. A név a *Régeny* helynév *-i* melléknévképzős alakjának és a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznévnek az összetételéből alakult. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 145b. — T6-C4.

Régi kultúrház 2024: *Rígi kultúrház.* — Egykori épület a település központjában, a Nagy utcán. A jelenlegi kultúrház szomszédságában állt. — ÉGy. — T20-B5.

Rekettyés 2024: *Rekettyís, Rekettyísen.* — Földterület a település külterületének legdélibb részén. Az autópálya és a magyarországi határ szomszédságában terül el. Átnyúlik Bihar határába. Ez a rész a 19. századi kataszteri térkép szerint Bihar településhez tartozott. A név a 'rekettyebokrokkal benőtt terület' jelentésű *rekettyés* földrajzi köznévből alakult. Vö. Rekettyési-kút. Lásd Rekettyés (Bihar). — ÉGy., FKnT. — T6-B5.

Rekettyési-kút 2024: *Rekettyísi-kút.* — Kút a külterület déli részén, a Rekettyésen. — ÉGy.

Rét 2024: *Rít ~ Ríti-fő͡ud.* — Szántóföld a település külterületének északi részén. Egykor rétség lehetett. ***Réti-föld*** formában is említik. — ÉGy. — T2-B5C5.

Réti-föld lásd **Rét**

Román iskola 2024: *Román iskola ~ Ó͡uvoda ~ Ovoda.* — Épület, iskola és óvoda a település központjában, az Ortodox templom szomszédságában. Román tannyelvű intézet, erre utal a neve. A név a Magyar iskola nevével áll korrelációban. ***Óvoda*** formában is említik a benne működő óvodára utalva. — ÉGy. — T20-B4.

Román temető 2024: *Román temetőü.* — Temető a település külterületének északi részén, a Református templom szomszédságában. A román nemzetiségű lakosság temetkezési helye, erre utal a neve. A név a Magyar temető nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T2-B5, T20-A3B3.

Román templom lásd **Ortodox templom**

Sikátor 2024: *Sikátor.* — Kis utca a belterület déli részén, a Nagy utcát és a Kis utcát köti össze. — ÉGy. — T20-B5.

Sirató 1864: *Síratò | Hajdan ígen lápos és járhatatlan kerülete vólt, anyira, ha a' szarvas marha oda tévedt, többet soha ki nem jöhetett, hanem ott veszett el, most azonba lapályos szántó és kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát nem ismerjük. — Pesty 1864/11: 144b, 145a.

Só út 2024: *Só͡u út | Kütytől jön egész a határig. | Kerekibül jött egész ide le.* 1411: *Soowth.* — Földút, mely Kügypuszta felől érkezik, és a település külterületének déli részét szeli át. A Gálbory-dűlő, a Dumitrache-dűlő és a Miron-dűlő mellett halad el. Egykor jóval fontosabb szerepe volt, mint napjainkban. A középkori sószállítás útvonalának része volt. A 15. század eleji oklevél szerint ez az út Szalárdról vezetett (Kis)Marjára, s része volt annak az úthálózatnak, melyen keresztül a debreceni sókamarába szállították a sót. — Draskóczy 2011: 154, ÉGy., Zs. 3: 728. — T6-B3.

Somos-domb 1864: *Somos domb | Hajdan sok somfa termett rajta, most kaszálló vőlgyes helyt.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A rajta növő somfákról kapta a nevét. Elképzelhető, hogy azonos a Nyüveden említett azonos nevű hellyel. — Pesty 1864/11: 144b.

Sovány-dűlő 1864: *Sovány dülö | Szíkes sovány szántó föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tápanyagban szegény talaja lehetett, erről kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 145b.

Súgó-kút lásd **Súgó-kúti-dűlő**

Súgó-kúti-dűlő 1864: *Sugó kúti dűlő | i͡ett most is kút van, hajdan Sugó nevű bírta, most sík szántó és legelő.* 1834: *Súgó Kút.* — Földterület a település külterületének déli részén. A rajta álló kútról kapta a nevét. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. A források röviden ***Súgó-kút*** formában is említik. A helynév alapjául szolgáló kút megnevezésének előtagja Pesty Frigyes adatközlője szerint személynév. — FKnT., Pesty 1864/11: 145b, T9.BmT.217. — T6-B3C3.

Szemetestó 1864: *Szemetes tó | Hajdan tó vólt, 's gazt termett, ínnen van neve is, jelenbe alacsony szántó és kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Pesty Frigyes adatközlője szerint a területen egykor gazos, zavaros vízű tó állt, erről kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 145b.

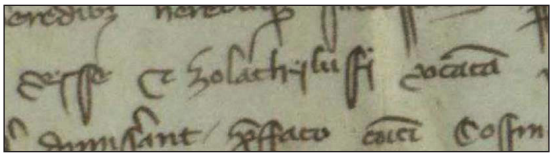
Szeremi-domb 1864: *Szeremí domb | Ígen szép helyen fekűdt, jelenbe sík szántó és kaszálló föld.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név előtagja személynévi eredetű lehet, és a terület tulajdonosára utalhat. — Pesty 1864/11: 145a.

Sziget-erdő 1864: *Szíget erdő | Hajdan szíget és erdő vólt, jelenbe szántó és lápos kaszálló.* 1834: *Sziget Erdő.* — Földterület a település külterületének nyugati részén. Egykori természeti adottságairól kaphatta a nevét: olyan erdő

lehetett, amely vízzel körülvéve, szigetszerűen különült el a külterület többi részétől. — Pesty 1864/11: 145a, T9.BmT.217. — T2-B5.

Szilfás-dűlő 1887: *Szilfás dűlő.* — Szántóföld a település külterületének nyugati felén, a Csinos része. A név előtagja arra utal, hogy egykor erdő lehetett, utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. Az egyes részeit jelölhetik a *Kis-szilfa* és a *Nagy-szilfa* nevek. — FKnT., T0.43.333.1. — T6-B1B2.

Szólátülése 1308/1313/1425: *Zalachyulese* [ɔ: Zalathyulese], t., 1277/1282: *Zolathylusy.* — Egykori település, amely a mai külterület északnyugati részén feküdt. A név a *Szólát* személynév (1216/1550: *Zoulat*) és az *ülés* 'szállás, birtok' jelentésű földrajzi köznév jelölt birtokos jelzős összetételével alakult. Az *-ülés(e)* névrész a bihari településnevekben rendre sajátos helyesírással szerepel, ugyanis a szókezdő *ü (~ i)* hang jelölésére általában ritkábban használt betűket (betűkapcsolatokat) alkalmaztak: *y, i, ju, jv, iu,* esetleg *ve.* A korban általánosabb *w, u* betű a *Szólátülése* adataiban sem jelenik meg. — ÁSz., Gy. 1: 672, Kniezsa 1952, Rácz 2022: 280, TESz. *ül*[1].

Szólátülése lejegyzése 1277-ből (DL.990)

Szőlőskert 1. 2024: *Szöllőüskert.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. — ÉGy. — T6-C2.

Szőlőskert 2. 1887: *Szőlőskert.* — Egykori szőlőskert a település külterületének nyugati szélén, a magyarországi határ mellett, a mai Csinos és Németi területén. — T0.43.333.1. — T6-A1.

Szövetkezet 2024: *Szövetkezet.* — Épület a belterület északi részén, a Nagy utcán. A Szövetkezet élelmiszerüzlete működik benne. — ÉGy. — T20-B4.

Tag lásd **Pelbárthídi-tag**

Tanítólakás 2024: *Tanítóulakás.* — Épületrész a belterület északi részén, a Nagy utcán, a Református templom közelében. A Magyar iskola része volt, a tanító lakott benne. Ma már nincs meg. — ÉGy.

Téglás 1. 2024: *Tíglás | Ot vetették a téglát.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Kastély szomszédságában. A név a 'téglavető terület' jelentésű *téglás* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T2-B5.

Téglás 2. 2024: *Tíglás.* — Földterület a település külterületének délnyugati részén, a Kis-szilva és a Csinos szomszédságában. A név a 'téglavető terület' jelentésű *téglás* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T6-A1B1.

Tekerő-környék 1864: *Tekerő környék | Hajdan tekervényes víz folyta kőrül, most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A rajta áthaladó kanyargó vízről kaphatta a nevét. A víznevet közvetlenül nem tudjuk adatolni. — Pesty 1864/11: 145a.

Tompa foka 1322: *Tumpafuka,* prat. — Földterület, egykori rét a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítékát sem ismerjük. A név utótagja a *fok* földrajzi köznév, amely 'nagyobb vizekből kifolyó ér vagy csatorna' jelentésben szerepelhet a névben. — Gy. 1: 652, Győrffy–Reszegi 2003: 197.

Tóth János 1864: *Tóth János | Tóth János szép sík kiterjedésű kaszálló sziget Tóth János bírta hajdan.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — Pesty 1864/11: 144b.

Tót-völgy 2024: *Tót-vőügy.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. Elképzelhető, hogy azonos a Nyüveden említett azonos nevű hellyel. — ÉGy. — T6-C2.

Túl a Berettyón 2024: *Túl a Berettyóun.* — Határrész a település külterületének északi részén, a belterülethez képest a Berettyón túli terület. Összefügg a Nyüveden említett azonos nevű hellyel. — ÉGy. — T2-C4C5.

Új-kert 1864: *Új Kert | Jelenbe községi pásztor ház, illetőleg Major.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A név jelentése alapján bizonyára más kertekhez képest később kezdték el ilyen funkcióban használni a területet. — Pesty 1864/11: 145a.

Vadasa lásd **Pelbárthida**

Vadaszt lásd **Pelbárthida**

Vajas-dűlő 1864: *Vajas dülő | Jó legelöjéröl, mely most ís áll, neveztetett el.* 1834: *Vajas oldal.* — Földterület a település külterületének déli részén. Pesty Frigyes adatközlője arra utal, hogy jó minőségű földjéről, jó füvű legelőjéről nevezték el a területet. Emellett esetleg azzal is számolhatunk, hogy családnevet őrizhet a *Vajas* előtag. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. A források ***Vajas-oldal*** formában is említik, melynek utótagja a 'terület egyik fele, része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. — FKnT., Pesty 1864/11: 144a, T9.BmT.217. — T6-B3C3.

Vajas-oldal lásd **Vajas-dűlő**

Velence 1864: *Velence | Elnevezése nem tudatík, most lapályos kaszálló.* — Földterület a település külterületén, közelebbi helyét nem ismerjük. A névadás indítéka is ismeretlen. Esetleg kapcsolatban lehet a közeli Nagyvárad *Velence* nevű városrészével. — Pesty 1864/11: 145a.

Vermes-dűlő 1887: *Vérmes dűlő,* 1864: *Vermes dűlő | Hajdan partos és vermes hely vólt, most egészen sík szántó föld.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. Az előtag eredete bizonytalan. Pesty Frigyes adatközlője szerint vermek voltak rajta. Utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. A *Vérmes-dűlő* adat az előtag téves lejegyzésén vagy értelmezésén alapulhat. — FKnT., Pesty 1864/11: 145b, T0.43.333.1. — T6-A2.

Weisz 2024: *Vejsz.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Berettyó és a Magyar temető szomszédságában. A terület egykori tulajdonosáról kaphatta a nevét. — ÉGy. — T2-B5.

Zanaga Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Zanaga 2024: *Zanaga ~ Anaga.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, Nyüved szomszédságában. A név a román *zănoagă* 'tisztás' földrajzi köznévből alakult. ***Anaga*** formában is említik, ami *a Zanaga* névelős formából szóhatár-eltolódással, a név szókezdő *z*-jének a névelőhöz kapcsolásával *(az Anaga)* jöhetett létre. — DEx., ÉGy. — T6-C2.

Zsidó lásd **Zsidó-föld**

Zsidóé lásd **Zsidó-föld**

Zsidó-föld 2024: *Zsidó̲u-fő̲d ~ Zsidó̲u ~ Zsidójéi | A rígi, ócska temetőü hátánál.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Weisz és a magyarországi határ szomszédságában. Zsidó tulajdonosáról kaphatta a nevét. ***Zsidó*** és ***Zsidóé*** formában is említik. — ÉGy. — T2-B4B5.

SZALÁRD
Fotó: Torkos Márk-Erik

Szalárd helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz északi részét képező hegyvonulat déli lábánál, a Berettyó bal partján, Nagyváradtól északkeleti irányban 20 km-re fekszik.

A település nevét a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzéke említi első ízben *Szalárd* formában. A település azonban a Bihar vármegyei királyi váruradalom területén feltehetően már a 13. századot megelőzően létrejött. A királyi birtokrendszer felbomlását követően előbb az adorjáni váruradalmat kialakító Geregye nemzetséghez tartozó Pál, majd a Borsa nemzetség tagja, Kopasz nyerte el adományként. Ettől fogva Szalárd birtoklása mintegy három évszázadon át szorosan összefonódott Adorján vára és Adorján település történetével. Miután Borsa Kopasz 1317-ben hűtlenségbe esett, az adorjáni uradalom visszaszállt a koronára. Szalárdot 1387-ben a Kusalyi Jakcs család kapta zálogbirtokként, majd 1395-ben a Csáky család szerezte meg, amely a 14. század végétől a 19. század közepéig meghatározó birtokosa maradt. A település szerepe ebben az időszakban fokozatosan megerősödött, s a 15. századra már Adorjánt megelőzve az uradalom legjelentősebb helységévé vált, amelyet kezdetleges önkormányzat irányított. A fontos szállítási útvonal mentén fekvő mezőváros területén sókamara működött, továbbá vásártartási joggal is rendelkezett. A Csákyak idején épült ferences kolostorát Szűz Mária tiszteletére szentelték fel. Az 1552. évi összeírás szerint a mezővárosban és tartozékaiban összesen 62 portát vettek számba, amelyek a Csáky család tagjainak tulajdonában álltak. A török uralom időszakában Szalárd nem rendelkezett állandó lakossággal, azonban 1692-ben az összeírók már nyolc családot találtak a településen. Ezzel párhuzamosan az egykori uradalmi központ, Adorján végleg elnéptelenedett, területe Szalárd határába olvadt. A 17. század végétől Szalárd gyors újranépesülésnek indult: 1715-ben 35, 1720-ban pedig 45 magyar jobbágyot írtak össze. Az 1754–1755. évi összeírás már 11 nemes jelenlétét is rögzítette. Ekkortájt Szalárd gazdálkodását elsősorban a szántóföldi művelés határozta meg, amelyet helyi jelentőségű szőlő- és dohánytermesztés egészített ki. Az uradalom a 18. század közepén előbb Haller György és Csáky Borbála, majd Kornis Gáspár és Csáky Mária zálogbirtokába került, az 1770. évi urbárium szerint Kornis Mihály birtokában állt. A 18–19. század fordulóján a Csáky család grófi ága lett ismét a tulajdonos. A 19. század közepén Szalárd 7467 hold kiterjedésű határral rendelkezett. A település határában található két gyógyvízforrást az 1880-as évekig gyógyfürdőként hasznosították. A Csákyak birtoka ekkor Vodiáner Sámuel, Almásy Pál, Figdor Herman, Stern Manó zálogkezelésében voltak. A 19–20. század fordulóján a legnagyobb birtokosa a Tóth család volt.

A település és közvetlen környezete több jelentős történeti esemény színhelye volt. 1277-ben (amiről egy 1285. évi oklevél alapján tudunk) Pál országbíró fiai és IV. (Kun) László király, majd 1317-ben – a debreceni csatát követően visszavonuló – Borsa Kopasz és I. Károly se-

regei ütköztek meg Adorján váránál. 1556-ban a szalárdi ferences kolostor közelében Csáky Farkas és I. Ferdinánd csapatai vívtak harcot, 1604-ben pedig Bocskai István hajdúi a Berettyó folyóba szorították Belgiojoso császári seregét. Az adorjáni vár napjainkban Szalárd és Hegyközszentimre között, a Berettyó jobb partján helyezkedik el. A folyószabályozásokat megelőzően a Berettyó körülölelte az erősséget, természetes védelmet biztosítva számára, és megnehezítve megközelítését. A várat a Gergye nemzetségbeli Pál országbíró építtette a 13. század közepén, nevének első említése a század végéről való. A 14. század végén a Csáky család tulajdonába került, akik egészen az 1660-as évekig birtokolták. Ezt követően Apafi Mihály erdélyi fejedelem lett a vár ura, aki az 1664. évi vasvári békét követően elrendelte az erősség lerombolását. Szalárd műemlék református temploma a 15. század elején épült gótikus stílusban és eredetileg a ferences rendi barátok használták a közelében álló kolostorral együtt. A kolostort az 1660-as török támadás pusztította el.

A település 1873-tól Bihar vármegye egyik járási székhelye volt. Az 1913. évi helységnévtár szerint a nagyközségben 439 házat tartottak nyilván, határának kiterjedése pedig 6075 kh területet tett ki. A nagyközségben távírda, távbeszélő-állomás, postahivatal, takarékpénztár és társalkodóegylet is működött. A 20. századi fejlődést jelentősen hátráltatta, hogy a vasútvonalak elkerülték a települést. 1920 után Romániához került, ahol Bihar megye, majd 1950-től Nagyvárad (később Bihar, illetve Körösvidék) tartomány részeként igazgatták. Az 1968-as közigazgatási átszervezéstől ismét Bihar megye fennhatósága alá tartozik. Községközpont, beosztott települései Hegyközszentimre és Jákóhodos.

Szalárd a 19. század közepére már jelentős, 2177 főt számláló lakossággal rendelkezett, amelynek gyarapodását a század utolsó harmadában fellépő kolerajárvány számottevően visszavetette. Az 1880. évi népszámlálás mindössze 1616 lakost rögzített. Ezt követően a 20. század közepéig a település népessége gyors ütemben növekedett. A lakosság száma 1910-ben 2404 fő, 1941-ben pedig 3003 fő volt. A népességgyarapodás 1966-ban érte el csúcspontját, amikor 3449 fő élt a településen. Ezt követően azonban jelentős csökkenés vette kezdetét: 1977-ben már 3277, 1992-ben pedig 2715 lakost tartottak nyilván. A 21. század elején a lakosságszám ismét enyhe növekedést mutatott, 2002-ben 2853, 2011-ben pedig 3014 főt regisztráltak. Szalárd nemzetiségi összetétele a 19. század végéig szinte homogén volt, a magyar lakosság aránya meghaladta a 95%-ot. A politikai határok változását követően a nemzetiségi arányok gyors átalakulása volt megfigyelhető: a román lakosság aránya 1920-ra 7%-ra, 1930-ra pedig 21%-ra emelkedett. Az 1966-os és az 1977-es népszámlálásokon egyaránt 30–35% volt a románság és 65–70% a magyarság részaránya. Ezzel egyidőben a nemzetiségi szerkezet tovább differenciálódott, és erősödni kezdett a cigány népesség aránya is, 2011-re elérte az 5%-ot. Szalárd felekezeti viszonyait hosszú távon a református többség határozta meg, arányuk azonban a 20. század folyamán folyamatosan csökkent: míg 1910-ben még 76%-ot, 1992-ben már csupán mintegy 50%-ot tettek ki, a 21. század elején pedig arányuk kb. 40%-ra mérséklődött. Ezzel párhuzamosan, a román népesség növekedésével összefüggésben, megerősödtek a keleti rítusú felekezetek: a görögkatolikusok kezdeti gyarapodását a 20. század középső szakaszától az ortodox egyház térnyerése váltotta fel, amelynek hívei 1930 körül még mintegy 10%-ot, 1992-ben már 27%-ot, a 21. század elején pedig megközelítőleg 35%-ot tett ki a teljes népességből. A római katolikusok aránya mérsékelt növekedést mutatott (1910: 11%, 1992: kb. 13%), míg a századfordulón még kb. 5%-ot képviselő izraelita közösség a 20. század közepére megszűnt. A 20. század második felétől emellett a kisegyházak – baptisták, pünkösdisták és adventisták – fokozatos erősödése is megfigyelhető.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Emődi Tamás, Hegyközszentimre. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 84–95.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Papp Klára, Jobbágyi szolgáltatások az úrbérrendezés idején. In: Barta János–Papp Klára szerk., *Bihar vármegye az úrbérrendezés idején.* Debrecen, 2005. 207–253.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Szendrei Ákos – Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2016-ban. Adatközlők voltak: Béres Tibor Árpád (39 éves), Csegődi Béla (75), Dallos Árpád (74), Dani Zoltán (47), Dézsi Sándor (59), Kerekes Sándor (78), Király Sándor (72), Kiss Béla (69), Kozma András (49), Kugyelka Margit (45), Lévainé Páll Gyöngyi (40), Lévai Zsombor (43), Medvéssy Tibor (64), Páll Piroska (74), Páll Sándor (82), Piskiné Fazekas Erzsébet (79), Sass Károly (58), Simon Bimbó Olga (86), Siposné Szabó Margit (88), Sabăuné Kiss Juliánna (46), Varga Botond Endre (32).

Helynévtár

Szalárd 2016: *Szalárd, Szalárdra, szalárdi,* 1941: *Szalárd,* [1935 k.]: *Szalárd,* 1914: *Szalárd,* 1913: *Szalárd,* 1902: *Szalárd,* 1901: *Szalárd,* [1900]: *Szalárd,* 1895: *Szalárd,* 1893: *Szalárd,* 1891: *Szalárd,* 1889: *Szalárd,* 1884: *Szalárd,* 1882: *Szalárd,* 1873: *Szalárd,* 1870: *Szalárd,* 1860: *Szalárd,* 1851: *Szalárd,* 1839: *Szalárd,* 1833: *Szalárd,* 1828: *Szalárd,* 1808: *Szalárd,* pag., 1806: *Szalárd,* 1802–1811: *Szalárd,* 1799–1803: *Szalard,* 1799: *Szalárd,* 1786: *Salard,* 1783: *Szallard,* 1773: *Szalárd,* pag., 1750: *Szalardi,* [1740 k.]: *Szalard,* 1696: *Szalard,* 1692: *Szalaris, Scalárt,* p., [1683]: *Szalárd,* 1664: *Zalard,* [1640]: *Zalard,* [1626]: *Salard,* 1625: *Zalard, Szalard,* opp., 1605: *Zalard,* 17. sz.: *Szalardon,* 1599: *Zalard,* 1588: *Szalard,* 1587: *Zalard,* 1555: *Szalard,* 1552: *Zalard, Zalardh,* 1528: *Szalard, Zalard,* 1496: *Zalar[d],* opp., 1489: *Zolard, Zalard,* opp., 1479: *Zalard,* opp., 1475: *Zalard, Salard,* 1459: *Zolard, Zalard,* opp., 1446: *Zalard,* 1433: *Zalaard,* loc., 1421: *Zalard,* opp., 1414: *Zalard,* 1407: *Zalardiensis,* 1400: *Zalard,* 1395: *Zalard,* opp., 1389: *Zalard,* 1387: *Zalardiensis,* civ., *Zalard, Zalardino,* 1386: *Salart,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Zalard, Salard, Zalar, Zarand, Zarad,* v., 1325: *Zalard,* [1291–1294]: *Zalard,* v. — A romániai Bihar megye északnyugati részén, a Berettyó-folyó partján fekvő település, a Hegyköz kistérség része. Községközpont, közigazgatásilag Jákóhodos és Hegyközszentimre települések tartoznak hozzá. Szomszédos települései északon Hegyközszentimre, nyugaton Jákóhodos, keleten Újfegyvernek, délen pedig Siter. A település első írásos említése a 13. századból származik, ekkor a maival azonos formában jelenik meg. Kniezsa István a *Szalárd* nevet a *solare* 'sóval foglalko-

Adorján Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

zó emberek' lexémára vezeti vissza, melynek alapja a *sol* 'só' szó. Györffy György szerint a település Salardus vezérről kaphatta a nevét. Kristó Gyula ezt a vélekedést azzal cáfolja, hogy ebből az időből több hasonló személynév is fennmaradt, s így nem indokolt a vezér nevéből magyarázni a település megnevezését. Kiss Lajos több hasonló alakú személynevet is felsorol. A román *Sălard* név románosítás eredménye. — AH. 1/6, 1/9, 2/30, 2/36, CzF., Cs. 1: 599, Csáky 1/1: 172, 312, 313, 380, 454, 472, 487, 1/2: 629, 654, DT. 2: 103, ÉGy., EH., EKFT., E 158/8: 38a, 48, 232, 520, 583, 794, Fényes 1840/4: 71, Fényes 1851, FNESz., Gönczy, Görög, Gy. 1: 664, 665, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 674, 690, Kniezsa 1944: 193, Kristó 1976: 36, Lazarus, LexLoc. 59, Lipszky, Map., Lipszky-MT, Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., Mezősi 1943: 36, 92, MKFT., MVV. 5: 146, Rácz 2022: 259–260, T0.43.369.1, T1.S.68.64, T9.BmT.216, T21.TK.317, T21.TK.403, T22.B.IX.a.1520, T22.B.IX.a.1524, Vályi 3: 305, Zs. 1: 13, 126, 2/1: 70, 2/2: 19.

Adorján 1. 2016: *Adorján ~ Adorjáni-réisz | Azér mongyák neki úty, hogy Adorján, mert a Fácános túlsó sarkán van az Adorjám vára. | A falu köszt meg az erdő köszt a fölterület.* 1901: *Adorján | A vár körül terült el hajdan Adorján község is, mely teljesen elpusztult.* [1900]: *Adorián,* 1900: *Adorján,* 1898: *Adorján,* 1884: *Adorján,* 1884: *Adorján | Keletkezése, mint neve mutatja, már nemzetünk keresztény korába esik, s nevét valószínüleg egyháza védszentjétől, Szent-Adorjántól vette, ki alapítójának is védszentje lehetett. Központja volt egy terjedelmes nemzetségi birtoknak, mindemellett Adorján végig szerény község maradt; helyette a vele tőszomszédos Szalárd emelkedett fel várossá.* 1877: *Adorján,* 1873: *Adorján,* 1862: *Adorján,* 1857–1859: *P[uszta] Adorjan,* 1833–1836: *Adorján,* 1821: *p[uszta] Adorján,* 1818: *Adorján, Adorjan,* 1808: *Adorján,* pr., 1806: *Adorján,* 1799–1803: *Adorjan,* 1796: *Adorján,* 1789: *Adorján,* pr., [1780–1800 k.]: *Adorjan,* 1750: *Adorjan,* [1740 k.]: *Adorjan,* 1724: *Adorjan,* 1696: *Adorján,* 1692: *Adorian,* pr., [1690]: *Adorian,* 1664: *Adorian,* [1640]: *Adorian,* [1626]: *Adorian,* 1625: *Adorjan, Adoriana, Adorianiensium,* 1588: *Adorján,* 1587: *Adoryan,* [1585–1600 k.]: *Adorian,* 1563: *Adorÿan,* 1553: *Adoryan,* 1552: *Adorján,* 1552: *Adoryan,* 1528: *Adrian,* 1479: *Adoryan,* p., 1463: *Adoryan,* 1462: *Adoryan,* 1421: *Adoryan,* p., 1376: *Adrean,* p., 1332–1337/Pp.Reg.: *Adryan,* v., 1314: *Adrian,* [1313]/1313: *Adryan,* [1312]/1312: *Adryan,* [1310]/1313: *Adryan,* 1309: *Adryan,* [1308–1313]: *Adryan,* [1306–1309 k.]: *Adria,* [1302]: *Adrian,* [1291–1294]: *Adrian.* — Elpusztult középkori település, ma nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Fácános és a Berettyó-folyó közvetlen szomszédságában. Neve személynévi eredetű, vö. 1138/1329: *Adrian* szn. Az elsődleges *Adrián* névforma és a magánhangzó betoldásával alakult *Adorján* változat a 16. századig váltakozott. A település a 17. században néptelenedett el, és Szalárd határrészévé vált. A szántóföldnek két része van, a Belső- és a Külső-Adorján. ***Adorjáni-rész*** néven is említik. ***Puszta-Adorján*** formában is szerepel a 19. századi térképeken. Vö. Adorján út, Adorján vár, Belső-Adorján, Külső-Adorján. — AH. 1/6, 1/9, 2/31, 2/36, AOklt. 3: 338, 374, ÁSz., Bunyitay 3: 182,

ComBih. 16, CzF., Cs. 1: 601, Csáky 1/1: 312, 428, 454, 1/2: 633, 651, 652, 771, 801, 889–890, Dani 2017a: 99–100, ÉGy., EH., E 158/8: 38a, 286, E 158/61: 40, Gy. 1: 591, 592, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 674, 690, Lazarus, Lipszky, Map., LipszkyMT, Lipszky, Rep., Mezősi 1943: 102, MVV. 5: 146, T1.S.12.513/1, T1.S.68.64, T1.S.114.7, T16.T.75, T21.TK.317, T21.TK.403, T21.TK.3011, T22.B.IX.a.520, Vályi 1: 15, Z. 3: 625. — T9-E1.

Adorján 2. lásd **Adorján vár**

Adorjáni-rész lásd **Adorján**

Adorjáni romok lásd **Adorján vár**

Adorjáni vár lásd **Adorján vár**

Adorján út lásd **Farnosi út**

Adorján vár 2016: *Adorjám vár ~ Adorjám vára ~ Vár | Van eggy alagút. ... Ide vezetet fel a Templomhoz. ... A törökök építették.* 2001: *Adorján vára | Adorján vára mellett volt egy nagy templom. És amikor jöttek a nagy háborúk, ledöntötték. Megsemmisült. Annak a templomnak volt egy borzalmas nagy aranyharangja. És mielőtt jött az utolsó nagy vész, a harangot lehajították és elsüllyedt a földbe. A vár közelében ma is látszik a helye, ahol elsüllyedt.* 1901: *Adorján-vár,* 1889: *Adorján várrom,* 1884: *Adorján-vár, Adorján-vára | A Berettyó kanyargó folyásán túl kis dombon Adorján vár kopasz romjai, melynek hátterét az érmelléki hegyek délkeleti oldalába épített Szent-Imre képezi. ... A templom és torony falai 1814-ben még egészen fennállottak, – ma azonban már csak a torony falából áll fenn valami, melyet senki sem véd az idő romboló dühénél rosszabb emberi kegyeletlenség pusztítása ellen.* 1884: Ruine *Adorján,* 1884: *Adorján vára | E helyen azonban nem monostor, hanem a történeti emlékeinkben annyiszor fel-felmerülő Adorján vára állt egykoron, s a már féloldalán ledőlt torony e várnak öreg-tornya volt. A vártól délre, hol ma is magas földhányások látszanak, s hol kövérebb a mező, bujább a vetemény: ott állt ki egyházával Adorján, a falu.* 1864: Ruine *Adorjan,* 1859: *Adorjáni romok,* 1851: *Adorján vár | A vidék itt igen kellemesen változó és regényes, s szépségét nem kevéssé emelik a régi Adorján várának puszta meredező falai, mindenfelől rétes, mocsáros helyekkel körülvétetve.* 1839: *Adorjáni vár,* 1800: castra … *Adorján,* 1783: Rudera *Adoria* genant, 1625: *Adorjáni vár,* 1625: castrum *Adorian,* 1489: *Adoryan,* 1429: in castro nostro *Adoryan,* 1421: castrum *Adoryan,* 1411/1414: *Adryan,* 1401/1405: *Adryan,* 1401: castra Kereszegh et *Adryan,* 1397/1405: *Adryan,* 1396/1397: castrum *Adryan,* 1395/1397: *Adryan,* 1395: *Adrian,* castr[um], 1334: *Adrian,* 1332: castellani de *Adryan,* 1330: castellani de *Adrian,* 1323: castellanus de *Aduryan,* 1319/1323: castrum *Adrian,* [1318–1321]: castellanus de *Adrian,* in castro *Adrian,* 1317/1324: sub castro *Adrian,* 1317: sub ipso castro *Adrian,* castrum *Adryan,* 1316>1437: sub castro *Adryan,* 1306: castellano de *Adrian,* 1300: castrum *Adryan,* castrum *Adyrian,* 1298/1319: castrum *Adrian,* 1296/1313: in expugnatione castri *Adryan,* 1296: in expugnatione castri *Adryan,* castrum eorum *Adryan,* 1295: sub castro *Adryan,* 1295: in expugnatione castri *Adrian,* 1294: sub castro *Adrian,* 1294: in expugnatione castri *Adryan,* 1285: in expugnatione castri *Adrian.* — A középkorban épült Adorján vár maradványa a település külterületének északkeleti részén, a Fácános és a Berettyó-folyó közvetlen szomszédságában. A folyószabályozás időszakáig a Berettyó-folyó körülkerítette az épületet. Stratégiai szerepe abban az időszakban szűnt meg, amikor 1660-ban a törökök elfoglalták. Teljes pusztulása 1711-ben történt, amikor a császári seregek, más környékbeli erődítményekhez hasonlóan, ezt a várat is lerombolták. Ma már az épületnek csupán egyetlen sarka áll. Nevét építtetőjéről kaphatta, aki a hozzá tartozó Adorján településnek is a névadója lehetett. A helybeliek szerint a vár és a mai református templom között titkos alagút húzódik, a romok pedig értékes kincset rejtenek. Erre vonatkozóan azonban a mai napig nem végeztek komoly ásatásokat. Neve személynévi eredetű, vö. 1138/1329: *Adrian* szn. Az elsődleges *Adrián* névforma és a magánhangzó betoldásával alakult *Adorján* változat a 16. századig váltakozott. ***Adorjáni vár, Adorján vára, Adorján várrom, Adorjáni romok, Adorján*** és ***Vár*** néven is említik. — ÁSz., Bunyitay 3: 181, Cs. 1: 595, Csáky 1/1: 172, 182, 192, 217, 239, 250, 282, 312, 349, 1/2: 629, 653, 855, ÉGy., EKFT., Faragó–Fábián 2001: 172, 185–186, Fényes 1840/4: 71, Fényes 1851, Gy. 1: 591, 592, HKFT., MKFT., MVV. 5: 146, K. Nagy 1884: 52, Rácz 2022: 19, Szendrei 2013: 27, T0.43.369.1, T1.S.101.703/4. — T9-E1.

Adorján vára lásd **Adorján vár**

Adorján várrom lásd **Adorján vár**

Agapé 2016: *Agapéi ~ Ágápéi ~ Ingyenkonyha ~ Jeddzőülak ~ Szegéinykonyha | Főznek öregeknek.* — Épület a belterület északi részén, a Város nevű utca és a Templom zug találkozásánál. Holland kezdeményezésnek és támogatásnak köszönhetően az idősek és a szegények megsegítésére alapítvány működik benne. Jelenleg szegénykonyha, erre utal a hely ***Szegénykonyha, Ingyenkonyha*** és *Agapé* elnevezése, amely az *agapé* 'szeretetlakoma' közszóból származik. Az épület egykor jegyzőlakként működött, ezért ismerik ***Jegyzőlak*** néven is. Mára teljesen átalakították, modernizálták és kibővítették, az eredeti formájára kevésbé emlékeztet. — ÉGy., ISzKsz. — T22-B2.

Állatpiac lásd **Kinti piac**

Alvég 2016: *Alvíg,* 1897–1905: *Alvég.* — Utca a belterület nyugati részén. A főutca, az ún. Város folytatása. Régebben ezen az utcán jártak le a Temetőbe. A név 'a település mélyebben fekvő része' jelentésű *alvég* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., L0.43.369.1. — T22-A2.

ANL lásd **ANL-blokk**

ANL-blokk 2016: *Ánele-blokk ~ Ánele ~ Ánele-lakások ~ Csendőür-tanya | Ezek a sor blokkok [tömbházak] se vóutak meg, az Új iskola se, ety se. Ot, mikor esőüs idő vóut, ahum van a sarki Nagy iskola, az az emeletes iskola, meg ot lejjebb is, fojt keresztül a víz mindig az útra.* — Új építésű tömbház a belterület északi részén, a Zöldfa utca sarkán, a parkkal szemben. Az ANL-lakásprogram keretében épült. Mindössze néhány éve adták át. Az előtag egy román eredetű betűszó, az *Agenția Națională pentru Locuințe* 'országos lakásügynökség' kifejezés rövidítése. Az utótag román jövevényszó (r. *bloc* > m. *blokk*), jelentése: 'tömbház'. Az idősebb lakosság emlékezete szerint az épület helyén egykor csendőrlaktanya állt. ***ANL*** és ***ANL-lakások,*** valamint ***Csendőr-tanya*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

ANL-lakások lásd **ANL-blokk**

Apáti 2016: *Apáti ~ Apáti-rít,* 1889: *Apáti.* — Kisebb szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Fűztó szomszédságában. A név eredetére vonatkozóan a helybeliek nem tudtak információval szolgálni. A neve alapján a terület egykor egyházi birtok lehetett, de szóba jöhet a személynévi eredete is. ***Apáti-rét*** néven is említik. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-C2.

Apáti-rét lásd **Apáti**

Asszony piac lásd **Benti piac**

Autópálya 2016: *Autóupája ~ Autóusztráda ~ ìtóusztráda.* — Tervezett autópálya helye, amely a település külterületének déli részét szeli ketté. A megépítéséhez szükséges anyagokat már évekkel ezelőtt kiszállították a szomszédos földekre, de az út építését nem kezdték el. ***Autósztráda*** néven is említik. — ÉGy. — T8-D4.

Autósztráda lásd **Autópálya**

Bakvirág lásd **Bakvirágos-rét**

Bakvirágos lásd **Bakvirágos-rét**

Bakvirágos-rét 2016: *Bakvirágos-rít ~ Bakvirág ~ Bakvirágos | Megyünk erre lefele, Hodos fele, vóut egy darab, annak úgy monták, hogy Bakvirág.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, Jákóhodos és Szalárd települések között. A név valószínűleg a 'porzós virág uborkán, dinnyén' jelentésű *bakvirág* közszóval hozható összefüggésbe. ***Bakvirág*** és ***Bakvirágos*** néven is említik. Lásd Bakvirágos (Jákóhodos). — ÉGy., ÚMTsz. — T8-C2.

Bangéta 2016: *Bangéita ~ Bangéita-tanya | Ety tanyavilág ety pár házzal a Síteri út mellett. | Mind romám vóut, be is kőütösztek ide Szalárdra a kollektivizálás közbe vagy után.* 1941: *Bangéta-ta[nya],* [1925 k.]: *Bangéta,* 1918: *Bangéta,* 1913: *Bangétamajor,* [1910]: *Bángéta,* [1910 k.]: *Bangéta p[uszta],* 1893: *Bangéta p[uszta],* 1891: *Bangéta p[uszta],* 1889: *Bangétahát,* 1864: *Bangeta,* 1857–1859: *Bangéta,* 1833: *Bangéta,* 1783: *Bangeta.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Tótteleki-erdő szomszédságában. A 20. században lakott terület, tanya volt. Tizenöt házból állt, erre utal a ***Bangéta-major*** és a ***Bangéta-tanya*** név. 1976-ban felsőbb utasításra kellett az ott lévő épületeket felszámolni. Egykori román lakossága ma már Szalárdon él. A földterület nagyobbik része ma Siter település határához tartozik. A név talán a *kányabangita* növénynévvel hozható összefüggésbe. Kisebb a valószínűsége, hogy a *bangét* 'a folyógátat erősítő fiókgát; cserép- vagy téglacsomó', illetve a *bangétába rak* 'téglát, vályogot szárítás végett élére állít' kifejezésekkel áll kapcsolatban. ***Bangéta-puszta*** és ***Bangéta-hát*** formában is

szerepel. Lásd Bangéta (Siter). — Borzási et al. 2017: 80, ÉGy., EKFT., Gönczy, Hnt., MaKF., MÁT., MKFT., T0.43.369.1, T9.BmT.216, T16.T.316, T22.B.IX.a.520, T22.B.IX.a.1520, T22.B.IX.a.1523, T22.B.IX.a.1557, ÚMTsz. — T9-E4E5.

Bangéta-hát lásd **Bangéta**

Bangéta-major lásd **Bangéta**

Bangéta-puszta lásd **Bangéta**

Bangéta-tanya lásd **Bangéta**

Bán-telek 2016: *Bán-telek | A tulajdonos vóut régen Barcs nevezetű. Azé volt az erdő is, azé volt a főüd is, az uraságé vóut, ahogy most van itt az Öregothon, az is oda tartozott.* 1889: *Bántelek.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Fácános nevű erdő és a Savanyú-legelő szomszédságában. A helybeliek emlékezete szerint több más területtel együtt ezt a részt is a Bartsch család birtokolta egykor. A névadás indítékát nem ismerjük, talán személynevet gyaníthatunk benne. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-F1F2.

Baptista imaház 1. 2016: *Baptista imaház ~ Imaház.* — Épület a belterület északi részén, a Város nevű utcán. Néhány éve épült, azelőtt magánház állt a helyén. A település magyar baptista gyülekezetéhez tartozik. ***Imaház*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Baptista imaház 2. 2016: *Baptista imaház ~ Romám baptista imaház ~ Román imaház.* — Épület a belterület déli részén, a Románsoron. A településen élő román baptista közösség használja. Innen származnak a ***Román baptista imaház*** és ***Román imaház*** nevei. — ÉGy. — T22-C3.

Baptista temető 2016: *Baptista temetőü.* — A Román temető része a belterület délnyugati részén. A baptista közösség temetkezési helye. — ÉGy. — T22-B4.

Barackosi út lásd **Barackos út**

Barackos út 2016: *Barackos út ~ Barackosi út ~ Bodojóu út ~ Bodojóusi út.* — A szomszédos Siter nevű településen lévő Barackoshoz és a Bodolyó-tanyához vezető köves út. A külterület déli–délkeleti részét szeli át. ***Barackosi út, Bodolyó út*** és ***Bodolyósi út*** néven is említik. — ÉGy. — T9-E3.

Bartsch-kastély 2016: *Barcs-kastéij ~ Barcs-kúrija ~ Kastéij,* 1884: *Csernovics-kastély | Van itt egy Csernovics-féle csinos kastély.* — A Csernovics, valamint a Bartsch család egykori udvarháza a belterület északi részén, a Városon. A 19. században épült. A második világháború után államosították. Ezután az állami gazdaság működtetett benne irodát. Később egészségügyi központ, majd szülészet lett. 1990 után az épületet visszaigényelték. Ma a kastélykerttel a Filadelfia Öregotthonhoz tartozik. ***Bartsch-kúria, Csernovics-kastély*** és ***Kastély*** néven is említik. — ÉGy., K. Nagy 1884: 46. — T22-B2.

A Bartsch-kastély a 20. század elején
Forrás: Érintő: Partium-Érmellék helytörténete

Bartsch-kúria lásd **Bartsch-kastély**

Báza 2016: *Báza.* — Terménylerakó hely a belterület nyugati részén, a Granárium szomszédságában. A név végső soron a 'terményátvevő és -raktározó központ' jelentésű román *bază* köznévből származik, amely átkerült a magyar nyelvbe is. — ÉGy., RKsz. — T22-B2.

Békástó lásd **Zöldfa utca**

Belső-Adorján 2016: *Belsőü-Adorján | A Berettyó meg az erdő köszt van egy naty terület, annak monták, hogy Belsőü-Adorján.* [1900]: *Belső Adorián,* 1889: *Belső-Adorján.* — Legelő a település külterületének északkeleti részén, a Fácános, az Ó-Berettyó és a Berettyó-folyó között. Az Adorján része, a Szalárd belterületétől távolabbi részt jelölik *belső* jelzővel, a közelebbi Külső-Adorjánnal szemben. — ÉGy., T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-E1F1.

Belső-Kodrák 2016: *Belsőü-Kodrák ~ József Atilla ucca ~ Petőüfi Sándor ucca | Amék eléb van, az a Belső-Kodrák, amék utána, az a Szílső-Kodrák. | Valamikor ez a rész ki lett osztva a szegényeknek.* 2001: *Belső Kodrák,* 1906–1909: *B[első] Quadrát,* 1897–1905: *B[első] Quadrat,*

B[első] Quadrát, Belső Quadrát. — Utca a település belterületének nyugati részén. Az Új sor, a Zöldfa utca és a Külső-Kodrák utcák fogják közre. A Kodrák nevű falurészhez tartozik. A *kodrák* szó valószínűleg a *kvadrát* 'négyzet', *kvadrátos* 'négyzet alakú, négyszögletes' lexémákra vezethető vissza. A Kodrákot képező utcák ténylegesen négyszög alakzatban helyezkednek el. A ***József Attila utca*** és a ***Petőfi Sándor utca*** névváltozatok hivatalos utcanevek voltak, mára ezt a státuszukat elvesztették. — ÉGy., ÉrtSz., Faragó–Fábián 2001: 47, L0.43.369.1, ÚMTsz. — T22-B3.

Benti piac 2016: *Benti pijac ~ Asszony pijac ~ Kis pijac | Nem árusok árultag benne, hanem az asszonyok vitték a kis tojást meg ijesmit. ... Állatot ot nem, esetlek tyúkot árultak.* — Élelmiszerpiac a belterület központjában, az Iskola mellett. Az ***Asszony piac*** név előtagja arra utal, hogy főként nők árulnak benne. A ***Kis piac*** és a *Benti piac* névváltozatok előtagjai a Nagy piac és a Kinti piac nevek előtagjaival állnak korrelációban. Az élelmiszerpiac ugyanis jóval kisebb, és központibb helyen fekszik, mint a település másik piaca, a jószágpiac. — ÉGy. — T22-B2C2.

Berettyó lásd **Berettyó-folyó**

Berettyó-csatorna lásd **Berettyó-folyó**

Berettyó-folyó 2016: *Berettyóu-fojóu ~ Beretytyóu ~ Berettyóu-csatorna | Kubikoltak, emlékszek rá, tajigával növeltik a partokat. Tajigával horták a főüdet, nem vóut még ojan gépezet, mint most. Az emberek aszt úgy monták, hoty kubikoltak.* 1941: *Berettyó,* [1925 k.]: *Beretytyó,* 1918: *Berettyó,* 1912: *Berettyó,* [1910 k.]: *Berettyó,* 1909: *Berettyó csat[orna],* 1901: *Berettyó,* [1900]: *Berettyó,* 1893: *Berettyó,* 1891: *Berettyó,* 1889: *Berettyó folyó, Berettyó csatorna,* 1884: *Berettyó,* 1884: *Berettyó* Fl[uvius], 1864: *Berettyo*-Fluss, *Berettyó* Canal, 1859: *Berettyó csatorna,* 1856: *Berettyó* fl[uvius], 1851: *Berettyó,* 1839: *Berettyó,* 1833–1836: *Berettyó F[olyó],* 1809: *Berettyó,* 1806: *Berettyó* fl[uvius], 1799–1803: *Berettyo* Fl[uvius], 1786: *Berettyo,* 1783: *Berettyo* bach, [1740 k.]: *Berettyo,* [1683]: *Berettyo* flu[vius], [1585–1600 k.]: *Bereton* flu[vius], 1426: *Berekyo,* 1421: *Berekyo,* fl., 1397: *Berekyo,* 1353: *Berekyo,* 1323: *Berukyo,* fl., 1310: *Berukyou,* fl., 1291/1293: *Berkyov,* 1271: *Berukyov,* 1255/1300 k.: *Berykiou,* 1219/1550: *Berucio,* 1213/1550: *Beruchyon* [ɔ: *Beruchyou*]. — Romániában a Réz-hegységben, több kisebb patak egyesüléséből eredő folyó. Mai, a 19. században szabályozott medre Szeghalom és Körösladány között jobb felől torkollik a Sebes-Körösbe. Korábban a vízfolyás hosszabb szakaszon haladt, és Mezőtúr alatt ömlött a Hármas-Körösbe. A település belterületétől északra folyik. Az elmúlt évszázadokban többször is kiöntött. A szabályozását a 19. században kezdték meg. A víznév a *berek* 'ártéri erdő, ligeterdő' főnév és a magyar régi *jó* 'folyó' földrajzi köznév összetételéből alakult. A ***Berettyó*** változat a ritka *kj* > *ty* változás következtében jött létre, ahol a *ty* intervokalikus helyzetben megnyúlt. ***Berettyó-csatorna*** néven is említik. Vö. Beretytyó-híd, Berettyó-köz, Ó-Berettyó. Lásd Berettyó (Biharfélegyháza, Hegyközszentimre, Jákóhodos, Nyüved, Paptamási, Pelbárthida). — AH. 2/30, AOklt. 37: 178, Csáky 1/1: 312, ÉGy., EKFT., Fényes 1840/4: 71, Fényes 1851, FNESz., Gönczy, Gy. 1: 569, 604, 613, 616, 643, 654, 658, 668, HKFT., Kiss 1995: 32, Korabinsky 1786: térkép, Lipszky, Map., LipszkyMT., MaKF., MKFT., MVV. 5: 146, K. Nagy 1884: 18, Szabadi 2016: 105, TESz., T0.43.369.1,

Berettyó-folyó Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

T1.S.101.703/4, T1.S.101.705/6, T1.S.114.7, T16.T.75, T16.T.316, T21.TK.317, T21.TK.403, T22.B.IX.a.1514, T22.B.IX.a.1516, T22.B.IX.a.1520, T22.B.IX.a.1523, T22.B.IX.a.1557, Zs. 1: 524, 13: 179. — T9-E1.

Berettyó-híd 2016: *Berettyóu-híd,* 1884: *Beretytyó híd.* — A Berettyó-folyó hídja a belterülettől északra, a Szentimrei úton. — ÉGy., K. Nagy 1884: 60. — T8-D1.

Berettyó-híd Forrás: Hadaghian István

Berettyó-köz 1889: *Berettyóköz.* — A Beretytyó-folyó és az Ó-Berettyó között fekvő területet jelölte a név. — T0.43.369.1. — T9-E1.

Bicis-bolt 2016: *Bicizs-bóut.* — Bolt a belterület déli részén, a Románsoron, az Országút mellett. Nevét *Biţis* nevű tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T22-C3.

Bikarét 2016: *Bikarít ~ Néimet-kert | Régem voltak a kösségnek bikáji, és azoknak csak ot volt szabad legelni.* — Kaszáló és legelő a belterület nyugati szomszédságában, a Város és az Új sor között. Hajdanán ott legeltették a bikákat. ***Német-kert*** néven is említik: e megnevezés névadási indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T8-D2, T22-B2B3.

Birkalegelő lásd **Savanyú-legelő**

Bocirét 2016: *Bocirít,* 1889: *Boczi rét.* — Szántóföld és legelő a belterület mellett délről, a Csillagosi út, a Szénégető és a Bocskoros szomszédságában. Egykor szarvasmarhákat tenyésztettek rajta. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-E3.

Bocskoros 2016: *Bocskoros | A Bodojónak a háta meget van. | Ott is sokszor elöntötte a víz. Ojam vizes, szurkos főüd.* [1900]: *Bocskoros,* 1889: *Bocskoros.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Bodolyó-tanya és a Románsor szomszédságában. A helybeliek szerint a *Bocskoros* névvel a névadók arra utaltak, hogy a terület a Románsor mellett fekszik, a bocskor ugyanis jellemzően a román népviselet része. A helynév és a román lakosság közötti összefüggés azonban kevéssé valószínű, a név ugyanis már egy 1900-ban keletkezett gazdasági térképen és az 1889-es kataszteri térképen is szerepel. Az 1920-as évek előtt a Románsor még külterületi rész volt, nem volt lakossága. — ÉGy., T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-E2.

Bodolyó lásd **Bodolyó-tanya**

Bodolyó-major lásd **Bodolyó-tanya**

Bodolyó-puszta lásd **Bodolyó-tanya**

Bodolyó-rész 2016: *Bodojóu-réisz ~ Bodojóusi-réisz.* — A Bodolyó-tanya környékén lévő szántóföldek összefoglaló elnevezése. A Bocirét és a Bocskoros tartozik ide. ***Bodolyósi-rész*** néven is említik. — ÉGy. — T9-E3.

Bodolyós lásd **Bodolyó-tanya**

Bodolyósi-rész lásd **Bodolyó-rész**

Bodolyósi-tanya lásd **Bodolyó-tanya**

Bodolyósi út lásd **Barackos út**

Bodolyósi utca lásd **Oncsa sor**

Bodolyó-tanya 2016: *Bodojóu-tanya ~ Bodojóusi-tanya ~ Bodojóu | Volt egy uraságnak egy gazdasága.* 1944: *Bodojótanya,* 1941: *Bodolyó-ma[jor],* 1926: *Bodojótanya,* [1925 k.]: *Bodolya mjr. [major],* 1918: *Bodolya mj. [major],* 1913: *Bodojótanya,* [1910]: *Bodolyo mjr [major],* 1909: *Bodojó t[anya],* 1906–1909: *Bodojó, Bodojó tanya, Bodolyó, Bodojós,* 1902: *Bodolyó tanya,* 1901: *Bodolyó,* [1900]: *Bodolyó,* 1898: *Bodolyó,* 1897–1905: *Bodojó, Bodojó puszta, Bodojó p[uszta],* 1889: *Bodojó major,* 1888: *Bodolya,* 1884: *Bodolyo maj[or],* 1884: *Bodolyor mjr. [major].* — Tanya a külterület déli-délkeleti részén, a Bocirét, a Bocskoros és a Barackos út szomszédságában. A vidék egykori földbirtokosainak volt a tulajdonában, először Tóth Mihály, majd a Bartsch család birtokolta. Az államosítást követően tehenészet volt. Ma már nem működik, de a gazdasági épületek még állnak. A név összefüggésben állhat a magyar nyelvterület más részein is előforduló *Bodola ~ Bodoló ~ Bodolyó ~ Bodolya* nevekkel, s végső soron személynevet gyaníthatunk benne. Esetleg a szomszédos Sás-völgyi-patak neveként szereplő *Bodozó* formával hozható összefüggésbe.

Bodolyó, Bodolyós, Bodolyósi-tanya, Bodolyó-puszta és ***Bodolyó-major*** formában is említik. Vö. Bodolyó-rész, Bodolyósi utca. — ÉGy., FNESz., HKFT., HKFT75., Hnt., L0.43.369.1, MaKF., MÁT., MVV. 5: 146, T0.43.369.1, T16.T.316, T21.TK.403, T22.B.IX.a.1514, T22.B.IX.a.1522, T22.B.IX.a.1523. — T9-F3.

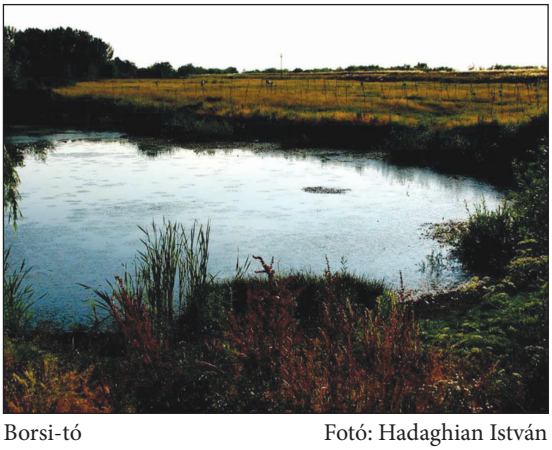
Bodolyó út lásd **Barackos út**

Bodozó-patak lásd **Sás-völgyi-patak**

Bogár-kút 2016: *Bogár-kút | Ot vóut szembe a Bodojóuval. Job kész felől. Ott is volt ety kút. Ahogy menni a Barackosi úton. | Valamikor valami sáskaimvázijó vóut, és onnam vízárammal locsolták a sáskákat, azér mongyák, hogy Bogár-kút.* — Kút a település külterületének délkeleti részén, a Bogár-kúti-dűlőn. A helybeliek szerint a név arra utal, hogy a környéken elszaporodtak a bogarak. Vö. Bogár-kúti-dűlő. — ÉGy.

Bogár-kúti-dűlő 2016: *Bogár-kúti-düllőü | Az erdő mellett a földek felfele.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Lóház-tábla, a Varga-vágás és a Szalárdi-erdő szomszédságában. Nevét a rajta álló Bogár-kútról kapta. — ÉGy. — T9-F3G4.

Borsi-tó 2016: *Borsi-tóu ~ Örméiny ~ Örvéiny ~ Örméiny-gödör ~ Örvéiny-gödör | A falu alat van egy nagy árok.* — Mélyedés a belterület szélén, a falu és a Berettyó-folyó között. A helybeliek szerint egy olyan tó, amely gyakran kiszárad. Ezen a részen állhatott a település valamikori vízimalma. A *Borsi* jelző az itt lakó családra utal. ***Örvény*** és ***Örvény-gödör*,** valamint ***Örmény*** és ***Örmény-gödör*** néven is említik. Az *örmény* szó a helyi nyelvjárásban a 'vízforgás' jelentésű *örvény* szó alakváltozata. — ÉGy., SzT. *örmény.* — T22-C1.

Borsi-tó Fotó: Hadaghian István

Cifrakút 1889: *Czifrakút.* — Földterület a település külterületének keleti-délkeleti részén, a Bodolyó-tanya szomszédságában. Egykor talán díszes kút állt rajta. — T0.43.369.1. — T9-F3G3.

Cigány-ér 1889: *Czigány ér.* — Vízfolyás a település külterületének nyugati részén. A szomszédos területek elnevezései alapján valószínű, hogy a település cigány lakossága a régebbi időkben is ezen a részen lakhatott. Vö. Cigány-legelő. — T0.43.369.1. — T8-D2.

Cigánygödör 2016: *Cigánygödör,* 1906–1909: *Téglavető,* 1897–1905: *Téglavető.* — Gödrös terület, a Bikarét része a belterület szomszédságában nyugat felől, a Szivárvány utca és a Cigánytelep között. A település cigány lakossága egykor itt vetette a vályogot. Innen a ***Téglavető*** elnevezése. A helyi cigányság a mai napig a Cigánygödör szomszédságában él. — ÉGy., L0.43.369.1. — T8-D2.

Cigány-legelő 2016: *Cigány-legelőü,* 1889: *Czigány legelő.* — Legelő a település külterületének nyugati részén, a Cigány-ér közelében. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-D2D3.

Cigánysor lásd **Cigánytelep**

Cigánytelep 2016: *Cigánytelep ~ Cigánysor | Valamikor a Cigánytelep, az ojam mocsaras hej vóut.* 1944: *Cigánytelep,* 1907: *Czigánytelep,* 1902: *Czigánytelep.* — Az Új sor nevű utca folytatása a belterület délnyugati részén. A település cigány lakossága él ezen a részen. ***Cigánysor*** néven is említik. Vö. Cigány-ér, Cigánygödör, Cigány-legelő. — ÉGy., Hnt. — T22-B4.

Csárda lásd **Szil-völgyi csárda**

Csatári-dűlő lásd **Dögkúti-dűlő**

Csatári út 2016: *Csatári út | Az Ortodoksz temetőtől fel végig az. | Egészen bevezet a falu alá.* 1889: *Csatári út.* — A Hegyközcsatárba vezető földút a település külterületének déli részén, a Román temető mellett vezet el. Vö. Csatári úti dűlő. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-D3D4.

Csatári úti dűlő lásd **Dögkúti-dűlő**

Csebáj lásd **Csebáj-bolt**

Csebáj-bolt 2016: *Csebáj-bóut ~ Csebáj ~ Norbi-bóut.* — Bolt a Központban, az ANL-blokk szomszédságában. Mindhárom névváltozat a tulajdonosra utal. A ***Csebáj*** a román *Ce-i baiu'?*

’Mi a baj?’ kifejezésre vezethető vissza, és a tulajdonos ragadványneve. ***Norbi-bolt*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Csegő-bolt lásd **Juci-bolt**

Cséki-árenda 1889: *Cséki árenda.* — Földterület a település belterülete és az Ó-Berettyó között. A név előtagja személynévi eredetű lehet. Az utótag a ’haszonbérletbe vett tanya, földterület’ jelentésű *árenda* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.369.1, ÚCsnT. — T9-E1.

Csendőr-tanya lásd **ANL-blokk**

Csengeri lásd **Csengeri-kúti-dűlő**

Csengeri-dűlő lásd **Csengeri-kúti-dűlő**

Csengeri-kút 2016: *Csengeri-kút | Vóut ott is kút, igen, vóut a főüdek közepin, csak az is be vóut tömve, már évek óta.* 1889: *Csengeri kút.* — Egykori kút a település külterületének déli részén, a Csatári út mellett. Ma már nem használják. A név előtagja családnév lehet. Vö. Csengeri-kúti-dűlő. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-D3.

Csengeri-kúti-dűlő 2016: *Csengeri-kúti-düllőü ~ Csengeri ~ Csengeri-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Második-forduló, a Harmadik-forduló, a Tag és a Dögkúti-dűlő szomszédságában. Nevét a rajta álló Csengeri-kútról kapta. ***Csengeri*** és ***Csengeri-dűlő*** néven is említik. — ÉGy. — T8-D3D4.

Csernovics-kastély lásd **Bartsch-kastély**

Csikókorlát 2016: *Csikóukorlát ~ Malom-rít | Tót Miháj ot nevelte a csikóit. A Berettyó és a falu köszt.* 1889: *Malom rét.* — Legelő a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. A név a ’csikólegelő’ jelentésű *csikókorlát* földrajzi köznévből alakult, s arra utal, hogy egykor ezen a területen legeltették Tóth és Bartsch földbirtokosok csikóit. A ***Malom-rét*** névváltozat pedig minden bizonnyal egykori vízimalom emlékét őrzi. — ÉGy., FKnT., T0.43.369.1. — T8-D1.

Csillagos lásd **Csillagos-tanya**

Csillagos-dűlő 2016: *Csillagozs-düllőü ~ Csillagosi-düllőü ~ Csillagosi-főüd ~ Csillagosi-főüdek ~ Katona-düllőü ~ Román Katona-düllőü.* — A Csillagos-tanyához tartozó szántóföld a település külterületének déli részén. ***Csillagosi-dűlő, Csillagosi-föld*** és ***Csillagosi-földek*** néven is említik. A ***Katona-dűlő*** és a ***Román***

Csikókorlát Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Katona-dűlő nevek előtagjai a román nemzetiségű Catona családra utalnak, a szántóföld egy része ugyanis az ő tulajdonukban van. — ÉGy. — T9-E4.

Csillagosi-dűlő lásd **Csillagos-dűlő**

Csillagosi-föld lásd **Csillagos-dűlő**

Csillagosi-földek lásd **Csillagos-dűlő**

Csillagosi-oldal lásd **Csillagos-oldal**

Csillagosi-tanya lásd **Csillagos-tanya**

Csillagosi út 2016: *Csillagosi út.* — A Csillagos-tanyához vezető műút, a település külterületének déli részén. Folytatása a Siteri út. — ÉGy. — T9-E3.

Csillagos-major lásd **Csillagos-tanya**

Csillagos-oldal 2016: *Csillagos-óudal ~ Csillagosi-óudal.* — Földterület a település külterületének déli részén. A Csillagos-tanya szomszédságában lévő földek összefoglaló megnevezése. A Varga-vágás, a Csillagos-dűlő, a Csengeri-kúti-dűlő és a Dögkúti-dűlő tartozik hozzá. ***Csillagosi-oldal***-ként is említik. — ÉGy. — T8-D4.

Csillagos-tanya 2016: *Csillagos-tanya ~ Csillagosi-tanya ~ Csillagos | Volt itt egy téjesz. … Egy gosztát volt, állatokat, szarvasmarhát tenyésztetteg benne, … és elatták egy olasz cégnek, és az olasz céktől ellopták az egész naty fermát [farmot], ety, komplet lebontották, istálót, földet, kerítést … az egyenlően van a földdel.* 1944: *Csillagostanya,* 1941: *Csillagos-ma[jor],* 1913:

Csillagostanya, 1909: *Csillagos t[anya],* 1907: *Csillagos tanya,* 1902: *Csillagos tanya,* 1901: *Csillagos,* [1900]: *Csillagos,* 1898: *Csillagos,* 1897–1905: *Csillagos tanya,* 1889: *Csillagos major,* 1884: *Új Csillagos m[ajor].* — Egykori tanya a település külterületének déli részén, a Varga-vágás, a Csillagos-dűlő, a Csengeri-kúti-dűlő és a Dögkúti-dűlő szomszédságában. A 20. század elején még a Bartsch család birtoka volt. A 20. század közepén államosították, és szarvasmarhákat tenyésztettek benne. Később egy olasz cég vette meg. A 2010-es évek közepén az épületek alapjai és a falak még álltak. Mára teljesen lebontották a valamikori tanyaépületeket. A névadás indítékát nem ismerjük. ***Csillagosi-tanya*** és ***Csillagos, Csillagos-major,*** illetve ***Új-Csillagos-major*** néven is említik. Vö. Csillagos-dűlő, Csillagos-oldal, Csillagosi út, Ó-Csillagos. — ÉGy., HKFT., Hnt., L0.43.369.1, MaKF., MVV. 5: 146, T0.43.369.1, T21.TK.403, T22.B.IX.a.1514. — T9-E3E4.

Csonka sor 2016: *Csonka sor ~ Miháj Viteázu ucca | A Fodbalpájának tart, ot kel kimenni a Diszpenzárnál. | Ez az ucca nem vóut végig.* 1906–1909: *Csonkasor,* 1897–1905: *Csonkasor, Csonka sor.* — Utca a belterület keleti részén, a Hajnal utca, a Szalai utca és a Zöldfa utca között. A *Csonka sor* névváltozat előtagja arra utal, hogy ez az utca sokáig csupán néhány házból állt, bizonyos értelemben tehát csonka volt. A ***Mihai Viteazu utca*** változat az utca hivatalos neve volt, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-C2.

Csuba utca 2016: *Csuba ucca.* — Utca a belterület északnyugati részén. A Hörcsögtelep része. Nevét az ott lakó Csuba családról kapta. — ÉGy. — T22-A2.

Danca lásd **Danca-patak, Danca-szél**

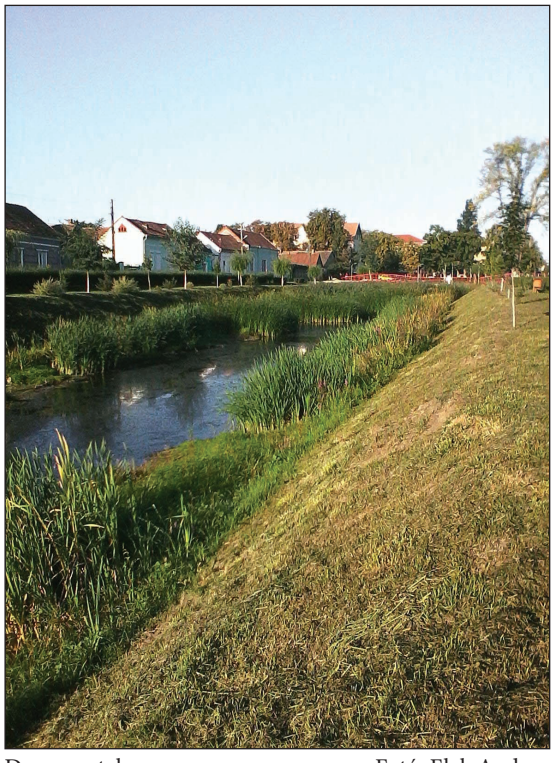
Danca-ér lásd **Danca-patak**

Danca-híd 1. 2016: *Danca-híd.* — A Danca-patak hídja a belterület központjában. A Dancaszél utcát és a Kerek Malom utcát köti össze egymással. — ÉGy. — T22-C2.

Danca-híd 2. 2016: *Danca-híd.* — A Danca-patak kisebbik hídja a belterület központjában. A Dancaszél utcát és a Kerek Malom utcát köti össze egymással. A tőle keletebbre lévő nagyobbik Danca-hídtól eltérően ez a híd csak gyalogos átkelésre alkalmas. — ÉGy. — T22-B2.

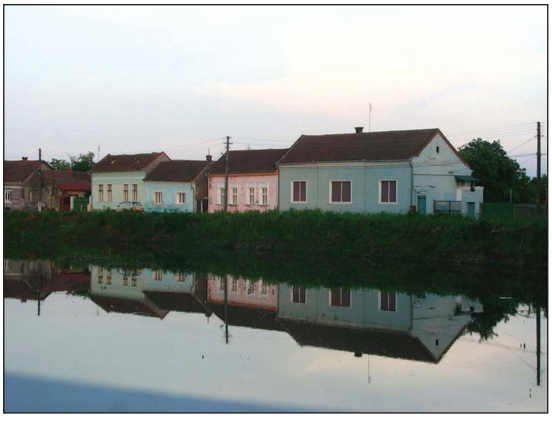
Danca-part lásd **Danca-szél**

Danca-patak 2016: *Danca-patak ~ Danca | Belejön a hátunk mögött a Berettyóba. ... Egy kis ér vagy patak.* 1941: *Danca-p[atak],* 1889: *Dancza patak,* 1884: *Dancza p[atak],* 1864: *Danza*-B[ach], 1859: *Dancza ér.* — Vízfolyás a település északi részén, a belterület központjában is kanyarog. Neve feltehetőleg a *danca* 'mélyebben fekvő, lapos terület, ahol megáll a víz' jelentésű földrajzi köznévre vezethető vissza. ***Danca*** és ***Danca-ér*** néven is említik. Vö. Danca-híd, Danca-szél. — ÉGy., FKnT., HKFT., MaKF., MKFT., T0.43.369.1, T1.S.101.703/4. — T22-B2.

Danca-patak Fotó: Elek Andrea

Danca-szél 2016: *Danca-szíl ~ Danca-part ~ Dancaszíl ucca ~ Horeá ucca,* 1906–1909: *Dancaszél, dancaszél,* 1897–1905: *Dancza szél, Danczaszél, Dancza.* — Utca a belterület északi részén, a Kerek Malom utca szomszédságában. Az elnevezés arra utal, hogy az ott lévő házak a Danca-patakra néznek, a folyó medre ugyanis párhuzamos az utcával. A név utótagja a 'vízpart' jelentésű *szél* köznév. ***Danca, Danca-part*** és ***Dancaszél utca*** néven is említik. A ***Horea utca***

Danca-szél Fotó: David Sabau

névváltozat hivatalos név volt, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., FKnT., L0.43.369.1. — T22-C2.

Dancaszél utca lásd **Danca-szél**

Derecskei-bolt 2016: *Derecskeji-bóut.* — Bolt a belterület déli részén, a Románsor szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kapta. Ma már nem működik. — ÉGy. — T22-B3.

Dienes halma 1889: *Dienes halma.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületének délkeleti részén. A név előtagjában személynevet gyaníthatunk. — T0.43.369.1. — T9-G3.

Disznófarm 2016: *Disznóufarm.* — Sertéstelep a település külterületének délnyugati részén, a Református temető szomszédságában. — ÉGy. — T8-C3.

Disznókút 2016: *Disznóukút,* 1889: *Disznó kút.* — Egykori kút, a település külterületének délnyugati részén állt. Ma már nincs meg, betömték. Bizonyára disznók itatására szolgált. Vö. Disznókút-dűlő. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-C3.

Disznókút-dűlő 2016: *Disznóukúd-düllőü ~ Disznóukúti ~ Disznóukúti-tábla | It vóut egy naty kút, a disznóuk itten deleltek. Meg ott ittak vizet. Ez a föld maga a Disznókúti. | A legelőtül az országút felé. Vóut ot régen ety kis akácos. Most is van ety kis erdőü. A kis erdőütül ki az országútig.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. Nevét a rajta lévő Disznókútról kapta. ***Disznókúti*** és ***Disznókúti-tábla*** néven is említik. — ÉGy. — T8-C3C4.

Disznókúti lásd **Disznókút-dűlő**

Disznókúti-tábla lásd **Disznókút-dűlő**

Disznópiac lásd **Kinti piac**

Diszpenszár lásd **Orvosi rendelő 1., 2.**

Dóci 1889: *Dóczi.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Hollandi-tanyától északra. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — T0.43.369.1. — T4-D5.

Dóci-rét 2016: *Dóuci-rít.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Kettős-kúti-dűlő és a jákóhodosi határ szomszédságában. Nevét valószínűleg a tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T8-B4C4.

Dózsa György utca lásd **Kerek Malom utca**

Dögkút 2016: *Dökkút.* — Kút a település külterületének déli részén, a Dögkúti-dűlő szomszédságában. Az elhullott állatokat hordták oda. — ÉGy. — T8-D4.

Dögkút-dűlő lásd **Dögkúti-dűlő**

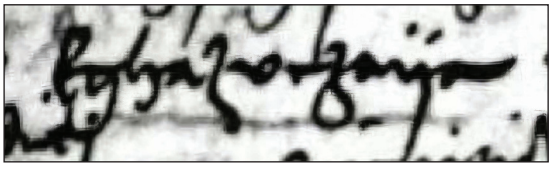
Dögkúti-dűlő 2016: *Dökkúti-düllőü ~ Dökkúd-düllőü ~ Csatári úti düllőü ~ Csatári-düllőü | Oda volt ásva egy ijen dökkút.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Csengeri-kúti-dűlő, a Csillagos-tanya és a Kocsis-dűlő szomszédságában. Nevét a rajta lévő Dögkútról kapta. ***Dögkút-dűlő***-ként is említik. A ***Csatári úti dűlő, Csatári-dűlő*** névváltozatok arra utalnak, hogy a földterület a Csatári út mellett fekszik. — ÉGy. — T8-D4.

Dr. Petru Groza utca lásd **Templom zug**

Ecsedi-fürdő 2016: *Ecsedi-fürdőü ~ Fürdőü,* 1884: *Savanyu-víz fürdő | A falutól északkeletre egy negyed órányira az erdő szélen volt egy fürdő, az úgynevezett »Savanyu-viz« hová abban a veszedelmes cholerás időben, 1831-ben is nagy számmal sereglettek a gyógyulást kereső betegek, s aztán később is sokan; … A viz két főforrásból csergedezett: az első a fürdő- és vendégházaknál, a másik – melyből üvegeket és hordókat szoktak megtölteni, hogy messze vidékre vigyék – nehány száz lépésnyire ettől. A viz gyógyhatását kitűnőnek állították tekintélyes orvosok és betegek. Vidéke is kellemes, közelében erdő, előtte a távolban a Rézhegyek magas félköre, azokig termékeny síkság, – mögötte a Berettyó kanyargó folyásán túl kis dombon Adorján vár kopasz romjai, melynek hátterét az érmelléki hegyek délkeleti oldalába épített Szent-Imre képezi… Most azonban a jótékony fürdő rombadőlve, forrása beomolva s helyén utszéli korcsma, nehány rozzant épülete.* — Egykori fürdő, mely a belterület szélénél, a Fürdő utcán húzódott. A hajdan népszerű fürdő 1870

körül zárt be. A név *Ecsedi* előtagja az egykori tulajdonosra utal. ***Fürdő*** és ***Savanyúvíz fürdő*** néven is említik. Vö. Fürdő utca 1. — ÉGy., MVV. 5: 146, K. Nagy 1884: 47–48.

Ecsedifürdő utca lásd **Fürdő utca 1.**

Az Egyház utcája lejegyzése 1489-ből (DF. 253825)

Egyház utcája 1884: *Egyház-utczája | E középkori kis városnak a már bemutatott klastromon s egyházán kívül más egyháza is volt, mely a klastrom alapitása előtt jóval, e község alakulásakor keletkezett. A már emlitett Varga-utcza mellett, párhuzamosan haladt egy másik, szintén már elpusztult utcza, melyet történeti emlékeink „Egyház-utczájának" neveznek, s melynek helyén, a mai „Madarászkert"-ben a hantok romokat s nagyobb mennyiségü emberi csontokat takarnak. E romok a község plebániai egyházának, s a csontok ez egyház hajdani temetőjének maradványai.* 1489/Prot.: *Eghazvtzaya.* — Egykori utca, ma már szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Madarász-kert és a Hörcsögtelep szomszédságában. A 16. században elpusztult plébániatemplom felé vezetett. — Bunyitay 3: 307, DF. 253825. — T8-C2D2.

Emlékmű lásd **Világháborús emlékmű**

Elby 2016: *Elbi ~ Hivőü bóut | Aszt hijják Hivőü bóutnak, a ruházsbóutot, ott az ócskaruhás bóutot. Az Imaház mellett. | Ety holland idős hölgynek a neve, aki régen alapitotta meg, azóta is segíti.* — Használtruha bolt a belterület központjában, a Városon, a Baptista imaház mellett. Megnevezése az *Elby* személynévből alakult, amely az üzlet alapítójára és támogatójára utal. A ***Hívő bolt*** névváltozat *Hívő* előtagja arra utal, hogy a bolt baptisták, a helybeliek szóhasználatával *hívők* tulajdona. — ÉGy. — T22-B2.

Első-forduló 2016: *Elsőü-fordulóu | Úgy osztottág be a határt, hoty három forduló legyen: az Első-fordulóba mindig búzát vetettek mek kalászost. A Második-fordulóba kukoricát és a Harmadik-fordulóba valamijen takarmánynövényt. | Tót Mihájé vóut ez a rész itten, mán innentől kezdve a Csillagostól egészen, ameddik tartott a szalárdi határ, és ott erdő vóut régen, s akkor Tót Miháj kiirtotta az erdőt, és felajánlotta Szalárt kösségnek, a falunak magának, felajánlotta, hogy aszt a részt odaaggya az embereknek a többi részét, ami ot vóut.* 1889: *I. Forduló.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. A név Szalárd kataszteri térképén szerepel. Ennek megfelelően főként azok ismerik és használják, akiknek alkalmuk volt rá, hogy ezeket a térképeket tanulmányozzák. A név utótagja a 'határrész' jelentésű *forduló* köznév. A név előtagja a Második-forduló és a Harmadik-forduló nevek előtagjával áll korrelációban. — ÉGy., FKnT., T0.43.369.1. — T8-C3C4.

Első számú Berettyó-parti őrház lásd **Első számú őrház**

Első számú őrház 1906–1909: *1ső sz[ámú] örház,* 1897–1905: *I számú Ber[ettyó] parti őrház, I-ső számú őrház.* — Őrház a település határában. A Partőrházzal vagy az Őrházzal lehet azonos. A helybeliek ebben a formában ma nem ismerik a nevet. ***Első számú Berettyó-parti őrház*** néven is szerepel. — L0.43.369.1.

Eperfa-dűlő 2016: *Eperfa-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Kertészeti-dűlő és a Piros kőhídi dűlő szomszédságában. A helybeliek szerint valamikor egy eperfa állt a területen, innen kapta a nevét. — ÉGy. — T8-C4.

Fácános 2016: *Fácános ~ Fácányos ~ Fácános-erdőü,* 1944: *Fácános.* — Erdő a település külterületének északkeleti részén, az Adorján és

Fácános Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

a Berettyó-folyó szomszédságában. A helybeliek szerint a földbirtokos létesítette azzal a céllal, hogy fácánokat tartson benne. A *Fácános* és ***Fácános-erdő*** névváltozatok mellett a szóbeli kommunikációban igen gyakori a palatalizált *Fácányos* forma is. — ÉGy., Hnt. — T9-F1.

Fácános-erdő lásd **Fácános**

Farkas-dűlő lásd **Kertészeti-dűlő**

Farnosi út 2016: *Farnasi út ~ Adorján út.* — Berettyófarnosra vezető földút, mely a település külterületének északkeleti részén, az Adorján nevű földterületen haladt keresztül. ***Adorján út*** néven is említik. — ÉGy. — T9-F1.

Ferences rendi kolostor lásd **Klastrom**

Filadelfia lásd **Filadelfia öregotthon**

Filadelfia öregotthon 2016: *Filadelfija öregothon ~ Filadelfija ~ Öregek othona ~ Öregothon | Ahun van ez az öregek othona, ot kastéj vóut régen. Akkor a Gosztátnak ot lett a köszpontya, székháza, az iroda. Asztán szülészet let belőle. Most meg az öregek othona.* — Épületegyüttes, mely a Bartsch-kastélyból és a Bartsch-kastély kertjében lévő épületből áll. Magát az öregotthont az 1990-es években nyitották meg. ***Filadelfia, Öregek otthona*** és ***Öregotthon*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Foglár lásd **Foglár-hát**

Foglár-hát 2016: *Foglár-hát,* [1900]: *Foglárhát,* 1889: *Foglárhát,* 1884: *Foglárhát erdő,* 1864: *Foglárhát Erdö,* 1808: *Foglár,* 1796–1799: *Foglár,* pag. — Szántóföld, korábban erdő a település külterületének délkeleti határszélénél, a Szalárdi-erdő és a Dienes halma szomszédságában. Egy részét ma is erdő borítja, a Szalárdi-erdő. A név előtagja feltehetőleg a 'falu közelében, a telekhez kimért toldás' jelentésű *foglár* földrajzi köznévből alakult. Utótagja a *hát* 'magasabban fekvő földterület' földrajzi köznév. ***Foglár*** és ***Foglár-hát-erdő*** néven is említik. — ÉGy., EH., FKnT., HKFT., Lipszky, Rep., MKFT., T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-G4.

Foglár-hát-erdő lásd **Foglár-hát**

Földvár 1889: *Földvár.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, az Adorján vár mellett. — T0.43.369.1. — T9-E1.

Föveny-zug 1889: *Fövény zug.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a farnosi határ mellett. — T0.43.369.1. — T9-F1.

Fő út lásd **Országút**

Fő utca lásd **Város**

Futás lásd **Halom**

Futballpálya lásd **Sportpálya**

Fürdő lásd **Ecsedi-fürdő, Vágóhíd**

Fürdő utca 1. 2016: *Fürdőü ucca ~ Ecsedifürdőü ucca ~ Pájinkafőüzőü ucca | A Hajnal ucca felinél befele van ety kis ucca.* — Utca a belterület keleti részén, a Hajnal utca és a Kotszeg szomszédságában. A név arra utal, hogy ezen az utcán jártak a 19. században a Savanyúvíz fürdőbe fürödni. ***Ecsedifürdő utca*** néven is említik. A ***Pálinkafőző utca*** névváltozat arra utal, hogy pálinkafőzőt is működtettek errefelé. Ma már sem a fürdő, sem a pálinkafőző nincs meg. — ÉGy. — T22-C2.

Fürdő utca 2. lásd **Templom zug**

Fűz-kút-domb [1900]: *Fűzkutdomb,* 1889: *Füzkút domb.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületének déli részén, a siteri határ mellett. A rajta lévő kútról nevezhették el, amely mellett bizonyára fűzfa állt. — T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-F4.

Fűztó 2016: *Fűsztóu ~ Fisztóu | Nem hítták asztat a főüdet semminek, csak úty, hoty Fisztó. Víz ált rajta mindig.* 1889: *Fűztó,* 1860: *Füztó.* — Vízállásos földterület a település külterületének nyugati részén, a Kenderföldek és a Bakvirágos-rét szomszédságában. A név előtagja arra utal, hogy fűzfák álltak a területen. A szomszédos szántóföldek megjelölésére is használhatják a nevet. Részei a Fűztó egy és a Fűztó kettő. — ÉGy., MKFT., T0.43.369.1. — T8-C2.

Fűztó egy 2016: *Fűsztóu egy,* 1889: *I. Fűztó.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Bakvirágos-rét és a Fűztó kettő között. Térképi megjelölés, kevesen ismerik. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-C2.

Fűztó kettő 2016: *Fűsztóu kettőü,* 1889: *II. Fűztó, Füztó II.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Fűztó nyugati oldala, az Apáti-rét mellett. Térképi megjelölés, kevesen ismerik. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-C2.

Gát lásd **Románsor**

Gólya-völgy 2016: *Góuja-vőügy,* [1865–1870 k.]: *Gólya-völgy.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Tótteleki-erdő, a Kokárdi és

a Latabár között. Lapályos terület lévén nyáron sok gólyát látni arra, erre utalhat az előtagja. Lásd Gólya-völgy (Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek, Siter). — ÉGy., T25.CPl.794. — T8-D4.

Granárium 2016: *Granárium ~ Profi.* — A Zöldfa utcán, a Nagy Guba-bolttal és a Tűzoltósággal szemben lévő épület. A 18. századi magtárépületet – amelyre a *Granárium* elnevezés utal – ma is használják. Jelenleg a Profi üzletlánc élelmiszerüzlete működik benne, ezért ***Profi***-ként is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Granárium Fotó: Bihar Megyei Értéktár

Guba-bolt lásd **Nagy Guba-bolt**

Gumijavító 2016: *Gumijavítóu.* — Épület a belterület déli részén, a Románsoron, a Pünkösdista imaház szomszédságában. Gumijavító működik benne. — ÉGy. — T22-C3.

Győri-kút 2016: *Győüri-kút.* — Kút a település külterületének keleti részén. A 19. századi térképeken is szerepel, név nélkül jelölve, és ma is megvan. Vö. Győri-rét. — ÉGy. — T9-F2G2.

Győri-rét 2016: *Győüri-rít | Vóut ott is ety kút.* [1900]: *Győrrét,* 1889: *Górrét.* — Legelő a település külterületének keleti részén, a Savanyú-legelő és a Hernyós szomszédságában. Rajta található a Győri-kút. A *Győri* előtag feltehetőleg egy ilyen nevű családra utal, akiről a kutat is elnevezték. ***Győr-rét***-ként is említik. A kataszteri térképen a területet jelölő *Gór-rét* forma elírás lehet. — ÉGy., T0.43.369.1, T21. TK.403. — T9-F2G2.

Győr-rét lásd **Győri-rét**

Hagyadán-bolt 2016: *Hagyadám-bóut.* — Bolt a belterület déli részén, a Zöldfa utcán, az Ortodox templommal szemben. Nevét *Hadaghian* nevű tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T22-C3.

Hajnal lásd **Hajnal utca**

Hajnal kocsma 2016: *Hajnal kocsma.* — Egykori kocsma a Hajnal utca északi végében. Ma már nincs meg. — ÉGy.

Hajnal utca 2016: *Hajnal ucca | Addig volt Szalárd. A telepítések után osztották ki az új házhejeket. A sarkám volt egy kocsma, a Hajnal kocsma. Innen kapta a nevét. | Bisztos ot kőt fel a nap.* 1906–1909: *Hajnal,* 1897–1905: *Hajnal ú[tca], Hajnal.* — Utca a belterület keleti részén, az Ecsedifürdő utca, a Csonka sor és a Szalai utca szomszédságában. ***Hajnal*** néven is említik a források. Vö. Hajnal kocsma. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-C2.

Halom 2016: *Halom | Van ott egy magaslat összehordva. Nagy villanyelosztó pózna van ott. Aszt híjják Halomnak.* 2001: *Halom ~ Futás | Régi háborús időkben a népek sokszor menekültek és nagy futások voltak. Mivel Szalárd sík területen fekszik, egy nagy halmot hordtak össze taligával az emberek, hogy ennek a halomnak a tetejéről megláthassák, merről jön az ellenség. Ezt a területet régen Futásnak nevezték, ma már úgy hívják: Halom.* — Kiemelkedés a település külterületének déli részén, Hegyköztóttelek és Szalárd között. A helybeliek egy része szerint a „török időben" csinálták, mások úgy gondolják, hogy jóval későbbi. A néphit szerint valaha ezen a területen is kincset ástak el. ***Futás*** néven is említi egy forrás. — ÉGy., Faragó–Fábián 2001: 41,191–192. — T8-D5.

Harmadik-forduló 2016: *Harmadik-fordulóu,* 1889: *III. Forduló.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének délnyugati részén, az Első- és a Második-forduló mellett keletről. A név a hivatali, hivatalos szóhasználat része, Szalárd kataszteri térképein szerepel. Ennek megfelelően főként azok ismerik és használják, akiknek alkalmuk volt rá, hogy ezeket a térképeket tanulmányozzák. A név utótagja a 'határrész' jelentésű *forduló* köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.369.1. — T8-D3D4.

Hatház lásd **Hatház utca**

Hatház utca 1897–1905: *Hatház ú[tca], Hatház.* — Egykori utca a településen, pontos helyét ma nem ismerik. ***Hatház*** néven is említik a for-

rások. A névadás idején bizonyára hat lakóház állt az utcában. — L0.43.369.1.

Hát-rét 2016: *Hát-rít | A Berettyón túl, ot lefele az a Hát-rít.* 1913: *Hátrét,* 1909: *Hátrét p[uszta],* 1907: *Hátrét p[uszta],* 1906–1909: *Hátrét,* 1902: *Hátrét p[uszta],* 1901: *Hátrét,* [1900]: *Hátrét,* 1898: *Hátrét,* 1897–1905: *Hátrét, Hátrét puszta,* 1889: *Hátrét,* 1884: *Hát rét,* 1860: *Kis hát rét.* — Szántóföld a település külterületének északi részén. A biharvajdai, a hegyközszentimrei és a jákóhodosi határra is kiterjed. A név előtagja a *hát* földrajzi köznév, amely vagy a 'valami mögött fekvő terület', vagy a 'környezeténél magasabban fekvő terület' jelentésben szerepel a névben. ***Hát-rét-puszta*** és ***Kis-Hát-rét*** néven is említik. Lásd Hát-rét (Biharvajda, Hegyközszentimre, Jákóhodos). — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., L0.43.369.1, MKFT., MVV. 5: 146, T0.43.369.1, T21.TK.403, T22.B.IX.a.1514. — T4-C5D5.

Hát-rét-puszta lásd **Hát-rét**

Hegyköz 2016: *Hetyköz.* — Annak a kistérségnek a megnevezése, amelyhez Szalárd is tartozik. Egy hegylábi dombvidék, amelynek még a legmagasabb pontja is csupán 289 méter magas. Szilágyi Ferenc szerint „A legbiztosabban délnyugati irányból lehet lehatárolni, a Sebes-Körös-Berettyó vízválasztója mentén …, de minden más irányban összeolvad ez a kis tájegység a szomszédjaival. Keleten és délkeleten a Rézaljával, északkeleten a felső Berettyó-vidékkel, északon az Érmellékkel, nyugaton a Bihari-síkkal. Ha a tájegység természeti képére helyeznénk a hangsúlyt, akkor talán a Rézaljával együtt lenne érdemes tárgyalnunk, ha viszont a társadalmi vonatkozások érdekelnek bennünket, akkor a Bihari-síkkal, esetleg az Érmellékkel együtt, de ezektől semmiképpen nem elválasztva kell vizsgálódnunk." A kistérséget két részre szokás osztani: az északi része az Alsó-Hegyköz, a déli része pedig a Felső-Hegyköz nevet viseli. Szalárd település az Alsó-Hegyköznek a része. A *Hegyköz* elnevezés azt jelenti, hogy az ott élő emberek számára ez a terület olyan, mint egy hegyvidék. — ÉGy., Szilágyi 2013: 55.

Hegyközszentimrei út 2016: *Hetykösszentimreji út ~ Szentimreji út,* 1889: *Hegyköz-Szent-Imrei út.* — A Hegyközszentimrére vezető műút a település külterületének északi részén. ***Szent-imrei út*** néven is említik. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-D1.

Hernyós 2016: *Hernyóus,* [1900]: *Hernyós,* 1884: *Hernyos erdö,* 1864: *Hernyós Erdö.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Bodolyó-tanya és Újfegyvernek település szomszédságában. Részei a Kis-Hernyós, a Nagy-Hernyós, a Magyar-Hernyós és az Oláh-Hernyós. A 19. században a területet még erdő borította, amely ***Hernyós-erdő*** néven szerepel a térképeken. Talán az erdőt pusztító hernyókra utalhat a név, de kapcsolatban állhat a 19. században elterjedő selyemhernyó-tenyésztéssel is. — ÉGy., HKFT., MKFT., T21.TK.403. — T9-G2.

A Hernyós a második katonai felmérés térképén

Hernyós-erdő lásd **Hernyós**

Hívő bolt lásd **Elby**

Hodosi út lásd **Jákóhodosi út**

Hodos utca lásd **Sás utca**

Hollandi-tanya 2016: *Hollandi-tanya ~ Hollan-tanya,* 1889: *Hollandi tanya,* 1884: *Hollandi tn. [tanya],* 1884: *Hollándi tn. [tanya].* — Egykori tanya a település külterületének északi részén. Ma már nincs meg. ***Holland-tanya***-ként is említik. Az előtag névadási indítékát nem ismerjük, utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., HKFT., HKFT75., T0.43.369.1. — T4-D5.

Holland-tanya lásd **Hollandi-tanya**

Horea utca lásd **Danca-szél**

Horthy Miklós utca lásd **Város**

Hosszú-rét 2016: *Hosszú-rít | A Puszta út végében a hodosi földekkel határos. | Ez azér Hosszú-rét, mert it háromszász-háromszászhetvem*

méter hosszúk a földek. — Nagy kiterjedésű föld a település külterületének délnyugati részén, a jákóhodosi határszélen, a Puszta úttól délre. A név előtagja a terület alakjára utal. — ÉGy. — T8-B3C3.

Hörcsögtelep 2016: *Hörcsöktelep ~ Telep | Gúnynév. Igen, azér, mert ott ojan emberek laktak a kollektíva idejébe, hogy nyom vóut a hullámtéren át a Berettyón, a túlsó oldalt megint, rendes nyom, lehetet menni mellette, és tulrul a Hát-réten ot pedik szették: tengerit, napraforgót, minden, amit leheted guberálni, azér kereszteltük el Hörcsöktelepnek. Mint a hörcsög, guberáltak.* — Több utcából álló településrész a belterület északnyugati részén. Ide tartozik a Varga utca és a Csuba utca is. A név eredetére vonatkozóan nincsenek biztos ismereteink. Egyesek szerint egy időben a területen elszaporodtak a hörcsögök, mások szerint a Hörcsögtelep lakóinak életmódja szolgált a névadás alapjául. ***Telep*** néven is említik. — ÉGy. — T22-A2B2.

Hörpi 2016: *Hörpi.* — Egykori söröző, melynek épülete a Zöldfa utca déli részén, a Kultúrotthon szomszédságában áll. Ma már nem működik. A név a *hörpint* igéből származtatható. — ÉGy. — T22-B2.

Hungaroring 2016: *Hungaroring.* — Kör alakú, aszfaltozott utcarész a település központjában. A név a magyarországi autóversenypályára utal. — ÉGy. — T22-B2C2.

Húsbolt lásd **Nagy Guba-bolt**

Húsüzlet lásd **Nagy Guba-bolt**

Imaház lásd **Baptista imaház 1.**

Ingyenkonyha lásd **Agapé**

Iskola 2016: *Iskola ~ Szalárdi János általános iskola.* — Épületegyüttes a Zöldfa utcán. Elemi és általános iskolát működtetnek benne. Három épület tartozik hozzá, a Régi iskola, a Kis iskola, illetve a Nagy iskola. Szalárdi János 17. századi történetíró nevét a 2010-es évek elején vette fel, így lett a neve ***Szalárdi János általános iskola.*** — ÉGy. — T22-B2.

Izsó-lapos 1889: *Izsólapos.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Madarász-kerttől délre. A név előtagja bizonyára személynévi eredetű. Az utótagja a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.369.1. — T8-C2.

Jákóhodosi út 2016: *Jákóuhodosi út ~ Hodosi út,* 1889: *Jákó-Hodosi út.* — Műút a település külterületének nyugati részén, Szalárd és Jákóhodos között húzódik. ***Hodosi út*** néven is említik. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-C2.

Jegyzőlak lásd **Agapé**

Jószágpiac lásd **Kinti piac**

József Attila utca lásd **Belső-Kodrák**

Juci-bolt 2016: *Juci-bóut ~ Jucika-bóut ~ Csegőü-bóut.* — Élelmiszerbolt a Központban, a Tűzoltóság és az Iskola között. Jellegzetes piros téglás épület. Többféle megnevezését tulajdonosáról kapta: ***Jucika-bolt***-ként és ***Csegő-bolt*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Jucika-bolt lásd **Juci-bolt**

Kadrátos utcák lásd **Kodrák**

Kastély lásd **Bartsch-kastély**

Katolikus temető 2016: *Katóulikus temetőü.* — A Román temető része, a belterület délnyugati részén található. — ÉGy. — T22-B4.

Katolikus templom Fotó: Megyeri Julia

Katolikus templom 2016: *Katóulikus templom.* — Templomépület a belterület északi részén, a Városon. 1939 augusztusában szentelték fel. — Dani 2017b: 127, ÉGy. — T22-B2.

Katona-dűlő lásd **Csillagos-dűlő**

Kendereskert 1889: *Kendereskert.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a belterület mellett keletről. A név a terület egykori funkciójára utal. Ma már szántóföldek húzódnak a területen. — T0.43.369.1. — T9-E2.

Kenderföld lásd **Kenderföldek**

Kenderföldek 2016: *Kenderfőüdek ~ Kenderfőüd | Ojan kis ötárisok. ... Azok voltak a legjop főggyeji a falunak.* 1889: *Kenderföldek.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, az Apáti-rét és a belterület szomszédságában. Egykor kendert termesztettek rajta. Ma már jó része használaton kívül van. ***Kenderföld-***ként is említik. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-C2.

Kerek Malom utca 2016: *Kerek Malom ucca ~ Malom ucca ~ Dóuzsa György ucca | Ahogy mety ki az ucca Szentimrének, az a Malom ucca. ... A háta meget van ety kissebb ucca, az meg a Kerek Malom ucca. | A falu végém volt egy vízimalom.* 1906–1909: *Malom, Malom u[tca],* 1897–1905: *Malom ú[tca], Malom, Malom útcza.* — Utca a belterület északkeleti részén. A *Kerek* előtag az utca alakjára utal, a *Malom* pedig arra, hogy egykor vízimalmot működtettek itt. A helyiek egy része különbséget tesz a *Malom utca* és a *Kerek Malom utca* között, az egyik utca a másik folytatása. Sokan viszont úgy gondolják, hogy a két név ugyanazt a hosszabb utcát jelöli. A ***Dózsa György utca*** névváltozat hivatalos elnevezése volt ennek a résznek, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-C1C2.

Kéri utca 2016: *Kéiri ucca ~ Kéiri uccája ~ Potyapina ucca ~ Potya ucca.* — Utca a belterület délnyugati részén, a Külső-Kodrák és a Románsor között. A *Kéri utca* névváltozat az egyik ott lakó családra utal, a helybeliek által sokat emlegetett Kéri bácsi a falu suszterje volt. ***Kéri utcája-***ként is említik. A ***Potyapina utca*** és a ***Potya utca*** névváltozatok a helybeliek szerint arra utalnak, hogy hajdanán a férfiaknak ezen az utcán lehetett „potyázni”. — ÉGy. — T22-B3.

Kéri utcája lásd **Kéri utca**

Kertészet 2016: *Kertéiszet.* — Tanya a település külterületének délnyugati részén, a Nagy-mezőn. Eredetileg az állami vagy a kollektív gazdaságé volt, s itt volt a kertészete. Jelenleg magántulajdonban van. Vö. Kertészeti-dűlő. — ÉGy. — T8-C4.

Kerek Malom utca Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Kertészet-dűlő lásd **Kertészeti-dűlő**

Kertészeti-dűlő 2016: *Kertéiszeti-düllőü ~ Kertéiszed-düllőü ~ Farkazs-düllőü ~ Verezs-düllőü | A Kenderföldöm meg azon kívül, it volt a kollektíva kertészete. | Azér hívják Kertészeti-dűlőnek, mer it volt a Kertészet. ... Az épületek is megvannak, csak már nem kertészettel foglalkozik, hanem natykultúrával.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Nagy-mezőn. A Kertészethez tartozik. ***Kertészet-dűlő-***ként is említik. A ***Farkas-dűlő*** változat előtagja feltehetőleg a tulajdonosra utal. A ***Veres-dűlő*** névváltozat bizonyára a szomszédos területet jelölő Veres kőhídi dűlő névvel van összefüggésben. — ÉGy. — T8-C4.

Kettes-kút lásd **Kettős-kút**

Kettős-kút 2016: *Kettőüs-kút ~ Kettes-kút ~ Naty-kút | Az létezik most is. Van egy nagy darab legelő, láccik itten, és régen sok jószág volt, és kézzel húszták a vizet, és Kettős-kút azért, mert két kút, kútágas, szembe egymással, egy naty kút van ott.* 1889: *Nagy kút.* — Egykori kút a település külterületének délnyugati részén. ***Kettes-kút*** néven is említik. A *Kettős ~ Kettes* előtag arra utal, hogy eredetileg két vödör tartozott hozzá. ***Nagy-kút*** néven is említik. Vö. Kettős-kúti-dűlő. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-C3.

Kettős-kúti-dűlő 2016: *Kettőüs-kúti-düllőü ~ Naty-kúti-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Dóci-rét és a Disznókúti-dűlő szomszédságában. Nevét az egykor rajta álló Kettős-kútról kapta, amelynek

a másik megnevezése alapján ***Nagy-kúti-dűlő*** néven is említik. — ÉGy. — T8-C4.

Kincses 1889: *Kincses.* — Földterület település külterületének északnyugati részén, a Pap-rét-től északra. Az elnevezés utalhat arra, hogy jó minőségű terület, de akár arra is, hogy a néphagyomány szerint valaha itt kincset leltek. Az utóbbiról a helyieknek nincs tudomásuk. — FKnT., T0.43.369.1. — T8-C1.

Kinti piac 2016: *Kinti pijac ~ Állatpijac ~ Disznóupijac ~ Jóuszákpijac ~ Naty pijac | A sarogban. ... A Csillagosi úton.* — Állatpiac a belterület déli részén, a Csillagosi út mellett. A ***Nagy piac*** és a *Kinti piac* névváltozatok előtagjai a Kis piac és a Benti piac nevek előtagjaival állnak összefüggésben. Az állatpiac ugyanis jóval nagyobb és a belterülettől távolabb van, mint az élelmiszerpiac. Az idősebb adatközlők elmondása szerint régebben a mai Sportpálya helyén tartották az állatvásárokat. A Kinti piac a falu bővülésével került át a mai helyére. ***Állatpiac, Disznópiac*** és ***Jószágpiac*** néven is említik. — ÉGy. — T22-C3.

Kis-árenda 1889: *Kis arenda, Kis árenda.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén. Az *árenda* földrajzi köznév jelentése 'haszonbérletbe vett tanya, földterület'. — FKnT., T0.43.369.1. — T9-F1.

Kis-erdő 2016: *Kis-erdőü | Ott is vóut ety kis akácos, a tanyán kívül. Az vóut a Kis-erdőü.* — Akácos a belterület mellett nyugatról, a Kollektív-tanya és a Református temető szomszédságában. Vö. Kis-erdő-hát. — ÉGy. — T8-D3.

Kis-erdő-hát 2016: *Kis-erdőü-hát,* 1909: *Kis erdőhát,* 1889: *Kis-Erdőhát,* 1860: *Kiserdö hát.* — Szántóföld és legelő a település külterületének nyugati részén, a Református temető és a Kis-erdő szomszédságában. A Kollektív-tanyához tartozott. — ÉGy., MKFT., T0.43.369.1, T22.B.IX.a.1514. — T8-B3C3.

Kis Guba-bolt 2016: *Kizs Guba-bóut ~ Orsi-bóut | Korpát meg ijem mindemfélét árulnak.* — Épület a belterület északi részén, a Zöldfa utcán, a Kultúrotthonnal szemben. ***Orsi-bolt*** néven is említik. A *Kis Guba* és az *Orsi* előtagok a tulajdonosra utalnak. A *Kis Guba* és a *Nagy Guba* ragadványnevek a településen: Kis Guba a fiatalabb, Nagy Guba pedig az idősebb utódja a szalárdi Guba családnak. — ÉGy. — T22-B2.

Kis-Hát-rét lásd **Hát-rét**

Kis-Hernyós 2016: *Kis-Hernyóus.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Győri-rét és Újfegyvernek település szomszédságában. A Hernyós része. Vö. Nagy-Hernyós. — ÉGy. — T9-G2.

Kis iskola 2016: *Kis iskola.* — Az Iskola egyik épülete. A Zöldfa utca északi felén áll, a Nagy iskola épülete mellett. — ÉGy. — T22-B2.

Kis Jóska-kút 2016: *Kis Jóuska-kút.* — Egykori kút, mely a település külterületének nyugati részén állt. Ma már nincs meg. Vö. Kis Jóska kútja. — ÉGy.

Kis Jóska kútja 2016: *Kis Jóuska kúttya | A Puszta út mellet vóut. Meg is vóut még ezelőt vagy negyven évvel. It van egy nagy mocsaras rész, egy naty kanálist csinált ide a kommunizmus, de sokkal rosszabbat csinált vele, mint régen.* — Az egykori Kis Jóska-kút körül lévő szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Puszta út szomszédságában. — ÉGy. — T8-B3C3.

Kis-lapos 2016: *Kis-lapos ~ Kis-lapis ~ Lapos ~ Lapis.* — Belterületi rész, a Kultúrotthon környéke. Feltehetően lapályos rész lehetett. A név utótagja a *lapos ~ lapis* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' jelentésű földrajzi köznév. A *Kis-lapos* név előtagja a Nagy-lapos előtagjával áll korrelációban. ***Lapos*** néven is említik. — ÉGy., FKnT. — T22-B2.

Kis piac lásd **Benti piac**

Kis-Tag 2016: *Kis-Tag.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, közel a belterülethez, a Román temető és a Nagy-Tag szomszédságában. A Tag nevű földterület kisebbik részét jelöli. — ÉGy. — T8-D3.

Klastrom 2016: *Klastrom ~ Ferences rendi kolostor ~ Kolostor.* — Egykori ferences rendi kolostor, mely a belterület északi részén, a mai Református templom közelében állt, a templomtól északra. Ma már nincs meg. A források szerint a 15. században alapították, és 1451-ben Vitéz János püspök hosszabb időt töltött itt. A klastromot a törökök 1660-ban pusztították el, de a helyi emlékezet még mindig számon tartja. ***Ferences rendi kolostor*** és ***Kolostor*** néven is említik. — ÉGy., MVV. 5: 146. — T22-B2.

Kocsárdi lásd **Kulcsárdi**

Kocsis-dűlő 2016: *Kocsizs-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Csatári út mellett. Nevét *Kocsis* nevű tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T8-D4.

Kocsordos 1. 1889: *Kocsordos.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Bodolyó-rész területén, a Bodolyó-tanya szomszédságában. A megnevezés bizonyára a *kocsordfű* nevével van összefüggésben. — T0.43.369.1, ÚMTsz. — T9-F3G3.

Kocsordos 2. 1889: *Kocsordos.* — Földterület a település külterületének északi részén, az Adorján vár szomszédságában, a Vár-lapostól északra. A megnevezés bizonyára a *kocsordfű* nevével van összefüggésben. — T0.43.369.1, ÚMTsz. — T5-E5.

Kodrák 2016: *Kodrák ~ Kodrák uccák ~ Kadrátos uccák | Nem így, egyenesre mentek ki a földek, hanem kodrákosan. | Valamikor ez a rész ki lett oszva a szegényeknek. | Ez ojan szegényebb ucca vóut. Leníztík őket, a kodrákijakat.* 2001: *Kodrák | Szalárdon két utca helyén régen legelők voltak. S annak idején, mielőtt az építkezésekbe fogtak volna, kijöttek a mérnökök és felmérték a területet, hogy ennyi kodrát, annyi kodrát. Erről aztán a faluhoz közelebb eső utca ma is a Belső Kodrák, a távolabbi a Szílső Kodrák nevet viseli.* 1906–1909: *Quadrát, Quad[rat],* 1897–1905: *Quadrat, Quadrát.* — Több utca összefoglaló megnevezése. A *kodrák* szó a *kvadrát* 'négyzet', *kvadrátos* 'négyzet alakú, négyszögletes' lexémákkal hozható összefüggésbe. A Kodrák ugyanis olyan, viszonylag új része a településnek, amely egyenes, négyzetalakú utcahálózatból tevődik össze. ***Kodrák utcák*** és ***Kadrátos utcák*** nevén is említik. Vö. Belső-Kodrák, Külső-Kodrák. — ÉGy., ÉrtSz., Faragó–Fábián 2001: 46–47, L0.43.369.1, ÚMTsz. — T22-B3.

Kodrák utcák lásd **Kodrák**

Kokárdi 2016: *Kokárdi | A Tótteleki-erdőtül, szóval jött a Síteri útig. Ahogy menni Síterbe, addig nyúlt. Ety parcella, aszt úty hítták, Kokárdi. A románoknak atták asztat. Aszt osztották.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Siteri út, a Gólya-völgy és a Sás-völgy szomszédságában. A név eredetére vonatkozóan nincsenek ismereteink. — ÉGy. — T8-D4.

Kolerás temető 2016: *Kolerás temetőü | A járvány pusztítása idején temettek oda.* — Temető a belterület nyugati részén, a Református temető része. A 19. században ebbe a részbe temették a kolerajárvány áldozatait. Ma már elhanyagolt, elgazosodott része a falunak. — ÉGy. — T22-A3.

Kollektíva lásd **Kollektív-tanya**

Kollektív-tanya 2016: *Kollektíf-tanya ~ Kollektíva | A temetőnél. ... Csak le vannak annak már töb része bontva.* — A 20. század második felében működő kollektív gazdaság, az ún. kollektíva tanyája, a belterület nyugati részén. A gazdaság épületeinek többségét ma már nem használják, romos állapotban vannak. ***Kollektíva*** néven is említik. — ÉGy. — T22-A4.

Kolónia lásd **Románsor**

Kolostor lásd **Klastrom**

Kondoros 1889: *Kondoros.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Bodolyó-tanya szomszédságában. A kifejezés talán személynévi eredetű. Emellett az sem kizárt, hogy a 'göndör' jelentésű *kondor* köznév *-s* melléknévképzős alakjára vezethető vissza, vagy esetleg egy régi *kondor* 'hód' jelentésű szóból alakult. — FNESz., SzT., T0.43.369.1, ÚCsnT. — T9-F3.

Kossuth lásd **Kossuth utca**

Kossuth Lajos utca lásd **Új sor**

Kossuth utca 1906–1909: *Kossuth,* 1897–1905: *Kossuth ú[tca], Kossuth u[tca], Kossuth.* — Utca a belterületen, közelebbi helyét nem ismerjük. Az írásos dokumentumok szerint a 19. század végén és a 20. század elején ez a név nem a jelenlegi Új sor, hanem egy másik utca neve volt. ***Kossuth*** formában is említik. — L0.43.369.1.

Kotszeg 2016: *Kocceg ~ Május eggy ucca | Megy eggy ucca a Hajnal uccának meg a Pijacnak, az a Kocceg. ... Abba ety pár ház van csak.* — Kisebb utca a belterület északi részén, az Ecsedifürdő utca, a Hajnal utca és a Danca-szél szomszédságában. A *Kot* előtag valószínűleg a *kotú* 'mocsaras, lápos terület; hajlat, mélyedés' jelentésű földrajzi köznévre vezethető vissza, az utótag a *szeg* 'a falunak valamely része' földrajzi köznév. Ilyen nevű utcát a szomszédos Jákóhodos településen is találunk. A ***Május 1. utca*** névváltozat hivatalos utcanév volt, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., FKnT. — T22-C2.

Körforgalom 2016: *Körforgalom.* — A település egyetlen körforgalmú útszakasza, a Város, a Zöldfa utca, a Kerek Malom utca és a Danca-szél

találkozásánál. Néhány éve létesült. Többnyire magával a település központjával azonosítják. — ÉGy. — T22-B2.

Központ 2016: *Köszpont.* — Belterületi rész, a Város, a Zöldfa utca, a Kerek Malom utca és a Danca-szél környéke. A magyarok által lakott településrész központja. — ÉGy. — T22-B2.

Községház lásd **Régi községháza**

Községháza lásd **Polgármesteri hivatal**

Krém-sziget 2016: *Kréim-sziget ~ Sziget | Ety kisz szigetem voltak. Körbe voltak vízzel, ety kizs bejárat vóut.* — Annak a területnek a megnevezésére szolgált, amelyen a település cigány lakossága élt régebben. Ma már kaszáló, a Bikarét része. A helybeliek emlékezete szerint a szigetiek kunyhókat építettek a területre. Rossz, szegényes körülmények között éltek, vályogvetéssel foglalkoztak. Körbeásták magukat és a lakásaikat, így kapta a lakónegyedük a ***Sziget,*** az árokszerű rész, ahol dolgoztak, pedig a *Cigánygödör* nevet. A *Krém-sziget* névváltozat előtagja néhány adatközlő szerint arra utal, hogy az ott élők nem figyeltek a tisztaságra és a higiéniára, volt olyan lakója, aki szinte bárhol elvégezte a dolgát. — ÉGy. — T22-B3.

Kulcsárdi 2016: *Kulcsárdi ~ Kocsárdi ~ Kúcsárdi ~ Kúcsádi | A Hodosi út és a Berettyó között. ... Valami méltóságoknak a főggye lehetett ot, kulcsároknak.* 1889: *Kulcsárdi,* 1860: *Kacsardi.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Hodosi út és a Bakvirágos-rét szomszédságában. ***Kocsárdi*** formában is említik. A névadás indítékát nem ismerjük. Lásd Kulcsárdi (Jákóhodos). — ÉGy., MKFT., T0.43.369.1. — T8-B2C2.

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2016: *Kultúrothon ~ Kultúrház ~ Új kultúrothon.* — Épület a belterület nyugati részén, az Új sor és a Zöldfa utca találkozásánál. Az 1960-as években építették. Erre utal az ***Új kultúrotthon*** elnevezés. Az elődje, a régi kultúrotthon az Orvosi rendelő helyén állt. ***Kultúrház*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Kutyakaparó 1889: *Kutyakaparó.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Dienes halma mellett, az Oláh-Hernyós területén. A névadás indítékát nem ismerjük. E név gyakori csárdák megnevezéseként. — Kis 1993, T0.43.369.1. — T9-G3.

Külső-Adorján 2016: *Külsőü-Adorján,* 1889: *Külső-Adorján.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Belső-Adorján, a Fácános és a belterület szomszédságában. Az Adorján része. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-E1.

Külső-Kodrák 2016: *Külsőü-Kodrák ~ Szílsőü-Kodrák,* 2001: *Szílső Kodrák,* 1906–1909: *K[ülső] Quad[rat], k[ülső] Quad-[rat],* 1897–1905: *Külsö Quadrat, Külső Quadrát, Sz[élső] Quadrat.* — Utca, a belterület délnyugati részén, a Belső-Kodrák és a Kéri utca között. A Kodrák nevű részhez tartozik. A *kodrák* szó valószínűleg a *kvadrát* 'négyzet', *kvadrátos* 'négyzet alakú, négyszögletes' lexémákra vezethető vissza. A Kodrákhoz tartozó utcák ténylegesen négyszög alakzatban helyezkednek el. ***Szélső-Kodrák*** néven is említik. — ÉGy., ÉrtSz., Faragó–Fábián 2001: 47, L0.43.369.1, ÚMTsz.

Lapos lásd **Kis-lapos**

Latabár Fotó: Béres Tibor

Latabár 2016: *Latabár, Latabáron, Latabárba ~ Latobár ~ Latobárd ~ Latobári-düllőü | A Szil-vőügy, annak a vígibe van egy darab, aszt hívják Latabárnak. | Vóut valamikor ott egy falu.* — Elpusztult középkori település, ma nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a hegyközkovácsi Pártferma és a Szil-völgy szomszédságában, területének nagy része később Hegyközcsatár határába olvadt be. A helynév a *Lotibar, Latibar* személynévből jött létre (vö. 1221/1550: virum militarem nomine *Latibar*), és birtoklást fejezhetett ki. Napjainkban ***Latabárd*** és ***Latabári-dűlő*** formában is említik. Vö. Latabár-alj, Latabári út. Lásd Latabár (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Jákóhodos), Latabári-erdő (Hegyköztóttelek). — ÁSz. 482, ÉGy., Rácz 2022: 178. — T8-C5.

Latabár-alj 1889: *Latabár alj.* — Egykori szántóföld a település külterületének déli részén, a Latabár mellett. — T0.43.369.1. — T8-D5.

Latabárd lásd **Latabár**

Latabári-dűlő lásd **Latabár**

Latabári út 2016: *Latabári út ~ Latobári út.* — Útszakasz a település délnyugati határában, az országút azon szakasza, amely a Latabár nevű szántóföld mellett halad el. — ÉGy. — T8-B5.

Legelő-szél lásd **Románsor**

Lila bolt 2016: *Lila bóut ~ Panni-bóut.* — Épület a belterület keleti-délkeleti részén, a Románsoron. ***Panni-bolt*** nevét tulajdonosáról kapta. A *Lila bolt* névváltozat előtagja az épület színére utal. — ÉGy. — T22-C3.

Linek-rakodó 2016: *Linek-rakodóu.* — A Farnosi út része, a település külterületének északkeleti részén található. A név utótagja arra utal, hogy az út egy részét rakodóhelyként használták. Az előtaggal kapcsolatban a helyiek csupán annyit tudtak biztosan, hogy néhány éve még volt *Linek* nevű család a településen. A név talán velük hozható összefüggésbe. — ÉGy.

Lóház-tábla 2016: *Lóuhász-tábla,* 1889: *Lóház tábla, Lóháztábla.* — Szántóföld a település külterületének keleti-délkeleti részén, a Barackos út, a Szénégető, a Varga-vágás és a Bogár-kúti-dűlő szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-F3.

Madarász lásd **Madarász-kert**

Madarász-kert 2016: *Madarász-kert ~ Madarász | A Madarász-kert, asz tulrul van a Berettyón.* 1901: *Madarászkert | Azonban a mai u. n. Madarászkert helyén is hajdan templom állhatott, melynek még látszanak a nyomai.* 1889: *Madarászkert,* 1884: *Madarászkert.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Hát-rét és a Berettyó-folyó között. Az ásatások szerint a területen állhatott a ferences rendiek plébániatemploma. Erre utalhat a szomszédos szántóföld, *Egyház utcája* neve is. Röviden ***Madarász*** néven is említik. A névadás indítékát nem ismerjük. — Bunyitay 3: 307, ÉGy., MVV. 5: 146, T0.43.369.1. — T8-C1.

Magyar-Hernyós 2016: *Magyar-Hernyóus,* 1889: *Magyarhernyós.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, az Oláh-Hernyós és a Bodolyó-tanya szomszédságában. A Nagy-Hernyós része. A 19. századi kataszteri térképen a Hernyós határrésznek két részét tüntetik fel: Magyar-Hernyós mellett Oláh-Hernyós is a területet birtoklók nemzetiségére utalhat. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-G3.

Major lásd **Szalárdi-erdő**

Major-ér 1889: *Major ér.* — A település külterületének keleti részén, a Külső-Adorján mellett folyó patak. Az előtag arra utalhat, hogy majorsági tagon folyt keresztül az ér. — T0.43.369.1. — T9-E1E2.

Major-erdő lásd **Szalárdi-erdő**

Majoros lásd **Szalárdi-erdő**

Május 1. utca lásd **Kotszeg**

Málé-domb 2016: *Máléi-domb,* 1889: *Málé domb.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a siteri határ és a Bangéta szomszédságában. A *málé* a helyi nyelvjárásban a kukorica megnevezése, bizonyára régebben azt termelhettek rajta. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-E5.

Malom 1. 2016: *Malom ~ Péikséig.* — Épület a Zöldfa utcán, a Tűzoltóság és a Juci-bolt között. Egykor ez az épület látta el Szalárdot árammal. Olajütő is működött benne. A rendszerváltást követően szüntették meg. Egy ideig pékségként működtették, ezért említik az épületet ***Pékség-***ként is. Vö. Malomház. — ÉGy. — T22-B2.

Malom 2. lásd **Vízimalom, Kerek Malom utca**

Malomház lásd **Vízimalom**

Malom-rét lásd **Csikókorlát**

Malom utca lásd **Kerek Malom utca**

Manócska ovi lásd **Manócska óvoda**

Manócska óvoda 2016: *Manóucska ovoda ~ Manóucska ovi.* — A Zöldfa utca északi felén található tömbház része. Jelenleg óvodát működtetnek benne. ***Manócska ovi*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Margittai út 2016: *Margitaji út.* — A Margitta település irányába vezető országút. A település külterületének keleti részét szeli át. — ÉGy. — T9-F2.

Második-forduló 2016: *Második-fordulóu,* 1889: *II. Forduló.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének délnyugati részén, az Első- és a Harmadik-forduló között. A név Szalárd kataszteri térképén szerepel. Ennek megfelelően főként azok ismerik és használják, akiknek alkalmuk volt rá, hogy ezeket a térképeket tanulmányozzák. A név utótagja a

'határrész' jelentésű *forduló* köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.369.1. — T8-D3D4.

Mihai Eminescu utca lásd **Sás utca**

Mihai Viteazu utca lásd **Csonka sor**

Mioriţa utca lásd **Város**

Mosó-füzes 1889: *Mosó füzes.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén, a Pap-rét mellett. A név előtagjának motivációját nem ismerjük. Az utótag arra utal, hogy fűzfákkal benőtt terület lehetett. — FKnT., T0.43.369.1. — T8-C1.

Motoros klub 2016: *Motoros klub.* — A Danca-szélen lévő épület. Hajdanán az Iparos kör székháza volt. Egy időben óvoda is működött benne. Ma főként a helyi motoros klub használja, de a településen tartott kisebb rendezvényeknek, ünnepségeknek is ez az épület ad helyet. — ÉGy. — T22-B2C2.

Motoros klub Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Nagy Guba lásd **Nagy Guba-bolt**

Nagy Guba-bolt 2016: *Nagy Guba-bóut ~ Guba-bóut ~ Nagy Guba ~ Húzsbóut ~ Húsüzlet.* — Élelmiszerbolt a Zöldfa utcán, a Tűzoltóság mellett. Nemrégiben még a Guba család élelmiszerüzlete volt: a *Nagy Guba, Guba* előtagok a tulajdonosra utalnak. A *Nagy Guba* és a *Kis Guba* ragadványnevek a településen: Kis Guba a fiatalabb, Nagy Guba pedig az idősebb utódja a szalárdi Guba családnak. ***Nagy Guba, Guba-bolt, Húsbolt*** és ***Húsüzlet*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Nagy-Hernyós 2016: *Naty-Hernyóus.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Bodolyó-tanya és a Kis-Hernyós szomszédságában. A Hernyós része. Két részből áll: a Magyar- és az Oláh-Hernyósból. — ÉGy. — T9-G2.

Nagy iskola 2016: *Nagy iskola ~ Új iskola.* — Az Iskola emeletes épülete a Zöldfa utca északi részén. Az Iskola épületei közül sokáig ez volt a legújabb és a legnagyobb, erre utalnak a megjelölései. A *Nagy iskola* név a szomszédos Kis iskola nevével áll oppozícióban. Míg az ***Új iskola*** névváltozat előtagja az előbbi két épülettel szemben elhelyezkedő Régi iskola nevének előtagjával áll korrelációban. — ÉGy. — T22-B2.

Nagy-kút lásd **Kettős-kút**

Nagy-kúti-dűlő lásd **Kettős-kúti-dűlő**

Nagy-lapos 2016: *Nagy-lapos ~ Nagy-lapis | Egy vízálló tócska vóut.* — Belterületi rész, a Benti piac és környéke. A helybeliek elmondása szerint lapályos, vizenyős terület volt. Néhány évtizeddel ezelőtt még nem volt beépítve, ma már tömbházak állnak rajta. A név előtagja a Kis-lapos név előtagjával áll oppozícióban. A *lapos ~ lapis* köznév 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős területet' jelöl. — ÉGy., FKnT. — T22-B2.

Nagy-mező 2016: *Nagy-mezőü | A Pekóutul fel egész a Szil-vőügyi csárdájig, az a Nagy-mezőü, azok a rengeteg dűlők.* 1941: *Nagymező,* 1884: *Nagy mezö,* 1884: *Nagy mező.* — Nagy kiterjedésű földterület. Azoknak a szántóföldeknek az összefoglaló neve, amelyek a Szil-völgytől a Csillagosig találhatók. — ÉGy., HKFT., HKFT75., MaKF. — T8-C4.

Nagy piac lásd **Kinti piac**

Nagy-rét 1941: *Nagyrét.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Nagyváradi út nyugati oldalán. A mai Disznófarm, a Disznó-kúti-dűlő és a Kettős-kúti-dűlő területét jelölte. — MaKF. — T8-C3.

Nagy-Tag 2016: *Naty-Tag.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Román temető és a Kis-Tag szomszédságában. A Tag nagyobbik, keleti felét jelöli. — ÉGy. — T8-D3.

Nagyváradi út 2016: *Nagyváradi út.* — A Nagyvárad irányába vezető műút, a település külterületének déli részén húzódik. Az Országút déli szakasza. — ÉGy. — T8-B4.

Nagyvárad–Margittai út lásd **Országút**

Napkollektorok 2016: *Napkollektorok.* — Napelempark a belterület mellett kelet felől, a Margittai út mentén. — ÉGy. — T22-D3.

Napközi óvoda Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Napközi óvoda 2016: *Napközi óvoda.* — Az Új sor elején található épület, óvodaként működött. Ma már üresen áll az elhanyagolt állapotban lévő épület. — ÉGy. — T22-B2.

Nelu lásd **Nelu-bolt**

Nelu-bolt 2016: *Nelu-bóut ~ Nelu.* — Bolt a belterület délnyugati részén, az Országút mentén, az üzemanyagtöltő állomással szemben. Építkezési anyagokat árulnak benne. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Nelu*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B4.

Német-kert lásd **Bikarét**

Néptanács lásd **Polgármesteri hivatal**

Norbi-bolt lásd **Csebáj-bolt**

Ó-Berettyó 2016: *Óu-Berettyóu,* 1889: *Ó-Berettyó.* — A Berettyó szabályozás előtti régi medrében folyó víz, a település külterületének északi-északkeleti részén. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-E1F1.

Ó-Csillagos 1889: *Ó-Csillagos.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Román temető és a Tag szomszédságában, a Csillagos-tanyától északnyugatra. A név előtagja az Új-Csillagos-major nevének jelzői részével áll korrelációban. — T0.43.369.1. — T8-D3.

Oláh lásd **Oláh-Hernyós**

Oláh-Hernyós 2016: *Olá-Hernyóus ~ Olá | Farnasijak vóutak tulajdonosok az Olában.* 1889: *Oláh hernyós.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Magyar-Hernyós és Újfegyvernek település szomszédságában. A Nagy-Hernyós része. Az *oláh* előtag arra utal, hogy ez a terület főként a román nemzetiségű újfegyvernekiek tulajdonában van. Röviden ***Oláh*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-G2.

Oncsa sor 2016: *Oncsa sor ~ Oncsatelep ~ Bodojóusi ucca ~ Rogériusz | Azok a házak az állami gazdaság alkalmazottaji részére lettek valamikor építve, és mivel Váradom vóut az az Oncsa sor, itt a Csefere híggya körül, annak másolatára atták eszt az elnevezést. | A Gosztát építette azokat.* — Utca a Románsoron. A folytatása a Bodolyó-tanyához vezető Barackos út. A közhiedelemmel ellentétben nem a magyar Országos Nép- és Családvédelmi Alap (ONCSA) támogatta az utca megépítését, hanem a román Gospodăria Agricolă de Stat (Gosztát) a saját munkásainak. Mivel a közeli Nagyvárad viszonylag újnak számító részei az *Oncsa* és a *Rogériusz* neveket viselik, a 20. század közepe táján létesült utca ugyanezeket a megnevezéseket kapta. ***Rogériusz, Oncsatelep, Bodolyósi utca*** néven is említik. — ÉGy. — T22-C3.

Oncsatelep lásd **Oncsa sor**

Orsi-bolt lásd **Kis Guba-bolt**

Orsi-fodrászat 2016: *Orsi-fodrászat.* — Épület a Zöldfa utcán, a Zsozsó-bolt szomszédságában. Fodrászat működött benne, nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T22-B3.

Országút 2016: *Országút ~ Főü út,* 1889: *Nagyvárad-Margittai út.* — A Nagyvárad és Margitta között húzódó közlekedési út, mely Szalárdot is átszeli. ***Fő út***-ként is említik. A belterülettől délnyugati irányba futó szakasza a Nagyváradi út, a belterülettől kelet felé tartó szakasza pedig a Margittai út. A kataszteri térképen ***Nagyvárad–Margittai út*** néven szerepel. — ÉGy., Kat. — T8-A5.

Ortodox temető 2016: *Ortodoksz temetőü.* — Temető a belterület délnyugati részén, a Román temető része. — ÉGy. — T22-B4.

Ortodox templom 2016: *Ortodoksz templom ~ Román templom | A szalárdijak a magyar időben, hát, a legenda szerint egyetlen éjszaka alatt a nagy román katedrálist lebontották. ... A templom a mostani templom és az út között ált, tehát hatalmas templom volt. ... És eszt a templomot a hetvenes évegben építették vissza.* — Épület a Zöldfa utca és a Románsor sarkán. 1983-ban szentelték fel. A jelenlegi templom elődjét Észak-Erdély Magyarországhoz történő visszacsatolása után, 1940-ben bontották le.

Román templom néven is említik. — ÉGy. — T22-C3.

Orvosi rendelő 1. 2016: *Orvosi rendelőü ~ Diszpenszár | Ott is volt egy malom. Az államosítás során leszerelték, negyvenkilendzben. Asztán kultúrház lett. A Diszpenszár hatvankilendzben lett építve.* — A Zöldfa utca és a Szalai utca sarkán lévő épület. Nemrég még orvosi rendelő működött benne. A ***Diszpenszár*** név a román *dispensar medical* 'orvosi rendelő' szó átvétele, amely a romániai magyar nyelvben köszóként is használatos. Az utóbbi időben a rendelő átkerült egy másik épületbe (Orvosi rendelő 2.). Felújítási munkálatok miatt átmenetileg itt működik a polgármesteri hivatal és a rendőrség. — ÉGy., RKsz. — T22-C3.

Orvosi rendelő 2. 2016: *Orvosi rendelőü ~ Diszpenszár.* — A Sportpálya mellett lévő új épület. Ide költözött át a szomszédos épületből nemrégiben az orvosi rendelő. ***Diszpenszár*** néven is említik. — ÉGy. — T22-C3.

Öregek otthona lásd **Filadelfia öregotthon**

Öregotthon lásd **Filadelfia öregotthon**

Őrház 1889: *Őrház.* — Épület a település külterületének északkeleti részén, a Berettyó-folyó mellett, a berettyófarnosi határnál. Bizonyára a gátőr háza volt. — T0.43.369.1. — T9-F1.

Örmény lásd **Borsi-tó**

Örmény-gödör lásd **Borsi-tó**

Örvény lásd **Borsi-tó**

Örvény-gödör lásd **Borsi-tó**

Pálinkafőző utca lásd **Fürdő utca**

Palló-tövis 1889: *Pallótövis.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. — T0.43.369.1. — T9-E2.

Panni-bolt lásd **Lila bolt**

Pap Károly-dűlő lásd **Pap Károly-rét**

Pap Károly-rét 2016: *Pap Károj-rít ~ Pap Károj-düllőü ~ Pap-rít.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Puszta út és a Kettős-kúti-dűlő között. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Pap Károly-dűlő*** és ***Pap-rét*** néven is említik. — ÉGy. — T8-B3C3.

Pap-rét 1. 1889: *Paprét,* 1809: *Pap Réttye | Vagyon Parochiához tartozó Kaszálló Rét, melly Pap Réttyének neveztetik ad Hominum memoriam, mintegy 30 ember vágó. Szomszédja Napkeletről Kozma István, Nap Nyugotról Deák Miklós Szalárdi Lakosok. Délről az allyában a Berettyó határozza. Északról az Éren túl is nyúlik két három ember kaszállóval.* — Földterület a település külterületének északnyugati részén, a Madarász-kerttől északra. Egyházi tulajdonban volt. ***Pap rétje*****-ként is említik a források. — Szabadi 2016: 105, T0.43.369.1. — T8-C1.

Pap-rét 2. lásd **Pap Károly-rét**

Pap rétje lásd **Pap-rét 1.**

Paptamási út lásd **Puszta út**

Park 2016: *Park.* — Kisebb park a belterület központjában. A közepén világháborús emlékmű áll. A helyiek szerint a terület eredetileg szénatér volt. — ÉGy. — T22-B2.

Partőrház 2016: *Partőürház.* — Őrház a település külterületének északi részén, a Berettyó-folyó partján, a belterülethez közel. Jelenleg is használják. — ÉGy. — T8-D1.

Pekó 2016: *Pekóu.* — Üzemanyagtöltő-állomás a belterületének délnyugati részén. A *Pekó* név a román *PECO* mozaikszóból, azaz a *Produse Etilate cu Cifră Octanică* 'oktánszámmal rendelkező etiltermékek' kifejezésből ered. A rendszerváltás előtt ez volt az üzemanyagtöltő-állomások elnevezése. A szó mára köznevesült, a romániai magyarok általában mindenféle töltőállomást *pekó*-ként emlegetnek. — ÉGy. — T22-B4.

Pékség lásd **Malom 1.**

Pentikosztális lásd **Pünkösdista imaház**

Peres 1889: *Peres.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a Belső-Adorján mellett. A *peres* földrajzi köznév jelentése 'terület, melyért pereskedés folyt'. — FKnT., T0.43.369.1. — T9-F1.

Pete-oldal 1889: *Peteoldal.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Varga-vágás szomszédságában, a Sás-völgyi-patak keleti oldalán. A név előtagja bizonyára személynév. — T0.43.369.1. — T9-F4.

Petőfi Sándor utca lásd **Belső-Kodrák**

Piactér lásd **Sportpálya**

Piros kőhídi dűlő 2016: *Piros kűhídi düllőü ~ Veres kűhídi düllőü.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Sass Károly-dűlő és az Eperfa-dűlő szomszédságában. A névadás indítékáról nincsenek ismereteink, a helyieknek nincs tudomásuk kőhídról a kör-

nyéken. ***Veres kőhídi dűlő*** néven is említik. — ÉGy. — T8-B4B5.

Polgármesteri hivatal 2016: *Polgármesteri hivatal ~ Kösséikháza ~ Néiptanács ~ Primöria.* — Épület a belterület központjában, a Városon. Amikor Szalárd járási központ volt, szolgabíróság működött benne. Ekkoriban községházaként a katolikus templom szomszédságában álló épület szolgált. A szolgabíróság megszűnte után ide került át a ***Községháza.*** A ***Néptanács*** névváltozat a rendszerváltás előtti időből hagyományozódott át. A ***Primöria*** a román *primărie* 'községháza, városháza' jelentésű szóból ered. — ÉGy., RKsz. — T22-B2.

A Polgármesteri hivatal a 20. század elején
Forrás: Hadaghian István

Poronty 2016: *Poronty | A Falu vígin ott, a Danca szílin, hoty kimenni, a kertek alatt, ot volt ety kis poronty. ... Sokszor rámént a víz.* — Elgazosodott terület. Egykor belterületi rész volt, néhány évtizede még épületek álltak rajta. A 20. században többször elöntötte a víz, ezért ürült ki. A név a 'vízmosásos, kövecses, száraz, puszta hely; víz mellett lévő, növényzettel borított, mocsaras, iszapos, terület' jelentésű *porond* földrajzi köznév alakváltozatából jött létre. — ÉGy., FKnT. — T22-C2.

Potyapina utca lásd **Kéri utca**

Potya utca lásd **Kéri utca**

Primöria lásd **Polgármesteri hivatal**

Profi lásd **Granárium**

Proletár-föld 2016: *Proletár-főűd | Ami a háborubul, akik hazajöttek. Az uraságé vóut. Oszt kiosztották.* — Földterület a külterület déli részén, a Csillagoshoz tartozó földek egy részét összefoglalóan nevezik így. Az első világháború után a hadiárvák, -özvegyek és -rokkantak számára osztották ki. — ÉGy. — T9-E4.

Puszta-Adorján lásd **Adorján**

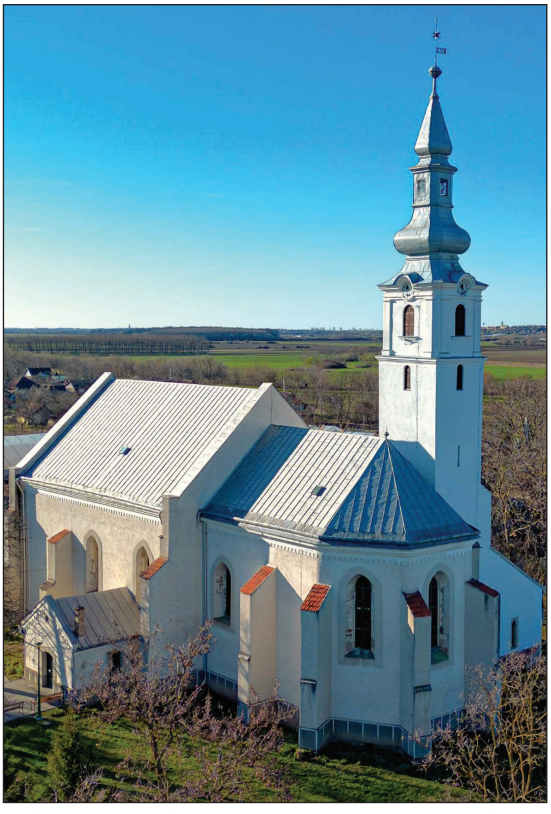
Puszta út 2016: *Puszta út ~ Paptamási út | Esz kötötte össze Szalárdot Paptamásival valamikor.* 1889: *Pap-Tamási út, Pap-Tamásii út.* — A Szalárdot Paptamásival összekötő földút a település külterületének nyugati részén. Egykor kiemelkedő fontosságú út volt. Mára a legnagyobb részét beszántották. ***Paptamási út*** néven is említik. Vö. Puszta úti dűlő. — ÉGy., T0.43.369.1. — T8-C3.

Puszta úti dűlő 2016: *Puszta úti düllőű ~ Temetőű-rít | Az az öt hektár vaty hat hektár rész, ami a Fűsztó és a Puszta út közöt van.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Református temető szomszédságában. Nevét a rajta áthaladó Puszta útról kapta. ***Temető-rét***-nek a Református temető közelsége miatt nevezik. — ÉGy. — T8-C3.

Pünkösdista imaház 2016: *Pünközsdista imaház ~ Pentikosztális ~ Román imaház.* — Épület a belterület keleti részén, az Országút mentén, a Lila bolt szomszédságában. A román pünkösdista, ún. pentikosztális egyház használja, innen a ***Pentikosztális*** elnevezés. ***Román imaház*** néven is említik. — ÉGy. — T22-C3.

Református temető 2016: *Református temetőű ~ Temetőű.* — Temető a belterület délnyugati részén. Régi temető és Új temető nevű részekből áll. ***Temető*** néven is említik. Vö. Temető-tábla, Temető-rét. — ÉGy. — T22-A4.

Református templom 2016: *Református templom,* 1884: *templom | A szalárdi templom régészeti szempontból igen érdekes. Most a reformátusoké, azonban hogy hajdan a római katholikusok tulajdonát képezte, azt belső szerkezete bizonyítja. A templom a Franciscánusohnak a XIII. században épült kolostorához tartozott, kik 1556-ban szállitották el innen legbecsesebb egyházi felszerelvényeiket az ecsedi várba.* 1809: *Templom | Vagyon egy téglából épült Templomunk, ezer hatszáz és egynéhány lelkekhez illendő Capacitású, melly mikor építtetett légyen nem tudatik. Vagyon az északi hátulsó oldalában egy vak ablakban fel tétetett valamelly Monumentum Kőből ezen Inscriptióval: Anno Domini 1570, mellyből ki hozzuk azt, hogy már akkor*

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

fenn álló Templom volt. — Templomépület a belterület északi részén, a Templom zugon. A 15. században épült, és a gótikus stílus jegyeit őrzi. Szalárd lakossága 1557-ben tért át a református hitre, a ferences kolostorhoz tartozó templom így lett protestánssá. ***Templom*** néven is említik a források. Vö. Templom tér. — ÉGy., K. Nagy 1884: 46, Szabadi 2016: 104. — T22-B2.

Régi gyógyszertár 2016: *Rígi gyóuccertár.* — Elhanyagolt, romos állapotban lévő épület a belterület északi részén, a Danca-patak partján.

A Régi gyógyszertár a 20. század elején
Forrás: Hadaghian István

Egykor gyógyszertárként működött. — ÉGy. — T22-B2.

Régi iskola 2016: *Rígi iskola.* — Iskolaépület a belterület északi részén, a Zöldfa utcán, a Csebáj-bolt szomszédságában. Ma is iskolaként működik. Előtagja az Új iskola név előtagjával áll korrelációban, az ugyanis később épült. — ÉGy. — T22-B2.

Régi-Kolónia 2016: *Rígi-Kolóunija.* — Utca a belterület keleti részén, a Románsor része. A településrész régebben beépített része. Előtagja a szomszédos utcát jelölő Új-Kolónia nevének előtagjával áll oppozícióban. — ÉGy. — T22-C3.

Régi községháza 2016: *Rígi kösséikháza,* 1906–1909: *Községház.* — Épület a belterület központjában, a Városon, a Katolikus templom szomszédságában. Egykori funkciója miatt ***Községház*** formában is szerepel. Jelenleg nem használják. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-B2.

Régi temető 2016: *Rígi temetőü.* — A Református temető legrégebbi része, a belterület délnyugati részén található. Vö. Új temető. — ÉGy. — T22-A4.

Rémusz-autómosó 2016: *Réimusz-autómosóu.* — Épület a belterület keleti részén, a Románsor Margitta felőli végén. Az előtag a terület tulajdonosára utal. — ÉGy. — T22-D2.

Rendőrség 2016: *Rendőürséig.* — Épület a belterület központjában, a Város elején, a Polgármesteri hivatal mellett. Jelenleg a rendőrség használja. — ÉGy. — T22-B2.

Rét 2016: *Rít | A kerti főd véginél egy nagy darap főüd. ... Hodosnak megy.* — A település külterületének nyugati részén, a Jákóhodosi út mellett fekvő földek összefoglaló neve. — ÉGy. — T8-C2.

Rodi lásd **Rodi-fodrászat**

Rodi-fodrászat 2016: *Rodi-fodrászat ~ Rodi.* — Épület, szépségszalon a belterület déli részén, a Románsoron. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Rodi*** néven is említik. — ÉGy. — T22-C3.

Rogériusz lásd **Oncsa sor**

Román baptista imaház lásd **Baptista imaház 2.**

Román bolt 1. 2016: *Romám bóut.* — Épület a Zöldfa utcán, a Zsozsó-bolt szomszédságában. A név előtagja arra utal, hogy románok üze-

meltették a boltot, mely ma már nem működik. — ÉGy. — T22-B3.

Román bolt 2. 2016: *Romám bóut.* — Épület a Kerek Malom utcán. A név előtagja arra utal, hogy románok üzemeltették a boltot, mely ma már nem működik. — ÉGy. — T22-B2.

Román imaház lásd **Baptista imaház 2., Pünkösdista imaház**

Román Katona-dűlő lásd **Csillagos-dűlő**

Román óvoda 2016: *Román óvoda.* — Épület a belterület déli részén, a Románsoron. Jelenleg román tannyelvű óvoda működik benne. — ÉGy. — T22-C3.

Románsor 2016: *Románsor ~ Gát ~ Kolóunija ~ Legelőü-szíl ~ Romántelep ~ Telep | Ahogy bejönni Szalárdra, jop kész felől, ami végigmegyen, egész a Margittaji út, a falu végéjig, az Románsor. ... Mert csakugyan ot laknak jobban a románok. | Azok úty településteg be a háború után.* — A belterület déli része. A világháborúk utáni román betelepítésekkel jött létre. Az 1923-as földreform eredményeképpen negyvenöt Körösfeketetó és Csucsa vidékéről származó román család kapott itt földet. Ők hozták létre az ún. *Románsort,* másnéven ***Románтelep***-et, ***Telep***-et, ***Kolóniá***-t. A ***Legelő-szél*** név is arra utal, hogy ez korábban a legelő része volt. A ***Gát*** névváltozat pedig arra, hogy az országút is ezen a területen megy keresztül. A *gát* szó a helyi nyelvjárásban 'út' jelentésű. — Borzási et al. 2017: 68–69, ÉGy. — T22-C3.

Románтelep lásd **Románsor**

Román temető 2016: *Román temetőü.* — Temető a belterület délnyugati részén. Részei az Ortodox temető, a Katolikus temető és a Baptista temető. A felsorolt felekezetek nem minden tagja román nemzetiségű. A tulajdonnév előtagja arra utal, hogy az adott területen románok is temetkeznek, szemben a Református temetővel, ahol szinte kizárólag magyar sírok vannak. — ÉGy. — T22-B4.

Román templom lásd **Ortodox templom**

Sás lásd **Sás utca**

Sass Károly-dűlő 2016: *Sas Károj-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, az Eperfa-dűlő és a Szil-völgy szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T8-B4B5.

Sás utca 2016: *Sás ucca ~ Hodos ucca ~ Miháj Emineszku ucca,* 1906–1909: *Sás, Sás u[tca],* 1897–1905: *Sás útcza, Sás ú[tca], Sás.* — Utca a belterület északnyugati részén, a Város folytatása. A helybeliek szerint lapályos hely volt, innen eredhetnek a *Sás utca,* ***Sás*** elnevezések. A ***Hodos utca*** névváltozat arra utal, hogy közel esik Jákóhodos településhez, s folytatása a Jákóhodosi út. A ***Mihai Eminescu utca*** névváltozat hivatalos utcanév volt, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-A2.

Sás-völgy 2016: *Sás-vőügy | Maga a völgy ez, de a dűlőnek is aszt mongyák, hoty Sás-völgy.* [1900]: *Sásvölgy,* 1889: *Sásvölgy.* — Szántóföld és kaszáló a település külterületének déli részén a Siteri út és a Varga-vágás szomszédságában, a Sás-völgyi-patak déli szakaszánál. Egy része már elbokrosodott. — ÉGy., T0.43.369.1, T21. TK.403. — T9-E4.

Sás-völgyi-patak 1941: *Sásvölgyi p[atak],* [1941 k.]: *Sasvölgyi p[atak],* [1925 k.]: *Sasvölgyi p[atak],* 1918: *Sasvölgyi p[atak],* [1910]: *Sasvölgyi p[atak],* 1889: *Sásvölgyi patak,* 1884: *Sásvölgy p[atak],* 1884: *Sasvölgyi p[atak],* 1864: *Bodozo-Bach.* — Patak a település külterületének déli részén. A vízfolyás neve elsőként a második katonai felmérés térképén szerepel ***Bodozó-patak*** alakban. E név előtagjának eredete ismeretlen. A későbbi térképeken *Sás-völgyi-patak*-ként szerepel, de ***Sás-völgy-patak*** formában is előfordul arra utalóan, hogy a patak a Sás-völgyön folyik keresztül. Ma már nem ismert név. A *Sas-völgyi-patak* forma íráshiba lehet. Lásd Bodozó-patak (Hegyközcsatár, Hegyköztóttelek). — HKFT., HKFT75., MaKF., MÁT., MKFT., T0.43.369.1, T16.T.316, T22.B.IX.a.1523, T22.B.IX.a.1529. — T9-E3.

Sás-völgy-patak lásd **Sás-völgyi-patak**

Savanyú lásd **Savanyú-kút 1., Savanyú-kút-tanya**

Savanyú-forrás lásd **Savanyú-kút 1.**

Savanyú-kút 1. 2016: *Savanyú-kút ~ Savanyú-forrás ~ Savanyú ~ Savanyú-víz,* 1901: *Savanyukút,* 1889: *Savanyú kút,* 1884: *Savanyú kút,* 1822: *Savanyúvíz | Bihar Vármegyében, Méltóságos Gróf Csáky Antal Úr Adorjáni Dominiumában fekvő, Szalárd nevű Helység' határában, találtak volt még 1798dik esztendőben egy savanyú víz forrást, a' Berettyó vize*

Dancza nevű szakadékjának a partján. Ezt a' vizet a' Vármegyének akkori Physicusa chemice megvizsgálta, és a' Vármegyének bejelentette; s abban az esztendőben némellyek éltek is vele: de minthogy a' forrás a Berettyó vizéhez közel ered, annak kiáradása a' forrást is el boritotta, és édes vizzel felelegyitette; melly miatt a' forrással többé senki sem gondolt. A' Közelebb múlt esztendőkben, midőn a' Helységbeliek a' legelőmezőkben kútakat ástak, egy kútban savanyú vizet találtak; és az a' Kút lett a' savanyú víznek az a' forrása, mellynek már tavaly némellyek, az idén pedig igen sokan vették hasznát. — Egykori forrás a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Hajdanán Szalárd híres volt a savanyúvizéről. ***Savanyú-forrás, Savanyú-víz*** és ***Savanyú*** néven is említik. Vö. Savanyú-kút-tanya, Savanyú-legelő, Savanyúvíz fürdő. — ÉGy., HKFT., Magyar Kurir 1822. 11. 15: 313–314, MVV. 5: 146, T0.43.369.1. — T9-F2.

Savanyú-kút 2. lásd **Savanyú-kút-tanya**

Savanyú-kút-tanya 1944: *Savanyúkút,* 1913: *Savanyukút, Savanyúkút,* 1907: *Savanyukút tanya,* 1906–1909: *Savanyu tanya, Savanyu,* 1902: *Savanyukút tanya,* 1900: *Savanyukút,* 1898: *Savanyukút,* 1897–1905: *Savanyu tanya,* 1888: *Savanyúkút,* 1877: *Savanyukut.* — Egykori tanya a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Nevét az ott lévő Savanyú-kút forrásról kapta. ***Savanyú-kút, Savanyú-tanya*** és ***Savanyú*** néven is említik. A *tanya* 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű földrajzi köznév. — EH., FKnT., Hnt., L0.43.369.1. — T9-F2.

Savanyú-legelő 2016: *Savanyú-legelőü ~ Savanyúsi-legelőü ~ Birkalegelőü | Hát, arra jártak ki jobban a birkák a Bán-telek fele. ... Oda jártak, arra volt a birkahodáj is. Oda jártak jobban a birkák a kollektívidőbe. | Van itt ety forrás, ety savanyú, és attól van a víz.* — Legelő a település külterületének keleti részén, a Bán-telek és a Margittai út szomszédságában. Birkákat legeltettek rajta. Erre utal a ***Birkalegelő*** elnevezés. A *Savanyú* előtag arra utal, hogy a közelében volt a Savanyú-kút. ***Savanyúsi-legelő*** formában is említik. — ÉGy. — T9-F2.

Savanyúsi-legelő lásd **Savanyú-legelő**

Savanyú-tanya lásd **Savanyú-kút-tanya**

Savanyú-víz lásd **Savanyú-kút 1.**

Savanyúvíz fürdő lásd **Ecsedi-fürdő**

Simon-dűlő 2016: *Simon-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Kocsis-dűlő és az Első-forduló szomszédságában. Nevét bizonyára tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T8-C4.

Sirató 2016: *Siratóu | A régi öreg bácsik aszonták, hogy ahogy megyünk Szentimréről Vajdára vóut az a domb, ahol akasztották az embereket, és ott az emberek, ahogy nészték, annak monták, hoty Siratő. Úty hallottam én, mikor gyerek voltam.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a biharvajdai és a hegyközszentimrei határba is átnyúlik. A *Sirató* nevű szántóföldhöz és a közeli hegyközszentimrei *Akasztó-domb* nevű részhez legenda kapcsolódik. A legenda szerint a közeli ferences rendi kolostorban élő barátok fogva tartották a fejedelem rég eltűntnek hitt lányát. Egy koldus, aki a kolostorban töltötte az éjszakát, felfedezte, hogy a lány a szerzetesek foglya. A kolostort elhagyva hírét vitte a látottaknak. A fejedelem, miután tudomást szerzett a lánya fogvatartásáról, mozgósította a katonáit. Az emberek felsorakoztak a kolostor bejáratánál. A foglyot többszöri felszólításra sem adták ki, így az uralkodó dühében az összes barátot megölette. A lány ennek ellenére soha nem került elő. A helybeliek szerint az Akasztó-dombon végezték ki a barátokat, a környékbeliek pedig a dombhoz közel fekvő földterületen, a Siratón nézték végig az eseményeket. A névadás tényleges indítékát nem ismerjük. Lásd Sirató (Biharvajda, Hegyközszentimre). — ÉGy., Ferenczy 2009. — T4-D5.

Siteri út 2016: *Síteri út,* 1889: *Siteri út.* — Közlekedési út a település külterületének déli részén, Siter településre vezet, a Csillagosi út folytatása. — ÉGy., T0.43.369.1. — T9-E4.

Sportcsarnok 2016: *Sporcsarnok ~ Sporterem.* — Épület a belterület déli részén, a Románsoron lévő Sportpályán. ***Sportterem*** néven is említik. — ÉGy. — T22-C3.

Sportpálya 2016: *Sportpája ~ Fodbalpája ~ Vásártéir,* 1906–1909: *Piactér,* 1897–1905: *Piacztér.* — A Zöldfa utcán lévő sportpálya. Az idősebb adatközlők emlékezete szerint a terület

egykor vásártér, disznópiac volt. Erre utal a ***Vásártér*** és a ***Piactér*** elnevezés. ***Futballpálya*** néven is említik. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-C3.

Sportterem lásd **Sportcsarnok**

Szalai utca 2016: *Szalaji ucca* | *Ot lakott a Szalaji család.* — Utca a belterület keleti részén, a Külső-Kodrák folytatása. Nevét az egyik ott lakó családról kapta. — ÉGy. — T22-C3.

Szalárdi-erdő 2016: *Szalárdi-erdőü ~ Major ~ Majoros ~ Major-erdőü* | *Háromszögű rész. Egy uradalmi erdő, egy akácos volt régebben. Most is az.* — Erdő a település külterületének délkeleti részén, az egykori nagy kiterjedésű Foglár-hát-erdő déli része. Uradalmi birtok volt, ezért ***Major, Majoros*** és ***Major-erdő*** néven is említik. — ÉGy. — T9-F4G4.

Szalárdi János általános iskola lásd **Iskola**

Szalárdi János szobra 2016: *Szalárdi Jánosz szobra ~ Szobor.* — A Régi iskola előtt felállított szobor. Az iskola névadóját és a település híres szülöttét, Szalárdi János krónikaírót ábrázolja. ***Szobor*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Száraz-gát 1860: *Száraz gát, Szárazgát.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Száraz-völgytől északra. A Tag és a Csengeri-kúti-dűlő területét jelölték így a 19. században. Eredetileg a rajta haladó utat jelölhette a *gát* 'út' jelentése alapján. — MKFT. — T8-D3.

Száraz-gát Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Száraz-völgy [1900]: *Szárazvölgy,* 1889: *Szárazvölgy.* — Földterület a település külterületének déli részén. A Sás-völgyi-patakba belefutó vízfolyás vidékét jelölték *Száraz-völgy*-ként a 19. századi térképeken. Az ettől északra eső területet Száraz-gátnak nevezték. — T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-E4E5.

Szegénykonyha lásd **Agapé**

Széki-kút lásd **Sziki-kút**

Szélső-Kodrák lásd **Külső-Kodrák**

Szélső-Malomház lásd **Vízimalom**

Szél-völgy csárda lásd **Szil-völgyi csárda**

Szénégető 2016: *Széinéigetőü.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Barackos út és a Lóház-tábla szomszédságában. A név a 'faszén égetésére használt hely' jelentésű *szénégető* földrajzi köznévből alakult, a helybeliek azonban nem emlékeznek arra, hogy szénégetés folyt volna a területen. — ÉGy., FKnT. — T9-E3F3.

Szente-rét [1900]: *Szenterét,* 1889: *Szente rét.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Hát-rét és a Madarász-kert szomszédságában. Az előtagban személynevet gyaníthatunk, a településről a 15. század végéről adatolható *Szente* családnevű személy. — Bunyitay 3: 307, T0.43.369.1, T21.TK.403. — T4-D5.

Szentimrei út lásd **Hegyközszentimrei út**

Szépasszony-patak 2016: *Széipasszony-patak,* 1941: *Szépasszony-p[atak],* 1889: *Szépasszony pataka, Szépasszony patak,* 1884: *Szépasszony p[atak].* — Patak a település külterületének délkeleti részén, a Szalárdi-erdő mellett folyik. ***Szépasszony pataka*** formában is szerepel. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., HKFT., MaKF., T0.43.369.1. — T9-G2G3.

Szépasszony pataka lásd **Szépasszony-patak**

Sziget 1. [1900]: *Sziget,* 1889: *Sziget.* — Földterület a belterület mellett északkeletről, a Széki-árenda szomszédságában. Az Ó-Berettyó határolja észak felől. A patak áradásos területéből kimagasló földterületet jelölhetett, amely vizes időben is szárazon maradt. — FKnT., T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-E1.

Sziget 2. lásd **Krém-sziget**

Szik 1889: *Szik.* — Földterület a település külterületének déli részén, a Románsor szomszédságában. A név a 'sziksós talajú földterület' jelentésű *szik* földrajzi köznévből alakult. — FKnT., T0.43.369.1. — T9-E2.

Sziki-kút 2016: *Síki-kút,* 1889: *Széki kút.* — Kút a település külterületének nyugati részén, a Református temető szomszédságában, közel

a belterülethez. ***Széki-kút*** formában is szerepel. A név előtagja a *szik ~ szék* 'sziksós talajú földterület' földrajzi köznév lehet. — ÉGy., FKnT., T0.43.369.1. — T8-D3.

Szil-völgy 2016: *Szil-vőügy,* 1901: *Szilvölgy,* 1900: *Szilvölgy,* 1898: *Szilvölgy.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, Hegyközkovácsi település és a Latabár nevű szántóföld szomszédságában. Egykor egy csárda is állt a területen, a Szil-völgyi csárda. — ÉGy., Hnt., MVV. 5: 146. — T8-B5.

Szil-völgy csárda lásd **Szil-völgyi csárda**

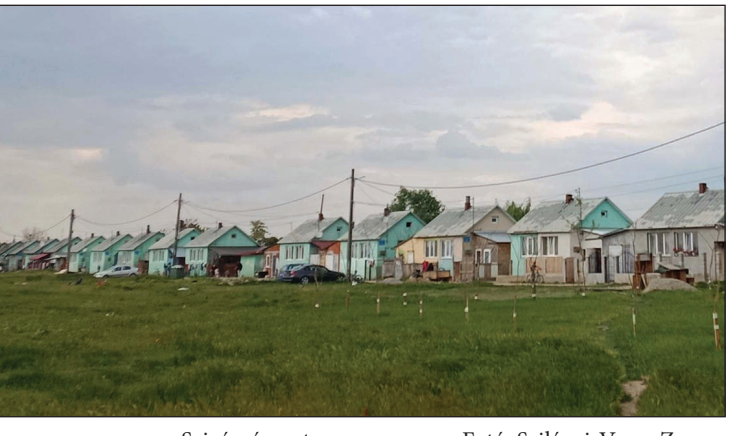
Szil-völgyi csárda 2016: *Szil-vőügyi csárda ~ Csárda,* 1909: *Szilvölgyi cs[árda],* 1889: *Szilvölgyi csárda,* 1884: *Szélvölgy cs[árda],* 1877: *Szilvölgy csárda,* 1860: *Sélvölgy Csárda.* — Egykori csárda, a település külterületének délnyugati részén, a Szil-völgyben. ***Szil-völgy csárda, Szél-völgy csárda*** és ***Csárda*** néven is említik. — ÉGy., EH., HKFT., MKFT.,T0.43.369.1, T22.B.IX.a.1514. — T8-B5.

Szivárvány sor lásd **Szivárvány utca**

Szivárványtelep lásd **Szivárvány utca**

Szivárvány utca 2016: *Szivárvány ucca ~ Szivárvány sor ~ Szivárványtelep | Minden ucca mász színű vőut.* — Utca a belterület nyugati részén, a Cigánysor szomszédságában. Csak néhány éve építették be. Holland támogatással, a település cigány lakosságának megsegítésére létesült. Eredetileg minden háznak más színe volt, a *Szivárvány utca,* a ***Szivárvány sor*** és a ***Szivárványtelep*** névváltozatok előtagjai erre utalnak. Ma már minden ház zöld színre van festve. — ÉGy. — T22-B3.

Szobor lásd **Szalárdi János szobra**

Szivárvány utca Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Szódavíz gyár 2016: *Szódavíz gyár.* — Épület a Zöldfa utcán, a malomudvarban. Szódavizet készítettek benne. — ÉGy. — T22-B2.

Tag 2016: *Tag | A Román temetőnél, ahogy menni felfele, Kis-Tag meg Naty-Tag. ... A Kis-Tag kisseb, mint a Naty-Tag.* 1889: *Tag.* — Szántóföld, a település külterületének déli részén, a Román temető szomszédságában. Két része a Kis-Tag és a Nagy-Tag. A név a 'földterület, szántóföld, határrész' jelentésű *tag* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., T0.43.369.1. — T8-D3.

Tataros-domb 1889: *Tataros domb.* — Földhalom és a környező földterület a település külterületének délkeleti részén, a Lóház-tábla mellett. A névadás indítékát nem ismerjük. — T0.43.369.1. — T9-F3.

Téglavető lásd **Cigánygödör**

Tehénlegelő 2016: *Tehőinlegelőü | Esz kösségi legelő volt valamikor.* — Szarvasmarha-legelő a település külterületének délnyugati részén, a Disznókúti-dűlő és a Hosszú-rét szomszédságában. — ÉGy. — T8-C3.

Telep lásd **Hörcsögtelep, Románsor**

Temető lásd **Református temető**

Temető-rét lásd **Puszta úti dűlő**

Temető-tábla 1889: *Temető tábla.* — Szántóföld a Református temető mellett. A későbbi Kollektív-tanya földjének egy részét jelölték így a 19. században. — T0.43.369.1. — T8-C2D2.

Templom lásd **Református templom, Templom zug**

Templom köz lásd **Templom zug**

Templom tér 1906–1909: *Templom tér, Templomtér.* — Feltehetőleg a Református templom udvarát, környékét nevezhették így. — L0.43.369.1.

Templom utca lásd **Templom zug**

Templom zug 2016: *Templom zug ~ Doktor Petru Groza ucca ~ Fürdőü ucca ~ Templom ucca,* 1897–1905: *Templom köz, Templom, Templom zug.* — Utca a belterület északi részén. Ezen a részen áll a település legrégebbi épülete, a jelenlegi Református templom. ***Templom, Templom köz*** és ***Templom utca*** néven is említik. Az utcában közös és kádas fürdő működött egy rövid ideig, erre utal a ***Fürdő utca*** névváltozat. A ***Dr. Petru Groza utca*** névváltozat az utca hivatalos neve

volt egykor, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-B2.

Tótteleki-erdő 2016: *Tótteleki-erdőü | A két falu köszt van.* — Keskeny erdősáv a külterület déli határszélén. A szomszédos Hegyköztótteleken kiterjedt erdő húzódik, annak a folytatásában található. A 19. századi térképek tanúsága szerint akkoriban ez a terület is művelés alatt állt. — ÉGy. — T9-E5.

Török-rét 1889: *Török rét.* — Földterület a település külterületének északi részén, a hegyközszentimrei határ szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. — T0.43.369.1. — T4-D5.

Tudor Vladimirescu utca lásd **Zöldfa utca**

Tűzoltóság 2016: *Tűzoltóuság.* — Épület a Zöldfa utcán, a Nagy Guba-bolt mellett. Jelenleg tűzoltóság működik benne. — ÉGy. — T22-B2.

Új-Csillagos-major lásd **Csillagos-tanya**

Új iskola lásd **Nagy iskola**

Új-Kolónia 2016: *Új-Kolóunija.* — Utca a belterület délkeleti részén, a Románsor nevű településrész újabban beépített része. A név előtagja a Régi-Kolónia név előtagjával áll oppozícióban. — ÉGy. — T22-C3.

Új kultúrotthon lásd **Kultúrotthon**

Új sor 2016: *Új sor ~ Kosut Lajos ucca | Amék megyen a Kultúrhásztul kifele, az az Új sor.* 1906–1909: *Ujsor,* 1897–1905: *Uj sor, Ujsor.* — Utca a belterület nyugati részén. A ***Kossuth Lajos utca*** névváltozat hivatalos utcanév volt, mára ezt a státuszát elvesztette. Az utca folytatása a Cigánysor. Viszonylag új része a falunak. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-B3.

Új temető 2016: *Új temetőü.* — A Református temető része. Csupán néhány éve temetkeznek ezen a részen. Vö. Régi temető. — ÉGy. — T22-A4.

Urasági malomudvar 1897–1905: *Urasági malom udvar.* — Feltehetőleg az egykori Malom udvara a Tűzoltóság szomszédságában. — L0.43.369.1.

Vágóhíd 2016: *Vágóuhíd ~ Fürdőü | Vóut ot valamikor vágóhíd, ot vóut fürdő vaty három-négy évig, aszt működtették, oszt elmaratt. | Vóut közös is, mek kádas is.* — Épület a belterület északi részén, a Templom zugon. Először vágóhídként, majd fürdőként működtették, erre utal a ***Fürdő*** elnevezés. Jelenleg nem használják. Vö. Fürdő utca. — ÉGy. — T22-B1.

Vár lásd **Adorján vár**

Varga Ecaterina lásd **Varga utca 1.**

Varga utca 1. 2016: *Varga ucca ~ Varga Ekáterina | De a háború után eszt a részt kiosztották telkeknek.* — Utca a belterület északnyugati részén. A Hörcsögtelep része. A *Varga utca* név hivatalos neve volt az utcának, mára ezt a státuszát elvesztette. A helybeliek tudomása szerint az eredeti Varga utca megsemmisült. ***Varga Ecaterina*** néven is említik. Varga Katalin az erdélyi bányászmozgalom vezetője volt az 1840-es években. Vö. Varga utca 2. — ÉGy. — T22-A2.

A Varga utca, a Szente-rét és a Hát-rét egy 1900-as térképen (T21.TK.403)

Varga utca 2. 2016: *Varga ucca | Az régem párhuzamos volt a falutól a Madarász-kertig. A régi Varga ucca, de az meksemmisült.* [1900]: *Vargautca,* 1889: *Varga utza,* 1884: *Varga-utcza | A mai Szalárdtól napnyugatra, a községen kívül egy puszta tér napjainkban is „Varga-utcza" nevet visel, jeléül egyrészt annak, hogy Szalárd egykor odáig terjedett, másrészt pedig, hogy nagyobb számmal lehettek benne a városi élet alkotó elemei, az iparosok.* — Egykori utca, ma szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. Az utca a 15. századi iratokkal igazolható Egyház utcájával párhuzamosan futott. A 18–19. századi térképeken már határrészként szerepel, de továbbra is *Varga utca*-ként jelölik. A név előtagja bizonyára személynév, esetleg foglalkozásnevet

is kereshetünk benne. — Bunyitay 3: 307, ÉGy., T0.43.369.1, T21.TK.403. — T8-C2.

Varga-vágás 2016: *Varga-vágás,* [1900]: *Vargavágás,* 1889: *Vargavágás.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Bogár-kúti-dűlő és a Sás-völgy szomszédságában. A név előtagjának eredetére vonatkozóan nincsenek biztos ismereteink, bizonyára a terület tulajdonosára utal. Az utótagja a *vágás* 'szántó, amely valamikor erdő volt' földrajzi köznév, s arra utal, hogy a területet egykor erdőség, a Foglár-hát-erdő borította. Az első katonai felmérés térképe szerint a területen a Sás-völgyi-patak vonaláig erdőség húzódott a 18. században. — ÉGy., FKnT., T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-E4F4.

Vár-lapos 2016: *Vár-lapos ~ Vár-lapis,* 1944: *Várlapos,* [1900]: *Várlapos,* 1889: *Várlapos.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Adorján vár szomszédságában. A név utótagja a *lapos ~ lapis* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, vizenyős terület' földrajzi köznév. Lásd Vár-lapos (Hegyközszentimre). — ÉGy., FKnT., Hnt., T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-E1.

Város 2016: *Város ~ Főű ucca ~ Horti Miklóus ucca ~ Mijorica ucca | Ez volt az első ucca a faluban. | Ez a rész, amejk a Köszponttól jön Hodos fele.* 1897–1905: *Város.* — Utca a belterület északi részén, a Körforgalomtól a Sás utca és az Alvég elágazásáig tart. Egyike a falu legrégebben beépített részeinek. A *Város* névváltozat arra utal, hogy a település egykor mezővárosi ranggal rendelkezett: „Már a XIII. században város volt és vásártartási joggal bírt." ***Fő utca*** néven is említik. A legidősebb adatközlők emlékezete szerint a ***Horthy Miklós utca*** *és a* ***Mioriţa utca*** névváltozatok hivatalos nevek voltak, ezt a státuszukat mára elvesztették. A *Mioriţa utca* előtagja egy híres román balladára, a *Mioriţa*-ra utal, mely egy pásztor és a báránya történetét meséli el. Ez az egyik legismertebb mű a román folklórban. A román *mioriţa* köznév 'kis bárányka' jelentésű. — ÉGy., L0.43.369.1, MVV. 5: 146. — T22-B2.

Vásártér lásd **Sportpálya**

Veres-dűlő lásd **Kertészeti-dűlő**

Veresfű-szeg [1900]: *Veresfűszeg,* 1889: *Veres fűszeg.* — Földterület a település északnyugati határszélén. A név előtagja a *veresfű* növénynév, utótagja a 'határ egy része' jelentésű *szeg* földrajzi köznév. — FKnT., T0.43.369.1, T21.TK.403. — T4-C5.

Veres ház 2016: *Veres ház | Téglából építette, s nem vóud bepucolva, hanem pirozsbam maratt, azér Veres ház.* — Egykori erdei őrház, a Fácánosban állt. Ma már csupán az alapjai vannak meg. A *Veres* előtag az építmény színére utal, a helyi emlékezet szerint piros téglás épület volt. — ÉGy. — T5-E5.

Veres kőhídi dűlő lásd **Piros kőhídi dűlő**

Világháborús emlékmű 2016: *Vilákháborús emléikmű ~ Emléikmű | El kellet költösztetni. A táblákat a Református templomnál rejtették el. A blokkokat [tömbházakat] oda kellet tenni, ahol ált az emlékmű.* — Emlékmű a parkban. Eredetileg 1943-ban állították fel a világháborúban elesett szalárdiak tiszteletére. 1985-ben a helybeliek tiltakozása ellenére az építményt lebontották, a helyére pedig tömbházat építettek. A háborús áldozatok neveit feltüntető márványtáblákat a református parókián rejtették el. 1995-ben sikerült az emlékművet újra felállítaniuk az eredeti helyétől mintegy 40 méterre. ***Emlékmű*** néven is említik. — ÉGy. — T22-B2.

Virágos 2016: *Virágos.* — Virágüzlet a Románsoron, a Derecskei-bolt és a Román óvoda szomszédságában. — ÉGy. — T22-C3.

Vízimalom 2016: *Vizimalom ~ Malom,* 1906–1909: *Malomház, Szélső malomház.* — Egykori malom a belterület északi részén. Már régóta nem áll, a *Kerek Malom utca* és a *Malom-rét* nevek őrzik az emlékét. ***Malom*** formában, valamint ***Malomház, Szélső-Malomház*** néven is említik, amelyekben a *malomház* 'malomépület' jelentésű. — ÉGy., L0.43.369.1, SzT. — T22-C1.

Völgy-köz [1900]: *Völgyköz,* 1889: *Völgyközi domb.* — Magasabban fekvő földterület a település külterületének déli részén, a Száraz-völgy és a Sás-völgy között. ***Völgy-közi-domb*** néven is említik. — T0.43.369.1, T21.TK.403. — T9-E4.

Völgy-közi-domb lásd **Völgy-köz**

Walti lásd **Walti-bolt**

Walti-bolt 2016: *Valti-bóut ~ Valti.* — Épület a Kollektív-tanya szomszédságában. Jelenleg használt bútorokat árulnak benne. Nevét egykori

tulajdonosáról kapta. Röviden ***Walti*** néven is említik. — ÉGy. — T22-A4B4.

Zöld lásd **Zöldfa utca**

Zöldfa lásd **Zöldfa utca**

Zöldfa utca 2016: *Zöltfa ucca ~ Béikástóu ~ Tudor Vládimireszku ucca,* 1906–1909: *Zöldfa,* 1897–1905: *Zöldfa ú[tca], Zöld fa ú[tca], Zöldfa, Zöld.* — A település egyik leghosszabb utcája, ez a rész képezi a belterület gerincét. Észak–dél irányban húzódik. A helybeliek szerint egykor lapályos rész volt. A ***Békástó*** neve bizonyára erre utal. A területet a lecsapolások után osztották ki házhelyeknek. A *Zöldfa utca* nevet azért kaphatta, mert fák szegélyezik. ***Zöld*** és ***Zöldfa*** formában is szerepel. A ***Tudor Vladimirescu utca*** névváltozat hivatalos utcanév volt, mára ezt a státuszát elvesztette. — ÉGy., L0.43.369.1. — T22-B3.

Zsákutca 2016: *Zsákucca* | *Aszt a területet negyvenkilendzben osztották ki hászhejeknek. A kastéjkert része volt.* — Utca a belterület északi részén, a Templom zug szomszédságában. A nyugati végének nincs kijárata. — ÉGy. — T22-B2.

Zsidó temető 2016: *Zsidóu temetőü.* — Elhanyagolt, elgazosodott rész a Református temető mellett. — ÉGy.

Zsidó templom 2016: *Zsidóu templom* | *Még a templomukat is elbontották. Az ot vóut a Zöltfa uccán.* — Egykori zsinagóga, a Zöldfa utca északi részén állt. A kollektivizálás idején mérnöki lakást építettek a helyére. — ÉGy. — T22-B2C2.

Zsozsó-bolt 2016: *Zsozsóu-bóut.* — Épület a Zöldfa utcán, az Orsi-fodrászat mellett. Jelenleg élelmiszer- és ruhásboltot működtetnek benne. A tulajdonos fiát *Zsolt*-nak hívják, a név előtagja bizonyára erre utal. — ÉGy. — T22-B3.

HEGYKÖZSZENTIMRE
Fotó: Torkos Márk-Erik

Hegyközszentimre helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz északi dombvonulatának déli lejtőjébe ágyazva, a Berettyó völgyében, a folyó jobb partján, a Szentimre-tótól északkeletre helyezkedik el.

A település első írásos említésének a 16. századi nyomtatásban fennmaradt Váradi regestrum 1220. évi oklevelének *Szentimre* nevét szokás tartani, amely megemlíti a szentimrei apátot és az apátság kegyurát. Az apátság és annak védőszentje után elnevezett település Szent István király és Gizella bajor hercegnő fiának, Imre hercegnek a nevét viselte, s ezzel – a szomszédos Szentjobbhoz hasonlóan – az Árpád-házi szentek kultuszához kapcsolódott. Keletkezése feltehetően a korai Árpád-kor nemzetségi jellegű településszerveződéséhez köthető, amelynek további fejlődése a tatárjárás következtében megszakadt. A település a 13. század közepén a váradi püspökség birtokába került, gyarapodásról azonban nem beszélhetünk, amit jól jelez, hogy 1552-ben mindössze 26 portát írtak össze a területén. A püspökség 16. századi időleges megszűnését követően – más környékbeli, elhagyott egyházi javakkal együtt – feltehetően Varkocs Tamás, váradi várkapitány és Bihar vármegye főispánja vette birtokba, és Szentimre egy része még a 17. század elején is az unokája, Varkocs György tulajdonában volt. 1666-ban Lónyai Anna, gróf Rhédey Ferenc és Apafi Mihály voltak a birtokosai, majd 1667 és 1712 között a debreceni Református Kollégium rendelkezett a területtel. A 18. század közepétől a település ismét a váradi püspökség fennhatósága alá került, ami gyors fejlődést hozott. A török uralom megszűnésének idején az összeírók még 36 lakost találtak, majd 1715-ben 44 taksást és szabadost, 1720-ban pedig 50 jobbágyot írtak össze. Az 1784–1787 közötti népszámlálás szerint a nagyváradi püspök birtokában álló Szentimrén 207 házban 1008 lakos élt. Hegyközszentimrét már a középkor folyamán a szántóföldi gazdálkodás és a szőlőtermesztés együttes jelenléte jellemezte. A szőlőkultúra a török hódoltság időszakában sem szakadt meg, s a következő évszázadokban fokozatos fejlődésnek indult. Míg 1720-ban mindössze 28 hold szőlőt írtak össze, addig a 18. század közepére már 970 hold dézsmás, 102 hold taksáskerti és 100 hold majorsági szőlő tartozott a község határához. A 19. század végi filoxéravész pusztításait követően a szőlőművelés ismét fellendült, nem utolsósorban a szomszédos Kágyán létesített szőlőoltványtelep tevékenységének köszönhetően. Napjainkban a Gárdon-völgyi és a tóthegyi pincék a térség elismerten kiváló minőségű borait adják. A szőlőtermesztés mellett említést érdemel a nagy vastartalmú, gyomorbántalmak kezelésére alkalmas ásványvízforrás is, amelyet 1945 előtt palackozva is forgalmaztak.

A település Árpád-kori apátsága a *Monostor* nevű dombon állt, ám működése nem érte meg a török kor végét. A falu református templomát 1787 és 1789 között építették.

Hegyközszentimre 1873 előtt Bihar vármegye Érmelléki járásához tartozott, majd 1882-ig a Micskei, ezt követően pedig a Szalárdi járás része volt. Az 1913-ban nagyközségként nyil-

vántartott településen 290 ház volt, és 3405 kh területtel rendelkezett, ahol postahivatal is működött. 1920 után Románia része lett, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll, és a szomszédos Jákóhodossal együtt Szalárd község része lett.

A 19–20. század fordulóján a település népessége lassú növekedést mutatott, majd a fejlődés megtorpant, 1880-ban 1046, 1910-ben 1236 fő élt a településen. A két világháború közötti időszakban stagnálás volt megfigyelhető. A második világháborút követően a népességfogyás felgyorsult: 1956-ban 1194, 1977-ben 946, 1992-ben 629 fő élt a településen. A 21. század elején a lakosságszám valamelyest tovább csökkent, majd stagnált, 2011-ben pedig 609 főt mutattak ki a népszámlálások. Hegyközszentimre etnikai összetételét a vizsgált időszakban mindvégig a magyar nemzetiség túlsúlya jellemezte. A 19–20. század fordulójától a 21. század elejéig a magyarság aránya a lakosság kb. 95%-áról 2011-re kb. 90%-ra csökkent, miközben a románság részesedése 1–4%, a cigányságé és egyéb nemzetiségeké pedig 2–4% között mozgott. Hegyközszentimre felekezeti szerkezetét hagyományosan a református vallás dominanciája jellemezte: a 20. század elején a lakosság körülbelül 95%-a református volt, míg a fennmaradó rész csekély arányban a római katolikus, a görögkatolikus, az ortodox és az izraelita felekezethez tartozott. A 20. század második felére a felekezeti összetétel sokszínűbbé vált: 1992-ben a lakosság mintegy 80% volt református, több mint 10% baptista, a maradék pedig csekély arányban római katolikus, ortodox, görögkatolikus, pünkösdista és adventista felekezetű volt.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Emődi Tamás, Hegyközszentimre. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 84−95.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2016-ban. Adatközlők voltak: Béres Tibor Lajos (72 éves), Béres Botos Mária (63), Bródi Margit (55), Czina Debreczeni Ibolya (76), Czina Irénke (47), Czina József Csaba (52), Dallos Árpád (74), Király Sándor (72), Nagy Enikő Ilona (46), Nagy István (56), Rácz György (74), Seres Zsigmond (69), ifj. Seres Zsigmond (36),

Seres Albirt Emma (65), Sulyok Mihály Sándor (85), Szabó Ida (81).

Helynévtár

Hegyközszentimre 2016: *Szentimre, Szentimréjre, szentimreji ~ Hetykösszentimre ~ Kizsdebrecen | Vadászaton egy vatkam meksebesítette [Szent Imrét], oszt ot halt mek tán, Szentimrén, bent a faluba, s akkor elneveszték rulla Szentimrének. | Debrecembe Kizsdebrecennek hífták Szentimrét, régen Kizsdebrecennek hífták, mivel sok őshonos magyarországi embernek volt it főggye.* 2001: *Szentimre | Élt itt egy nagyon gazdag ember ezen a vidéken. Az övé volt ez a három falu mind. Miklósnak hívták. De ez olyan istenfélő, templomba járó ember volt, ezért Szent Miklósnak csúfolták. Mikor haldoklott, magához hívatta három fiát. – Gyermekeim, én most már nem bírhatom tovább ezeket a földeket, elosztom köztetek. Legnagyobbik fiam, Miklós, tied lesz ez a határrész – s megjelölte neki a mi falunk határát, Szentmiklóst. Imre fiának azt a részt, ahol Szentimre fekszik. Jób nevű fiának Szentjobbot és határát. És így maradtak azóta elnevezve ezek a faluk: Szentmiklós, Szentimre, Szentjobb.* 1944: *Hegyközszentimre,* 1941: *Hegyközszentimre,* 1934: *Hegyközszentimre,* 1926: *Hegyközszentimre,* 1914: *Hegyközszentimre,* 1913: *Hegyközszentimre,* 1907: *Hegyközszentimre,* 1901: *Hegyköz-Szent-Imre,* 1891: *Hegyköz-Szt.[Szent]-Imre,* 1889: *Hegyköz-Szent-Imre,* 1888: *Hegyköz-Szent-Imre,* 1884: *Hegyköz Szt [Szent] Imre,* 1873: *Szent-Imre (Hegyköz),* 1870: *Hegyköz Szent-Imre,* 1864: *H[egy] K[öz] Szent Imre, Szent Imre,* 1864: *Hegyköz Sz[ent] Imre,* 1851: *Szent-Imre,* 1839: *Szent-Imre,* 1833–1836: *Sz[ent] Imre,* 1828: *Szent Imre,* 1818: *Sz[ent] Imre,* 1808: *Szent Imre,* pag., 1806: *Sz[ent] Imre,* 1803: *Sz[ent] Imre,* 1802–1811: *Sz[ent] Imre,* 1799: *Szent Imre,* 1783: *Szent Imre,* 1766/1864: *Berettyó Szent Imre,* 1750: *S[zent] Imre,* [1740 k.]: *Sz[ent] imre,* 1696: *Szent Imre,* 1692: *Szent Imre,* p., pag., [1683]: *Szentimbre,* 1674/1864: *Szent Imre,* 1605: *Zent Imreh,* 1604: *Zent Imre,* p., 1600: *Zent Imreh,* 1599: *Zentt Imreh,* 1552: *Szent Imre, Zenth Imreh,* *1459: *Zenthemreh,* 1342: *Sancto Emerico,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Sancti Emerici,* v., 1312/18. sz.: mon. *S. Emerici,* [1291–1294]: in *S[ancto] Emerico,* 1220/1550: de *S[ancto] Henrico.* — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő Berettyó menti település, Hegyköz kistérség része. Közigazgatásilag Szalárd község része. Román neve *Sântimreu.* Szomszédos települései északon Nagykágya, nyugaton Biharvajda, keleten Szentjobb, délen Szalárd. Nevét monostorának védőszentjéről, Szent Imréről kapta. Györffy György azt is feltételezi, hogy a hegyközszentimrei alapítással azt a helyet jelölték, ahol Imre herceg meghalt. Az *Imre* név a német *Emrich*-ből való (ehhez lásd: *Emerici, Hemrici*), első említései között is *Sancto Emerico* formában tűnik fel. A személynév latin megfelelőjét azonosították a *Henricus* névvel is, ezért jelenhetett meg legkorábbról ránk maradt formájában *Sancto Henrico* néven. A 15. század közepétől olvasható a forrásokban ***Szentimre*** alakban. A település a 19. század utolsó harmadától adatolható *Hegyközszentimre* néven. Fekvése alapján ***Berettyószentimre***-ként szerepel egy Pesty Frigyes által idézett 18. századi forrásban. Egykor ***Kisdebrecen*** néven is emlegették, mivel – nagy bortermelő vidékként – a helyi hagyomány szerint egy időben innen szállították a borokat a debreceni Aranybika Szállóba. Vö. Szentimrei-erdő. — A. 4: 229, AH. 2/30, ÁSz. 280, 281, CzF., DT. 2: 135, ÉGy., EKFT., E 158/8: 18, 210, 574, 717, 788, E 158/64: 1419, Faragó–Fábián 2001: 27–28, Fényes 1840/4: 95, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 667, Györffy 1977: 375, HKFT., Hnt., Jakó 1940: 350, Lipszky, Map., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., Mezősi 1943: 35, 36, MKFT., MVV. 5: 91, Pesty 1864/10: 308a, 308b, Rácz 2022: 269, Széll 1890: 200, T0.43.187.1, T1.S.11.628/2, T1.S.46.12, T1.S.68.64, T16.T.75, T21.TK.317, T22.B.IX.a.1522, T22.B.IX.a.1525, Vályi 3: 369.

Akasztó-domb lásd **Akasztófa-domb**

Akasztófa-domb 2016: *Akasztóufa-domb ~ Akasztóu-domb | Egy bitófa egy nagy dombódalon. Lent mek tiszta síkság van, mongyuk egy ojan százötven-kétszáz méterre. Az meg Siratóu, mer addig engették a hozzátartozójokat.* 1864: *Akasztófadomb | Egy puszta kopár sovány hegyoldal.* — Domb a település külterületének nyugati részén, a Vajdai út, a Somos-oldal és a

Halastó szomszédságában, a biharvajdai határban folytatódik. Az *Akasztófa-domb* és a közeli *Sirató* nevű területekhez monda kapcsolódik, amit Ferency Sándor egy, a településről szóló kis könyvben is megörökített. A monda szerint a közeli ferences rendi kolostorban élő veresbarátok fogva tartották a fejedelem rég eltűntnek hitt lányát. Egy koldus, aki a kolostorban töltötte az éjszakát, felfedezte, hogy a lány a szerzetesek foglya. A kolostort elhagyva hírét vitte a látottaknak. A fejedelem a hír hallatán azonnal mozgósította a katonáit, akik a kolostor bejáratánál sorakoztak föl. A szerzetesek a foglyot többszöri felszólításra sem adták ki, így az uralkodó dühében az összes barátot megölette. A lánya azonban soha nem került elő. A helyiek szerint az Akasztófa-dombon végezték ki a barátokat, a környékbeliek pedig a dombhoz közel fekvő földterületen, a Siratón nézték végig az eseményeket. ***Akasztó-domb*** néven is említik. Vö. Akasztófa-domb-oldal. Lásd Akasztófa-domb (Biharvajda). — ÉGy., Ferency 2009, Pesty 1864/11: 320b. — T4-D4.

Akasztófa-domb-oldal 2016: *Akasztóufa-domb-óudal.* — Az Akasztófa-domb déli oldala, a település külterületének nyugati részén, a Vajdai út mellett. — ÉGy. — T4-D4.

Alsó-Gárdon 2016: *Alsóu-Gárdon | Felső-Gárdon és Szállász-szék a tetőn, az alsó az Alsó-Gárdon.* 1941: *Alsó Gárdon,* 1889: *Alsó-Gárdon,* 1884: *Alsó Gárdon.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A Gárdon nyugati része. A név a Felső-Gárdon nevével áll korrelációban. — ÉGy., HKFT., MaKF., T0.43.187.1. — T5-F4.

Alsó-Hangyás 2016: *Alsóu-Hangyás.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének északi részén, az Új-hegy és a Nyáras szomszédságában. A Hangyás déli része. A név a Felső-Hangyás nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T5-E4.

Alsó iskola lásd **Fiúiskola**

Alsó-Kotyor 2016: *Alsóu-Kotyor ~ Kotyor ajja,* 1889: *Kotyor alja.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Halastó és a Szérűskert szomszédságában. A Kotyor északi része. ***Kotyor alja*** néven is említik. Az *Alsó-Kotyor* név a Felső-Kotyor nevével áll korrelációban. — ÉGy., T0.43.187.1. — T5-E4.

Alsó-rét 2016: *Alsóu-rít,* 1889: *Alsó-rét.* — Rét a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Az Alsó-rét a Felső-réthez képest délebbre helyezkedik el, attól a Szentjobbi út választja el. — ÉGy., T0.43.187.1. — T5-F4G4.

Alszeg 2016: *Alszeg.* — A belterület nyugati részén végighúzódó utca. A név az *alszeg* 'a település mélyebben fekvő része' jelentésű földrajzi köznévből alakult. A név a Felszeg névvel áll korrelációban. Vö. Alszegi-rét. — ÉGy., FKnT. — T21-F2.

Alszegi-rét 2016: *Alszegi-rít.* — Az Alszeghez közeli rét a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. — ÉGy. — T4-D4.

Anikó-ábécé lásd **Anikó-bolt**

Anikó-bolt 2016: *Anikóu-bóut ~ Anikóu-ábéicéi.* — Épület a belterület délnyugati részén, az Új soron. Jelenleg vegyesboltként működik. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Anikó-ábécé*** néven is említik. — ÉGy. — T21-F2.

Apátság lásd **Monostor 1.**

Aranyosfalva lásd **Aranyos-oldal**

Aranyos-oldal 2016: *Aranyos-óudal ~ Aranyosfalva.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kétágú-parlag, a Köles-mál, a Szomjú-hát és a Gánás szomszédságában. A helyiek szerint egykor lakott terület lehetett. Elmondásuk szerint ennek a nyomai ma is látszanak. A név eredetére vonatkozóan nincsenek biztos ismereteink. Az *Aranyos* előtag bizonyára arra utal, hogy napsütötte hely, s talán kapcsolatban lehet az *aranyoska* 'napsütötte föld' jelentésű földrajzi köznévvel. Az *Aranyos-oldal* névváltozat utótagja a 'domb, domb része' jelentésű *oldal* földrajzi köznév. A helyiek szerint eredetileg ezen a területen állt a falu. Az ***Aranyosfalva*** névváltozat erre utalhat. — ÉGy., FKnT. — T5-E2.

Ártézi lásd **Ártézi kút**

Ártézi kút 2016: *Ártéizi kút, Ártéizi kútnál ~ Ártéizi | Eszt az ártézi kútat ezerkilencáznegyvenkettőübe fúrták, a magyarok. Száznegyvenkét méter méjrül jön a víz.* — A település központjában, a Kultúrház szomszédságában álló kút. A forrást 1941-ben találták. A környék egyik nevezetessége az ártézi víz, melynek rendkívül magas ásványi só-, vas- és kéntartalma van. A

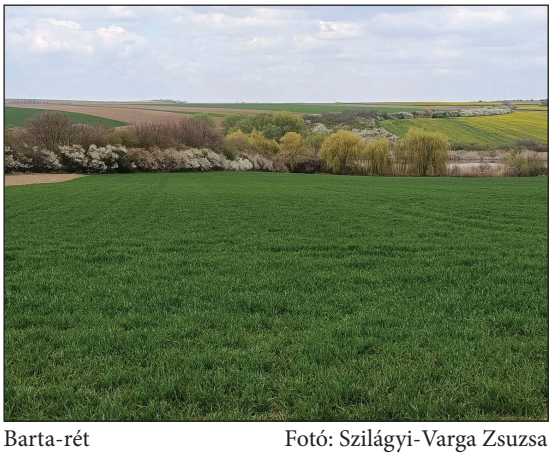
Ártézi kút Fotó: Bihar Megyei Értéktár

magas vastartalom miatt a víz a kutat és környékét rozsdabarnára festi. ***Ártézi*** néven is említik. — ÉGy., Nagy et al. 2016: 96. — T21-G2.

Bánát lásd **Felszeg**

Banké 2016: *Bankéi ~ Dalminéijéi ~ Dalmi | Elvette az egész szőlőt a bank. | Dalminé egy nagy kulák asszony vóut, és annak ottan szöllő termet régen, de az mos szántóu.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének északi részén, a Koppán és a Hosszú-mező szomszédságában, a Felső-Gárdon része. A helyiek szerint egykori gazdája annyira eladósodott, hogy a terület végül a bank kezére került. A ***Dalmi, Dalminéé*** névváltozatok a terület egykori tulajdonosára utalnak. — ÉGy. — T5-F4.

Baptista imaház lásd **Új imaház**

Barta-rét Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Baptista temető 2016: *Baptista temetőü ~ Hívőü temetőü.* — Temető a belterület északi szélénél, a Temető délnyugati része. A ***Hívő temető*** névváltozat előtagja szintén arra utal, hogy e temető a baptista – a helybeliek szóhasználatával *hívő* – gyülekezethez tartozik. — ÉGy. — T21-F1.

Barackos 2016: *Barackos | Az Dijószegen is ott átalnyúlt, mert ot vóut valahol a szortálóu [rendező, szortírozó hely]. | Úty hívják, de nem barackos mos már.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a kisjankai határ (Bihardiószeg) szomszédságában. Régebben gyümölcsös volt, ma már más célra használják. — ÉGy. — T4-D3.

Barázs lásd **Halastó**

Barta-mező lásd **Barta-rét**

Barta-rét 2016: *Barta-rít ~ Barta-mezőü,* 1889: *Bartarét.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Szérűskert, a Hangyás és a Nyilas szomszédságában. Nevét bizonyára tulajdonosáról kapta. ***Barta-mező*** néven is említik. — ÉGy., T0.43.187.1. — T5-E3E4.

Békástó 2016: *Bikástóu ~ Téiglás | Régen ot vóut ety tóu, oszt ot vetették a vájogot a cigányok, oszt azér híjják úgy.* — Földterület a település külterületének nyugati részén, a Halastó közvetlen szomszédságában. Vizenyős terület, a *Békástó* névváltozat erre utal. A ***Téglás*** nevet azért kapta, mert egy időben a helybeli cigányság ezen a területen vetette a vályogot. — ÉGy. — T4-D4.

Belső-Darvas lásd **Darvas**

Belső-tag 2016: *Belsőü-tag.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Berettyó, a Szóvár-hegy alja és a szalárdi határ szomszédságában. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T5-G4H4.

Benedek 2016: *Benedek ~ Benedek-vőügy | Az Ibojás eggyik völgye a Benedek-völgy.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Szentimrei-erdő és a Kétágú-parlag szomszédságában. Az Ibolyás része. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. ***Benedek-völgy*** néven is említik. — ÉGy. — T5-E3.

Benedek-völgy lásd **Benedek**

Berettyó 2016: *Berettyóu ~ Berettyóu-fojóu,* 1941: *Berettyó,* 1901: *Berettyó,* 1889: *Berettyó folyó,* 1886: *Berettyó,* 1884: *Berettyó* Fl[uss],

1864: *Berettyó,* 1864: *Berettyo*-Fluss, *Beretytyó*-Fl[uss], *Berettyó,* Canal, 1851: *Berettyó | [Szentimre] Rétjei sok és jó szénát teremnének, de az itt elfolyó Berettyó gyakran elönti és semmivé teszi.* 1783: *Berettyo* bach, 1426: *Berekyo,* 1397: *Berekyo,* 1353: *Berekyo,* 1323: *Berukyo,* fl., 1310: *Berukyou,* fl., 1291/1293: *Berkyov,* 1271: *Berukyov,* 1255/1300 k.: *Berykiou,* 1219/1550: *Berucio,* 1213/1550: *Beruchyon* [ɔ: *Beruchyou*]. — Romániában a Réz-hegységben, több kisebb patak egyesüléséből eredő folyó. Mai, a 19. században szabályozott medre Szeghalom és Körösladány között jobb felől torkollik a Sebes-Körösbe. Korábban a vízfolyás hosszabb szakaszon haladt, és Mezőtúr alatt ömlött a Hármas-Körösbe. A település külterületének déli részén folyik. Az elmúlt évszázadokban többször is kiöntött. A szabályozását a 19. században kezdték meg. A víznév a *berek* 'ártéri erdő, ligeterdő' főnév és a magyar régi *jó* 'folyó' földrajzi köznév összetételéből alakult. A *Berettyó* változat a ritka *kj* > *ty* változás következtében jött létre, ahol a *ty* intervokalikus helyzetben megnyúlt. ***Berettyó-folyó*** néven is említik. Vö. Berettyó utca, Túl a Berettyón. Lásd Berettyó (Biharfélegyháza, Jákóhodos, Nyüved, Paptamási, Pelbárthida, Szalárd). — AOklt. 37: 178, ÉGy., EKFT., Fényes 1851, FNESz., Gy. 1: 569, 604, 613, 616, 643, 654, 658, HKFT., Kiss 1995: 32, MaKF., MKFT., MVV. 5: 90, K. Nagy 1886: 48, Pesty 1864/10: 308a, TESz., T0.43.187.1, Zs. 1: 524, 13: 179. — T5-E5.

Berettyó-folyó lásd **Berettyó**

Berettyószentimre lásd **Hegyközszentimre**

Berettyó utca 2016: *Berettyóu ucca ~ Libatojóuzóu ucca ~ Malom ucca ~ Pájinkafőüzőü ucca | It megy le egy ucca a Berettyónak, egisz a Berettyójig.* — Utca a település belterületének keleti-délkeleti részén. Ennek az utcának a lakosság körében több nem hivatalos neve is ismeretes. A *Berettyó utca* névváltozat arra utal, hogy az utca a Berettyó partjára vezet. A ***Libatojózó utca*** név arról árulkodik, hogy a falu libái ezen az úton jártak le a folyó melletti rétre legelni. A ***Malom utca*** névváltozat arra utal, hogy a közelben állt a település háromkövű vízimalma. A ***Pálinkafőző utca*** nevet pedig azért kapta, mert ezen az utcán található a Pálinkafőző. — ÉGy. — T21-G2.

Biofarm 2016: *Bijofarm ~ Ekoland.* — Farm a belterület délkeleti részén, a Kertalja szomszédságában. ***Ecoland*** néven is említik. — ÉGy. — T21-G2.

Blaga-tanya 2016: *Blága-tanya | Blága egy jeddző vóut a tizennyolcas évek után, és az épített ety szép kis emeletes villát a pincéje felé.* — Egykori tanya a település külterületének északkeleti részén, a Felső-Gárdonon. Tulajdonosáról kapta a nevét. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T5-F4.

Bocskai 2016: *Bocskaji, Bocskajira | Az erdő mellett. ... Szőlőterület vóut mind. Ki let lökve. Na mos már az emberek megint örökítik befele. | Ot rengetegen mekhaltak, és azér neveszték Bocskajinak.* 1889: *Bocskai.* — Szőlő és szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Tőrös-erdő, a Hosszú-mező és a Fogás mellett. Az elbeszélések alapján a környék több harc színtere is volt. 1604-ben Bocskai hadai itt szorították a Berettyóba az ellenséget: „Az ide tartozó Kis- és Nagy-Bocskai dűlőn, a hagyomány szerint Bocskai fejedelem hadai táboroztak". A földterület és a közelben lévő Bocskai híd innen kaphatta a nevét. Részei a Kis-Bocskai és a Nagy-Bocskai. — ÉGy., MVV. 5: 91, T0.43.187.1. — T5-G3G4.

Bocskai híd 2016: *Bocskaji híd | A Bocskajira ahogy menni kifele.* — Híd a település külterületének keleti részén, a Bocskai nevű földterület szomszédságában. Egy kis patakon vezet keresztül. — ÉGy. — T5-F4G4.

Bodonoskút 2016: *Bodonoskút | Egy ojan forrás, hocs csak egy gyűrű van rajta.* — Kút a település külterületének északkeleti részén, a Köles-málon. A név a 'fakéreggel vagy vesszőfonással védett kút' jelentésű *bodonoskút* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T5-F2.

Bőgő 2016: *Bőügőü, Bőügőün.* — Földút a település külterületének északi részén, a Halastóhoz vezet. A név bizonyára a 'keskeny csatorna' jelentésű *bőgő* földrajzi köznévvel hozható összefüggésbe. Emellett az sem kizárt, hogy a tehénbőgésre utal, s a csorda valamikori útját jelölte. A közelben álló Csordakút ezt a magyarázatot erősítheti. — ÉGy., FKnT. — T5-E4.

Cigányok lásd **Cigánysor**

Cigány-rét 2016: *Cigány-rít.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület és a Kertalja szomszédságában. A közelben lakott a hegyközszentimrei cigányság, a név előtagja erre utal. — ÉGy. — T5-E5.

Cigánysor 2016: *Cigánysor ~ Cigányok | Arra len vótak a cigányok, a faluvégen, ety pár cigány lakott.* — A belterület nyugati része, mely néhány házból állt. Hajdanán itt élt a település cigány lakossága. A településen ma már nem jellemző az etnikai elkülönülés. ***Cigányok*** néven is említik. — ÉGy. — T21-E2.

Cipó-föld 2016: *Cipóu-főüd | Mert az ojam vóut ott, mint ety cipóu.* — Földterület, fás rész a település külterületének északi részén, a Szomjú-hát végében. A helybeliek szerint alakjáról kaphatta a nevét. — ÉGy. — T5-F1.

Cirma 2016: *Cirma.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Cirma-erdő, a Kanál-völgy és a Nádastó szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. Vö. Cirma-erdő. — ÉGy. — T5-F2.

Cirma-erdő 2016: *Cirma-erdőü.* — Erdő a település külterületének északi részén, a Szentimrei-erdő és a szentjobbi határ szomszédságában. A név a *Cirma* helynév és az *erdő* földrajzi köznév összetételéből alakult. — ÉGy. — T5-G2.

Cseke-rét 2016: *Cseke-rít.* — Rét a település külterületének déli részén, a belterület, a Berettyó utca szomszédságában. A név előtagja bizonyára személynév. — ÉGy. — T5-E5.

Cserépvető-kút 2016: *Cserípvetőü-kút | Cserepet is csináltak, és ki is ígették.* — Kút a település külterületének északi részén, a Benedek szomszédságában. Egykor a falu cigány lakossága ezen a területen készítette a tetőfedő cserepet, itt vetette a téglát, a kút neve erre utalhat. — ÉGy. — T5-E3.

Cser-hát lásd **Diószegi-útfél**

Csillagos-erdő lásd **Szentimrei-erdő**

Csillagos-oldal lásd **Szentimrei-erdő**

Csókás 2016: *Csóukás ~ Csóukási-erdőü.* — Erdő a település külterületének északi részén, a Köles-mál, az Aranyos-oldal és a Szomjú-hát szomszédságában. Arról kapta a nevét, hogy a területen sok volt a csóka. ***Csókási-erdő*** néven is említik. Vö. Csókás-völgy. — ÉGy. — T5-F2.

Csókási-erdő lásd **Csókás**

Csókás-völgy 1884: *Csokás völgy.* — A település külterületének északi részén, a Csókás szomszédságában végighúzódó völgy. — HKFT. — T5-F2.

Csók utca lásd **Nagy utca**

Csordakút 2016: *Csordakút ~ Dijóuszegi-kút | Mert od delelt a csorda, a kollektívé, meg oda vitték ki a bornyúkat, az üszőüket, egísz nyáron kim vóutak.* — Egykori kút a település külterületének nyugati részén, a Diószegi-útfélen. Ma egy mesterséges halastó van a területen. ***Diószegi-kút*** néven is említik. — ÉGy. — T4-D4.

Csorda-rét-gát 2016: *Csorda-rít-gát ~ Széikejhídi-útféil.* — Szántóföld és legelő a település külterületének északi részén, a Nyilas, a Benedek, a Gánás és a Kis-mező szomszédságában. Bizonyára erre a területre járt le a csorda legelni. Hajdanán ezen a területen vezetett keresztül a Székelyhídi út, emiatt ***Székelyhídi-útfél*** néven is említik. — ÉGy. — T5-E3.

Csömpör 2016: *Csömpör ~ Csömpőü | Az, ahun az erdő elmúlik, az a rész a Csömpör.* 1884: *Csömpör,* 1884: *Csömpőr.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Darvas, a Berettyó és a Tőrös-erdő szomszédságában. A név talán az 'ághulladék' jelentésű *csömpő* köznévvel hozható összefüggésbe. — ÉGy., HKFT., HKFT75., SzT. — T5-G4.

Csörgő-patak 2016: *Csörgőü-patak | Ez innem fojik le a hegyrül.* — Patak a település belterületén, a Nagy utca szomszédságában. A név előtagja bizonyára a patak csobogó hangjára utal. — ÉGy. — T21-G1.

Dalmi lásd **Banké**

Dalminéé lásd **Banké**

Darvas 2016: *Darvas ~ Belsőü-Darvas ~ Szarvas | A kataszteri térképet mikor csinálták, teccik érteni? Akkor kapta aszt a nevet. De hogy mér, nem tudom. Mer máskülömben nem Darvas vóna az, mer a telekkönyvi másolatokon mindenüt Szarrvas van. Mer ez meg itt erdő, teccik tudni? Esz teli vót szarvassal. Elkeresztelték az emberek.* 1889: *Darvas, Darvar.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Tag, a Csömpör, a Telek és a Fogás szomszédságában. A helyiek szerint vannak olyan hivatalos dokumentumok, amelyeken a terület ***Szarvas*** néven szerepel. ***Belső-Darvas*** néven is említik. A kataszteri térképen egy helyütt szereplő *Darvar*

forma nyilvánvaló elírás. — ÉGy., T0.43.187.1. — T5-G4.

Deményes 2016: *Deminyes | A Csókás háta megett.* — Erdő és szántóföld a település külterületének északi részén, a Csókás szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T5-F2.

Diószegi-erdő 2016: *Dijóuszegi-erdőü.* — Egykori erdő, ma már szántóföld, a település külterületének északnyugati részén, a bihardiószegi határ és a Hilinger-erdő mellett. — ÉGy. — T4-D3.

Diószegi-kút lásd **Csordakút**

Diószegi út 2016: *Dijóuszegi út,* 1809: *Diószegi-útnál.* — Egykori út a település külterületének nyugati részén, Bihardiószeg településre vezetett. Ma már nincs meg. Vö. Diószegi-útfél. — ÉGy., Szabadi 2016: 162. — T4-D3.

Diószegi-útfél 2016: *Dijóuszegi-útféil, Dijóuszegi-útféilen, Dijóuszegi-útféilnél ~ Cser-hát ~ Előü-cser ~ Vadalmás | A rígi neve Vadalmás vóut, úty hítták. | A Bőgőn ahogy lementünk itten, az vóut az Elő-cser.* 1884: *Elöcser,* 1884: *Előcser.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Kis-mező és a Vajdai-föld szomszédságában. A Diószegi út két oldala. ***Cser-hát*** és ***Elő-cser*** néven is említik: történeti adataiból is arra következtethetünk, hogy egykor cserfák borították. A ***Vadalmás*** megnevezése ugyancsak az egykori növényzetére utal. — ÉGy., HKFT., HKFT75. — T4-D3.

Disznófarm 2016: *Disznóufarm ~ Disznóu-tanya.* — Tanya a település külterületének keleti részén, a Telek és a Szentjobbi út szomszédságában. Jelenleg disznótelepként működik. ***Disznó-tanya*** néven is említik. — ÉGy. — T5-F4.

Disznó-tanya lásd **Disznófarm**

Domb-rét 2016: *Domb-rít.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Guba-tanya, a Lányvár és a Sirató szomszédságában. Egykor rétnek használhatták a dombon lévő területet. — ÉGy. — T4-D5.

Ecoland lásd **Biofarm**

Éden 2016: *Éiden, Éidembe | A temetőü alatt, ami van, ot van az Éden. ... Annyira jóu vóut a bor.* — A tóthegyi pincesor része a belterület északi részén, a temető szomszédságában. Az egyház tulajdona. Neve bibliai utalásként a hely tulajdonosával és jó bortermő adottságával is összefügghet. — ÉGy. — T21-F1.

Elek-féle-tó lásd **Elek-tó**

Elek-tó 2016: *Elek-tóu ~ Elek-file-tóu.* — Mesterséges tó a település belterületének délnyugati részén, a Falualján. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Elek-féle-tó*** néven is említik. — ÉGy. — T4-D4, T21-E2.

Elő-cser lásd **Diószegi-útfél**

Erdő alatti 1889: *Erdő alatti.* — A Szentimrei-erdő melletti terület neve a település külterületének északi részén, az Ibolyás és a Kanál-völgy szomszédságában. Vö. Erdő alatti dűlő. — T0.43.187.1. — T5-F3.

Erdő alatti dűlő lásd **Ibolyás**

Erdő alja 2016: *Erdőü-ajja | Ez a rész, amék it megy a Szovár-hegyig, az Erdő ajja.* — Szántóföld a település keleti részén, a Tőrös-erdő szomszédságában. A Darvas része. — ÉGy. — T5-G4.

Erse rétje 1810–1820 k.: *Erse Rétye,* 1768: *Erse Réttye.* — Rét a település külterületének délnyugati részén, a Vajdai út és a Sziget szomszédságában. Az előtag bizonyára személynevet takar, az egykori tulajdonos neve lehet. — T25.CPl.573, T25.CPl.574, ÚCsnT. — T4-D4.

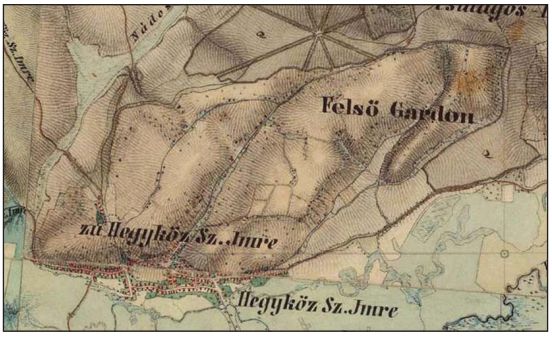
Falu alatti lásd **Falu alatti dűlő**

Falu alatti dűlő 2016: *Falu alatti dűlőü,* 1889: *Falu alatti.* — A település külterületének délnyugati része. A Sziget és a Sirató nevű területek tartoznak ide. ***Falu alatti*** formában is említik. — ÉGy., T0.43.187.1. — T4-D5.

Falu alatti legelő lásd **Legelő**

Falualja 2016: *Faluajja ~ Kertajja.* — Szántóföld és legelő a település külterületének délnyugati részén, a belterület és a Sziget szomszédságában. ***Kertalja*** néven is említik. Mindkét megnevezése a belterülethez való közelségére utal. Vö. Falu alatti dűlő, Falu alatti legelő. — ÉGy. — T5-E4E5.

Farkas útja 1810–1820 k.: *Farkas uttya,* 1768: *Farkas Uttya.* — A település külterületének északnyugati részén, az Akasztófa-domb szomszédságában húzódó út. Az egykor erdővel borított környék farkasok járta terület lehetett. A név előtagja személynév is lehet. — T25.CPl.573, T25.CPl.574. — T4-D4.

A Felső-Gárdon a második katonai felmérés térképén

Felső-Gárdon 2016: *Felsőü-Gárdon | Felső-Gárdon és Szállász-szék a tetőn, az alsó az Alsó-Gárdon.* 1889: *Felső Gárdon,* 1884: *Felsö Gárdon,* 1864: *Felsö Gardon.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. A Gárdon keleti része. A név az Alsó-Gárdon nevével áll korrelációban. — ÉGy., HKFT., MKFT., T0.43.187.1. — T5-F4.

Felső-Hangyás 2016: *Felsőü-Hangyás.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének északi részén, a Szentimrei-erdő és a Nyáras szomszédságában. A Hangyás északi része. A név az Alsó-Hangyás nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T5-E3E4.

Felső iskola lásd **Lányiskola**

Felső-Kotyor 2016: *Felsőü-Kotyor ~ Kotyor-tetőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a belterület szomszédságában. A Kotyor déli része. ***Kotyor-tető*** néven is említik. A *Felső-Kotyor* név az Alsó-Kotyor nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T5-E4.

Felső-rét 2016: *Felsőü-rít,* 1889: *Felső rét.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület és a Hosszú-mező szomszédságában. A Felső-rétet a Szentjobbi út választja el az Alsó-réttől. A Felső-rét az Alsó-réthez képest északabbra helyezkedik el. — ÉGy., T0.43.187.1. — T5-F4.

Felső sor 2016: *Felsőü sor | A patakon errül, ahoty fojtatódik az aszfaltos út, az a Felső sor. Ami kimegy egészen, amíg tart ez az ucca, Szentyobnak megyen.* — Utca a település belterületének keleti részén, a Felszegnél magasabban, azzal párhuzamosan helyezkedik el. A név utótagja a *sor* 'házsor; szélső utca' jelentésű földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T21-G2.

Felszeg 2016: *Fēszeg,* 1864: *felszeg utcza, bánát | 'S mint a' lakosság álítja, a' helységnek felszeg utcza nevű fele része mint Kismarja várossa, szabadalommal lett volna ellátva + (mint oly boldog hely mint a Bánát=ság) a' miért bánátnak ís neveztetett, ezen helység résznek — mely kelet felöl fekszik – minden földjet és szölőhegyét nemesi jogon birta volna a' lakosság, 's lett volna oly egyén, ki az erőli okiratot a' Leleszi Káptalanban látta volna, – de miképen esett el a' község jogától, 's hogy esett a' N[agy]Váradi 1. sz. Méltóságos Püspökség birtokába mint jobbágyság, erröl senki sem tud felvilágositást nyujtani.* — Utca a település belterületének keleti részén, a Felső sorral párhuzamosan. Az Alszegnél magasabban fekvő utca. A név a *felszeg* 'a falu felső része, felvég' jelentésű földrajzi köznévből alakult. ***Felszeg utca*** és ***Bánát*** néven is említik. Ez utóbbi megnevezésének a névadási indítéka bizonytalan. — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/10: 308b–309a. — T21-G2.

Felszeg utca lásd **Felszeg**

Fiúiskola 2016: *Fijúiskola ~ Alsóu iskola.* — Egykori református fiúiskola a belterület északi részén, a Nagy utcán. Ma is iskolaként használják. A *Fiúiskola* és az ***Alsó iskola*** névváltozatok előtagjai a Lányiskola és a Felső iskola névváltozatok előtagjaival állnak kapcsolatban. Dombos területről lévén szó az Alsó iskola mélyebben fekszik, mint a Felső iskola. — ÉGy. — T21-F2.

A Református iskola a 20. század első felében
Forrás: Hegyközszentimre régen

Fogás 2016: *Fogás.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a Felső-rét és a Tőrös-erdő szomszédságában. A név 'a falu közelében a telekhez kimért toldás' jelentésű

fogás földrajzi köznévből alakult. Vö. Fogási-patak. — ÉGy., FKnT. — T5-G4.

Fogási-patak 2016: *Fogási-patak.* — A Fogást átszelő patak, mely a település külterületének keleti részén kanyarog, és a Berettyóba folyik. — ÉGy. — T5-G4.

Fő utca lásd **Nagy utca**

Futballpálya lásd **Libalegelő**

Gánás 2016: *Gánás ~ Gánás-tetőű,* 1889: *Gánás, Gánási,* 1809: *Gánás-völgyön.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Szomjú-hát és a Kétágú-parlag szomszédságában. A *Gánás* név a *gána* (más néven kányabangita) növénynév *-s* melléknévképzős származékából alakult. ***Gánási, Gánás-tető*** és ***Gánás-völgy*** néven is említik. — ÉGy., Szabadi 2016: 162, T0.43.187.1. — T5-E3.

Gánási lásd **Gánás**

Gánás-tető lásd **Gánás**

Gánás-völgy lásd **Gánás**

Gárdon 2016: *Gárdon ~ Gárdony, Gárdonyba ~ Gárdony-vőügy,* 1864: *Gárdon | Hihetőleg gárda domb lehetett hajdan, míkor Bocskai tanyázott e' helyen.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Részei az Alsó- és a Felső-Gárdon. A név eredete bizonytalan. Esetleg a *Gárdon* személynévből ered. Ilyen nevű családról azonban nincs a környékről adat. Egy másik lehetséges magyarázat szerint talán kapcsolatba hozható a 'gazos, bozótos terület' jelentésű *gordon* földrajzi köznévvel. ***Gárdon-völgy*** formában is említik. Vö. Gárdon pajta. — ÉGy., FKnT., FNESz. *Gárdony,* Pesty 1864/10: 309a, ÚCsnT. — T5-F3F4.

Gárdon Fotó: Emődi Tamás

Gárdon pajta 1907: *Gárdon pajta,* 1902: *Gárdon pajta.* — A Gárdonon álló építmény lehetett. — Hnt.

Gárdon-völgy lásd **Gárdon**

Gát 2016: *Gát.* — A település külterületének nyugati részén, a Halastó mellett végighúzódó töltés. — ÉGy. — T4-D4.

Gosztát-tó 2016: *Gosztát-tóu.* — Tó a Kis-mező és a Gánás szomszédságában, a település külterületének északi részén. A román *gostat* 'állami gazdaság' szó a magyarba is átkerült, ebből alakult a név előtagja. — ÉGy., RKsz. — T5-E3.

Görbekút 2016: *Görbekút.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Aranyos-oldal és a Kétágú-parlag szomszédságában. A rajta álló kútról kapta a nevét. Részei a Kis-Görbekút és a Nagy-Görbekút. — ÉGy. — T5-F2.

Görbe-kút 2016: *Görbe-kút ~ Mezeji-kút | Beleugrott ety székejhídi ember, és betemették. | Amikor bele vót téve a gyűrű, teccik érteni? Eldeformálódott. Alig lehetet felhúzni a vedret.* — Egykori kút a település külterületének északi részén, az Aranyos-oldal szomszédságában. Ma már nincsen meg, a helyiek szerint egy tragédia miatt tömték be. Nevét a kút kávájának alakjáról kapta. ***Mezei-kút*** néven is említik, mivel a mezőn dolgozók használták. Vö. Görbekút. — ÉGy.

Guba lásd **Guba-tanya**

Guba-tanya 2016: *Guba-tanya ~ Guba | Az a kolhozé vót, tehéntanya vót, mozs Guba.* — Tanya a település külterületének déli részén. A téesz tulajdona volt, állatokat tartottak benne. Ma hűtőház, műhelysor és istálló. Tulajdonosáról kapta a nevét. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. Röviden ***Guba*** formában is említik. — ÉGy., FKnT. — T9-E1.

Guba-tó 2016: *Guba-tóu.* — Mesterséges tó a település külterületének északi-északkeleti részén, az Alsó-Gárdon része. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T5-F4.

Halastó 2016: *Halastóu ~ Barázs | Mikor elmentem katonának, akkor már lehetet benne*

peccőüzni, ezelőt negyven évvel. — Mesterséges tó a település külterületének nyugati részén, az Akasztófa-domb és a belterület szomszédságában. Kedvelt helye a horgászoknak és a kirándulni vágyó környékbelieknek. A ***Barázs*** név a 'duzzasztógát' jelentésű román *baraj* szóból alakult. — ÉGy., RKsz. — T4-D4.

Halastó Fotó: Borsi Balázs

Hangyás 2016: *Hangyás, Hangyásnál, Hangyáson | Borzasztó cserfőd.* 1889: *Hangyás.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének északi részén, a Szentimrei-erdő és a Nyáras szomszédságában. Részei az Alsó- és a Felső-Hangyás. A név olyan területet jelölhet, ahol sok hangyaboly van. — ÉGy., T0.43.187.1. — T5-E4.

Hangyás Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Hármas-határ 2016: *Hármas-határ.* — A hegyközszentimrei, a bihardiószegi és a szentjobbi határ találkozása a település külterületének északi részén. — ÉGy. — T5-E1F1.

Hát-rét 2016: *Hát-rít ~ Hát-ríti-főüdek | A Berettyó partyán végestelen-végig Hát-rét.* 1884: *Hát rét,* 1884: *Hát rét.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a biharvajdai, a szalárdi és a jákóhodosi határra is kiterjed. A név előtagja a *hát* földrajzi köznév, melynek vagy a 'valami mögött fekvő terület', vagy a 'környezeténél magasabban fekvő terület' jelentése szerepel a névben. ***Hát-réti-földek*** néven is említik. Lásd Hát-rét (Biharvajda, Jákóhodos, Szalárd). — ÉGy., FKnT., HKFT., HKFT75. — T8-C1D1.

Hát-réti-földek lásd **Hát-rét**

Házhelyek 2016: *Hászhejek | Valamikor akartak csinálni romám falut. S ez akkor topóuszám [topográfiai szám] szerin ki vannak mérve hászhejeknek. ... Mindenki kapot vóna ety huszonnyolc áris telket.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában. Ez a terület lett volna az Új sor folytatása, román családokat akartak ide telepíteni. A tervet a harmincas évek árvize hiúsította meg, amelynek következtében ez a terület is víz alá került, s így erre a célra alkalmatlanná vált. — ÉGy. — T5-E5.

Hideg-völgy 2016: *Hideg-vőügy | Egy völgy, és hát szántyák, dóugozzák, de ot mindig hidegeb vóut. Így, ahogy mentünk ott az erdőre, fagy vóut, ha máshol nem is vóut, de ot vóut.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Csókás szomszédságában. A Szomjú-hát része. A név a terület jellemző hőmérsékletére utal. — ÉGy. — T5-E2.

Hilinger lásd **Hilinger-erdő**

Hilinger-erdő 2016: *Hilinger-erdőü ~ Hilinger.* — Erdő a település külterületének északnyugati részén, a Diószegi-erdő és a Gánás szomszédságában. A helynév talán személynévi eredetű. ***Hilinger*** néven is említik. — ÉGy., ÚCsnT. — T4-D3.

Hívő temető lásd **Baptista temető**

Hosszú-mező 2016: *Hosszú-mezőü,* 1889: *Hosszúmező,* 1809: *Hosszú mezőn.* — Szántóföld a település külterületének északkeleti részén, a Koppán és a Bocskai szomszédságában. A név a terület alakjára utal. — ÉGy., Szabadi 2016: 162, T0.43.187.1. — T5-G3G4.

Ibolyás 2016: *Ibojás, Ibojáson ~ Erdőü alatti dűlőü | Az Ibojás az erdőü alatt.* — Szántó-

föld a település külterületének északi részén, a Szentimrei-erdő, a Benedek és a Kanál-völgy szomszédságában. A név eredetileg bizonyára olyan területet jelölt, amelyen sok ibolya termett. Fekvése alapján ***Erdő alatti dűlő*** néven is említik. — ÉGy. — T5-E3F3.

Imaház lásd **Új imaház**

Imaterem lásd **Lányiskola**

Iskola lásd **Új iskola**

Játszótér 2016: *Jáccóutéir.* — Játszótér a belterület keleti részén, a Felszegen. — ÉGy. — T21-G2.

Jegyzőlak 2016: *Jeddzőülak.* — Épület a belterület központjában, a Régi községháza mellett. A helyiek szerint egy szebeni származású jegyző lakott benne. — ÉGy. — T21-F2.

Kanál-völgy 2016: *Kanál-vőügy.* — Völgy a település külterületének északi részén, az Ibolyás része. Bizonyára alakjáról kapta a nevét. — ÉGy. — T5-F3.

Kápolna lásd **Szent Imre-kápolna**

Kékes 2016: *Kíkes* | *Elválasztya Szentyoptul Szentimréit.* — Bokros rész a település külterületének keleti részén, a Tag és a szentjobbi határ szomszédságában. A helyiek szerint régebben sok kökénybokor volt a területen, a *Kékes* név valószínűleg erre utal. — ÉGy. — T5-H4.

Kenderáztató 2016: *Kenderásztatóu.* — Legelő a település külterületének déli részén, a Berettyó szomszédságában, a belterülethez közel fekszik. Korábban kendert áztattak itt a Berettyónál. — ÉGy. — T5-F5.

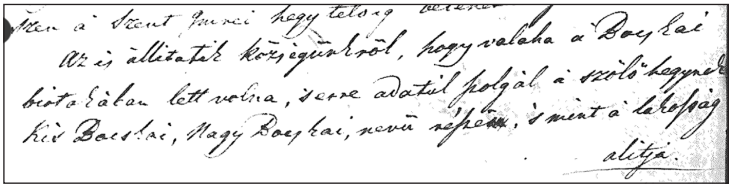
Kerek-Kurta 2016: *Kerek-Kurta.* — Földterület a település külterületének északi részén, a Cirma és a szentjobbi határ szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük, bizonyára mindkét névrész a terület alakjával van összefüggésben. — ÉGy. — T5-F2.

Kertalja 1. 2016: *Kertajja.* — Utca a település belterületének déli részén. Neve a 'ház végében lévő terület' jelentésű *kertalja* köznévből alakult, annak megfelelően, hogy az utca ezen a területen létesült. — ÉGy., FKnT. — T21-F2G2.

Kertalja 2. lásd **Falualja**

Kétágú-parlag 2016: *Kéitágú-pallag* | *Azír monták Kétágú-pallagnak, mer vóut két nagy ág, ami lenyúlt a vőügyre, két naty sövénysor. ... Egy ojam, mint egy naty patkóu, úgy nyúlt le.* 1889: *Kétágú-parlag.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Aranyos-oldal és a Gánás szomszédságában. A név utótagja 'az erdők közötti terület' jelentésű *parlag* ~ *pallag* földrajzi köznév. E rész két kisebb erdő között fekszik. — ÉGy., FKnT., T0.43.187.1. — T5-E2E3.

Kis-Bocskai 2016: *Kizs-Bocskaji,* 1901: *Kis-Bocskai,* 1889: *Kis-Bocskai,* 1864: *Kis Bocskai* | *Az is állitatik községünkről, hogy valaha a' Bocskaí birtokában lett volna, 's erre adatúl szolgál a' szölőhegynek Kis Bocskai, Nagy Bocskai, nevü része ... Bocskainak itten tanyázó táboráról vagy inkább áról, hogy ő tette ezeket szabad földekké.* — Földterület a település külterületének keleti részén. A Bocskai déli része. A *Kis-Bocskai* név a Nagy-Bocskai nevével áll korrelációban. — ÉGy., MVV. 5: 91, Pesty 1864/10: 308b–309a, T0.43.187.1. — T5-F4G4.

A Kis-Bocskai lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 308b-309a)

Kisdebrecen lásd **Hegyközszentimre**

Kis-Görbekút 2016: *Kizs-Görbekút.* — Szántóföld a település külterületének északi részén. A Görbekút nyugati része. A név a Nagy-Görbekút nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T5-E2F2.

Kis-mező 2016: *Kis-mezőü* | *A Halastóra nyúlik rá.* 1889: *Kismező.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Diószegi-útfél és a Hilinger-erdő szomszédságában. — ÉGy., T0.43.187.1. — T4-D3.

Kistóthegy 2016: *Kistóuthegy.* — Utca és pincesor a belterület északi szélén. A Tóthegy nyugati része. A név a Nagytóthegy nevével áll korrelációban. — ÉGy.

Klastrom lásd **Monostor 1.**

Kolostor lásd **Monostor 1.**

Kónya-völgy 2016: *Kóunya-vőügy,* 1809: *Konya-völgyön.* — Földterület a település külterületének keleti részén, a Hosszú-mező szom-

szédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy., Szabadi 2016: 162. — T5-F3F4.

Koppán 2016: *Koppány ~ Kopán ~ Koppán-mezőü,* 1884: *Koppán,* 1864: *Koppán | Igen sovány szőlő hely.* — Szőlő a település külterületének északi részén, a Szentimrei-erdő és a Hosszú-mező szomszédságában. Bizonyára egykori tulajdonosáról kapta a nevét. ***Koppán-mező*** formában is említik. — ÉGy., HKFT., Pesty 1864/10: 309a, ÚCsnT. — T5-F3.

Koppán-mező lásd **Koppán**

Kotyor 2016: *Kotyor ~ Naty-Kotyor,* 1889: *Kotyor,* 1884: *Kotyor,* 1809: *Kotyorba.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a belterület szomszédságában. A név a 'vizenyős hely; völgy' jelentésű *kotyor* földrajzi köznévből alakult. ***Nagy-Kotyor*** néven is említik. Részei az Alsó-Kotyor és a Felső-Kotyor. — ÉGy., FKnT., HKFT., Szabadi 2016: 162, T0.43.187.1. — T5-E4.

Kotyor alja lásd **Alsó-Kotyor**

Kotyor-tető lásd **Felső-Kotyor**

Köles-mál 2016: *Köles-mál ~ Köles-már | Asz monták, hogy ot vóut régen a falu.* 1889: *Kölesmári.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Aranyos-oldal, a Csókás és a Nádastó szomszédságában. A név utótagja valószínűleg a 'domboldal' jelentésű *mál ~ már* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., T0.43.187.1. — T5-F2.

Kövecses lásd **Kövecses-domb**

Kövecses-domb 2016: *Kövecsezs-domb ~ Kövicses-tetőü ~ Kövicses | A Kolostorrul lett elnevezve Kövicsesnek, mer asz szíjjelhorták a rengeteg maradványt, és abbul lett a Kövicses. Nem Kavicsos, Kövicses. | Leltünk mink is ot rengeteg követ mek cserépdarabokat gyermekkorunkba.* 2001: *Kövicses tető | A szentimrei dombok vár felőli oldalán régen valamilyen nagyobb épületek, pincesorok lehettek, ahová a népek háború esetén meghúzódhattak. Adorján várából erre a helyre lőttek, mert ott tiszta téglatörmelék és kövics minden. Ma is úgy hívják ezt a részt a temető mellett, hogy Kövicses tető.* 1901: *Monostor | Monostor nevű dombján állott Szent Imre apátsága, melyről szó van még Báthori András váradi püspöknek egy 1340-ben kelt levelében is.* 1864: *Kövecses | Bízonyosan veszi nevét azon kövektől, melyek ásás alkalmával mint régi épületek alapjai találtatnak.* — Domb a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. Szántóföldek és szőlő is van ezen a területen, de a temető, a Kápolna és a szentimrei kilátó is a Kövecses-dombon fekszik. ***Kövecses, Kövecses-tető*** néven is említik, annak megfelelően, hogy épületmaradványok borították a területet. A ***Monostor*** megnevezése az egykor itt állott monostorra utal. — ÉGy., Faragó–Fábián 2001: 49, MVV. 5: 90, Pesty 1864/10: 309a. — T21-F1.

Kövecses-tető lásd **Kövecses-domb**

Közepes-ér 1810–1820 k.: *Vena Közepes,* 1768: *Vena Kőzepes.* — A település külterületének déli-délnyugati részén végighúzódó patak. Az adatokban szereplő latin *vena* 'ér' a magyar *ér* földrajzi köznév fordítása lehet. A névadás indítékát nem ismerjük, esetleg két másik vízfolyás között a középsőt jelölte. Vö. Közepes-híd. — T25.CPl.573, T25.CPl.574. — T4-D4.

Közepes-ér Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Közepes-híd 2016: *Közepes-híd.* — Kisebb híd a település belterületének déli részén, az Új sor déli végén. A névadás indítéka bizonytalan, elképzelhető, hogy a Közepes-érről kapta a nevét. — ÉGy. — T5-E5.

Kulcsár-domb 2016: *Kulcsár-domb.* — A Nagy utca keleti részén végighúzódó domb. A névadás pontos indítékát nem ismerjük, bizonyára az

egyik itt lakó családról kapta a nevét. — ÉGy. — T21-G1.

Kultúrház 2016: *Kultúrház | Ot vóutak mindig a lakodalmak, ejjeddzísek, temetkezíseknek a vacsora, ebíd. Ijen, minden, de rígen oda jártunk óvodába.* — Épület a belterület központjában. Az 1930-as években épült. Egy önkéntesen szerveződött színjátszó kör gyűjtötte össze rá a pénzt. Néhány éve újították fel. — ÉGy., Nagy et al. 2016: 95–96. — T21-F2G2.

Kurvák útja 2016: *Kurvák úttya | Állítólag ot vótak ezek a jólelkű jányok. Úgy van a mappán [hivatalos iratokba] izs beírva. | Oda jártak a férfijakhoz a nők, és azér hívják a Kurvák útytyának.* — Út a település külterületének északi részén. A helyiek szerint az út Nagykágya felőli végén egy kétes hírű csárda állt egykor. A név valószínűleg erre utal. — ÉGy. — T5-F3.

Lányiskola 2016: *Lányiskola ~ Felsőű iskola ~ Imaterem.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán. Egykor református leányiskolaként működött. Egy időben óvoda és kántorlakás is volt. Ma a református egyház imaterme, innen az ***Imaterem*** névváltozat. A *Lányiskola* és ***Felső iskola*** névváltozatok előtagjai a Fiúiskola és az Alsó iskola előtagjaival állnak korrelációban. Dombos területről lévén szó a Felső iskola magasabban fekszik, mint az Alsó iskola. — ÉGy. — T21-F2.

Lányvár 2016: *Lányvár.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Guba-tanya, a Domb-rét és a Hát-rét szomszédságában. A névadás indítékát nem ismerjük. Talán a szomszédos Szalárdon lévő Adorján várral hozható kapcsolatba. — ÉGy. — T4-D5.

Legelő 2016: *Legelőű ~ Falu alatti legelőű.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén, a Berettyó utca és a Berettyó szomszédságában. ***Falu alatti legelő*** néven is említik. — ÉGy. — T5-F4.

Libalegelő 2016: *Libalegelőű ~ Fudbalpája.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén, a belterület szomszédságában. A Legelő része. ***Futballpálya*** néven is említik, bizonyára azért, mert a környékbeliek erre a területre jártak ki futballozni. — ÉGy. — T5-F4F5.

Libatojózó utca lásd **Berettyó utca**

Ludman-féle-pince lásd **Ludman-pince**

Ludman-pince 2016: *Ludmam-pince ~ Ludmam-file-pince ~ Ludmam pincéije ~ Naty pince.* — A legnagyobb pince a Tóthegy nevű pincesoron, a belterület északi szélén. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Ludman-féle-pince, Ludman pincéje*** és ***Nagy pince*** néven is említik. — ÉGy. — T21-F1.

Ludman pincéje lásd **Ludman-pince**

Málé-domb 2016: *Máléi-domb.* — Domb a település külterületének északi részén, a Felső sor és a Matkó szomszédságában. A *málé* a helyi nyelvjárásban a kukorica megnevezése. — ÉGy. — T5-F4.

Malom-rét 2016: *Malom-rít.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a belterület, a Malom utcának is mondott Berettyó utca szomszédságában. A helybeliek szerint nevét a közelben álló egykori vízimalomról kapta. — ÉGy. — T5-F5.

Malom utca lásd **Berettyó utca**

Mari-bolt lásd **Vida-bolt**

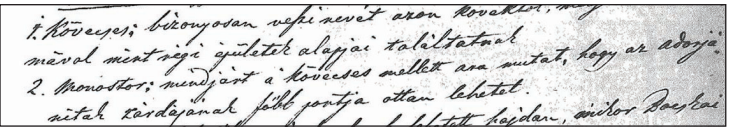
Matkó 2016: *Matkóu | Elírt egíszen le a Gárdony-vőügyig.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T5-F4.

Meggyesi-kút 2016: *Meggyesi-kút.* — Kút a település külterületének északi részén, a Gárdonon. A helyiek szerint jó minőségű vize van. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T5-F4.

Mezei-kút lásd **Görbe-kút**

Miska-rét 2016: *Miska-rít.* — Kisebb szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Somos-oldal, a Vajdai út és az Akasztófa-domb szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T4-D4.

Monostor 1. 2016: *Monostor ~ Apáccság ~ Kolostor | Az Adorján vártul volt egy alagút, ami felvezetett, fel a Kolostorig. | Asz monták, hogy a törökök idejibe csinálták a Vártul oda, a Kolostorig, az alagutat. ... Három ága vóut, én úty hallottam, egy ment a szalárdi templom alá, egy jött ide a Kolostorhoz, egy meg ment Szentyóbra.* 1864: *Monostor | Mindjárt a' kövecses mellett ara mutat, hogy az adorjánitak zárdájának főbb pontja ottan lehetet.* 1824: *Klastrom, Monasterium | Az a Klastrom*

A Monostor lejegyzése Pesty Frigyes helynévtárában (Pesty 1864/10: 309a)

v. Monasterium, Templommal edjütt, melly itt a Szent Imre Hertzeg tiszteletére bizonytalan mely időben építtetett … a Temető hegyén és az az mellett lévő és máig is Monostornak és Követsesnek neveződő Szőllő Hegyen állott ahol ennek fundamentomában volt Téglák és kövek máig is látszanak. — Egykori kolostor a Kövecses-dombon. A helyiek szerint Szent István építtette Szent Imre herceg halálának emlékére, aki a monda szerint a Hegyközszentimréhez közeli erdőben vesztette életét. Az 1980-as évekre tűntek el teljesen a nyomai. ***Apátság*** és ***Kolostor, Klastrom*** néven is említik. Vö. Monostor 2. — ÉGy., Emődi 2005: 11, Nagy et al. 2016: 89, Pesty 1864/10: 309a.

Monostor 2. lásd **Kövecses-domb**

Nádas lásd **Nyilas**

Nádastó 2016: *Nádastóu.* — Rét és kaszáló a település külterületének északi részén. A Köles-mál része. Egykor bizonyára nádat termő vízállás volt. — ÉGy. — T5-F2.

Nagy-Bocskai 2016: *Nagy-Bocskaji,* 1901: *Nagy-Bocskai,* 1889: *Nagy-Bocskai,* 1864: *Nagy Bocskai | Az is állitatik községünkről, hogy valaha a' Bocskai birtokában lett volna, 's erre adatúl szolgál a' szölőhegynek Kis Bocskai, Nagy Bocskai, nevü része… Bocskainak itten tanyázó táboráról vagy inkább áról, hogy ő tette ezeket szabad földekké.* — Földterület a település külterületének keleti részén. A Bocskai északi része. A név a Kis-Bocskai nevével áll korrelációban. — ÉGy., MVV. 5: 91, Pesty 1864/10: 308b–309a, T0.43.187.1. — T5-G3.

Nagy-erdő lásd **Szentimrei-erdő**

Nagy-Görbekút 2016: *Nagy-Görbekút.* — Szántóföld a település külterületének északi részén. A Görbekút keleti része. A név a Kis-Görbekút nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T5-F2.

Nagy-Kotyor lásd **Kotyor**

Nagy-mál alja 1810–1820 k.: *Nagy mal allya,* 1768: *Nagy Máy Allya.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, a Kotyor szomszédságában. Egy *Nagy-mál* nevű domb alsó részét jelölhette a név. A *mál* 'domboldal' jelentésű földrajzi köznév, ami a környékre jellemző dombos-völgyes környezetre utal. — FKnT., T25.CPl.573, T25.CPl.574. — T5-E4.

Nagy pince lásd **Ludman-pince**

Nagy-szőlőhegy 1884: *Nagy szölö hegy.* — A település külterületének északi részén, a belterület szomszédságában végignyúló földterület. Bizonyára szőlőt termesztettek itt. — HKFT. — T5-E4F3F4.

Nagytóthegy 2016: *Natytóuthegy.* — Földterület a belterület északi oldalán, a Tóthegy keleti része. A név a Kistóthegy nevével áll korrelációban. — ÉGy.

Nagytóthegyi pincesor Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Nagy utca 2016: *Nagy ucca ~ Főü ucca ~ Csóuk ucca ~ Potyapina ucca.* — Utca a település belterületének északi részén, az Alszeg folytatása. A *Nagy utca* név az utca méretére, a ***Fő utca*** pedig a központi jellegére utal. ***Potyapina utcá***-nak azért hívják, mert a helyiek szerint hajdanán a férfiaknak ezen az utcán lehetett „potyázni". A ***Csók utca*** névváltozat szintén az egykor itt folyó szerelmi életről árulkodik. — ÉGy. — T21-F2G1.

Nyáras 2016: *Nyáras,* 1889: *Nyáras.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Szentimrei-erdő, a Hangyás és a Gárdon szomszédságában. A név a *nyáras* 'nyárfaerdő, nyár-

fákkal beültetett, benőtt hely' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., T0.43.187.1. — T5-E4F4.

Nyilas 2016: *Nyilas ~ Nádas | A Guba-tó, meg rígeny Nyilasnak hítták, ahum van a háccsó része. ... Az mindig ijen nádas, mocsaras rész vóut.* 1941: *Nyílás-vgy. [völgy],* 1909: *Nyilás völgy,* 1884: *Nyilas völgy,* 1884: *Nyilás völgy,* 1864: *Nádos*-Thal. — Nádas, mocsaras terület a település külterületének északnyugati részén. A Halastó északi része. A *Nyilas* név és a *Nyilas-völgy* előtagja a 'több részre felosztott erdő egy darabja' jelentésű *nyilas* földrajzi köznévből alakult. Növényzetére utalva ***Nádas*** néven is említik. — ÉGy., FKnT., HKFT., HKFT75., MaKF., MKFT., T22.B.IX.a.1514. — T5-E3.

Nyilas-völgy lásd **Nyilas**

Oláh Lajos tanyája 2016: *Olá Lajos tanyája.* — Mezőgazdasági telep a település külterületének északkeleti részén, a belterület szomszédságában. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T5-F4.

Óvoda lásd **Új iskola**

Pálinkafőző 2016: *Pájinkafőüzőü ~ Pálinkafőüzőü ~ Vágóuhíd | Amikor nem lehetett a jóuszágokat vagdosni, akkor csináltak belőüle pálinkafőzőt.* — Épület a belterület délkeleti felén, a Berettyó utca déli részén, a Berettyó közelében. Egykori funkciója alapján ***Vágóhíd*** néven is említik. Vö. Pálinkafőző utca. — ÉGy. — T21-G2.

Pálinkafőző utca lásd **Berettyó utca**

Pálinkás-völgy 2016: *Pálinkás-vőügy.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a belterület, a Csörgő-patak és a Málé-domb szomszédságában. Fás, bokros rész, a Gárdonhoz tartozik. Az egykor rajta álló pálinkafőzőről kapta a nevét. — ÉGy. — T5-F4.

Pap-rét 1809: *Papréten.* — Földterület a település határában, pontos helyét nem ismerjük. Bizonyára az egyház tulajdonában volt. — Szabadi 2016: 162.

Pap sárja 1809: *Pap-sárjánál.* — Földterület a település határában, pontos helyét nem ismerjük. Bizonyára az egyház tulajdonában volt. Az utótag jelentése alapján vizes, mocsaras terület lehetett. — FKnT., Szabadi 2016: 162.

Pap sikátor 2016: *Pap sikátor.* — A Nagy utcát és a Kertalját összekötő utca a belterület nyugati részén. A Parókia szomszédságában található, erre utal a neve. — ÉGy. — T21-F2.

Parókia 2016: *Paróukija.* — Református paplak a belterület északi részén, a Nagy utcán, a Református templom szomszédságában. — ÉGy. — T21-F2.

Peres 2016: *Peres.* — Legelő a település külterületének déli részén, a szalárdi Fácános-erdő és a Berettyó szomszédságában. Régebben arra a részre hajtották ki a jószágokat legelni. A név jelentése alapján bizonyára pereskedés folyt a területért. — ÉGy. — T5-F5.

Pete-völgy 2016: *Pete-vőügy ~ Pete-vőügyi-útféil,* 1810–1820 k.: *Pete völgy,* 1768: *Vallis Pete.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Somos-oldal szomszédságában. Eredetileg a Halastó déli részét nevezték Pete-völgynek. ***Pete-völgyi-útfél*** formában is említik. A név előtagja bizonyára személynév. Vö. Petevölgyi út. — ÉGy., T25.CPl.573, T25.CPl.574. — T4-D4.

Pete völgye útja lásd **Petevölgyi út**

Petevölgyi út 2016: *Petevőügyi út,* 1810–1820 k.: *Pete völgye uttya,* 1768: *Pete vőlgye uttya.* — Egykori út a település külterületének nyugati részén. A Pete-völgyön vezetett keresztül. ***Pete völgye útja*** néven is említik. — ÉGy., T25.CPl.573, T25.CPl.574.

Pete-völgyi-útfél lásd **Pete-völgy**

Pincesor 1. 2016: *Pincesor, Pincesornál.* — Az Alszeg és a Kotyor között végighúzódó pincesor a belterület északnyugati részén. — ÉGy. — T21-E2.

Pincesor 2. 2016: *Pincesor.* — A település külterületének északkeleti részén, a Gárdon és a Hangyás szomszédságában végighúzódó pincesor. — ÉGy. — T21-G1.

Pincesor 3. lásd **Tóthegy**

Pipás-föld 1809: *pipás föld.* — Földterület a település határában, pontos helyét és a névadás indítékát nem ismerjük. — Szabadi 2016: 16.

Potyapina utca lásd **Nagy utca**

Református temető 2016: *Református temetőü.* — Temető a belterülettől északra, a Kövecses-dombon. Az 1800-as évek elejétől használják, amikor a korábbi temető betelt. — ÉGy., Nagy et al. 2016: 94. — T21-F1.

Református templom 2016: *Református templom ~ Templom.* — Templomépület a belterület északi részén, a Kövecses-dombon, mely 1787 és 1879 között épült. Valószínűleg nem a település első temploma. A református templomtól nem messze állhatott egy fatemplom, és volt egy, a Szent Imre herceg emlékére állított monostortemplom is. Pesty Frigyes helynévgyűjtése szerint: „Helységünknek leginkább 1674^{ik}. évtől fogva bizonyíthatjuk fennállását, a' mostani templom falára felírt következö sokorokkal. »Az elébbeni Fa Templom Boltozatytyán/ ez az Inscriptió volt:/ Soli deo/ Gloria/ Ez Isten Háza épittettett a' Szent Háromság/ Egy örökké Uralkodó Sz[ent] Istennek tiszteletire/ és ditsőségire a' Szent Imrei Reforta Szent/ Eklésia maga költségével Ano Domini/ 1674.« tehát ezen felírásból látható, hogy azon ídőben már reformáta vallású lakossai egy fa templomot épitettek." ***Templom*** néven is említik. — ÉGy., Nagy et al. 2016: 93, Pesty 1864/10: 308a–308b. — T21-F2.

Régi imaház 2016: *Rígi imaház.* — A baptista gyülekezet egykori imaháza, mely a Pap sikátoron állt. Már nincs meg. A név az Új imaház nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T21-F2.

Régi községháza 2016: *Rígi kössígháza | A kollektív vége fele abba vóut az iroda meg a gosztátnak az irodája.* — Épület a belterület központjában, a Kultúrház és az Ártézi kút szomszédságában. Ma már nem használják. — ÉGy. — T21-F2.

Régi temető 2016: *Rígi temetőü.* — A Temető legrégebbi része a belterület északi szélén. A Szent Imre-kápolna is a Régi temető területén áll. — ÉGy. — T21-F1.

Román bolt 2016: *Romám bóut.* — Épület a település központjában, a Parókia szomszédságában. Jelenleg vegyesboltként működik, román tulajdonosa van, erre utal a neve. — ÉGy. — T21-F2.

Rózsa lásd **Rózsa bár**

Rózsa bár 2016: *Róuzsa bár ~ Róuzsa ~ Róuzsa bóut ~ Róuzsa bisztróu | A tévébe vóut valami magyar sorozat a Rózsa bárral, arrul lett elnevezve.* — Épület a belterület nyugati részén, az Új soron. Vegyesüzlet és bár volt, nemrég zárt be. ***Rózsa, Rózsa bolt*** és ***Rózsa bisztró*** néven

Régi községháza Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

is említik. Elnevezései fantázianevek. — ÉGy. — T21-E2.

Rózsa bisztró lásd **Rózsa bár**

Rózsa bolt lásd **Rózsa bár**

Sipos Károly-féle-tanya 2016: *Sipos Károj-fíle-tanya ~ Sípos Károj-fíle-tanya.* — Egykori tanya a Hangyáson. Nevét tulajdonosáról kapta. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT.

Sirató 2016: *Siratóu | It vóut valamikor a bitóufa, oszt az asszonyok it sírtak vagy a hozzátartozójik.* 1864: *Sirató | Egy kis lapos, az úgynevezett Alsó Erdő és közlegelő köztt.* — Szántóföld és kaszáló a település külterületének délnyugati részén, a Hát-rét és a Falu alatti dűlő szomszédságában. A szalárdi és a biharvajdai határba is átnyúlik. A helybeliek és a népmonda szerint egykor innen nézték az Akasztófa-dombon végrehajtott kivégzéseket. Lásd Sirató (Biharvajda, Szalárd). — ÉGy., Ferency 2009, Pesty 1864/11: 320b. — T4-C4D4.

Somos lásd **Somos-oldal**

Somos-oldal 2016: *Somos-óudal ~ Somos,* 1889: *Somos oldal,* 1864: *Somos | Szántóföld a' Sz[ent] Imrei határszélen, a' mellette lévő Erdőszélén lévő somfáktól neveztetik.* — Dombos terület a település külterületének nyugati részén, az Akasztófa-domb és a Vajdai út szomszédságában. Átnyúlik Biharvajda határába is. A név olyan területet jelöl, amely sombokorban bő-

velkedett. ***Somos*** néven is említik. Lásd Somos (Biharvajda). — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 320b, T0.43.187.1. — T4-D3D4.

Szalárdi út 2016: *Szalárdi út.* — Hegyközszentimrét és Szalárdot összekötő műút a település külterületének déli részén. Az Új sor folytatása. — ÉGy. — T5-E5.

Szállás-szik 2016: *Szállász-szík ~ Szállász-széik,* 1889: *Szállásszék.* — Földterület a település külterületének északi részén, a belterület és a Gárdon szomszédságában. A névadás idítékát nem ismerjük. A *szállás* előtag bizonyára arra utal, hogy valamilyen emberi vagy állati szálláshely állt e területen. A név utótagja a 'sziksós talajú földterület' jelentésű *szik ~ szék* földrajzi köznév. Vö. Szállás-szik pajta. — ÉGy., FKnT., T0.43.187.1. — T5-F4.

Szállás-szik pajta 1907: *Szállásszék pajta,* 1902: *Szállásszék pajta.* — A Szállás-sziken álló építmény lehetett. — Hnt.

Szarvas lásd **Darvas**

Székelyhídi út 2016: *Széikejhídi út.* — Egykori út a település külterületének északnyugati részén. A Székelyhídi-útfél közelében húzódott, és Székelyhídra vezetett. — ÉGy. — T5-E3.

Székelyhídi-útfél lásd **Csorda-rét-gát**

Szeményes-völgy 1941: *Szeményes-v[ölgy],* 1884: *Szeminyes völgy,* 1884: *Szeményes vgy. [völgy].* — A település külterületének északi részén végighúzódó völgy, a Nyilas folytatása. A név előtagja talán a 'gyalogos katona' jelentésű *szemény* főnév melléknévképzős alakja. — HKFT., HKFT75., MaKF., SzT. — T5-E3.

Szentimre lásd **Hegyközszentimre**

Szentimrei-erdő 2016: *Szentimreji-erdőü | Az összefog egész Margitájig, Bogyoszlójig.* 1941: *Nagyerdő,* 1909: *Csillagos oldal,* 1889: *Csillagos oldal,* 1884: *Nagy erdö,* 1884: *Nagy erdő,* 1864: *Csillagos Erdö.* — Állami tulajdonban lévő nagy kiterjedésű erdő a település külterületének északi részén. ***Nagy-erdő, Csillagos-oldal*** és ***Csillagos-erdő*** néven is említik. A *csillagos* előtag talán arra utal, hogy az erdőt keresztező utak a régi térképen egy csillag formát adnak ki. Vö. Erdő alatti. — ÉGy., HKFT., HKFT75., MaKF., MKFT., T0.43.187.1, T22.B.IX.a.1514. — T5-F3G3.

Szent Imre-kápolna Fotó: Farc Attila

Szent Imre-kápolna 2016: *Szent Imre-kápolna ~ Kápolna.* — A Kövecses-domb tetején álló kápolna és kilátó. 2007 szeptemberében tették le az alapkövét. Állítólag nem esik messze az egykori kolostor helyétől. ***Kápolna*** néven is említik. — ÉGy., Nagy et al. 2016: 94. — T21-F1.

Szent Imre-szobor 2016: *Szent Imre-szobor ~ Szobor.* — Szent Imre herceg mellszobra a belterület északi részén, a Református templom kertjében. Lantos Gyöngyi alkotása, 2005-ben avatták fel. ***Szobor*** néven is említik. — ÉGy., Nagy et al. 2016: 94. — T21-F2.

Szent Imre-szobor Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Szentjobbi út 2016: *Szentyobbi út.* — Földút Hegyközszentimre és Szentjobb települések között. A szentimrei határ keleti oldalát szeli át. — ÉGy. — T5-F4G4.

Szérűskert 2016: *Szűrűskert | Ot jártak el rígen a tehenek, azér hijják Szűrűskertnek.* — Kaszáló a település külterületének északi részén, a Hangyás, a Barta-rét és a belterület között. A név 'a település szélén lévő, közös vagy egy-egy

gazda tulajdonában levő hely, ahol a nyomtatást vagy a cséplést végzik, illetve a szalmát, szénát lerakják' jelentésű *szérűskert* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT. — T5-E4.

Szérűskert Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Sziget 2016: *Sziget ~ Szigeti-rít | A kaszálló közepim van ety kilenchektáros jó kiemelkedő föld. Ez nagyon jó föld, ot krumpli meg ijesmi.* — Szántóföld és kaszáló a település külterületének délnyugati részén, a Miska-rét és a Sirató szomszédságában. Dombos rész. A név a 'mély fekvésű területből kiemelkedő rész' jelentésű *sziget* földrajzi köznévből alakult. ***Sziget-rét*** néven is említik. — ÉGy., FKnT. —T4-D4.

Szigeti-rét lásd **Sziget**

Szobor lásd **Szent Imre-szobor**

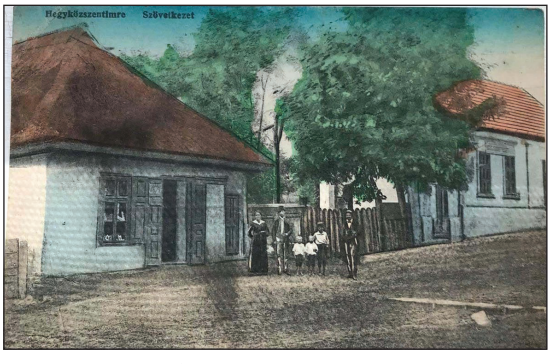
Szomjú-hát 2016: *Szomjú-hát,* 1809: *szomjuhati* fordulóban. — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Aranyos-oldal és a Hilinger-erdő szomszédságában. A név előtagja a környező vizes, vízállásos helyekhez képest vízben szegény, száraz területet jelölhetett, utótagja pedig a 'hosszan elnyúló enyhe kiemelkedés' jelentésű *hát* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., Szabadi 2016: 162. — T5-E2.

Szóvár-hegy 2016: *Szóuvár-hegy ~ Szovár-hegy | Ez itten Szóvár-hegy, úgy írja a telekkönyvi másolatokon, it meg az emberek aszongyák, Szovár-hegy.* 1941: *Sóvár-h[egy],* 1907: *Szovárhegy* szőlőhegy, 1902: *Szovárhegy* szőlőhegy, 1864: *Szóár hegy | Bizonyosan onnan vehette nevét, hogy ínnen Szent jobb fele 's Farnos fele mesze térség látszatván, a' hang meszire el hallik, – mert e' hegy tetőről legalább 17. helységet meglehet olvasni, ígen szép kínézés van róla.* — Szőlő és szántóföld a település külterületének keleti részén, a Tőrös-erdő és a Kékes szomszédságában. A név eredete bizonytalan. A *Szóvárhegy* (román *Picleu*) nevű településsel való összefüggése nem egyértelmű. Benkő Loránd a vidéken természetes körülmények között előforduló földi szurkot, vagyis természetes aszfaltot jelölő *szovár* szót valószínűsíti a névben. A magyarázatot gyengíti, hogy a lexémát közszóként nem ismerjük. Vö. Szóvár-hegy alja. — Benkő 2009: 83–85, ÉGy., Hnt., Hoffmann 2010: 476, MaKF., Pesty 1864/10: 309a. — T5-H4.

Szóvár-hegy alja 2016: *Szovár-hegy ajja,* 1889: *Szóvárhegy alja.* — A Szóvár-hegy déli része, a település külterületének keleti oldalán, a Tőrös-erdő és a Tag szomszédságában. — ÉGy., T0.43.187.1. — T5-H4.

Szövetkezet lásd **Szövetkezeti bolt**

Szövetkezeti bolt 2016: *Szövetkezeti bóut ~ Szövetkezet.* — Épület a belterület központjában, a Régi községháza szomszédságában. Jelenleg vegyesboltként működik. ***Szövetkezet*** néven is említik. — ÉGy. — T21-F2.

Fogyasztási szövetkezet
Forrás: Hegyközszentimre régen

Tag 2016: *Tag, Tagra | Oda jártak a jószágok legelni, a Tagra. A falu csordája meg a kollektívé valamikor.* — Legelő a település külterületének délkeleti részén, a Darvas, a Csömpör, az Erdő alja, a Szóvár-hegy alja és a Kékes szomszédságában. A név a 'földterület, szántóföld, határrész' jelentésű *tag* földrajzi köznévből alakult. Vö. Belső-tag. — ÉGy., FKnT. — T5-G4.

Téglás lásd **Békástó**

Telek 2016: *Telek.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a Disznófarm,

a Darvas és a Csömpör szomszédságában. — ÉGy. — T5-G4.

Temető 2016: *Temetőü.* — Temető a település belterületének északi részén. Református, Zsidó, Baptista és Régi temető nevű részekből áll. — ÉGy. — T21-F1.

Templom lásd **Református templom**

Tóthegy 2016: *Tóuthegy, Tóuthegyen, Tóuthegyre ~ Pincesor | Ámi megyen felfele a templom háta megett a Pincesornál. | A tóutokat telepítettík vóna be, de mivelhogy ojan, mivel nem találtak könnyen vizet, emiatt elmentek.* — Belterületi rész, utca és pincesor a belterület északi részén, a Kövecses-dombon. Részei a Kistóthegy és a Nagytóthegy. A *Tóthegy* név előtagjában a *tót* népnevet kereshetjük. ***Pincesor*** néven is említik. — ÉGy. — T21-F1.

Tőrös lásd **Tőrös-erdő**

Tőrös-erdő 2016: *Tőürös-erdőü ~ Tőürös.* — Erdő a település külterületének északi részén. A név előtagjában feltehetőleg a 'csapdás terület' jelentésű *tőrös* földrajzi köznevet kereshetjük. ***Tőrös*** néven is említik. Vö. Erdő alja. — ÉGy., FKnT. — T5-G3.

Túl a Berettyón 2016: *Túl a Berettyóun.* — Szántóföld és kaszáló, a Berettyó Szalárd felőli oldalán végighúzódó terület. — ÉGy. — T5-F5G5.

Új-hegy 2016: *Új-hegy,* 1889: *Ujhegy.* — Szántóföld és szőlő a település külterületének északi részén, a Hangyás mellett. A megnevezés arra utal, hogy újabban létesített szőlőskert lehetett. — ÉGy., T0.43.187.1. — T5-E4.

Új imaház 2016: *Új imaház ~ Baptista imaház ~ Imaház.* — A Kertalja szomszédságában álló épület. A baptista felekezetű lakosság imaháza, erre utal a ***Baptista imaház*** névváltozat. ***Imaház*** néven is említik. Az *Új imaház* név a Régi imaház nevével áll korrelációban. — ÉGy. — T21-F2.

Új iskola 2016: *Új iskola ~ Iskola ~ Óvoda.* — Újabb épület a belterület északi részén, a Nagy utcán. Óvoda és iskola működik benne, innen az ***Óvoda*** és az ***Iskola*** elnevezés. — ÉGy. — T21-F1.

Új sor 2016: *Új sor | Ojan szegény emberek, akik a kollektívát megalakították, azok építettek arra a gátra házat. És azér hívják Új sornak, mer az az ucca tiszta új vót. | Ezerkilencáznegyvennégybe parcellászták ki azokat a hejeket.* — Utca a belterület déli részén. Viszonylag új része a falunak. A helyiek szerint a második világháború után építették be. — ÉGy. — T21-E2.

Ur Zsiga-tanya 2016: *Ur Zsiga-tanya.* — Tanya a település külterületének északkeleti részén, a Banké területén. Nevét tulajdonosáról kapta. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T5-F4.

Vadalmás lásd **Diószegi-útfél**

Vágóhíd 1. 1889: *Vágóhíd.* — Egykori vágóhíd a belterület déli részén, a Kertalján. — T0.43.187.1. — T21-F2.

Vágóhíd 2. lásd **Pálinkafőző**

Vajdai-föld 2016: *Vajdaji-főüd.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén, az Akasztófa-domb, a Somos-oldal, a Diószegi-útfél és a biharvajdai határ szomszédságában. — ÉGy. — T4-D4.

Vajdai-rét 2016: *Vajdaji-rít.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a Falu alatti dűlő, a Sziget és a biharvajdai határ szomszédságában. — ÉGy. — T4-C5.

Vajdai út 2016: *Vajdaji út.* — A Biharvajdára vezető műút a település külterületének nyugati részén. — ÉGy. — T4-D4.

Vár-lapos 2016: *Vár-lapos | Mivel a vár it van, az a lapáj terület el van nevezve Vár-laposnak.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Szalárd területén lévő Adorján vár

Zsidó temető Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

és a Berettyó szomszédságában. Az előtag az Adorján vár közelségére utal, az utótag pedig a 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas sík terület' jelentésű *lapos* földrajzi köznév. Lásd Vár-lapos (Szalárd). — ÉGy., FKnT. — T9-E1.

Vida-bár lásd **Vida-bolt**

Vida-bolt 2016: *Vida-bóut ~ Vida-bár ~ Mari-bóut.* — Egykori vegyesüzlet a belterület északnyugati részén az Új sor és az Alszeg találkozásánál, mely ma már nem üzemel. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Vida-bár*** és ***Mari-bolt*** néven is említik. — ÉGy. — T21-F2.

Zsidó temető 2016: *Zsidóu temetőü.* — Temetkezési hely a belterület északi részén, a Temető része. A sírkövek egy része még megvan. — ÉGy. — T21-F1.

JÁKÓHODOS
Fotó: Torkos Márk-Erik

Jákóhodos helynevei

Történeti háttér

A település a bihari Hegyköz és a Bihari-sík találkozásnál, a Berettyó folyó bal partján, Nagyváradtól északi irányban 20 km-re, Szalárdtól nyugatra fekszik.

Első írásos említése a váradi püspökség [1291–1294]-es tizedjegyzékéből származik *Hodos* formában, ugyanakkor feltételezhető, hogy a lakosság e térségben már legalább egy évszázaddal korábban megtelepedett. A település a bihari Földvárhoz mint korai főispáni központhoz kapcsolódó terület volt, birtokosai pedig a várjobbágyok lehettek. 1268-ban István ifjabb király (a későbbi V. István) Chaz bihari várjobbágy fiait a királyi szolgálók közé emelte. Chaz fiai és utódaik, a hodosi Jakók, valamint a velük rokon Tordai család egészen a 16. század elejéig birtokosa volt a falunak és Kovácsiig terjedő tágabb környékének, ahol még két tanyaszerű település, Mezőtelek és Domoszló is létrejött, ezek területe később Jákóhodos határába olvadt. Miután Jakó Ferencet 1512-ben fej- és jószágvesztésre ítélték, a Bajomi család nyerte el a birtokot, amelyen 1552-ben Bajony Ferenc 27 portával rendelkezett. A 16. században a Zólyomiakat, a 18. század elején és közepén a Bartos, Ercsey, Ilosvay, Jármy, Lévay, Pesti, Szilágyi, Vincze családokat, valamint a Kiss örökösöket ismerjük birtokosként. A török kiűzését követően az elnéptelenedett faluban újra megtelepültek. 1715-ben 22, 1720-ban pedig 33 jobbágyot és 1 nemest írtak össze az alapvetően magyarok által lakott helységben. Az 1784 és 1787 között rögzített népszámlálás szerint 134 ház állt a településen, amelyben 700-an éltek, és a helyi nemesek közössége birtokolta. A 19. század végén Bartos Gyula örököseinek és a nagyváradi püspökségnek volt nagyobb tulajdonrésze a településen. Jákóhodos gazdálkodási viszonyairól Vályi András és Fényes Elek összecsengően jegyezték fel, hogy termékeny vidéken fekszik, amelyet a Berettyó rendszeres áradásai veszélyeztettek. Ugyanakkor a folyó kedvező feltételeket teremtett a halászat számára, és több vízimalom működését is lehetővé tette. A 19. század első felében a település határa mintegy 5000 holdat tett ki. A település mai külterületének déli részén feküdt a középkorban Süvegd település.

A falu első temploma a 13. században épült, amelynek egyes részei a mai református templom nyugati felében máig fennmaradtak. A jelenlegi templomépületet 1818-ban emelték.

A település 1873-ig a Váradi járáshoz tartozott, ezt követően az újonnan létrehozott Szalárdi járás része lett. 1913-ban a nagyközségben 217 házat tartottak nyilván, és 2993 kh területtel rendelkezett. 1920 után Romániához csatolták, ahol Bihar megye, később 1950-től Nagyvárad (Bihar, végül Körösvidék) tartomány részét képezte. 1968-tól pedig ismét Bihar megye fennhatósága alatt áll, és a szomszédos Hegyközszentimrével együtt Szalárd község része lett.

Jákóhodos népességszáma a 19. század végétől a 20. század közepéig összességében növekvő tendenciát mutatott, ezt követően azonban tartós és jelentős csökkenés vette kezdetét. Az 1880. évi népszámlálás 854, az 1920. évi 1160,

az 1956. évi pedig 1186 lakost rögzített. Az 1950-es évektől kezdődően a demográfiai folyamatok iránya megváltozott, és a település lakosságszáma tartós csökkenésnek indult. 1966-ban 1112, 1992-ben már csupán 744, 2011-ben pedig 717 lakost írtak össze. A vizsgált időszak egészében a település nemzetiségi összetételét a magyar lakosság egyértelmű, 95%-os túlsúlya jellemezte. A felekezeti viszonyok szorosan követték a nemzetiségi megoszlást. Jákóhodos vallási életét a vizsgált időszakban döntően a református felekezet határozta meg.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

Dukrét Géza, *Hegyköz – történeti monográfia.* Partiumi füzetek 38. Nagyvárad, 2005.

Emődi Tamás, Hegyközszentimre. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 84−95.

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Budapest, 1940.

Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

Rubinek Gyula szerk., *Magyarországi gazdacímtár.* Budapest, 1912.

Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

Szálkai Tamás–Szikla Gergő–Szilágyi Ferenc, *Bihar és Hajdú megye közigazgatási beosztásának története 1552–2013.* Debrecen, 2014.

Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

Varga E. Árpád, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: https://nepszamlalas.adatbank.ro/

Vende Aladár, Bihar vármegye községei. In: Borovszky Samu szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, 1901.

Török Péter

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Szilágyi-Varga Zsuzsa 2016-ban. Adatközlők voltak: Czuczor Irén (80 éves), Dóczi Vera (75), Kállai Benedek (78), ifj. Kállai Benedek (23), Lázár Czuczor Irén (60), Lázár Károly (62), Oláh Irén (65), Síki Géza (59), Teleki Lázár Enikő (37).

Helynévtár

Jákóhodos 2016: *Jákóuhodos, Jákóuhodosra, jákóuhodosi ~ Hodos, Hodosra, hodosi | Ez ojan lapájos terület, ez, ez a mi kis falunk, a Berettyó-mente. | A hodosijak rókák.* 1944: *Jákóhodos,* 1941: *Jákóhodos,* [1935 k.]: *Jákóhodos,* [1925 k.]: *Jákó-Hódos,* 1914: *Jákóhodos,* 1913: *Jákóhodos,* [1910]: *Jákó-Hódos,* 1902: *Jákóhodos* nk. [nagyközség], 1901: *Jákó-Hodos,* 1892: *Jákó-Hodos,* 1891: *Jáko-Hodos,* 1889: *Jákó-Hodos,* 1884: *Jákó Hodos,* 1884: *Jákó-Hodos, Hodos,* 1882: *Jákó-Hodos,* 1873: *Jákó-Hodos,* 1864: *Hodos,* 1864: *Jako Hodos,* 1864: *Jákó Hódos,* 1851: *Jákó-Hodos,* 1839: *Jákó Hodos,* 1833–1836: *Jákó Hodos,* 1833: *Jákó Hodos,* 1828: *Jákó-Hodos,* 1818: *Hodos,* 1808: *Jakó-Hodos,* pag., 1806: *JákóHodos,* 1803: *Jákó-Hodos,* 1802–1811: *Jáko-Hodos,* 1799–1803: *Jako Hodos,* 1799: *Jakó Hodos, Hodos,* 1783: *Jako-Hodos,* 1773: *Jakó Hodos,* pag., 1750: *Hodos,* [1740 k.]: *Hodos,* 1696: *Hódos, Hodos,* 1647 k.: *Hodos,* 1605: *Hodos,* 1599: *Hodos,* 1588: *Hodos,* 1555: *Hodos,* 1552: *Hodos,* 1517: *Hodos,* p., 1515: p. *Hodos,* 1487: *Hodos,* 1451: Jako de *Hodos,* 1448: *Hodos,*

1447: Jako de *Hodws,* Jako de *Hodos,* 1422: Jako de *Hodos,* 1396: Jako de *Hodus,* 1349: *Hudus,* 1344: *Hudus,* 1342: Jakou de *Hodus,* 1338/1396: Jako de *Hodus,* Jakow magnum de *Hodus,* 1334: Jaco magno de *Hudus,* 1332–1337/Pp.Reg.: *Hudus, Chodos,* v., 1332: Jakou de *Hodos,* 1329: Jacobi de *Hudus,* 1325: Jakou de *Hudus,* 1323: *Hudus,* 1321: Jokou magnus de *Hudus,* 1310/1338: Jakow *Hudust,* t., 1301: Jacobi de *Hudus,* [1291–1294]: *Hudus,* v. — A romániai Bihar megye északnyugati részén fekvő, Berettyó menti település, a Hegyköz kistérség része. Közigazgatásilag Szalárd község része. Román neve *Hodoș.* Szomszédos települései északon Biharvajda, nyugaton Paptamási, keleten Szalárd, délen pedig Hegyközcsatár. A legkorábbi időkben ***Hodos*** formában szerepel. Ez az elnevezés a *hód* köznév származéka. Eredetileg olyan területet jelölhetett, ahol sok hód élt, ez a név vonódhatott át később magára a településre. *Jakóhodos* és *Jákóhodos* formában a 17. századtól szerepel. A név előtagja a *Jacobus*-ból rövidült *Jak ~ Ják -ó* személynévképzős alakja, amely a település egykori tulajdonosaira utal. Ilyen nevű birtokosokat a 14. század elejétől a 15. század közepéig említenek a források. Hivatalos névként 1905-ben rögzítették „a helyi kiejtés szerint" *Jákóhodos* formában. A 14. századi *Hodost* forma a *-d* helynévképzős *Hodosd* hangalaki változataként egyetlen alkalommal tűnik fel. — A. 4: 230, 414, AOklt. 1: 73, 7: 213, CzF., Cs. 1: 634, Csáky 1/1: 61, 186, 318, 388–390, 393, DT. 1: 291, ÉGy., EH., EKFT., E 158/8: 218, 233, 520, 583, 795, E 158/64: 1419, Fényes 1840/4: 77, Fényes 1851, Gönczy, Görög, Gy. 1: 625, HKFT., Hnt., Jakó 1940: 259, Károlyi 1: 130, 134, 3: 91, 105, 106, 107, N. Kiss 1960: 674, Kniezsa 1944: 192, 199, LexLoc. 58, Lipszky, Map., LipszkyMT., Lipszky, Rep., MaKF., MÁKT., MÁT., Mező 1999: 161, MKFT., MVV. 5: 94, K. Nagy 1884: 48–49, Pesty 1864/11: 320a, Rácz 2022: 128–129, 135, T0.43.200.1, T1.S.11.628/2, T1.S.46.12, T1.S.68.64, T9.BmT.216, T16.T.75, T16.T.316, T21.TK.317, T22.B.IX.a.1524, Vályi 2: 178.

Akasztófa 2016: *Akasztóufa.* — Szántóföld, melyen egykor akasztófa állt, a település külterületének északkeleti részén, a Kulcsárdin. A helyiek szerint egykor itt kivégzőhely volt. — ÉGy. — T8-C2.

Alsó-Bartos lásd **Száraz-erdő-tanya**

Alsó-Bartos-tanya lásd **Száraz-erdő-tanya**

Alsó-tanya lásd **Száraz-erdő-tanya**

Áni 2016: *Áni, Áninál.* — Földterület a település külterületének északkeleti részén, a belterület és a Kulcsárdi szomszédságában. A helyiek szerint egykor kunyhó állt rajta, a kunyhóban pedig egy *Áni* nevű asszony lakott. Az *Áni dombja, Áni gödre* és az *Áni kútja* helynevek szintén erre utalnak. — ÉGy. — T8-B2.

Áni-domb lásd **Áni dombja**

Áni dombja 2016: *Áni dombja ~ Áni-domb ~ Malom-domb | Onnan horta mindig a cigányasszony a sárga homokot.* — Kisebb domb a település külterületének északkeleti részén, a belterület és a Kulcsárdi szomszédságában, az Áni nevű területhez tartozik. A ***Malom-domb*** név eredetére vonatkozóan nincsenek biztos ismereteink. A településnek volt vízimalma, lehetséges, hogy ez a területhez tartozott, a domb ugyanis közel fekszik a Berettyóhoz. ***Áni-domb*** néven is említik. — ÉGy., Fényes 1851. — T8-B2.

Áni-gödör lásd **Áni gödre**

Áni gödre 2016: *Áni gödre ~ Áni-gödör | Mer a domb mellet van egy gödör is, ahol ásták ki a főüdet.* — Kisebb gödör a település külterületének északkeleti részén, a belterület és a Kulcsárdi szomszédságában, az Áni nevű területhez tartozik. ***Áni-gödör*** néven is említik. — ÉGy. — T8-B2.

Áni kútja 2016: *Áni kúttya ~ Disznóukút.* — Kút a település külterületének északkeleti részén, a belterület és a Kulcsárdi szomszédságában, az Áni nevű területen. ***Disznókút*** néven is említik. — ÉGy. — T8-B2.

Ártézi kút 2016: *Ártéizi kút ~ Savanyú-kút.* — A település külterületének északkeleti részén, a belterület és a Kerek-kertalja szomszédságában található ártézi kút. Ma már nem használják. ***Savanyú-kút*** néven is említik, ez a névváltozat a víz ízére utal. — ÉGy. — T8-B2.

Bakvirág lásd **Bakvirágos**

Bakvirágos 2016: *Bakvirágos ~ Bakvirág, Bakvirágba.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, Jákóhodos és Szalárd határában. A név valószínűleg a 'porzós virág uborkán, dinnyén' jelentésű *bakvirág* közszóval hozható

Bakvirágos Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

összefüggésbe. ***Bakvirág*** néven is említik. Lásd Bakvirágos-rét (Szalárd). — ÉGy., ÚMTsz. — T8-C2.

Balog-erdő 2016: *Balog-erdőü | Az nem vóut erdő, csak Balog-erdőnek nevezik.* 1889: *Balog erdő.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Tököstó és a Rikkancs-kertalja szomszédságában. Az egykori erdő nevét tulajdonosáról kaphatta. — ÉGy., T0.43.200.1. — T7-H2.

Baptista imaház 2016: *Baptista imaház ~ Imaház | Még mindig megvan, vaty kécs család tarcsa fent.* — A Baptista egyház épülete a belterület keleti részén, a Gyep soron. ***Imaház*** néven is említik. — ÉGy. — T19-F2.

Bartos lásd **Bartos-tanya**

Bartos-birtok lásd **Bartos-rész**

Bartos híd 2016: *Bartos híd ~ Bartus híd ~ Bartus híggya | Aszt ő építette, Bartos Adorján.* — Híd, mely a Külső-kanálison vezet keresztül, az egykori Bartos-tanya szomszédságában áll. ***Bartos hídja*** néven is említik. — ÉGy. — T8-A3B3.

Bartos hídja lásd **Bartos híd**

Bartosi-tanya lásd **Bartos-tanya**

Bartos-mező lásd **Bartos-rét**

Bartos-rész 2016: *Bartus-réisz | Bartos volt a neve, de itt, a faluba Bartus. | Annak vóut vagy ötven hektár főüggye.* 1889: *Bartosbirtok.* — Nagy kiterjedésű határrész, amely végighúzódik a település külterületének nyugati és déli részén. A Bartos-tanya és a Bartos-rét is idetartozott. A Bartos család földbirtokos volt a településen. ***Bartos-birtok*** néven is említik. Vö. Alsó-Bartos-tanya, Bartos híd, Felső-Bartos-tanya, Nagy-Bartos. — ÉGy., T0.43.200.1. — T7-H2.

Bartos-rét 2016: *Bartus-réit ~ Bartus-mezőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Süvegdi-rét és a Külső házhely szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kapta. ***Bartos-mező*** néven is említik. — ÉGy. — T8-A3.

Bartos-tanya 2016: *Bartos-tanya ~ Bartus-tanya | Vóut egy gyönyörűszép kis tanya. Mikor bejöttek az oroszok, akkor aszt elbontották. Széthurcolták a kastíjt, mert szíp kis kastíj vóut ott, körül gyümőücsfával mek fenyőüfa, meg vóut ott, orgonafa, tulipámfa. | Arra emlékszek, hogy vóutak naty hosszú épületek, asztán ö hallottam, hogy vóutak külömböző fák, ojan nemes fák, monták, hogy Bartussék hoszták Amerikábul. Szóval arra emlékszek, hogy a tanya ot vóut, vóutak naty hosszú épületek, istállóu meg naty kút, meg jegenyefákkal körülvéve az egész tanya.* 1944: *Bartostanya,* 1941: *Bartosi-ta[nya],* [1925 k.]: *Bartosi tn. [tanya],* 1918: *Bartosi tn. [tanya],* 1913: *Bartostanya,* [1910]: *Bartosi tn [tanya],* 1907: *Bartos tanya,* 1902: *Bartos tanya,* 1889: *Bartos tanya,* 1888: *Bartos,* 1884: *Bartosi tn. [tanya].* — Egykori tanya a település külterületének déli részén, a Süvegdi-mező és az Eperfás út szomszédságában állt. A Bartos-birtok része volt. Nevét tulajdonosáról, a vidék egykori földbirtokosáról kapta. ***Bartos*** és ***Bartosi-tanya*** néven is említik, ez utóbbi utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT., HKFT., Hnt., MaKF., MÁT., T0.43.200.1, T16.T.316, T22.B.IX.a.1523. — T8-A3.

Belső házhely 2016: *Belsőü házhej.* — Utca a belterület déli részén. A területet az első világháború után osztották ki házhelyeknek. Még most sincs teljesen kiépülve, csak az egyik oldalát építették be. A név előtagja a Külső házhely nevének előtagjával áll korrelációban. A két utca közül a Belső házhely a régebbi, a Külső házhely néhány évvel később jött létre. — ÉGy. — T19-F2.

Belső-kanális 2016: *Belsőü-kanális ~ Kicsi-kanális | Mert vóut kanális a két házhej köszt is, meg a végénél is.* — Kanális a település külterületének déli részén. A belterület központjától délre lévő két csatorna közül ez a faluhoz

közelebbi, beljebb fekvő, kisebbik vízfolyás. A *Belső-kanális* és a ***Kicsi-kanális*** nevek előtagjai a belterülettől távolabbi csatornát jelölő Külső-kanális és Nagy-kanális nevek előtagjaival állnak oppozícióban. — ÉGy. — T8-B2.

Bérc 1310/1338: monticulum *Beerch.* — Kiemelkedés a település határának déli részén, a középkori Süvegd település határleírásában szerepel, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a *bérc* 'domb, csúcs, kiemelkedés' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — FKnT., Gy. 1: 662.

Berettyó 2016: *Berettyóu ~ Berettyóu-fojóu,* 1941: *Berettyó,* 1889: *Berettyó csatorna,* 1884: *Berettyó,* 1851: *Berettyó | Földe igen termékeny volna, hanem a Berettyó árja felette rongálja; ... a Berettyóban sok halat és hires nagyságu rákokat halász; s ugyan ezen jövedelmes vizimalom áll.* 1783: *Berettyo* bach, 1426: *Berekyo,* 1397: *Berekyo,* 1353: *Berekyo,* 1323: *Berukyo,* fl., 1310: *Berukyou,* fl., 1291/1293: *Berkyov,* 1271: *Berukyov,* 1255/1300 k.: *Berykiou,* 1219/1550: *Berucio,* 1213/1550: *Beruchyon* [ɔ: *Beruchyou*]. — Romániában a Réz-hegységben, több kisebb patak egyesüléséből eredő folyó. Mai, a 19. században szabályozott medre Szeghalom és Körösladány között jobb felől torkollik a Sebes-Körösbe. Korábban a vízfolyás hosszabb szakaszon haladt, és Mezőtúr alatt ömlött a Hármas-Körösbe. A település külterületének északi részén folyik. Az elmúlt évszázadokban többször is kiöntött, s több árvíz okozója is volt. A folyó szabályozását a 19. században kezdték meg. A víznév a *berek* 'ártéri erdő, ligeterdő' főnév és a magyar régi *jó* 'folyó' földrajzi köznév összetételéből alakult. A *Berettyó* változat a ritka *kj* > *ty* változás következtében jött létre, ahol a *ty* intervokalikus helyzetben megnyúlt. ***Berettyó-folyó*** és ***Berettyó-csatorna*** néven is említik. Vö. Berettyó-híd, Berettyó-part. Lásd Berettyó (Biharfélegyháza, Hegyközszentimre, Nyüved, Paptamási, Pelbárthida, Szalárd). — AOklt. 37: 178, ÉGy., EKFT., Fényes 1851, FNESz., Gy. 1: 569, 604, 613, 616, 643, 654, 658, 668, MaKF., Kiss 1995: 32, K. Nagy 1884: 48, TESz., T0.43.200.1, Zs. 1: 524, 13: 179. — T8-A1.

Berettyó-csatorna lásd **Berettyó**

Berettyó-folyó lásd **Berettyó**

Berettyó-híd 2016: *Berettyóu-híd.* — A Berettyó folyó hídja a település külterületének északi részén. A Vajdai út halad át rajta. — ÉGy. — T8-B1.

Berettyó-part 2016: *Berettyóu-part.* — A Berettyó folyó partja a település külterületének északi részén. — ÉGy. — T8-B1.

Bokros 2016: *Bokros,* 1889: *Bokroskert.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén, a belterület, a Rikkancs nevű utca szomszédságában. A név a 'bokrokkal benőtt terület' jelentésű *bokros* földrajzi köznévből alakult. ***Bokros-kert*** néven is említik. — ÉGy., FKnT., T0.43.200.1. — T8-A2.

Bokros-kert lásd **Bokros**

Cigánykert 1. 2016: *Cigánykert,* 1944: *Cigánytelep.* — Egykor cigányok által lakott településrész a belterület délnyugati részén, a Rikkancs és a Belső házhely között. Akkor néptelenedett el, amikor a falu cigány lakossága egy tragédia miatt végleg elhagyta a települést. Ma már

Csutora Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

szántóföld. ***Cigánytelep*** néven is említik. — ÉGy., Hnt. — T19-F2.

Cigánykert 2. 2016: *Cigánykert.* — Magánház és az ahhoz tartozó kert volt a belterület nyugati részén, a Hatház utcán. Egy cigány család vette meg, ám miután a falu cigány lakossága elhagyta a települést, lakatlanná vált. — ÉGy. — T19-E2F2.

Cigánytelep lásd **Cigánykert 1.**

Csordakút 1. 2016: *Csordakút | Vóut három kút. Vóut fent a Külsőü hászhejjel szemben, az vóut a Míneskút, akkor itt, lent, az vóut a Csordakút, a Belső hászhejjel szembe. És akkor egy meg it vóut az Áni-dombal szembe, a Disznókút.* — Kút a belterület déli részén, a Belső házhely és a Temető között. — ÉGy. — T19-F2.

Csordakút 2. lásd **Méneskút**

Csutora 2016: *Csutora,* 1889: *Csutora.* — Szántóföld a település külterületének délkeleti részén, a belterülettől nem messze, a Belső- és a Külső-kanális között. Részei a Kis-Csutora-láp és a Nagy-Csutora-láp. A név eredetére vonatkozóan nincsenek biztos ismereteink. Feltehetőleg a 'kulacs' vagy 'pipaszár szopókája' jelentésű *csutora* köznévvel áll kapcsolatban. A terület a nevét esetleg az alakja miatt kaphatta. — ÉGy., T0.43.200.1, ÚMTsz. — T8-B2B3.

Debreceni-dűlő 2016: *Debreceni-düllőü ~ Debreceni-főüd.* — Szántóföld és legelő a település külterületének északi részén, az Eperjes és a Nyilas szomszédságában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét, a helyiek emlékezete szerint élt Debreceni nevű család a településen. A *Debreceni-dűlő* névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. ***Debreceni-föld*** néven is említik. — ÉGy., FKnT. — T4-A5B5.

Debreceni-föld lásd **Debreceni-dűlő**

Disznókút 1. 1889: *Disznó kút.* — Egykori kút a település külterületének keleti részén, a Külső-kanális és a Puszta út szomszédságában. — T0.43.200.1. — T8-B3.

Disznókút 2. lásd **Áni kútja**

Dóci-kaszáló 2016: *Dóuci-kaszállóu.* — Kaszáló a település külterületének északi részén, a Nagy-erdő szomszédságában. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T4-B5C5.

Domoszló 1575/Más.: possessiones Hodos cum duobus praediis Kowaachy et *Domoszlo* vocatis. 1517: *Domozlo,* p., 1515: *Domozlo,* p., 1513: *Domozlo,* 1470: *Domozlo.* — A 15. században Jákóhodos és Hegyközcsatár határánál jöhetett létre egy *Domoszló* nevű tanyaszerű település. Az ehhez tartozó földterület a Bihar–Hegyközkovácsi–Hegyközcsatár hármashatárig terjedhetett. Az sem zárható ki, hogy eredetileg kisebb területű volt Domoszló, s később vonódhatott át a név a szomszédos területekre is. A középkori település neve Árpád-kori szláv eredetű személynévből alakulhatott. Lásd Domoszló (Bihar, Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi). — A 57/4: 1, FNESz., Jakó 1940: 259, 260, Károlyi 3: 91, 105, 106, 107.

Edit lásd **Kinti bolt**

Eklézsia 2016: *Eklézizsija | Papi valami vóut.* — Földterület a település határában, közelebbi helyét ma már nem ismerik. Bizonyára az egyház tulajdonában állt. — ÉGy.

Eligál 2016: *Eligár,* 1889: *Eligáll.* — Szántóföld a település külterületének északi-északkeleti részén, a Nagy-erdő, a Hát-rét és a Kőrös-szegdűlő között. A név eredete ismeretlen. — ÉGy., T0.43.200.1. — T4-B5C5.

Első-dűlő 2016: *Elsőü-düllőü ~ Mezőü egy,* 1889: *Első forduló.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, az Eperfás út és a Második-dűlő között. Az *Első-dűlő* név a Második-dűlő és a Harmadik-dűlő nevekkel áll kapcsolatban. Ehhez hasonlóan a ***Mező egy*** névváltozat a Mező kettővel és a Mező hárommal, az ***Első-forduló*** névváltozat pedig a Második-fordulóval és a Harmadik-fordulóval korrelál. A *dűlő* és a *forduló* utótagok ebben az esetben egyaránt 'földterület'-et jelentenek. — ÉGy., FKnT., T0.43.200.1. — T8-B4.

Első-forduló lásd **Első-dűlő**

Eperfa sor lásd **Eperfás út**

Eperfás út 2016: *Eperfás út ~ Eperfa sor ~ Hodosi út ~ Nagy út | Jóu vóut, mert a még a főüdeket is arról ösmertük meg jobban, hogy na. It van a mijénk, it van ennél az eperfánál, meg annál az eperfánál. Útyhogy jóu vóut az, mer régen úgy délelni a jóu hűvösön, ottan déleltek, akiknek ottan közel vóut a főggyük.* 1889: *Nagy út.* — A belterületre vezető műút a település külterületének déli részén, észak–dél irányban húzódik. Eperfák szegélyezik. ***Eperfa sor*** és ***Hodosi út*** néven is említik. A ***Nagy***

út névváltozat az út méretére utal. — ÉGy., T0.43.200.1. — T8-B4B5.

Eperjes 2016: *Eperjes,* 1913: *Eperjespuszta,* 1907: *Eperjes p[uszta],* 1902: *Eperjes p[uszta],* 1892: *Eperjes.* — Kaszáló és legelő a település külterületének északi részén, a Nagy-erdő és a Berettyó között. Átnyúlik Biharvajda határába. Egykor Kis- és Nagy-Eperjes nevű részekből állt, ma már kevesen használják ezt a fajta felosztást. Az *eperjes* szó a 'terület, ahol sok földieper van; eperfás terület' jelentésű *epres* alakváltozata. ***Eperjes-puszta*** néven is említik. Vö. Eperjesi-kút, Eperjesi-tanya. Lásd Eperjes (Biharvajda). — ÉGy., FKnT., Hnt., SzT. — T4-A5B5.

Eperjesi-kút lásd **Gulyakút**

Eperjesi-tanya lásd **Sánta-birtok**

Eperjes-puszta lásd **Eperjes**

Epreskert 1889: *Epereskert.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület, az Áni és a Kulcsárdi szomszédságában. Egykor eperfákkal beültetett terület lehetett. — T0.43.200.1. — T8-B2.

Epreskert Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Ér 1310/1338: lacum *Eer.* — Vízállás vagy vízfolyás a település külterületének déli részén, a középkori Süvegd település határleírásában szerepel, közelebbi helyét nem ismerjük. A név az *ér* 'vékonyan csörgedező, a forrástól elinduló víz' jelentésű földrajzi köznévből keletkezett. — FKnT., Gy. 1: 662.

Falurét lásd **Legelő**

Felső-Bartos lásd **Felső-Bartos-tanya**

Felső-Bartos-tanya lásd **Felső-tanya**

Felső-tanya 2016: *Felsőü-tanya,* 1913: *Felsőbartos,* 1907: *Felsőbartos tanya,* 1902: *Felsőbartos tanya,* 1901: *Felső-Bartos,* 1900: *Felső-Bartos,* 1898: *Felső-Bartos,* 1889: *Felső tanya,* 1884: *Felsö tn. [tanya],* 1884: *Felső tn [tanya].* — Egykori tanya, jelenleg szántóföld, mely a település külterületének déli részén, a Süvegd szomszédságában terül el. A Bartos-birtokon a 19. század végén három tanya volt, a belterület mellett nyugatra az Alsó-tanya, a belterülettől délre a Bartos-tanya, távolabb délre a *Felső-tanya* nevű feküdt. Ugyanezt a tanyát jelölték a ***Felső-Bartos*** és a ***Felső-Bartos-tanya*** névváltozatok is. A név utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. A tanyának ma már nincsenek látható nyomai. — ÉGy., FKnT., HKFT., HKFT75., Hnt., MVV. 5: 94, T0.43.200.1. — T8-A4.

Focipálya 2016: *Focipája.* — Futballpálya a település külterületének keleti részén, a Tanya és a belterület szomszédságában. — ÉGy. — T8-B2.

Fű-alj-dűlő 2016: *Fű-aj-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Külső-kanális, az Eperfás út és a Bartos-tanya szomszédságában. A név előtagja a *fű* 'füvet termő rét' és az *alj* 'mélyebb fekvésű terület' földrajzi köznevek összetétele, utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T8-B3.

Fűzfa lásd **Nagy fűzfa**

Fűzfás 2016: *Fűszfás.* — Fás, bokros terület a település külterületének délkeleti részén, a Legelő és a Belső-kanális szomszédságában. Nevét a rajta álló fűzfákról kapta. — ÉGy. — T8-B2.

Fűzfás-gát 2016: *Fűszfázs-gát | Egy néhány fűszfát még lehet ot látni.* — Földterület, a település külterületének déli részén, az Első-dűlőn, az Eperfás út szomszédságában. A *gát* névrész bizonyára a közelben lévő útra utal, a *gát* szó a helyi nyelvjárásban ugyanis 'út' jelentésű. — ÉGy. — T8-B3B4.

Goldstein-tanya 2016: *Góstán-tanya ~ Góstány-tanya.* — Egykori tanya a település külterületének északnyugati részén, a Száraz-erdő szomszédságában. Lehetséges, hogy azonos a Száraz-erdő-tanyával. Nevét tulajdonosáról, a Goldstein családról kapta. Utótagja a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági

település a határban' jelentésű *tanya* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T8-A2.

Gulyakút 2016: *Gujakút ~ Eperjesi-kút.* — Egykori kút a település külterületének északi részén, az Eperjesen állt. Elhelyezkedésére utalva ***Eperjesi-kút*** néven is említik. — ÉGy. — T4-A5.

Gyep sor 2016: *Gyep sor | Ott a víginél már mingyár a legelőü van.* — Utca a belterület keleti részén, a Kerek utca és a Kotszeg között. A helyiek szerint ez az utca vezet ki a „gyepre", innen ered az elnevezése. A *sor* utótag 'utca' jelentésben szerepel a névben. — ÉGy., FKnT. — T19-F2.

Gyülekezeti terem 2016: *Gyülekezeti terem.* — Épület a belterület északi részén, a Nagy utcán, a református parókia mellett. A református egyház tulajdona. — ÉGy. — T19-F1.

Halastó 2016: *Halastóu.* — Mesterséges tó a település külterületének délnyugati részén, a Bartos-rét és a Süvegdi-domb között. — ÉGy. — T8-A3.

Harmadik-dűlő 2016: *Harmadig-düllőü ~ Mezőü három,* 1889: *Harmadik forduló.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Második-dűlő szomszédságában. A *Harmadik-dűlő* név az Első-dűlő és a Második-dűlő nevekkel áll kapcsolatban. Ehhez hasonlóan a ***Mező három*** névváltozat a Mező eggyel és a Mező kettővel, a ***Harmadik-forduló*** névváltozat pedig az Első-fordulóval és a Második-fordulóval korrelál. A *dűlő* és a *forduló* utótagok ebben az esetben egyaránt 'földterület' jelentésben állnak. — ÉGy., FKnT., T0.43.200.1. — T8-B3B4.

Harmadik-forduló lásd **Harmadik-dűlő**

Hatház 2016: *Hatház | Hát az valószínű, hogy akkor még ocs csak hat ház lehetett.* — Utca a belterület délnyugati részén, a Sikátor, az Új sor és a Rikkancs között húzódik. Csupán néhány ház áll rajta, erről kapta a nevét. — ÉGy. — T19-F2.

Hát-rét 2016: *Hát-rít ~ Ríti-fűd ~ Ríti-fűdek ~ Rít.* — Nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének északkeleti részén, Biharvajda, Jákóhodos, Szalárd, valamint Hegyközszentimre határában. A név előtagja a 'valami mögött fekvő terület' vagy a 'környezeténél magasabban fekvő terület' jelentésű *hát* földrajzi köznév. ***Rét, Réti-föld*** és ***Réti-földek*** néven is említik. Lásd Hát-rét (Biharvajda, Hegyközszentimre, Szalárd). — ÉGy., FKnT. — T4-C5D5.

Házhely 2016: *Hászhej.* — A belterület déli részén végighúzódó utca, melynek csak a keleti oldalán állnak házak. Az épületek a legelőre néznek. Belső házhely és Külső házhely nevű részekből áll. — ÉGy. — T19-E3F2.

Hodos lásd **Jákóhodos**

Hodosi-erdő lásd **Nagy-erdő**

Hodosi út lásd **Eperfás út**

Imaház lásd **Baptista imaház**

Iskola 2016: *Iskola.* — Iskolaépület a belterület központjában, a Nagy utcán. Óvoda és elemi iskolai oktatás működik benne. — ÉGy. — T19-F1.

Játszótér 2016: *Jáccóutéir.* — Játszótér a belterület központjában, a Nagy utcán, az Iskola mellett. — ÉGy. — T19-F1.

Jegyzőhivatal 2016: *Jeddzőühívatal ~ Jeddzőüsíg.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán, a Kultúrotthon mellett. ***Jegyzőség*** néven is említik, mivel a falu jegyzőjének hivatala volt. Vö. Jegyző sikátor. — ÉGy. — T19-F1.

Jegyzőség lásd **Jegyzőhivatal**

Jegyző sikátor 2016: *Jeddzőü sikátor.* — Utca a belterület északi részén. A Nagy utcából ágazik el. A Nagy utca és a Jegyző sikátor sarkán áll az egykori Jegyzőhivatal, a név előtagja erre utal. Az utótag a *sikátor* 'szűk utca' földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T19-F1.

Kendereskert 2016: *Kendereskert ~ Kenderfőüd | Minden hászho vóut ety kis kenderfőüd. Ha ety házat valaki eladott, akkor az a kis kenderfőüd járt hozzá, útyhogy avval eggyütt.* 1889: *Kendereskert.* — Szántóföld a település külterületének keleti részén, a belterület szomszédságában. Egykor kendert termeltek benne. ***Kenderföld*** néven is említik. — ÉGy., T0.43.200.1. — T8-B2.

Kenderföld lásd **Kendereskert**

Kerek-kert 2016: *Kerek-kert.* — A Kerek utcához tartozó kertek a külterület északkeleti részén, a belterület közvetlen szomszédságában, a Kerek-kertalja mellett. — ÉGy. — T8-B2.

Kerek-kertalja 2016: *Kerek-kertajja.* — A Kerek utcához tartozó földek a belterület északkeleti szomszédságában. — ÉGy. — T8-B2.

Kerek utca 2016: *Kerek ucca ~ Kulák sor | A fijatal házasok mindig mek kellet kerüjjék a*

Kerek utca Fotó: Torkos Márk

Kerek uccát … mindety, hogy merről lakik a lány, mert ugye úgy volt, hogy lányos hásztól hoszták a menyasszonyt, mindety, hogy merre lakott, itt, ott, amott, de végik kellett, és ebbe az irányba kellet mekkerüjje a Kerek uccát. … Aszt monták, akkor lesz szerencséje a fijatal házasoknak, ha visszafelé mennek, akkor nem lesz szerencséjük. — A település legnagyobb utcája, a belterület északi-északkeleti részén. Nevét alakjáról kapta. A helyiek szerint ezen az utcán laktak a kulákcsaládok, erre utal a ***Kulák sor*** elnevezés. Vö. Kerek-kert, Kerek-kertalja. — ÉGy. — T19-F1.

Keskeny-ér 1813: *Keskeny ér.* — A település külterületének déli részén, a Paptamási út és a Macskás-dűlő között végighúzódó egykori patak. A név előtagja bizonyára a patak méretére utal. — T25.CPl.828. — T8-A2.

Kicsi-kanális lásd **Belső-kanális**

Kinti bolt 2016: *Kinti bóut ~ Edit.* — Épület a belterület déli részén, a Belső házhelyen. A *Kinti bolt* név előtagja arra utal, hogy az üzlet a központtól messze, szinte a „falun kívül” helyezkedik el. Az ***Edit*** nevet tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T19-F2.

Kis-Csutora-láp 1889: *Kis csutora láp.* — Lapályos terület a település külterületének keleti részén. A Nagy-Csutora-láppal együtt a Csutora része. — T0.43.200.1. — T8-B3.

Kis-Eperjes 2016: *Kis-Eperjes,* 1889: *Kis-Eperjes.* — Szántóföld és kaszáló a település külterületének északi részén, a Kőrös-szeg-dűlő, a Debreceni-dűlő és a Törzsökös szomszédságában. A Nagy-Eperjessel együtt az Eperjes része. — ÉGy., T0.43.200.1. — T8-A1B1.

Kis gát lásd **Sikátor**

Kis temető 2016: *Kis temetőü.* — Egykori temető a Rikkancs és a Hatház találkozásánál. A terület ma már magántulajdon. — ÉGy. — T19-E2.

Kis utca 1. 2016: *Kis ucca.* — Néhány házból álló utca a belterület déli részén, mely a Belső házhelyből nyílik. — ÉGy. — T19-F2.

Kis utca 2. 2016: *Kis ucca.* — Néhány házból álló utca a belterület déli szélén, mely a Külső házhelyből nyílik. — ÉGy. — T19-F3.

Klári-bolt 2016: *Klári-bóut.* — Épület, bolt a belterület északi részén, a Nagy utcán, az Iskolával szemben. Nevét tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T19-F1.

Kocsma 2016: *Kocsma.* — Épület a belterület északi részén, a Nagy utcán, a Szövetkezeti bolt mellett. — ÉGy. — T19-F1.

Kollektív-tanya lásd **Tanya**

Kotszeg 2016: *Kocceg ~ Parlament ucca ~ Petőüfi Sándor ucca | Ez már újkeletű név, mert … abba az uccába ugye jöttek a pletykák, meg onnan dőlt el a falu ügye sokszor. Ez a kilencvenes évek után ragatt rá.* — Utca a belterület keleti részén. A Nagy utca folytatása. A *Kotszeg* név előtagja valószínűleg a ’mocsaras, lápos terület; hajlat, mélyedés’ jelentésű *kotú* földrajzi köznévre vezethető vissza, az utótag ’a falunak valamely része’ jelentésű *szeg* földrajzi köznév. A helyiek szerint a jákóhodosi Kotszegen lakó emberek szeretnek mindent megbeszélni, mindenről döntést hozni. Innen eredhet a ***Parlament utca*** elnevezése. Egyesek szerint az ún. „magyarvilágban” hívták ***Petőfi Sándor utcá***-nak is. — ÉGy., FKnT. — T19-F2.

Kőégető 1310/1338: *Kuegetew.* — Hely a település külterületének déli részén, a középkori Süvegd település határleírásában szerepel, közelebbi helyét nem ismerjük. A név vélhetően olyan helyet jelöl, ahol kőégető medencék álltak. — FNESz., Gy. 1: 662.

Kőrös-szeg lásd **Kőrös-szeg-dűlő**

Kőrös-szeg-dűlő 2016: *Körösz-szeg-düllőü,* 1889: *Körösszeg,* 1864: *Köris szeg | A’ Hodosi*

határra nyúló kaszálló. — Szántóföld és kaszáló a település külterületének északi részén, a Kis-Eperjes és az Eligál szomszédságában. Egykor átnyúlt a biharvajdai határba is. A név előtagja alapján olyan terület lehetett, amelyen kőrisfák álltak, a *szeg* földrajzi köznév 'a határ egy része' értelmű. Az utótag a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. ***Kőrös-szeg*** néven is említik. Lásd Kőrös-szeg (Biharvajda). — ÉGy., FKnT., Pesty 1864/11: 320b, SzT., T0.43.200.1. — T4-B5.

Közép-ér 1813: *Közép ér.* — A település külterületének déli részén, a belterület és a Sziget szomszédságában húzódó ér. A név előtagja bizonyára a patak elhelyezkedésére utal: két másik ér között húzódhatott. A tőle északabbra lévő Keskeny-ér is ezt a feltevést támasztja alá. — T25.CPl.828. — T8-A2.

Kulák sor lásd **Kerek utca**

Kulcsárdi 2016: *Kocsárdi ~ Kúcsárdi ~ Kúlcsárdi,* 1864: *Kacsardi.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, az Áni és a Beretytyó között. A névadás indítékát nem ismerjük. Lásd Kulcsárdi (Szalárd). — ÉGy., MKFT. — T8-B2C2.

Kultúr lásd **Kultúrotthon**

Kultúrház lásd **Kultúrotthon**

Kultúrotthon 2016: *Kultúrothon ~ Kultúr ~ Kultúrház.* — Régi épület a belterület központjában, a Nagy utcán, a Jegyzőhivatal mellett. Egykor itt tartották meg a település fontosabb ünnepségeit. Ma már nem használják. ***Kultúr, Kultúrház*** néven is említik. — ÉGy. — T19-F1.

Külső házhely 2016: *Külsőü háshej ~ Kilsőü háshej.* — Utca a belterület déli végén, a Belső házhely folytatása. A helyiek szerint a második világháborút követően osztották ki a területet házhelyeknek. A Belső házhellyel együtt viszonylag új része a falunak. A két utca közül a Belső házhely a régebbi, a Külső házhely néhány évtizeddel később jött létre. — ÉGy. — T19-F3.

Külső-kanális 2016: *Kilsőü-kanális ~ Naty-kanális.* — Kanális a település külterületének déli részén. A belterület központjától délre lévő két csatorna közül ez a falutól távolabbi, nagyobbik vízfolyás. A *Külső-kanális* és a ***Nagy-kanális*** nevek előtagjai a belterülethez közelebbi csatornát jelölő Belső-kanális és Kicsi-kanális nevek előtagjaival állnak oppozícióban. — ÉGy. — T8-B3.

Lapác 1310/1338: vallem *Lapaz.* — Völgy a település külterületének déli részén, a középkori Süvegd település határleírásában szerepel, közelebbi helyét nem ismerjük. A név a *lapác* 'lapály, sík vidék' lexémából alakulhatott. — Gy. 1: 662, TESz.

Latabár 2016: *Latobár.* — Elpusztult középkori település határa, ma nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének déli részén. Az egykori Latabár település határán több település osztozik. A helynév a *Lotibar, Latibar* személynévből alakult (vö. 1221/1550: virum militarem nomine *Latibar*), és birtoklást fejezhetett ki. Lásd Latabár (Hegyközcsatár, Hegyközkovácsi, Szalárd), Latabári-erdő (Hegyköztöttelek). — ÁSz. 482, ÉGy., Rácz 2022: 178. — T8-A5.

Legelő 2016: *Legelőü ~ Falurít,* 1889: *Falurét.* — Legelő a belterülettől délkeletre, a Belső-kanális és a Kendereskert között. ***Falurét*** néven is említik, ami a területnek a falu általi közös birtoklására utalhat. — ÉGy., T0.43.200.1. — T8-B2.

Macskás-dűlő 2016: *Macskázs-düllőü ~ Macskás-főüd.* — Kisebb szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Tököstó szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kaphatta, a településen ma is élnek *Macskás* családnevűek. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév ***Macskás-föld*** néven is említik. — ÉGy., FKnT. — T8-A2.

Macskás-föld lásd **Macskás-dűlő**

Malom-domb lásd **Áni dombja**

Második-dűlő 2016: *Második-düllőü ~ Mezőü kettőü,* 1889: *Második forduló.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, az Első- és a Harmadik-dűlő között. A *Második-dűlő* név az Első-dűlő és a Harmadik-dűlő nevekkel áll kapcsolatban. Ehhez hasonlóan a ***Mező kettő*** névváltozat a Mező eggyel és a Mező hárommal, a ***Második-forduló*** névváltozat pedig az Első-fordulóval és a Harmadik-fordulóval korrelál. A *dűlő* és a *forduló* utótagok ebben az esetben egyaránt 'földterület' jelentésben állnak. — ÉGy., FKnT., T0.43.200.1. — T8-B3B4.

Második-forduló lásd **Második-dűlő**

Mecse 2016: *Mecse,* 1889: *Mecse.* — Szántóföld a település külterületének északnyugati részén,

a belterület szomszédságában. A név eredetére vonatkozóan nincsenek ismereteink. — ÉGy., T0.43.200.1. — T8-A2.

Méneskút 2016: *Méneskút | Oda este kivitték a lovakat. ... Ot volt az itatóhej. | Vóut három kút. Vóut fent a Külsőü hászhejjel szemben, az vóut a Méneskút.* 1889: *Csordakút.* — Itatókút a település külterületének déli részén, a belterület szomszédságában, a Külső házhellyel szemben. A 19. század végi kataszteri térképen ***Csordakút*** néven szerepel. — ÉGy., T0.43.200.1. — T8-B3.

Méneskút Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Mészárszék 2016: *Méiszárszéik.* — Épület a belterület nyugati részén, a Rikkancson. Korábban mészárszékként működött. Ma már családi ház. — ÉGy. — T19-E2.

Mező egy lásd **Első-dűlő**

Mezőfalva 2016: *Mezőüfalva | Úgy is mongyák: Hol van a területed? A Mezőfalvánál. Megmaratt, mármint nem mint falunév, mind dűlőnév.* — Elpusztult középkori település Jákóhodostól délnyugatra, melynek területe később Jákóhodos, Paptamási és Hegyközkovácsi határába olvadt be, ma szántóföldek. A dűlőnévben a középkori település neve őrződött meg. Lásd Mezőfalva (Hegyközkovácsi). — ÉGy. — T7-H4.

Mező három lásd **Harmadik-dűlő**

Mező kettő lásd **Második-dűlő**

Mezőtelek 1447: *Mezethelek,* pr. — A történeti szakirodalom szerint a 15. században Jákóhodos és Hegyközkovácsi határánál jöhetett létre egy *Mezőtelek* nevű tanyaszerű település. Elképzelhető, hogy azonos a Hegyközkovácsi határába olvadt Mezőfalva településsel. — Jakó 1940: 259, Csáky 1/1: 388.

Nádas 1889: *Nádas.* — Rét a település külterületének északi részén, a Berettyó árterén, a Nyilas és a Kis-Eperjes között. Növényzetéről kapta a nevét. — T0.43.200.1. — T4-B5.

Nagy-Bartos 1901: *Nagy-Bartos,* 1900: *Nagy-Bartos,* 1898: *Nagy-Bartos.* — Határrész a település külterületén. Bizonyára a Bartos-rész valamely része lehetett. — Hnt., MVV. 5: 94.

Nagy-Csutora-láp 1889: *Nagy csutora láp.* — Lapályos terület a település külterületének keleti részén, a Belső-kanális és a Fűzfás szomszédságában. A Kis-Csutora-lápval együtt a Csutora része. — T0.43.200.1. — T8-B2.

Nagy-Eperjes 2016: *Nagy-Eperjes,* 1901: *Nagy-Eperjes,* 1900: *Nagy-Eperjes,* 1898: *Nagy-Eperjes,* 1889: *Nagy Eperjes.* — Legelő és kaszáló a település külterületének északi részén, a Debreceni-dűlő és a Nyilas szomszédságában. A Kis-Eperjessel együtt az Eperjes része. — ÉGy., Hnt., MVV. 5: 94, T0.43.200.1. — T7-H1.

Nagy-erdő 2016: *Nagy-erdőü ~ Hodosi-erdőü ~ Vajdaji-erdőü | Hodosi viszonylatba, mivel sehol sincs erdő, ez a nagy erdő.* 1941: *Hodosi erdő,* 1884: *Hodosi erdő,* 1864: *Nagy Erdö.* — Kisebb erdő a település külterületének északi részén. ***Hodosi-erdő*** és ***Vajdai-erdő*** néven is említik, mivel az erdő Biharvajda és Jákóhodos határán helyezkedik el. — ÉGy., HKFT., MaKF., MKFT. — T4-B5C5.

Nagy fűzfa 2016: *Naty fűszfa ~ Fűszfa.* — Fűzfa a település külterületének nyugati részén, a Süvegdi-rét, a Bartos-rét és a Nyárfa-dűlő szomszédságában. Egykor viszonyítási pontként funkcionált. Ma már nincs meg, kivágták. ***Fűzfa*** néven is említik. Vö. Nagyfűzfánál. — ÉGy.

Nagyfűzfánál 2016: *Natyfűszfánál.* — A Nagy fűzfánál lévő szántóföld, a település külterületének északnyugati részén. A fa már nincs meg, de a területet napjainkban is így emlegetik. — ÉGy. — T8-A3.

Nagy Gábor-kút lásd **Nagy Gábor kútja**

Nagy Gábor kútja 2016: *Nagy Gábor kúttya ~ Nagy Gábor-kút.* — Kút, mely a belterülettől keletre, a Kerek-kertalján állt. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. ***Nagy Gábor-kút***-ként is említik. — ÉGy.

Nagy-kanális lásd **Külső-kanális**

Nagy-kút 2016: *Naty-kút | Most már nem egzisztál, mert belehánytak mittomén, a kollektív időbe dögöket, meg minden, döktemetőnek használták. Pedig ojan jóízű víz vóud benne, hocs csudaság. Oda jártak itatni az emberek, mikor a mezőün vóutunk mindég.* — Kút a település külterületének déli részén, a Második-dűlőn. Ma már nem használják, betömték. Méretéről nevezhették el. — ÉGy.

Nagy út lásd **Eperfás út**

Nagy utca 2016: *Nagy ucca.* — Utca a belterület északi részén, a Kerek utca folytatása. Itt találjuk a templomot, a Gyülekezeti termet, a Játszóteret és az Iskolát. Tulajdonképpen a falu központja. — ÉGy. — T19-F1.

A Nagy utca a 20. század első felében
Forrás: Hegyközi blogja

Napfeljötti 1864: *Napfeljötti.* — Vízállásos terület a település külterületének északnyugati részén, a Nagy-erdő szomszédságában. A Berettyótól északra lévő terület keleti része. Talán csak térképi megnevezés lehetett, párjával a *Naplement felőli* névvel együtt. — MKFT. — T8-B1C1.

Naplement felőli 1864: *Naplement felöli.* — Vízállásos terület a település külterületének északnyugati részén, a Nagy-erdő szomszédságában. A Berettyótól északra lévő terület nyugati része. Vö. Napfeljötti. — MKFT. — T7-H1.

Nyárfa-dűlő 2016: *Nyárfa-düllőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Nagyfűzfánál és a Rikkancs-kertalja szomszédságában. A név utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T8-A2.

Nyilas 2016: *Nyilas,* 1889: *Nyilas.* — Szántóföld és kaszáló a település külterületének északi részén, a Nagy-erdő, a Kőrös-szeg-dűlő és a Nádas szomszédságában. A *Nyilas* név a 'több részre felosztott földterület egy darabja' vagy a 'nyílhúzás útján nyert rét, legelő, föld- vagy szőlőterület' jelentésű *nyilas* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKnT., T0.43.200.1. — T4-B5.

Nyomás 1864: *Nyomás.* — Földterület a település külterületének délkeleti részén, a Temető mellett. A név a 'legelő' jelentésű *nyomás* köznévből alakult. — FKnT., MKFT. — T8-B2.

Ó-Berettyó lásd **Ócska-Berettyó**

Ócska-Berettyó 2016: *Óucska-Berettyóu | Ez már csak ety kanális.* 1889: *Ó Berettyó,* 1884: *Régi Berettyó.* — A Berettyó régi medre, mely a település külterületének északi részén húzódik. ***Ó-Berettyó*** és ***Régi-Berettyó*** néven is említik. — ÉGy., HKFT., T0.43.200.1. — T8-B1.

Ócska temető 2016: *Óucska temetőü.* — Egykori temető a belterület délkeleti szélénél, a Temető nyugati része. Ma már elbokrosodott terület. — ÉGy. — T19-G2.

Országút 2016: *Országút.* — Műút a település külterületének déli részén. Határválasztó rész Jákóhodos és Szalárd között. — ÉGy. — T8-A5.

Ócska temető Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Pap-tag és Tanya Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Őrház 2016: *Őürház.* — Gátőrház a belterület északi részén, a Zug végén, a Berettyó szomszédságában. — ÉGy. — T8-B1, T19-F1.

Pap-tag 2016: *Pap-tag.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Szalárdi út két oldalán. Az egyház tulajdona. Az utótag a 'földterület, szántóföld, határrész; a tanya körüli földterület' jelentésű *tag* földrajzi köznév. — ÉGy., FKnT. — T8-B2.

Paptamási út 1. 2016: *Paptamási út.* — Földút Jákóhodos és Paptamási települések között. A másik Paptamási úthoz képest északabbra helyezkedik el. — ÉGy. — T7-H2.

Paptamási út 2. 2016: *Paptamási út | Vásártelepülés volt Marja ész Szalárd, s akkor jártak ezen az úton.* 1889: *Pap-Tamási út.* — Földút Jákóhodos és Paptamási települések között. Az út folytatása Paptamásit kötötte össze Kismarjával. A másik Paptamási úthoz képest délebbre helyezkedik el. — ÉGy., T0.43.200.1. — T7-H3.

Parlament utca lásd **Kotszeg**

Parókia 2016: *Paróukija.* — Épület a belterület északi részén, a Nagy utcán, a Gyülekezeti terem mellett. A református egyház tulajdona. — ÉGy. — T19-F1.

Perje sor lásd **Új sor**

Pesti-föld 2016: *Pesti-főüd | Úty hallottam, hogy vóut három Pesti lány. Szóval ö. Mán a három lánynak a szülejijé vóut a. Azér monták, hogy a Pesti-főüd, mert ez a három lány végül elment Pestre. És onnan kapta, hogy a Pesti-főüd.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Szil-völgy és a Süvegd szomszédságában. Nevét tulajdonosáról kaphatta. A 18. században a környéknek voltak *Pesti* nevű birtokosai, lehetséges, hogy a helynév erre a családra utal. — ÉGy., MVV. 5: 94. — T8-A4A5.

Petőfi Sándor utca lásd **Kotszeg**

Puszta-Süvegd lásd **Süvegd**

Puszta út 2016: *Puszta út | Ez vóut, régen ez vóut Debrecen és Margitta köszt egy összekötőü út. Ez egy rendes országút vóut a magyarvilágban.* 1889: *Szalárdi út.* — Földút a település külterületének déli részén, Jákóhodos és Szalárd között. A délebbre lévő Paptamási út folytatása. Régebben nagyobb jelentősége volt, mint napjainkban. Egy időben még le is volt kövezve. ***Szalárdi út*** néven is említik. Lásd Puszta út (Szalárd). — ÉGy., T0.43.200.1. — T8-C3.

Református temető 2016: *Református temetőü.* — Temető a belterület délkeleti szélén. A Temető része. — ÉGy. — T19-G2.

Református templom 2016: *Református templom ~ Templom.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán. A 13. században, gótikus stílusban épült. Az eredeti épületből csak a nyugati rész maradt meg. 2006-ban teljes külső és belső felújítást végeztek rajta. ***Templom*** néven is említik. Vö. Templom háta mögött. — ÉGy., Polonkai et al. 2016: 154–156. — T19-F1.

Református templom Fotó: Torkos Márk-Erik

Réger lásd **Réger-bolt**

Réger-bolt 2016: *Réiger-bóut ~ Réiger ~ Réiger-kocsma ~ Réiger kocsmája.* — Egykori bolt és kocsma a belterület északi részén, a Nagy utca keleti végén. Nevét tulajdonosáról kapta.

Réger, Réger-kocsma és ***Réger kocsmája*** néven is említik. — ÉGy. — T19-F1.

Réger-kocsma lásd **Réger-bolt**

Réger kocsmája lásd **Réger-bolt**

Régi-Berettyó lásd **Ócska-Berettyó**

Rét lásd **Hát-rét**

Réti-föld lásd **Hát-rét**

Réti-földek lásd **Hát-rét**

Réti-tanya lásd **Száraz-erdő-tanya**

Rikkancs 2016: *Rikkancs | Ecs csomó tó között volt össze-vissza a falu, s nem lehetett átmenni, s átrikkantottak.* — Utca a belterület nyugati részén, a Hatház folytatása. A helyiek szerint a falu legmagasabb pontja a Rikkancs körüli rész, amelynek köszönhetően az ott lakók a többi utca lakóihoz könnyedén át tudtak „rikkantani”. Vö. Rikkancs-kertalja. — ÉGy. — T19-E2.

Rikkancs-kert lásd **Rikkancs-kertalja**

Rikkancs-kertalja 2016: *Rikkancs-kertajja ~ Rikkancs-kert.* — A Rikkancshoz tartozó kertek a település külterületének nyugati részén, a belterület és a Rikkancs mellett. ***Rikkancs-kert*** néven is említik. — ÉGy. — T8-A2.

Sáhi 2016: *Sáhi | Mer as sáros vóut, sárhej. És Sáhira maratt.* — Utca a belterület nyugati részén, a Kerek utcából ágazik el. A név eredetére vonatkozóan nincsenek biztos ismereteink, talán személynévi eredetű lehet. — ÉGy., ÚCsnT. — T19-E2.

Sánta-birtok 2016: *Sánta-birtok,* 1884: *Eperiési tn. [tanya],* 1884: *Eperjesi tanya.* — Földterület és mezőgazdasági telep a település külterületének északnyugati részén, az Eperjes nevű földterület szomszédságában. Ezen a részen a régebbi időkben is épületek álltak, ez volt az ***Eperjesi-tanya*** egykor. A *Sánta-birtok* nevét tulajdonosáról kaphatta. — ÉGy., HKFT., HKFT75. — T7-H1.

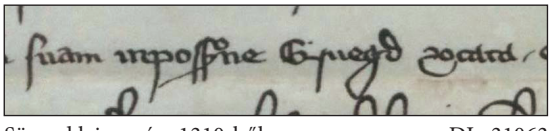
Savanyú-kút lásd **Ártézi kút**

Sikátor 2016: *Sikátor ~ Kizs gát.* — Kisebb utca a belterület déli részén, a Kotszeg és az Új sor között. ***Kis gát*** néven is említik. A *gát* a helyi nyelvjárásban ’út’ jelentésben használatos. — ÉGy. — T19-F2.

Sólyom-völgy lásd **Szil-völgy**

Süveg lásd **Süvegd**

Süvegd 2016: *Süvegd, Süvegden ~ Puszta-Süvegd,* 1913: *Süvegd,* 1910: *Süvegd tn. [tanya],* [1910 k.]: *Süveg p[uszta],* 1907: *Süvegd p[uszta],* 1902: *Süvegd p[uszta],* 1901: *Süvegd,* 1898: *Süvegd,* 1893: *Süveg p[uszta],* 1892: *Süvegd,* 1891: *Süveg p[uszta],* 1889: *Süvegd puszta,* 1888: *Süvegd,* 1884: *Süvegd,* 1882: *Süveg,* 1877: *Süveg,* 1873: *Süvegd,* 1870: *Süvegd,* 1864: *Süvegd Puszta,* 1858: *P[uszta] Süvegd,* 1857–1859: *P[uszta] Süvegd,* 1851: *Süvegd,* 1839: *Süvegd,* 1833–1836: *Süvegd,* 1821: *p[uszta] Sűvegd,* 1818: *Süvegd,* 1808: *Süvegd,* pr., 1806: *Süvegd,* 1799–1803: *Sűvegd,* 1799: *Süvegd,* [1780–1800 k.]: *Sűvegd,* 1599: *Siüeghd,* 1588: *Sweghd,* 1587: *Suwegd,* 1555: *Sewegd,* 1552: *Suvegd,* 1552: *Sewwegdh,* 1388: *Syuegd,* 1357: *Syvegd*, p., 1354: *Sywegd,* p., 1353: *Suuegd,* p., 1323: *Syvegd,* 1310/1338: *Syuegd,* p., 1307/1310/1338: *Syuegd,* p. — Elpusztult középkori település, ma nagy kiterjedésű szántóföld a település külterületének déli részén. Átnyúlik Hegyközkovácsi és Paptamási határába is. Süvegd település egykor egyházas község volt. A név eredete bizonytalan. Alakulhatott személynévből: a *Süveg* személynév eredeti jelentése ’süvegkészítő, furcsa süveget viselő’ lehetett. A településnév alakulhatott hegynévből is, mely elsődlegesen a kiemelkedés alakját jelölhette. A név végén álló *-d* helynévképző. A 19. századtól ***Süvegd-puszta, Süveg-puszta*** és ***Puszta-Süvegd*** formában is szerepel, a *puszta* földrajzi köznév ’elnéptelenedett, pusztásodott település’ jelentésben állhat a névváltozatokban. A 19. századtól jelentkező képző nélküli ***Süveg*** forma másodlagos névalakulat, amely talán a *Süvegd* forma mássalhangzó-torlódásának feloldásaként jött létre. Ezek mellett ***Süvegd-tanya*** néven is említik. Vö. Süvegdi-domb, Süvegdi-mező, Süvegdi-rét. Lásd Süvegd (Hegyközkovácsi, Paptamási). — A. 6: 19, 158, 581, 582, ComBih. 305, CzF., ÉGy., E 158/8: 38a, 48, 519, Fényes 1840/4: 84, Fényes 1851, FKnT., Gönczy, Gy. 1: 662, HKFT., Hnt., N. Kiss 1960: 674, 690, 857, Lipszky, Map., LipszkyMT, Lipszky, Rep., MKFT., MVV. 5: 94, Rácz 2022: 256, RMCsSz., T0.43.200.1, T1.S.11.628/2, T1.S.12.513/1, T16.T.75, T21. TK.301, T22.B.IX.a.520, T22.B.IX.a.521,

Süvegd lejegyzése 1310-ből DL. 31063

T22.B.IX.a.1520, T22.B.IX.a.1557, Vályi 3: 292. — T7-H4.

Süvegdi-domb 2016: *Süvegdi-domb.* — Kisebb domb a település külterületének déli részén, a Halastó és a Paptamási út mellett. A Süvegd része. — ÉGy. — T7-H3.

Süvegdi-mező 2016: *Süvegdi-mezőü.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Bartos-tanya, a Süvegd és a Paptamási út mellett. A Süvegd része. — ÉGy. — T7-H3.

Süvegdi-rét 2016: *Süvegdi-rít.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Külső-kanális, a Bartos-rét és a Nagyfűzfánál mellett. A Süvegd része. — ÉGy. — T7-H3.

Süvegd-puszta lásd **Süvegd**

Süvegd-tanya lásd **Süvegd**

Süveg-puszta lásd **Süvegd**

Szabadkeresztyén imaház 2016: *Szabatkeresztyén imaház.* — Épület a belterület középső részén, az Új soron. Jelenleg a szabadkeresztyén egyházhoz tartozik. — ÉGy. — T19-E2.

Szalárdi út 1. 2016: *Szalárdi út.* — Műút a település külterületének északkeleti részén. Jákóhodos és Szalárd településeket köti össze. — ÉGy. — T8-C2.

Szalárdi út 2. lásd **Puszta út**

A Száraz-erdő a második katonai felmérés térképén

Száraz-erdő 2016: *Száraz-erdőü* | *Azér vóut Száraz-erdő, mer vöröstölgyerdő volt, s miután lecsapolták, vagyisz szabályoszták a Berettyót, eltűnt a víz. És a vörös tölgy mekhalt víz nélkül. … S akkor, ahoty kiszáratt, aszt monták, hoty Száraz-erdő.* 1944: *Szárazerdő,* 1913: *Szárazerdő,* 1901: *Szárazerdő,* 1900: *Szárazerdő,* 1898: *Szárazerdő,* 1884: *Száraz rét,* 1864: *Szaraz erdö.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Goldstein-tanya mellett. Átnyúlik Paptamási területére. Egykor erdő boríthatta, de ennek a legkorábbi topográfiai térképen sincs már nyoma. A harmadik katonai felmérés térképén ez a terület ***Száraz-rét***-ként szerepel. Vö. Száraz-erdő-tanya. Lásd Száraz-erdő (Paptamási). — ÉGy., HKFT., Hnt., MKFT., MVV. 5: 94. — T7-H2.

Száraz-erdő-tanya 1941: *Szárazerdő-ta[nya],* 1913: *Alsóbartos,* 1907: *Alsóbartos tanya,* 1902: *Alsóbartos tanya,* 1889: *Alsó tanya,* 1884: *Réti tn. [tanya].* — Egykori tanya a település külterületének nyugati részén, a hajdani Bartos-birtok északi végénél, a Száraz-erdő és a belterület szomszédságában. A *Száraz-erdő-tanya* névváltozat a tanya elhelyezkedésére utal. A Száraz-erdő *Száraz-rét*-ként szerepel a harmadik katonai felmérés térképén, ebből magyarázható a ***Réti-tanya*** névváltozat. A Bartos-birtokon a 19. század végén három tanya állt, a belterülettől legtávolabb délre a Felső-tanya, tőle északabbra a Bartos-tanya, legészakabbra az ***Alsó-tanya*** nevű. Ugyanezt a tanyát jelölték az ***Alsó-Bartos*** és az ***Alsó-Bartos-tanya*** névváltozatok is. A *tanya* utótag a 'lakóházból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban' jelentésű földrajzi köznév. — FKnT., HKFT., Hnt., MaKF., T0.43.200.1. — T7-H2.

Száraz-rét lásd **Száraz-erdő**

Szélső-láp 1889: *Szélső láp.* — Lápos terület a település külterületének keleti részén, a Külső házhely és a Puszta út szomszédságában. — T0.43.200.1. — T8-B3.

Szemete lásd **Tanya**

Szennyvíztisztító 2016: *Szenyvísztisztítóu.* — Épület a település külterületének északi részén, a Kulcsárdin, a Berettyó mellett. — ÉGy. — T8-B1B2.

Szepera lásd **Szövetkezeti bolt**

Szigetbeli-nyomás lásd **Szigeti-rét**

Sziget 1813: *Sziget.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Nagyfűzfánál és a Rikkancs-kertalja között. A név 'a vizenyős területből kiemelkedő száraz rész' jelentésű *sziget* földrajzi köznévből alakult. Lehetséges, hogy a szomszédos Szigeti-réttel és a Paptamási határába eső Szigetivel is kapcsolatba hozható. Lásd Szigeti (Paptamási). — FKnT., T25. CPl.828. — T8-A2.

Szigeti lásd **Szigeti-rét**

Szigeti-rét 1884: *Szigeti,* 1884: *Szigeti rét,* 1864: *Szigetbeli Nyomás.* — Szántóföld a település külterületének délnyugati részén. A név a szomszédos Paptamási határába beolvadt, elpusztult középkori település, Szigeti nevéből alakult. ***Szigeti*** és ***Szigetbeli-nyomás*** formában is szerepel, ez utóbbi utótagja a 'legelő' jelentésű *nyomás* földrajzi köznév. Vö. Sziget. — FKnT., HKFT., HKFT75., MKFT. — T7-H2.

Szil-völgy 2016: *Szil-vőügy ~ Sóujom-vőügy | A telekkönyvnél van a Sójom-völgy. De az emberek úgy ismerik, hát, hoty Szil-völgy.* 1889: *Szilvölgyi dülő.* — Szántóföldekkel borított határrész a település külterületének déli részén, az Országút és a Latabár között. Szalárdra is átnyúlik. A *Szil-völgy* névváltozat előtagja alapján valamikor szilfás terület lehetett. A ***Szil-völgyi-dűlő*** névváltozat utótagja a 'földterület' jelentésű *dűlő* köznév. ***Sólyom-völgy*** néven is említik, de a történeti forrásokban nem találjuk ilyen formában. A névadás indítékát e névváltozat esetében nem ismerjük. Lásd Szil-völgy (Szalárd). — ÉGy., FKnT., T0.43.200.1. — T8-B5.

Szil-völgyi-dűlő lásd **Szil-völgy**

Szövetkezet lásd **Szövetkezeti bolt**

Szövetkezeti bolt 2016: *Szövetkezeti bóut ~ Szövetkezet ~ Szepera.* — Épület a belterület központjában, a Nagy utcán. A Szövetkezet tulajdona, ezért ***Szövetkezet-***ként is említik. A ***Szepera*** nevet onnan kapta, hogy egy időben a tejtermékeket is itt lehetett megvásárolni: a *szepera* szó jelentése 'lefölözött tej'. Jelenleg is élelmiszerüzletként működik. — ÉGy., ÚMTsz. — T19-F1.

Tanya 2016: *Tanya ~ Kollektíf-tanya ~ Szemete.* — Tanya a település külterületének keleti részén, a Kerek-kertalja és a Pap-tag mellett. Egykor a kollektíva tulajdona volt, innen a ***Kollektív-tanya*** elnevezés. A ***Szemete*** névváltozat átvétel, mely a román *SMT < staţiune de maşini şi tractoare* 'gép- és traktorállomás' kifejezés kezdőbetűiből jött létre. A *szemete* elterjedt szó a romániai magyarok körében. — ÉGy., Márton et al. 1977. — T8-B2.

Társulás épület lásd **Társulás iroda**

Társulás iroda 2016: *Társulás iroda ~ Társulás épület.* — Épület a belterület északi részén, a Nagy utcán, a Kultúrotthon mellett. A Kollektíváé volt, jelenleg nem használják. ***Társulás épület*** néven is említik. — ÉGy. — T19-F1.

Téglavető 2016: *Téglavetőü | Sárga föld van, és abból készítették a vájogot.* — Földterület a Temető-árok és a Belső házhely között. Egykor ezen a részen vetették a vályogot, és égették a téglát. — ÉGy. — T8-B2.

Telek 1813: *Telek.* — Szántóföld a település külterületének déli részén, a Paptamási út és a Bartos-rét között. A név a 'házhely; kisebb birtok' jelentésű *telek* földrajzi köznévből alakult. A különböző időszakokban a jákóhodosi határ több pontja is lakott volt. Lehetséges, hogy ez a rész is tanya vagy tanya része lehetett egykor, és erre utalt a megnevezés. — T25.CPl.828. — T8-A3.

Telek Fotó: Szilágyi-Varga Zsuzsa

Temető 2016: *Temetőü.* — Temető a belterület délkeleti szélén. Református temető, Ócska temető és Zsidó temető nevű részekből áll. Vö. Temető-árok, Temető út. — ÉGy. — T19-G2.

Temető árka lásd **Temető-árok**

Temető-árok 2016: *Temetőü-árok ~ Temetőü árka.* — A Temető szomszédságában húzódó árok a település külterület keleti részén. ***Temető árka-***ként is említik. — ÉGy. — T8-B2.

Temető út 2016: *Temetőü út.* — A Temetőhöz vezető földút a belterület délkeleti részén. — ÉGy. — T19-F2.

Templom lásd **Református templom**

Templom háta mögött 2016: *Templom háta mögött ~ Templom háta mögötti ucca.* — A Református templom mögött húzódó utca a belterület nyugati részén. ***Templom háta mögötti utca-***ként is említik. — ÉGy. — T19-F1.

Templom háta mögötti utca lásd **Templom háta mögött**

Tököstó 2016: *Tököstóu | A végébe víz vóut és a tök úszott a tetején. S aszt monták neki, hoty Tököstó.* 1889: *Tökös tó.* — Szántóföld a település külterületének nyugati részén, a Macskás-dűlő és a Rikkancs-kertalja szomszédságában. A helyiek szerint egykor nagyon lapályos terület volt, megállt rajta a víz, amelyben sok vízitök nőtt. Ennek a víznek a neve vonódott át a területre. — ÉGy., T0.43.200.1. — T7-H2.

Törzsökös 1889: *Törzsökös.* — Szántóföld a település külterületének északi részén, a Kőrös-szeg-dűlő és a Kis-Eperjes szomszédságában. A név az 'erdőrész, ahol a fákat legallyazták; szálas erdő' jelentésű *törzsökös* köznévből alakult. — FKnT., T0.43.200.1. — T8-B1.

Tűzoltóház 2016: *Tűzoltóuház ~ Tűzoltóuszertár.* — Egykori építmény a Nagy utca, a Templom háta mögötti utca és az Új sor sarkán. Ebben tárolták a régi tűzoltókocsit. Már nincs meg, lebontották. ***Tűzoltószertár*** néven is említik. — ÉGy. — T19-F1.

Tűzoltószertár lásd **Tűzoltóház**

Új sor 2016: *Új sor ~ Perje sor | Új sor, de a régi öregek úgy is ismerik, hogy a Perje sor.* — Utca a belterület középső részén, a Nagy utca és a Templom háta mögötti utca folytatása. A helyiek szerint egyszer teljesen leégett, és az összes házát újra kellett építeni. Az *Új* és a *Pernye ~ Perje* előtagok valószínűleg erre utalnak. Emellett a *Perje* előtagnak a *perje* növénynévvel való összefüggése sem zárható ki. Ebben az esetben az ott lévő növényzetről kaphatta az utca a ***Perje sor*** nevét. — ÉGy., ÚMTsz. *pernye.* — T19-F2.

Vágóhíd 2016: *Vágóuhíd.* — Épület a település külterületének keleti részén, az Áni dombján. Ma már nincs meg. — ÉGy.

Vajdai-erdő lásd **Nagy-erdő**

Vajdai út 1889: *Vajdai út.* — Biharvajdára vezető földút a település külterületének északi-északkeleti részén. — T0.43.200.1. — T4-B5.

Vashíd 2016: *Vashíd.* — Vashíd a település külterületének déli részén, a Halastón és a Külső-kanálison vezet keresztül. — ÉGy. — T7-H3.

Zug 2016: *Zug.* — Kis utca a belterület északi részén, a Nagy utcából ágazik. — ÉGy. — T19-F1.

Zsidó temető 2016: *Zsidóu temetőü.* — Temető a belterület délkeleti szélénél, a Temető északi része. A zsidó lakosság temetkezett ide. — ÉGy. — T19-G2.

Földrajzi köznevek

Összeállította: Bába Barbara

Az alábbi lista a kötetben szereplő élőnyelvi és történeti adatokban előforduló földrajzi közneveket tartalmazza

ág 1. kis patak, ér; elágazás **2.** vízfolyás vagy völgy elágazása **3.** vízfolyás holtága **4.** valahová lenyúló földterület

akácos akáccal benőtt hely, terület

akol legelőn elkülönített, bekerített hely

alj(a) 1. mélyebb fekvésű terület **a.** kiemelkedés melletti, mélyebben fekvő terület **2.** valaminek a széle, vége **3.** egy terület déli része **4.** valamely terület mögöttes része **5.** valami mellett fekvő terület

állatpiac az állatvásár helye haszonállatok: szarvasmarha, ló, juh, sertés stb. adásvételére

almás almafával beültetett gyümölcsös

alszeg a település mélyebben fekvő része

alvég a település mélyebben fekvő része

árenda haszonbérletbe vett tanya, földterület

árok (hosszan elnyúló) mélyedés

ártézikút fúrott, természetes víznyomással működő kút

ásvány árok

bánya hasznos ásványokat, főképpen követ kitermelő üzem, illetve a kitermelés után maradt gödör

báza terménylerakó és -átvevő hely

bekötő a főútvonallal valamely települést összekötő út

berek ártéri erdő, ligeterdő

bigecs gazos földterület, kert

bikakút apaállatok, bikák itatóhelye

bikalegelő a bikák legelője

bikarét rét, amelyen bikák számára füvet kaszálnak

birkalegelő juhok legeltetésére használt legelő

birtok valakinek a tulajdonában levő ingatlan, földterület

bodonoskút ~ bodonkút fakéreggel vagy betongyűrűvel védett kút, forrás

bokor bokrokkal benőtt terület

bokros bokrokkal benőtt terület

böcör szakadékos, vízmosásos terület

bőgő keskeny csatorna

cigánygödör vályogvető gödör

cigánykert település cigányok lakta része

cigánysor település cigányok lakta része

cigánytelep település cigányok lakta része

ciher bokros, bozótos hely; bokor, bozót

csatorna szabályozott folyó

cser cserfaerdő; terület, amely hajdan csererdő volt; bokros, cserjés hely

csere cserfákból álló erdőrész; bokros, bozótos hely; cserjés

csergő ~ csörgő terület, amelyen forrás van, vagy amelyen ér folyik

cserő cserjés; agyagos, löszös föld

csikókorlát csikólegelő

csohos mély fekvésű, vizes terület, ahol a tavikákához hasonló, gömbölyű szárú vízinövény él a nád és a sás között

csonka letöredező koronájú fákból álló erdő

csordakút a szarvasmarhák itatására szolgáló kút

csordalegelő a tehéncsorda legelője

csorgókút állandóan csorgó forrás

csúcs kiemelkedés

csürhekút a disznócsürhe itatására szolgáló kút

csürhelegelő a disznók legelője

danca mélyebben fekvő, lapos terület, ahol megáll a víz

delelő pihenőhely

derék valaminek a közepe
disznódelelő disznólegelőn a csorda pihenőhelye
disznófarm sertéstenyésztő hely
disznókút disznók itatására szolgáló kút a legelőn
disznópiac az állatvásár helye haszonállatok: szarvasmarha, ló, juh, sertés stb. adásvételére
dobogó ~ dübögő olyan terület, kiemelkedés, ahol dobog a föld a járművek alatt
domb 1. a hegynél kisebb természetes (vagy mesterséges) földfelszíni kiemelkedés, halom **2.** hegy
dögkút elhullott állatok elföldelésére szolgáló ásott száraz kút, gödör
dögtemető elhullott állatok elföldelésére szolgáló terület
dögtér elhullott állatok megsemmisítésére szolgáló kút vagy annak környéke
dübögő olyan terület, kiemelkedés, ahol dobog a föld a járművek alatt
dűlő 1. földterület; a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része **2.** valamely terület felé lejtő föld
dűne domb
ebes bozótos, zsombékos, mocsaras rétség
égés tűz pusztította hely; égetéssel irtott egykori erdőterület; lápos helyen leégett terület
elő ~ eleje valamely hely elülső része
eperjes terület, ahol sok földieper van; eperfás terület
epreskert eperfával beültetett hely
ér 1. csermelynél kisebb természetes folyóvíz, vízfolyás, patak **2.** lapályos, vizenyős, mocsaras terület **3.** rétek nedves időben süppedékes része
erdő fákkal és a köztük levő más vad növényekkel (sűrűn) benőtt terület
eresztő vizesgödör
eresztvény fiatal sarjadó erdő; új telepítésű fiatal gyümölcsös
eszteró töltés, gát nagyobb folyók mellett
fa ~ fája erdő, fákkal és a köztük levő más vad növényekkel (sűrűn) benőtt terület
falu 1. kisebb mezőgazdasági jellegű település **2.** a belterület legrégebbi része
falualja a belterülethez közeli terület
faluhely a belterület, a falu közelében lévő földterület
falurét a közbirtokosság tulajdonában levő kaszáló, legelő
faluvég a település belterületének széle
far határrész hátsó része
farkasverem szakadékos, gödrös terület
farm major, tanya
fáskert kisebb fás terület
fasor út egyik vagy mindkét oldalára, illetve földek végébe ültetett fák sora
felszeg 1. a falu felső része, felvég **2.** falu magasabban fekvő, északi része
ferma mezőgazdasági telep, farm
fertő pocsolyával telt gödör vagy árok, melyben a sertések fürödnek
fiatalos fiatal fákból álló erdőrész
focipálya futballpálya
fogás 1. a falu közelében a telekhez kimért toldás **2.** egyszeri nekifogással megművelhető földdarab; irtás
foglár a falu közelében, a telekhez kimért toldás
fok 1. kisebb vízfolyás; meder **2.** vízállás, vízfolyás **3.** nagyobb vizekből kifolyó ér vagy csatorna
folt tisztás
folyam folyó
folyás patak
folyó több patak összefolyásából keletkező, szélesebb medrű folyóvíz
forduló 1. határrész **2.** határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra **3.** földterület
forrás a földből természetes úton előtörő víz és ennek helye, környéke
fő vízfolyás kezdete; völgy bejárata
föld földterület, szántóföld
földrész egy gazda tulajdonában lévő földterület
föveny üledékes talaj, homokos terület
fövenyes homokos terület; kavicsos talaj, termőföld
futballpálya labdarúgópálya, sportpálya
fű füvet termő rét
fürdő 1. fürdésre alkalmas víz, fürdőhely **2.** gyógyfürdő
füzes fűzfákkal benőtt terület

gát 1. kövesút, országút **2.** töltés

gaz cserjés, bokros erdő

gerinc vízzel borított területből kiemelkedő szigetszerű földhát

gordon gazos, bozótos terület

gödör 1. nagyobb természetes vagy mesterséges mélyedés a talajban; vízgyűjtő gödör, vizesgödör **2.** mélyebben fekvő terület **3.** völgy, lapályos területrész a dombok között

gulyakút szarvasmarhák itatóhelye

gyékényes gyékényt, sást, nádat termő mocsaras terület

gyep legelő; füves terület

gyepsor a falu szélén, a legelő szélén épült házsor

gyepű a birtokhatárt jelző területsáv

gyümölcsös gyümölcsfákkal beültetett terület, kert

gyűrűs gyűrűfával benőtt terület

hágó domb

halastó halak tenyésztésére használt mesterséges tó

halom domb, kiemelkedés

halom enyhe kiemelkedés

haraszt fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót; műveletlen, gyomnövénnyel benőtt terület

hát 1. valami mögött fekvő terület, valaminek a mögöttes része **2.** vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő terület; szántóföld, domb magasabb része **3.** (hosszan elnyúló enyhe) kiemelkedés; dombos vízparti terület **4.** domb, domboldal

határ 1. a község külterületének a szomszéd község külterületével érintkező része **2.** falu külterülete

hátulja 1. valami mögött levő terület **2.** valamely helynek a falutól távolabb eső része

háza kisebb település

házhely építésre kijelölt terület

hegy 1. kiemelkedés, domb **2.** szőlővel beültetett kiemelkedés

hegyalja kiemelkedés alsó, alacsonyabban fekvő része

hegykapu szőlőhegyi út kezdete, amely a szőlőhegy gyepűjén vezet át

hegytető kiemelkedés legmagasabb része, teteje

hely földterület, tér

híd folyón, patakon, árkon átívelő, átkelésre alkalmas építmény

hidas átkelőhely

hodály állatok szállás- és pihenőhelye

homokbánya gödör, amelyből homokot, esetleg földet bányásznak

homokgödör homok kibányászása után keletkezett, illetve homok kitermelésére használt gödör, gödrös terület

ingovány vizenyős terület

irtás földterület, kaszáló, amelyet az erdő kiirtásával nyertek

játszótér szabad tér, ahol a gyermekek felügyelettel vagy szabadon játszanak

jó folyó

jószágpiac az állatvásár helye haszonállatok: szarvasmarha, ló, juh, sertés stb. adásvételére

juhászkút kútként használt gödör

kanális 1. csatorna **2.** vízfolyás

kapu bejárat

kaszáló szénatermő hely, rét

kováskút korláttal ellátott kút

kenderáztató kenderáztatásra használt hely főként álló-, esetleg folyóvízben

kenderes kender termesztésére használt terület

kendereskert kender termesztésére használt terület

kenderföld kender termesztésére használt terület

kenyeres kenyérgabonát termő hely

keresztút faluból kivezető útra merőleges út

kerítés bekerített hely

kert 1. szántóföld, földterület **2.** külterületi rész, legelő **3.** a házakhoz tartozó telekrész, zöldségeskert a falu közelében

kertalja 1. a kertek folytatása a külterületen **2.** ház végében lévő terület

kertekalja a kertek folytatása a külterületen

kertészet virágot, zöldséget stb. termesztő gazdaság, üzem

korlát a szabadban legeltetett jószág kerítéssel körülvett, fedetlen szálláshelye

kotú vizenyős terület, hajlat, mélyedés

kotyor vizenyős hely; völgy

környék valamit körülvevő területrész, táj

körtvélyes terület, ahol sok a vadkörtefa

köz(e) 1. két terület közötti hely **2.** két vízfolyás által határolt terület **3.** tér
közlegelő közös tulajdonú és használatú legelő
központ a településnek az a része, ahol a középületek vannak
köztemető a felekezetek közös temetője
községlegelő a község tulajdonában lévő legelő
krumpliföld burgonya termesztésére használt terület
kút 1. ásott és körülépített víznyerő hely **2.** ivókút **3.** forrás **4.** kútként használt forrás, a jószág itatására szolgáló mezei kút
kutrica elkerített hely; ól
kutyatelep kóborkutyák számára létesített telep, menedékhely
láb 1. területnek, például erdőnek a széle **2.** földterület vagy annak egy része **3.** dűlő vagy annak egyik része
lak szálláshely, lakóhely
láp vízinövényekkel benőtt, mocsaras terület, rétség, legelő
lapos sík terület
lapos ~ lapis környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület
láz irtás
laza szőlőnek gyümölcsfákkal beültetett alsó vége
legelő állatok legeltetésére használt füves terület
lénia egyenes erdei út; kivágott sáv az erdőben; erdőrész
libalegelő libák legeltetésére használt legelő
liget 1. fákkal, bokrokkal tarkított terület **2.** kisebb ritkás erdő
liváda gyümölcsöskert
macskalyuk vadon élő állatok tartózkodási helye
major mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó birtokkal, gyakran lakóhellyel
mál ~ máj ~ már 1. domboldal **2.** olyan domboldal, amelyen szőlő van
malomhely elpusztult malom helye és környéke
meg valami mögött levő terület
meggyes meggyfákkal beültetett terület, gyümölcsös
mélyút a környezeténél jóval mélyebben fekvő út
méneskút a ménes itatására szolgáló kút
mező a település határában levő szántóterület
mezsgye ~ muzsda határ; szőlőket elválasztó sáv
mocsolya vizenyős terület; piszkos, zavaros vizű állóvíz
nádas náddal benőtt vizenyős terület
nyáras nyárfaerdő, nyárfákkal beültetett, benőtt hely
nyerges nyereg, teknő alakú domb vagy mélyedés
nyilas 1. hosszú, egyenes terület; sík terület vagy nyílhúzás útján nyert terület **2.** több részre felosztott erdő egy darabja
nyomás a falu határában lévő legelő
oldal 1. terület egyik fele, része **2.** domb, hegy vagy domb része, domboldal **3.** határrész **4.** határrész oldalsó darabja, környéke
oltvány faiskola; facsemetékből álló fiatal erdő
ormán orom
ormó dombtető
országút településeket összekötő, kiépített út
örém folyó; állóvíz
őrhegy őrködésre szolgáló, jó kilátást adó hegy
örmény ~ örvény folyószakasz, ahol a víz lefelé, szívó hatást kifejtve gyorsan forog
ösvény keskeny, kitaposott, nem épített út gyalogosok számára
pad lapos tetejű domb, hegy, fennsík
pallag ~ parlag 1. fel nem szántott, száraz földterület, irtás **2.** erdők közötti terület
park nagyobb díszkert
part 1. magasabb fekvésű terület **2.** út melléke, oldala **3.** folyóvíz széle **4.** domboldal, emelkedő
páskom legelő; a település határában/a faluhoz közel lévő földterület
patak csermelynél nagyobb, folyónál kisebb folyóvíz
pece vízelvezető árok
peres földdarab, melyért pereskedés folyt
piac termékek árusítására, adásvételére szolgáló térség
piactér piac helye
pincesor szőlőterületen rendezetten, sorban épített pincék
polya mező

porond vízmosásos, kövecses, száraz, puszta hely; víz mellett lévő, növényzettel borított, mocsaras, iszapos, terület

proletár hadiárvák, -özvegyek, -rokkantak számára kiosztott földek

promontórium előhegy, hegynyúlvány

puszta 1. a falutól távolabb eső kisebb települési egység, mezőgazdasági központ, major **2.** elnéptelenedett, pusztásodott település; uradalmi birtok **3.** nagy kiterjedésű, többnyire fátlan, füves síkság, kipusztult termőterület **4.** parlag

rakodó rakodóhely

rakottyás ~ rekettyés rekettyebokrokkal benőtt terület

ráta egy rész a szétosztott földterületből

rekesz terület, amelyet sövénnyel vagy árokkal vettek körül; gyümölcsös, mely távol van a lakóhelytől

rész határrész, területrész

rét 1. vízinövényekkel benőtt, lápos, mocsaras, vizenyős terület **2.** földterület, kaszáló **3.** legelő

ritkás erdőrész, ahol a fák ritkán állnak; irtásos hely

rókalyuk terület, ahol sok róka tanyázik

sánc védelmül épített töltés, gát

sár vizes, mocsaras terület

sárállás posványos, vízállásos hely

sárgödör vályogvető

sarok 1. utcakereszteződés, utcaszöglet **2.** ék alakú földterület **3.** nagyobb terület, határrész kisebb része, szöglete

sikátor 1. keskeny, szűk utca, út **2.** két utcát összekötő keskeny út

sió ~ sivó vízelvezető csatorna, patak

sírkút kútként használt, téglalap alapú gödör, amelynek vizét a nagyobb jószág csoportos itatására, vályogkészítésre, öntözésre stb. használják

sor 1. házsor **2.** út, utca **3.** szélső utca **4.** fasor **5.** falurész

sorfa út egyik vagy mindkét oldalára, illetve földek végébe ültetett fák sora

sportpálya sportolásra használt terület

sporttér sportolásra használt terület

süsmő gyomnövényekkel benőtt, bozótos hely

szádok ~ zádok hársfaerdő

szakadék kiágazó mellékág; vízfolyás

szállás településtől távol fekvő emberi lakóhely

szántóföld földterület

szarv ~ szaru ~ szarm vízmeder, árok szarvszerű elágazása, illetve vízbe benyúló beszögellése

szeg 1. a falunak valamely része **2.** a határ egy része **3.** sarok, szeglet, zug; nem központi fekvésű külterületi rész

szegénytelep szegényebb családok által lakott településrész

szél vízpart; legeltetésre alkalmas terület

szénakert szérűskert

szénbánya olyan bánya, amelyben ásványi szenet bányásznak, termelnek ki

szénégető faszén égetésére használt hely

szer 1. utca, házsor **2.** határrész

szérű a gabona összehordására és elcsépelésére kijelölt hely, szérűskert

szérűskert a település szélén levő, közös vagy egy-egy gazda tulajdonában levő hely, ahol a nyomtatást vagy cséplést végzik, illetve a szalmát, szénát lerakják

sziget 1. nyílt vízzel körülvett terület **a.** minden oldalról vízzel körülvett kisebb-nagyobb szárazföld; kiemelkedés a rétben **b.** patak áradásos területéből kimagasló földterület, amely vizes időben is szárazon maradt **c.** mély fekvésű (vizenyős, berkes) területből kiemelkedő száraz rész **2.** a környezeténél magasabban fekvő terület **a.** körbeásott terület, illetve kiemelkedés

szik ~ szék 1. sziksós talajú földterület **2.** vízállásos, szikes terület

szikes sok sziksót tartalmazó, gyenge minőségű földterület

szőlő földterület, ahol szőlőt termesztenek, szőlőskert

szőlőhegy szőlővel beültetett kiemelkedés

szőlőskert szőlővel beültetett terület

szőlőtelep szőlőültetvény

tábla nagyobb összefüggő megművelt földterület

tag 1. földterület, szántóföld, határrész; a tagosított, művelés alatt levő határ egyben levő darabja **2.** a tanya körüli földterület

tagbirtok egy birtokoshoz tartozó terület

tagdűlő földterület, szántóföld, határrész

talló ~ tarló olyan föld, amelyről a termést már levágták

tanya 1. lakóházakból és gazdasági épületekből álló kis gazdasági település a határban **2.** téesz gazdasági épülete **3.** ideiglenes szállás

téglaégető hely, ahol téglát égettek

téglás téglavető terület

téglavető hely, ahol az agyagból, sárból készített nyers téglát, a vályogtéglát készítették

tehénlegelő a szarvasmarhák legelője

telek 1. házhely és a hozzá tartozó földterület; kisebb birtok **2.** szántóföld, földterület **3.** tanyaszerű település **4.** birtok, faluhely

telep 1. valamilyen tevékenység céljára berendezett, elkülönített hely **2.** kisebb település, településrész **3.** lakott hely a település külterületén

temető a halottak eltemetésére kijelölt terület

templomkert a templomot körülvevő kert

tér épületekkel körülvett nagyobb közterület

tető 1. domb, hegy legmagasabb pontja, része **2.** hegyen, dombon megművelt egyenes terület **3.** kiemelkedés, domb

tó 1. mélyebb állóvíz **2.** lapályos, vizenyős terület, időszakos vízállás **3.** mesterséges állóvíz

tóhát a tó közelében lévő kiemelkedés

törzsökös erdőrész, ahol a fákat legallyazták; szálas erdő

udvar földterület

ugar bevetetlenül hagyott terület

újtelep újabban épült falurész

út 1. járművek közlekedése számára épített egyenletes szélességű sáv **2.** földút

utca városban, faluban házakkal szegélyezett (az útnál általában kisebb és rövidebb) közlekedési útvonal

útfél út két oldala

ülés 1. szállás, birtok **2.** utca vagy településrész

vágás irtással nyert terület

vályogvető vályogkészítésre szolgáló hely

vápa völgy, bemélyedés; vizenyős, mocsaras terület

város városrész, településrész; többnyire belterület

vásártér hely, ahol a vásárokat szokták tartani

vashíd vasból készült híd

vasút vonat közlekedésére alkalmas pálya

vékás olyan nagyságú földterület, melybe egy vagy több véka (25–30 liter) termény kell vetőmagként

verőfény a hegy déli, illetve a völgy északi, napnak kitett oldala

víz folyóvíz

völgy 1. mélyebben fekvő földterület **2.** patakvölgy (és a környező terület)

zug 1. szűk, rövid utca, zsákutca; forgalomtól félreeső hely **2.** valamely határrész félreeső szeglete **3.** sarok, szeglet **a.** erdő szeglete **4.** beszögellésben kialakult térség

zsákutca egyik végén beépített vagy lezárt utca

Források

Összeállította: Hlavacska Edit és Kenyhercz Róbert

A. = Nagy Imre szerk., *Anjoukori okmánytár 1–6.* Budapest, 1878–1891. Tasnádi Nagy Gyula szerk., *Anjoukori okmánytár 7.* Budapest, 1920.

AH. = Szántai Lajos szerk., *Atlas Hungaricus 1528–1850.* CD 1–2. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.

AOklt. = Kristó Gyula szerk., *Anjou-kori oklevéltár 1–.* Csongrád Megyei Levéltár–Szegedi Középkorász Műhely, Budapest–Szeged, 1990–.

ÁSz. = Fehértói Katalin, *Árpád-kori személynévtár. 1000–1301.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.

A 57 = Libri regii. 1527–1867. – MNL Országos Levéltár. Magyar kancelláriai levéltár. 4. kötet.

Bánffy = Varjú Elemér–Iványi Béla szerk., *Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez 1–2.* Budapest, 1908–1928.

Bárth = Bárth János, *Névföldrajzi térképlapok Erdélyből. A helynévadás területi variabilitása a történeti adatok tükrében.* Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 2018.

Benkő 1993 = Benkő Loránd, Megjegyzések víznevekről. Adalékok a székelység történetéhez. *Névtani Értesítő 15* (1993), 50–56.

Benkő 1998 = Benkő Loránd, *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998.

Benkő 2009 = Benkő Loránd, *A Szovárd-kérdés. Fejezetek egy ómagyar nemzetség történetéből.* Budapest, 2009.

Bényei 2012 = Bényei Ágnes, *Helynévképzés a magyarban.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 26. Debrecen, 2012.

Borbély 1996 = Borbély Gábor, *Helytörténet.* Kézirat Paptamási település honlapján. URL: https://www.tamaseu.ro/index.php?lang =HU

Borzási et al. 2017 = Borzási Gyula–Dani Zoltán–Kőrösi Imre, A történelem forgatagában. In: Dani Zoltán–Nagy Miklós szerk., *Szalárd és vidéke. Tegnap és ma.* Második Kiadás. Partiumi füzetek 69. Szalárdi Polgármesteri Hivatal, Nagyvárad, 2017. 7–85.

Bunyitay = Bunyitay Vince, *A váradi püspökség története alapításától jelenkorig 1–4.* Nagyvárad–Debrecen, 1883–1935.

Bunyitay 1886 = Bunyitay Vincze, *A váradi káptalan legrégibb statutumai.* Nagyvárad, 1886.

ComBih. = Heller, Georg, *Comitatus Bihariensis.* Die historischen Ortsnamen von Ungarn20. München, 1986.

CzF. = Czuczor Gergely–Fogarasi János, *A magyar nyelv szótára 1–6.* Pest, [később] Budapest, 1862–1874. URL: http://real-eod.mtak.hu/2328/

Cs. = Csánki Dezső, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 1–3., 5*. Budapest, 1890–1913.

Csáky = *Oklevéltár a gróf Csáky család történetéhez 1/1–2. A körösszegi és adorjáni gróf Csáky család története 1.* Oklevéltár. Budapest, 1919.

Csőre 1980 = Csőre Pál, *A magyar erdőgazdálkodás története. Középkor.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980.

Dani 2017a = Dani Zoltán, Elpusztult falvak a környéken. In: Dani Zoltán–Nagy Miklós szerk., *Szalárd és vidéke. Tegnap és ma.* Második Kiadás. Partiumi füzetek 69. Szalárdi Polgármesteri Hivatal, Nagyvárad, 2017. 99–104.

Dani 2017b = Dani Zoltán, A község katolikus egyházának története. In: Dani Zoltán–Nagy Miklós szerk., *Szalárd és vidéke. Tegnap és ma.* Második Kiadás. Partiumi füzetek 69. Szalárdi Polgármesteri Hivatal, Nagyvárad, 2017. 123–128.

Dávid 2001 = Dávid Zoltán, *Az 1598. évi házösszeírás.* Központi Statisztikai Hivatal Levéltára, Budapest, 2001.

DEx. = *Dicţionarul explicativ al limbii române.* URL: https://dexonline.ro/

DF. = *Diplomatikai Fényképgyűjtemény. 1526 utáni dokumentumok.* Magyar Országos Levéltár.

DHA. = Györffy György, *Diplomata Hungariae Antiquissima 1. 1000–1131.* Budapest, 1992.

Dicţ. = Kelemen Béla szerk., *Dicţionar român–maghiar.* Pentru uz şcolar. Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1974.

DL. = *Diplomatikai Levéltár. Magyar Nemzeti Levéltár, Mohács előtti gyűjtemény.*

Draskóczy 2011 = Draskóczy István, Sókamara és város-vidék kapcsolata Debrecenben az 1430-as években. In: Bárány Attila–Papp Klára–Szálkai Tamás szerk., *Debrecen város 650 éves Várostörténeti tanulmányok.* Debrecen, 2011. 149–172.

DT. = Suciu, Coriolan, *Dictionar istoric al localitatilor din Transilvania 1–2.* Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucuresti, 1966–1967.

Dukrét 2005 = Dukrét Géza, *Hegyköz. Történeti monográfia.* Partiumi Füzetek 38. Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Bizottság–Királyhágómelléki Református Egyházkerület–Nagyváradi Római Katolikus Püspökség, 2005.

Dukrét 2015 = Dukrét Géza, *Siter. Adalékok történetéhez és népismeretéhez.* Partiumi füzetek 82. Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság, Nagyvárad, 2015.

Dukrét–Lenkei 2016 = Dukrét Géza–Lenkei Róbert szerk., *Hegyköz Kollégium.* Népfőiskolai Füzetek 25. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2016.

Dukrét–Péter 2016 = Dukrét Géza–Péter I. Zoltán, *Nagyvárad és Bihar megye épített öröksége.* 2016.

Dunka–Papp 2008 = Dunka Sándor–Papp Ferenc, *A Berettyó vízgazdálkodásának és jeges árvizének története.* Vízügyi Történeti Füzetek 17. Budapest, 2008.

ÉGy. (Bihar) 2023 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Biharfélegyháza) 2026 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Biharvajda) 2025 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Hegyközcsatár) 2017 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Hegyközkovácsi) 2023 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Hegyközpályi) 2018 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Hegyközszáldobágy) 2018 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Hegyközszentimre) 2016, 2024 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Hegyköztóttelek) 2017 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Hegyközújlak) 2018 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Jákóhodos) 2016 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Kügypuszta) 2023 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Nyüved) 2024 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Paptamási) 2024 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Pelbárthida) 2024 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Siter) 2017, 2021 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Sitervölgy) 2017 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Szalárd) 2016, 2024 = Szilágyi-Varga Zsuzsa élőnyelvi gyűjtése.

EH. = Szabó M. Attila, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

EHA. = Bárth M. János szerk., *Erdélyi helynévtörténeti adattár és interaktív névföldrajzi atlasz.* URL: http://eha.elte.hu/hu/eha.php

EKFT. = *Első katonai felmérés. 1763–1787.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/first-survey-hungary

ÉKsz. = Pusztai Ferenc szerk., *Magyar Értelmező Kéziszótár.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.

Emődi 2005 = Emődi Tamás, *Hegyközszentimre.* Népfőiskolai füzetek 7. Antológiai Kiadó, Lakitelek.

Emődi 2013 = Emődi Tamás, Siter/Șișterea református templom. In: Sebestyén József szerk., *Közös tér, közös örökség. Common space, common heritage.* CrewPrint, Budapest, 2013. 141–142.

ÉrtSz. = Bárczi Géza–Országh László szerk., *A magyar nyelv értelmező szótára 1–7.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959–1962.

E 158 = Magyar Nemzeti Levéltár. Magyar kincstári levéltárak. Magyar Kamara Archívuma. Conscriptiones portarum.

Faragó–Fábián 2001 = Faragó József–Fábián Imre, *Bihari népmondák.* Literator Könyvkiadó, Nagyvárad, 2001.

Fazecaș–Gogâltan 2020 = Fazecaș, Gruia–Gogâltan, Florin, *Multilayered settlements of The Bronze Age inthe Crișuri Rivers Basin.* State of research (2016). Crisia 50: 19–44.

Fényes 1840 = Fényes Elek, *Magyar országnak, 's a' hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben 1–6.* Pest, 1836–1840.

Fényes 1851 = Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik 1–4.* Pest, 1851.

Ferenczy 2009 = Ifj. Ferenczy Sándor, *A hegyközszentimrei kolostor legendája.* Magánkiadás, Debrecen, 2009.

FKnT. = URL: https://mnh.unideb.hu/geoname_registry. Korábbi kiadása: Bába Barbara–Nemes Magdolna, *Magyar földrajzi köznevek tára.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 32. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2014.

FNESz. = Kiss Lajos, *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2.* Negyedik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.

Gönczy = Gönczy Pál–Kogutowicz Manó, *Magyarország megyéinek kézi atlasza. 68 vm.* Posner Károly Lajos és fia térképészeti intézetének kiadása, Budapest, [1890].

Görög = Görög Demeter–Márton József, *Magyar átlás az az Magyar, Horvát, és Tót országok' vármegyéji, s Szabad Kerületei és a határ-örzö Katonaság' Vidékinek közönséges és különös tábláji.* 1802–1811.

GSGS4417 = G.S.G.S. 4417. Romania. – Geographical Section, General Staff, War Office, London, 1943.

Gy. = Györffy György, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza 1–4.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1963–1998.

Györffy 1977 = Györffy György, *István király és műve.* Gondolat Kiadó, Budapest, 1977.

Győrffy 2011 = Győrffy Erzsébet 2011, *Korai ómagyar kori folyóvíznevek.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 20. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen, 2011.

Győrffy–Reszegi 2003 = Győrffy Erzsébet–Reszegi Katalin, Árpád-kori hegy- és víznevek funkcionális-szemantikai szempontú összehasonlító vizsgálata. *Magyar Nyelvjárások 41* (2003), 195–204.

H. = Nagy Imre–Paur Iván–Ráth Károly–Véghely Dezső, *Hazai okmánytár 1–5.* Győr, 1865–1873. Ipolyi Arnold–Nagy Imre–Véghely Dezső, *Hazai okmánytár 6–8.* Budapest, 1876–1891.

Havasi-Kovács = Havasi-Kovács Helga, *Várnevek a középkori Magyarországon.* Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2026.

Hegedűs 1985 = Hegedűs Attila, Némedi. *Névtani Értesítő 10* (1985), 3–7.

HKFT. = *Harmadik Katonai Felmérés (1:25 000). 1869–1887.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/thirdsurvey25000.

HKFT75. = *Harmadik katonai felmérés (1:75 000). 1869–1887.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/thirdsurvey75000.

Hnt. = Magyarország helységnévtára a megfelelő évből. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

Hoffmann 2010 = Hoffmann István, Benkő Loránd, A Szovárd-kérdés. *Magyar Nyelv 106* (2010), 470–479.

Hoffmann 2013 = Hoffmann István, *Mikrotoponímiai vizsgálatok 1. Tapolcafő helynevei.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 30. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2013.

Homonnai 2019 = Homonnai Gábor, *Hegyköztóttelek. Monográfia.* Varadinum Script Kiadó, Nagyvárad, 2019.

ISzKsz. = Bakos Ferenc, *Idegen szavak és kifejezések kéziszótára.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994.

Jakó 1940 = Jakó Zsigmond, *Bihar megye a török pusztítás előtt.* Település- és Népiségtörténeti Értekezések 5. Budapest, 1940.

Kállai 2022 = Kállai Benedek, *Nyüved múltja és jelene.* Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 33. Europrint, Nagyvárad, 2022.

Kállay = *A Nagykállói Kállay család levéltára 1–2.* Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság, Budapest, 1943.

Károlyi = Géresi Kálmán, *A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára 1–5.* Budapest, 1882–1897.

Kis 1988 = Kis Tamás, *Kocsma- és csárdaneveink névtani vizsgálata.* Kézirat. Szakdolgozat. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének könyvtára. K 1035. Debrecen, 1988.

Kis 1991 = Kis Tamás, Morgó. *Magyar Nyelvőr 115* (1991), 263–267.

Kis 1993 = Kis Tamás, Gugyori és Kutyakaparó 1. Egy alföldi csárdanévtípusról. *Névtani Értesítő 15* (1993), 180–185.

N. Kiss 1960 = N. Kiss István, *16. századi dézsmajegyzék (Borsod, Heves, Bereg, Bihar és Közép-Szolnok megyék).* Budapest, 1960.

Kiss 1995 = Kiss Lajos, *Földrajzi neveink nyelvi fejlődése.* Nyelvtudományi Értekezések 139. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995.

Kiss 1997a = Kiss Lajos, Korai magyar helységnévtípusok. In: Kovács László–Veszprémy László szerk., *Honfoglalás és nyelvészet.* Balassi Kiadó, Budapest, 1997. 177–185.

Kiss 2013 = Kiss Magdaléna, A Kösmő/Küsmöd víznév etimológiai vizsgálata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 103–107.

Kiss 2024 = Kiss Magdaléna, *A Körösmente folyóvizeinek névrendszertani vizsgálata.* EKKE Líceum Kiadó, Eger.

KMNySz. = Horváth Katalin szerk., *A kárpátaljai magyar nyelvjárások szótára 1–2.* Kárpáti Kiadó, Ungvár, 2012–2013.

Kniezsa 1942 = Kniezsa István, Erdély víznevei. *Az Erdélyi Tudományos Intézet évkönyve 1942.* Kolozsvár. 27–73.

Kniezsa 1944 = Kniezsa István, Keletmagyarország helynevei. In: Deér József–Gáldi László szerk., *Magyarok és románok 1–2.* A Magyar Történettudományi Intézet Évkönyve. Budapest, 1943–1944. 111–313.

Kniezsa 1952 = Kniezsa István, *Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

Kocán 2022 = Kocán Béla, *A régi Ugocsa vármegye helyneveinek történeti etimológiai szótára.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 55. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2022.

Korabinsky 1786 = Korabinsky, Johann Matthias, *Geographisch-historisches und Produkten Lexikon von Ungarn.* Preßburg, 1786.

Kovács 2018a = Kovács Éva, *A Százdi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 48. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2018.

Kristó 1976 = Kristó Gyula, *Szempontok „korai" helyneveink történeti tipológiájához.* Acta Historica 55. Szeged, 1976.

KTsz. = Péntek János, *Kalotaszegi tájszótár.* Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy, 2021.

Lazarus = *Tabula Hungariae ad quatuor latera per Lazarum…* 1528.

LexLoc. = *Lexicon Locorum Regni Hungariae Populosorum anno 1773 Officiose Confectum.* Budapest, 1920.

Lipszky, Map. = Lipszky János, *Mappa Generalis Regni Hungariae partiumque adnexarum Croatiae, Slavoniae et Confiniorum Militarium Magni item Principatus Transylvaniae.* 1806.

LipszkyMT. = Lipszky János, *[Munkatérkép a Mappa generalis Regni Hungariae című térkép szerkesztéséhez]* 1799–1803. URL: https://maps.hungaricana.hu/hu/OSZKTerkeptar/2252/

Lipszky, Rep. = Lipszky János, Repertorium locorum objectorumque in XII tabulis mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae et Confiniorum Militarium, Magni item Principatus Transylvaniae occurrentium. 1808. In: Lipszky János, *A Magyar Királyság és társ országai térképe és névtára. 1804–1810.* DVD. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 2005.

Lizik et al 2016 = Lizik Zoltán–Lizik-Varga Katalin–Besesek Béla–Varga Ferenc,

Hegyközújlak (Uileacu de Munte). In: Dukrét Géza–Lenkei Róbert szerk., *Hegyköz Kollégium.* Antológia Kiadó, Lakitelek, 2016. 139–146.

L0.43.182 = Bihar község telekkönyvi betétek. 1900.

L0.43.369.1 = Iskolai beiratkozási regiszter (Registru de înscrieri elevi). 1897–1905, 1906–1909. Kézirat. Szalárdi Református Egyházközség.

L9.IV.1 = MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár IV.1. Bihar Vármegye Nemesi Közgyűlésének iratai. 1622–1871. – b) Közgyűlési iratok (Acta generalium congregationum). 1622–1848. 1019. doboz [A' Síteri Uradalom öszve írása (1836)].

MaKF. = *Magyarország Katonai Felmérése. 1941.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941

MÁKT. = *Magyar Állam közigazgatási térképe. 1914.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1914/

MÁT. = *Magyarország általános térképe (foktérkép) 1910 körül (1:200000). [1910].* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/magyarorszag_1910-fok/

Sz. Máthé 1975 = Sz. Máthé Márta, Rómer Flóris bihari munkássága. A bihari útinapló. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1974* (1975), 283–346.

Mező 1999 = Mező András, *Adatok a magyar hivatalos helységnévadáshoz.* Bessenyei György Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke, Nyíregyháza, 1999.

Mező 2003 = Mező András, *Patrocíniumok a középkori Magyarországon.* METEM Könyvek 40. Budapest, 2003.

Mezősi 1943 = Mezősi Károly, *Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében (1692).* Budapest, 1943.

MKFT. = *Második katonai felmérés. 1819–1869.* URL: https://maps.arcanum.com/hu/map/secondsurvey-hungary

Mollay 1982 = Mollay Károly, *Német-magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.

MVV. 5 = Borovszky Samu–Sziklay János szerk., *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Magyarország vármegyéi és városai. Budapest, 1901.

Nagy 1868 = Nagy Iván, *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal 1–12.* + Pótlék. Pest, 1857–1868.

K. Nagy 1884 = K. Nagy Sándor, *Bihar-ország. Utirajzok.* Második javított és bővített kiadás. Nagyvárad, 1884.

K. Nagy 1886 = K. Nagy Sándor, *Bihar vármegye földrajza. Nagyvárad város leírásával és Magyar Királyság rövid áttekintésével.* Nagyvárad, 1886.

Nagy et al. 2016 = Nagy Szidónia–Borbély Anna–Orosz Annamária–Szalkai Enikő–Korándi Dávid–Kőrösi Péter, Hegyközszentimre (Sântimreu). In: Fodor István–Hágen Ádám szerk., *Hegyköz Kollégium.* Antológia Kiadó, Lakitelek, 2016. 89–112.

Nyakas 2005 = Nyakas Miklós, *A bihari kishajdú városok története.* Bocskai-szabadságharc 400. évfordulója 5. Debrecen, 2005.

Orendt 2013 = Orendt Mihály, *Hegyközcsatár 800 éves.* Debrecen, 2013.

Orendt 2013a = Orendt Mihály, *A Hegyközcsatári református egyházközség története.* Hegyközcsatár, 2013.

Orendt 2015 = Orendt Mihály, *Emlékek szülőfalumból. Iskolás évek.* Kézirat. URL: https://www.slideshare.net/slideshow/csatryorendt-mihly-emlkek-szlfalumbl-iskols-ve-impdf/266200494

Orendt 2023 = Orendt Mihály, *Hegyközcsatár helynevei, utcái és dűlői.* Kézirat. 2023. URL: https://hegykozcsatar.lapunk.hu/hegykozcsatar-helynevei-utcai-es-duloi-1185775

Paládi-Kovács = Paládi-Kovács Attila főszerk., *Magyar néprajz 1–8.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990–2011.

PDT. = Planurile Directoare de Tragere. URL: https://geo-spatial.org/harti/#/viewer/openlayers/10

Pesty 1864/10–11 = *Pesty Frigyes helynévtára. 10–11. Bihar vármegye.* OSZK Kézirattár. Jelzete: Fol. Hung. 1114/10–11. (Szövegkiadás: Hoffmann István–Kis Tamás, *Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából, 1864. Bihar vármegye 1–2.* A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 65. Debrecen, 1996–1998.)

Polonkai et al. 2016 = Polonkai Dávid–Tóth Adél–Heródek Márton–Heffenträger Zoltán–Bege Tamás–Igaz Balázs–Gergely Márton, Jákóhodos (Hodoș). In. Fodor István–Hágen Ádám szerk., *Hegyköz Kollégium.* Antológia Kiadó, Lakitelek, 2016. 147–156.

Rácz 2022 = Rácz Anita, *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára.* Második, javított és bővített kiadás. Partium Kiadó. Nagyvárad, 2022.

Reszegi 2011 = Reszegi Katalin, *Hegynevek a középkori Magyarországon.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 21. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2011.

RKsz. = Márton Gyula–Péntek János–Vöő István, *A magyar nyelvjárások román kölcsönszavai.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1977.

RMCsSz. = Kázmér Miklós, *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század.* Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1993.

Sana 2009 = Sana, Silviu, *Secvenţe de istorie ecleziastică. Studii privind istoria Eparhiei Române Unite cu Roma de Oradea-Mare.* Edituraă Universită Ġiiădină, Oradea, 2009.

Sárközi–Tóth 1983 = Sárközi Zoltán–Tóth Róbert szerk., *Szövetkezetek és mezőgazdasági vállalatok fondjai. Repertórium.* Levéltári leltárak 79. Magyar Országos Levéltár, Budapest, 1983.

Šmilauer 1970 = Šmilauer, Vladimír, *Příručka slovanské toponomastiky. Handbuch der slavischen Toponomastik.* Praha, 1970.

Szabadi 2016 = Szabadi István szerk., *A Békés-Bánáti, Bihari, Érmelléki és Nagybányai Református egyházmegyék vagyonöszeírási jegyzőkönyvei 1809.* Debrecen, 2016.

SzamSz. = Csűry Bálint, *Szamosháti szótár 1–2.* Magyar Nyelvtudományi Társaság, Debrecen, 1935–1936.

Széll 1890 = Széll Farkas, *A nagybesenyői Bessenyey-család története.* Budapest, 1890.

Szendrei 2013 = Szendrei Ákos, A Bihari Hegyköz történetének vázlata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 15–53.

Szilágyi 2013 = Szilágyi Ferenc, A Bihari Hegyköz községeinek társadalomföldrajzi arculata. In: Forró Enikő–Kőrösi Zoltán–Szendrei Ákos–Veres Péter szerk., *Bihari Hegyköz 1.* Debrecen–Nagyvárad, 2013. 54–83.

SzT. = Szabó T. Attila (később: Vámszer Márta, Kósa Ferenc, Fazakas Emese) szerk., *Erdélyi magyar szótörténeti tár 1–14.* Kriterion Könyvkiadó–Akadémiai Kiadó, Bukarest–Budapest, 1975–2014.

TESz. = Benkő Loránd főszerk., *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–3. Mutató 4.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.

Thész 2000 = Thész Dóra, Az ördög helyneveinkben. *Névtani Értesítő 22* (2000), 19–23.

Tóth 2019 = Tóth Valéria, Módszertani problémák a Kárpát-medence régi helyneveinek etimológiai kutatásában. *Helynévtörténeti Tanulmányok 15* (2019), 21–48.

Tóth-Szabó 1900 = Tóth-Szabó Pál, A bihari vár. *Századok 34* (1900), 547–551.

TörtLex. = Kristó Gyula főszerk., *Korai magyar történeti lexikon. 9–14. század.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994.

T0.43.51.1 = Bihar nagyközség, Komocsó és Régény pusztákkal együtt. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.55.1 = Félegyháza, Bihar megye. 1892. – A Román Nemzeti Levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.71.1 = Vajda nagyközség, Bihar megye. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.181.1 = Bihar megye, Csatár kisközség, Latabár pusztával együtt. 1889. – A Román Nemzeti Levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.182.1 = Hegyköz-Kovácsi nagyközség, Mezőfalva pusztával együtt. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Bihor).

T0.43.183.1 = Hegyköz-Pályi nagyközség. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Bihor).

T0.43.184.1 = Bihar megye. Tóttelek kisközség. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.185.1 = Hegyköz-Ujlak nagyközség. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Bihor).

T0.43.186.1 = Cím nélkül [Hegyközszáldobágy kataszteri térképszelvényei]. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.187.1 = Hegyköz-Szent-Imre nagyközség. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Bihor). = Kataszteri térképszelvények. A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.200.1 = Cím nélkül [Jákóhodos kataszteri térképszelvényei]. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.317.1 = Nyüved kisközség Kügy pusztával együtt. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.332.1 = Paptamási nagyközség Benke, Kis-Ujfalu és Szigeti pusztákkal együtt. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.333.1 = Pelbárthida kisközség, Bihar megyében. 1887. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.361.1 = [Siter kisközség, Bangéta és Haraszt pusztákkal együtt]. [1889]. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.362.1 = Sitervölgy kisközség. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Archivelor Naționale, Bihor).

T0.43.369.1 = Szalárd 1889-es kataszteri térképszelvényei. Szalárd nagyközség. 1889. – A Román Nemzeti levéltár Bihar megyei fiókja (Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Bihor).

T1.S.11.510 = Mappa Praedii Mezőfalva. 1785. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 510.

T1.S.11.628/1 = Planum Comitatus Bihariensis in suos quinque processus subdivisi. 1818. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 628/1.

T1.S.11.628/2 = Planum Comitatus Bihariensis in suos quinque processus subdivisi. 1818. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 628/2.

T1.S.11.667/2 = Ober Ungern II-tes Blatt enthaltend die Hevescher, Szaboltscher, Biharer, Arader, Csanader, Bekescher und Csongrader Gespannschaft… 1803. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 667/2.

T1.S.12.513/1 = Übersichts Plan deren zur Regulierung der Körösse gehörigen … Terrainen… 1821. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 12) Helytartótanácsi térképek. 18. sz.–1935. Nr. 513/1.

T1.S.46.12 = Bihar Vármegye. 1803. – MNL Országos Levéltár S 16–66, 68–69, 82–83, 87–91, 93–100, 102–104, 106, 108–113, 119–131, 134–138, 140–165, 167–171. Családi fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–2007. – S 46) Nedeczky család. 18. sz.–19. sz. Nr. 12.

T1.S.68.64 = Mappa Comitatus Bihariensis. 1750. – MNL Országos Levéltár S 16–66, 68–69, 82–83, 87–91, 93–100, 102–104, 106, 108–113, 119–131, 134–138, 140–165, 167–171. Családi fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–2007. – S 68) Festetics család. 1631–20. sz. Nr. 64.

T1.S.101.28/1 = Alsó Bihar Megye ujabb tervezet szerinti felosztásának térképe. 1851. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági

fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 101) Abszolutizmuskori térképek. 19. század. Nr. 28/1.

T1.S.101.288/8 = Uiberersichts Charte die in der Gegend der Brücken Mauth bei Félegyháza bestehenden Ortschaften, Puszten, Weiler, und Wirtshäusern darstellend. 1854. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 101) Abszolutizmuskori térképek. 19. század. Nr. 288/8.

T1.S.101.683/3 = Grosswardeiner District Nord-Biharer Comitat. 1854. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 101) Abszolutizmuskori térképek. 19. század. Nr. 683/3.

T1.S.101.703/4 = Berettyó töltés kiosztási terv. 1859. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 101) Abszolutizmuskori térképek. 19. század. Nr. 703/4.

T1.S.101.705/6 = Plan Skitze des Süd Biharer Comitates. 1856. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 101) Abszolutizmuskori térképek. 19. század. Nr. 705/6.

T1.S.114.7 = Hungaria. [1585–1600 k.]. – MNL Országos Levéltár S 114. Múzeumi törzsanyag térképei. 1585–1914. Nr. 7.

T9.BmT.216 = Várad Olasziból Csatáron keresztűl Margittára, és ismét onnan Biharon, Szalárdon keresztűl Margittára vezető Útak Rajzolatja. 1833. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – a) Bihar vármegye. 1752–1966. BmT. 216.

T9.BmT.217 = Bihartól Potsajig menö Posta és Katinai Ország Út tályék rajzolatja. 1834. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – a) Bihar vármegye. 1752–1966. BmT. 217.

T9.BmT.220 = Nagy Váradtól Biharon Kis Márián, és ismét N. Szántón Kerekin keresztül Potsajig meno országút rajzolatja. 1838. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – a) Bihar vármegye. 1752–1966. BmT. 220.

T16.T.75 = Magyar ország. Horvát, Tót, Dalmát és Erdély országok', a' tenger mellék' és a' végőri vidékek' közönséges pósták' és útak' földabrosza… 1833–1836. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 75.

T16.T.81 = A Magyar Korona Országainak Posta- és Távirdatérképe. 1902. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 81.

T16.T.316 = Cím nélkül [Kelet-Magyarország katonai térképe]. [1925 k.]. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 316.

T16.T.590 = Csonka-Magyarország áttekintőtérképe. 1942. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 590.

T21.TK.317 = Cím nélkül [Békés és Bihar vármegye]. [1740 k.]. – Országos Széchenyi Könyvtár TK. Önálló kéziratos térképek. Nr. 317.

T21.TK.403 = Szalárdi gazdaság térképe. [1900]. – Országos Széchenyi Könyvtár TK. Önálló kéziratos térképek. Nr. 403.

T21.TK.3011 = Comitatus Bihariensis. [1780–1800 k.] – Országos Széchenyi Könyvtár TK. Önálló kéziratos térképek. Nr. 3011.

T22.B.IX.a.520 = Süd-Biharer Comitat. 1857–1859. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 520.

T22.B.IX.a.521 = Administrativ- und General-Karte des Königreiches Ungarn. 1858. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 521.

T22.B.IX.a.1514 = Bihar vármegye közigazgatási és földmívelési térképe. 1909. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1514.

T22.B.IX.a.1516 = Bihar vármegye földadókataszteri beosztásának átnézeti vázlata. 1912. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1516.

T22.B.IX.a.1520 = Bihar vármegye térképe. 1893. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1520.

T22.B.IX.a.1522 = Bihar vármegye térképe. 1926. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1522.

T22.B.IX.a.1523 = Bihar vármegye közúti és kőbánya térképe. 1918. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1523.

T22.B.IX.a.1524 = Bihar vármegye. [1935 k.]. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1524.

T22.B.IX.a.1525 = Bihar vármegye. 1934. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1525.

T22.B.IX.a.1529 = Bihar vármegye térképe. [1941 k.]. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1529.

T22.B.IX.a.1557 = Bihar vármegye térképe. [1910] – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 1557.

T25.CH.110 = Delineatio controversiae oppidi Bihar, et possessionis Kovátsi. 1763. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/599. Colecţia de hărţi. 1754–1968. Nr. 110.

T25.CPl.111 = Calculus plagae paludosae per Bihar, Szent-János, Kiss-Szanto, et Nagy Szanto se extendentis. [1810–1830]. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 111.

T25.CPl.112 = A' bihari határba lévő remanentiális földeknek térképe. 1849. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 112.

T25.CPl.113 = Püspöki. Várad Olaszi. Bihar. Benke puszta. Süvegd-puszta. Régényi-puszta. 1856–1857. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 113.

T25.CPl.114 = Bihar kiosztási térképe. 1859–1861. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 114.

T25.CPl.165 = Cím nélkül [Hegyközcsatár úrbéri térképe]. [1790 k.]. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 165.

T25.CPl.166 = Tóttelek, Csatár és Latobár-p[uszta]. 1857. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 166.

T25.CPl.167 = Csatár kiosztási térképe. 1861. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 167.

T25.CPl.484 = H. K. Pályi térképe. 1857. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 484.

T25.CPl.540 = Cím nélkül [Hegyközszáldobágy birtoktérképe]. 1845. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 540.

T25.CPl.541 = H. K. Száldobágy. 1858. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 541.

T25.CPl.542 = H. K. Száldobágy térképe. 1861. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 542.

T25.CPl.573 = Cím nélkül [Hegyközszentimre és Biharvajda határtérképe]. 1768. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 573.

T25.CPl.574 = Delineatio Controversiae inter Szent-Imre, et Vajda. 1810–1820 k. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 574.

T25.CPl.627 = Mappa terreni Pap Tamási. 1837. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 627.

T25.CPl.628 = P. Tamási. 1857. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 628.

T25.CPl.635 = Praedium episcopale recens impopulatum Tot Telek. 1781. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 635.

T25.CPl.678 = Delineatio Terreni Hegy-Közt-Újlak… 1830. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 678.

T25.CPl.679 = H. K. Ujlak. 1860. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 679.

T25.CPl.734 = Terrenum controversum inter praedium episcopale Benke et possessionem Tamási… 1782. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 734.

T25.CPl.735 = Praedium episcopale Benke. 1813. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 735.

T25.CPl.736 = Mappa praedii episcopalis Benke. [1810–1820]. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 736.

T25.CPl.794 = Cím nélkül [Latobár-puszta birtokrendezési térképe]. [1865–1870 k.] – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 794.

T25.CPl.828 = Mappa exhibens praedium Sűvegd ad jurisdictionem Episcopatus L. R. M. Varadinensis pertinens. 1813. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 828.

T25.CPl.899 = Forst Charte des zum Gros Wardeiner vacant Bisthume gehörigen Csatarer, Tot-Teleker und Latobarer Waldes… 1816. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 899.

T25.CPl.900 = Charte des zum Gros Wardeiner vacant Bisthume gehörigen Csatárer, Tót-Teleker, Latobárer Waldes… [1810–1820 k.]. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şi schiţe. 1780–1954. Nr. 900.

T25.CPl.901 = Cím nélkül [Csatár, Tóttelek és Latobár-puszta területén lévő erdők]. 1845. – Arhivele Naţionale ale României Serviciului Judeţean Bihor 167/598. Colecţia de planuri şischiţe. 1780–1954. Nr. 901.

ÚCsnT. = Hajdú Mihály, *Újmagyarkori családneveink tára. XVIII-XXI. század.* Budapest, 2012.

ÚESz. = Gerstner Károly főszerk., *Új magyar etimológiai szótár.* MTA Nyelvtudományi Kutatóközpont. URL: http://uesz.nytud.hu/

ÚMTsz. = B. Lőrinczy Éva főszerk., *Új magyar tájszótár 1–5.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979–2010.

Vályi = Vályi András, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás: Somorja, 2003.

Varga 1991 = Varga Gyula, A paraszti élet körvonalai a XVIII. század első felében egy protokollum tükrében. *A Bihari Múzeum évkönyve 6–7* (1991), 159–212.

Vargyas 1988 = Vargyas Lajos főszerk., *Magyar népköltészet.* Magyar néprajz 5. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.

Vincze 1939 = Vincze Lajos, Síter község énekkultúrája. *Hitel 4/4 (*1939), 273–280.

Vincze 1941 = Vincze Lajos, *Síter helynevei.* Kézirat. Siteri Református Egyházközség levéltára. Siter, 1939–1941.

Viszket 2013 = Viszket Zoltán, A magyar szövetkezeti mozgalom múltja. Források a „Futura" történetéből. *ArchívNet 13/3.* (2013).

Z. = Nagy Imre–Nagy Iván–Véghely Dezső–Kammerer Erik–Lukcsics Pál szerk., *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára 1–12.* Pest, majd Budapest, 1871–1931.

Zs. = Mályusz Elemér szerk., *Zsigmondkori oklevéltár 1–2.* Budapest, 1951–1958. Borsa Iván–Mályusz Elemér szerk., *3–7.* Budapest,

1993–2001. Borsa Iván–C. Tóth Norbert szerk., *8–9.* Budapest, 2003–2004. C. Tóth Norbert szerk., *10.* Budapest, 2007. Neumann Tibor–C. Tóth Norbert szerk., *11.* Budapest, 2009. C. Tóth Norbert–Lakatos Bálint szerk., *12.* Budapest, 2013. C. Tóth Norbert–Mikó Gábor–Lakatos Bálint szerk., *13-14.* Budapest, 2017-2020. C. Tóth Norbert–Lakatos Bálint szerk., *15.* Budapest 2022.

Zsupos 2021 = Zsupos Zoltán, *Küsmöd, Csükmöd, Kösmő, Csökmő, Csömök. Helynévtörténeti Tanulmányok 17* (2021), 105–114.

Helynévmutató

Ábécé 141, 231
Ábrahám halma 157
Ábrahám-mező 157
Abroncsos 184
Adorján 320, 321
Adorjáni-rész 321
Adorjáni romok 321
Adorjáni vár 321
Adorján út 321
Adorján vár 321
Adorján vára 322
Adorján várrom 322
Ady Endre 13
Áfterszkul 13
Agapé 322
Ágas 68
Ágasi út 68
Ágas-major 68
Ágost 68
Ágost-major 68
Ágoston 113
Ágoston-forrás 113
Ágoston-kút 113
Ágoston-tető 114
Ágoston-völgy 114
Ágoston völgye 114
Ág-rét 68
Ág-rét-folyó 68
Agro Toten 49
Agyagos út 157
Akácfa-sor 157
Akácfás-patak 157
Akácos 13, 141, 213
Akácos-dűlő 68
Akasztó-domb 355
Akasztófa 377
Akasztófa-domb 97, 355
Akasztófa-domb-oldal 356
Akasztófa-oldal 97
Akasztófa-tető 97
Akol 114
Akol kanyar 114
Alá-dűlő 68
Alár-dűlő 68
Albert-tanya 13
Áldok-kút 114
Al-hegy 114
Al-hegy alja 114
Állami iskola 13, 49, 114, 193, 213, 255
Állatpiac 322
Állomás 14, 68, 255
Állomás-dűlő 14
Állomás utca 14, 68, 255
Alsó-Bartos 377
Alsó-Bartos-tanya 377
Alsó-Cigány-kert 231
Alsó-Cipellés 213
Alsó-Cser-hegy 194
Alsó-Csiket 114
Alsó-Csohos 231
Alsó-Dél-oldal 141
Alsó-dűlő 141, 194
Alsó-erdő 97
Alsó-fáskert 255
Alsó-Fövenyes 157
Alsó-Gárdon 356
Alsó-Gorza 142
Alsó-Hangyás 356
Alsó-Irigy-kert 231
Alsó iskola 356
Alsó-Kenderes 158
Alsó-Kopasz-domb 213
Alsó-Kotyor 356
Alsó-Latabár 114
Alsó Mihai Bravu 69
Alsó-Nagy-Mezőfalva 49
Alsó-rét 14, 356
Alsó-rét-dűlő 14
Alsó-rét-tagbirtok 97
Alsó Rét útja 158
Alsó-tanya 377
Alsó temető 194
Alsó-Tunya 14
Alsó-Ugar 194
Alsó-Új-hegy 213
Alsó utca 14, 98
Alsó-Vajda 213
Alsó-Vay-tanya 255
Alszeg 114, 158, 231, 356
Alszegi-rész 231
Alszegi-rét 356
Alvég 322
Amerikás Kovács-féle-erdő 14
Amerikás Kovács-Kis-erdő 14
Anaga 299
Andi-bár 114
Áni 377
Áni-domb 377
Áni dombja 377
Áni-gödör 377
Áni gödre 377
Anikó-ábécé 356
Anikó-bolt 356
An-kút 115
An-kút-folyás 115
An-kút völgye 115
ANL 322
ANL-blokk 322
ANL-lakások 322
Apáti 255, 322
Apáti-dűlő 14
Apáti-fáskert 255
Apáti-kút 255
Apáti-rét 322
Apáti-sziget 255
Apátság 356
Aprozár 49
Arany-hegy 213
Arany János utca 14
Aranyosfalva 356
Aranyos-oldal 356
Árnyék-rét 158
Ártézi 356
Ártézi kút 14, 49, 299, 356, 377
Ásvány 69, 299
Ásvány-hát 69
Ásvány vize 69
Asszony piac 322
Asztalos-rét 194
Ati-ábécé 142
Augusztus 23. 14
Autópálya 14, 322
Autósztráda 322
Avas-gaz 115
Avikola 255
Avikola utca 255
Bába asszony háza 299
Bába sikátor 158

Bagaria 213
Bagaria-tető 213
Baglyos 115, 142, 231
Baglyos-erdő 231
Bagoly-kert-tető 158
Bagoly-völgy 255, 275
Báhor-zug 142
Bak-már 231
Bak-már-oldal 231
Bakter-dűlő 275
Bakvirág 322, 377
Bakvirágos 322, 377
Bakvirágos-rét 322
Balázstava 115
Balázstó 115
Balog-erdő 378
Balogh-tanya 255
Balog-rét 194
Bánát 231, 357
Bánáti-rész 232
Bánát utca 232
Bandárház 142
Bandár-ház 142
Bangéta 158, 322
Bangéta csárda 159
Bangéta-hát 323
Bangéta-major 159, 323
Bangéta-puszta 159, 323
Bangéta-tanya 159, 323
Bán háza 14
Bán-ház-lapos 14
Bánhegyesi sikátor 115
Banké 357
Bánkút 194, 232
Bán-kút 194
Bánkútja 194, 232
Bánom-hegy 69
Bánom utca 232
Bán-telek 323
Bánya 15, 69
Baptista imaház 15, 49, 69, 98, 116, 159, 194, 213, 256, 283, 323, 357, 378
Baptista temető 15, 69, 323, 357
Barabás-rét 232
Barackos 159, 357
Barackosi út 323
Barackos út 323
Barázs 357
Bárdos 159, 185
Bárdos-oldal 159
Bárdos-tető 159
Barta-hegy 49
Barta-mező 357
Barta-pince 116
Barta-rét 357
Bartos 378
Bartos-birtok 378
Bartos híd 378
Bartos hídja 378
Bartosi-tanya 378
Bartos-mező 378
Bartos-rész 378
Bartos-rét 378
Bartos-tanya 378
Bartsch-kastély 323
Bartsch-kúria 323
Bartus 98
Bartus-föld 98
Bartus-hegy 98
Bartus-kút 98
Bartus-pince 98
Bartus-tanya 98
Baumann-zug 142
Bay-tag 194
Báza 256, 323
Báza-dűlő 256
Beck-föld 98
Beck-tanya 98
Békástó 323, 357
Békési-hegy 98
Békési sor 49
Békési-tag 98
Békési tava 99
Belső-Adorján 323
Belső-Ciher 116
Belső-Darvas 357
Belső-Haraszt 159
Belső házhely 378
Belső-Horgas-tó 69
Belső-kanális 378
Belső-Kodrák 323
Belső-Patak 116
Belső-tag 99, 256, 357
Bémer tér 116
Bénárd-puszta 15
Benát-tag 15
Benc 15
Benc-dűlő 15
Benc-kút 15
Bende-rét 160
Bende-rét-tó 160
Benedek 357
Benedek Elek általános iskola 116
Benedek-ház 15
Benedek-tanya 15
Benedek-völgy 357
Benke 49, 256
Benkefalva 256
Benke-föld 49
Benke földje 256
Benkeháza 256
Benkei-puszta 256
Benkei út 256
Benke kocsma 256
Benke-puszta 256
Benti piac 324
Bérc 379
Berecki 299
Berecki-dűlő 299
Béres 160
Béres-tanya 256
Béres temető 160
Berettyó 69, 257, 283, 299, 324, 357, 379
Berettyó-csatorna 257, 324, 379
Berettyó-folyam 257, 284, 300
Berettyó-folyó 69, 257, 284, 300, 324, 358, 379
Berettyó-híd 325, 379
Berettyó-köz 325
Berettyó-part 257, 379
Berettyószentimre 358
Berettyó utca 284, 358
Berkenye-csúcs 160
Berkenyés 232
Berkenyés-tető 232
Bernát 195
Berta-kert 15
Bicis-bolt 325
Bigbrader ház 116
Bigecs 99, 300
Bihar 13, 15, 116
Biharfélegyháza 67
Bihari-dinnyék 15
Bihari-erdő 116, 185, 214
Bihari földvár 15
Bihari-határ 275
Bihari-hegy 15
Bihari-rétek 15
Bihari-szőlőhegy 15
Bihari-tag 275
Bihari út 195, 275
Bihar malom 15
Bihar-rét 257
Biharvajda 96
Biharvár 15
Bikaistálló 15, 257, 275

Bikakút 160
Bikakút-erdő 160
Bikakúti-erdő 142
Bikakút-oldal 160
Bikalegelő 257
Bikarét 69, 142, 160, 325
Bikaréti-kút 142
Bikató 49
Bimbó-rét 99
Biofarm 358
Birkahodály 50
Birkalegelő 325
Birka-tanya 15
Bíró sikátor 117
Bitófa 117
Bitófa-dűlő 69
Blaga-tanya 358
Blau-féle üst 142
Blidár 300
Blidár-dűlő 300
Bobalyos-tó 70
Bocirét 325
Bocskai 358
Bocskai híd 358
Bocskoros 325
Bódi-kút 232
Bódis-föld 50
Bódi sikátor 232
Bódis-tanya 50
Bodnár Imre-dűlő 300
Bodó-erdő 232
Bodolyó 325
Bodolyó-major 325
Bodolyó-puszta 325
Bodolyó-rész 325
Bodolyós 325
Bodolyósi-rész 325
Bodolyósi-tanya 325
Bodolyósi út 325
Bodolyósi utca 325
Bodolyó-tanya 325
Bodolyó út 326
Bodon-hegy 214
Bodonkút 160
Bodonos 15
Bodonos-dűlő 16
Bodonos-hegy 214
Bodonoskút 16, 358
Bodon-pece 16
Bodozó-patak 117, 142, 326
Bogár-kút 326
Bogár-kúti-dűlő 326
Boglyás-oldal 214
Boglyos 214
Bojica 300
Bokros 379
Bokros-kert 379
Bolt 142, 232
Bolyán-tanya 70
Bolygó 16
Bondor 300
Bondor-dűlő 300
Bónis-forrás 233
Bordás sikátor 275
Borjúnyomás 233
Borsi 50
Borsi-bolt 50
Borsi-erdő 214
Borsi-föld 275
Borsi-kocsma 50
Borsi-tó 326
Borszegi út 185
Borvíz-kút 257
Borziki út 185
Bota fája 284
Böcör 117
Böcör-tető 117
Bőgő 358
Bőgő-völgy 99
Brád-erdő 142
Bruncsák-pince 142
Bruncsák-szőlő 143
Budai-rét 214
Buda-rét 214, 300
Buda-rét-oldal 214
Bunyita 214
Burgel-hegy 143
Burjász 16, 117, 195
Burjász-dűlő 16
Burjászó 195
Burjász-oldal 16, 117
Bustyán-hegy 185
Butyi Pál-patak 185
Butyi Pál-völgy 185
Büdöskút 117
Büdös-kút 117, 160
Büdös-kút útja 161
Bükk 143, 161, 186
Bükk-hegy 161, 186
Bükkös 143, 161
Carabelli-híd 257
Cédula-tanya 99
Cérna-rét 195
Ciberés hídja 300
Cifrakút 326
Cigány 117
Cigány-dűlő 117
Cigány-ér 326
Cigánygödör 326
Cigány-hegy 117
Cigány-hegy alja 118
Cigány-hegy-tanya 118
Cigánykert 379, 380
Cigány-kert 233
Cigány-kert-alj 233
Cigány-kert-rész 233
Cigány-legelő 326
Cigányok 358
Cigánypáskom 161
Cigány-rét 359
Cigánysor 16, 257, 326, 359
Cigánytelep 326, 380
Cigány zug 50
Ciher 118, 161
Cinege 16
Cinege-dűlő 16
Cinegés 16
Cinke-kút 16
Cinkelyuk 143
Cinke-tető 16
Cipellés 214
Cipellés-hegy 214
Cipó-föld 359
Cirma 359
Cirma-erdő 359
Cövekes 143
Cövekes-kút 118
Csacsi-puszta 16
Csalános 70
Csalános-zug 70
Csállai alja 99
Csállai-oldal 99
Csápé 161
Csárda 326
Császár-dűne 70
Császár-szérű 70
Csatár 118
Csatári-dűlő 326
Csatári-halastó 143
Csatári-oldal 50
Csatári-rét 195
Csatári-tető 118
Csatári út 50, 143, 195, 326
Csatári úti dűlő 326
Csató 161
Csató-patak 161
Csató-tető 161
Csebáj 326
Csebáj-bolt 326
Cséfa 16
Cséfa-dűlő 16
Cséfán 16

Cséfán-dűlő 17
Csegő-bolt 327
Csegődi-pince 118
Cseke-rét 359
Cséki-árenda 327
Cséki-sziget 99
Csendőr-tanya 327
Csengeri 327
Csengeri-dűlő 327
Csengeri-kút 327
Csengeri-kúti-dűlő 327
Csépán 17
Csépán-dűlő 17
Csépáni 17
Csepegő 161, 162
Csepegő-oldal 162
Csepegő-zug 162
Cser 162
Cser-dűlő 99
Csere 214
Csere-legelő 214
Cserépégető-telep 17
Cserépvető-kút 359
Cserés-oldal 17
Cseresznyés 143
Csergő 118
Csergő-rét 118
Cser-hát 118, 143, 162, 359
Cser-hegy 99, 195, 233
Cserhegyi út 195
Cser-hegy-oldal 195, 233
Cser-hegy-rész 233
Cseri-hosszú 99
Csermáj 17, 195
Csermáj-dűlő 17
Csernovics-kastély 327
Cser-oldal 162
Cserő-patak 162
Cserő-rét 162
Cserő-rét-kút 162
Cserő-rét-patak 162
Cser-tető 162
Cser-völgy 143
Csetöci 17
Csibi-domb 195
Csicsepatak 215
Csicse-patak 215
Csidor 17
Csiket 118
Csikókorlát 327
Csikóskút 118
Csíkostó 195
Csillagos 327
Csillagos-dűlő 327
Csillagos-erdő 359
Csillagosi-dűlő 327
Csillagosi-föld 327
Csillagosi-földek 327
Csillagosi-oldal 327
Csillagosi-tanya 327
Csillagosi út 327
Csillagos-major 327
Csillagos-oldal 327, 359
Csillagos-tanya 327
Csillagos-tó 162
Csillag sikátor 215
Csinos 300
Csipkés 119
Csipkés-dűlő 119
Csipkés köz 119
Csipkés tér 119
Csíszár-tanya 99
Csohos 233
Csohos alatti 233
Csohos-dűlő 233
Csohos-kút 233
Csókás 359
Csókási-erdő 359
Csókás-völgy 359
Csók utca 359
Csoma 215, 233
Csoma-dűlő 215
Csoma-kút 234
Csoma-oldal 234
Csoma-szántóföld 234
Csoma-tető 215
Csoma-völgy-kút 234
Csomzó 234
Csonka-dűlő 50, 257, 284, 300
Csonka-határ 284
Csonka-rét 215
Csonka sor 328
Csontos-tó 17, 50
Csordahálás-tető 162
Csordakút 17, 50, 257, 275, 284, 300, 359, 380
Csordalegelő 275
Csorda-rét-gát 359
Csordáskút 301
Csordás-pece 17
Csorgókút 17
Csömpör 359
Csörgő-kút 17
Csörgő-patak 359
Csörgős-kút 17
Csuba utca 328
Csutila-kút 186
Csutilapatak 186
Csutora 380
Csürhekút 257, 275, 301
Csürhelegelő 258, 275, 284, 301
Daku-tanya 162
Daku tanyája 163
Dalmi 359
Dalminéé 359
Damján 18
Damján-ér 18
Danca 328
Danca-ér 328
Danca-híd 328
Danca-part 328
Danca-patak 328
Danca-szél 328
Dancaszél utca 329
Dan háza 18
Dankó híd 163
Dankó-kút 163
Darabont-Kis-erdő 18
Daráló 50
Darálós-kút 18
Dári-rét 70
Dár-rét 70
Daru-dillés 18
Darvas 359
Debreceni-dűlő 380
Debreceni-föld 380
Dékán 258, 284
Dékán-dűlő 258
Dékáni-rész 258
Dél-Cser-hegy 195
Dél-hegy 144, 163
Délhegyi út 163
Dél-hegy-oldal 163
Dél-kert 234
Dél-oldal 144, 196
Dél-Rózsás 234
Dél-Rózsás-hegy 234
Dél-Szántóföld 215
Deményes 360
Demeter 234
Demeter-rész 234
Derecskei-bolt 329
Derék 234
Deréki-kertek 234
Derék utca 234
Derzs 163
Derzsi-Kozma 70
Derzsi-zug 163
Dienes halma 329
Dinyiszka 144

Dinnyés 18, 50
Dinnyés-dűlő 18
Dinnyés kapu 18
Dinnyéskert 70, 119
Dinnyés-szőlő 51
Diófa-dűlő 18
Dió-mező 163
Diószegi-erdő 360
Diószegi-kút 360
Diószegi út 360
Diószegi-útfél 360
Disznódelelő 164
Disznófarm 329, 360
Disznó-fertő 284
Disznóhizlalda 70
Disznókút 51, 119, 164, 329, 380
Disznókút-dűlő 329
Disznókúti 329
Disznókúti-tábla 329
Disznópiac 329
Disznó-tanya 18, 360
Diszpenszár 18, 119, 164, 329
Dobogó 70, 301
Doboló 234
Doboló-patak 215
Doboló-rész 235
Dobos-ház 301
Dobozy 99
Dobozy-féle-kúria 99
Dobozy-ház 100
Dobozy-kút 100
Dobozy-pince 100
Dóci 329
Dóci-fáskert 258
Dóci-kaszáló 380
Dóci-rét 329
Doma-rét 164
Domb 70
Domb-rét 360
Domokos-föld 275
Domokos tava 70
Domoszló 18, 51, 119, 380
Domoszló-dűlő 18
Domoszló-oldal 51
Domoszló-tető 119
Domoszló-völgy 51, 119
Dónát-tető 18
Dorog 70
Dorogegyháza 70
Dorogháza 70
Dózsa György 100
Dózsa György utca 18, 215, 329
Dózsa utca 285
Dögkút 19, 51, 100, 144, 164, 235, 258, 285, 301, 329
Dögkút-dűlő 329
Dögkúti-dűlő 329
Dögtemető 164, 215, 235
Dögtér 19
Drágos-tanya 235
Dr. Petru Groza utca 329
Drugás-szállás 235
Drugás szállása 235
Dudás-zug 144
Dudu-völgy 186
Dumitrache 301
Dumitrache-dűlő 301
Dumitrache-kút 301
Dumitrache-sarok 301
Dübögő 19
Dübögő-láp 19
Dübögő-láp-dűlő 19
Dübögő-lapos 19
Ebes 235
Ebeskert utca 235
Ebes-kút 235
Ecoland 360
Ecsedi-fürdő 329
Ecsedifürdő utca 330
Éden 360
Edit 380
Égés 285
Égett-Csoma 235
Égett-erdő 285
Égett-hát 70
Égett-háti-legelő 71
Egyes-ferma 19
Egyes-forduló 19
Egyes iskola 119
Egyes-kollektíva 19
Egyes-tanya 19
Egyházi-föld 100
Egyház utcája 330
Egynehányfa 100
Eklézsia 380
Elby 330
Elek-féle-tó 360
Elek-pince 100
Elek-tó 360
Eligál 380
Elő-cser 360
Első-dűlő 196, 285, 380
Első-forduló 330, 380
Első-forduló-dűlő 301
Első számú Berettyó-parti őrház 330
Első számú őrház 330
Emlékmű 330
Énekes 119
Eperfa-dűlő 330
Eperfa sor 19, 301, 380
Eperfás út 19, 380
Eperjes 100, 381
Eperjesi-kút 381
Eperjesi-tanya 381
Eperjesi út 100
Eperjes-puszta 381
Epreskert 71, 215, 381
Epres sikátor 120
Erdélyi-patak 186
Erdélyipatakja 186
Ér 71, 381
Ér-csatorna 71
Erdő 144
Erdő alatti 360
Erdő alatti dűlő 360
Erdő alja 360
Erdő alja dűlő 258
Erdőség-dűlő 215
Erdőségi-dűlő 215
Eresztő-fok 100
Eresztvény 215, 258, 301
Ér-oldal 71
Ér-oldali-földek 71
Ér-oldali-kút 71
Erős-oldal 164, 186
Erős-patak 164
Ér-part 71
Ér-patak 71
Erse rétje 360
Ertsey-dűlő 51
Ertsey-tag 51
Ér vize 71
Esketű terem 196
Észak-Cser-hegy 196
Észak-Rózsás 235
Észak-Rózsás-hegy 235
Észak-Szántóföld 215
Eszteró 71
Eszteró-kút 72
Eszterő 72
Ezeréves fa 164
Ezredéves fa 165
Fácános 330
Fácános-erdő 331
Faggyas 215
Fagyos-oldal 216
Fakó-patak 235
Falu 196
Falu alatti 360

Falu alatti dűlő 301, 360
Falu alatti legelő 360
Falualja 360
Faluhelyi-tábla 72
Falurét 216, 381
Falu rétje 216
Falu ritkása 236
Farkas-bolt 120
Farkas-dűlő 301, 331
Farkas egy 301
Farkasfa 285
Farkasfája 285
Farkas-irtás 144
Farkas Jani-dűlő 302
Farkas kettő 302
Farkas-kocsma 120
Farkas-kút 72
Farkasos 120
Farkasos-irtás 144
Farkas-szik 72
Farkas útja 360
Farkasverem 120
Farnosi út 331
Fáskert 275, 285
Fasor 275, 302
Fazekasék Kis kútja 165
Fazekas sikátor 120
Fehér-rét 144
Fehér sikátor 120
Fehér-tóhát 72
Fekete-ér 285
Fekete-örém 302
Fekete-tanya 258
Feketetó 236
Feketetó-alj 236
Fekete-tó-lapos 165
Feketetó-rész 236
Feketó 236
Feketó-dűlő 236
Félegyház 72
Félegyháza 72
Félegyháziújtelep 72
Félegyházi út 100
Felföldi-tag 51
Fel-kert 216
Fellegvár 19
Felpál 196
Felpályi 196
Felső-Bartos 381
Felső-Bartos-tanya 381
Felső-Cigány-kert 236
Felső-Cser-hegy 196
Felső-Csiket 121
Felső-Csohos 236
Felső-Dél-oldal 145
Felső-dűlő 72
Felső-erdő 100
Felső-fáskert 258
Felső-Fövenyes 165
Felső-Gárdon 361
Felső-Gorza 145
Felső-Gyapoly-puszta 72
Felső-Hágó kocsma 196
Felső-Hangyás 361
Felső-hegy 165
Felsőhegy kapu 165
Felső-hegy-tető 165
Felső-Irigy-kert 236
Felső iskola 361
Felső-Kenderes 165
Felső-Kotyor 361
Felső-Latabár 121
Felső Mihai Bravu 72
Felső-Nagy-Mezőfalva 51
Felső-rét 361
Felső Rét útja 165
Felső sor 100, 361
Felső-tanya 381
Felső temető 196
Felső-Tunya 19
Felső-Ugar 196
Felső utca 100
Felső-Vay-tanya 258
Felszeg 121, 165, 216, 236, 361
Félszeg 165
Felszegi-rész 236
Felszeg utca 165, 236, 361
Fényes 165
Fényes-Kozma 72
Ferences rendi kolostor 331
Férgeség 186
Férgesági-erdő 186
Férgeságipuszta 186
Férgeség-völgy 186
Feri-bolt 302
Feri boltja 302
Ferma 51
Fiatalos 302
Filadelfia 331
Filadelfia öregotthon 331
Filektó 72
Filektói-rét 72
Filektói-tanya 72
Fingó-hegy 145
Fingó-völgy 145
Finta Imre-föld 236
Finta-kút 237
Finta-tanya 216
Fiúiskola 361
Focipálya 381
Fogás 361
Fogási-patak 362
Foglár 165, 216, 331
Foglár-hát 331
Foglár-hát-erdő 331
Fogyasztási szövetkezet 121
Folt-erdő 237
Folyás 19, 302
Folyási-kút 302
Folyás-kút 302
Fonódi 216
Forduló 51, 258, 285
Forrai-kripta 216
Forrai-tanya 216
Forráskút 216
Forrás-kút 216
Forvila 20, 196
Földvár 20, 21, 331
Földvár-dűlő 21, 72
Földvári-dűlő 21
Földvár utca 21
Főnyes 166
Főnyes-domb 166
Főnyes-kút 166
Fő tér 121
Fő út 51, 72, 101, 121, 145, 216, 259, 331
Fő utca 21, 72, 101, 121, 145, 237, 259, 285, 331, 362
Fövenyes 166
Fövenyes-fok 285
Fövenyes-kút 166
Föveny-halom 73
Fövenyszarm 302
Föveny-zug 331
Fráter-féle-birtok 237
Fráter-földrész 237
Frigmann-birtok 237
Frigmann-tanya 237
Futás 331
Futballpálya 52, 145, 196, 331, 362
Futballpálya-dűlő 52
Futrázs 121
Futura 52
Fű-alj-dűlő 381
Fülektó 73
Fülektó-major 73
Füleptó 302
Fülöptó 52, 73
Fürdő 259, 331

Fürdő-tag 259
Fürdő utca 259, 331
Füveskert 101
Füzes 302
Fűzfa 381
Fűzfás 381
Fűzfás-dűlő 52
Fűzfás-gát 381
Fűzfás-lapos 21
Fűz-kút-domb 331
Fűztó 331
Fűztó egy 331
Fűztó kettő 331
Gabi-bolt 302
Galambos 259
Galambos egy 259
Galambosi-rész 259
Galambos kettő 259
Galambos kocsma 166
Gálbory 285, 302
Gálbory-dűlő 285, 302
Gálbory-féle-ház 286
Gálbory-föld 286
Gálbory-kastély 286
Gálbory-puszta 286
Gálbory-rét 286
Gálbory-tag 286
Gálbory-tanya 275, 286
Gál-hegy 145
Gánás 362
Gánási 362
Gánás-tető 362
Gánás-völgy 362
Gáné 237
Gáné-kaszáló 237
Gáné völgye 237
Gara-oldal 196
Gárdon 362
Gárdon pajta 362
Gárdon-völgy 362
Gar-oldal 216
Gar-oldal-dűlő 216
Gáspár András 21
Gát 52, 73, 276, 286, 331, 362
Gát alja 217
Gát-dűlő 259
Gát-erdő 303
Gáti-dűlő 21
Gát laposa 196
Gát utca 73
Gatya-hegy 73
Gatyaszár 73
Gatyaszár-hegy 73
Gaz 145
Gazdák erdeje 197
Gazdasági iskola 237
Gazi-legelő 145
Gaz-kert 121
Gémes-tó 73
Gépállomás 121
Gergely-ház 145
Gergely Lajos-féle ház 145
Gergely-rét 145
Gergely-tó 286
Gerinc 73
Gerinci 73
Gerinci-zug 73
Gerinc-zug 73
Gerlice 237
Gesztenyés 166
Gige-tető 121
Goldstein-tanya 381
Golgota 237
Golgota-rész 237
Gólya bár 197
Gólya-rét 166
Gólyási sor 21
Gólya-völgy 122, 145, 166, 276, 331
Gólya-völgyi-kút 145
Gólya-völgyi-tó 122, 145
Golyóbis-játszó 217
Gombasziget 259
Gondoltai-dűlő 303
Gorza 146
Gorza-dűlő 146
Gorza-mező 146
Gosztát 21, 73, 259
Gosztát kastély 259
Gosztát-tó 362
Gönci-föld 52
Görbe-föld 21
Görbekút 362
Görbe-kút 362
Görbe-rét 303
Görög-rét 122
Görög utca 122
Gőzmalom-telep 259
Grám-dűlő 276
Grám-föld 276
Grám-kút 276
Grám-tag 276
Grám-tanya 276
Granárium 332
Grófi-pince 286
Gróf Teleki Pál 22
Gróza 73
Guba 362
Guba-bolt 332
Guba-tanya 362
Guba-tó 362
Gugyori 52
Gugyori kocsma 52, 197
Gugyori-lapos 286
Gugyoris 52
Gugyori utca 52
Gulyakút 259, 382
Gumijavító 332
Gumis 52
Güzsü 166
Güzsü-patak 166
Güzsü utca 167
Gyáni 217
Gyapoly 74, 287
Gyapolyi állomás 74
Gyapolyi gátőrház 303
Gyapolyi-puszta 74, 287
Gyapoly-major 74
Gyapoly-puszta 74
Gyarmati-rét 197
Gyékényes 303
Gyékényes-ér 22
Gyékényes-kút 303
Gyékényes-Régeny 22
Gyepalj 52
Gyepalja 52
Gyepsor 22, 146, 260
Gyep sor 382
Gyertyános 146, 167
Gyilkos 303
Gyilkos gát 260
Gyógyszertár 122
Gyolcs 74
Gyolcs-domb 75
Gyolcsi-Kozmafalvai-csere 75
Gyolcs-kaszáló 75
Gyolcs-part 75, 101
Gyolcs-rét 75
Gyoma 75
Gyomai-ér 75
Gyomai-kút 75
György-föld 52
György István tanyája 52
György-tanya 52
Győri-kút 332
Győri-rét 332
Győr-rét 332
Gyuri-bolt 303
Gyülekezeti terem 382
Gyümölcsös 217
Gyűrűs 287

Hácskó 53
Hadházi utca 122
Hadi út 22
Hágó 22
Hágó csárda 197
Hágói út 22
Hágó kocsma 197
Hágó-tető csárda 197
Hágó-völgy 22
Hagyadán-bolt 332
Hajnal 332
Hajnal-hegy 122
Hajnal-hegy-tanya 122
Hajnal kocsma 332
Hajnal utca 167, 332
Halál út 260
Halasi 217, 238
Halasi-rész 238
Halasi-völgy 238
Halastó 22, 217, 362, 382
Halászcsárda 217
Halom 22, 332
Halom-dűlő 22
Halom-gaz 238
Halom-rét 238
Halom-tető 238
Hamu utca 287
Hangos 197
Hangyás 22, 363
Hangyás-ér 22
Hangya szövetkezet 22, 238
Haraszt 122, 167
Haraszti 167
Haraszti-major 167
Haraszti-puszta 167
Haraszt-mező 167
Haraszt-puszta 167
Haraszt-tanya 167
Harmadik-dűlő 382
Harmadik-forduló 22, 332, 382
Harmadik-forduló-dűlő 303
Hármas-határ 101, 363
Hármas-határi-kút 101
Hármas-határ-kút 101
Hármas iskola 122
Háromágú-Ördöngös 260
Harpert 53
Harpert-ház 53
Határ-dűlő 75
Határ-gödör 238
Határ gödre 238
Határ-körtvély 75
Hatház 53, 101, 260, 332, 382
Hatházi-erdő 238
Hatházi-forrás 239
Hatház utca 23, 101, 123, 217, 260, 332
Hathold 260
Hát-nyomás 260
Hát-rét 101, 333, 363, 382
Hát-réti-földek 363
Hát-rét-puszta 333
Hát út 167
Hát út rét 168
Házatlanok 239
Házhely 382
Házhelyek 146, 363
Hegedűs-föld 53
Hegedűs-földek 53
Hegedűs-tanya 53, 217
Hegy 23, 53, 123, 197
Hegyalja 23, 53, 123
Hegyalja-dűlő 53
Hegyaljai út 23
Hegyek alja 146
Hegy-gyepű 53
Hegykapu 23, 53, 75, 123
Hegyköz 333
Hegyközcsatár 112
Hegyközcsatári út 53, 146, 197
Hegyközkovácsi 48
Hegyközkovácsi–Csatári út 123
Hegyközkovácsi út 23, 123
Hegyközpályi 193
Hegyközpályi út 217, 239
Hegyközszáldobágy 212
Hegyközszáldobágyi út 239
Hegyközszentimre 355
Hegyközszentimrei út 333
Hegyköztóttelek 141
Hegyköztótteleki út 123, 168
Hegyköztpályi 197
Hegyköztszáldobágy 217
Hegyközújlak 230
Hegyközújlaki bekötő 123
Hegyközújlaki út 197
Hegytető 239
Héjafészek 287
Helység rétje 168
Hernyós 333
Hernyós-erdő 333
Herskó 146
Hetes 217
Hetes-ferma 217
Hevesi-tag 168
Hidas 217
Hideg-kút 123
Hideg-völgy 363
Hilinger 363
Hilinger-erdő 363
Hínáros-Tank-árok 260
Hitel utca 75
Hivatal 197, 260
Hívő bolt 333
Hívő temető 23, 75, 363
Hívő templom 239, 303
Hodály 53, 260
Hodos 53, 382
Hodos alja 260
Hodosi-dűlő 23
Hodosi-erdő 239, 382
Hodosi-föld 53
Hodosi-hegy 102
Hodosi-láb 123
Hodosi-rét 102
Hodosi út 53, 54, 102, 333, 382
Hodos utca 333
Holland házak 123
Hollandi-tanya 333
Holland-tanya 333
Holt-Berettyó 75, 303
Holt-Körös 23
Holt-Kösmő 260
Homokbánya 75
Homokgödör 23, 218
Homonnai-szőlő 146
Horea utca 333
Hóreb-hegy 123
Horgasi-kút 75
Horgas-tó 75
Horgas-tói-kút 75
Hornyánszky-föld 197
Hornyánszky-kastély 197
Hornyánszky Pál utca 197
Hornyánszky-tanya 197
Hornyánszky utca 197
Horthy Miklós utca 333
Hosszú-Csonka 287
Hosszú-dűlő 23, 303
Hosszú-földek 23
Hosszú-hajtó-dűlő 303
Hosszú-kert 123
Hosszú-mező 363
Hosszú-Ördöngös 260
Hosszú-rét 197, 239, 287, 333
Hörcsögtelep 334
Hörpi 334
Hőzse 23

Hőzse-tanya 23
Hőzső-Kis-erdő 54
Hungaroring 334
Hurguj 23
Hurguj-ház 23
Húsbolt 24, 334
Húsüzlet 334
Huszár-kocsma 123
Huszár kocsmája 123
Ibolyás 363
Iklód 24, 197
Iklód-dűlő 24
Iklód-puszta 24
Iklód-tanya 24
Ilvány 75
Imaház 24, 54, 102, 168, 197, 239, 287, 334, 364, 382
Imaterem 102, 260, 364
Imre Béni árka 276
Indóház 24
Ingovány 75
Ingovány-kút 75
Ingovány-zug 76
Ingyenkonyha 334
Irigy-kert 54, 218, 239
Irigy-kerti-kaszáló 24, 54
Irigy-kert-rész 239
Irigy-puszta 54
Irodaház 54
Irtás 146, 168, 186, 197, 218
Iskola 24, 54, 76, 102, 123, 146, 168, 198, 218, 239, 260, 276, 287, 304, 334, 364, 382
Iskola-kút 287
Istálló 76
Isten-hegy 218, 239
Isten hegye 218
Isten-hegy-köz 218
Isten-hegy köze 218
Izraelita temető 24
Izsó-lapos 334
Jáger 24
Jáger egy 24
Jáger három 24
Jáger kettő 24
Jakab sikátor 25
Jakó 304
Jakó-dűlő 304
Jakóé 304
Jákóhodos 376
Jákóhodosi út 334
Jakó Zsigmond általános iskola 76
Jancsó-tanya 198
Jani Papó kútja 168
Jankai-dűlő 76
Jankai-föld 76
Jankai-hegy 76
János-major 76
Janota-kút 146
Jászlos 240
Játék-domb 218
Játszó 123
Játszótér 218, 304, 364, 382
Jegyző-föld 276
Jegyzőhivatal 382
Jegyzői lak 76
Jegyzőlak 54, 76, 287, 334, 364
Jegyzőség 382
Jegyző sikátor 382
Jehova templom 124
Jézus sikátor 124
Jézus Tóth sikátor 124
Jószágpiac 334
Jószás 25
József Attila utca 334
József-major 76
Juci-bolt 334
Jucika-bolt 334
Juhász-dűlő 147
Juhász-kút 218
Kacender-féle 124
Kadrátos utcák 334
Kágyi-rét 218
Kákás 240
Kalapos 76
Kalap-rét 287
Kálmán út 25
Kálvin tér 124
Kanáli-bokor 25
Kanális 76, 102, 260, 304
Kanálisi-rét 261
Kanál-völgy 364
Kancsa 168
Kancsa-domb 168
Kancsa háta mege 168
Kancsa hátulja 168
Kancsa-hegy 168
Kancsa-part 168
Kancsa utca 168
Kancsa útja 168
Kancsó utca 169
Kandia 25
Kanföld 102
Kansza-patak 169
Kantár 287
Kanváros 76
Kapocsán-patak 186
Kapocsán-völgy 186
Kápolna 54, 169, 198, 218, 240, 364
Kápolna-völgy 198
Káposztás 76
Káposztás-sziget 76
Káptalani-tag 261
Káptalan-kastély 240
Káptalan-tag 287
Káptalan-tanya 240
Kardos 304
Kásás-szer 261
Kastély 76, 169, 198, 304, 334
Kastély-kút 304
Kaszáló 77
Kaszálók dűlője 287
Kaszás 169
Kati-föld 77
Katolikus iskola 25
Katolikus parókia 25
Katolikus temető 25, 124, 240, 334
Katolikus templom 25, 124, 198, 240, 334
Katona-dűlő 335
Katona-kert 169
Katonáné-barakk 25
Kávás 240
Kávási híd 240
Kávás-kertek 240
Káváskút 240
Kávás-rét 240
Kávás utca 240
Kecskerét 102
Kecskés 261
Kékes 364
Kékes-tető 124
Kelemen-dűlő 304
Kelemen-pad 124, 147
Kelemen-sziget 77
Kelemen-tag 169
Kenderáztató 147, 241, 287, 364
Kenderes 147, 169
Kenderes-dűlő 147
Kendereskert 335, 382
Kenderföld 147, 218, 288, 304, 335, 382
Kenderföldek 219, 304, 335
Kenéz 276
Kenéz-föld 276
Kenéz-ház 276
Kenéz-udvar 276

Kenyeres 288
Kenyeres-dűlő 169
Kenyeres-mező 169
Kenyérsütöde 219
Kerecsenyi-kaszáló 77
Kerek-domb 25, 169, 198
Kerekegyház 77, 288
Kerekegyháza 77
Kerekegyháza-puszta 77
Kerek-föld 54
Kerek-kert 382
Kerek-kertalja 382
Kerek-Kurta 364
Kerek Malom utca 335
Kerek-Ördöngös 261
Kerek-rét 198, 219
Kerektó 288
Kerek utca 382
Kereszt 124
Kereszt-dűlő 147
Keresztes-hegy 198
Keresztút 169
Kerezsi-pálinkafőző 219
Kerezs-völgy 54
Kerezs-völgy-dűlő 54
Kerítés-dűlő 304
Kerítés-földek 304
Kerítő 25
Kerítőgát 26
Kerítő hátulja 26
Kéri utca 335
Kéri utcája 335
Kertalja 54, 124, 241, 261, 364
Kertalja-dűlő 261
Kertalja-föld 124
Kertalja-tanya 124
Kertekalja 276
Kertész-dűlő 304
Kertészet 261, 288, 335
Kertészet-dűlő 335
Kertészeti-dűlő 335
Kertészeti út 261
Kert háta 77
Kert háta mögött 77
Kert hátulja 77
Kert-láb 304
Kert-szőlő 77, 219
Kert vége 170
Kert végi tó 170
Késa 77
Keskeny-ér 383
Keskeny-rét 219
Kétágú-parlag 364
Kétház 148
Kétkút 148
Kettes-forduló 26
Kettes iskola 124
Kettes-kút 335
Kettes-tanya 26
Két-tó-dűlő 78
Kettős iskola 125
Kettős-kollektíva 26
Kettős-kút 335
Kettős-kúti-dűlő 335
Kettős-tanya 26
Kicsi-kanális 383
Kid 276
Kincses 336
Kincses-patak 241, 276
Kincses sikátor 276
Kincses út 276
Kincses-völgy 241
Kincses-völgy-rész 241
Kincs-rét 241
Kinti bolt 383
Kinti piac 336
Király 305
Király-dűlő 305
Király-kút 26, 125
Királyság terme 125
Király utca 125
Kis-árenda 336
Kisasszony 26
Kisasszony-föld 26
Kis Bálint-kút 26
Kis-Bocskai 364
Kis bolt 288
Kis-Borsó-sziget 305
Kis-Buda-rét 305
Kis-Csalános 78
Kis-Cséfán 26
Kis-Csutora-láp 383
Kisdebrecen 364
Kis-domb 125
Kis-Égett-hát 78
Kis-Eperjes 383
Kisér 261
Kis-ér 78
Kis-erdő 26, 54, 336
Kis-erdő-hát 336
Kis-ere-dűlő 78
Kis-eret 78
Kisér-nádas 261
Kisfalusi-puszta 261
Kis Földvár utca 27
Kis-füzes 78
Kis gát 383
Kis-Görbekút 364
Kis Guba-bolt 336
Kis-Güzsü-kút 170
Kis-Hágó 27
Kis-halom 241
Kis-hát 170
Kis-hát alja 170
Kis-Hát-rét 336
Kis-hegy 170
Kis-Hernyós 336
Kis-Ilvány 78
Kis iskola 336
Kis Jani 261
Kis Jóska-kút 336
Kis Jóska kútja 336
Kis-Kastély 305
Kis-Kertész 305
Kis-Két-tó 78
Kis-Komócsó 27
Kis-Körös 27
Kis-Körtvélytó 27
Kis kultúrház 78
Kiskút 54
Kis-kút 54, 170
Kis-kút-fő 27
Kis-kút-lapos 54
Kis-kút-tanya 27
Kis-kút-völgy 27
Kis-lapos 336
Kis-Latabár 125
Kis-Latabár-erdő 125, 148
Kis-legelő 288
Kis-Ludas-tó 305
Kismarjai út 78
Kismarjai út alatti dűlő 78
Kis-Medvés 170
Kis-mező 125, 170, 364
Kis-Mezőfalu 55
Kis-Mezőfalva 55
Kis-Mezőfalvi-puszta 55
Kis-Mogyorós 78
Kis-negyed 198
Kis-oldal 241
Kis-Ördöngös 261
Kis-Örmény-sziget 78
Kis Palló sor 27
Kis Pápista utca 125
Kis piac 336
Kis-Pólyás 198
Kis-puszta 55
Kis-rét 78, 288
Kis-rét-köz 78
Kis-rezidencia 198
Kis-Sötét-ág 27, 55

Kis-Szép-domb 55
Kis-szilfa 305
Kis-tag 288
Kis-Tag 336
Kis-tanya 198
Kis-telek 305
Kis temető 383
Kistóthegy 364
Kisújfalu 261
Kisújfalui út 241
Kisújfalu-puszta 261
Kisújfalusi-puszta 262
Kisújfalu-tanya 262
Kis utca 126, 170, 219, 305, 383
Kis-Vay 262
Kis-Veres-haraszt 187
Kis-völgy 27
Kis-Zúgó 79
Klári-bolt 383
Klastrom 336, 364
Klub 102
Kockás ház 102
Kockás-tó 148
Kocsárdi 336
Kocsis-dűlő 337
Kocsis sikátor 126
Kocsis-tanya 198
Kocsma 55, 383
Kocsma-dűlő 27
Kocsordos 55, 337
Kocsor-féle-föld 55
Kocsor-tanya 55
Kócs-tag 170
Kócstava 171
Kócstava-kút 171
Kócstava-tető 171
Kodrák 337
Kodrák utcák 337
Kodrátos 305
Kokárdi 337
Kolerás temető 337
Kollektíva 102, 148, 171, 198, 241, 288, 305, 337
Kollektíva-tanya 55
Kollektív-tanya 126, 148, 241, 337, 383
Kolónia 337
Kolostor 337, 364
Komádi 126
Komádi-rét 126
Koma-völgy 126
Komló-hát 79
Komló-kút 126
Komló-völgy 126
Komócsó 27
Komócsó csárda 28
Komócsó egy 28
Komócsói csárda 28
Komócsói-kút 28
Komócsó kettő 28
Komócsó laposa 28
Komócsó-puszta 28
Komócsó-tanya 28
Komocsó-völgy 241
Konc-far 241
Kondásház 79
Kondásházi-erdő 79
Kondoros 337
Kondor-völgy 199
Kont 126
Kont alja 126
Konta-tag 55
Kónya 126
Kónya-rét 127
Kónya-tető 127
Kónya-völgy 364
Kopasz-domb 219
Kopasz-oldal 241
Kopeci 102
Kópis 242
Kópis-dűlő 242
Kópis-kút 242
Koppán 365
Koppán-mező 365
Korlát 79
Kormány 102
Kormányos 28
Korpás 219
Korpás-dűlő 219
Korpás-oldal 219
Kossuth 337
Kossuth Lajos utca 337
Kossuth utca 262, 288, 337
Kotszeg 199, 337, 383
Kotyor 365
Kotyor alja 365
Kotyor-tető 365
Kovácsház 171
Kovácsi 55
Kovácsi gát 28
Kovácsi-hegy 55
Kovácsi-kút 55
Kovácsi-promontórium 55
Kovácsi út 28, 55, 127
Kovács-rét 127
Kozma 79, 102
Kozma csárda 79
Kozma egy 102
Kozma-erdő 79
Kozmafalva 79
Kozmafalvai-puszta 79
Kozmafalva-puszta 80
Kozmafalvi-tanya 80
Kozmaháza 80
Kozmai csárda 80
Kozmai-erdő 80
Kozmai-föld 80
Kozmai ház 80
Kozmai út 102
Kozma kettő 102
Kozma-puszta 80
Kozma-tanya 80
Kozma út 103
Kőégető 383
Kő-hormány 219
Kő-hormány-hegy 220
Kökényesdi 80
Kőkép 28
Köles-mál 365
Köles-tarló 171
Kölestó 148
Kömpe 199
Kömpe-erdő 220
Kömpe-völgy 199
Kő-ormány-hegy 220
Kő-ormány-oldal 220
Köpeci-bolt 103
Körforgalom 28, 337
Kőris-szeg 103
Körmöndi-parlag 220
Körös 28
Kőrös-szeg 383
Kőrös-szeg-dűlő 383
Körtefa-dűlő 80
Körtélyfa-tábla 171
Körtvélyes 80, 306
Körtvélyes-erdő 80
Körtvélyesi-dűlő 80
Körtvélyesi-erdő 80
Körtvélyesi-kút 80
Körtvélyesi-tábla 80
Körtvélytó 28
Körtvélytó-dűlő 29
Körtvélytói út 29
Körtvélytó-part 29
Kösmő 29, 55, 127, 199, 242, 262, 277, 288
Kösmő-hát 263
Kösmő-híd 263
Kösmő hídja 29
Kösmő-kaszáló 263

Kösmő-part 277
Kösmő-patak 29, 55, 127, 187, 199, 242, 277
Kösmőre 263
Kösmő-rét 263
Kösmő-szakadék 29
Kösmő-tanya 56
Kösmő-völgy 187
Kövecses 365
Kövecses-domb 365
Kövecses gát 29
Kövecses-tető 365
Köves-domb 187
Kövesút 242
Közbülső-mező 171
Közbülső utca 103
Közép-dűlő 80
Közép-ér 384
Közepes 80
Közepes-ér 365
Közepes-híd 365
Közepes-szél 80
Közép-mező 171
Középső-dűlő 171, 199
Középső-mező 171
Középső utca 103, 148
Közép utca 148
Közlegelő 103, 187
Közös-oldal 171
Közös-patak 171
Közös-pece 29
Központ 171, 338
Köztemető 29
Község erdeje 171
Község-erdő 148, 171
Községház 242, 338
Községháza 127, 288, 338
Községi-erdő 127, 148, 199, 220
Községi-legelő 127, 220, 263
Községlegelő 306
Köz utca 171
Kraja 171, 187
Kraszi 220
Kraszi-bár 220
Krém-sziget 338
Krumpliföld 220
K. Szabó-féle-föld 56
Kuki-tag 29
Kulák sor 384
Kulcsárdi 338, 384
Kulcsár-domb 127, 365
Kulcsár Gyula-dűlő 306
Kulin 30, 103
Kulin-erdő 103
Kulini-tanya 30
Kulin-Sisak 30
Kulin-tanya 30
Kulin-völgy 30, 103
Kúlizs 103
Kultúr 263, 289, 384
Kultúrház 56, 80, 103, 148, 171, 200, 220, 242, 263, 277, 289, 306, 338, 366, 384
Kultúrotthon 56, 103, 127, 148, 172, 220, 263, 338, 384
Kun Gergely 306
Kunyhó köze 103
Kurcina 127
Kurcina-völgy 127
Kurcina völgye 128
Kuruc Gyula-kút 306
Kuruc-kút 243
Kuruttyoló 306
Kuruttyoló-dűlő 306
Kuruttyolói-kút 306
Kuruttyoló-kút 306
Kurvák útja 366
Kút-fő 128
Kút-fő-haraszt 128
Kutica 148
Kút-lapos 103
Kutrica 30, 80, 172
Kút utca 200
Kút útja 172
Kutyakaparó 338
Kutyatelep 172
Kügy 277
Kügyi alsó 56
Kügyi-föld 277
Kügyipuszta 277
Kügyi-rét 56, 263, 277
Kügypuszta 274
Külső-Adorján 338
Külső-Ciher 128
Külső-Csoma 243
Külső-Feketó 243
Külső-Halasi 243
Külső-Haraszt 172
Külső házhely 384
Külső-kanális 384
Külső-Kodrák 338
Külső-Konc-far 243
Külső-Patak 128
Külső-tag 263
Kürtös 30
Kürtös-dűlő 30
Kürtös-tanya 30
Lábra dűlő 81
Lác 172
Lác-erdő 172
Lác-gaz 172
Lác-tető 172
Ladomér-gaz 200
Ladomérkút 200
Lakatos-puszta 30
Lakatos-tag 30
Lali- és Ati-ábécé 148
Lányiskola 366
Lányvár 366
Láp 30, 263
Lapác 384
Láp alja 289
Láp alja dűlő 263
Lapis 81
Lapos 81, 338
Lapos-dűlő 81
Lápos-ér 81
Lapos-kert 103
Lápos-tó 81
Lápos-tón belül 81
Lápra dűlő 81
Laszli-pince 30
László tér 306
Latabár 56, 128, 338, 384
Latabár-alj 339
Latabárd 339
Latabári-dűlő 339
Latabári-erdő 148
Latabári-legelő 56
Latabári-puszta 149
Latabári-tó 128
Latabári út 128, 339
Latabár-puszta 128
Láz 149, 220
Laza-rét 81
Lázár utca 172
Láz-Cinkelyuk 149
Leány vár 30
Legelő 31, 56, 81, 103, 149, 220, 243, 263, 277, 289, 306, 366, 384
Legelő-dűlő 31
Legelő-rész 243
Legelő-szél 339
Legyes 172
Lélek-kút 56
Lelkészi lak 243
Lencsés-hegy 200
Lénia 220
Lenin utca 103
Léta 81

Leveles 289
Levente-föld 81
Levente ház 81
Libalegelő 82, 263, 366
Libaszaros 56
Libaszaros utca 56
Libatojózó utca 366
Lídia-forrás 172
Liget 31
Lila bolt 339
Linek-rakodó 339
Litia 263
Litinia 263
Liváda utca 31
Loboz 31
Lófogó 31
Lófürösztő 243
Lóház-tábla 339
Lóherés 263
Lókert 128
Lókert alja 289
Losonc 243
Lovarda 57
Lovas-domb 82
Lovász-tanya 200
Lőrinc-Kis-erdő 57
Lőrinc-tag 57
Lucerna-dűlő 82
Lucernás 82, 263, 306
Ludas-tó 82, 306
Ludas-tó-oldal 82, 307
Ludman-féle-pince 366
Ludman-pince 366
Ludman pincéje 366
Luka 307
Luka-dűlő 307
Lukáé 307
Luka egyes 307
Luka kettő 307
Lung 307
Lupu-kút 82
Lyukasár 82
Lyukasér 82
Lyukas-halom 82
Macska-domb 188
Macskalyuk 243
Macskanyúzó 82
Macskás 243, 244
Macskás-dűlő 384
Macskás-föld 384
Macskás-kertek 244
Macskás sikátor 128
Macskás-tető 244
Macskás utca 244
Madarász 339
Madarász-kert 339
Madár-kút 128
Madár-kút-tető 128
Madár-kút-völgy 129
Magnólia 31
Magyar-Eszteró 82
Magyar-Hernyós 339
Magyar iskola 307
Magyar temető 307
Mahler-birtok 173
Mahler-kastély 173
Mahler-pince 173
Mahler-tanya 173
Majom-sziget 31
Major 339
Major-ér 339
Major-erdő 339
Majorház 264
Majoros 339
Május 1. utca 339
Makkhét 264
Makkhét utca 264
Mál 103
Málé-domb 339, 366
Mál-hegy 103
Malom 31, 57, 200, 244, 264, 339
Malom-domb 384
Malom-dűlő 264
Malomház 339
Malomhely 289
Malom-nyomási-kút 82
Malom-nyomás-kút 82
Malom-rét 339, 366
Malom út 31
Malom utca 129, 339, 366
Manócska ovi 339
Manócska óvoda 339
Margittai országút 173
Margittai út 129, 173, 339
Mária 307
Mária-kút 149
Mari-bolt 366
Marjai 307
Marjai-föld 307
Marjai gát 31, 307
Marjai út 31, 264, 289
Markó 289
Márton-kút 173
Márvány-dűlő 307
Második-dűlő 384
Második-forduló 339, 384
Második-forduló-dűlő 308
Maták Pál 82
Maták Pál-dűlő 82
Máté-dűlő 308
Máté Elek 308
Máté Elek dűlője 308
Máté Elek-sarok 308
Máté-völgy 244
Matkó 366
Matri-bár 173
Matri-bolt 173
Mecse 384
Medvés 173
Medve sikátor 308
Megyesi-tanya 82
Meggyes 308
Meggyesi-kút 366
Meggyesi-tanya 57
Méhes 173
Méhes-kert 57
Méhes-liget 83
Meleg-kert 244
Meleg-kert-rész 244
Mély-tó 83
Mély-tó-dűlő 31
Mélyút 57
Méneskút 385
Ménmarót 31
Mérges 173
Mérges-part 173
Mester 308
Mester-dűlő 308
Mester-kút 83
Mészárszék 129, 308, 385
Mészárszék sikátor 129
Mezei-kút 366
Mezei-puszta 31
Mezei sikátor 129
Mézesér 83
Mező 173
Mező egy 385
Mezőfalva 57, 385
Mezőfalvai út 57
Mezőfalva-puszta 57
Mezőfalvi-legelő 58
Mezőfalvi temető 58
Mezőfalvi út 58
Mező három 385
Mező kettő 385
Mező-kút 244
Mezőtelek 385
Mezsgye 104
Mezsgyés 104
Mihai Bravu 83
Mihai Eminescu utca 340

Mihai Viteazu utca 340
Mihályháza 264
Mike-domb 83
Mike-dombi csárda 83
Mike-dombi-tábla 83
Mioriţa utca 340
Miron 308
Miron-dűlő 308
Miska-rét 366
Miskolczy-dűlő 289
Miskolczy-tag 289
Miskolczy-tanya 289
Mocsmolna 200
Mocsolya 200
Mocsolya-hegy 200
Mocsolya-lapos 200
Mogyoró-hegy 244
Mogyorós 83, 244
Mogyorós-erdő 83
Mogyorós-hegy 129, 200, 244
Mogyorósi-hegy 245
Mogyorósi út 245
Moldovej 32
Molnár-Első-tanya 201
Molnár-Második-tanya 201
Mona-Sziget 264
Mona-Szigeti 264
Mona-tanya 264
Monostor 366, 367
Morgó 129
Móricz-tó 83
Moslékos 84
Mosó-füzes 340
Motoros klub 340
Muresuluj 32
Muszka-rét 84
Muzsda 173
Muzsda-hegy 173
Nádas 32, 289, 367, 385
Nádaskút 220
Nádaskút völgye 220
Nádas-szeg 289
Nádastó 367
Nádas-tó 130
Nádvágó-rét 264
Nagy-almás 245
Nagy András-rét 201
Nagy-Apáti 264
Nagy-Bartos 385
Nagy-Bocskai 367
Nagy-bokor 308
Nagy-bokor-dűlő 308
Nagy bolt 58
Nagy-Borsó-sziget 308
Nagy-Csalános 84
Nagy-Cséfán 32
Nagy-Csoma 245
Nagy-Csutora-láp 385
Nagy-Domoszló-völgy 130
Nagydorogfélegyház 84
Nagy-dűlő 84
Nagy-Eperjes 385
Nagyér 84, 264
Nagy-ér 84
Nagy-erdő 220, 367, 385
Nagyéri-föld 84
Nagy-föld 264
Nagy-föld-dűlő 264
Nagy Földvár utca 32
Nagy-füzes 84
Nagy fűzfa 385
Nagyfűzfánál 385
Nagy Gábor-kút 385
Nagy Gábor kútja 386
Nagy-gát 130
Nagy-Görbekút 367
Nagy Guba 340
Nagy Guba-bolt 340
Nagy-gyep 84
Nagy-gyepi-kút 84
Nagy-hát-rét 104
Nagy-hegy 32, 104, 130, 149, 173, 201, 220
Nagy-hegy alja 130
Nagy-hegy-puszta 130
Nagy-hegy-tanya 149
Nagyhegy út 221
Nagy-Hernyós 340
Nagy-Hidas 221
Nagy-Ilvány 84
Nagy-irtás 289
Nagy iskola 340
Nagy-itató 149
Nagy-kanális 264, 386
Nagy-kanális-híd 264
Nagy-Kastély 308
Nagy-Kertész 309
Nagy-Két-tó 84
Nagy-Kotyor 367
Nagy-kút 221, 264, 290, 309, 340, 386
Nagy-kút-fő 32
Nagy-kúti-dűlő 340
Nagy-kút-völgy 32
Nagy Lajos-rét 290
Nagy Lajos-tag 290
Nagy-lapos 340
Nagy-Latabár 130
Nagy-Latabár-erdő 130
Nagy-Ludas-tó 309
Nagy-mál alja 367
Nagy malom 265
Nagy-Medvés 173
Nagy-mező 340
Nagy-Mezőfalva 58
Nagy nyárfa 32
Nagynyüved 290
Nagy-Ördöngös 265
Nagy-Örmény-sziget 84
Nagy pajta 32
Nagy Palló sor 32
Nagy-patak 173
Nagy piac 340
Nagy pince 33, 367
Nagy-Pólyás 201
Nagy-rét 104, 130, 174, 290, 309, 340
Nagy-rét-oldal 174
Nagy-rét-tagbirtok 104
Nagy-Sötét-ág 33, 58
Nagy-Szép-domb 58
Nagy-sziget 84
Nagy-szigetre dűlő 84
Nagy-szik 84
Nagy-szik-dűlő 85
Nagy-szilfa 309
Nagy-szőlőhegy 367
Nagy-Tag 340
Nagy-tanya 201
Nagy-telek 309
Nagytóthegy 367
Nagy út 290, 386
Nagy utca 58, 85, 104, 130, 174, 201, 221, 265, 290, 309, 367, 386
Nagyváradi út 130, 174, 202, 221, 265, 277, 340
Nagyvárad–Margittai út 340
Nagy-Vay 265
Nagyvay út 265
Nagy-Veres-haraszt 188
Nagy Vince-dűlő 58
Nagy-Zúgó 85
Napfeljötti 386
Napkollektorok 340
Napközi óvoda 341
Naplement felőli 386
Négyes iskola 130
Nelu 341
Nelu-bolt 341
Nemes Lajos-dűlő 309
Nemes-rét 131

Nemes zug 104
Német-forrás 245
Németi 309
Németi-barakk 33
Németi-tag 309
Német-kert 341
Németné-barakk 33
Németnébarakkja 33
Németné barakkja 33
Népfőiskola 245
Néptanács 33, 131, 202, 290, 341
Nilgesz-pajta 33
Nílus 277
Nílus-híd 277
Nílusi út 277
Níluson túl 277
Nisku 309
Norbi-bolt 341
Nyakacska-rét 149
Nyakacska-zug 149
Nyakazó 309
Nyáras 33, 104, 202, 367
Nyáras-dűlő 33
Nyáras-tető 33, 202
Nyárfa 33
Nyárfa-dűlő 33, 386
Nyárfa-rét 265
Nyárfás 33, 104
Nyárfa-zug 85
Nyerges alja 131
Nyilas 149, 202, 221, 245, 368, 386
Nyilas-dűlő 149, 202
Nyilas-rész 245
Nyilas-völgy 368
Nyíri-tanya 245
Nyolchold 131
Nyomás 386
Nyomortelep 278
Nyúlfilkó 265, 278
Nyúl-szikes 265
Nyüved 282
Nyüvedi-föld 278
Ó-Berettyó 85, 290, 309, 341, 386
Ó-Csillagos 341
Ócska-Berettyó 290, 309, 386
Ócska gát 265
Ócska temető 290, 386
Ó- és Új-Berettyó-köz 309
Ó-Szigeti-puszta 266
Okányi-föld 58
Okányi-tanya 58
Október 11. 33
Oktombrí tizenegy 33
Oláh 341
Oláh-Hernyós 341
Oláh Lajos tanyája 368
Oláh-tanya 202
Olajmalom 33
Olajütő 33
Oldal út 221
Oltuluj 33
Oltuluj utca 33
Oltvány 309
O. Nagy-föld 58
O. Nagy-kút 58
Oncsa 33, 266
Oncsa sor 33, 34, 341
Oncsatelep 341
Oprics 309
Oprics-dűlő 309, 310
Oprics híd 310
Orbán sikátor 131
Orizont egy 202
Orizont kettő 202
Orsi-bolt 341
Orsi-fodrászat 341
Országút 266, 341, 386
Országúti-dűlő 58
Országúti-tábla 85
Ortodox temető 34, 341
Ortodox templom 34, 202, 310, 341
Orvosi rendelő 131, 174, 245, 342
Oszló-mező 221
Oszló-patak 221
Ó temető 58, 221
Ottó-ábécé 221
Óvoda 58, 85, 104, 131, 149, 174, 203, 310, 368
Ozsvát-rét 221
Öcsi-ábécé 221
Öcsi-bár 221
Ördöngös 266
Öregek otthona 342
Öreg-hegy 104, 188
Öregotthon 342
Őrház 85, 290, 342, 387
Őr-hegy 34
Őr-hegy-tető 34
Őrhegy-tető-dűlő 34
Örmény 310, 342
Örmény-gödör 342
Örvény 342
Örvény-gödör 342
Örvény-sziget 85
Ösvény-dűlő 85
Ötház 290
Pacal-kút 85, 266
Pad 149
Padi út 149
Paksi-gaz 203
Pál 203
Pál-domb 221
Pál dombja 203
Pálinkafőző 34, 105, 149, 174, 221, 368
Pálinkafőző-kút 245
Pálinkafőző utca 342, 368
Pálinkaház 174
Pálinka-kút 245
Pálinka-rét 174
Pálinkás 310
Pálinkás-völgy 368
Pallai 105
Pallai egy 105
Pallai három 105
Pallai kettő 105
Pallai-kút 105
Pallai-oldal 105
Palló sor 34
Palló-tövis 342
Palócok kaszálója 35
Palóc sor 35
Pál-tanya 203
Paluska sikátor 131
Pályi 203
Pályi-erdő 221
Pályi gát 35
Pályi-tó 203
Pályiújlak 245
Pályi út 35, 221
Pályújlak 245
Panni-bolt 342
Pánya-rét 290
Pápa lénia 174
Pápaszem 245
Pápaszem-rét 245
Pap gaza 203
Pap hídja 290
Pápista-kert 131
Pápista utca 131
Pap Károly-dűlő 342
Pap Károly-rét 342
Paplanos-rét 222
Pap laposa 290
Papok tava 174
Pap-parlag 245
Pap-parlag-rész 246

Papp sikátor 131
Papp-vendéglő 203
Pap-rét 149, 222, 342, 368
Pap rétje 342
Paprikás 132
Paprikás-part 132
Pap sárja 368
Pap sarka 150
Pap sikátor 290, 368
Pap szer 35
Pap-tag 35, 58, 266, 290, 310, 387
Pap-tagi-kút 266
Paptamási 254
Paptamási út 342, 387
Pap-tanya 203
Pap tőkéje 291
Pap völgye 150
Park 342
Parlag 222
Parlament utca 387
Parókia 59, 105, 150, 175, 203, 222, 246, 278, 291, 368, 387
Párt-ferma 59
Pártli 203
Pártli erdeje 203
Pártli-erdő 203
Partőrház 291, 342
Páskom 150, 175
Páskuj 310
Páskuj Máté Elek 310
Paszinka 150
Paszinka tér 150
Pásztorház 266, 278, 291
Patak 132
Pataki-rét 222
Patika 85
Patkó 85
Pazurik sikátor 132
Pekó 342
Pékség 222, 342
Pelbárthíd 310
Pelbárthida 298
Pelbárthidi-forduló 291
Pelbárthidi-Régeny 35
Pelbárthidi-tábla 86
Pelbárthídi-tag 311
Pentikosztális 342
Pénz-gödör 291
Perce-patak 175
Perce-völgy 175
Pereces utca 35
Peres 342, 368
Peres-erdő 86
Peresi-kút 132
Peres-kút 86
Peres-oldal 188
Perezsi 86
Perezsi-gaz 86
Perezsi-kút 86
Perezsi-legelő 86
Perjés 266
Perje sor 387
Pernye zug 291
Pesti-föld 387
Pestye 175
Pete-oldal 342
Péter utca 35
Pete-völgy 368
Pete völgye útja 368
Petevölgyi út 368
Pete-völgyi-útfél 368
Petőfi Sándor utca 35, 105, 342, 387
Petőfi utca 266, 291
Petres iskola 35
Petri sikátor 132
Piac 35, 132
Piactér 342
Piac utca 35
Pikét 35, 86, 291, 311
Pincegödör 59
Pince köz 150
Pince sikátor 246
Pincesor 86, 150, 203, 246, 368
Pintér sikátor 246
Pintye bakter háza 35
Pipás-föld 368
Pipis 222
Pipó-domb 175
Piros kőhídi dűlő 342
Piski-rét 175
Piski-völgy 203
Pisztoly-föld 59
Pityergő 86
Pityergő-rét 86
Pityeri 222
Plébánia 150
Pocos 291
Pocos sikátor 291
Pocsaji út 86
Podmaniczky-kastély 291
Polak-tanya 203
Polgármesteri hivatal 35, 132, 203, 266, 343
Pólyás 204
Pólyás-dűlő 204
Pólyász 35
Pólyász-dűlő 36
Pólyász-tető 36
Pondrós-oldal 246
Poronty 343
Pósa 311
Pósatövise 311
Póska-sziget 311
Posta 86
Posta-dűlő 59
Postaépület 87
Posta-föld 59
Posta utca 59
Potyapina 36
Potyapina utca 175, 343, 368
Potya sor 36
Potya utca 343
Primöria 132, 343
Princsipál utca 105
Profi 343
Proletár 204, 222
Proletár-dűlő 204
Proletár-föld 343
Proletár-legelő 175
Proletár-rét 204
Pujernicö 311
Pumpaház 105, 222
Puszta-Adorján 343
Puszta-Gyapoly 291
Puszta-hegy 188
Puszta-Kerekegyháza 87
Puszta-kert 132
Puszta-Kisújfalu 266
Puszta-komló 105
Puszta-Kozmafalva 87
Pusztaügy 278
Puszta-Mezőfalu 59
Puszta-rét 175
Puszta-rét-páskom 175
Puszta-Süvegd 387
Puszta út 343, 387
Puszta úti dűlő 343
Putnoki sikátor 132
Pünkösdista imaház 343
Püski-völgy 204
Püspöki-hegyalja 36
Püspök tanyája 133
Rác Lajos-dűlő 311
Rác-rét 311
Rácz-tanya 204
Rákos 87, 291
Rákos-patak 87
Rakottya-patak 175
Rakottyás 87
Rakottyás-kút 87

Rakottya-tó 175
Ráta-Kozma 87
Ravaszdi 246
Ravaszdi-oldal 246
Ravatalozó 150
Református iskola 36, 59, 133, 204
Református parókia 36
Református tanítólakás 36
Református temető 36, 87, 133, 246, 343, 368, 387
Református templom 36, 59, 87, 105, 133, 175, 204, 222, 246, 266, 278, 292, 311, 343, 369, 387
Regát utca 106
Régeny 36, 278
Régeny-folyás 37
Régenyi-dűlő 311
Régenyi-folyás 37
Régenyi-puszta 37
Régenyi-tanya 37
Régenyi temető 278
Régeny-kenderes 37
Régeny-puszta 37
Régeny-tanya 37
Réger 387
Réger-bolt 387
Réger-kocsma 388
Réger kocsmája 388
Régi-Berettyó 87, 388
Régifalu-dűlő 188
Régi gyógyszertár 344
Régi imaház 369
Régi iskola 37, 175, 344
Régi-Kolónia 344
Régi községháza 267, 344, 369
Régi kultúrház 311
Régi malom 87
Régi pálinkafőző 246
Régi temető 59, 133, 175, 204, 222, 247, 344, 369
Régi temetőkert 247
Régi-Új-kút 222
Rekesz 223
Rekettyés 37, 312
Rekettyés egy 37
Rekettyési-kút 312
Rekettyés kettő 37
Rekettyés-Régeny 37
Rektor sikátor 247
Rektor-tag 267
Rémusz-autómosó 344
Rendetlen 37
Rendetlen-dűlő 37
Rendőrség 37, 344
Rét 37, 87, 106, 312, 344, 388
Rét-alj 37
Rét alja 37
Rét-alj-dűlő 37
Rét-árok 37
Rét-árok-fő 37
Rét egy 292
Rét három 292
Réti-föld 312, 388
Réti-földek 388
Rét-irtás 223
Réti-tanya 388
Rét kettő 292
Rét-part 37
Rét-part-tető 38
Rétút 38
Rét út 38
Rezerva 176
Ribizlis 247
Rigófalva 204
Rigó-kastély 292
Rigó-tag 292
Rikkancs 176, 388
Rikkancs-kert 388
Rikkancs-kertalja 388
Rikkancs utca 176
Ritkás 133, 150
Ritkás alja 247
Ritkási-erdő 133
Ritkás-tető 133
Rodi 344
Rodi-fodrászat 344
Rogériusz 133, 247, 344
Róka-domb 87
Róka-dűlő 38
Rókalyuk 38, 133, 204
Rókalyukas 87
Rókalyuk-dűlő 38
Rókalyuk-patak 247
Rókalyuk-tető 38
Rókás 133, 150
Rókás-domb 134
Rókás-hegy 150
Rókási-föld 150
Rókási-hegy 150
Rókás-kút 134
Rókás-legelő 134
Rókás utca 150
Róka utca 134, 247
Római katolikus iskola 134
Római katolikus temető 38, 134
Római katolikus templom 38
Román állami iskola 38
Román baptista imaház 344
Román bolt 344, 345, 369
Román-Eszteró 87
Román imaház 345
Román iskola 59, 312
Román Katona-dűlő 345
Román óvoda 345
Románsor 345
Romántelep 345
Román temető 38, 312, 345
Román templom 38, 205, 312, 345
Romiki 59
Rónyai 247
Rónyai sikátor 247
Roska-föld 87
Rostás-dűlő 38
Rozelor 39
Rózsa 369
Rózsa bár 369
Rózsa bisztró 369
Rózsa bolt 369
Rózsás 176, 247
Rózsás alja 247
Rózsás-dűlő 176
Rózsás-erdő 176
Rózsás-hegy 247
Rózsáshegyi út 247
Rózsa-sziget 87
Rózsa utca 39, 205
Rózsavölgyi 39
Rózsavölgyi-puszta 39
Rózsavölgyi-tanya 39
Rózsavölgy-tanya 39
Rózsa zug 88
Rozsdás 292
Rövid-Csonka 292
Rőzse 151
Rőzse-oldal 134
Rühes-kút 151
Sáhi 388
Sajti tér 205
Sánc 39, 60
Sánc-dűlő 60
Sánc utca 223
Sándor-árok 267
Sánta-birtok 388
Sanyó-rét 151
Sáralás 88
Sárgaföldes 106
Sárgaföldes-gödör 106
Sárga pikét 292

Sárgödör 292
Sár-gödör 223
Sár-haraszt 134
Sár harasztja 134
Sár hossza 134
Sári-patak 176
Sárkány-sziget 292
Sáros-sziget 88
Sás 345
Sasfészek 267
Sas-kút 151, 176
Sas-kút-rét 176
Saskút-rét-patak 176
Sásos-tó 134
Sásos-völgy 247
Sass Károly-dűlő 345
Sás-tag 292
Sástó 292
Sas utca 205
Sás utca 345
Sás-völgy 134, 345
Sás-völgyi-patak 345
Sás-völgy-patak 345
Savanyú 345
Savanyú-forrás 345
Savanyú-kút 267, 345, 346, 388
Savanyú-kút-tanya 346
Savanyú-legelő 346
Savanyúsi-legelő 346
Savanyú-tanya 346
Savanyú-víz 267, 346
Savanyú-víz-dűlő 267
Savanyúvíz fürdő 346
Schwarcz-kocsma 60
Schwartz Gyula kastélya 88
Schwartz-kastély 88
Sebestyén-ház 151
Seregi 39
Seregi egy 39
Seregi három 39
Seregi kettő 39
Seregi-láb 39
Seregi-lapos 39
Sika-rét 176
Sika-rét-patak 176
Sikátor 60, 293, 312, 388
Silye-kút 205
Simándi szőlője 39
Simkó-ábécé 151
Simon-dűlő 346
Sinka 88
Sipos Károly-féle-tanya 369
Sirály 88
Sirató 106, 312, 346, 369
Sírkút 134
Sírkút utca 134
Sisak 39
Siter 156
Siteri ösvény 134
Siteri-tanya 176
Siteri út 151, 188, 346
Siter-patak 176
Sitervölgy 184
Sitervölgye 188
Sitervölgyi út 176
Sivó 267
Sivó-ér 267
Solymos-domb 293
Sólyom-völgy 388
Somlyó 40
Somlyó-dűlő 40
Somlyó-hegytető 40
Somlyó-oldal 40
Somlyó-tető 40
Somos 106, 369
Somos-domb 293, 312
Somos-oldal 369
Sorfa 278
Sós-dűlő 40, 106
Sós-kert 106
Sós-lapos 106
Sós-part 106
Sós-rét 134, 151
Sós-tanya 60
Só út 267, 278, 312
Sovány 267
Sovány-dűlő 293, 312
Sovány-hát 88
Sötét-ág 40, 60, 223
Sötét-ág-dűlő 40
Sötét sikátor 135
Spalek sikátor 135
Sportcsarnok 205, 346
Sportpálya 346
Sporttér 60
Sportterem 60, 347
Strázsa 88
Strázsa-halom 88
Strázsa-kút 88
Súgó-kút 312
Súgó-kúti-dűlő 312
Sut 106
Süsmő 151
Sütöde 223
Sütőtök-föld 248
Süveg 388
Süvegd 60, 267, 388
Süvegdi 267
Süvegdi-domb 389
Süvegdi-mező 389
Süvegdi-rét 389
Süvegd-puszta 389
Süvegd-tanya 389
Süveg-puszta 389
Szabad-gaz 135
Szabadkeresztyén imaház 389
Szabó-domb 176
Szabó-Első-tanya 205
Szabó Gyula-kocsma 106
Szabó-Harmadik-tanya 205
Szabó-kocsma 40
Szabó-kút 176
Szabó-Második-tanya 205
Szabóné kocsmája 267
Szabó Pál 205, 248
Szabó-puszta 40
Szalai utca 347
Szalárd 319
Szalárdi-erdő 248, 347
Szalárdi János általános iskola 347
Szalárdi János szobra 347
Szalárdi-rét 106
Szalárdi út 60, 135, 176, 370, 389
Szalárdi utca 60
Száldobágy 223
Száldobágyi-erdő 205, 223
Száldobágyi-halastó 223
Száldobágyi-tó 223
Száldobágyi út 205, 248
Szál-halom 151, 177
Szál-halom-gaz 177
Szál-halom-oldal 151
Szállás-szik 370
Szállás-szik pajta 370
Szalma-dűlő 40
Szántóföld 224
Száraz-erdő 88, 268, 389
Száraz-erdő-tanya 389
Száraz-gát 224, 347
Száraz-láp 268
Száraz-rét 88, 389
Száraz-völgy 347
Szardó-hegy 88
Szarvas 370
Szatmári-ház 248
Szebeni-kocsma 224
Szécsényi-csere 224
Szegény-gaz 224
Szegénykonyha 347

Szegénytelep 278
Szegény temető 60
Székely 151
Székelyhídi út 370
Székelyhídi-útfél 370
Székényi-csere 224
Szekeres-sziget eleje 40
Székes-föld 88
Széki-kút 347
Szeles 88, 177, 206
Széles 206
Szeles alja 177
Szeles csárda 88
Szeles-Kozma 89
Széles-kút 135
Szeles-tető 206
Szelezsán-dűlő 268, 278
Szelezsán-föld 278
Szél-kút 177
Szélső-Kodrák 347
Szélső-láp 389
Szélső-Malomház 347
Szél-völgy csárda 347
Szeményes-völgy 370
Szemétdomb 248
Szemete 40, 60, 135, 389
Szemetestó 312
Szénakert 268
Szénási-tanya 206
Szénbánya 40
Szénégető 41, 177, 347
Szénégető-dűlő 41
Szénégető-tető 41
Szén-hely 224
Szente-rét 347
Szent Illyés 41, 135
Szent Illyés-dűlő 41
Szent Illyés-hegy 135
Szentimre 370
Szentimrei-erdő 370
Szentimrei út 106, 347
Szent Imre-kápolna 370
Szent Imre-szobor 370
Szentistván 268
Szentistvánfölde 268
Szentistván-szik 268
Szent János utca 41
Szentjobbi út 370
Szent József utca 151
Szent Kereszt 151
Szent Kereszt utca 151
Szentlélek-sziget 89
Szent Miklós utca 41
Szent Péter 41
Szent Péter utca 41
Szennyvíztisztító 389
Szépasszony-patak 347
Szépasszony pataka 347
Szép-domb 61
Szepera 389
Szeremi-domb 312
Szérű 151, 224
Szérűskert 106, 370
Sziget 177, 268, 347, 371, 389
Sziget alja 177
Szigetbeli-nyomás 389
Sziget-erdő 312
Szigeti 268, 389
Szigeti csárda 269
Szigeti kocsma 269
Szigeti-puszta 269, 293
Szigeti-rét 371, 390
Szigeti-tanya 269
Sziget-puszta 269
Szik 89, 269, 347
Sziki-kút 347
Szik-kút 89
Szilágyi-rét 178
Szilágyi–Zathurecky-kúria 61
Szilbokor 293
Szil-erdő 89
Szilfás-dűlő 313
Szilvás 178
Szilvás-domb 248
Szilvásdomb utca 248
Szilvás-hegy 248
Szilvás hegye 249
Szilváshegyi út 249
Szil-völgy 61, 348, 390
Szil-völgy csárda 348
Szil-völgyi csárda 348
Szil-völgyi-dűlő 390
Szín-hely 224
Szivák utca 41
Szivárvány sor 348
Szivárványtelep 348
Szivárvány utca 89, 348
Szív-domb 61
Szobor 348, 371
Szódavíz gyár 348
Szólátülése 313
Szombati 135
Szombati-völgy 135
Szombati völgye 135
Szomjú-hát 249, 293, 371
Szonda-dűlő 41
Szonda-kút 135
Szortáló 107
Szóvár-hegy 371
Szóvár-hegy alja 371
Szőke-kút 249
Szőke-kút-völgy 249
Szőke-kút völgye 249
Szőke-part 61
Szőke-part-dűlő 61
Szőke-puszta 41
Szőke-réti-völgy 249
Szőke-tanya 41
Szőke útja 178
Szőlő-alj 152
Szőlő alja 152
Szőlőhegy 42, 89, 107
Szőlők alja 152
Szőlőkert 89
Szőlőskert 89, 224, 313
Szőlősor utca 152
Szőrök 107
Szőrös akácos út 107
Szőrös-tag 107
Szőrös-völgy 107
Szövetkezet 42, 61, 89, 107, 178, 206, 293, 313, 371, 390
Szövetkezet épület 107
Szövetkezeti bolt 89, 107, 293, 371, 390
Sztálin utca 42, 293
Szűcs 61
Szűcs István tanyája 61
Szűcs-tanya 61, 206
Taba 178, 249
Taba-alj 249
Taba-kút 249
Taba-lapos 249
Taba laposa 249
Taba-rét 249
Taba-tető 178, 249
Taba utca 249
Tábla 224
Táborhely 89
Táborhely utca 89
Tábor-lapos 249
Tábor-tető 206, 249
Tag 136, 178, 249, 269, 313, 348, 371
Tagi-erdő 178
Tagi-kút 269
Tamási 61, 269
Tamási-dűlő 61, 269, 293
Tamási egy 269
Tamási-forduló 293
Tamási-föld 269, 278
Tamási három 269

Tamási-hegy 61
Tamási kettő 269
Tanácsháza 42
Tanaszi 61
Tanaszi-dűlő 61
Tanaszi-föld 61
Tanaszi-ház 61
Tanaszi háza 61
Tanító-föld 224
Tanítólakás 269, 293, 313
Tank-árok 42, 61, 89, 269, 278
Tank-árok-sarok 269
Tanya 42, 107, 152, 206, 390
Tanya alatti táblák 90
Tanya-mező 178
Tarbai-tanya 206
Tardi 178
Tar Kovács-föld 61
Tar Kovács-kis-erdő 62
Tar Mihály-dűlő 62
Tar Mihály-féle-föld 62
Társulás épület 390
Társulás iroda 390
Tasi 62
Tasi-bolt 62
Tatár-domb 152, 178
Tataros-domb 348
Téesz 269
Téesz-farm 269
Téesz-tanya 136
Téglaégető 90
Téglagyár 42
Téglás 313, 371
Téglavető 62, 348, 390
Tehenes-rét 270
Tehénlegelő 293, 348
Tehén-tanya 42
Tejcsarnok 270
Tejgyár 206
Tekerő-környék 313
Tekerős-kút 42
Teleház 90
Telek 270, 371, 390
Telek alja 62, 136, 178
Telek-föld 90, 107
Telek-hegy 178
Telek-hegy útja 178
Teleki-kastély 90
Teleki Pál 42
Telep 348
Teliház 90
Telkek 90
Temető 43, 62, 107, 136, 152, 178, 206, 224, 250, 270, 279, 293, 348, 372, 390
Temetőalj 250
Temető-alj 224
Temető alja 206, 250
Temető-alj-dűlő 225
Temetőalj utca 250
Temető árka 390
Temető-árok 390
Temető-domb 90, 206
Temető-dűlő 43, 90, 293
Temető-föld 62
Temető háta mege 43
Temető-rét 348
Temető sikátor 43
Temető-tábla 348
Temető út 279, 390
Temető utca 43, 62, 90, 107, 152, 225
Templom 62, 107, 152, 178, 206, 225, 270, 279, 294, 348, 372, 390
Templom-domb 225
Templom-dűlő 90
Templom háta mögött 390
Templom háta mögötti utca 391
Templomkert 62, 152, 178
Templom köz 348
Templom tér 43, 62, 90, 107, 136, 225, 348
Templom utca 152, 348
Templom zug 348
Teres-telep 136
Teréz anya lakónegyed 90
Teréz anya negyed 90
Tető 250
Tető-ormó 250
Tihanyi 250
Tiló 294
Tise 206
Tizenegyfa 107
Tó 90, 206, 225, 294
Toja-ház 250
Tojókút 179
Tojó-kút 178
Tojókút-oldal 179
Tó-lapos 179
Tó-laposi-kút 179
Tollas-dűlő 43
Tompa foka 313
Tormás-hegy 250
Torma zug 43
Tót-erdő 179
Tóthegy 372
Tóth Gyula-forrás 250
Tóth Gyula-föld 250
Tóth János 313
Tóth-kert 107
Tóth Pál-kút 136
Tóth Pál kútja 136
Tóth sikátor 136
Tóth-tanya 206
Tóth-völgy 294
Tóti 153
Tót Jani barakkja 270
Tót-rét 179
Tót-réti-kenderáztató 179
Tóttelek 153
Tótteleki-erdő 349
Tótteleki út 136
Tóttelke 153
Tót utca 43
Tót-völgy 313
Tőke-rét 250
Tököstó 391
Törkölymerő 207, 225
Törkölymerő-dűlő 225
Törköly-mező 225
Török épület 107
Törökhalál 179, 188
Törökhalála 180, 188
Török ház 107
Török híd 90
Török-rét 349
Tőrös 372
Törösdi-rét 250
Tőrös-erdő 372
Törzsökös 391
Töviskes-patak 225
Tövis-szeg 91
Traktorállomás 136
Trándafir 43
Trándafir utca 43
Tubinál 62
Tudor Vladimirescu 43
Tudor Vladimirescu utca 349
Túl a Berettyó 294
Túl a Berettyón 313, 372
Túlsófaluvég 108
Turmix 207
Turmix ábécé 207
Tűzoltóház 391
Tűzoltóság 349
Tűzoltószertár 391
Tyúkfarm 62
Tyúkház 62

Tyúkház-dűlő 62
Ugar 207
Ugarek-rét 153
Új-Csillagos-major 349
Újfalu 270
Újfalusi-puszta 270
Új-fogás 180
Új-hegy 91, 136, 153, 188, 207, 225, 372
Új-hegy alja 136
Újhegy út 225
Új imaház 372
Új iskola 349, 372
Új-kert 313
Új-Kolónia 349
Új-Kösmő 207
Új kultúrotthon 349
Új-kút 153, 180, 225
Újlak 250
Újlakfalva 250
Újlaki bekötő 136
Újlaki-rét 91
Új sor 44, 62, 91, 108, 153, 207, 225, 250, 270, 279, 294, 349, 372, 391
Új sor rész 250
Újtelep 91, 294
Új temető 62, 136, 180, 207, 225, 349
Új-ülés 44
Újülés utca 44
Unitárius temető 44
Unitárius templom 44
Uradalmi 44
Uradalmi-birtok 44
Uradalmi-erdő 136, 153, 180, 188, 225, 250
Uradalmi-földek 44
Uradalmi-Komócsói-dűlő 44
Uradalmi-legelő 136
Urak tagdűlője 294
Urak tagja 294
Urasági malomudvar 349
Úrbéres-erdő 180
Úrbéres-földek 153
Úrbéres-közbirtok 180
Úrbéri-birtok 44
Úrbéri-Egyes-forduló 44
Úrbéri-Harmadik-forduló 44
Úrbéri-Kettes-forduló 44
Úr dűlője 91
Ur Zsiga-tanya 372
Vadalmás 372
Vadasa 313
Vadász-pad 180
Vadász-pad hátulja 180
Vadaszt 314
Vágás 153
Vágáskút 180
Vágás-kút 180
Vágás-völgy 180
Vágóhíd 91, 108, 136, 207, 225, 349, 372, 391
Vágott 108
Vágott alja 108
Vaj 188
Vajas-dűlő 314
Vajas-oldal 314
Vajda 108, 226, 250
Vajda-dűlő 226
Vajdai-erdő 391
Vajdai-föld 372
Vajdai-rét 372
Vajdaiút 91
Vajdai út 91, 372, 391
Vajda-rét 226
Vajda-szállás 207, 226
Vajó-domb 136
Vaj-patak 188
Vaj-puszta 188
Vak Miska híd 91
Való villa 136
Vályogvető 62, 91, 270, 279, 294
Vápa 180, 294
Vápa-zug 180
Vár 44, 349
Váradi-hegy 226
Váradi út 226
Vár-domb 91
Varga-birtok 180
Varga-domb 137
Varga Ecaterina 349
Varga-rét 108, 250
Varga-tag 180
Varga utca 137, 349
Varga-vágás 350
Varga Vilmos művelődési ház 62
Vár-lapos 350, 372
Vár-oldal 153
Város 350
Város-erdő 226
Városi-pece 44
Városkert 44
Vár-telek 270, 295
Vásáros 44
Vásáros-dűlő 44
Vásáros-völgy 44
Vásártér 350
Vasas bolt 44
Vashíd 295, 391
Vasút 91, 279
Vasút-dűlő 270
Vay 270
Vay-kút 270
Vay-puszta 270
Végh sikátor 137
Vékás 270
Vékás-föld 271
Velence 314
Vén-erdő 207
Vén-erdő-rét 207
Veres-domb 137, 226
Veres-dűlő 350
Veresfű-szeg 350
Veres-gödör 44
Veres-haraszt 180, 189
Veres ház 350
Veres kőhídi dűlő 350
Veres-oldal 207, 226
Verespatak 226, 250
Veres-patak 226, 251
Véres-patak 226
Veres-patak-kút 226
Verespatak-rész 251
Vermes-dűlő 314
Verőfény 181, 189
Verőfény-patak 181
Verskó 153
Vesszős-völgy 137
Vida-bár 373
Vida-bolt 373
Víkend sor 226
Világháborús emlékmű 350
Villanegyed 44
Villanytelep 63
Villás-föld 91
Villás-gödör 91
Villás-gödri-ér 91
Villás-völgy 91
Vílor 44
Vince-dűlő 92
Virágos 350
Virág-rét 251
Vitályos-kocsma 181
Vízalj 92
Vízalja 92
Vizeli 44
Vízeli 92
Vizeli-dűlő 45
Vizeli-tető 45

Vízimalom 350
Volt Zsidó temető 137
Vőfély-kút 181
Völgy-köz 350
Völgy-közi-domb 350
Völgy-kút 207
Vörösér 45
Vörös Hadsereg utca 45
Vörösistálló 92
Vörös-oldal 207
Vörös-patak 251
Vulkanizáló 63
Walti 350
Walti-bolt 350
Weisz 314
Zádok-kút 137
Zádok-kút-völgy 137
Zajgó 108
Záldok-kút 137
Zanaga 314
Zathurecky-föld 63
Zathurecky-kút 63
Zathurecky-porta 63
Zathurecky-tag 63
Zavinyica 153
Zebes 251
Zér-oldal 92
Zér-oldali-kút 92
Zichy 92
Zichy-birtok 92
Zichy-tanya 92
Zilaji 251
Zilaji-kocsma 279
Zombori-szőlőtelep 208
Zombori-tanya 208
Zöld 351
Zöldfa 351
Zöldfa utca 137, 208, 351
Zöld házak 92, 137
Zug 45, 63, 108, 137, 181, 295, 391
Zúgó 92
Zúgói-erdő 92
Zsákutca 351
Zsellér-birtok 45
Zsidó 314
Zsidó bolt 251
Zsidóé 314
Zsidó-forrás 251
Zsidó-föld 314
Zsidó sikátor 226
Zsidó temető 45, 63, 92, 137, 181, 208, 251, 351, 373, 391
Zsidó templom 45, 351
Zsidó utca 153
Zsinór út 92
Zsinór úti tábla 92
Zsombékos 271
Zsombékos-Ördöngös 271
Zsombok-zug 108
Zsozsó-bolt 351
Zsurka 108
Zsurka-tető 108
Zsuzsika-föld 279

Bihar megye középső részének térképe

1 : 25 000

0 — 0,5 — 1 — 1,5 — 2 km

A térképen 1 cm a valóságban 250 m.
Alapszintköz: 5 m.

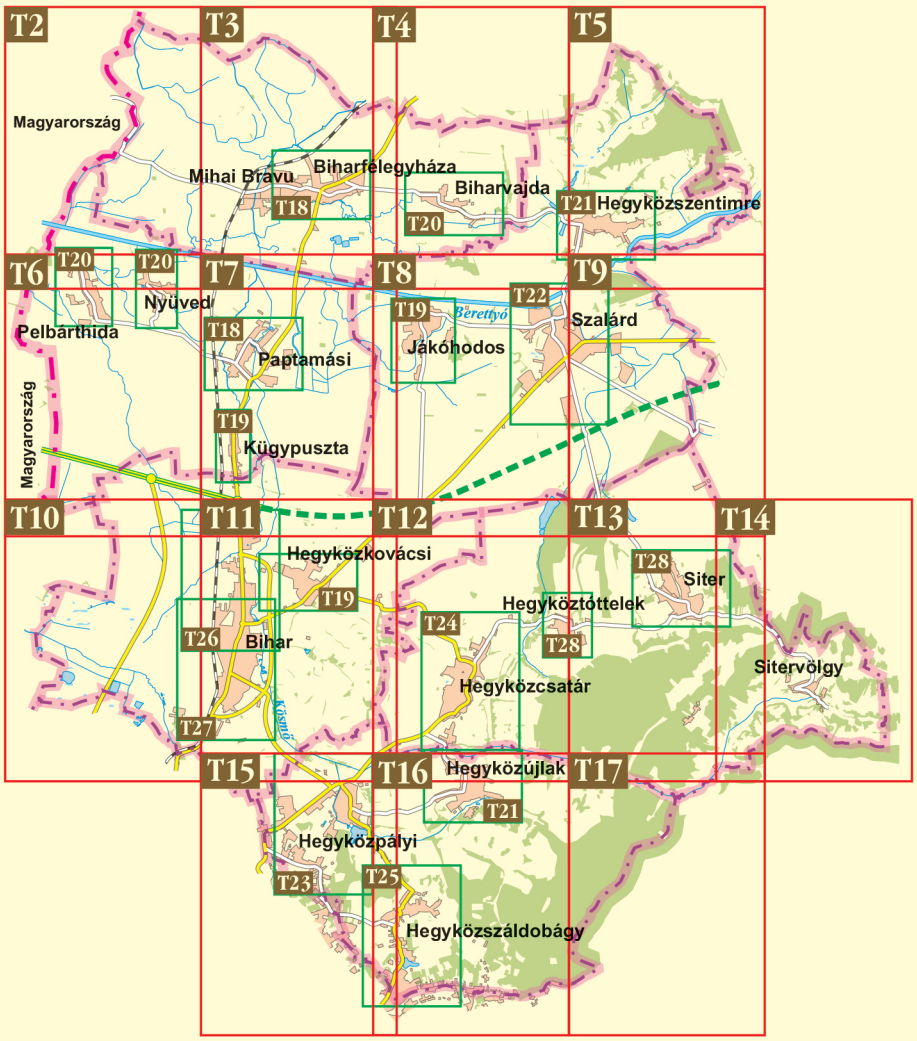
Biharfélegyháza, Paptamási, Szalárd, Bihar, Hegyközcsatár és Hegyközpályi községek településeinek belterülete

1 : 12 500

0 — 250 — 500 — 750 — 1000 m

A térképen 1 cm a valóságban 125 m.
Alapszintköz: 5 m.

ÁTTEKINTŐ TÉRKÉP

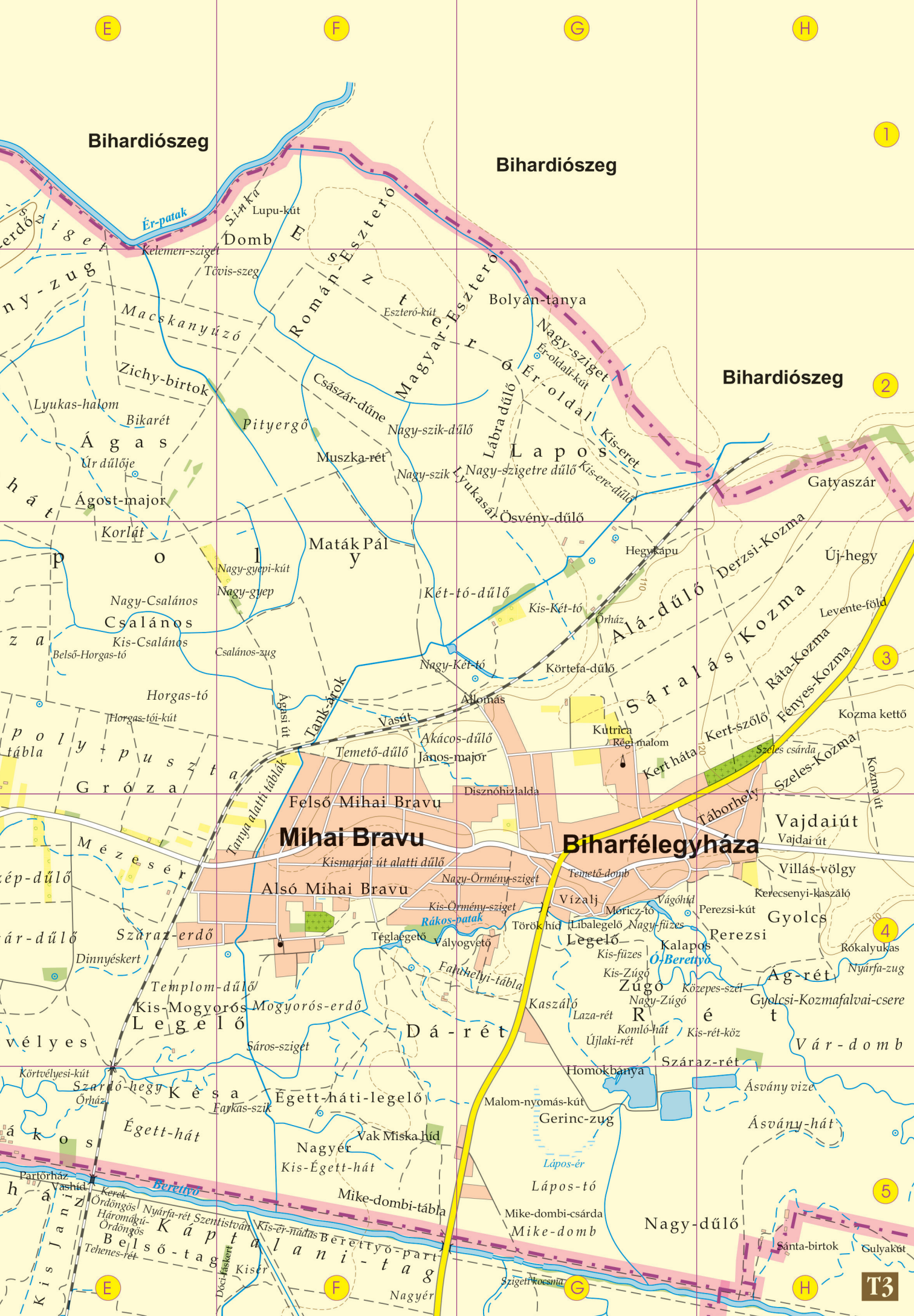

Jelmagyarázat

Szántó, Rét; Erdő	Autópálya
Gyümölcsös; Kert	Főútvonal
Beépített terület; Mocsár	Egyéb burkolt utak
Temető; Sportpálya	Burkolatlan utak
Kút; Víztorony, torony	Vasútvonal (állomással)

Cseke-rét	Élőnyelvi helynevek
Dél-kert	Történeti helynevek
Kösmő	Élőnyelvi víznevek
Dinnyés-ér	Történeti víznevek

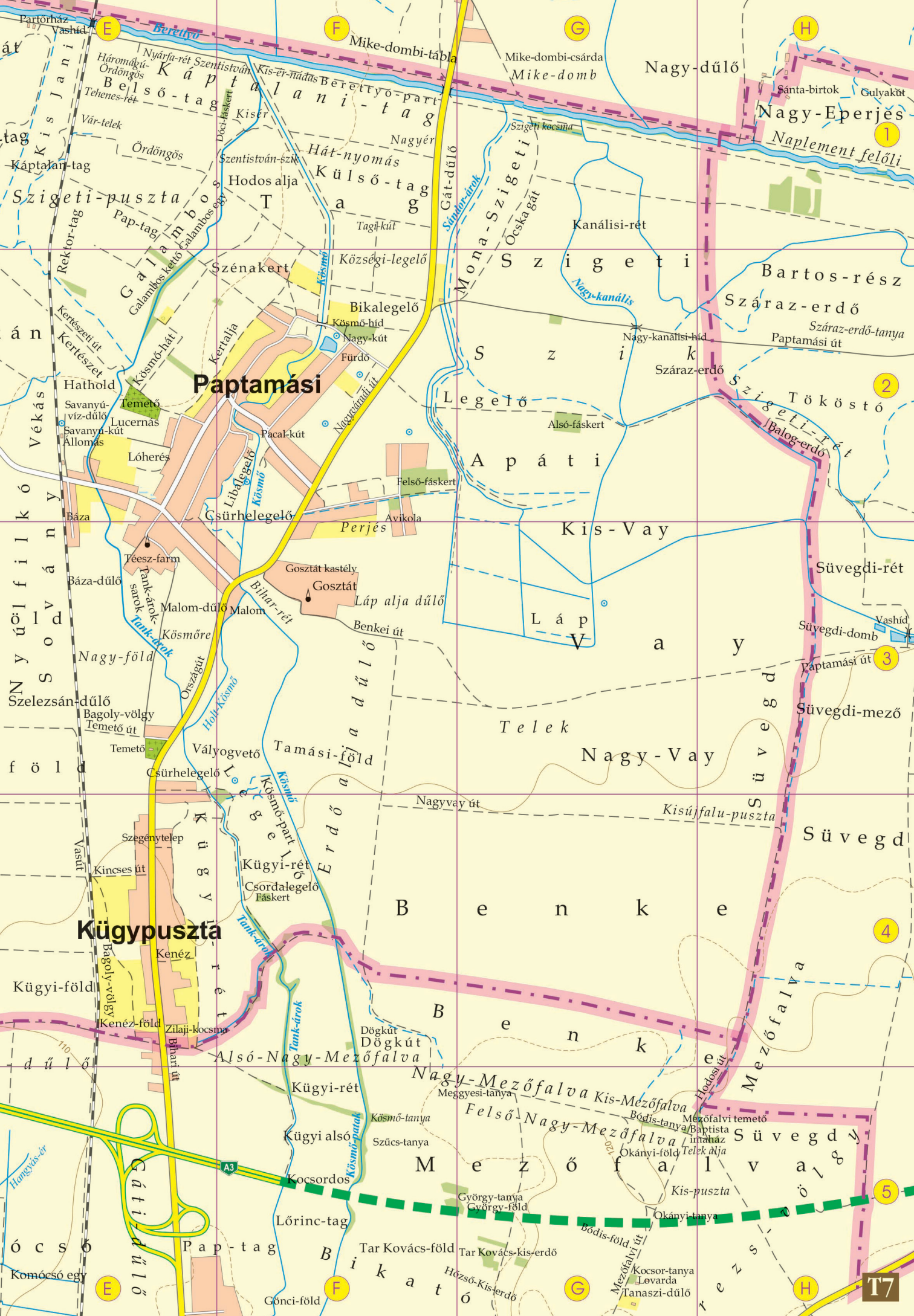

A
B
C
D
1
2
3
4
5
Bihardiószeg
Magyarország
Ér-patak
Fehér-tóhát
Roska-föld
Káposztás-sziget
Rózsa
Káposztás
Gyomai-kút
Föveny-halom
Kis-Ilvány
Nagy-Ilvány
Ingovány-kút
Ingovány
Gyomai-ér
Strázsa-kút
Bitófa-dűlő
Strázsa
Lucernás
Sovány
Mester-kút
Rakottyás
Rakottyás-kút
Zichy-tanya
József-major
Kerekegyháza
Piket
Zsinór út
Felső Gya
Szik
Ludas-tó
Szik-kút
Kismarjai út
Zsinór úti
Dobogó
Filektói-rét
Fülektó-major
Bodnár Imre-dűlő
Magyesi-tanya
Fülöptó
Országúti-tábla
Jakó-dűlő
Ludas-tó-oldal
Patkó
Lápos-tón belül
Kondásház
Pelbárthídi-tábla
Villás-gödri-ér
Kondásházi-erdő
Ludas-tó
Ludas-tó-oldal
Villás-gödör
Körtvélyes
Berettyó
Berecki-dűlő
Rác Lajos-dűlő
Gyapolyi gátőrház
Túl a Berettyón
Somos-domb
Szil-erdő
Kertész-dűlő
Faskert
Zsidó-föld
Fűzes
Weisz
Gyapoly
Szentlélek-sziget
Ó-Berettyó
Sziget-erdő
Rét
Oprics-dűlő
Magyar temető
Oprics híd
Berettyó
Kertészet
Legelő
Téglás
László tér
Kastély-kút
Kastély
Román temető
Ó- és Új-Berettyó-köz
Gálbory-dűlő
Gálbory-kastély
Szomjú-hát
Marjai-föld
Nagy-szilfa
Bigecs
Örmény
Kaszálók dűlője
Csordakút
Gát-erdő
Bojica
Csűrhelegelő
Ócska-Berettyó
Tiló
Rigó-kastély
Gyűrűs
Farkasfa
Palp-tag
Nyüved
Kis-legelő
Nagy Lajos-tag
Németh Lajos-dűlő
Kis-szilfa
Pelbárthida
Tó
T2

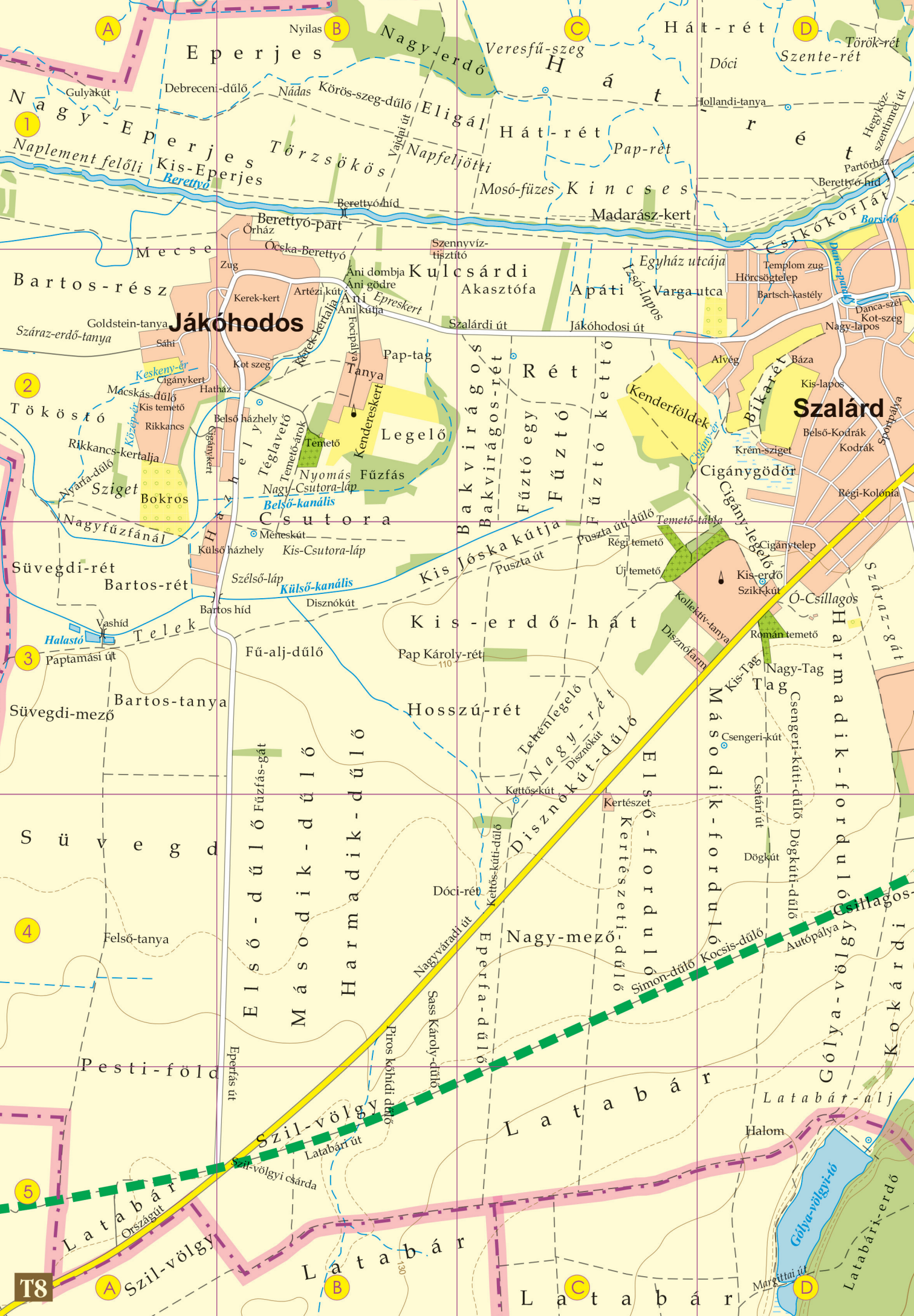

E
F
G
H
1
2
3
4
5
Bihardiószeg
Bihardiószeg
Bihardiószeg
Ér-patak
Lupu-kút
Domb
Kelemen-sziget
Tövis-szeg
Román-Eszteró
Magyar-Eszteró
Eszteró-kút
Bolyán-tanya
Nagy-sziget
Ér-oldali-kút
Ér-oldal
Macskanyúzó
Zichy-birtok
Lyukas-halom
Bikarét
Pityergő
Császár-dűne
Nagy-szik-dűlő
Muszka-rét
Nagy-szik
Lyukasal
Lábra dűlő
Nagy-szigetre dűlő
Kis-ere
Kis-ere-dűlő
Lapos
Ágas
Úr dűlője
Ágost-major
Korlát
Ösvény-dűlő
Gatyaszár
Maták Pál
Nagy-gyepi-kút
Nagy-gyep
Két-tó-dűlő
Kis-Két-tó
Hegykápu
Derzsi-Kozma
Új-hegy
Alá-dűlő
Sáraláskozma
Levente-föld
Ráta-Kozma
Fényes-Kozma
Nagy-Csalános
Csalános
Kis-Csalános
Belső-Horgas-tó
Csalános-zug
Nagy-Két-tó
Körtefa-dűlő
Állomás
Horgas-tó
Horgas-tói-kút
Agási út
Tank-árok
Vasút
Akácos-dűlő
Temető-dűlő
János-major
Kutrica
Régi-malom
Kert-szőlő
Kert háta
Szeles csárda
Szeles-Kozma
Kozma kettő
Kozma út
Tanya alatti táblák
Disznóhizlalda
Felső-Mihai Bravu
Mihai Bravu
Biharfélegyháza
Táborhely
Vajdaiút
Vajdai út
Kismarjai út alatti dűlő
Temető-domb
Villás-völgy
Alsó Mihai Bravu
Nagy-Örmény-sziget
Kis-Örmény-sziget
Rákos-patak
Vízalj
Vágóhíd
Móricz-tó
Perezsi-kút
Kerecsenyi-kaszáló
Gyolcs
Török híd
Libalegelő
Nagy-füzes
Téglaégető
Vályogvető
Legelő
Perezsi
Kalapos
Kis-füzes
Ó-Berettyó
Rókalyukas
Nyárfa-zug
Dinnyéskert
Száraz-erdő
Templom-dűlő
Fahrhelyi-tábla
Kis-Zugó
Zugó
Ág-rét
Közepes-szél
Gyolcsi-Kozmafalvai-csere
Kis-Mogyorós
Mogyorós-erdő
Kaszáló
Laza-rét
Nagy-Zugó
Rét
Komló-hát
Kis-rét-köz
Újlaki-rét
Vár-domb
Dá-rét
Sáros-sziget
Száraz-rét
Homokbánya
Körtvélyesi-kút
Szárdó-hegy
Őrház
Kés a
Égett-háti-legelő
Faykas-szik
Malom-nyomás-kút
Ásvány vize
Gerinc-zug
Ásvány-hát
Égett-hát
Vak Miska híd
Nagyér
Kis-Égett-hát
Lápos-ér
Lápos-tó
Partőrház
Vashíd
Berettyó
Kerek Ördöngös
Nyárfa-rét
Szentistván
Kis-ér-nádas
Háromágú-Ördöngös
Mike-dombi-tábla
Mike-dombi-csárda
Mike-domb
Nagy-dűlő
Sánta-birtok
Gulyakút
Tehenes-rét
Kaptalani-tag
Belső-tag
Berettyó-part
Kisér
Szigeti kocsma
Nagyér
T3

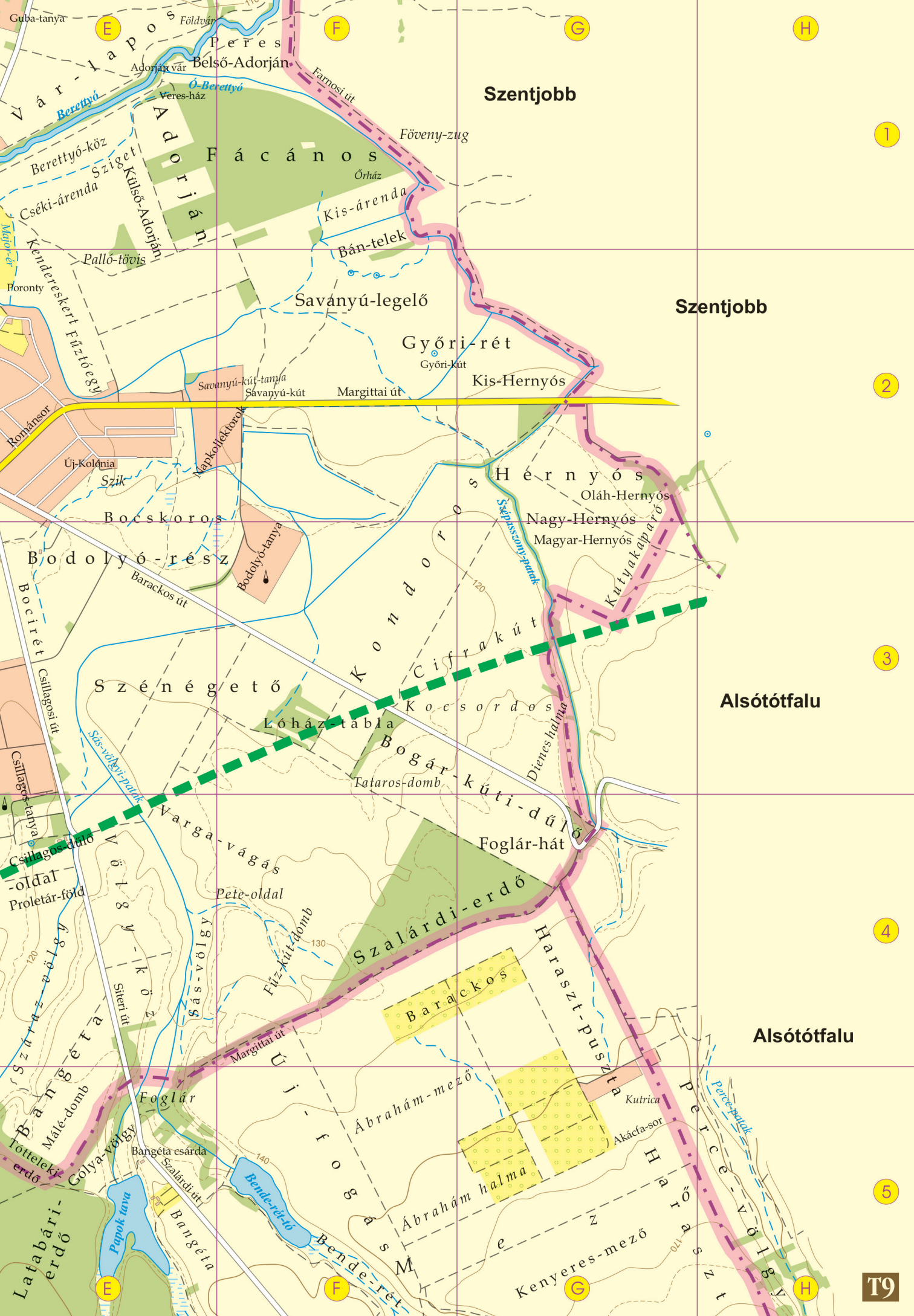

A
B
C
D
1
2
3
4
5
Bihardiószeg
Bihardiószeg
Bihardiószeg
Gatyaszár
Jankai-hegy
Új-hegy
Levente-föld
Bánom-hegy
Moslékos
Mezsgye
Bigecs
Sós-part
Bartus-föld
Bartus-kút
Bartus-pince
Hármas-határ
Hármas-határ-kút
Diószegi-erdő
Hilinger-erdő
Barackos
Pallai három
Pallai egy
Pallai kettő
Pallai-kút
Pallai-pince
Mál-hegy
Sut
Szőrös-tag
Szőrös akácos út
Kis-mező
Kozmatanya
Pallai Szőlőhegy
Elek-pince
Kanföld
Békési-tag
Kozma kettő
Telek-föld
Kozma egy
Kozma
Kozma út
Egyházi-föld
Telek-föld
Belső-tag
Mál
Zsurka-tető
Vágott alja
Öreg-hegy
Kulin
Kulin-völgy
Kulin-erdő
Somos
Somos-oldal
Diószegi-útfél
Diószegi út
Vajdai-föld
Csordakút
Tizenegyfa
Pálinkafőző
Nagy-hegy
Szortáló
Kollektiva
Temető
Félegyházi út
Sós-dűlő
Új sor
Sós-kert
Kockás ház
Dögkút
Sárgaföldes-gödör
Gyolcs-part
Rókalyukas
Iperjesi út
Biharvajda
Kormány
Hodosi-hegy
Felső-erdő
Akasztófa-domb
Békástó
Pete-völgy
Halastó
Hatház
Vágóhíd
Csállai alja
Akasztófa-domb
Beck-tanya
Csiszár-tanya
Farkas útja
Akasztófa-domb-oldal
Nyárfa-zug
Kozma-erdő
Gyolcsi-Kozmafalvai-csere
Legelő
Túlsófaluvég
Szentimrei út
Bimbó-rét
Siratós
Vajdai út
Erse rétje
Közepes-ér
Alsó-ér
Kanális
Tóth-kert
Sziget
Vár-domb
Nagy-rét
Tanya
Alsó-rét-tagbirtok
Beck-föld
Szalárdi-rét
Alsó-erdő
Hodosi út
Falu alatti dűlő
Nagy-rét-tagbirtok
Hát-rét
Vajdai-rét
Domb-rét
Eperjes
Hodosi-rét
Sirató
Lányvár
Póci-kaszáló
Nyilas
Nagy-erdő
Veresfű-szeg
Hát-rét
Török-rét
Szente-rét
Eperjes
Dóci
Gulyakút
Debreceni-dűlő
Nádas
Kőrös-szeg-dűlő
Eligál
Hollandi-tanya
Vajdai út
T4

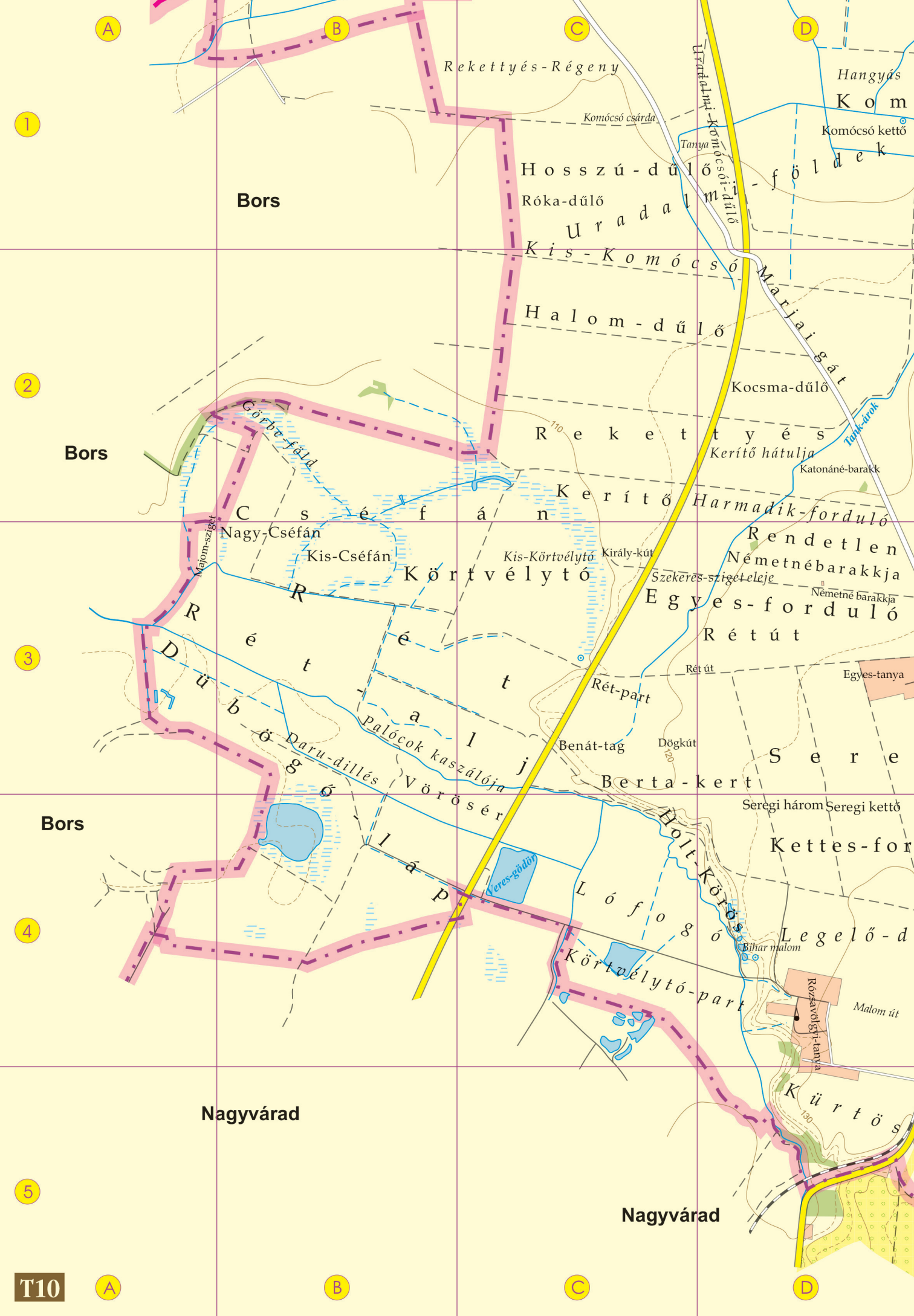

E
F
G
H
1
2
3
4
5
Bihardiószeg
Hármas-határ
Cipó-föld
Szentjobb
Hideg-lő-alja
Csókás-völgy
Kövesmál
Deményes
Bodonoskút
Nádasó
Kétkerek-kurtág
Szomjú-hát
Aranyos-oldal
Nagy-Görbekút
Kis-Görbekút
Cirma
Cirma-erdő
Kétágú-parlag
Gánás
Kanál-völgy
Iholyás
Erdő alatti
Kurvák útja
Szentimrei-erdő
Gosztát-tó
Székelyhídi út
Szemünyes-völgy
Csorda-rét-gát
Benedek
Nyírlás
Cserépvető-kút
Barta-rét
Felső-Hangyás
Hangyás
Alsó-Hangyás
Új-hegy
Nagy-Nyárasi-völgy
Alsó-Gárdonkoppán
Felső-Gárdonkoppán
Szállás-szik
Bankér
Meggyesi-kút
Guba-tó
Kónya-völgy
Hosszú-mező
Nagy-Bocskai
Bocskai
Kis-Bocskai
Ür Zsigi-tanya
Bocskai bíd
Tőrös-erdő
Bőgő
Alsó-Kotyor
Szertüskert
Nagy-mál alja
Kotyor
Felső-Kotyor
Temető
Tóthegy
Régi temető
Csörgő-patak
Pálinkás-völgy
Málé-domb
Matkó
Blaga-tanya
Oláh Lajos tanyája
Felső-rét
Szentjobbi út
Fogási-patak
Bocskai-erdő alja
Szóvár-hegy
Kékes
Szóvár-hegy alja
Alsó-rét
Telek
Darvas
Csömpör
Tag
Első tag
Pincesor
Alszeg
Hegyközszentimre
Felszeg
Kertalja
Artézi kút
Disznófarm
Falualja
Szilárdi út
Vágóhíd
Cigány-rét
Cseke-rét
Középes-híd
Legelő
Libalegelő
Malom-rét
Kenderáztató
Túl a Berettyón
Guba-tanya
Földvár
Házhelyek
Kocsordos alja
Peres
Adorján vár
Belső-Adorján
Ó-Berettyó
Veres-ház
Farnosi út
Berettyó
Föveny-zug
T5

Pelbárthida
Nyüved
Magyarország
Magyarország
Bors
Kastély-kút
Ó- és Új-Berettyó-köz
Kertészet
Gálbory-kastély
Szomjú-ha
Kaszálók dűlője
Nagy-szilfa
Bigecs
Csordakút
Csürhelegelő
Örmény
Gát-erdő
Bojica
Ócska-Berettyó
Tiló
Gyűrűs
Farkasfa
Rigó-kastély
Pap-tag
Kis-legelő
Nagy Lajos-
Marjai-föld
Nemes Lajos-dűlő
Téglás
Kis-szilfa
Tó
Vályogvető
Csinos
Lucernás
Falu alatti dűlő
Urak tagja
Iskola-kút
Rét kettő
Szőlőskert
Pikét
Ártézi kút
Kenderföldek
Kerektó
Pap hídja
Leveles
Németi
Fasor
Nádas
Kollektíva
Temető
Ócska temető
Rét egy
Kösmő
Oprics-dűlő
Pelbárthídi-tag
Vár-telek
Kenderföld
Kollektíva
Szőlőskert
Pap-tag
Sástó
Csürhelegelő
Csordakút
Legelő
Dék
Blidár-dűlő
Vermes-dűlő
Kőzséglegelő
Csürhelegelő
Dékán
Első-dűlő
Marjai út
Farkas egy
Zanaga Kis-tag
Nagy Lajos-tag
Tót-völgy
Luka kettő
Hosszú-Csonka
Rövid-Csonka
Bondor-dűlő
Luka-dűlő
Tóth-völgy
Tamási-dűlő
Nagy-bokor-dűlő
Luka egyes
Gálbory-dűlő
Dögkút
Tamási f
Miron-dűlő
Kuruttyoló-kút
Második-forduló-dűlő
Kodrátos
Kuruttyoló
Kerítés-dűlő
Vajas-dűlő
Níluson túl
Gálbory-dűlő
Nyüvedi-föld
Ságó-kúti-dűlő
Níluson
Só út
Gálbory-tanya
Dögkút
Nílus
Nílusi út
Jegyző-
Borsi-föld
Blidár-dűlő
Nyúlfilkó
Folyás
Grám-tag
Folyási-kút
Domokos-föld
Fasor
Bihari-határ
Király-dűlő
Marjai-gát
Régeny
Régenyi-dűlő
Kenderföld
Gyékényes
Kert-láb
Jegyző-föld
Máté Elek dűlője
Máté Elek-sarok
Pelbárthidi-Régeny
Régeny-folyás
Nyárfa-dűlő
Rekettyés
Gyékényes-Régeny
Régeny-kenderes
Nyárfa
Autópálya
Folyás
Régeny
Rekettyés-Régeny
Hangyás
Komócsó csárda
Komócsó kettő
Tanya
T6

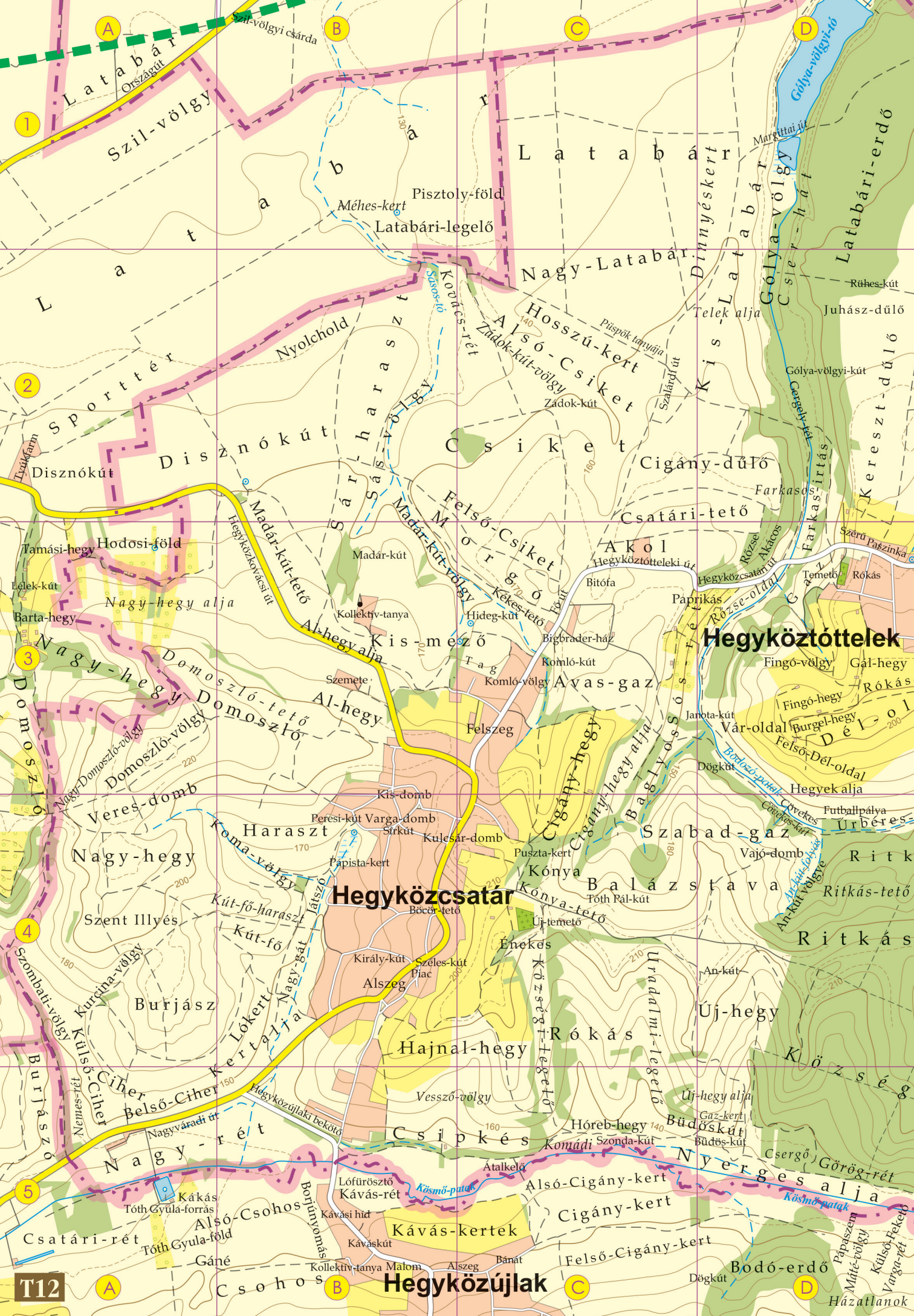

Paptamási
Kügypuszta
Kápta lani-tag
Belső-tag
Külső-tag
Hát-nyomás
Szigeti-puszta
Hodos alja
Szénakert
Bikalegelő
Hathold
Temető
Lóherés
Csürhelegelő
Kertalja
Kösmő-hát
Kösmő-híd
Nagy-kút
Fürdő
Községi-legelő
Kösmő
Nagyárok-út
Pácal-kút
Libalegelő
Felső-fáskert
Avikola
Perjés
Kis-Vay
Süvegdi-rét
Süvegdi-domb
Süvegdi-mező
Nagy-Vay
Telek
Láp alja dűlő
Gosztát kastély
Gosztát
Malom-dűlő
Malom
Kösmőre
Nagy-föld
Benkei út
Paptamási út
Nagyvay út
Kisújfalu-puszta
Süvegd
Szegénytelep
Kincses út
Kügyi-rét
Csordalegelő
Fáskert
Kenéz
Kenéz-föld
Zilaji-kocsma
Kügyi-föld
Bagoly-völgy
Temető út
Vályogvető
Tamási-föld
Erdő alja dűlő
Kösmő-part legelő
Tank-árok
Tank-sarok
Bihar-rét
Bihari út
Országút
Holt-Kösmő
Vasút
Szeleznán-dűlő
Alsó-Nagy-Mezőfalva
Nagy-Mezőfalva
Kis-Mezőfalva
Felső-Nagy-Mezőfalva
Mezőfalvi temető
Mezőfalva
Meggyesi-tanya
Bódis-tanya
Baptista imaház
Okányi-föld
Telek alja
Kis-puszta
Okányi-tanya
Bódis-föld út
Hodosi út
Kocsor-tanya
Lovarda
Tanaszi-dűlő
Kösmő-tanya
Szűcs-tanya
Kügyi alsó
Kocsordos
György-tanya
György-föld
Lőrinc-tag
Pap-tag
Tar Kovács-föld
Tar Kovács-kis-erdő
Hózső-Kis-erdő
Gönci-föld
Komócsó egy
Gátia dűlő
Hangyás-ér
Mona-Szigeti
Ócska gát
Gát-dűlő
Sándor-árok
Szigeti kocsma
Kanálisi-rét
Nagy-kanális
Nagy-kanálisi-híd
Szigeti Bartos-rész
Száraz-erdő
Száraz-erdő-tanya
Paptamási út
Szigeti Tököstó
Szigeti-rét
Balog-erdő
Alsó-fáskert
Legelő
Apáti
Szikik
Nagy-dűlő
Mike-dombi-tábla
Mike-dombi-csárda
Mike-domb
Sánta-birtok
Gulyakút
Nagy-Eperjes
Naplement felőli
Beretlyó
Beretlyó-part
Kis-ér-nádas
Nyárfa-rét
Szentistván
Háromágú-Ördöngös
Tehenes-rét
Vár-telek
Ördöngös
Szentistván-szik
Dóci-fáskert
Kiser
Tagi-kút
Kis Jani
Kápta lan-tag
Rektor-tag
Pap-tag
Calambos egy
Calambos kettő
Kertészeti út
Kertészet
Savanyú-víz-dűlő
Savanyú-kút
Állomás
Lucernás
Vékás
Báza
Báza-dűlő
Téesz-farm
Tank-árok-sarok
Vashíd
Partőrház
Vashíd
A3
110
120
E
F
G
H
1
2
3
4
5
T7

A
B
C
D
1
2
3
4
5
Jákóhodos
Szalárd
Nyilas
Eperjes
Nagy-erdő
Veresfű-szeg
Hát-rét
Dóci
Török-rét
Szente-rét
Gulyakút
Debreceni-dűlő
Nádas
Körös-szeg-dűlő
Eligál
Hollandi-tanya
Hegykőz-szentimrei út
Nagy-Eperjes
Törzsökös
Vajdai út
Napfeljötti
Naplement felőli Kis-Eperjes
Berettyó
Pap-rét
Partőrház
Berettyó-híd
Mosó-füzes
Kincses
Madarász-kert
Csókorát
Borsi-tó
Berettyó-part
Őrház
Mecse
Ócska-Berettyó
Szennyvíz-tisztító
Egyház utcája
Templom zug
Hörcsögtelep
Bartsch-kastély
Bartos-rész
Zug
Áni dombja
Áni gödre
Kulcsárdi
Akasztófa
Apáti
Varga-utca
Tsző-lapos
Danca-szél
Kot-szeg
Nagy-lapos
Kerek-kert
Artézi kút
Áni Epreskert
Áni kútja
Goldstein-tanya
Száraz-erdő-tanya
Kerek-kertalja
Focipálya
Szalárdi út
Jákóhodosi út
Sáhi
Pap-tag
Tanya
Alvég
Báza
Kis-lapos
Keskeny-ér
Kot szeg
Cigánykert
Hatház
Macskás-dűlő
Kis temető
Kenderföldek
Bikarét
Spotpálya
Tököstó
Közép-ér
Rikkancs
Belső házhely
Téglavető
Temető-árok
Temető
Kendereskert
Legelő
Rét
Bakvirágos
Bakvirágos-rét
Fűztő egy
Fűztő kettő
Belső-Kodrák
Kodrák
Krém-sziget
Cigány-ér
Cigánygödör
Cigány-legelő
Rikkancs-kertalja
Házhely
Nyomás
Fűzfás
Nagy-Csutora-láp
Belső-kanális
Sziget
Bokros
Ajvarfa-dűlő
Nagyfűzfánál
Csutora
Mészeskút
Külső házhely
Kis-Csutora-láp
Kis Jóska kútja
Fűztő utca-dűlő
Temető-tábla
Régi temető
Cigánytelep
Régi-Kolónia
Süvegdi-rét
Bartos-rét
Szélső-láp
Külső-kanális
Disznókút
Puszta út
Új temető
Kis-erdő
Szikes-kút
Ó-Csillagos
Bartos híd
Vashíd
Halastó
Telek
Kis-erdő-hát
Kollektív-tanya
Disznófarm
Román temető
Harmadik-fordulóvonal
Szarvas-gát
Paptamási út
Fű-alj-dűlő
Pap Károly-rét
110
Nagy-Tag
Kis-Tag
Tag
Bartos-tanya
Süvegdi-mező
Hosszú-rét
Tehénlegelő
Nagy-rét
Disznókút
Második-fordulóvonal
Csengeri-kút
Csengeri-kúti-dűlő
Kettős-kút
Kertészet
Kettős-kúti-dűlő
Kertészeti-dűlő
Első-fordulóvonal
Csatári út
Dögkút
Dögkúti-dűlő
Süvegd
Első-dűlő
Fűzfás-gát
Második-dűlő
Harmadik-dűlő
Dóci-rét
Nagyváradi út
Perjfa-dűlő
Nagy-mező
Simon-dűlő
Kocsis-dűlő
Autópálya
Csillagos-völgy
Felső-tanya
Pesti-föld
Eperfás út
Piros kőhídi dűlő
Sass Károly-dűlő
Latabár
Latabár-alj
Kokárdi
Halom
Szil-völgy
Latabári út
Szil-völgyi csárda
Országút
Gólya-völgyi-tó
Latabári-erdő
Margittai út
130
T8

Guba-tanya
Földvár
Peres
Belső-Adorján
Adorjan vár
Ó-Berettyó
Veres-ház
Berettyó
Vár-lapos
Szentjobb
Farnosi út
Föveny-zug
Őrház
Berettyó-köz
Cséki-árenda
Sziget
Külső-Adorján
Adorján
Fácános
Kis-árenda
Bán-telek
Major-ér
Kendereskert Fűztőegy
Palló-tövis
Boronty
Savanyú-legelő
Szentjobb
Győri-rét
Győri-kút
Savanyú-kút-tanya
Savanyú-kút
Margittai út
Kis-Hernyós
Románsor
Napkollektorok
Új-Kolónia
Szik
Bocskoros
Hernyós
Oláh-Hernyós
Nagy-Hernyós
Magyar-Hernyós
Kondoros
Kutyakaparó
Bodolyó-rész
Bodolyó-tanya
Barackos út
Bocirét
Csillagosi út
Cifra-kút
Kocsordos
Szénégető
Lóház-tábla
Bogár-kúti-dűlő
Tataros-domb
Dienes halma
Alsótótfalu
Csillagos-tanya
Csillagos-dűlő
Sós-völgyi-patak
Varga-vágás
Foglár-hát
Proletár-föld
Pete-oldal
Szalárdi-erdő
Fűz-kút-domb
Harasztpuszta
Barackos
Siteri út
Margittai út
Új-fogas
Ábrahám-mező
Kutrica
Akácfa-sor
Ábrahám halma
Mező
Harasztos
Perce-völgy
Perce-patak
Bangéta
Foglár
Máté-domb
Gólya-völgy
Bangéta csárda
Szalárdi út
Bende-rét-tó
Papok tava
Latabári-erdő
Kenyeres-mező
T9

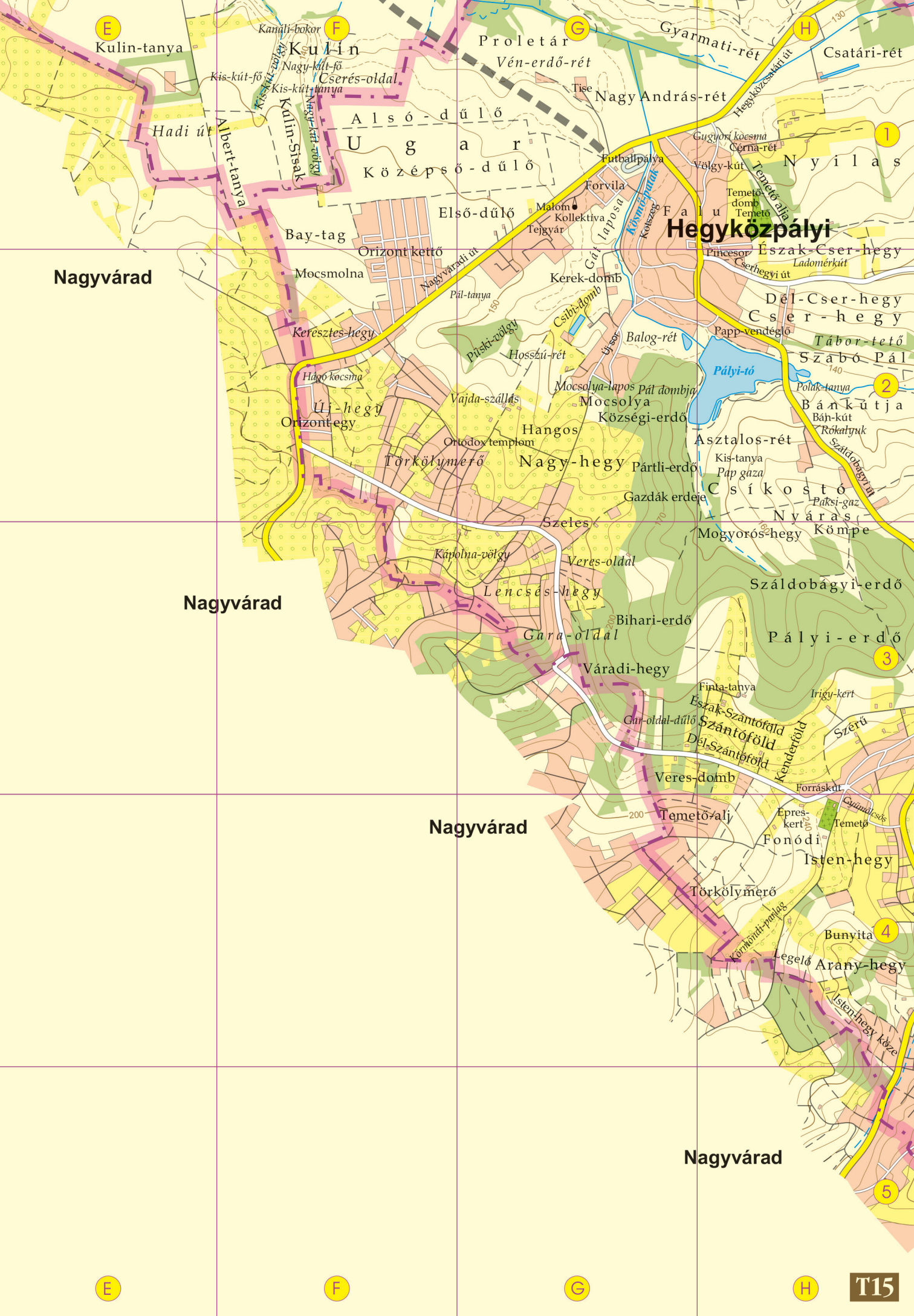

A
B
C
D
1
2
3
4
5
Rekettyés-Régeny
Komócsó csárda
Tanya
Hosszú-dűlő
Bors
Róka-dűlő
Uradalmi földek
Kis-Komócsó
Uradalmi-Komócsói-dűlő
Hangyás
Komócsó kettő
Halom-dűlő
Kocsma-dűlő
Marjai gát
Rekettyés
Kerítő hátulja
Tank-árok
Katonáné-barakk
Görbe-föld
Bors
Cséfán
Kerítő Harmadik-forduló
Nagy-Cséfán
Majom-sziget
Kis-Cséfán
Kis-Körtvélytó
Király-kút
Körtvélytó
Szekeres-sziget-eleje
Rendetlen
Németnébarakkja
Németné barakkja
Egyes-forduló
Rét
Rét út
Rét út
Egyes-tanya
Rét-part
Dübögő-lapos
Palócok kaszálója
Daru-dillés
Vörösér
Benát-tag
Dögkút
Sere
Berta-kert
Seregi három
Seregi kettő
Bors
Holt-Körös
Kettes-for
Veres-gödör
Lófogó
Legelő-d
Bihar malom
Körtvélytó-part
Rózsavölgyi-tanya
Malom út
Nagyvárad
Kürtös
Nagyvárad
T10

Hangyás-ér
Kocsordos
Mezőfalva
Kis-puszta
György-tanya
György-föld
Okányi-tanya
Bódis-föld út
Mezőfalvi út
Lőrinc-tag
Pap-tag
Tar Kovács-föld
Tar Kovács-kis-erdő
Komócsó egy
Bikató
Hízső-Kis-erdő
Ertsey-dűlő
Kocsor-tanya
Lovarda
Tanaszi-dűlő
Tanaszi-ház
Kerezsi-dűlő
Gönci-föld
Téglagyár
Tyúkház-dűlő
Magnólia
Hegedűs-földek
Szőke-part
Konta-tag
Kis-erdő
Szalárdi út
Párt-ferma
Futballpálya-dűlő
Fülöptó
Birkahodály
Kis kút lapos
Pap-tag
Felföldi-tag
Országúti-dűlő
Sánc
Futballpálya
Kösmő-szakadék
Kormányos
Kettes-tanya
Tank-árok
Posta-dűlő
Csordakút
Nagy Vince-dűlő
Leány vár
Földvár
Rét-árok
Nagy-Szép-domb
Rét-árok-fő
Zathurecky-föld
Kertalja
Fűzfás-dűlő
Aprózár
Fűzfás-lapos
Hegyközkovácsi
Kerek-domb
Legelő
Irigy-kerti-kaszáló
Ártézi kút
Malom
Kis-Szép-domb
Irigy-kert
Szemete
Kollektíva-tanya
Hegyközcsatári út
Forvila
Baptista temető
Rostás-dűlő
Temető
Csatári-oldal
Disznókút
Tyúkfarm
Sportterem
Pincegödör
Kovácsi-kút
Temető-föld
Villanytelep
Vályogvető
Csonka-dűlő
Tollas-dűlő
Bihari-dinnyék
Csontos-tó
Hegyközkovácsi út
Hácskó
Forduló
Állomás-dűlő
Temető-dűlő
Állomás
Temető
Halastó
Kösmő-hídja
Hegykapu
Hegy-gyepű
Kerek-föld
Gönci-föld
Tamási-hegy
Mélyút
Dinnyés
Csidor
Cigánysor
Kis-Sötét-ág
Nagy-Sötétág
Lélek-kút
Dinnyés kapu
Sötét-ág
Dögkút
Barta-hegy
Ó. Nagy-föld
Unitárius temető
Tekerős-kút
Bodon-pece
Bodon
Simándi szállás
Kis-Sötét-ág
Domoszló
Szemete
Homokgödör
Csorgókút
Kis-erdő
Domoszlói-hegy
Cinege-dűlő
Nyárfás
Bihar
Palló sor
Malom
Ór-hegy
Ór-hegy-tető
Seregi egy
Cinke-kút
Cinke-tető
Nagy-Sötét-ág
Nyáras
Nyáras-tető
Szőlőhegy
Iklód
Kisasszony
Szent Illyés
Amerikás Kovács-féle-erdő
Csacsi-puszta
Közös-pusztai-pece
Városi-pece
Csordakút
Hőzse-tanya
Somlyó
Benc-kút
Szénégető
Hegyaljája
Burjásza
Burjász-oldal
Szombati-völgy
Hosszú-földek
Bán-ház-lapos
Kösmő
Hegyaljai út
Kuki-tag
Külső-Ciher
Kulin-völgy
Rókalyuk
Pólyász
Nagy-Pólyás
Kis-Pólyás
Hágó-völgy
Hágó út
Lakatos-tag
Szénbánya
Pályi-gat
Bihari út
Irtás
Bernát
Vén-erdő
Kis-Hágó
Hágó
Kis-völgy
Kanális-bokor
Új-Kösmő
Kösmő-patak
Kulin-tanya
Kulin
Proletár
Gyarmati-rét
Nagyvárad
Nagy-kút-fő
Vén-erdő-rét
Kis-kút-fő
Cserés-oldal
Tise
Kis-kút tanya
Nagy András-rét
Alsó-dűlő
Hegyközcsatári út
T11

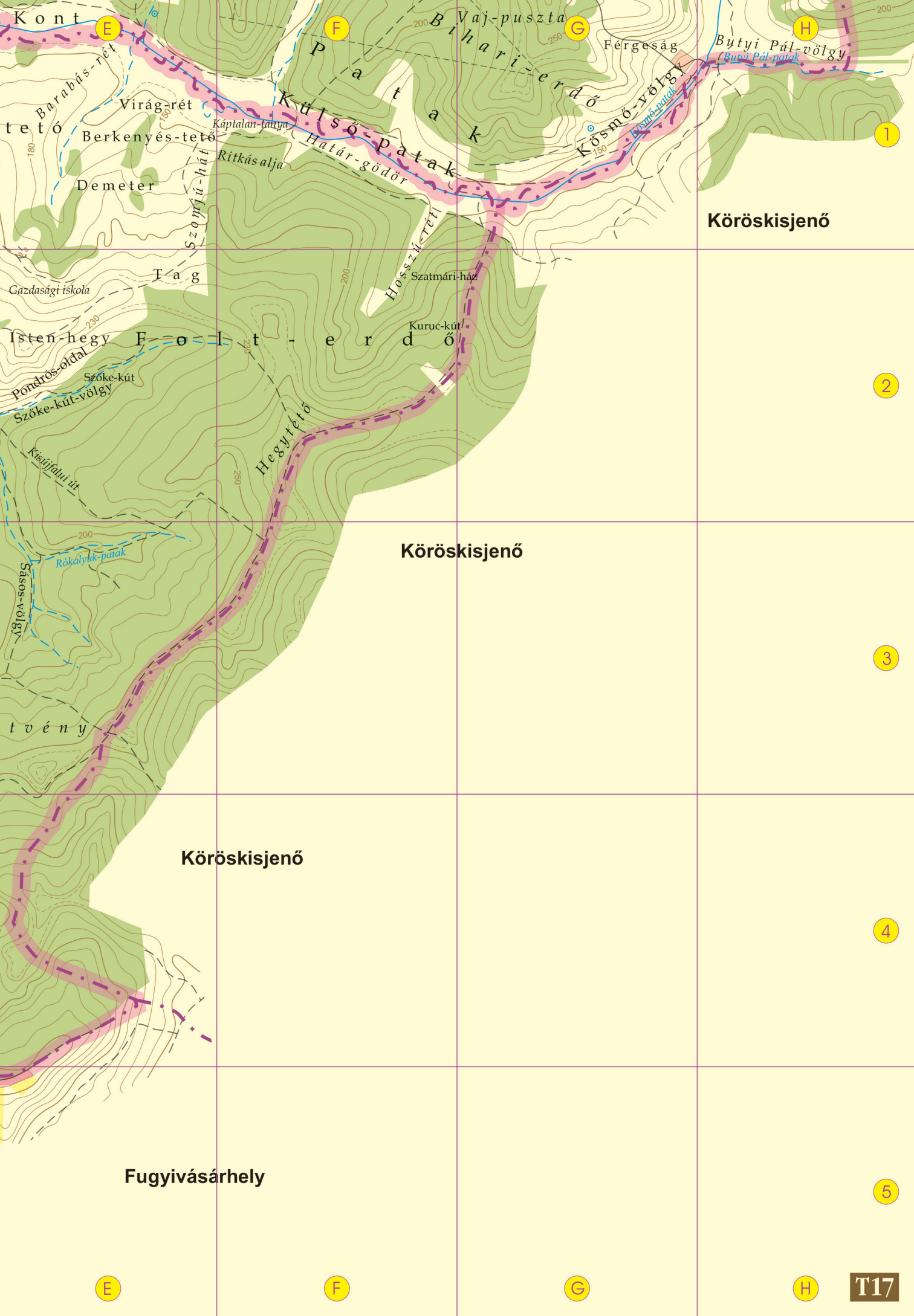

Hegyközcsatár
Hegyközújlak
Hegyköztöttelek
Latabár
Szil-völgy
Országút
Szil-völgyi csárda
Pisztoly-föld
Méhes-kert
Latabári-legelő
Nagy-Latabár
Kis-Latabár
Dinnyéskert
Gólya-völgy
Gólya-völgyi-tó
Latabári-erdő
Margittai út
Rühes-kút
Juhász-dűlő
Telek alja
Hosszú-kert
Alsó-Csiket
Püspök tanyája
Szalárdi út
Zádok-kút-völgy
Zádok-kút
Gólya-völgyi-kút
Gergely-ret
Kereszt-dűlő
Sporttér
Nyolchold
Disznókút
Tyúkfarm
Csiket
Cigány-dűlő
Farkasos
Farkas-irtás
Csatári-tető
Sár-hasznát
Sásos-völgy
Sásos-tó
Kovács-rét
Felső-Csiket
Mórgó
Madár-kút-völgy
Madár-kút-tető
Hegyközkovácsi út
Madár-kút
Akol
Hegyköztötteleki út
Rózse
Akácos
Szerű Pászinka
Temető
Rókás
Hegyközcsatári út
Bitófa
Paprikás
Rózse-oldal
Gáz
Tamási-hegy
Hodosi-föld
Lélek-kút
Barta-hegy
Nagy-hegy alja
Kollektív-tanya
Hideg-kút
Kékes-tető
Fő út
Kis-mező
Trag
Bigbrader-ház
Komló-kút
Komló-völgy
Avas-gaz
Fingó-völgy
Gál-hegy
Fingó-hegy
Nagy-hegy
Domoszló
Domoszló-tető
Al-hegy
Al-hegy alja
Szemete
Felszeg
Janota-kút
Vár-oldal
Burgel-hegy
Dél-oldal
Felső-Dél-oldal
Bodozó-patak
Dögkút
Hegyek alja
Futballpálya
Cövekes
Cövekes-kút
Úrbéres-
Domoszló-völgy
Nagy-Domoszló-völgy
Veres-domb
Kis-domb
Peresi-kút
Varga-domb
Sírkút
Kulcsár-domb
Haraszt
Koma-völgy
Cigány-hegy
Cigány-hegy alja
Bagi-vosós-rét
Szabad-gaz
Vajó-domb
Ritk
Papista-kert
Pusztakert
Kónya
Kónya-tető
Tóth Pál-kút
Balázstava
Ritkás-tető
Ritkás
Szent Illyés
Kút-fő-Haraszt
Kút-fő
Böcör-tető
Új-temető
Ének-kert
Ének-kút
An-kút-völgye
Kurcina-völgy
Szombati-völgy
Király-kút
Széles-kút
Piac
Alszeg
An-kút
Burjász
Külső-Ciher
Belső-Ciher
Lókert
Kert alja
Nagy-gát
Úradalmi-legelő
Új-hegy
Hajnal-hegy
Rókás
Községi-legelő
Vessző-völgy
Hegyközújlaki bekötő
Nagyváradi út
Nemes-rét
Nagy-rét
Csipkés
Hóreb-hegy
Komádi
Szonda-kút
Budöskút
Budös-kút
Új-hegy alja
Gáz-kert
Átalkelő
Csergő
Görög-rét
Nyergesalja
Lófürösztő
Kávás-rét
Kösmő-patak
Alsó-Cigány-kert
Cigány-kert
Kávás
Tóth Gyula-forrás
Kávási híd
Kávás-kertek
Alsó-Csohos
Borjúnyomás
Csatári-rét
Tóth Gyula-föld
Kávászkút
Gáné
Kollektív-tanya
Malom
Alszeg
Bánát
Csohos
Felső-Cigány-kert
Bodó-erdő
Dögkút
Papaszem
Máté-völgy
Külső-Fekető
Varga-rét
Házatlanok
T12

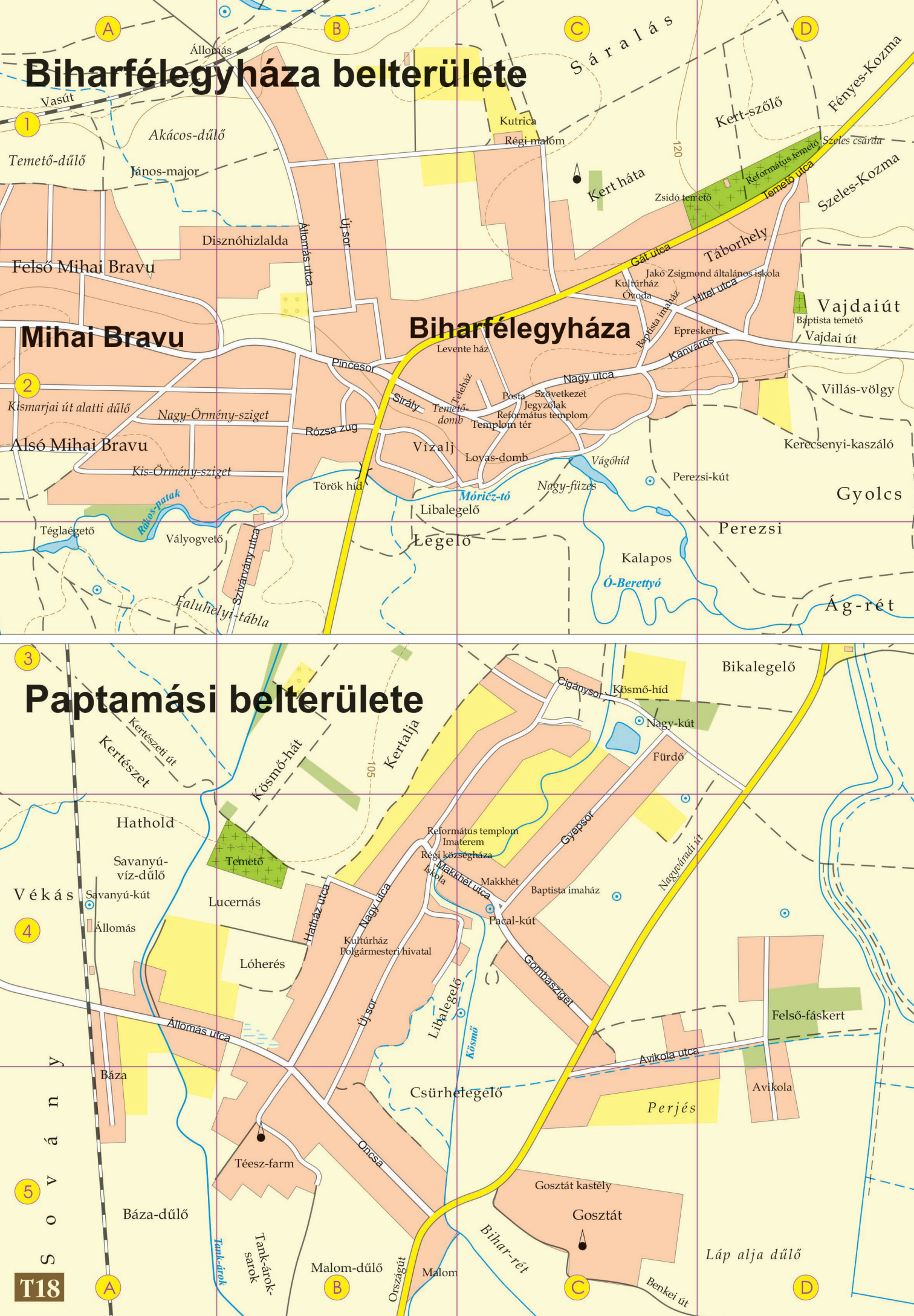

Alsótótfalu
Siter
Köröskisjenő
T13
E
F
G
H
1
2
3
4
5
Ábrahám halma
Kenyeres-mező
Belső-Harasztos
Külső-Harasztos
Perce-völgy
Fekete-tó laposa
Kerek-domb
Legyes
Páskom
Kis-hegy
Puszta-rét
Hát útrét
Lác-tető
Lác-gaz
Piski-rét
Bagoly-kert-tető
Kert vége
Szigeti lácdomb
Sitervölgyi út
Rákotya-patak
Bodonkút
Tót-rét
Temető
Kenderes
Dió-mező
Cser-oldal
Cser-rét
Cser-hát
Cser-völgy
Cser-rét-kút
Szalárdi út
Keresztút
Doma-rét
Ciher
Csápé
Vágás-kút
Vágáskút
Bikakút-oldal
Bikakút
Bikakút-kút
Tanya
Kétház
Siteri út
Hegyköztötteleki út
Mária-kút
Pap völgye
Bikakúti-erdő
Dinyiszka
Alsó-dűlő
Alsó-Gorza
Felső-Gorza
Gyertyános
Bikarét
Dudás-zug
Vápa-zug
Baumann-zug
Nyílás
Tót-erdő
Tatár-domb
Tatár-dűlő
Latabári-erdő
Papok tava
Bende-rét-tó
Bende-rét
Kanesa-patak
Bangéta
Szalárdi út
Kis-mező
Cser-rét-patak
Új-kút
Szilágyi-rét
Telek-hegy
Telek-hegy útja
Telek alja
Kancsa
Kancsa hátulja
Kancsa útja
Cseresznyés
Cseresznyés
Mahler-birtok
Templomkert
Hevesi-tag
Pálinkafőző
Agancsos út
Márton-kút
Felső-hegy
Tag
Árnyék-rét
Erős-patak
Tagi-erdő
Tardi
Kócs-tag
Varga-tag
Szeles alja
Szeles
Felső-Fövenyes
Fövenyes
Alsó-Fövenyes
Muzsda-hegy
Kócstavar
Kutyatelep
Erős-oldal
Szál-halom-gaz
Szál-halom
Legelő
Kancsa-part
Délhegyi út
Saskút-rét-patak
Sas-kút-rét
Kis-kút
Csepegő-zug
Dél-hegy
Kelemen-tag
Kétkút
Láz
Sas-kút
Báhor-zug
Bikakút
Fehér-rét
Sárgyó-rét
Zavinyica
Bodozó-patak
Szőlő alja
Radi út
Alsó-Dél-oldal
Dél-oldal
Új-hegy
Földek
Község-erdő
Kelemen-pad
Cinkelyuk
Helység rétje
Köles-tarló
Farkasverem
Kis-hátalja
Kis-hát
Hát út
Bükk-hegyi-erdő
Bükk-hegyi-erdő
Vaj-patak
Kapocsán-patak
Kövesdomb
Férgesség-völgy
Férgesség
Bükki-erdő
Kis-Veres-haraszt
Nagy-Veres-haraszt
Veres-haraszt
Vaj-puszta
Macska-domb
Bytyi Pál-völgy
Bytyi Pál-patak
Ágoston-völgye
Ágoston-tető
Ágoston-kút
Plébánia
Siteri ösvény
Gige-tető
Kont
Kont alja
Barabás-rét
Virág-rét
Belső-patak
Patak

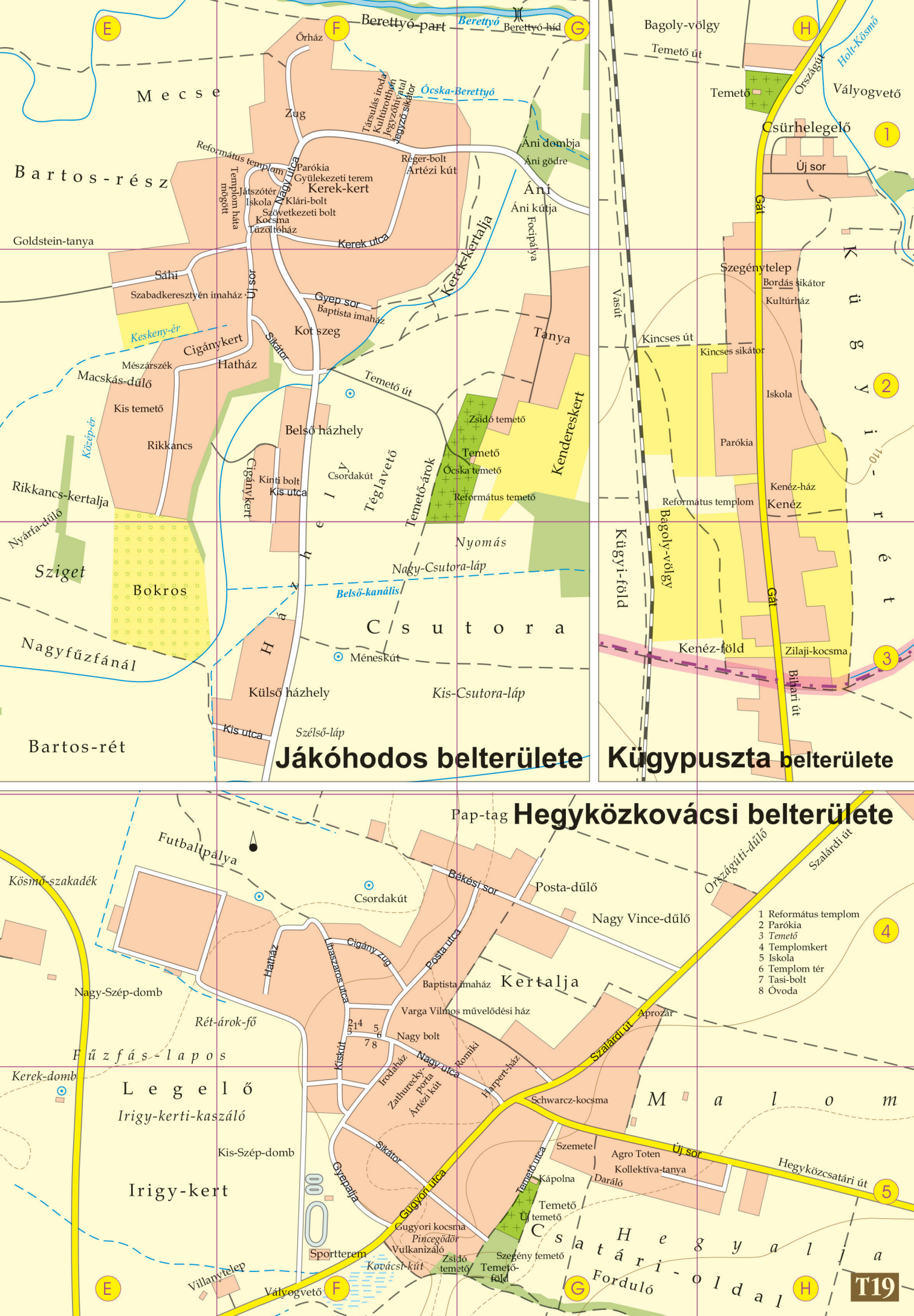

A
B
C
D
1
2
3
4
5
Alsótótfalu
Alsótótfalu
Alsótótfalu
Alsótótfalu
Köröskisjenő
Köröskisjenő
Sitervölgy
Percevölgy
Lacerdő
Szigetlacerdő
Bágoly-kert-tető
Sitervölgyi út
Rakottya-patak
Felső-hegy
Felső-hegy-tető
Erős-patak
Törökhalál
Irtás-oldal
Erős-oldal
Kutyatelep
Rózsás-erdő
Siteri út
Csutila-kút
Bustyán-hegy
Puszta-hegy
Közlegelő
Öreg-hegy
Borszegi út
Erdélyipatakja
Erdélyi-patak
Perec-oldal
Hát út
Bükk-hegy
Bükkös
Bükkös
Bükkös
Új-hegy
Csutipatak
Kapocsán-völgy
Közlegelő
Régifalu-dűlő
Völgy-fő
Dudu-völgy
Vaj-patak
Kapocsán-patak
Abroncsos
Fergesúg-völgy
Köves-domb
Bytyi Pál-völgy
Bytyi Pál-patak
T14

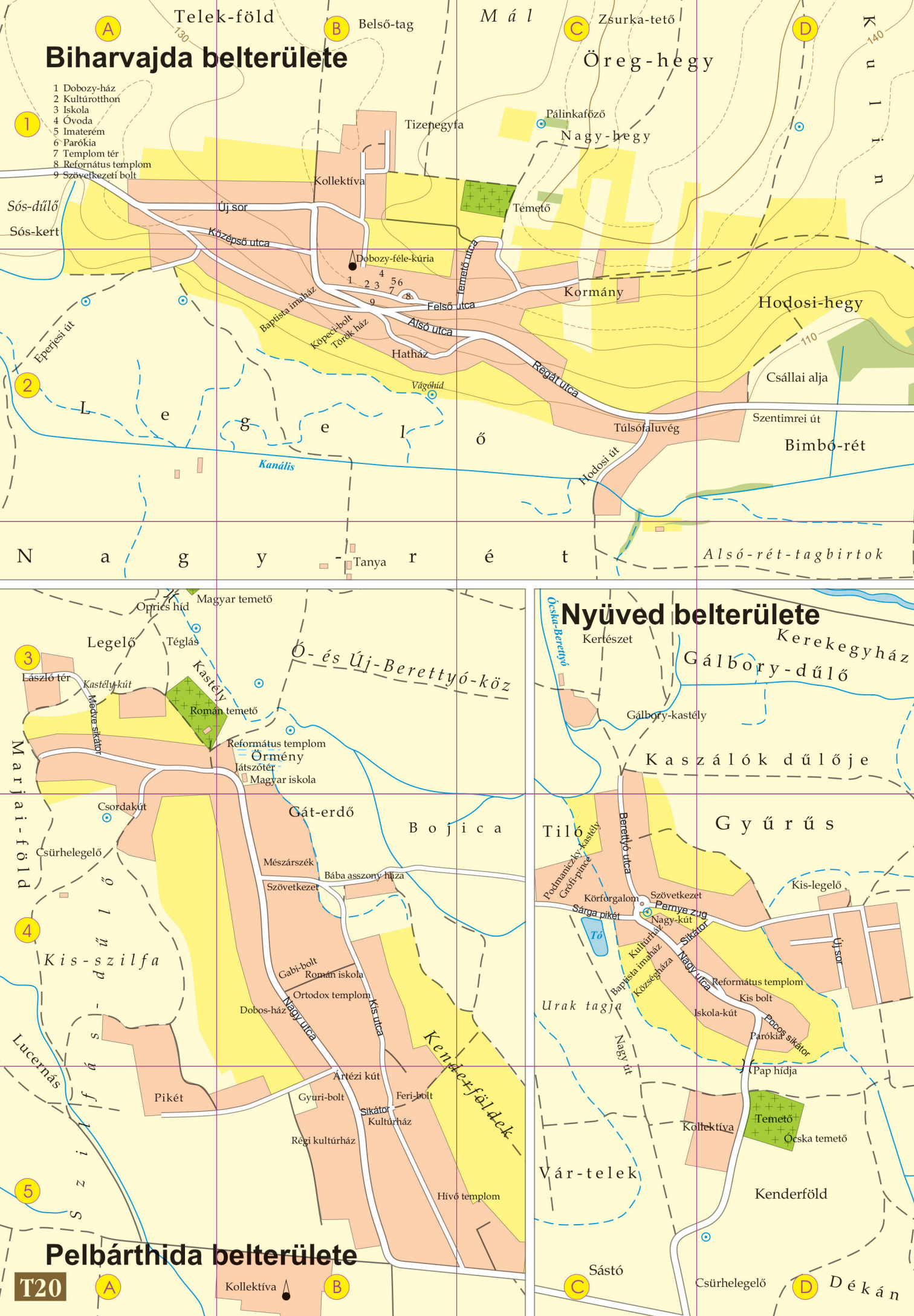

E
F
G
H
Kulin-tanya
Kanáli-bokor
Kulin
Nagy-kút-fő
Kis-kút-fő
Kis-kút-tanya
Cserés-oldal
Kis-kút-völgy
Nagy-kút-tanya
Kulin-Sisak
Hadi út
Albert-tanya
Alsó-dűlő
Ugar
Középső-dűlő
Első-dűlő
Bay-tag
Orizont kettő
Mocsmolna
Nagyvárad
Nagyváradi út
Pál-tanya
Keresztes-hegy
Hágó kocsma
Új-hegy
Orizont egy
Vajda-szállás
Ortodox templom
Törkölymerő
Hangos
Nagy-hegy
Szeles
Kápolna-völgy
Veres-oldal
Lencsés-hegy
Gara-oldal
Váradi-hegy
Nagyvárad
Nagyvárad
Nagyvárad
Proletár
Vén-erdő-rét
Tise
Nagy András-rét
Gyarmati-rét
Hegyközcsatári út
Csatári-rét
Gugyori kocsma
Cérna-rét
Futballpálya
Völgy-kút
Temető alja
Nyílas
Forvila
Malom
Kollektiva
Tejgyár
Kőszeg
Falu
Hegyközpályi
Temető-domb
Temető
Gát laposa
Kösmű-patak
Pincesor
Észak-Cser-hegy
Ladomérkút
Cserhegyi út
Kerek-domb
Csiti-domb
Dél-Cser-hegy
Cser-hegy
Papp-vendéglő
Tábor-tető
Szabó Pál
Pályi-tó
Poluk-tanya
Bánkútja
Báh-kút
Rókalyuk
Szőldőbágyi út
Pál dombja
Mocsolya-lapos
Mocsolya
Községi-erdő
Balog-rét
Üjsor
Hosszú-rét
Püski-völgy
Asztalos-rét
Kis-tanya
Pap gaza
Csíkostó
Gazdák erdeje
Pártli-erdő
Paksi-gaz
Nyáras
Kömpe
Mogyorós-hegy
Széldobágyi-erdő
Pályi-erdő
Bihari-erdő
Finta-tanya
Irigy-kert
Észak-Szántóföld
Gar-oldal-dűlő
Szántóföld
Dél-Szántóföld
Kenderföld
Szerű
Veres-domb
Forráskút
Temető-alj
Epres-kert
Temető
Gyümölcsös
Fonódi
Isten-hegy
Törkölymerő
Törökbúdi-paplag
Bunyita
Legelő
Arany-hegy
Istenhegy köze
1
2
3
4
5
T15

Hegyközújlak
Hegyközszáldobágy
Nagyvárad
Nagyvárad
Nagyvárad
Tóth Gyula-forrás
Alsó-Csohos
Tóth Gyula-föld
Csatári-rét
Gáné
Csohos
Csohos-kút
Kávás-kertek
Káváskút
Kollektív-tanya Málom
Alszeg
Bánát
Cigány-kert
Felső-Cigány-kert
Bodó-erdő
Dögkút
Gerlice
Házatlanok
Mogyorós-hegy
Deréki-kert
Macskás-kertek
Református temető
Meleg-kert
Mogyorósi út
Katolikus temető
Taba-tető
Felső-Csohos
Nyilas
Bódi-kút
Felszeg
Taba
Taba-lapos
Taba-kút
Málom
Pálinka-kút
Rózsás alja
Észak-Rózsás-hegy
Észak-Cser-hegy
Hegyközpályi út
Dél-kert
Rózsás-hegy
Dél-Rózsás-hegy
Ladomér-gaz
Dél-Cser-hegy
Cser-hegy
Kis-halom
Taba-rét
Kincses-patak
Kincsesvölgy
Legelő
Mező-kút
Fráter-földrész
Sütőtök-föld
Finta Imre-föld
Golgota
Losonc
Nagy-almás
Zilaji
Tihanyi
Kópis-kút
Finta-kút
Drágos-tanya
Ribizlis
Kincs-rét
Zsidó-forrás
Kopasz-oldal
Kópis
Jászlos
Hosszú-rét
Baglyos-erdő
Szilvás-hegy
Szilváshegyi út
Bónis-forrás
Tábor-tető
Szabó Pál
Bánkútja
Bán-kút
Rókalyuk
Bánkút
Halom-tető
Halom-gaz
Felső-Irigy-kert
Irigy-kert
Alsó-Irigy-kert
Halom-rét
Hegyközszáldobágyi út
Csoma-kút
Csomozó
Konc-far
Dobotó
Dobotó-patak
Veres-patak
Külső-Halasi
Törösdi-rét
Ravaszdi
Hatházi-erdő
Pap-parlag
Bak-már
Frigmann-tanya
Páksi-gaz
Nyáras-tető
Hegyközpályi út
Kömpe
Halasi
Vajda
Rét-irtás
Alsó-Vajda
Száldobágyi-erdő
Töviskés-patak
Csoma
Egett-Csoma
Községi-erdő
Veréspatak
Macskás
Macskás-patak
Macskalyuk
Drugás-szállás
Falu-rítkása
Új-kút
Golyóbis-játszó
Pályi-erdő
Akácos
Csere-legelő
Csoma-tető
Kágyi-rét
Száraz-gát
Borsi-erdő
Temető
Fel-kert
Tábla
Rekesz
Sötét-ág
Nagy-erdő
Irigy-kert
Játék-domb
Sár-gödör
Régi temető
Templom-domb
Gát alja
Alsó-Cipellés
Cipellés
Csícsepatak
Veres-patak-kút
Eresz
Kövesút
Szérű
Kert-szőlő
Nagy-kút
Bodon-hegy
Száldobágyi-erdő
Buda-rét
Székényi-csere
Paplanos-rét
Orsvát-rét
Uradalmi-erdő
Gyümölcsös
Temető
Proletár
Láz
Isten-hegy
Parlag
Bagaria
Bagaria-tető
Nagy-hegy
Kopasz-domb
Gyáni
Nádas-kút
völgye
Forrás-kút
Oszló-mező
Pál-domb
Oszló-patak
Pataki-rét
Irtás
Bunyita
Alsó-Kopasz-domb
Forrai-kripta
Halászcsárda
Hegedűs-tanya
Arany-hegy
Száldobágyi halastó
Forrai-tanya
Csonka-rét
Tanító-föld
Hidas
Kő-hormány
Kerek-rét
Szén-hely
Falu-rétje
Nagyhegy út
Nagyváradi út
Isten-hegy köze
Sánc utca
Pékség
Nyilas
Pipis
Boglyos
Korpás
Üj-hegy
Üj-hegy út
Szegény-gaz
Junász-kút
Faggyas
Dózsa György utca
Alsó-Üj-hegy
Pap-rét
Vajda
Nétes-ferma
T16
A
B
C
D
1
2
3
4
5

Kont
E
F
G
H
Vaj-puszta
Bihari-erdő
Férgeság
Bytyi Pál-völgy
Bytyi Pál-patak
Barabás-rét
tető
Virág-rét
Berkenyés-tető
Káptalan-tanya
Külső-patak
Határ-gödör
Kösmő-völgy
Kösmő-patak
Demeter
Szojrú-hát
Ritkás alja
Köröskisjenő
Tag
Gazdasági iskola
Hosszú-rét
Szatmári-ház
Kuruc-kút
Isten-hegy
Fo l t - e r d ő
Pondrós-oldal
Szőke-kút
Szőke-kút-völgy
Kisújfalui út
Hegytető
Rókalyuk-patak
Sásos-völgy
tvény
Köröskisjenő
Köröskisjenő
Fugyivásárhely
1
2
3
4
5
E
F
G
H
T17

Biharfélegyháza belterülete
Paptamási belterülete
A
B
C
D
1
2
3
4
5
Állomás
Vasút
Sáralás
Kert-szőlő
Fényes-Kozma
Szeles-Kozma
Akácos-dűlő
Temető-dűlő
János-major
Kutrica
Régi malom
Kert háta
Zsidó temető
Református temető
Szeles csárda
Temető utca
120
Disznóhizlalda
Állomás utca
Új sor
Felső Mihai Bravu
Mihai Bravu
Biharfélegyháza
Gát utca
Táborhely
Jakó Zsigmond általános iskola
Kultúrház
Óvoda
Baptista imaház
Hitel utca
Vajdaiút
Baptista temető
Vajdai út
Epreskert
Kanváros
Levente ház
Pincesor
Nagy utca
Kismarjai út alatti dűlő
Nagy-Örmény-sziget
Király
Telekház
Temető-domb
Posta
Szövetkezet
Jegyzőlak
Református templom
Templom tér
Villás-völgy
Rózsa zug
Alsó Mihai Bravu
Kis-Örmény-sziget
Vízalj
Lovas-domb
Vágóhíd
Kerecsenyi-kaszáló
Perezsi-kút
Török híd
Móricz-tó
Nagy-füzes
Gyolcs
Rákos-patak
Téglaégető
Vályogvető
Libalegelő
Legelő
Perezsi
Kalapos
Ó-Berettyó
Szivárvány utca
Faluhelyi-tábla
Ág-rét
Bikalegelő
Cigánysor
Kösmő-híd
Nagy-kút
Kertészeti út
Kertészet
Kösmő-hát
Kertalja
105
Fürdő
Hathold
Savanyú-víz-dűlő
Temető
Gyepsor
Nagyvándi út
Vékás
Savanyú-kút
Állomás
Lucernás
Református templom
Imaterem
Régi községháza
Iskola
Makkhét utca
Makkhét
Baptista imaház
Pacal-kút
Hatház utca
Nagy utca
Kultúrház
Polgármesteri hivatal
Lóherés
Gombaszögi
Új sor
Libalegelő
Kösmő
Felső-fáskert
Állomás utca
Avikola utca
Avikola
Báza
Csürhelegelő
Perjés
Sovány
Téesz-farm
Oncsa
Gosztát kastély
Gosztát
Báza-dűlő
Tank-árok
Tank-árok-sarok
Malom-dűlő
Malom
Országút
Bihar-rét
Láp alja dűlő
Benkei út
T18

Jákóhodos belterülete
Kügypuszta belterülete
Hegyközkovácsi belterülete
Berettyó-part
Berettyó
Berettyó-híd
Őrház
Mecse
Bartos-rész
Ócska-Berettyó
Zug
Társulás iroda
Kultúrotthon
Jegyzőhivatal
jegyző sikátor
Áni dombja
Áni gödre
Áni
Áni kútja
Focipálya
Réger-bolt
Artézi kút
Református templom
Templom háta mögött
Parókia
Gyülekezeti terem
Kerek-kert
Játszótér
Iskola
Klári-bolt
Szövetkezeti bolt
Kocsma
Tűzoltóház
Nagy utca
Kerek utca
Kerek-kertalja
Goldstein-tanya
Sáhi
Szabadkeresztyén imaház
Új sor
Gyep sor
Baptista imaház
Kot szeg
Tanya
Keskeny-ér
Cigánykert
Sikátor
Mészárszék
Hatház
Macskás-dűlő
Temető út
Kis temető
Belső házhely
Közép-ér
Rikkancs
Zsidó temető
Temető
Ócska temető
Református temető
Kendereskert
Cigánykert
Kinti bolt
Csordakút
Kis utca
Téglavető
Temető-árok
Rikkancs-kertalja
Nyárfa-dűlő
Nyomás
Sziget
Bokros
Nagy-Csutora-láp
Belső-kanális
Csutora
Nagyfűzfánál
Méneskút
Külső házhely
Kis-Csutora-láp
Szélső-láp
Bartos-rét
Bagoly-völgy
Temető út
Holt-Körös
Országút
Vályogvető
Csürhelegelő
Új sor
Gát
Szegénytelep
Bordás sikátor
Kultúrház
Vasút
Kincses út
Kincses sikátor
Iskola
Parókia
Kenéz-ház
Református templom
Kenéz
Kügyi-föld
Bagoly-völgy
Kenéz-föld
Zilaji-kocsma
Bihari út
Kügyi-rét
Pap-tag
Futballpálya
Kösmő-szakadék
Csordakút
Békési sor
Posta-dűlő
Nagy Vince-dűlő
Országúti-dűlő
Szalárdi út
Hatház
Cigány zug
Posta utca
Libaszaros utca
Baptista imaház
Kertalja
Varga Vilmos művelődési ház
Aprózár
Nagy-Szép-domb
Rét-árok-fő
Nagy bolt
Kisküt
Irodaház
Nagy utca
Romiki
Harpert-ház
Zathurecky-porta
Artézi kút
Fűzfás-lapos
Kerek-domb
Legelő
Irigy-kerti-kaszáló
Schwarcz-kocsma
Malom
Sikátor
Szemete
Agro Toten
Kollektíva-tanya
Új sor
Hegyközcsatári út
Kis-Szép-domb
Irigy-kert
Gyepalja
Gugyori utca
Temető utca
Kápolna
Daráló
Temető
Új temető
Gugyori kocsma
Pincegödör
Vulkanizáló
Sportterem
Kovácsi-kút
Zsidó temető
Szegény temető
Temető-föld
Csatári-oldal
Hegyalja
Forduló
Villanytelep
Vályogvető
1 Református templom
2 Parókia
3 Temető
4 Templomkert
5 Iskola
6 Templom tér
7 Tasi-bolt
8 Óvoda
T19

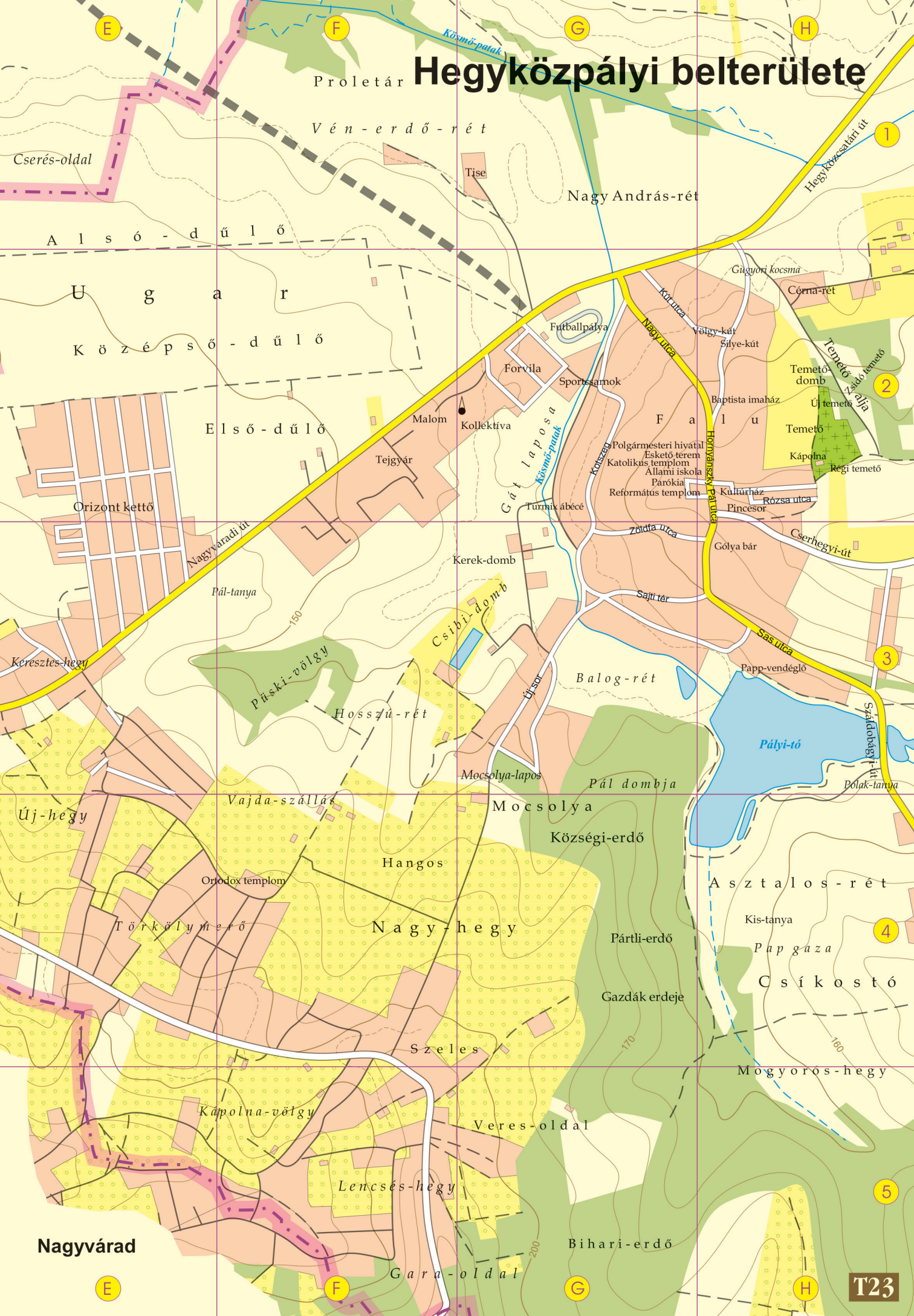

Biharvajda belterülete
1 Dobozy-ház
2 Kultúrotthon
3 Iskola
4 Óvoda
5 Imaterem
6 Parókia
7 Templom tér
8 Református templom
9 Szövetkezeti bolt
Telek-föld
Belső-tag
Mál
Zsurka-tető
Öreg-hegy
Pálinkafőző
Nagy-hegy
Tizenegyfa
Kollektíva
Temető
Sós-dűlő
Sós-kert
Új sor
Középső utca
Dobozy-féle-kúria
Temető utca
Kormány
Hodosi-hegy
Baptista imaház
Kőpeci-bolt
Török ház
Felső utca
Alsó utca
Hatház
Vágóhíd
Regát utca
Csállai alja
Szentimrei út
Túlsófaluvég
Bimbó-rét
Hodosi út
Eperjesi út
Legelő
Kanális
Nagy-Tanya-rét
Alsó-rét-tagbirtok
Magyar temető
Oprics híd
Legelő
Téglás
László tér
Kastély-kút
Kastély
Ó- és Új-Berettyó-köz
Román temető
Református templom
Örmény
Játszótér
Magyar iskola
Csordakút
Gát-erdő
Bojica
Csürhelegelő
Mészárszék
Bába asszony háza
Szövetkezet
Marjai-föld
Kis-szilfa-dűlő
Gabi-bolt
Román iskola
Ortodox templom
Dobos-ház
Nagy utca
Kis utca
Kenderföldek
Lucernás
Pikét
Ártézi kút
Gyuri-bolt
Feri-bolt
Sikátor
Kultúrház
Régi kultúrház
Hívó templom
Pelbárthida belterülete
T20
Kollektíva
Nyüved belterülete
Kertészet
Kerekegyház
Gálbory-dűlő
Gálbory-kastély
Kaszálók dűlője
Ócska-Berettyó
Gyűrűs
Tiló
Berettyó utca
Podmaniczky-kastély
Grófi-pince
Körforgalom
Szövetkezet
Pernye zug
Nagy-kút
Sárga pikét
Tó
Kis-legelő
Kultúrház
Baptista imaház
Községháza
Sikátor
Nagy utca
Új sor
Református templom
Kis bolt
Iskola-kút
Pocos sikátor
Parókia
Urak tagja
Nagy út
Pap hídja
Temető
Kollektíva
Ócska temető
Vár-telek
Kenderföld
Sástó
Csürhelegelő
Dékán

Hegyközszentimre belterülete
Hegyközújlak belterülete
E
F
G
H
1
2
3
4
5
Halastó
Alsó-Kotyor
Szérűskert
Nagy-mál alja
Kotyor
Felső-Kotyor
Gát
Református temető
Temető
Baptista temető
Zsidó temető
Szent Imre-kápolna
Tóthegy
Kövecses-domb
Éden
Régi temető
Ludman-pince
Új iskola
Kulcsár-domb
Nagy utca
Kultúrház
Cigánysor
Pincesor
Szent Imre-szobor
Református templom
Lányiskola
Fiúiskola
Vida-bolt
Parókia
Roman bolt
Pap sikátor
Szövetkezeti bolt
Régi községháza
Jegyzőlak
Artézi kút
Alszeg
Alszegi-rét
Elek-tó
Rózsa bár
Régi imaház
Új imaház
Falualja
Vágóhíd
Anikó-bolt
Kertalja
Biofarm
Felsőrét
Felsősor
Játszótér
Felszeg
Pincesor
Alsó-Gárdon
Szállás-szik
Blaga-tanya
Oláh Lajos tanyája
Pálinkás-völgy
Málé-domb
Matkó
Csörgő-patak
Berettyó utca
Legelő
Libalegelő
Pálinkafőző
Malom-rét
Túl a Berettyón
Berettyó-folyó
Cigány-rét
Csekerét
Domb-rét
Közepes-híd
Szalárdi út
Házhelyek
Vár-lapos
Kenderáztató
Guba-tanya
Lófürösztő
Kávás-rét
Kösmő-patak
Alsó-Csohos
Borjúnyomás
Kávási híd
Kávás utca
Kávás-kertek
Cigány-kert
Káváskút
Régi temető
Bánát
Felső-Cigány-kert
Kollektív-tanya
Malom
Alszeg
Csohos
Bolt
Orvosi rendelő
Csohos-kút
Deréki-kert
Kis-oldal
Derék
Macskás-kertek
Macskás utca
Temetőalj
Mogyorós-hegy
Felső-Csohos
Parókia
Református templom
Népfőiskola
Rektor sikátor
Kápolna
Református temető
Pintér sikátor
Iskola
Katolikus temető
Meleg-kert
Macskás-tető
Taba-tető
Imaház
Kultúrház
Katolikus templom
Ebes
Pince sikátor
Mogyorósi út
Felszeg
Bódi-kút
Bódi sikátor
Rónyai sikátor
Új sor
Taba
Fráter-földrész
Kincses-patak
Taba-lapos
Régi pálinkafőző
Rózsás-hegy
Róka utca
Taba-kút
Pálinka-kút
Malom
Mező-kút
Dél-kert
Legelő
Kincses-völgy
Szilvás-hegy
Taba-rét
Ribizlis
Kis-halom
Kincs-rét
Zsidó-forrás
110
150
160
170
200
210

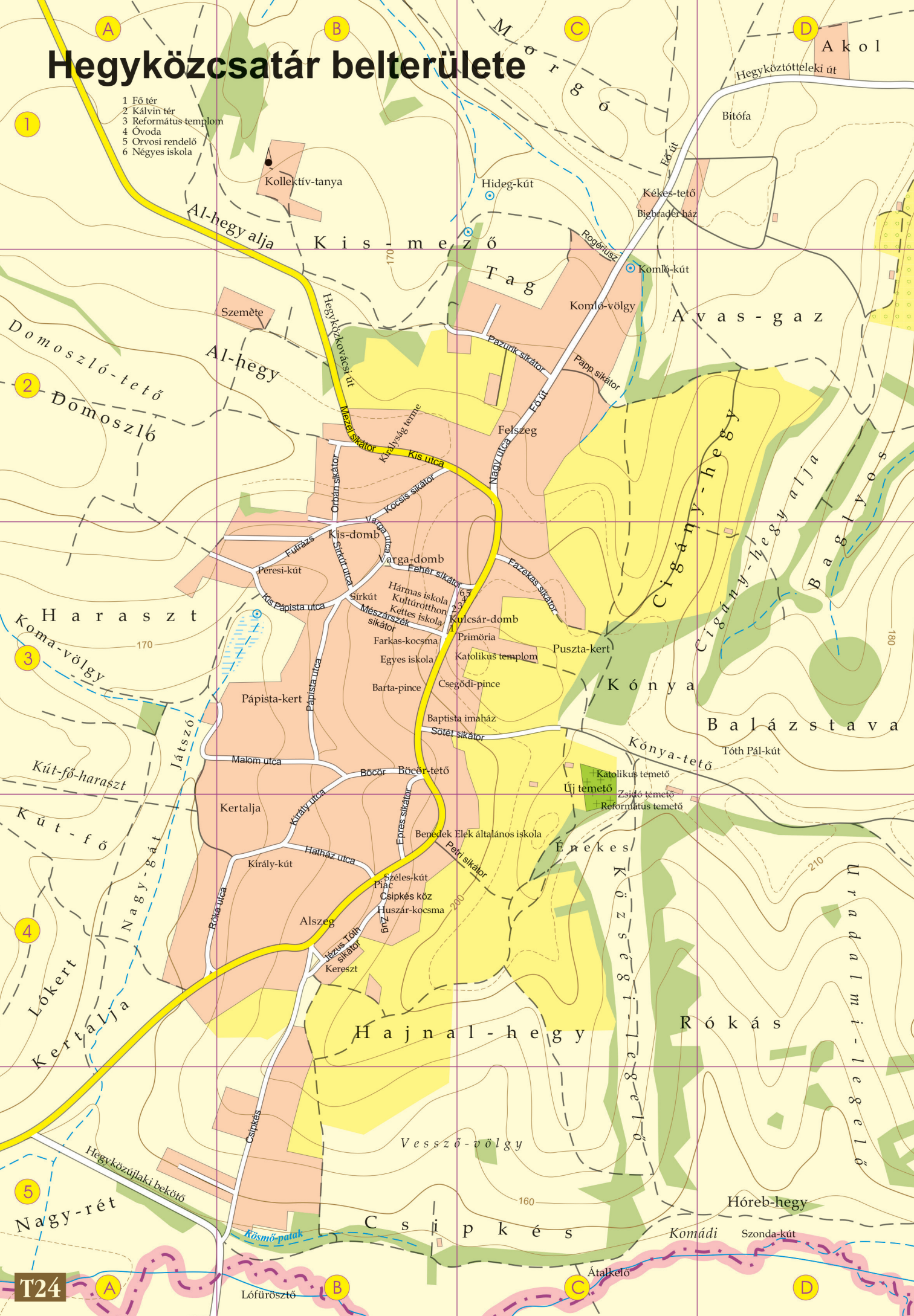
T21

Szalárd belterülete

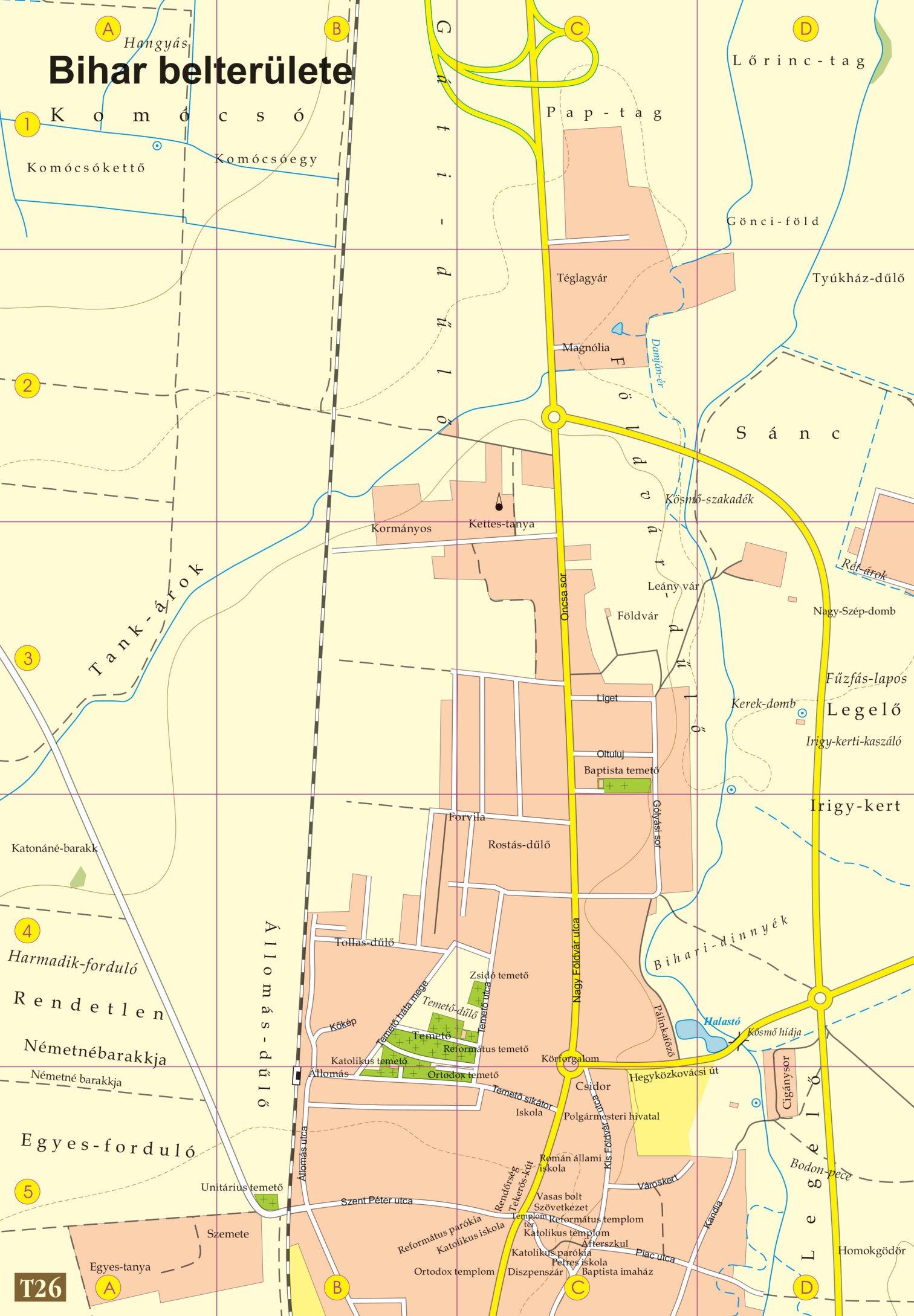

Hegyközpályi belterülete
E
F
G
H
1
2
3
4
5
Kösmő-patak
Proletár
Vén-erdő-rét
Cserés-oldal
Tise
Nagy András-rét
Hegyközcsatári út
Alsó-dűlő
Ugar
Középső-dűlő
Első-dűlő
Gugyori kocsma
Cérna-rét
Kút utca
Nagy utca
Völgy-kút
Sílye-kút
Futballpálya
Forvila
Sportcsarnok
Temető-domb
Zsidó temető
Temetői út
Baptista imaház
Új temető
Temető
Kápolna
Régi temető
Malom
Kollektíva
Tejgyár
Gát lapos a
Kösmő-patak
Kotszeg
Polgármesteri hivatal
Eskető terem
Katolikus templom
Állami iskola
Parókia
Református templom
Kultúrház
Rózsa utca
Pincesor
Hornyánszky Pál utca
Falu
Orizont kettő
Nagyváradi út
Turmix ábécé
Zöldfa utca
Gólya bár
Cserhegyi-út
Kerek-domb
Pál-tanya
Sajti tér
Csibi-domb
150
Sas utca
Papp-vendéglő
Keresztes-hegy
Püski-völgy
Hosszú-rét
Balog-rét
Új sor
Pályi-tó
Szaldobágyi út
Mocsolya-lapos
Pál dombja
Polak-tanya
Vajda-szállás
Mocsolya
Község-erdő
Új-hegy
Hangos
Ortodox templom
Asztalos-rét
Kis-tanya
Törökölymező
Nagy-hegy
Pártli-erdő
Pap gaza
Csíkosító
Gazdák erdeje
170
160
Szeles
Mogyorós-hegy
Kápolna-völgy
Veres-oldal
Lencsés-hegy
Bihari-erdő
200
Gara-oldal
Nagyvárad
T23

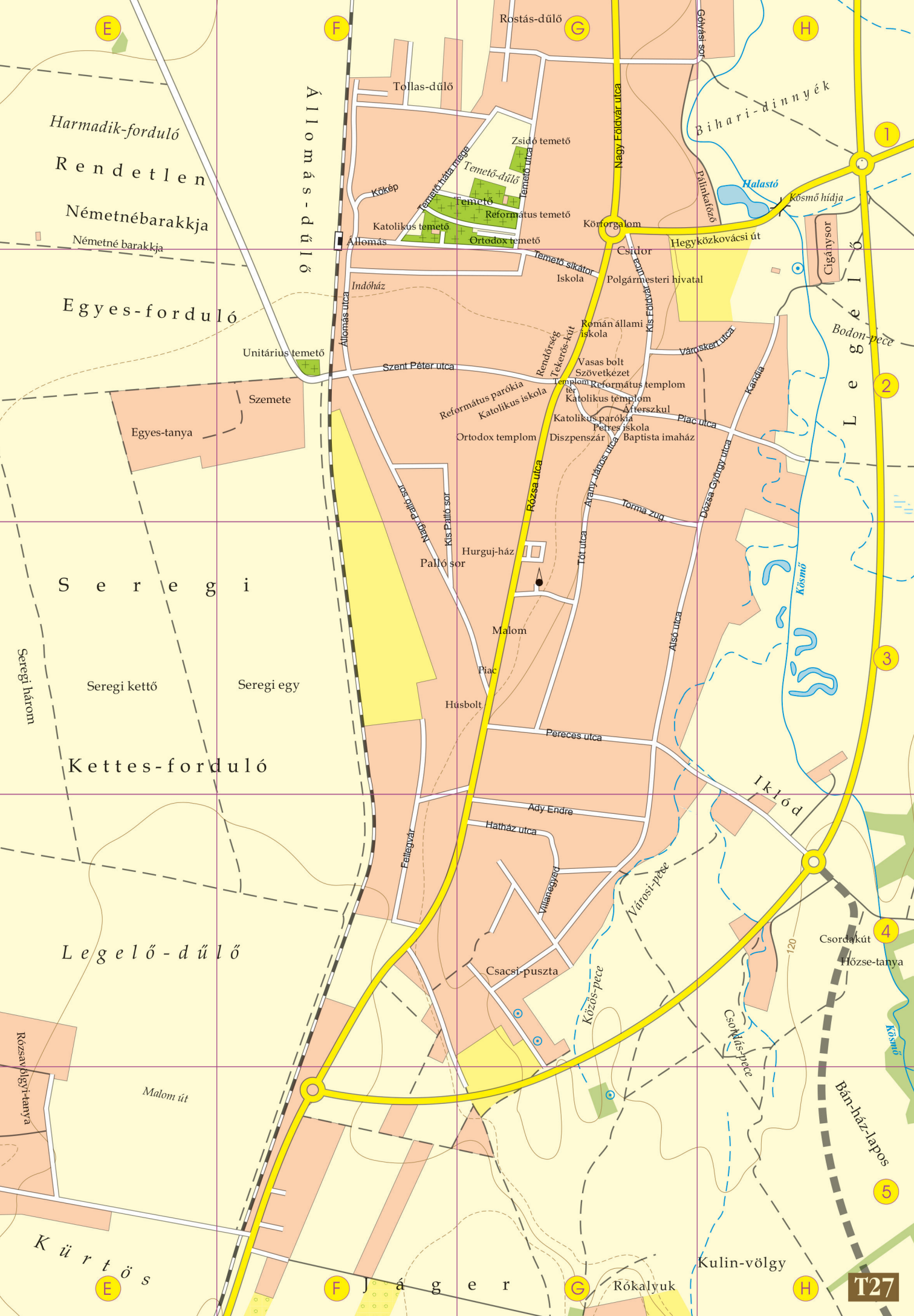
Hegyközcsatár belterülete

Hegyközszáldobágy belterülete

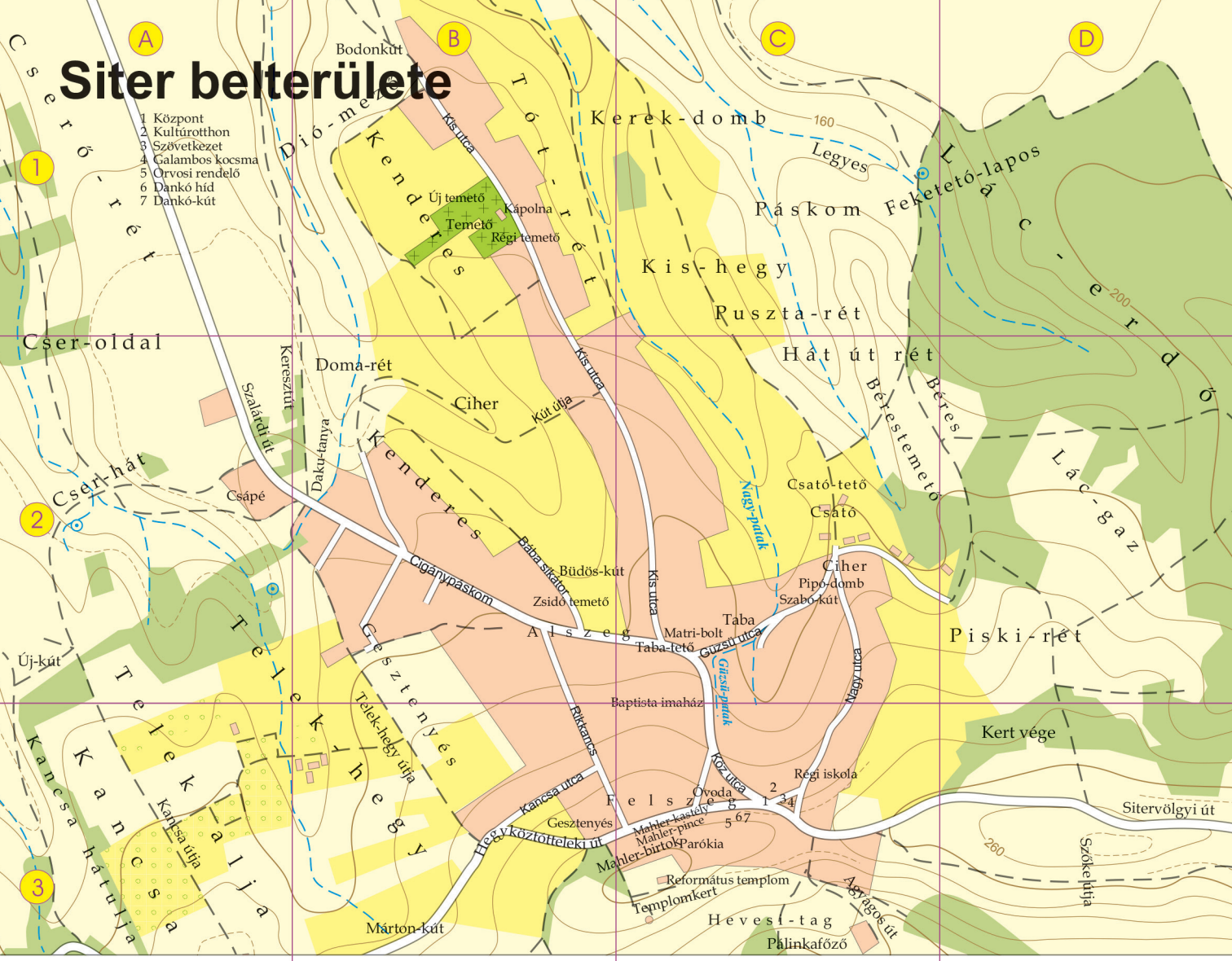

Bihar belterülete
A
B
C
D
1
2
3
4
5
Hangyás
Komócsó
Komócsókettő
Komócsóegy
Pap-tag
Lőrinc-tag
Gönci-föld
Téglagyár
Tyúkház-dűlő
Magnólia
Damján-ér
Sánc
Kösmő-szakadék
Kormányos
Kettes-tanya
Leány vár
Földvár
Rét-árok
Nagy-Szép-domb
Tank-árok
Oncsa sor
Liget
Fűzfás-lapos
Kerek-domb
Legelő
Irigy-kerti-kaszáló
Oltuluj
Baptista temető
Irigy-kert
Forvila
Rostás-dűlő
Katonáné-barakk
Gólyási sor
Tollas-dűlő
Zsidó temető
Állomás-dűlő
Harmadik-forduló
Rendetlen
Németnébarakkja
Németné barakkja
Temető-dűlő
Temető háta mege
Temető utca
Kőkép
Temető
Református temető
Katolikus temető
Állomás
Ortodox temető
Temető sikátor
Nagy Földvár utca
Bihari-dinnyék
Pálinkafőző
Halastó
Kösmő hídja
Körforgalom
Hegyközkovácsi út
Csidor
Iskola
Polgármesteri hivatal
Cigánysor
Állomás utca
Kis Földvár
Román állami iskola
Rendőrség
Tekerős-kút
Városkert
Bodon-pece
Unitárius temető
Szent Péter utca
Vasas bolt
Szövetkezet
Templom tér
Református templom
Katolikus templom
Református parókia
Katolikus iskola
Afterszkul
Katolikus parókia
Petres iskola
Kandia
Piac utca
Homokgödör
Szemete
Egyes-tanya
Egyes-forduló
Ortodox templom
Diszpenszár
Baptista imaház
T26

E
F
G
H
1
2
3
4
5
Rostás-dűlő
Tollas-dűlő
Harmadik-forduló
Rendetlen
Németnébarakkja
Németné barakkja
Egyes-forduló
Állomás-dűlő
Unitárius temető
Szemete
Egyes-tanya
Seregi
Seregi három
Seregi kettő
Seregi egy
Kettes-forduló
Legelő-dűlő
Malom út
Rózsavölgyi-tanya
Kürtös
Jáger
Kulin-völgy
Rókalyuk
Csacsi-puszta
Csordakút
Hózse-tanya
Bihari-dinnyék
Legelő
Bodon-pece
Cigánysor
Halastó
Kösmő hídja
Kösmő
Bán-ház-lapos
Ikló d
Városi-pece
Közös-pece
Csonkás-pece
120
Zsidó temető
Temető-dűlő
Temető háta mege
Temető árka
Temető
Református temető
Katolikus temető
Ortodox temető
Kökép
Állomás
Indóház
Állomás utca
Temető sikátor
Iskola
Körforgalom
Csidor
Polgármesteri hivatal
Hegyközkovácsi út
Nagy Földvár utca
Kis Földvár utca
Gólyási sor
Pálinkafőző
Román állami iskola
Rendőrség
Tekerős-kút
Szent Péter utca
Református parókia
Katolikus iskola
Templom tér
Vasas bolt
Szövetkezet
Református templom
Katolikus templom
Afterszkul
Katolikus parókia
Petres iskola
Ortodox templom
Diszpenszár
Baptista imaház
Városkert utca
Kanda
Piac utca
Rózsa utca
Arany János utca
Dózsa György utca
Torma zug
Tót utca
Alsó utca
Kis Pallós sor
Nagy Pallós sor
Palló sor
Hurguj-ház
Malom
Piac
Húsbolt
Pereces utca
Ady Endre
Hatház utca
Fellegvár
Villanegyed

T27

Siter belterülete

1 Központ
2 Kultúrotthon
3 Szövetkezet
4 Galambos kocsma
5 Orvosi rendelő
6 Dankó híd
7 Dankó-kút

Hegyköztöttelek belterülete

